

మనవి జీవితము గొరితి మహాత్ముడు

విద్వాన్ రావెళ్ల రామయ్య

ప్రతుకు :

అన్నపూర్ణ వజ్రపాఠశాల
పటాచలకోట : విజయవాడ

ప్రథమ ముద్రణ

30, జనవరి, 1964

★ ★ ★

వెల : రు 15-00

★ ★ ★

ముద్రణ :

పోమ్మేశ్వర ప్రింటింగ్ ప్రెస్, విజయవాడ - 2.

★ ★ ★

ప్రచురణ కర్త :

విద్వాన్ రావెళ్ల రామయ్య,

వేమూరు, తెనాలి తాలూకా.

విషయ సూచిక

మానవ జీవితము

మానవుడు	1
జీవితము	8
గీతా రహస్యము	11
కొన్ని మార్గములు	18
శరీర పోషణ	31
సత్యము	34
యథార్థ జ్ఞానము	38
శాంతము	42
ఆత్మశక్తి	52
మానము	57
సత్యాగ్రహము	59
సత్యాగ్రహములు	64
సన్యాసము	88

గాంధీ మహాత్ముడు

గాంధీ మహాత్ముడు	95
జననము	98
విద్య	128
గార్హస్థ్యము	182
త్యాగము	202
ఆదర్శ జీవితము	229
అహింస	307
జాతీయము - స్వదేశీయము	364
స్వరాజ్యము	381
సత్యాగ్రహము	399
మత జీవితము	492
సాధుస్థితి - యోగసిద్ధి	552
స్వరాజ్యము	558
ఉపసంహారము	561

కృతిభర్త

కేంద్రప్రభుత్వ సప్లయ శాఖామిత్యలు
గౌ॥ శ్రీ కొత్తరఘురామయ్యగారు, M. A., L. L. B., Bar-at-law

అంకితము

విశుత విద్యా వివేక సంపన్నుండు
 ప్రజ్ఞా ప్రగల్భతా ప్రాభవుండు
 దేశసేవాబద్ధ దీక్షా పవిత్రుండు
 రాజ్య తంత్రారూఢి రాజితుండు
 భారత రక్షణ పరికరోత్పత్తి శా
 ఖా స చివుండు ప్రఖ్యాత యశుండు
 లక్ష్మీ ప్రసన్న లీలాభాగ్య కలితుండు
 కమనీయ తరకీర్తి సముదయుండు

దివ్య సంస్తుత్య వాగ్మితా దీపితుండు
 కొత్త రఘురామ యూర్యుండు; కోరి మెచ్చి
 యంకింతంబిత్తు నతనికీ యమల కృతిని
 గాంధీ జీవిత సచ్చాంతి కడల మిగుల.

ధర సత్యాగ్రహ తాపసోజ్వల మహాత్మాగాంధీ విజ్ఞాన సా
 గర మీడింపగఁ దెప్పయై దొఱకె; ఈ గ్రంథామృతం బింక నె
 వ్వరితో నేఁ జపు లెచ్చరించి భుజియింపన్ నేర్తు; ఈ పాకమా
 త్మరథిన్ దన్పుగదయ్య, మంత్రి రఘురామయ్యా! గ్రహింపన్ గదే!

గాంధీ గాథామృతం బిది కౌతు కమున
 మంత్రి పుంగవ ! రఘురామ ! మాన్య చరిత !
 హస్త యుగమున నిద్దాని నంది కొమ్ము
 లక్ష్మీ రఘురాముతో సముల్లాసి వగుచు.

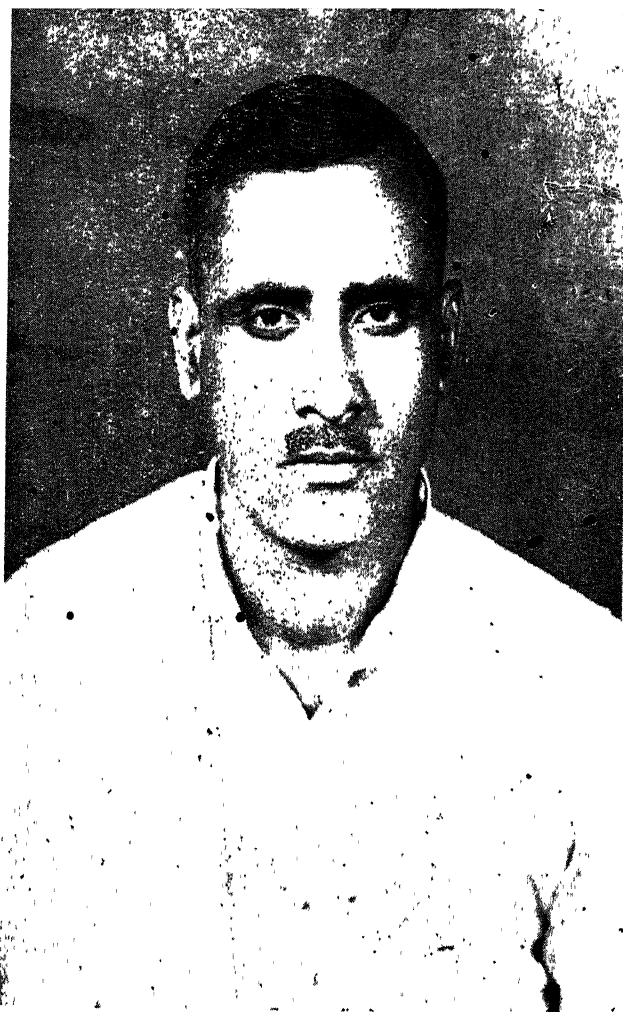
కృతికర్త

విద్వాన్ రావెళ్ళ రామయ్యగారు

ఆర్థిక సహాయం అందజేసిన
శ్రీ బండ్లమూడి సుబ్బయ్య గారు
మోతడక

తొలి పలుకు

మహాశయులారా !

తమిళభాషయందు శ్రీ తిరు. వి. కళ్యాణసుందర మొదలి యారుగారు రచించిన “మనిదవాళై కయమ్-గాంధి యడి గళుమ్” అను గ్రంథమును చదువుకొని అట్టి గ్రంథము తెలుగున నుండుట యావశ్యకమని తలచి పరివర్తించితిని. అందు వారి యభిప్రాయములతో బాటు తెలుగు నేలకు సంబంధించిన మహత్తర వ్యక్తుల విషయములగూడ నిర్దుష్ట పొందుపఱచితిని. తమిళజేశమునకు సంబంధించిన మూలగ్రంథ విషయములను వదలివై చితిని. పరివర్తించుటలో యథామాతృకముగా గాక తెలుగుతనమును ప్రధానముగా మనస్సున నుద్దేశించి, భావ పరివర్తనము మాత్రము కావించితిని. మాతృకయందలి సాబగు ఈ నా తెలుగున తీసికొని రాగలిగితినేని ధన్యుడను. నా పరిశ్రమ ఫలవంతమైనదని తలంపఁ గలను.

ఈ గ్రంథరచనమునకు ప్రోత్సాహపఱచిన సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులు శ్రీ ఆచల గోపాలకృష్ణమూర్తి M A L. L. B. (తెనాలి) గారికి, సుప్రసిద్ధ వైద్యులు డాక్టరు శ్రీ చదలవాడ కృష్ణయ్యచౌదరి M. S. (తెనాలి) గారికి నా ధన్యవాదములు. ఈ గ్రంథ ముద్రణకు వలయు డ్రవ్యమునిచ్చి దీనిని వెలుగు లోనికిఁ దీసికొనివచ్చిన వదాన్యశేఖరులు, శ్రీ రామోన్నత పాఠశాలా సంస్థాపకులు, ఉదార మానసులు శ్రీ బండ్లమూర్తి సుబ్బయ్యగారికి నా కృతజ్ఞతాపూర్వక సహస్ర వందనములు. ఈ కార్యమున వారిని ప్రోత్సహించి, గ్రంథ గౌరవమును

వివరించి, యీ పవిత్ర కార్యమును ఆచరింపజేసిన మధుర హృదయులు మా ప్రధానోపాధ్యాయుల శ్రీ రావులపల్లి రాధా కృష్ణమూర్తి M A B E d. గారికి నా ధన్యవాదములు.

నేను గ్రంథమును పూర్తికావించినది మొదలు నన్ను పిలిపించి, అందలి భాగముల చదివించి. తననీ, నా కన్నివిధముల సహాయమునరించిన సరస్వతీ సులు, ఉదార రైతువంశ సముద్భూతులు, ప్రజాసేవకులు శ్రీ జాగర్లమూడి చంద్రమూలి చౌదరి B. A. B. L (గుంటూరు) గారికి నా హృదయ పూర్వక ధన్యవాదములు. అతే, నన్ను తమ మిత్రునిగా భావించి ఆదరించి ప్రోత్సహించిన గుంటూరు పురపాలక సంఘాధ్యక్షులు, ప్రజాసేవారత్నములు శ్రీ చేబ్రోలు హనుమయ్య చౌదరి M. L. A. గారికి, గుడివాడ పురపాలక సంఘాధ్యక్షులు సరస్వతీ హృదయములు శ్రీ కోగంటి రాజబాపయ్యచౌదరి గారికి నా ప్రేమపురస్కర నమస్కారములు. మిత్రులు, మిత్రులు గా॥ శ్రీ కొత్త రఘురామయ్యగారు కోరినంతనే యీ కృతిని అంకితముగా స్వీకరించుటకు అనుగ్రహించినందులకు నా ప్రత్యేక కాభివందనము లర్పించుచున్నాడను.

ఈ గ్రంథమును సాంతముగాఁ బరిశీలించి యావశ్యక మైన దిద్దుబాటును కావించి దీని కీ రూపమును గల్పించుటయే గాక, సరస్వతీ సమీక్షించిన మహా పండితులు, గురు తుల్యులు, శ్రీ నాగలింగం వేంకటేశ్వరశాస్త్రి గారికి నా భక్తి పూర్వక నమోవాకములు తెలుపుకొనుచున్నాను. గ్రంథ రచనలో నాకు అనేక విధముల సాయపడిన నా శిష్యులు శ్రీ ముత్తినేని వీరయ్య (B. Sc విద్యార్థి, మర్లపాడు, ఒంగోలు తాలూకా) కోగంటి శ్రీకృష్ణయ్య (S. S. L. C. విద్యార్థి, వేమూరు) మొదలగు విద్యార్థులకు నా ఆశీస్సులు.

మనోహరమగు రూపమును ఈ గ్రంథమునకు కల్పించి, అవసర సమయముల పర్యవ్రాధనసహాయముచేగూడ నాచరించి నా శ్రేయస్సును ఎల్లప్పుడును కోరుచున్న మిత్రవర్ణేయ, సజ్జనశేఖరులు (శ్రీ) కొసరాజు సుబ్బరావు (ప్రొఫెసరులు అన్నపూర్ణా పబ్లిషర్సు) గారిని ఇతోధిక భాగ్యభోగ్యకోగ్య వ్యాపారములనిచ్చి పరమేశ్వరుడు ప్రోచుగాకయని ఆశీర్వాదింతును. ఇట్లు సాయము చేయుటచే, ఈ గ్రంథము ఉన్నంత వఱకు అచ్చాచ్చమగు వారికీర్తి యీ తెలుగు గడ్డయందు నెలకొని యుండగలదని వాకొందును. సకాలములో నచ్చువేసి యిచ్చిన (శ్రీ) సోమేశ్వర ప్రింటింగు ప్రెస్సువారికి నా అభినందనలు.

ఈ నా పరిశ్రమను ఆంధ్రలోక మాదరింపగలదని విశ్వసించును.

శ్రీ రామోన్నత పాఠశాల
మోతడక
గుంటూరు జిల్లా.

ఇట్లు,
విదేయుడు
రామేశ్వ రామయ్య,
ప్రధానాంధ్ర వండితుడు

స మీక్ష

శ్రవణపంచమందు పూర్ణ పురుషత్వమును సాధించి, దైవీ శక్తుల చేరువజేరి తమ జీవితయాత్రను లోకకళ్యాణయాత్రగా సాధించుకొన్న మహాత్ములు లెక్కకు మిక్కిలి గౌరవము. అయితే వారు ఎప్పుడో—ఏ సమయముననో—తప్ప తమయనికి మనుకులచే ఈ భూఖండమును చరితార్థ మొనరిపరు. వారికి స్వార్థసంపాదన మన్నదిలేదు. పరోపయోగ సంసాధనము వారు వెన్నతోడ నేర్చినవిద్య. వారే దివ్యద్రవ్యలు—వారే ప్రజాభాగ్య నిర్ణేతలు—వారే స్వర్గ సామ్రాజ్య సంస్థాపనా ప్రయత్న సంకలన ధీరులు—అందలి సంపూర్ణ ఫలితమును సాధింపజాలిన వీరులు. అట్టివారినే మహర్షులన్నారు. అట్టి మహర్షుల జన్మయే సార్థక మైనది—యుగ యుగాలపఱకు మాపుచెందక, రూపు నిల్పుకొనగల్గినది. వారి నుద్దేశించియే గీతలు ‘సంభవామియుగే యుగే’ అని వాగొన్నవి.

అట్టి మహాత్ముల దివ్యజీవితపు వెలుగులలో ధర్మ రహస్యములను నేర్చుకొని, మన సందేహముల సరిచూచుకొనగలము. మన జీవితపు బాటలను సరిదిద్దుకొని వారు చూపిన ఘంటాపథమును అధిగమింపగలము. వారి దివ్య జీవనము మనకు మార్గజ్యోతియేకాదు; సంపూర్ణ ఘగు నాదర్శము. ఇంతయేల? వారు మెట్టినచోటే పవిత్రాశ్రమోపాంతము; వారు పలికిన పలుకులే సత్యములు, ఋతములు, వేదవాణీ తుల్యములు. వారిమోము ఆనందమును చిందుచు,

శాంతము నొలికించుచు, సమీపవద్దులకును శాంత్యానందముల ప్రసవింప గలుగును. వారి సమీపమున విరోధభావములకు తావులేదు, భిన్న ప్రకృతులన్నియు అక్కడ చేరుకొని తమ వేటుపాటును మఱచి కలసిమెలసి, కూడిమాడి యుండ గలుగును.

అట్టి మహాత్ములలో నెన్నదగినవాఁడు మన జాతిపిత, భారతవర్ష స్వరాజ్యనిర్ణేత, గాంధీ మహాత్ముఁ డొక్కఁడు. ఆయన జీవితము పరమపవిత్రము; మహాగంభీరము; విచిత్ర సంఘటనా పరిపూర్ణము. సత్యము ఆతని యుపాస్యదైవము. అహింస ఆతఁడు చేపట్టిన దివ్యసాధనము. తన జీవితమును రాజకీయమునకు ధారవోసిన మహాత్మాగి. ‘త్యాగేనై కేన అమృత త్వ మానశుః’ అను నుపనిషద్వాక్యమునకు లక్ష్యము కాఁదగినవాఁడు. సామాన్య సంసారియై యుండియు, ఉదాత్త మార్గముల నెమకి తన యారోగ్యమునకు, తన నైతికజీవితము నకు, తన రాజకీయ ప్రవృత్తికి, తన యాధ్యాత్మిక సాధనకు అర్హమైన—యుక్తమైన బాటలు వేసికొన్నవాఁడు. ఆరోగ్య మునకు ప్రకృతిచికిత్సా విధానమే ప్రధాన సమవలంబ నీయ మని తలపోసినాఁడు. నైతిక ప్రవృత్తికి బ్రహ్మచర్యమే ప్రధాన నిదానమని గుఱు తెఱింగినాఁడు. ఆధ్యాత్మిక సాధనకు ప్రవృత్తియే చక్కని రాచబాటయని యేర్పఱచు కొన్నాఁడు. రాజకీయమున కైనను అహింసయే ప్రధాన సాధనమని వాకొన్నాఁడు. ఆయన జీవితమున భిన్న భిన్నమగు అటలులేవు. వేటువేటు సాధనములు కానము. నైతికమునకైనను, రాజకీయమున కైనను, సాంఘిక మునకైనను, ఒక్కటే సాధనము. ఆయన స్థితప్రజ్ఞుఁడు. నిష్కామ కర్మాచరణశీలి ‘కర్మణ్యేవాధి కారస్తే మా ఫలేషు కదాచన’ అను గీతానూక్తి ఆయన హృదయపు లోతుల

లోని రహస్యము. యథార్థముగ విచారించినచో ప్రపంచమున ఏ రాజకీయనాయకుఁడును చేపట్టని అహింసా దివ్యాస్త్రమును బూని ఒక రక్తపు బొట్టుయినను చిందకుండగ నఖండ భారత స్వాతంత్ర్యమును సాధించిన మహాయోధ. ఆరోగ్యము కలువై, జీవితము నికృష్టమై భాగ్య భోగ్యముల దూరమై పలుబాముల పాలై, చిట్టచివటకు ముట్టుకొనుటకై ను వీలులేని దుఃస్థితిలో నున్న హరిజనులను ఆలించి పాలించి అస్పృశ్యతను తొలగించి మానవ మాత్రులనుగా తయారుచేయగలిగి సంకల్పసిద్ధుఁడు సాధనామార్గములనరసి, వివిధ మతరీతుల తటచి, “ఉండేది రాముఁడొకఁడు” అని నిశ్చయించుకొని అన్ని బాటలను ఆతని చేరగలిగినవే అని నిర్ణయించుకొని పరిపూర్ణ విశ్వాసము, వినిశ్చలముగు భక్తి గవ్యస్థలమును చేర్చుటకు సమర్థములని సిద్ధాంతీకరించుకొన్న వ్యక్తి. తన త్రోవను సరిచూచు కొన గలఁడు. తన తప్పుల నొప్పుకొనగలఁడు. విచారణతో, వివేక ముతో సరిదిద్దుకొనుటకు ప్రయత్నించగలఁడు. ఆధ్యాత్మిక రాజకీయములకు, నైతిక సాంఘికములకు భేదము నేర్పటచక, ఐక్యభావమును, ఏక సాధకమును చేకూర్చుకొన్న మహావ్యక్తి. ఇట్టి మహాత్ములు-ఇట్టి ధీరప్రకృతులు-ఇట్టి భక్తి శిరోమణులు-లోకమున ఎందఱుందురో చెప్పజాలము. ప్రపంచమున రాజకీయ నాయకులున్నారు. ఆధ్యాత్మిక సాధకులున్నారు. నైతిక ప్రచారకులున్నారు. సాంఘిక సమస్య నిర్వహణ సమర్థిత జీవనులున్నారు. కాని ఈ విధముగా తన జీవితము సనేకవిధ సమస్య శబలిత మొనర్చి సమగ్రరూపము నొసగి, సంపూర్ణ ఫలితమును సాధించినవారు లెక్కకు ఒక్కరైనను లేరు. సందేహపడములగు విషయములలో దైవ మాతనికి మార్గజ్యోతియై యుండెడిది అంతరాత్మ ఆతనికి నిర్ణేతయై నడిపించెడిది. పొర

పాటు వెనుబాటులను లెక్కచేసేగీవాడు కాదు. చిటునవ్వులు చిందువొందుమోముతో, శాంతికిరణముల కురియుకన్దోయితో, ఆయనమూర్తివిశిష్టస్ఫూర్తియైయుండెడిది. మోకాలుదిగనిఅంగ వస్త్రము, తలపై కన్నులైశి చిన్నా రిపిక. నవ్వుపువ్వుల నొలక బొయిబోసినోరు మహాత్ముని లీలావిగ్రహమునకు అంటిపుట్టిన-పెట్టని తొడవులు. శీతాతపములకు ఆత డతీతుడు. ఇంగ్లండు నందలి ప్రబల శైత్యము అంగవస్త్రమును ఆటంకపఱచలేదు.

ఆయన జీవితము పరమ పవిత్రమైనది; మానవ బోకము నకు పఠనీయమైనది; ప్రశంసనీయమైనది; శిరోధార్యమైనది. పూర్వశాస్త్రములకు ఆయన జీవితము నూత్న భాష్యములు రచించినది. ధర్మ రహస్యములను సరిదిద్దినది. దరిద్ర నారాయణుల నాదుకొన్నది. రామనామ మాధుర్యమును కడుపార గ్రోలినది. రామరాజ్య సంస్థాపనా కాంక్షితములను వ్యక్తీకరించిన సత్యపాక్య పరిపాలనా ప్రవృత్తిని మాధుర్యముల సంతరించినది. కావుననే, పరమ పవిత్రమైన ఆ జీవితమును పఠించుట, అందలి రహస్యములను పఠిశీలించుట, అందలి ఉదాత్తతను గమనించుట, అందలి ఆదర్శభావముల స్వీకరించుట మన జీవిత మార్గముల సనిచేసికొనుట, ఇంతకన్న మానవులకు వేఱు భాగ్యమున్నదా?

తమిళగ్రంథ రచయిత శ్రీ తిరు. వి. కళ్యాణసుందర మొదలియారు ఎన్నికగన్న దేశభక్తుడు. కారాగారముల నవసిన ధీరస్వాంతుడు. మహాత్ముని జీవితపులోతుల సరయ జాలినభావుకుడు. ఆయన మహాత్ముని జీవితమును ఆనుపూర్వగా చ్చిత్రింపదలచలేదు. అందలి విశేష ఘట్టముల దీసికొని తన సహజ భావములతో, తన ఉద్దిక్తరచనతో చ్చిత్రించ గలిగినాడు.

దానిని మిత్రులు శ్రీ రావెళ్ళ రామయ్యగారు తెలుగున వెలయించినారు. ఇందలి శైలి తేటయై, నూటిగా, అర్థమును తెలియజేయుచు, తెలుగు తఱితుల ముఱిపించుచు, పరివర్తన మనిపింపక, పాఠకజన హృదయావర్జన చణమై యొప్పురుచున్నది. ఉదాత్త రచనా విన్వాసమగు నీ యుద్గ్రంథము విషయోదాత్తతను బట్టియు, రచనా కమనీయతను బట్టియు, ఆంధ్రపాఠక జనానీకమునకు ఉపాదేయ మాత్రమే కాదు—శిరోధార్యమును, కాగలదని తలంతును.

ఈ రచయిత ఇట్టివే యగు నుదార గంభీర రచనలతో ఆంధ్రవాణి చరణ పరివస్యా పరిపూత జీవితండు కాగలదని విశ్వసించును.

అమృతలూరు
గుంటూరు జిల్లా

}

విద్వాక్ నా. వేంకటేశ్వరశాస్త్రి

సి ద్వా లం కా ర

25—2—64.

మా న వు ం డు

ఈశ్వర లీలా విలాసమైన యీ విశ్వమందు మానవుఁ డెవఁడు? మానవరూపధారులెల్లరు మానవు లగుదురా? లేనిచో మఱి యెవఁడు మానవుఁడు?

లోకమందు ప్రాణులెత్తు జన్మము లనంతములు. వీని యందు సర్వోత్తమ మైనది మానవజన్మము. మానవజన్మము సర్వశక్తిమంత మైనదని చాటని జ్ఞానవేత్తలేఁడు. ఆర్యావర్తము నందలి ఋష్యాది జ్ఞానవేత్త లెల్లఱు “మానవజన్మము సర్వోత్కృష్ట మైనద”ని వేనోళ్ళు బ్రశంసించి యుండిరి.

శరీరమందు మమకారము వీడక, సుఖములు వచ్చినప్పు డుబ్బి తబ్బిబై షు భగవంతుని మాటయే మఱచి, కష్టములు

వచ్చినప్పుడు మాత్రము కంటివెంట నీరు కార్చుచు, “ఓ భగవానుడా! మాకీ జన్మము నేల యిచ్చితివయ్యా? ఈ పాడు జన్మ మెత్తుటకు మేమేమి పాప మొనరించితిమయ్యా?” యని యాత్మ ప్రత్యయ రహిత బుద్ధిని గొందఱు భగవంతుని గూర్చి ప్రార్థింతురు. ఈ కారణమున శరీరమును జన్మమును నిరసించుట యేటిధర్మమో తెలియ కున్నది.

మానవజన్మమందలి అత్యము

మోక్ష సాధనమునకు శరీర మాటంకమని కాబోలు మందబుద్ధులు కొందఱు శరీరమును జన్మమును దెగడుచుందురు. ఈ కారణముచే లోకమునకు మానవశరీరమును — మానవ జన్మమును నిరసించుట పరిపాటి యగుచున్నది. సత్సాధనమునకు నాత్మ ముఖ్యముకాని శరీరము ముఖ్యమా? కావున శరీరముపై నేవగింపు కలుగుటయు జన్మముపై రోతపుట్టుటయు నవివేకము.

ఈ శరీరము తనది కాదనియు, దన యాలుబిడ్డలే తన వారు కారణము నెంచి లోకము సంతను బ్రేమించి భగవద్దత్త శరీరము ననానక్తబుద్ధితో లోకకళ్యాణమునకు వినియోగించిన యెడల జన్మముపై గల నిరసనబుద్ధి తొలగగలదు. అట్టి దేదియు లేక జన్మమును సార్థకము చేసికొనలేక పుట్టుకపై రోతగొనుటయా?

మోక్షప్రాప్తికి సులభసాధనము మానవజన్మము. ఏ ప్రాణియైనను మోక్షము పొందవలయుననిన, మానవజన్మ మెత్తవలయును. అగుచో గజేంద్రుడు మోక్షము పొందలేదాయని ప్రశ్నింతురేమో? అది మన ప్రస్తుతవిషయము కాదు.

“మానవజన్మము సర్వోత్తమమైనద”ని ఋష్యాదులెల్లరు ప్రశంసించియుండిరి. వారి వాక్యములే మానవజన్మోత్కృష్ట్యమును నిశ్చయపఱచుచున్నవి.

అనంత జీవరాసులయందు మానవుం డొక్కరుండే సర్వ శ్రేష్ఠుడని చెప్పుటకుఁగల కారణమేమో కొంత పరామర్శింతము.

మానవజన్మ శ్రేష్ఠత

సృష్ట్యారంభమందు జీవులలో నెట్టి భేదములునులేవు. జీవులు స్వస్వానురూపశరీరములఁ దాల్చిన పిమ్మట వివిధ భేదములు వెలసినవి. ఆ భేదము కేవల శరీరగతమైనదియు, కేవల ప్రాణగతమైనదియుఁగాదు. ప్రాణమునకు శరీరమునకుఁ గలయిక్కుకలిగిన పిమ్మటనే భేద మనునది కలును.

ప్రాణము శరీరాకృతి దాల్చునప్పుడు పూర్వజన్మ సంస్కారముచే జ్ఞానమును నొక పదార్థ మేర్పడును. ఆ జ్ఞానము శరీరమునకుఁ దగినదియు, పంచేంద్రియములకుఁ దగినదియునై జీవుల నాశ్రయించుచుండును. ఆ జ్ఞానము పంచేంద్రియవశమై వృద్ధిగాంచుచుండును. వృద్ధియు నుపాధిభేదము ననుసరించి యుండును. ఈ కారణమున స్థావరము మొదలు మానవుని వఱకుఁ గల సమస్త జీవకోటియందు జ్ఞాన మనుసరించి తరతమ భేద మేర్పడెను. ఈ జీవుల జ్ఞానేంద్రియము ఉపాధిభేదము ననుసరించి మాఱుదల పొందుచుండును.

మానవేతర జీవకోటిలో మృగజాతి పెద్దది. ఆ మృగ జాతికి పంచేంద్రియములుకలవు మానవజాతికి మాత్రము

షడింగ్రిదీయములు కలవు. ఆ యాతవ యింగ్రిదియమే జ్ఞానేంద్రియము. ఈ జ్ఞానేంద్రియము పశుపక్ష్యాదులందు మానవుని యందువలెగాక తేజోవిహీనమై యుండును. మానవునియందు మాత్ర మది తేజస్వంతమై విశాల మగుచుండును. అప్పుడు పరిపూర్ణ జ్ఞానముకలుగును. అదియే పరిపూర్ణజ్ఞాన మనబడును.

శబ్దిస్పర్శరూప రసగంధములను నీ యైదును మానవునకు వలెనే జంతుకోటికిని గలవు. పరిపూర్ణమైన ఆత్మజ్ఞానము మాత్రము మానవునియందే ప్రతిబింబించుచుండును. ఈ పరిణామ మూలముననే మానవుడు సర్వశ్రేష్ఠుఁ డగుచున్నాఁడు. ఈ యాత్మజ్ఞానముననే సమస్త జీవరాసులకంటె మానవుం డధికుండు. ఈ పరిపూర్ణ జ్ఞానముననే మానవజన్మము సర్వ శక్తిమంత మగుచున్నది.

మానవుడు—మానవమాత్రుడు

మానవాకృతి దాల్చినవా రెల్లరు నీ యాత్మజ్ఞానము కలిగియున్నారా? కలిగియుండియుఁ దదనురూపమునఁ బ్రవర్తించుచున్నారా? యనిన లేదని చెప్పవచ్చును. ఈ యాత్మజ్ఞానము లేనివారు కొందఱు. ఉండి వ్యర్థులగువారు కొందఱు. ఈ యిరుతెగలవారు నించుమించుగా నొక తెగవారని యెంచవచ్చును. ఈ యిద్దటికంటె నన్యుఁ డెవఁడో వాఁడే మానవుడు.

ఈ కారణము ననుసరించియే మానవ రూపధారులెల్లరు 'మానవుడు - మానవమాత్రుడు' అను నీ రెండు విధముల విభజింపబడిరి. ప్రథముడు ఆత్మజ్ఞాన పరిపూర్ణుడు. ద్వితీయుడు కరచరణాద్యవయవములుగల పశుప్రాయుడు. ఆతఁడు

యథార్థమానవుడు. ఈతడు ఆభాసమానవుడు.....
చరిత్ర యుగమునకు ముందే ద్రావిడులు ప్రాణుల శక్తి సామర్థ్యములఁ బరిశోధించి, ప్రాణి సమూహమును, వాని జ్ఞాన సంపత్తికిఁ దగినట్లు నిర్ణయించిరి. అట్టి ద్రావిడుల నూత్నబుద్ధి నేఁ డడుగంటుట కరము విచారకరము. మానవ ప్రకృతియందు ప్రకాశించు నాటవ యింద్రియమగు జ్ఞానేంద్రియము కలవాడే మానవుడు. తక్కినవారు పశుప్రాయులు.

జ్ఞానేంద్రియము కలిగి జ్ఞాన మార్గము ననుసరించునట్టి మానవుడు సర్వభూతములను నాత్మవలెఁ జూచును. ఆతని హృదయమందెప్పుడు ప్రేమరసము చిప్పిల్లు చుండును. ఆతడు స్వశ్రేయస్సు నభిలషింపఁడు. పెరివారల మంచికిఁ దన ప్రాణధనములను వినియోగించును. ఆతడు జారత్వ చోరత్వాది దుష్కృత్యములను, గామక్రోధాది దుర్గుణములను దఱిజేర నీయఁడు. ఆతని బుద్ధి యెల్లప్పుడు లోక కల్యాణమునకుఁ బాటు పడుచుండును. దుష్టకూర స్వభావము లాతనికి దవ్వు. ఇతర ప్రాణుల రక్షణయే యాతని కర్తవ్యము. ఇతరుల కష్టసుఖములను దనవిగా భావించు కొనుటయే యాతని పరాయణము. ఏతాదృశ గుణగరిష్ఠుని మానవుడని చెప్పనగును.

లోకమునందు పలువురు స్వశరీరమును సర్వతోభద్రముగాఁ గాపాడుకొనుచు, నితరుల మాటయే తలపెట్టక స్వార్థపరులై స్వీయ సౌఖ్యమునకుఁ బ్రాఁకులాడు చుందురు. వీరలు మృగతుల్యులు; మానవమాత్రులు. ఈ పశుప్రాయ సంతతి యున్నంతవట్టు, ప్రపంచమందు జారత్వ చోరత్వ హత్యాది దోషములు, పరపంచనాది పాపములు ప్రబలుచుండునే కాని

శాంతి భద్రతలు సమకూడఁ జాలవు. లోకమందిప్పుడు మానవత్వమును గోల్పోయి తిరుగు నసంఖ్యాక వ్యక్తులు మానవులు కాఁజాలరు. ఈ వ్యక్తులు మానవత్వమును నిలఁబెట్టుకొని దేశ కల్యాణమును బెంపొందించు దినమెన్నఁదో?

ఆ దినము దగ్గఱో దవోయని మనము సందేహింపఁ జనదు. ఆ దినము సమీపించుచున్నదనియే చెప్పవచ్చును. అది యంతయు మానవ ప్రయత్నముమీఁద నాధార పడియున్నది. మానవ ప్రయత్నమనినచో “నిక భగవంతుఁ డెందులక”ని ప్రశ్నింతురేమో? కాదు; కాదు. భగవత్సహాయముకంటె మానవ ప్రయత్న మావశ్యకమని చెప్పటయే మాయుద్దేశ్యము. మానవ ప్రయత్నము లేక భగవత్సహాయమని యొక సముపాదానము జూచిన నేమిఫలము? భగవద్విషయమున మనము తలంచు తప్పు తలంపులలో నిది యొకటి. మానవ ప్రయత్న మావశ్యకము. ఆ మీఁదట దైవ సహాయము ముఖ్యము. ఆత్మజ్ఞాన సంపన్నుఁడగు మానవునకు దైవ సహాయము కడుంగడు సులభము.

“ఇందుఁగల డందులేడని,

సందేహము వలదు; చక్రి సర్వోపగతుం

డెం; దెందు వెదకి, చూచిన,

సందందే కలఁడు; దానవగ్రణిః వింఁచే!”

(భాగవతము.)

దేవుఁ డుచ్చోట నిచ్చోటంగాక యెచ్చోట నైనఁగల సర్వవ్యాపి. ఆ దేవుని సత్య స్వరూపమును ప్రకృతి ముఖ్యమున జూడనగును.

మహాశ్వరీరములు వలెనే దైవ ప్రకృతులును గలివు. ఈ సంబంధమును బట్టియే దేవుని దండ్రీయనియు; ప్రకృతిని దల్లియనియు మన ఋషులు సంబోధించి యుండిరి.

సృష్టి నిర్మాణ కర్తయగు నాజగత్పిత ప్రకృతి యనెడు మాతృ ముఖమునఁ బ్రాణుల బ్రదుకు తెరువునకు వలయు సమస్తవస్తు సముదాయమును బ్రసాదించి యుండెను. ఆ ప్రకృతి మార్గమును మానవుడనుసరించునేని యా దేవుని దివ్య పాదారవింద సన్నిధికి జేరఁగలిడు. అట్లునుసరింపజేసి దైవదూరఁడు కాఁగలడు. కాఁబట్టి భగవంతుఁడు మనకుఁ గావలసిన పరికరములన్నియు నిచ్చియుండ నింకనతని యాచింపనేల?

సర్వేశ్వరుండిచ్చిన తెక్కలతో నాత్మ విశ్వాసపరుడై స్వార్థత్యాగియై, లోక కళ్యాణమునకుఁ గట్టించుట మానవుని విధి. తత్ఫలాఘా విచారణ యీతని కెందులకు? ఆతనికిఁ గావలసినది కర్తవ్యము. “యత్సేక్యతే యది న సిద్ధ్యతి, కోఽత్ర దోషః”.

మన భారతమాత యస్వాతంత్ర్య మనెడు బోనునుండి విడివడి స్వాతంత్ర్య షోలికల నూగులాడుచుఁ దన బిడ్డల భార తీయులఁగాంచి యానందించి మేను పులకరింపఁ గులుకు పలుకులు పలుకు దినమే దినము. నాటి యానందమే బ్రహ్మానందము. అట్టి దినము రావలయుననిన మహాత్ముఁ డొక్కఁడు కావలయును. మహాత్ముడన నాతని జీవిత మెల్లరకు నాదర్శమై యుండవలయును. అట్టి యాదర్శ ప్రాయమగు జీవిత మెద్ది?

బీ వి త ము

ఇక మానవు లెల్లరు మానవత్వమును సార్థక పఱచు కొను జీవిత మెట్టిదియో కొలదిగ విచారితము. మానవజన్మ మెత్తినంత మాత్రముననే యాతనిజీవితము చరితార్థము కాజాలదు. ఎవని జీవితము ప్రజోప యోగమునకు, లోక కళ్యాణము నకు నుపయోగపడునో యాతని జీవితమే చరితార్థము కాగలదు.

మానవుడై పుట్టినేల?

ముక్తిని, బడయు కొఱకు.

ముక్తిని, బడయనేల?

దేవుని దఱిఁ జేరుకొఱకు.

దేవుని దఱిఁ జేరనేల?

జన్మ రాహిత్యము కొఱకు.

జన్మ రాహిత్యమేల?

పరమానందము పడయు కొఱకు.

మంచిది. అగుచో, ముక్తినిఁ బడయు మార్గమేది? విశ్వమునందు సజ్జానాంధకారమునఁబడి తెన్నుగానక త్రొక్కు

లాడుచు దురపిల్లు ప్రాణుల సంరక్షించి, యనాసక్త బుద్ధితో లోకోపకార మొనరించిన యెడల ముక్తిని బడయవచ్చును. ఇదియే మోక్షప్రాప్తికి సులభ మార్గము.

జీ వి తా శ య ము

ఈ మార్గము సమస్త జీవకోటికి (ఆత్మలకు) లభించుటకు సర్వేశ్వరుడు ప్రకృతి మూలమునఁ దగులతా గుల్మముల యొక్కయుఁ బశు పక్ష్యాదుల యొక్కయు శరీరములను బ్రసాదించి ఆయా జీవకోటి యాత్మల యజ్ఞానమును పారంపర్యమునఁ బోదించుచుండును. తుదకా యజ్ఞానము నశించిన పిమ్మట పరిపూర్ణ జ్ఞానభాండారమును మానవ శరీరమునకుఁ బ్రసాదించు చుండును. మానవుఁ డా పరిపూర్ణ జ్ఞానముచేఁ దనను నిట్టి యున్నతికిఁ గొనివచ్చిన యా పరమేశ్వరుని మఱువక, సదా యాతని దివ్యసంకల్పమున కచ్చేరువందుచు నాతని దివ్యనామస్మరణ చేయుచుండ వలయును. ప్రకృతిమాతయే మానవునకు సర్వవిధములఁ దోడ్పడుచుండును. ప్రాణుల యజ్ఞానమును బోగొట్టి పరిపూర్ణ జ్ఞానస్వరూపుడగు పరమేశ్వరుని పాదారవింద సన్నిధికిఁ జేర్చుటయే ప్రకృతి స్వభావము. ఆ స్వభావానురూపవిధులను ఆమెయే ప్రసాదింపఁగలదు. మానవుడు తన జీవితమును లోకోపకారమునకుపయోగించు నప్పుడు ఆ విధులను బ్రసాదించును. ఈ విషయమును మఱువక, మెలఁగువాఁడే లోకజీవన తారకమంత్ర మెఱిగిన మహనీయుడు.

ఎవడు ప్రకృతిలబ్ధ పరిపూర్ణజ్ఞానమును బెడదారుల నుపయోగించునో యాతఁడు ప్రకృతిమాత కోపపాత్రుడగుటయే గాక; దైవదూరుడగును గాఁగలఁడు. మీఁదుమిక్కిలి యాతఁడు జననమరణములతోనుఖ దుఃఖములతోనిండియుండు నీ లోక

జీవనముందే చిక్కుకొని యవస్థలఁ బాలగుచుండును. ఆతఁడు తన జీవిత లక్ష్యమును నెఱవేర్చుకొనలేని పాపియగు చుండును. కావున మానవుఁడు తన లక్ష్యమును నెఱవేర్పఁగల జీవితము నలవఱచు కొనవలయును.

అట్లు, తన కర్తవ్యమును గుఱుతెఱింగి మెలఁగినచో భగవత్ప్రసాపాత్రుఁడు కాగలఁడు. భగవంతుఁడు లోకరక్షణ కొఱకు నెట్టి యిక్కట్టులఁ బడుచుండునో యట్లే యాదేవుని బిడ్డయగు మానవుఁడును దన సౌఖ్యమునకే ప్రాచులాడక, యితరుల సౌఖ్యమునకే తన జీవితమును ధారవోయ వలయును. అట్టి వాని జీవితమే చరితార్థమైన జీవితము.

ఇట్టి జీవితమును గడపి చరితార్థులై ప మన పూర్వుల జీవిత చరిత్రగ్రంథము లనేకములను జదువుకొ నుచుంటిమి. మానవునకుఁ దగిన జీవిత మిదియని తేటతెల్లముగా బోధించు గ్రంథములనేకముల గలవు. పుణ్య పురుషుల జీవితములు శ్రీగాంధీ మహాత్ముఁడును స్మృతిపథమునకువచ్చునప్పుడెల్ల నద్వితీయ గ్రంథ మొందు స్మృతి పథమునకు వచ్చుచుండును. అది భగవద్గీత.

ఈ గ్రంథ పవిత్రత యెంతని పొగడఁగలము? అంజలి రహస్యముదెలుప నేరికిందరము? ప్రకృతమున కావశ్యకమగుటం జేసి కొంతవఱకా గ్రంథమందలి పరమార్థము చూడెట్టి సాహసించుచున్నందులకు పాఠక మహాశయులుమన్నింతురుగాక!!!

గీతా రహస్యము

ఆశయభేదము

భగవద్గీతా రహస్యమును గొలచి మాటలతోఁ జెప్పకొందము. పలువురు పలువిధముల గీతా రహస్యామృతమును గ్రోలుచుండిరి. వారిలో గీతనే ప్రమాణముగాఁ గైకొని సర్వమును సన్యసించి గీతాపారాయణము సేయుచుఁ గాలము గడుపువారలు గొందఱు. గీతార్థము నంతను హృద్గతము చేసికొని లోక శ్రేయముకొఱకుఁ గృషి సలుపవలయునను నభిప్రాయము గలవారు కొందఱు. యుద్ధము పురిగొల్పునట్టిది గీతయని తఁచువారు కొందఱు. 1907 వ సంవత్సరమందు బంగాళాదేశమునఁ జెలరేగిన పంచేమాతరోద్యమమందుఁ బాల్గొనిన నాయకులు పలువురు ఆత్మశక్తి ప్రబోధకమగు గ్రంథము భగవద్గీతయేయని నిశ్చయించి గీతను బఠింపసాగిరి. ఎందఱెన్ని యభిప్రాయములు గలిగియున్నను, ఆత్మశక్తి సంపన్నులు మాత్రము పరతత్త్వమును బోధించునది గీతయేయని చాటి చెప్పినమాట సత్యము. కర్తవ్య ధర్మమును బోధించునది గీతయేయని చెప్పవచ్చును.

నాఁడు శంకర రామానుజ ప్రభృతి మతాచార్యులు గీతకు వ్యాఖ్యానములు వ్రాసిరి. నేఁడు లోకమాన్య బాల

గంగాధర తిలకు మహాశయుడు, అరవిందఘోష మహాయోగి పుంగవుడు, గాంధీమహాత్ముడు మొదలగు పండిత ప్రవరులు గీతారహస్యమును ప్రవచించిరి. పండిత ప్రవర రచిత వ్యాఖ్యాన సహాయమున భగవద్గీతను బఠించి యందలి రహస్యార్థము నెఱుంగుట ప్రపంచ మానవుని విధి.

భగవద్గీత యుద్ధము జరుగు సమయమున శ్రీకృష్ణభగవానునిచే నర్జునున కుపదేశింపఁబడెను. యుద్ధరంగమునఁ దన బంధుమిత్రాదులం గాంచి వారియందలి ప్రీతి పెంపున వారలఁ జంపనొల్లక నిశ్చేష్టుఁడైయున్న యర్జునునకుఁ గర్తవ్య ధర్మమును గూర్చి గీత యుపదేశింపఁబడెను. ఆలుబిడ్డలను, చుట్ట పక్కాలను, ఊరుపల్లెలను వదలి యడవులకుఁ బఱుగిడక, యుద్ధరంగమున నైసను స్వకర్తవ్యమును నెఱవేర్చుకొనుటనే గీత ప్రబోధించెను.

శ్లో॥ యే యథామాం ప్రపద్యంతే తాం, స్తథైవభజామ్యహమ్,
మమవర్తమాను వర్తంతే మనుష్యాః పార్థ! సర్వశః.

‘భగవద్గీత - 4 అ - శ్లో॥ 11’

అని భగవంతుడు చెప్పినట్లు గీతయు నట్లే యెవరెవరే యేవిధముగాఁ బఠింతురో వారల కాయా విధముగా ఫలము నిచ్చును. గీతారహస్యార్థామృతమును గ్రోలి యద్దాని నా చరణమునందుంచ బ్రయత్నింపవలయును.

ఏ మహనీయుని - ఏ లోకైకపూజ్యుని - జీవితమును లక్ష్యముగాఁ గైకొని మేమీ గ్రంథమును వ్రాయఁదొడ్డంగి తిమో యా మహనీయుని - ఆ లోకైకపూజ్యుని జీవితమును పరమపావన మొనరించునది గీతాగ్రంథమగుటంజేసి యన్ని

గ్రంథము లంధుకంటె నీ గీతాగ్రంథమందు మా కెక్కువ మక్కువ గలదు.

సర్వభాషా ప్రపంచమున నిట్టి యుత్తమ గ్రంథము వేఱొందు లేదని యెల్ల రెఱింగిన విషయమేగదా! మానవుఁ డితరులకొఱకే తన జీవితమును సాగింపవచ్చునను పరమార్థమే గీతయందలి పరమార్థము. ఆ పరమార్థమును క్లుప్తీకరించి యిట గొందుపఱచుచున్నాఁడను.

ప్రప్రథమమున నర్జునుఁడు రథస్థుఁడై కురుక్షేత్రసంగ్రామ రంగమున నిలువఁబడి శత్రుసేనలఁ గలయంజూభి “అయ్యో! సృష్టిసీతి సంహారాత్మకమగు నీ మిథ్యాలోకమున బ్రదుకు తెరువునకై గురువును, పితామహుని సోదరులను జంపి, సంపాదించు నెత్తుటికూటి కాసిండుటకంటె నరణ్యభూములఁ జొచ్చి యాకలములఁ దిని బ్రదికిన నెంతయో ముక్తి ప్రదము కదా! ఈ మహాపురుషులేడ? నేనేడ? తుచ్చ శరీరపోషణార్థము తుచ్చ రాజ్యమునకాశించి గురువును, ఆత్మబంధువులను జించి చెండాడుటయో? ఇట్టి హింసాత్మకమగు యుద్ధముచేయ నొల్లను. నాకు రాజ్యమువలదు; గీజ్యమువలదు. వారలనే యా రాజ్యము నేలుకొని బ్రదుకనిమ్ము. నాకుమాత్రము వలదు. ఏ సన్యాసమో పుచ్చుకొని; యడవికిఁబోయి జీవించెదన”ని మనమున దిట మొనరించుకొనెను. అట్లు నిశ్చయించుకొనిన యర్జునుని హృదయము నిశ్చేష్టమైపోయెను. చేతియందలి గాండివము జాతి క్రిందఁబడెను. ఆతని మనశ్శక్తి కూల నారంభించెను. రథమున నల్లై కర్తవ్యజ్ఞానశూన్యుఁడై చతి కిలఁబడెను. అంత రథసారథి శ్రీకృష్ణభగవానుఁ డిద యంతయు నెఱింగి యప్పొండవ. మధ్యమునిఁగాంచి “బావా! ఏమిది?

ఆశ్చర్యముగాఁ గాన్పించుచున్నదే! రథము బయలుదేరునప్పుడు గల యుద్ధవీరుని తీవి యిప్పుడు కన్నట్టుటలేదేమి ? నిరుత్సాహి వైతివేమి ? మనఃకేశము కలిగినవానివలె గన్నట్టుంటివి. కారణమేమి?” యని చిఱునగవునఁ బ్రశ్నించెను. అందుల కా యర్జునుండు “స్వామీ! అస్థిరమగు నీ యైహిక సుఖముల కాసించి బంధుమిత్రులఁ జంప నామనస్సు సాహసింపఁజాలక యున్నద” నెను. అంత, భగవానుండు మందహాసము మోమునఁ దోఁప “నోయీ! అర్జునా! నీస్థితికి నేన్న మిక్కిలి వగచుచున్నాఁ డను. బంధువులఁ బరిమార్చి నేను గాఙ్గమేఘవలయునను తప్పు తలంపుగల యర్జునుని నిరసించు చుంటిని. ఆ యర్జునుండు నశించుగాక ! పాపముల నొనరించుచు ప్రాణుల హింసించు దుర్యోధనాదులఁ జంపినచో లోకమందు శాంతిభద్రత లేర్పడఁ గలవ”ను సత్సంకల్పముగల యర్జునుని ప్రశంసించుచుంటిని. ఈ యర్జునుండు చిరకాలము వర్ధిల్లుగాక” యనెను. ఈ మధుర గంభీరవాక్కులు చెవినిబడినంతనే యా యర్జునునికి కర్తవ్య జ్ఞానము పొడకట్టెను. ఆతని హృదయ ముప్పొంగెను. లోక మునఁ దనకొఱకు - తన సౌఖ్యము కొఱకు - కర్మరతుండగుట యజ్ఞానమని యాతని హృదయమునకుఁ దట్టెను. లోక కళ్యాణము కొఱకనాన కబుద్ధితో కర్మరతుడై యితరులకు నేవ చేయుటయే ధర్మము, కర్తవ్యమునని యాతనికి హృద్గోచర మయ్యెను.

ఇట్టి జ్ఞానము పొందుటయే రెండవ జన్మమనఁబడును. ఇట్టివారలే ద్విజులనఁబడుదురు. శ్రీకృష్ణ భగవానుని యమృత వాక్కులు చెవిని బడినంతనే స్వార్థపంకుండగు నర్జునుండు నశిం

చేను. ఇతరులసేవ సేయుకొఱకు జీవింపవలయునను నర్జునుఁడు జన్మించెను.

ద్విజస్మము

అర్జునుఁడు వెనుకటి యశ్లే రథమున నుండెను. తొంటి యశ్లే వింటిని దాల్చెను. అమ్మల పొదియుఁ దక్కిన పరికరము నెప్పటియశ్లే యుండెను. ఆతని ముఖకాంతి మాఱలేదు, శరీరము మాఱలేదు. రథము మాఱలేదు, రథసారథియు మాఱలేదు. అగుచోఁక మాఱినదేది? హృదయ మొక్కటియే. దుష్టశిక్షణ కొఱకు - శిక్షరక్షణ కొఱకుఁ దన జీవిత మర్పింప సంకల్పించెనను నర్జునుఁడు రెండవ జన్మమెత్తిన వాఁడనుటకిదియే కారణము.

ప్రపంచలక్ష్మము

మానవుఁ డే జాతివాఁడైనసేమి? ఏ వృత్తి వాఁడైన సేమి? రాజు కానిమ్ము, పాకీవాఁడు కానిమ్ము, న్యాయాధిపతి కానిమ్ము, గొఱ్ఱాలకాపరి కానిమ్ము. ఎవఁడైనసేమి? యథార్థ జ్ఞానము సంపాదింప నరణ్యములకుఁ బర్వత నవసరము లేదు. మన మితరులసేవ సేయుటకొఱకే పుట్టితిమను జ్ఞానము కలుగుచో నట్టింటఁ గూర్చుండి దార పుత్రాదులతో, బంధు మిత్రాదులతోఁ గాపురము గడుపుకొనుచు జ్ఞాని కాఁగలఁడు. జ్ఞాని యగుటకు జాతిభేదము లేదు, స్థలభేదమును లేదు. 'గుణాః పూజా స్థానమ్ గుణిషు సచలింగమ్ సచవయః.'

గార్హస్థ్య లక్ష్మము

మానవుఁడు తాఁజేయు ప్రతికర్మయునితరుల శ్రేయస్సున కుపయోగించునదియై యుండవలయును. భార్యను బెండ్లా

డుటయు, బిడ్డలను గనుటయుఁ దనకొఱకని తలంపక లోకసేవ కని తలంపవలయును. కామాంధతచే వివాహమాడుటయు, స్వీయసౌఖ్యార్థము సంతానాపేక్షచే వివాహమాడుటయు ద్రోహము. మోహవిభ్రాంతతచేఁ బాంచభౌతిక శరీరము పంచత్వ మొందుననుమాట మఱచి తత్ప్రపణకై పలుబాములఁ బడుట యాత్మ ద్రోహమని ఋషిప్రోక్ష గ్రంథములనేకములు దెలుపుచున్నవి. ప్రతిఫలాపేక్ష రహితబుద్ధితో శరీరమును బోషించుకొనుచు, దారపుత్రాదులతోఁ గాపురము సేయుచు గృహస్థాశ్రమ ధర్మనిర్వహణ పరుడై లోకసేవ యొనర్పవలయును. ఐహిక సుఖముల కాశించి, ప్రయత్న పూర్వకముగఁ బొంది, యనుభవించి, పిమ్మట దురవస్థలఁ బాలగుటకంటె నాముష్మిక సుఖములఁ బడయుట మేలుగాదె! మఱియు శరీరము నశ్వరమగునదేకదాయని తలంచి యుపవాసాదులంజిక్కి యెమ్ముల ప్రోవగుటయు నవివేకము. మానవుఁడు లోకోపకారమున కుపయోగింపవలయుననిన శరీరమేకదా ముఖ్యము! “శరీర మాద్యమ్ ఖలుధర్మ సాధనమ్.” అట్టి శరీరము నుపవాసాదులచే నెండఁబెట్టుటయు, ఐహిక సుఖములచేఁ దనుపుటయుఁ దగదు. ఈ శరీరము స్వసౌఖ్య సంధాయకమని తలంచుటకంటెఁ బర సౌఖ్య సంధాయకమని తలంచి పరుల కూడిగము సేయుట శ్రేష్ఠము. తన తల్లిదండ్రులు లోకోపయోగమున కుపయోగింప నెట్లు తనను గనిపెంచి పెద్దచేసిరో, యట్లే యితఁడును లోక సేవా పరాయణమగు సంతానమును గనవలయును. లోకసేవా పరాయణుఁడు కాని గృహస్థుఁడు గృహస్థుఁడు కాఁజాలఁడు. లోకసేవా పరాయణతాబుద్ధి శూన్యుడై కేవల స్వశరీర సౌఖ్య మార్గముల నెమకుచు జీవించు గృహస్థుఁడు నిరర్థకుఁ డగును. గృహస్థుఁ డేకార్యము చేయఁదొడంగినను దత్ఫలా ఫలముల

నభిలషింప వలదు; నిష్కామ పరబుది తెప్ప నాతనికి వేతొండు కూడదు. ఇదియే యార్యమతి సంప్రదాయము.

తల్లిదండ్రు లేయే గుణములు గలిగియుంచునో; బిడ్డలు నాయా గుణములు గలిగియుంచును. కావున గృహస్థుఁ డెప్పుడు సజ్జన సాంగత్యము కలిగి భగవద్భక్తుఁడై లోకసేవా పరతంత్ర బుద్ధి కలవాఁడు కావలయును. అగుచో నాతిని కుటుంబము, దేశము, సద్గుణగణశోభితమై విరాజిల్లఁ గలదు.

గృహస్థాశ్రమ ధర్మ నిర్వహణమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కిన భారత భూమిని నేడు స్వార్థపరులు, కపటచిత్తులు నిండియుండుట కరము సంతాపకరము. వెనుకటి భరతభూమి తిరిగి తల యెత్తుగాక! లోకసేవ కొఱకుఁ దన జీవితము నర్పించువాడే మానవుఁడు. వాని జీవితమే చరితార్థమైన జీవితము. ఇదియే భగవద్దీత యందలి రహస్యము.

ఆత్మరక్షణము కొఱకుఁగాక, లోకరక్షణము కొఱకు భగవంతుఁడెట్టి యాదార్యము చూపుచుండునో; అట్లే మానవుఁడు తన సౌఖ్యము కొఱకుఁ గాక యితరుల సౌఖ్యమునకే తన జీవితము నుపయోగింపవలయును.

ఫలాశక్త రహితబుద్ధిని కర్మపరుఁడగు వాఁడు గొప్ప స్థానము పొందఁగలఁడని గీత బోధించు చున్నది.

శ్లో॥ కర్మజమ్ బుద్ధియుక్తాహి ఫలమ్ త్యక్త్వామనీషిణః,
జన్త్ర బన్ధవినిర్మక్తాః పదమ్ గచ్ఛన్త్య నామయమ్॥

(2ల-51 శ్లో. భగవద్గీత)

కొన్ని మార్గములు

పరార్థ జీవన మలవటచుకొను మార్గము లనేకములు కలవు. వానినెల్ల నాయా గ్రంథములంజూచి తెలిసికొనుడు. అందుఁ గొన్నింటిని మాత్రమిట నుదహరించు చుంటిని. పరహితైక జీవన మలవటచుకొనుట సులభమా? దుర్లభమా? మానవజన్మ రహస్యార్థమును గుఱుతెఱింగి మెలంగు వారలకు సులభము. ఇతరులకు దుర్లభము. ఒకనికిసులభము మఱియొకనికి దుర్లభమగుటకుఁ గల కారణమెద్ది? ఇద్దరు దారపుత్రాదులతోఁ గాపురము సేయువారలు. కటుంబ పోషణమునకు సంపాదించు వారలు. ఇంచుమించుగా నన్నింట నిద్దరు సమానులేగదా! అగుచో నొకఁడు పరహితైక జీవనుడగుటకు, రెండవవాఁడు కాకపోవుటకుఁగల కారణమేమి? ప్రథముఁడు ప్రపంచ కళ్యాణమును గోరువాఁడు; ద్వితీయుఁడు తన పాడు పొట్టను బోషించు కొన నన్వేషించుకొనువాఁడు. ఈ యిద్దఱికిఁగల తారతమ్యము మనఃపరిణామమున భేదమే! అది సుకరమా? పరహితైక జీవనమే చరితార్థ జీవనము. మానవుఁడు పరహితైక జీవన మలవటచుకొనవలయుననిన బాల్యమే యందులకుఁ దగినది.

బాల్యమే మన సుగుణ దుర్గుణముల కాయువుపట్టు. జీవిత వృక్షమునకు బాల్యము మూలము. బాల్యమునందు సద్గుణములు గలిగిన సత్పురుషుడును, దుర్గుణములు గలిగిన దుష్టుడునగును.

బాలునకు బాల్యముననే విద్యాబుద్ధులను గఱపింప వలయును. బాలుని భావ్యభివృద్ధి యంతయుఁ దల్లిదండ్రుల కరగతమై యున్నది. బిడ్డల మంచి చెడ్డలకుఁ దల్లిదండ్రులే కారణ భూతులు. మాతా పితరులు బిడ్డలకు బాల్యముననే విద్యాబుద్ధులను గఱపింపవలయును. అట్లుగాక, బిడ్డల బాగోగు విషయమునఁ దల్లిదండ్రులు ఉపేక్షగలవారై యుందురేని యా బిడ్డలెందుకుఁ గొఱగాని చేనటులు కాంగలరు. కావున బిడ్డలకు విద్యాబుద్ధులు నేర్పుట తల్లిదండ్రుల విధి. బిడ్డల విషయమున నొదాసీన్యము వహించు మాతాపితరులు మూఢులగుదురు.

పిల్లలను పెంచుట

పుత్రహీనులకు సద్గుణములు కలుగనేరవని యార్య ధర్మములు బోధించుచున్నవిగదా! సద్గుణులను బొందుటకేగదా బిడ్డలబడయుట. అట్టిసద్గుణులను గలుగఁజేయుబిడ్డలను జేతులారఁ బాడుచేయుటకంటెఁ బాపము వేటొండులేదు. మూఢులై, అజ్ఞానవశులై విద్యాబుద్ధులను గఱపక, కఱపింపక, బిడ్డలను బాడుచేయు తల్లిదండ్రులు లోకభార మగుదురు.

మార్కండేయుడు

పూర్వ మన పత్వండుగు మృకండుఁడను మహర్షి పుత్ర సంతానాపేక్షచేఁ బెద్దకాలము భగవంతునిగుఱించి తప మొన

రించెను. తపమునకు మెచ్చి పరమేశ్వరుఁ డవతరించి “ఋషి చంద్రమా! నీతపమునకు మెచ్చితి. నీకు వలయు పరమేమియో తెల్పును”న నా ఋషిసత్తముఁడు పరమేశ్వరుని సాదార విందములకుఁ బ్రణమిల్లి కృతాంజలియై భక్తి వినయములు పిరిగొన “నో దేవా! చింతాభరంబు జీర్ణింపఁ బుత్రుని నొకనిఁ బ్రసాదింపును”ని ప్రార్థించె. అంత నా సచ్చిదానందమూర్తి “ఓయి ఋషివర్యా! పరిపూర్ణాయువు కలిగి దుష్టుడై ప్రవర్తిల్లు పుత్రుఁడు కావలయునా? పదునారేండ్లు నిండి నిండని యాయువుకలిగి సకల సుగుణ శోభితుడై విరాజిల్లు పుత్రుఁడు కావలయునా?” యని ప్రశ్నింప నప్పుడా మహర్షి యెట్టి వానిని గోరెనో తిలకింపుఁడు! ఋషిసత్తముఁడగు నా మృకండ మహర్షి “పదునారేండ్లు ప్రాయముకలవాడైన నేమి? బుద్ధి మంతుఁడగు బిడ్డఁడే కావలయును”ని మనమున దిట మొనరించు కొని భగవంతుని వేఁచికొనియె. మృకండునివలెఁగాక నేటి తల్లిదండ్రు లెందఱో “బిడ్డఁ డెట్టివాడైన నేమి? నాలుగు కాలములఁబాటు బ్రదికిన నంతియే చాలున”ని తలంచుటచేతనే గదా భరతభూమి పలుబాములఁ బడవలసివచ్చె! కొంత కాలము చున్నంత నా మహర్షికి తనయుడుఁ కలిగెను. ఆ బిడ్డఁడు దిన దిన ప్రవర్ధమానుఁ డగుచు, సుగుణగణశోభితుడై తల్లిదండ్రులను సంతోషాబ్ధినిఁ దేల్చుచుండ నిర్ణీతాంత్య దినంబు దఱికొనినంతఁ గాలునిఁ గాసించి మృత్యుదేవతా గహ్వరమున మచ్చునోసి భక్తి పెంపున భగవంతుని మెప్పించి పరిపూర్ణాయువును బొందెనుగదా! అట్టి బిడ్డలను గని పెంచు తల్లిదండ్రుల జన్మమే జన్మము. ఆత్మ గౌరవమును దేశ సౌభాగ్యమును బెంపొందించు బిడ్డలను బడయుటయే తల్లిదండ్రులకు

ముక్తిమార్గము. బాల్యముననే విద్యలయం దభిరుచియు, సత్ప్రవర్తనాదికములయం దభిలాషయు బాలునకుఁ గలుగునట్లు తల్లిదండ్రులు నేర్పు పెంపున నేర్పవలయును. “మాతృదేవోభవ! పితృదేవోభవ!” యను సూక్తులను గ్రహించి తమయందు దైవభావము కలిగి తమ యదుపాజ్ఞలలో మెలఁగునట్లు తల్లిదండ్రులు బాలకుని శిక్షింపవలయును.

తల్లిదండ్రుల యాదర్శము

బిడ్డలకు సద్విద్యాబుద్ధులఁ గఱపుట తల్లిదండ్రుల విధి. మఱియు, జననీ జన్మదేశ భక్తిప్రపూర్ణ సీరములం గ్రోలుటం గాకేమి ఛత్రపతి శివాజి మేచ్చ ప్రభుత్వమును బాఱద్రోలి లోక విశ్రుత యశోవిశాలుడై సుస్థిర హైందవ రాజ్యము నెలకొల్పఁ గలిగెను! కావునఁ దల్లిదండ్రులే బిడ్డల బాగోగుల విషయమున నతి జాగరూకత వహింపవలయును.

సద్బాలుడు

బాలుడును దనను నవమానములుమోసి కని పెంచిన తల్లిని, విద్యాబుద్ధులఁ గఱపి పెద్దఁజేసిన తండ్రిని దైవభావమునఁ బూజించుచు నేవించుచుండునెడ నాతనిని లోకులెల్లరు ప్రేమింపఁగలరు. ఆ బాలునకు లోకమంతయుఁ బ్రేమమయమై పొడకట్టఁగలదు. ఆతఁడు ప్రతి జీవిని నాత్మవలెఁ జూడఁగలఁడు. కావునఁ; “దల్లిదండ్రులు దైవముల”ను పాఠమే బాలుడు ప్రప్రథమున నేర్వఁదగిన పాఠము. తల్లిదండ్రులను దైవ స్వరూపులుగా నెంచి భక్తి పెంపునఁ గొలుచు బాలుని జీవితమే చరితార్థమగును.

వి ద్యా బు ధ్ధు లు

ఈ చరితార్థ జీవిత మలవరచుకొను నజిమి వయస్సున యుక్తా యుక్త వివేచన లేమింగాని, సహవాస దోషమునం గాని యాతఁడు కొన్ని దురభ్యాసములఁ దగులుట సంభవించు. వాని నన్నిటి నా తఁడు సజ్జన సంగతిని, సద్బ్రంధ పఠనమున దఱిఁజేరసీయక కాపాడుకొనవలయును. బుద్ధిని బ్రకాశింపఁ జేయునది విద్య. కావున నాతఁడెప్పుడును విద్యాభ్యాసము సేయు చుండవలయును. పొట్టకు - బిరుదములకు - పదవులకు నభ్యసించు విద్య విద్య కానేరదు. జ్ఞానమిచ్చునదియే విద్య. “విద్య లేనివాఁడు వింతపశువు” విద్యావిహీనుఁడు గౌరవానర్హుఁడు. ఎంత సంపత్తున్నను విద్యాసంపత్తు లేనివాఁడు గౌరవస్థానము గడింపలేడు. అట్టి గౌరవ ప్రదమగు విద్య బాల్యముననే గడింప వలయును. విద్యాభ్యాసమునకే భగవంతుఁడు బాల్యము నిచ్చి నాఁడు. ఆ బాల్యమును విద్యాభ్యాసమున సార్థక పఱువక, పెడ దారుల వ్యర్థపఱచునేని యాతఁడు భగవదాజ్ఞను మీఱిన వాఁడగును.

బాల్యమున సభ్యసంపవలసిన విద్య నంతకు సభ్యసించి విద్యకుఁ దగిన వినయము కలిగి ప్రవర్తింపఁ బ్రయత్నింప వలయును. మానవునకుఁ బెట్టిని భూషణము విద్య. విద్యా సప్రవర్తనములు శబ్దారములవలె పొందిక కలవి. బాల్యమున గడించిన విద్యారత్నమును సత్ప్రవర్తనాశాణమునఁ దీర్చ వలయును.

ఆతఁడు యశావనము వచ్చినంతనే దుర్వృత్తులందగు లొకనకఁ బ్రహ్మచర్యవ్రత స్థాగరిష్ఠుఁడగుచు సజ్జన సంగతిని

జేసుచు వారల సమపదేశములఁ గ్రోలుచు దేశసేవాపరతఁడ్రుఁడు కావలయును.

వివాహము

విద్యాబుద్ధులను గడించి యశావనము వచ్చినంతనే విద్యావతి నొకతెను వివాహమాడి గృహస్థాశ్రమ ధర్మ నిర్వహణ పరుఁడగుచు లోకసేవ యొనర్ప వలయును. తన కాంతను కేవలము వంటపనులందే వినియోగింపక దేశ మత సాంఘిక సారస్వతాదిక విషయములందుఁ దానెట్లు భాగస్వామియో యట్లే యామెయు సని తలంపవలయును. కేవల కామాంధతచే వివాహమాడుట యాత్మదోహమని ముందే చదివి యున్నారముగదా! కావునఁ బురుషుండట్టి తుచ్ఛేచ్ఛను మనస్సునందుకొనక, తాను లోకసేవ కుపయోగించుటకు వివాహమాడవలయును. ఆ దంపతులు బంధుమిత్రాదులం గారవించుచు, సతిథి సత్కారాదుల నిర్వర్తించుచు లోకసేవాపరాయణులు కావలయును. తమ బిడ్డలు లోకసేవాపరాయణు లగుటకు ముందు దల్లిదండ్రులు లోకసేవాపరాయణులు కావలయునుగదా!

ప్రేమ గల్గియుండుట

గృహస్థుఁ డితరుల కలిమికి పొక్కుక, తన లేమికి చిక్కక, సర్వమున సమదృష్టిని గలిగి యుండవలయును. కర్షకుఁ డెట్లు తన యాలుబిడ్డలతో రాత్రింబవళ్ళు ఎండయనక శానయనక పలు కష్టములకోర్చి ధన ధాన్యముల గడించి ప్రజోపయోగమునకై రాజ్యమునకు వెచ్చించి తుదకుఁ దాను చాలీచాలని పిడికెడన్నముదిని యెట్లు సంతృప్తి చేతస్కుడగుచుండునో; అట్లే గృహస్థుఁడు తన గేస్తురాలితో బిడ్డలతో

తాను గడించిన సంపదను అతిథి పూజాదికములకు, దేశసేవకు వినియోగింపవలయును. అంతియకాని యొకరికిఁ బెట్టక, తన బిడ్డలఁ దిననీయక, దాను దినక కష్టించి కూడఁబెట్టిన సొమ్మును నమ్ముసేసిన నేమిఫలము? రాజ్యసౌష్ఠమునకుఁ గర్షకుఁడెట్లు ముఖ్యుఁడో; యట్లే మానవ సంఘసౌష్ఠవమునకు గృహస్థుఁడు ముఖ్యుఁడు.

కట్టగుడ్డలేక తినఁదిండిలేక మలముల మాడు బీదసాదుల మాటయే మఱచి వలయునంత ధనము కలదుగదాయని తాను మాత్రము సుఖజీవనముసేయు గృహస్థుఁడు గృహస్థుఁడు కాఁజాలఁడు. తాను భుజించు నన్నము పరుల నోటికడదని యెఱింగి బీద సాదులయందు దయా ధర్మములు కలవాఁడై వారల కష్టసుఖములను గమనించుచుండ వలయును. ఎల్లరు తినవలసిన యన్నమును—ఎల్లరు కట్టవలసిన గుడ్డను, తానొక్కఁడే తినుచు—తానొక్కఁడే కట్టుచుఁ దన సౌఖ్యమునకే వేలకొలది ధనమును పెచ్చించుచు నితరులమాట తలపెట్టని మానవుఁడు పాపికాక మఱియెవండు? ఇంతకంటెఁ బాపము వేఱొండు కలదా? మానవులెల్లరు సోదరులైయుండ సందొక్కఁడు కలిమికలిగి యున్నంత మాత్రానఁ గన్నమిన్ను గానక యాచరికల్లాడు సోదరుల కష్టసుఖములను గమనింపక తానుమాత్రము హంస తూలికా తల్పములఁ బరుండి హాయిగాఁ గాలము పుచ్చుట యాత్మిద్రోహము కాదా? మన పూర్వ ఋషులెల్లరు భోగముల ననుభవింపలేకయీ, యడవుల వసించి పిడికెడన్నముతిని మూరెఁడు గుడ్డకట్టి మితవ్యయ మొనరించుచు దమ దారపుత్రాదులఁ బోషించుకొనుట! ప్రాణరక్షణకై పిడికెఁడు మెదాకులకు వాపోవుచు—మాన రక్షణకై మూరెఁడు గుడ్డకు దేవురించుచు

దిటుగాడు బీదల రక్షించుటకుఁగాదా మన ఋషులెల్లరు మిత్ర వ్యయ మొనరించుట! ప్రపంచమందు శాంతి నెలకొన వలయు ననిన నొక్కని కష్టసుఖములందెల్లరు పాల్గొన వలయును. అట్టి యాత్మత్యాగబుద్ధి, సర్వమానవ సాభావము పట్టువడినఁగాని దేశమున శాంతి సమకూడఁ జాలదు.

రారాజు బిడ్డఁడు శ్రీరామచంద్రుఁ డాలుతమ్ములతోఁ గష్టసుఖములను లెక్కింపక యడవులకేగి చెట్టువుట్టలఁ జేరి పరుండుటకు ప్రక్కలేక తినుటికుఁ దిండిలేక, ఎండకెండుచు, వానకుఁ దడియుచుఁ బదునాలుగు వర్షములు పలుబాములు ననుభవించుట దేశశాంతికే కదా! అట్టి రారాజు బిడ్డఁడు, నుకు మారగాఁత్రుఁడు, రఘుకుల సోమఁడు అనూ ర్యంపశ్య యగు సీతను వెంటనిడుకొని తమ్ముఁడు లక్ష్మణునితోఁ గాఱడవులకేగి చతుర్దశవర్షము లెనలేని కష్టములనుభవించి దేశమున శాంతి నెలకొల్పఁగా, నేదియో కొలది ధనమున్నంత మాత్రముననే మిట్టిపడుచు, దేశసేవ మఱచి బీదసాదులఁ జూచినంతనే చీద రించుకొనుచుఁ దన కుటుంబమే ప్రజలు. తన గృహమే దేశము తన వాకిలియే దేశపు పెల్లయని యెంచు కూపస్థమండూకమగు గృహస్థుని జీవితము వ్యర్థము.

భాగ్య జీవితము

ఓయీ! భారతదేశ గృహస్థుఁడా! నీ దేశీయులు- నీ సోదర భారతీయులు ఏడు కోట్లమంది పేదలు పొట్టకూటికి వాపోవుచు, కట్టుగుడ్డ కఱవగుచు నల్లాడుచుండ నీ మొక్కయడవు సుఖజీవనము సేయ మనస్సెట్లొప్పునోయి! ధర్మము వలదా?

భగవంతుడు నీకీ యైశ్వర్యమిచ్చినది నీ సుఖజీవనమాత్రమున కని తలంచి మురియుచుంటివి కాబోలు! అయ్యో! ఇంతకంటె పెట్టి వేణుకలదా? పరికించి పాటజూచిన నీయూలుబిడ్డలే నీ వారు కారని తోచుచుండగా, నీ ధనము నీదియని యెట్లుచెప్పగలవు? 'నాయది' 'నీయది' యను భేదము చేతులారా దెచ్చి పెట్టుకొని వ్యర్థమున మోక్ష దూరుడవుకానేల? ఇదియంతయు నాయది కాదు; నీయదియుగాదు. 'నాయది, నీయది' యను భేదబుద్ధి కలుగుటయే మాయ. ఈ మాయ యున్నంతవట్టు మోక్షాలయమునకు మార్గము కానరాదోయి! ఓయి! గృహ స్థుడా! సృష్టియను గ్రంథముయొక్క ముందువెనుకలనెడు పుటల దిటుగవై చి చూడుము. స్థిరమైన దేదైన కలదేమో గుఱుతింపుము. కీర్తియొక్కటి తక్క స్థిరమైన దేదియుగానరాదు. అంతయు నస్థిరమయియుండ సుఖాభాసములనే సుఖములుగా వగచి నీవీ మాయకు లోనుగానేల? భగవంతుడు నీకీ యైశ్వర్య మిచ్చినది నీ సుఖ జీవన మాత్రమునకని తలంపక బీదసాదుల సుఖజీవనమునకని యెఱుంగుము. అంతియకాని, చేతియందు గలదుకదాయని స్వార్థమున కుపయోగించు కొనకుము. వ్యయ మొనర్చి యాటోప జీవనము గడుపుటకంటె మిత వ్యయ మొనర్చి యాత్మగౌరవ జీవనము గడుపుట ముత్త ప్రదము. కావున నీవు పెట్టి వ్యామోహమునబడి నీకై ధన మును వెచ్చింపక, పరులకు వెచ్చించి మోక్షగామివి కమ్ము. ఎంత పాటజూచినను మోక్షమున కింతకంటె మార్గము వేఱొందు కానరాదు.

ప్రేమ జీవితము

కాపున, నీవు మితాహారమును గైకొనుచు సాధారణ మగు దుస్తులను ధరించు చుండవలయును. మితాహారమనిన నుపవాసాదులచే నెండుటయుఁగాదు. బ్రదుకు తెరువునకు వలయు నాహారమని యర్థము. నీ మాతృదేశమునఁ బలువురు గంజిలోనికి నుప్పుగల్లులేక యల్లాడుచుండ నీవొక్కఁడవు పాల లోని 'పంచదార'కై ప్రాచులూడుట యెంతటి దేశద్రోహమో యెఱుంగుము. బీదసాదులెట్లు స్వల్పాహారమును భుజించుచు సంతృప్తచేతస్కులగుచున్నారో; యట్లే నీవునుస్వల్పాహారమును భుజించుచు సంతృప్తచేతస్కుఁడవు కమ్ము. ఎల్లరెట్లో; నీవు నట్లేయని తలంచి యెల్లరివలె నాదర్శ జీవనము గడుపుచుండుము. అంతియకాని కలదుగదాయని కడుపునిండుగ మెక్కి పిమ్మట రోగముల పాలయి మంచముపట్టి తుద కకాల మృత్యువువారఁ బడిన నేమి ఫలము? ఎంతటి యవివేకమో తిలకింపుము. లోకమున కుయోగింప జన్మమెత్తిన నీ విట్టి యకార్యములఁ జేయ రాదు. తనను దాఁదెలియని వాఁడు మానవుడా? తన పొట్టకుఁ దాఁజూచుకొని యితరుల పొట్టమాటయే తలపెట్టని గృహస్థుఁడు గృహస్థుఁడగునా?

ఆహారము

కాపున, మానవుఁడు లోకోపయోగమునకుఁ దగు నాహారము గైకొనుచు నెల్లప్రాణుల నాత్మవలెఁ జూచుకొన వలయును. ఎల్లయెడల నెల్ల ప్రాణులను దనవలెఁ జూచుకొను వాఁడే ధన్యుఁడు, పశుపక్షి మాంసభక్షణము సేయుట కడుంగడు పాపము. తన ప్రాణమువంటి ప్రాణమేకదా యితర ప్రాణుల ప్రాణము! అట్టియెడ నోరులేని పశుపక్ష్యాది ప్రాణులఁ జంపి తన

పాడుపొట్టను నిండించుకొను మానవుఁడు రౌరవాది నరకముల సనుభవింపఁ గలఁడు. మాంసభక్షణముకంటె వేఱొండు పాపములేదు.

అంతశ్శుద్ధి కాహారము ముఖ్యము. కామక్రోధాదులను బెంచు నాహారము, అమానుషత్వమును బెంచు మాంసాహారమును వర్జనీయములు. అంతశ్శుద్ధి ప్రదాయక సాత్వికాహారము భుజించుచు అహింసా వ్రతావలంబనుఁడై జీవకారుణ్యము కలిగి మెలఁగుచుండ వలయును.

దు స్తు టి

వస్త్రములలో నెల్ల సాధారణముగ వస్త్రములను ధరించు చుండవలయును. జాతీయతను గాపాడు వేషము గౌరవ ప్రదము. అంతియకాని దంభమునకై తన జాతీయతావేషమును మార్చుకొనుట నాగరకత కాఁజాలదు. కావున మానవుఁడు తన జాతీయతా సంపాదకములగు వస్త్రములను దాల్చుచుండవలయును.

తనకుఁ గావలసిన గుడ్డను దానే నేసికొని ధరించుట యెంతయో గౌరవ ప్రదము. అట్లుచేయ వీలుకాదేని తన దేశీయ వస్త్రములఁ దాల్చుట భారతదేశ గృహస్థుని విధ్యుక్త ధర్మము.

పూర్వమొకప్పుడు మన భారతదేశము నేత పరిశ్రమ యందలి ప్రావీణ్యము చూపినది. పూర మొకప్పుడు శ్రీ విక్టోరియా మహారాణి భారతదేశ వస్త్రము గాంచి యానందించి యప్పటికా యాంగ్ల దేశమున నట్టి వస్త్రమే కానరాకుండుటచే నప్పుడప్పుడు నుల్లాసమునఁ దాల్చుచుండెడిదట. ఇట్టి నిదర్శన

ములు పెక్కులు కలవు. అట్టి భారతదేశమందలి నేత పరిశ్రమ యడుగంటుటచే నేడు మన భారతమాత గుడ్డకు కట్టవై విదేశ ములమీఁద నాధార పడవలసి వచ్చె. కాలవశమున మన భారత దేశము పరాధీనమగుటచే మన నేత నైపుణ్యము కూలినది. విదేశ యంత్రమహిమ మెచ్చినది. మన మీ యంత్ర మహిమకు లోనై యుండుట వలన మన దేశమునుండి కోట్లకొలది ధనము ప్రవాహరూపమున విదేశములకుఁ బోవుచున్నది. భారతదేశము బీదదేశ మగుటకిదియొక ప్రబల కారణము.

ఇది యంతయు నెఱింగి గాంధీమహాత్ముడు ప్రభృతి దేశ నాయకులు పలువురు మనదేశమందు నేయఁబడు గుడ్డను మనము ధరించునెడల నేఁజేట నింతటి ధనము విదేశములకుఁ బోవఁజాలదని నొక్కి చెప్పిరి. అప్పటినుండి మన భారత దేశీయులు కన్ను తెఱచిరి. ఇందువలన భారత దేశమున కెంతయో లాభము కలుగుచున్నది.

అట్లే, నీవును నీ దేశీయ వస్త్రములను ధరించుచున్న యెడలఁ బనిలేని వారలకుఁ బని కల్పించిన పుణ్యపురుషుడ వగుదువు. కూటికి మటమటలాడు వారలకుఁ గూడుపెట్టిన నెఱదాతపు కాఁగలవు. కావున నీ జాతీయతను బెంపొందించు నీ దేశీయ వస్త్రములందాల్చి యాత్మగౌరవమును— మాతృదేశ గౌరవమును నినుమడింపఁ జేయుచుఁ జరితార్థుడవు కమ్ము.

ప ర హి త ము

నీ విట్టి పరహితైక జీవనమును గడుపుచో నీదేశమందు బీదసాదుల మాటయే మూయము కాఁగలదు. కావున సర్వ

ప్రాణులఁ బ్రేమించి నీవీ పరహితైక జీవన . మలవఱచుకొనిన
యెడల నీ జీవితము చరితార్థము కాఁగలదు.

శ రీ ర పో ష ణ

ఈ శరీరము నీయది కాదని తలంచి పరోపకారమున
కుపయోగింపుము. అట్లుగాక స్వసౌఖ్యమునకే యీ శరీరము
నుపయోగించు కొందువేని ధర్మదూరుడవు కాఁగలవు. లోకమే
నీవు- నీవే లోకము. అంతయు నీవయ్యెయిండ్ల నశ్వరమగు నీ
శరీరమును నీకై యుపయోగించు కొనుట యవివేకము. ఈ
తనువీ భూమిమీఁదనుండునది యత్యల్ప కాలమేయని యెఱింగి,
కర్తవ్య ధర్మమును వెనువెంటనే పూర్తిచేసికొని పుణ్యమునకుఁ
బొమ్ము. అట్లుగాక ఈ శరీరమును నీ క్షేమమున కుపయో
గించుకొని లోకము మాట మఱచి పిమ్మట నవస్థల
పాలుగాకుము. “పరోపకారార్థమిదమ్ శరీరమ్” అను
సూక్తిని గ్రహించి యీ తనువు పరోపకారమునకని
యెఱింగి పరులచే సేవసేయఁ గడుంగుము. నీ శరీరమును పరోప
కారమున నుపయోగపఱచుటలో నీ వెన్నఁడును వెనుకంజ
వేయకుము. పాపురమునకు శరణిచ్చి యాఁకలి కల్లాడు డేగకుఁ
దన తనువును గోసియిచ్చిన శిబిచక్రవర్తి పుణ్యచరిత్రమును
మనమునమననము గావించుకొమ్ము.

శ రీ ర పో షణ

మోక్షప్రాప్తికే భగవంతుడు నీ కీ శరీరము ప్రసాదిం
చెను. కావున నీవీ శరీరమునెంతయో పదిలముగాఁ గాపాడు
కొనుచుఁ బాఠమార్థికమున తుపయోగించినఁగాని ముక్తివిఁ
బడయుట కవకాశము కలుగనేరదు. అట్లుగాక లోకముపై
నేవగింపు కలిగి సర్వము సన్యసించునట్లు శరీరముపై నేవగింపు
కలిగి యుపేక్షించుట పాపములను గూడఁ బెట్టుకొనుట
యగును.

జ్ఞా ను ల ల క్ష్య ము

ఈ శరీర మొక యాలయమనియు, నందుండు జీవుఁడొక
దేవుఁడనియు నెఱుంగుము. మనము భగవంతుని రాతియందో;
అప్పుయందో ప్రతిష్ఠించి యాకృతిమ దైవప్రతిమకు గోవురప్రాకా
రాలయాదులు నిర్మించి యా యాలయము నెంత జాగ్రత్తగాఁ
జూచుకొనుచుందుమో యట్లే యీ శరీరాలయమును జాక
రూకతతోఁ బోషించుకొనవలయును. సర్వము సన్యసించిన
సన్యాసియే శరీర రక్షణయందెంతయో జాగరూకత గలిగి
యుండునప్పుడు నీ వీ శరీర రక్షణ విషయమున నుపేక్ష చేయుట
యెట్లు పాపమగును? భగవత్ప్రేమకర్యమునకు శరీరము సాధనము;

మోక్షమునకు శరీరము సాధనము. వేయేల ? శరీరములేని జీవుడు మోక్షము పొందెనేమో వేలుమడిచి యొక్కనిఁ జూపుడు. శరీరమేలేనిచో జీవుఁడుండుటయే పొసఁగదుగదా ! జీవుఁడుండుటయే లేనిచో శరీరము నిలువనేరదుగదా ? శరీరము లేనిచో మోక్షప్రాప్తి కలుగనేరదుగదా ? అగుచో నెట్లు ?

కావున, భగవత్కైంకర్యమునకు-మోక్షమునకు శరీరము ముఖ్యము. అట్టి శరీరముననవరతముపనాసాది ప్రణామములచే శుష్కింపఁజేయుట యయుక్తము. శరీరాలోగ్యమండినఁగాని తలపెట్టిన కార్యము సాధింపలేము. తలపెట్టిన సత్కార్యమును సాధించినఁగాని ముక్తినిఁ బడయఁజాలము. కావున శరీరాలోగ్య విషయమున జాగ్రత్త పహింపవలయును.

వీలగునంతలోఁ బ్రపంచపు గొడవ వదలి యూలుబిడ్డలను విడిచిపుచ్చి యొంటరియై యడవులకేగి యట నాశ్రమముల నెలకొల్పుకొని నిష్కామ జీవనము గడుపుకొను ఋష్యాదులు కందమూల ఫలాదులను దినుట శరీరపోషణమునకేగదా ! అట్టి మహనీయులే శరీర పోషణమున నేమటకయుండ నీ వింక నశ్రద్ధ చూపనేల ?

శ రీ ర ప్రా ధాన్య త

పెక్కు పలుకులేల? 'శరీర మాద్యమ్ ఖలు ధర్మసాధనమ్!' ధర్మసాధనమునకు శరీరము మూలము. నీవు నీ శరీరాలోగ్యమును గాపాడుకొనుచు ధర్మాచరణమునకుఁ గడంగుము. మోక్షప్రాప్తి నీకుఁ జేకూరఁగలదు.

ప్రాతఃకాలముననే మేల్కొంచి నిత్యకృత్యముల నిర్వర్తించుకొని శరీర వ్యాయామమునకుఁ గడంగవలయు.

స్నానాదికములచే శరీరమును శుభ్రపఱుపవలయును. నిర్మలవాయువును గ్రోలుట శరీరారోగ్యమునకు ముఖ్యము. మితాహారము భుజించుచు సాధారణమగు జాతీయములగు దుస్తులను ధరించుచుండవలయును. వ్యర్థముగ దిఱుగక విజ్ఞాన సముపార్జనా దత్త దృష్టియై, జీవిక కొఱుకై యే దేనినొక సస్వత్తి నవలంబించి గృహస్థాశ్రమ ధర్మనిర్వహణ పరుడై బీదసాదుల గనికరించుచు లోకసేవ యొనరించుచుండ వలయును.

శరీరారోగ్యపాలనో పద్ధతు లనేకములు కలవు. అందు నూలములు కొన్ని, నూక్కుములు కొన్ని. ఆ నూక్కుములందు ముఖ్యమైన దేదియో ముందు ప్రకరణమునఁ జదువుకొందము.

స త్య ము

శరీర శక్తినిచ్చుటకు దేహపరిశ్రమ యెట్లా, అట్లే మానసిక శక్తినిచ్చుటకు సత్యము ముఖ్యము. సత్యము లేనిచో హృదయమునకు శాంతిలేదు. శాంతియేలేనిచో బుద్ధిబలము శూన్యము. బుద్ధిబలము లేనిచో నెంత శరీరబలమున్నను వ్యర్థము. కావున దేహబలముతోఁబాటు బుద్ధిబల మావశ్యకము. బుద్ధిబలమునకు - శాంతి, శాంతికి - శత్యము ఆవశ్యకము. అందుచే మానవునకు సర్వథా సత్య మావశ్యకము.

మఱియు సమస్త ధర్మములందును సత్యము మేలైనది. సత్యము లేనిచో నెంతటి మానవుని జీవితమైనను వ్యర్థము కాఁగలదు. సత్యమొకటి కలుగుచోఁ గామక్రోధ మదమాత్సర్య ద్వేషాసూయలు రూపఱుటయ కాక, యితర ధర్మములు తనంతటఁదాఁ బట్టువడఁగలవు. మానవునకు సత్యము ప్రాణము.

స త్య మ హి మ

‘సత్యము సర్వశ్రేయము. అది లేనిచో సర్వ ధర్మములు వ్యర్థముల’ని ఋషిపుంగవుల మతము. ఆర్యావర్తమందుఁ బేరుగాంచిన పెద్దలెల్లరు శత్యము వచించుటచేతనే

పెద్దలైరి. నిత్యసత్యవ్రతులౌటచేతనే మహాపురుషులైరి. సత్యము కంటె ధర్మము వేతొండు కలదా !

చ. నుతజలపూరితంబులగు నూతులు నూటింటికంటె సూన్యత.

వ్రత : యొకబావిమేలు మఱి బావులు నూటింటికంటె నొక్క సత్కృతు వదిమేలు తత్కృతుశతంబునకంటె సుతుండుమేలు, తత్పుత్రశతకంబుకంటె నొక సూన్యత వాక్యంబుమేలు చూడఁగన్.

కం. వెలియంగ సత్యమేథం

బులు వేయును నొక్క సత్యమును నిరుగడలం

దులనిడి తూఁపఁగ సత్యము

వలనన ములు సూపు, గౌరవంబున పేర్పిన్.

తే. సర్వతీర్థాభి గమనంబు, సర్వవేద

సమధిగమము సత్యంబుతో సరియుఁగావ

యెఱుఁగు మెల్ల ధర్మంబుల కెందుఁబెద్ద

యంద్రు సత్యంబు, ధర్మజ్ఞులైన మునులు.

జ్ఞానుల యాశయములు

పరమ పవిత్ర ధర్మములందెల్ల శ్రేష్ఠమైన సత్యమును వచింప మానవుఁడు ప్రయత్నింపవలయును. వేదములు “సత్యం వద” యని తొలుదొత్తుగా మానవున కుపదేశించినవి.

మ. విరయంబైన విబంధమైన ధరణీ నిర్మూలనంబైన, దు
 ర్మరణంబైన కులాంతమైన నిజమున్ రానిమ్ము, కానిమ్ముదో!
 హరియైనన్ హరుడైన, సీరజఘ్నం దభ్యాగతుండైన, నొ
 తిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వా, వినుమా, ధీవర్యః వేయేటికిన్.

అడిబొంకుట పాడిగాదని కదా పూర్వము బలిచక్రవర్తి
 యాత్మ నాశనమునకైన వెఱవక, వామనమూర్తి కిచ్చిన బాస
 చొప్పున మూడడుగుల నేలకు భూమ్యాకాశములను, స్వశి
 రస్సును నర్పించుట !

అతని సత్య సంధత నిరుపమానము.

సత్యమునకు రాజ్యములొక లెక్కయో?

మఱియు నోటిమాటకే కదా నిత్య సత్యవ్రతండుగు
 హరిశ్చంద్ర చక్రవర్తి రాజ్యమును బోనాడుటయు, నాలుబిడ్డ
 లను విక్రయించుటయుఁ దువకుఁ దా నొక్కనికి నమ్ముడు
 వోవుటయు సత్యము కొఱకుఁగదా !

వీరలకీ యవస్థ యెందులకు ? ఒక్కమాటకు సర్వ
 రాజ్యము పోనాడుట యే మంత గొప్ప ? ఒక్కమాటను
 జవదాటినఁ జూస్తాముద్ర ముద్రితభూమండలమంతనునీటుగా నేల
 వచ్చునుగదా ! అట్టిచో వీరిల్లెల్లే, యీ యిడుమలనుగుడవ
 వలసి వచ్చె” నని యందురేమో? కాదు; కాదు, వారలకు
 రాజ్యమేల ? సత్యము ముందు రాజ్యములొక లెక్కయో ?

శా॥ కారేరాజులు? ధాజ్యముల్ గలుగవే! గర్వోన్నతింబొందిరే!

వారేరీ? సిరిమూటగట్టు కొనిపోవంజాలిరే! యుక్తిపైఁ

జేరైనంగలదే! శిబిప్రముఖులుంబ్రీతిన్ యశఃకాములై

యారేకోర్కులు, వారలన్ మఱచిరే యెక్కలమున్ భార్గవా!

అయ్యారే! సత్యమునకింతటి పట్టుదలయా! ఇట్టి గట్టి పట్టుదల వహించి యాడితప్పక పోవుటచేతనేకదా వీరల నిర్మల కీర్తిచంద్రిక నేటి వఱకు భూమిమీఁద వెలుగు వెల్లువల బ్రసారించు చున్నది.

ఓయీ! భారతీయుడా! నీవిట్టి సత్యసంధత కలవాడవై భారత భూమిని ఆచంద్రతారాగ్గము వెలుయుదువుగావుత!

యథార్థజ్ఞానము

ప్రతి మానవునియందు యథార్థజ్ఞానము సహజముగా నిండి నిబిడమై యున్నది. మానవుఁ డజ్ఞానయుతుఁడై యుండుటచేఁ గామక్రోధములకు మదమాత్సర్యములకు ద్వేషానూషులకు ఆశా పాశములకు లోనై తనయందుఁ బ్రకాశించునట్టియు- అనన్యము - అసదృశము - అపారము నైనట్టియు యథార్థజ్ఞానము గాంచలేక తికమకలుపడుచు సుఖమఃఖాది ద్వంద్వములం దగుల్కొని భగవత్కటాక్ష వీక్షణామాత్ర లభ్యమానవత్వమును గోల్పోవుచున్నాఁడు. మానవత్వమును సంరక్షించుకొను నుపాయంబు సత్య మొక్కటియకాని మఱియొండు లేదు. సత్య మొందుండిన కామక్రోధ మద మాత్సర్య ద్వేషానూషులను దుర్గుణములు తన దఱికి రా వెఱచిదప్పు దప్పుననే వెఱచి, నిలిచియుండును. మఱియుఁ దనయందుఁ బ్రకాశించు యథార్థజ్ఞానము వే వెలుగుకాంతికి సరితూగఁగలదు. జీవిత వృక్షము ఫలవంత మగుటకు జ్ఞానోదక మవసరము. కావున, మానవుఁడు స్వీయమానవత్వమును బోషించుకొన జ్ఞానమొంతేని యావశ్యకము. సత్యసంధత పట్టువడిపాని, యథార్థజ్ఞానము

వెల్లివిరియఁ జాలఁడు. యథార్థజ్ఞానము వెల్లివిరిసినగాని మానవత్వము సార్థకము కానేరదు.

ఈయథార్థజ్ఞానమే యాతవ యింద్రియమనియు జ్ఞానేంద్రియమనియు, ఆత్మజ్ఞానమనియుఁ జెప్పఁబడుచున్నది. ఈ యాతవ యింద్రియమగు జ్ఞానేంద్రియము లేనివాఁ డాభాసమానవుఁ డగునే కాని మానవుఁడు కానేరఁడు.

ఈ యాభాసమానవునకుఁ బశువునకు భేద మిసుమం తేనియు సున్న. ఈతఁ డెట్లో పశువు నట్లే; పశుఁడెట్లో యీతఁడు నట్లే. పశువు నీరు మేతల కైకొనుచుండును. దూడలగని వాలిచ్చియో, కృష్యాది కర్మల కుపయోగించియో యుపయుక్త మగుచున్నది. సుఖములు వచ్చిన గంతులు వేయును. కష్టములు వచ్చిన కంటివెంట నీరు కాచ్చును. ఈ యాభాస మానవుఁడు నట్లే యన్నపానీయములను గైకొనుచు, బిడ్డలగని పోషించుచు, సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుండును. ఆభాసమానవుని కించమించుగా నన్నింట పశువు సరిసమాన మగుచున్నది. వేయేల? పశువునకు - ఆభాసమానవునకు భేద మెచ్చోటను లేదు. పవిత్ర మానవశరీరము దాల్చి పశురూపమునఁ బ్రవర్తించుట యెంత యజ్ఞానమో యెఱుంగుము. నిర్మల జలపూరిత తటాక తటమున నిలువఁబడి 'దాహము, దాహమో' యని పలుపరించువాని పగిది; తనయందుఁ బ్రకాశించు యథార్థజ్ఞానము గాంచలేక, మూఁఁడు ప్రవర్తించు మానవుఁడు పశుప్రాయుఁడుకాక మఱి యెవఁడు? ఇట్టి పశుప్రాయులు లెక్కకు మిక్కుటముగా నుండుట బట్టియే ప్రపంచమున నెన్నెన్నియో యుద్ధములు జరుగుటకుఁ గారణ మగుచున్నది. ఒక్కనిఁ శూచిన మఱియొక్కనికే గంటగింపు; ఒక

దేశీయునిఁ జూచిన మఱియొక దేశీయునకుఁ జీవరింపు. తనవంటి వాఁడే కదా యితరుఁడు ! తన దేశీయు లట్టివారేకదా యితర దేశీయులు ! ఆకలి దప్పలు తన కెల్లో; యితరుల కట్లేయను తలంపు వీరలకేల కలుగదు ? ఇట్టి తలంపే మీరకుఁ గలిగిన ప్రపంచ మంతయుఁ జీకు చింతలు తక్కి పచ్చతోరణములతో - నిత్యకళ్యాణముతో వర్ధిల్లుచుండునుగదా !

ఒకనిని మఱియొకఁడు బాధించుటయు, నొక దేశీయుని మఱియొక దేశీయుఁడు హింసించుటయు స్వార్థము, అజ్ఞానము నని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి స్వార్థపరత్వబుద్ధి అజ్ఞానబుద్ధి సశించినఁ గాని ప్రపంచము బాగుపడనేరదు. స్వార్థపరత్వబుద్ధి, అజ్ఞానబుద్ధి సశించు నుపాయ మన్వేషింప నందఱు ప్రయత్నింపవలయును. లోకమునఁ బ్రసిద్ధికెక్కిన మహాపురుషుల చరిత్రలు నీ కెట్టి హితమును దెల్పుచున్నవి ? యథార్థజ్ఞానము సంపాదించ నా మహాపురుషు లేయే విధములఁ బ్రయత్నించిరి ? ఎట్లు కృతార్థు లైరి ? పరిశీలించి తెలిసికొనుఁడు.

అ త్మ సా క్షి

జ్ఞానమువలన లభించు లాభములను లెక్కింపఁదరమా ? జ్ఞాన సంపన్నుడైన మానవుఁడు దైవస్వరూపుఁడు. దైవము నకు నీతనికి భేదమావంతయు లేదు. దైవము స్వర్గ ప్రాణులను బ్రేమించి, కనికరించి యెట్లురక్షించుచుండునో; యట్లే యీతఁడు నెల్ల ప్రాణులఁ దనవలె జూచుచు రక్షించును. ఈతని హృదయము దయా దాక్షిణ్యాది సద్గుణములకు నిలయము. స్వర్గ ప్రాణులను దనవలె జూచి రక్షించుటయే యీతని యాశయము. బాధల ననుభవించు ప్రాణులను జూచినంతనే యీతని

హృదయము నీరైపోవును 'నీయట్టి దేకదా యీ ప్రాణి' అట్టిచో బాధల ననుభవించుచున్న ప్రాణిని బాధనుండి నివారించి రక్షింపుమని యాతని హృదయ మాతనికిఁ గర్తవ్య ధర్మము నుపదేశించును. కర్తవ్య ధర్మమును నెఱవేర్చుటయే యాతని విధి. జ్ఞానికి సర్వము నొక్కటియే. 'నా' 'నీ' యను భేద మేమియు లేదు. అందఱు నొక్కటే యను నుదార్థ బుద్ధి సంపన్నుఁడు జ్ఞాని. ఆతఁ డెల్లప్పుడు తన మనోవాక్కాయము లను నితరుల శ్రేయస్సున కుపయోగించును స్వార్థమును మాటతప్పే యాతని చెప్పి బడఁగూడదు. లోకశ్రేయమే తన శ్రేయము. తన శ్రేయస్సే లోకశ్రేయస్సు.

ప్రతికారము

ఇట్టి జ్ఞానసంపన్నులుగల, దేశమునకు రాజులతో - సేనలతో - శాసనములతో - పర ప్రభుత్వముతో నిమిత్తమేమి? అంతయుఁ దానే; తానే యంతయు. జ్ఞానసంపన్నుఁడు పలికి బొంకఁడు. ధర్మమునకు వెఱవఁడు. నిత్యము అంతరాత్మ ప్రేరితుఁడై లోకసేవ యొనర్పఁ గడంగును. ఇతరు లెప్పుడైన నాతనికిఁ గీడుచేసినను దిరిగి వారలకుఁ గీడుచేయఁ గడంగఁడు. మీఁదు మిక్కిలి వారలకు మేలుచేసి పొమ్మనును. ఆతనికి నన్నింట జ్ఞానము తోడునీడయై మెలఁగుచుండును.

యథార్థ జ్ఞానము మలవఱచుకొన నరణ్యములకుఁ బర్వత సవసరములేదు. సత్యసంధత కలవాడై 'లోకసేవకుఁ బుట్టితి న'ను బుద్ధి యొక్కటి యుండినఁ జాలును. ఉపవాసము లుండి నవసరములేదు. నట్టింట నైనను యథార్థజ్ఞానమును బడయవచ్చును.

శాంతము

సత్యజ్ఞానములు కలిగినంతమాత్రముననే మానవునకు సకల సద్గుణములు పట్టువడునని తలపోయవలదు. సద్గుణములెన్ని యున్నను శాంతగుణ మొక్కటి లేనియెడల సర్వ ధర్మములు వ్యర్థములు కాగలవు. శాంతము లేనిచో నెంతటి మానవుడైనను నిరపయోగుం డగుట నిక్కము. కిరీటములేని రాజు శాంతములేని మానవుడని తలపోయుడు. జ్ఞానము కలిగినంతమాత్రముననే శాంతగుణ మెట్లు కలిగియుండును? నీవు సంపూర్ణ జ్ఞాన సంపూర్ణుడవు కమ్ము. నీకు శాంతగుణ మేమైన కలుగఁగలదేమో చూతము! సత్యమువలన యథార్థ జ్ఞానము కలుగునన్నమాట సత్యమైనను, జ్ఞానమువలన శాంతమ కలుగునన్నమాటకల్ల. కేవల జ్ఞానముచేఁగాక సత్య, జ్ఞానముల సంతత సంయోగమున శాంతగుణము కలుగఁగలదనుట నిర్వివాదము. అంతియకాని జ్ఞానియైనను, సత్యవంతుడైనను శాంతమూర్తి కాఁజాలడు.

అన్నపానీయములమాని కేవల పవనభక్షణము సేయుచు వేలకొలది సంవత్సరములు తలక్రిందుగాఁ దప మొనరించినను శాంతము కలుగుట దుస్సరము. తపోమహిమచే సృష్టికిఁ బ్రతి సృష్టిని కావించిన తపస్సంపన్నుండగు విశ్వమిత్రమహామునియే

శాంతబుద్ధిని గోల్పోవ నిక సామాన్యులమాట చెప్పనేల? శాంతము సమస్త సద్గుణములకు శిరోభూషణము.

శాంతమువలనఁ గలిగెడి పరమప్రయోజనము లెన్నెన్నియో కలవు. వానినెల్ల వివరింప నేరితరమాను? దిజ్ఞాత్రముగాఁ జూపెట్టఁ దలపెట్టితిని. కానఁ బాఠకమహాశయులు నన్ను శ్రమింపఁ బ్రార్థించెదను.

చతుర్గుణములు

శాంతమలవళుచుకొనుటకే గదా మన మహద్గుణు డొరువలెలు పదలి యడవులకుఁబోయి యాకుటిండ్ల వసించి జీవయాత్రనుగడపినది. అట్టిమహానీయులకే శాంతమెంతయోముఖ్యమైయుండ నింక మనకెంత ముఖ్యమో యాలోచింపుఁడు. శాంతమొక్కటి యలవడిన సకల సద్గుణములు కలిగినవనియనుకొనవచ్చును. భగవంతునకు - శాంత స్వరూపునకు భేదమావంతయులేదు. వేదములు “ఓమ్ శాంతి శాంతిశాంతి” యని ప్రబోధించుచున్నవి. శాంతగుణ మలపరచుకొనుటకై జీవితమును ధారవోయవలయు. శాంతములేనిచో మోక్షము శూన్యము. నీ మనోవాక్కాయములను శాంతోదకముచేఁబవిత్రీకరింపవలెను. సద్గుణములలోవినయము, తృప్తి, న్యాయము ప్రేమ యనుగుణములు నాలుగు సర్వశ్రేష్ఠములయినవి. ఈ గుణ చతుష్టయమును నైషిక్బుద్ధితో ననుష్ఠించువాడే మానవుఁడు.

వినయము

మానవుని యజ్ఞానమును బాఱఁద్రోలి పశుప్రాయతన నశింపఁజేయునది వినయము. గౌరవస్థానమును గడించుటకు

వినయము ప్రధానము. తానెంత పూజ్యుడైనను మిడిసిపడక వినయవిధేయతలు కలవాడై యుండిన లోకులెల్లరూ నాతనిని బ్రేమింపఁగలరు. కావున మానవునకు వినయము ముఖ్యము.

తృప్తి

వినయముకలిగి వివేకముతో దురాశలం దగుల్కొనక కలిగిన కలిమికి సంతృప్త చేతస్కుండవగుచు లోకసేవ కుపయోగింపుము. ఆశాపాశములంజిక్కి చిక్కులంబడకుము. కష్టసుఖములను లెక్కసేయక సంతృప్తిని విడనాడక సత్కార్యాచరణము నకుఁ గడంగుము. తృప్తియే లేనిచో నీవెంతటి ప్రజ్ఞకలవాడవైనను వ్యర్థుడవగుట నిక్కము. కాలానుకూలముగఁ గష్టములెదుర్కొనుట మానవునకు సహజము. అట్టియెడఁ దృప్తిని విడనాడితివేని నవ్వలపాలు కాఁగలవు. మఱియు మీఁదు మిక్కిలి కర్తవ్య ధర్మము నెఱవేర్చుకొనలేని యశక్తతమెల్లఁగా నిన్నుఁ జేరఁగలదు. అందుచేత గలనైఁక దృష్టిని విడనాడకుము. సుఖములు రానిమ్ము; దుఃఖములు రానిమ్ము. అన్నిటిని సమబుద్ధిని ననుభవించి తృప్తిపడుచు లోకసేవచేయ నుంకించుము. నీ భావ్యభివృద్ధి జీవిత వృక్షమునకుఁ దృప్తియే పట్టుఁగొమ్మయని నమ్ముము.

కడుపునిండుగ మెక్కి కంటినిండుగ నిద్రవోవుటయే తృప్తియని తృప్తిపడకుము. ఈ శరీరము పశుపక్ష్యాదులకెట్లా, నీకు నట్లే యని తలంపుము. ఈ శరీరము కలకాలముండునది కాదని యెఱుంగుము. కలకాలము మనశ్శరీరని యీ శరీరమందు

మమకార మేలనీకు ? ఈ శరీరము నేడుగాక పోయినను మఱి యొకనాఁడైనను నశించునన్నమాట నిక్కమని గుఱుతింపుము. గుఱుతించి యీ శరీరమును నీ సౌఖ్యమునకే యుపయోగించు కొనక పరోపకారమున కుపయోగించి సంతృప్తుడవుకమ్మ.

న్యాయము

తృప్తికి న్యాయము ప్రాణము. న్యాయముంజినగాని తృప్తి కలుగజాలదు. న్యాయము సర్వసద్గుణములకు శిరోభూషణము. వినయము వలనఁ దృప్తి. తృప్తి వలన న్యాయము కలుగును. న్యాయైకదృష్టి లేని జీవితము గృహిణిలేని కాపురము వంటిది ఎన్ని సద్గుణములున్నను న్యాయ మొక్కటి లేనియెడల జీవితము నిష్ఫలమగును. న్యాయము ధైర్యమును గలిగించును. శాంతమునకు ప్రాణమువంటిది ధైర్యము. ధైర్యము లేనిచో మానవుఁడు లొకమం దే కార్యము చేయఁ జాలఁడు. ధైర్యమునకు న్యాయము మూలము. న్యాయబుద్ధి లేని హృదయము భయమున కాస్పదమగును. భయము వలన మానవుఁడు కర్తవ్యధర్మమును నెఱవేర్పఁజాలఁడు. భయముచే కర్తవ్య ధర్మమును వ్యర్థపఱచును. ధైర్యము కర్తవ్య ధర్మమును నిర్వహింపఁజేయును. ధైర్యమునకు న్యాయము ప్రాణాధారము. తన వినయము (అనుభవము) వలన న్యాయము గోచరించును. కావున సర్వసద్గుణములకు మూలాధార మగు న్యాయము మానవ జీవితమును మేల్పడఁ జేయును. కావున సత్యము వలన సర్వ శుభములు కలుగును. కావునఁ బ్రతి మానవుఁడు సత్య గుణము కలవాఁడై యుండుట యవసరము. న్యాయము సత్యమునకుఁ బర్యాయమని యెఱుంగుడు.

ప్రేమ

సత్యమువలనఁ బ్రేమ కలుగును. సమస్త సద్గుణము లతోఁబాటు ప్రేమయు సత్యంతావశ్యకము. ప్రేమయేలేనిచో మోక్షము శూన్యము. భగవంతుని బ్రేమించినగదా మోక్షము లభించుట. భగవంతుఁడనలోకమేగదా! అందుచే లోకమును బ్రేమించిన భగవంతునిఁ బ్రేమించుటయగును. అందువలన సర్వ ప్రాణులఁ బ్రేమించి లోకసేవకుఁ గడంగుదువేని నీకు మోక్షము కరతలామలకము కాఁగలదు. కావున, మానవుఁడు తరించు టకుఁ బ్రేమయే ముఖ్యము.

శాంతుని శీలము

పూర్వోక్త సమస్తసద్గుణము లెవ్వనియందు నిగిడి యుండునో యాతఁడే మహాత్ముఁడు. ఆ మహాత్ముఁడే యవ తారపురుషుఁడు. ధర్మము నశించు సమయమున నిట్టి మహాత్ములు లోకరక్షణముకొఱకు అష్టాదశాబ్ద భూమియందుఁ బుట్టు చుందురు. వారల వాక్కుధారలంగ్రోలి లోకరక్షణకొఱకుఁ దోడ్పడుట మానవునివిధి. ప్రస్తుత కాలమున నవతార పురుషుని యమృతవాక్కులఁ గ్రోల నేటి ప్రభుత్వ మాటంక పఱచు చున్నది. ప్రభుత్వము పనికిరాదనికాదు మా అభిప్రాయము. ప్రభుత్వమావశ్యకమనియే యెల్లరి యభిప్రాయము. ప్రభుత్వ మనఁ బ్రజల హక్కులను గాపాడునట్టిదికదా! ప్రజలను బతు ప్రాయులనుగాఁజూచు ప్రభుత్వ ముండుటకంటె లేకుండుటయే మేలు. ప్రజల స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొఱకే ప్రభుత్వ మేర్ప డుట! కాలవశమున నట్టి ప్రభుత్వము నామమాత్రమై ప్రజలను

బళ్ళప్రాయులుగాఁజేయు సాధనముగాఁ బరిణమించుట లోకము నకు సిగ్గుచేటు!

భారతదేశాన్నత్యము

ప్రపంచమందుఁగల దేశము లన్నింటికంటె మన భారత దేశ మొత్తయో పవిత్రముగలది! విదేశీయులెల్లరు భారతదేశ మహితాశయములంగూర్చి నేటివఱకు గొప్ప చెప్పుకొందురు. ఈ దేశమునఁగల యాధ్యాత్మికశక్తి మఱి యే దేశము నను గానరాదు. దయాధర్మములందు బేరెన్నికగన్న దేశము యైన భారతదేశ మొక్కటియే! మన దేశముకంటె దొడ్డదేశమి జగత్తునందు వేఱొండులేదు. “సకలదేశములకు రాణి నాదు జన్మభూమి.”

జగన్మంగళాభిలాషులగు మనపూర్వులు మానవసంఘ శ్రేయమభిలషించి మానవులెల్లరు తరించుటకై వర్ణాశ్రమము లను రెండుపద్ధతులను గనుగొనిరి. మానవుఁడా వర్ణాశ్రమముల నవలంబించి శమదమాదిసద్గుణగరిష్టుఁడై ప్రవర్తించునేని తరింపఁ గలుగుట తథ్యము. వర్ణము లోకప్రవృత్తికి; ఆశ్రమము జీవిత ప్రవృత్తికి సంగములు. ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మముల రెంటికి నంత ర్భాగములు నాలుగేసీకలవు. వర్ణాశ్రమములు రెండును సర స్పర సహకారముకలవియై మానవుని ధన్యునిగా నొనరించు స్వభావము కలవి. దైవకృపచే, బ్రాణుల బ్రదుకు తెరువునకు వలయు సమస్త వస్తులచేతను నిండి ప్రకృతి యలరారుచున్నది. మానవుఁడు ప్రకృతిమూలముననే తన బ్రదుకు తెరువునకువలయు పరికరమ లను సంపాదించి తన జీవితమును బోషించుకొన వలయును. అందుచే మౌనవులు నాలుగు విధములుగా విభ

జంపఁబడిరి. భూములుదున్ని, విత్తులనాటి పైరుపంటలను బండించుటకొక సంఘము; పండిన పంటలను వివిధదేశముల కెగుమతి చేసి ధనము కూడఁబెట్టుటకొక సంఘము; పైరు పంటలను బండించు ప్రజలను, ఎగుమతి దిగుమతిచేయు ప్రజలను, సత్వతో భద్రముగాఁ గాపాడుటకొక సంఘము, వీరల కెల్లరకు భక్తి ప్రబోధము గావించుటకు మఱియొక సంఘమును నియమించిరి. ఈ సంఘములందు వారివారి కోరికల చొప్పున నా యీ సంఘముల నాశ్రయించుచుందురు. అంతియేకాని నిజమునకు నేటి కులపిశాచము నాడులేదు. అందుచేఁ బూర్వము మనదేశము పైరుపంటలతో, ధనధాన్యములతో, దేశమతాభిమానములతో, దైవభక్తులతో సత్యమునిండి యలరారుచుండెడిది.

ఆ శ్ర మ ము లు

బ్రహ్మచర్య గార్హస్థ్య వానప్రస్థ సన్యాసములని యాశ్రమములు నాలుగు విధములు. అందు విద్యాభ్యాసమునకు బ్రహ్మచర్యము, లోకసేవాకరణ యోగ్యసంతానము గనుటకు గార్హస్థ్యము, భగవత్సేవకు వానప్రస్థము, కేవలము ఆలుబిడ్డలనేగాక తానుజేయు ప్రతి కర్మఫలాపేక్షను సన్యసించి లోకసేవ యొనర్ప సన్యాసమునని యెఱుంగునది. వర్ణములవలె నీయాశ్రమము లొండ్రింటికి నొండుతీసి పోవునవికావు. ఈ వర్ణాశ్రమములు నాలుగును ప్రపంచోద్ధరణకు సాధనములై మోక్షమున కంగము లగుచున్నవి.

రా జు

ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మములను మానవుఁడు మనోవాక్కాయములచే నిర్దుష్టముగఁ బరిపాలింపకపోవుటచే నేడు మన భరత

భూమి ధర్మభ్రష్ట మగుచున్నది. వర్ణాశ్రమ ధర్మముల నెఱపు మానవుల కెట్టి యీతిబాధలు లేకుండ గాపాడుటకు ధర్మభ్రష్టులై తిరుగు మానవులను శిక్షించి ధర్మమార్గమున ప్రవేశపెట్టుటకు రాజు ముఖ్యుడు. ప్రజల మంచి చెడుగులను విచారింపక స్వీయ సౌఖ్యమునకై స్వీయ కోశాగారములను నిండించుకొనుటకు రాజ్యమేలు రాజు రాజు కానేరడు. ప్రజలు ధర్మభ్రష్టులు కాకుండఁ బరిపాలించునట్టివాఁడు రాజు. అట్టి రాజును దైవసమునిగా నెంచి ప్రీతి పెంపున సతతిము కొలుచుచుండవలయు. “నా విష్ణుః పృథ్వీపతిః”. భగవంతుఁడు సకల సృష్టప్రపంచమును దయాధర్మములతో నెట్లు పరిపాలించునో; అట్లే యాతని ప్రతినిధియగు రాజు ప్రజలస్వాతంత్ర్యమును గాపాడుచు దేశ గౌరవమును బెంపొందించుచు న్యాయ మార్గానుసరియై దయా ధర్మములతో దేశము పరిపాలించుచుండవలయును. భారతభూమి యట్టి రాజుల పరిపాలనలోఁ జక్కఁగా బరిపాలింపఁబడినట్లు చరిత్రలు తెలుపుచున్నవి. భారతభూమి ధర్మపాలనాబద్ధమై తనరారినది. అట్టి పరిపాలన మంతరించి మన దేశమునకు విదేశ పరిపాలనము దాపురించినది.

నేటి ప్రభుత్వము

కాలవశమున విదేశ ప్రభుత్వ పరిపాలనము మన దురదృష్ట వశమున మనకు దాపురించెను. ఇప్పటి పరిపాలనము ప్రజాస్వాతంత్ర్య శూన్యమై, మెండుగా నెండలుకాయు మండు వేసవి యందలి యెడారులవలె నున్నది. సత్యము శూన్యమగుచున్నది. ధర్మము భ్రష్టమగుచున్నది. దయ దూరమగుచున్నది. కట్టా!

ఇట్టి పరిపాలన మెట్టి సౌఖ్యమో యోచింపుడు. ప్రజలు అనదలై దీనులై పొట్టకూటికి వాపోవుచుండఁ బ్రభుత్వము మానము దాల్చుట పాడి కాఁజాలదు.

శాంత హృదయము

ఇట్టి ప్రజాసౌఖ్య దూరమగు ప్రభుత్వమును బాఱఁద్రోలి స్వరాజ్యము సంపాదించుటకుఁ బూజ్యులు దేశ నాయకులు కొందఱు బద్ధకంకణులైరి. వారి మాటలను ఆజ్ఞలనుగా శిరసావహించి ప్రజలు దేశ సేవకుఁ బాటుపడుదురేని అత్యంత శీఘ్రముగ స్వరాజ్యము మనము పడయఁగల్గుట నిక్కము. అప్పుడు ప్రజలెల్లరు సుఖజీవనము చేయఁగలరు. శాంత గుణము కలవారై ప్రజలు తమ దేశమునకు సేవ యొనర్పవలయు. శాంతమే మనల నన్నివిధములఁ గాపాడునది. తాల్కిని వీడి తన బాగోగులను వెదకువాఁ డెన్నఁటికిని బాగుపడఁ జాలఁడు. కావున మానవుఁడు తన జీవితమందు శాంతగుణ మలవఱచు కొనినఁగాని చరితార్థుఁడు కాఁజాలడు.

సహనము - అసహనము

శాంత స్వభావునకు - కోపస్వభావునకు భేదమెంతయో గలదు. శాంత స్వభావుఁడు ఆత్మ శక్తి సంపన్నుఁడు. కోప స్వభావుఁడు దేహశక్తి సంపన్నుఁడు. దయాధర్మ సాహసము లాతని కాయుధములు. కత్తి కటారులు తుపాకి ఫిరంగులు సీతని కాయుధములు. ఆతని హృదయమం దెప్పుడు ప్రేమ రసము ఉబుకుచుండును. ఈతని హృదయమం దెప్పుడు రాక్షసత్వము ప్రబలుచుండును. శాంత స్వభావుని మనో

వాక్యాయము లెప్పుడు పరశ్రేయస్సున కుపయోగింప నువ్వి
 ధూసును. కోపస్వభావుని మనోవాక్యాయము లెప్పుడును
 పరాపకారమునకుఁ బఱుగులెత్తును. దుండగిండ్లకు కొండఱు
 శాంతస్వభావుని హింసించినను శాంతబుద్ధితో నా బాధల
 నన్నిటిని ననుభవించుచుఁ దిరిగి యా దుండగిండ్లకుఁ బ్రత్యుప
 కారము చేయ నిశ్చయించును. రెండవవాఁడో, అట్లుగాక
 పారిపోవుటయో లేక కత్తి కటారులతోఁ దిఱుగబడుటయో
 చేయును. ఇంతకంటె రాక్షసత్వము వేఱొండు లేదు. ఈ
 యిద్దఱికిఁ గల భేదము సముద్రముకంటెఁ బెద్దది. అతనిది
 యొక ప్రపంచము; ఇతనిది యొక ప్రపంచము.

ఆత్మ శక్తి

శాంతచిత్తున కాత్మశక్తి మెండుగా నుండును. ఆత్మ శక్తి యుండినయెడల మానవుఁ డెంతటి ఘనకార్యములైనను ననాయాసముగా సాధింపఁగలఁడు సర్వశక్తులకంటె నాత్మశక్తి కడుంగడు దొడ్డది. మానవున కాత్మశక్తియే పట్టువడుచో నాతఁడు సాధింపలేని కార్య మీ జగత్తున లేదనుట నిర్వి వాదము. మానవుఁడు అజ్ఞానవశుడై యాశాపాశములం దగు లొక్కిని యుండుటచేఁ దనయందలి యాత్మశక్తిని గాంచలేక తికమకలం బడును. మానవుఁడు విద్యచే, (బ్రహ్మచర్యముచే) గార్హస్థ్యముచే, సత్వముచే, యథార్థజ్ఞానముచే, దనయందఁ బ్రకాశించు నాత్మశక్తిని గుఱు తెఱింగి మెలంగిచో సర్వశక్తి యుక్తుఁడు కాఁగలఁడు.

ఆత్మశక్తి సంపన్నుఁడు ఈ శరీరము - ఈ ధనము - ఈ యిల్లు వాకిళ్లు తనవని యెంచక లోకమున కని యెంచి లోకసేవకు వాని నుపయోగించును. తన సర్వస్వము పరోప కారము కొఱకు అర్పణము సేయువాఁ డిది అంతయు భగవత్ప్రీతిగా నెంచి యథార్థజ్ఞాని యగును. అతఁడు కష్టము వచ్చిన కన్నీరు విడువఁడు; సుఖము వచ్చిన నుప్పొంగఁడు. అంతయు భగవంతుని విలాసమని భావించును.

ఆత్మశక్తి సంపన్నునకు భగవంతుడే తల్లియు, దండ్రు యునై సాకుచుండును. నిరాశయే యాతని యర్థాంగి. సర్వ ప్రాణు లాతని బిడ్డలు. తనవంటివా రెల్లరు నాతని యాత్మ బంధువులు. వేయేల? ఈ జగత్తంతయు దనది. భగవంతుడే తనవాడై యుండ నింక నీ జగత్తు తనది కాకపోవునా? ఆతడు కారాగృహమందుండినను - వెలుపల నుండినను - ఒక్కటే. ఆతఁ డెచ్చోట నుండిన నేమి? భగవంతుడెచ్చటనో కంటి కగపడక యుండినంతమాత్రాన నాతఁడు లేడందుమా? ఆతఁడే లేనిచో నీ జగత్తు మనఁగలదా? కనఁగలదా? కనబడకంత మాత్రమున నాడేవ డేవుని మహిమాతిశయములు లేవందుమా? ఆతని మహిమయే లేనిచో ఈ మీ గ్రంథము వ్రాయఁ గలుగుదుమా? చదువఁ గలుగుదుమా? అట్లే; ఆత్మశక్తి సంపన్నుఁడు కారాగృహమందుండిననేమి? మఱి యెచ్చోట నుండిననేమి? ఆతనిమాట జవదాటక యనుసరించుటయే మన కర్తవ్యము. ఆత్మశక్తి సంపన్నుఁడు గతమునకు వగవక, భవిష్యత్తునకు బెంగ గొనక స్వము సర్వేశ్వరాధీనమని తలపోయును. ఆతఁడు మనయట్లే సృష్టింపఁబడినను మనవలె నింద్రియ వశుఁడు కాక సర్వసద్గుణకలితుడై, స్వకర్తవ్య ధర్మమును నెరవేర్చుకొను పావనమూర్తి. ఆతఁడు భగవంతునిమాటకు మాతాడఁ జాలఁడు.

మూఁడు విధములు

ఈ యాత్మశక్తి సంపన్నుల నెల్లరను మూఁడు విధముల విభజింపవచ్చును. భగవంతుఁడు మానవులకీ త్రివిధ శరీరములను బ్రసాదించెను. అవి స్థూల సూక్ష్మ కారణ శరీరములని

చెప్పబడుచున్నవి. స్థూలముకంటె సూక్ష్మము, సూక్ష్మము కంటె, గారణము శ్రేయమని యెఱుంగునది. ప్రాణులీ మూడు శరీరములను దాల్చి కర్మములను జేయుచుందురు.

ప్రప్రథమమున మానవుడు స్థూలదేహ జ్ఞానముచే గర్మలను జేయును. పిమ్మట విద్యచే జ్ఞానసముపార్జనముచే సూక్ష్మదేహము తనయందున్నమాట నెఱింగి, యా దేహజ్ఞానము పొందును. ఈ సూక్ష్మ దేహజ్ఞానము నానాట వృద్ధిపొంది తుండుకు గారణ దేహజ్ఞానమును పొందును. ఆత్మశక్తి శరీర పాధి సనుసరించి వృద్ధిక్షయములను బొందుచుండును. ప్రతి దేహికి నాత్మశక్తి సహజముగా నుండినప్పటికి నన్నిటికంటె గారణదేహికి నాత్మశక్తి యపారము. ఈ యపారము మగు నాత్మశక్తిని సంతరించుకొన్న కారణజన్ములు మహాత్ములు - లోకోత్తర పురుషులు నగుచుందురు. వీరలే శాంతస్వభావులై సర్వశక్తిమంతమగు నాత్మశక్తి గలవా రగుచుందురు. ఇట్టి మహోత్కృష్ట స్థాన మొక్కటి శాంత్యతీత స్థానమని యెఱుంగునది. తన్మహిమాతిశయములను గూర్చి తలఁపఁ దరముగాదు.

ఆత్మశక్తి - భౌతికశక్తి

ఈ సంపూర్ణాత్మశక్తి సంపన్నుడు తలఁచినంతనే లోకము తలయొగ్గఁ గలదు. అట్టివానిని పంచభూతము లేమి చేయఁగలవు? చట్టము లేమిచేయఁగలవు? సేన లేమి చేయఁగలవు? పంచభూతము లాతనిని జూచినంతనే పాటఁజూచును. చట్టము. లాతనిచేతఁ జప్పుడుచేయవు. ఆతనిని జూచినంతనే సేనలన్నియుఁ జిందఱి వందఱి లగును. పెక్కేల? వ్యాఘ్రాది క్రూరసత్వములు సర్పాది విషజంతువులు నాతని కాళ్ళకు

మొక్కులిడగలవు. సర్వేశ్వరుఁ డాతని కన్నింట బాసబియ్య
యుండగలఁడు. భగవంతుఁ డాతని హృదయకమలమం దెల్ల
వ్వడు జలిబిలి నాట్యమాడుచుండును. ఆతని హృదయ ముక
దేవాలయము. మన మాతనిని భగవంతుఁడని తలపజుచ్చును;
పూజింపవచ్చును. ఆతఁడే కర్మయోగి, ఆతఁడే మహాయోగి.
తన మాహాత్మ్య మెఱుంగని మహాత్ముఁ డతఁడు. ఆతని మహి
మయే లోకరక్షణము. ధర్మమునకు వెఱవని ధైర్యశాలి
యీతఁడు. సత్యము పలుకు సర్వోత్తముఁ డాతఁడు. అతఁడే
జగదేకవంద్యుఁడు. ఇది యంతయు నాతని మహిమ. ఆ మహా
త్ముని కతీతమయినది యీ జగత్తునందు లేదు.

ఆత్మశక్తి సంపన్నుఁడు సర్వశక్తిమంత మైనది యాత్మ
శక్తియనితలంచి యాత్మశక్తిని పెడదారులవ్యర్థపఱుపఁడు. దేహ
శక్తిసంపన్నుఁ డట్లుగాక పాప పుణ్యముల మాట తలపెట్టక
పెడదారుల వ్యర్థపఱుచును. ఆత్మశక్తి సంపన్నునకు - దేహశక్తి
సంపన్నునకు నిదియే భేదము! మానవుఁడు పాంచభౌతిక
శరీరము దాల్చి పంచభూతాత్మక శక్తి నలవఱుచుకొని స్వార్థ
పరుడై లోకుల మాట తలపెట్టనివాడై స్వీయోన్నతికిఁ దన
శక్తిని ధారవోయిట మనము కన్నులారఁ జూచుచున్నారము
గదా! నేఁడు పాశ్చాత్యులు భౌతిక పరిశోధనా ఫలితముచే
ఫిరంగులను, బాంబులను గనిపెట్టి పాపభీతిని వీడి ఘోరకృత్య
ములు గావించుచుండిరి. కేవల భౌతికశక్తి సముపార్జనముననే
యిట్టి కీడు సంభవించుచున్నది. ఆత్మశక్తి సముపార్జనమునఁ
గలుగు శుభము లనంతములు. ఆత్మశక్తి కపటానూయలను,
అసత్యాది దుర్గుణములను దూరముచేసి ధర్మాది సద్గుణము
లను బోషించును. అంతియకాని దేహశక్తివలె నాత్మశక్తి

వశుప్రాయమును జెంపొందింపను. భౌతికశక్తి సంపన్నులగు దేహాత్మవాదులు ఆత్మశక్తి సంపన్నుల కపకార మొనరించిన యెడలఁ బ్రత్యపకారము సేయనొల్లరు. ఆ యపకారము వారల నేమియుఁ జేయఁజాలను. అపకారము చేసినంత మాత్రమునఁ దిరిగి యా సావుల కపకారము చేయనొల్లరు. మీఁచుమిక్కిలి యుపకారముచేయ నిచ్చుగింతురు. ఆత్మశక్తి సంపన్నుని సహసస్వభావ మయ్యది.

ఈ యాత్మశక్తి సంపన్ను లేకదా మానవులు! ఆత్మశక్తి నలవఱచుకొనుటకు బదులు కేవల దేహశక్తినిమాత్రముల వఱచు కొనువారు మానవు లెట్లగుదురు? దేహైకవాదులచే లోకము ఉక్కిరిబిక్కిరి కాఁగలదు. తొల్లన, మానవులు లోకరక్షణకొఱకుఁ గృషిసలుపవలయు. అట్లగుచో లోకము సర్వదా జ్ఞానవిలసితము కాఁగలదు. మన పూర్వులు మనకు ఆత్మశక్తి యను నొక దివ్యసాధన ముగ్రహించిరి. ఆ సాధనోపయోగమున కిప్పు డదను దొరకెను శాంతిబుద్ధితో నాత్మశక్తి ప్రేరితుడై యహింసాధర్మము నెఱకొల్పుటయే మానవుని విధి.

మౌనము

మౌనమనగా మాటాడుకుండుట. అనగా మాటాడ వలసినంతపేటకు మాత్రము మాటాడుట మౌనమగును. కొందఱు మాటాడుట నారంభింతురేని వినువారల చెవులు చిల్లులు పడుచున్నను మాటాడుచునేయుందురు. అది వాచాలత యగునుగాని వాఙ్మృఖము కాజాలదు. చెప్పవలసిన విషయమును బూసగ్రుచ్చినట్లుగా నూటిగా శ్రోత కవగాహన మగు రీతిని నావశ్యక విషయమును జెప్పవలయును. అంతియగాని మాట యిన్నవిగదాయని గంటల కొలది ప్రసంగించుట యధిక ప్రసంగమగును. అధిక ప్రసంగమువలన శ్రోతలకు విసుగు జనించును. మీఁదుమిక్కిలి వక్త, వాచాలతకు శ్రోత విసిగి కొనును. అంతియగాదు; తాజెప్పదగిన మాటలను స్పష్టముగా నూటిగా జెప్పక యతిమాత్ర ప్రసంగమునకు లోనగుటచే నాతని మనశ్శక్తియు నశింపవలదు. మనశ్శక్తి నశించుటచే బుద్ధి పాటవము తఱుగును. బుద్ధిపాటవము తఱుగుటచే నారోగ్యము కుంటువడును. ఆరోగ్యము కుంటువడుటచే నాయువు క్షీణించుట కవకాశము కల్పించుట యగును.

అట్టి వాచాలుని పంచేంద్రియములు వాగెలులేని వాజులగును. ఆలోచనలు వట్టిపోయినపుడు వాచాలత గజ్జెలగుట్టమై

నాలుకపై నాట్యమాడును. కావునఁ బనికిమాలిన వాచాలత వాజయై నిష్ఫలమగునని స్పష్టమగుచున్నది. మితవాగ్మియగుట మిగ్గుల శ్రేయము. చెప్పవలసినట్టిదియుఁ జెప్పఁదగినట్టియు విషయమును స్పష్టముగాఁ గొలఁది మాటలతోఁ జెప్పటవలన నారోగ్యము పెంపొందును. ఆరోగ్యముచే శక్తి బుద్ధులు తీక్షణము కలవియగును. తన్మూలమున నాత్మశక్తి కలుగును. ఆత్మశక్తి సంపదచే మానవశక్తి యభివృద్ధి యగును. మానవ శక్తిచే లోకశ్రేయము కలుగును.

కావున, లోకశ్రేయస్సునకై పాటుపడవలసిన మానవుఁడు ఆత్మశక్తి సంపన్నుఁ డగుటకు మానము ముఖ్యపశ్యకమని స్పష్టమగుచున్నది. కావుననే మహర్షి పుంగవులు మానము దాల్చి తపస్సు చేయఁగలిగిరి.

మానమును వ్రతముగా నాచరించుట మఱిత మేలు. వారమునకో పది దినమునకో మాన వ్రత మాచరించుచు, నాఁ డెట్టి మాటయు మాటాడకుండ నుండవలయును.

మానవ్రతాచరణముచే మానసికశక్తి వృద్ధియగునని యంతకుముందు చదువుకొంటిమిగదా ! మానికి మనోక్కాంక్ష ములు పరిశుద్ధమగును. పంచేంద్రియములు స్వాయత్త్రము లగును. కావున, ఎల్లరికు మానవ్రత మాపశ్యకమగును.

స త్యా గ్ర హ ము

సత్యాగ్రహమన సత్యమునందు గట్టి పట్టుదల గలిగి యుండుటయని యర్థము. ఇట్టి సత్యాగ్రహమందాసక్తి మన భారత దేశమునకుఁ బూర్వమునుండియుఁ గలదు. ప్రతిమానపునకు సత్యాగ్రహ మావశ్యకమని వేటుగాఁ జెప్ప నావశ్యకత లేదు. సత్యాగ్రహము నిరసించువా రేరునులేరు. కాని యాచరణ యంకపయోగించువారు మిక్కిలి తక్కువ. లోకము సత్యాగ్రహ మతము (Religion) గలదియగుచో సంతకంబు వేతేమి కావలెను?

స త్య ము ను సా ది యు ట

సత్యాగ్రహము చేయువారు దౌర్జన్య మెచ్చటఁ దల సూపునో యచ్చటకరిగి దురాగ్రహ మెదుర్కొని యద్దానిని మొదలంట నిర్మూలించఁ బ్రయత్నింతురు. వారలు దురాగ్రహ మును (దౌర్జన్యమును) దలయెత్త నీయరు. కుటుంబమందో ఊరియందో - దేశమందో మఱియెందైనను దౌర్జన్యము చెల రేగిన యెడల సత్యాగ్రహముచే సద్దానిని మొదలంట సశింపఁ జేయ సగును. దౌర్జన్యముచే దౌర్జన్యము సశింపదు. మీఁదు మిక్కిలి యిరువాఁకలవారు నొండొరుల కుత్తుకల నొండొరు

లు త్తరింపఁ బ్రయత్నించు కొందురు. ఇట్టివిధమున దౌర్జన్యము పెరుగఁగలదేకాని నశింపనేరదు. కావున దౌర్జన్యము నిర్మూలింప దౌర్జన్యమెన్నటికి సాధనము కానేరదు. అందుచే నత్యాగ్రహముచే దౌర్జన్యము నిర్మూలించుట యెంతేనిమేలు. అన్నిటికంటె సత్యాగ్రహము సర్వోత్తమము. సత్యాగ్రహికి నాత్మవిశ్వాసము మెండు.

దుష్టుడొకఁడు, తన భార్యను హింసించు చున్నాఁడను కొందము. ఆమె, కటువు మాటలచేతనో— క్రూర కార్యముల చేతనో యాతనిని దిద్దజూచుట నీరాడఁబోయి నీట మునుగుచందము కాఁగలదు. అగుచో నీక నామె యేమిచేయవలెను? బ్రతికినంత కాలము భర్త పెట్టు దుర్బాధల ననుభవింప వలసినదేనా? యని యందురేమో! కాదు, కాదు. ఆమె తన భర్తను దూలనాడక యాతని పాదారవిందముల నెల్లప్పుడును బూజింప వలయును. అంతియకాని మగఁడు మూఢుడైనంత మాత్రమున నాతనికి దూలనాడిన నేమి ఫలము? తూలనాడినంత మాత్రమున నాతఁడు తిన్నని దారికి రాఁగలఁడా? తన కాంత పలికిన కటువు మాటలచే మఱింత క్రౌర్యము కలవాడగును. కావున ‘దెబ్బకు దెబ్బ’ యని ప్రతీకారము తలపోయుట యవివేకము. ఆపె, తన భర్తవలెగాక యాతఁడు పెట్టు బాధలనన్నిటిని శాంత బుద్ధిని ననుభవించుచు మునుపటికంటె సధిక ప్రేమానురాగములతో నాతనిని దరియుచున్న యెడల నాతఁడు నేడు కాకపోయినను, మఱియొక నాటికై నను దన వశమునకు రాకమానఁడు. నాటికిని మంచి మాటలచే దన వశము కాఁడేని, సత్యాగ్రహమవలంబించి నిరశనవ్రతమూని భర్త గుణముల మాన్పఁ బ్రయత్నింప వలయును సత్యాగ్రహమవలంబించి, నిరశనవ్రత మవ

లంబించు సమయమున నాదృష్టఁ దామెను నిర్దయుడై యోర్య రాని బాధలను బెట్టినను బెట్టవచ్చును. అప్పటికి నామె చలింపక- తాల్మిని వీడక ప్రేమ పెంపున భక్త్యతిశయముతో రాగిలు చుండవలయును. ఎన్ని కష్టములు పెట్టినను వల్లెత్తి పలుచని పలుకులు పలుకరాదు.

సత్యాగ్రహ స్వభావము

కష్టము లనుభవించుట యెన్నటికి వృధకానేరదు. మనము తలపెట్టు కార్య మీదేర వలయుననినఁ గష్టము లనుభవింపవలసినదే! కష్టములు కలకాలము కాపురము చేయవు. కష్టసుఖములు కావటి కుండలు. కావునఁ దాల్మిని వీడుట యవివేకము. భార్య యెన్ని కష్టములనైనను ననుభవించుచు భర్తను బ్రేమింపుచు నుండునెడ నాతఁడు మంచి నడవడికను వలవఱుచు కొనఁగలఁడు. అతఁడు దినక్రమమునఁ దనభార్య సాధు శీలము నకు మెచ్చి యచ్చెరువొంది వెనుకటి దుర్గుణములను నశింపఁ జేసికొని బుద్ధిమంతుఁడు కాఁగలడు. కావున నొక దుర్మార్గుని సన్మార్గునిగాఁ జేయఁదలంతువేని యందులకు సత్యాగ్రహమే సాధనము.

దౌర్జన్యము

స్వార్థమపేక్షించి, కార్యము సాధింప సత్యాగ్రహము పూనుట యవివేకము. ధర్మమునకు- కర్తవ్యమునకు సత్యాగ్రహము సాధనమగును గాని స్వార్థమునకుఁ గాదని యెఱుంగు నది. స్వార్థమునకు- మూర్ఖపు పట్టుదల చూపుట దౌర్జన్యమని యెఱుంగుండు. సత్యాగ్రహములు ధర్మమునకై తమ జీవితము

ధారవోయ సత్యాగ్రహ మవలంబించుచు శాని యధగ్యమునకుఁ గాదని యెఱుంగుడు.

చికుటుంబము - ఏ గ్రామము - ఏ దేశము - ఏ రాజ్యము సత్యాగ్రహ మవలంబించునో, యా కుటుంబము - ఆ గ్రామము - ఆ దేశము - ఆ రాజ్యము ధర్మబద్ధమై తనరారంగలదు. రాజు క్రూరుడై తన రాజ్యమందుఁ గూర శాసనములను బ్రవేశపెట్టు నేని ఆ రాజ్యమందలి ప్రజలు సత్యాగ్రహ మవలంబించి యా శాసనములను 'త్రోసిరాజ' నుట ధర్మము.

భ య పె ట్టు ట

అట్లుగాక, యొకఁడు హింసామార్గమవలంబించి తనకూర స్వభావమచే మఱియొకనిని భయపెట్టి యాతని యంతరాత్మ సాక్షికి విరోధముగా నాతనిని 'నడుచుకొనుచు'ని శాసించుట సత్యాగ్రహము కానేరదు. తాను అహింసాధర్మ పరాయణుడై కష్టముల నెన్నిటినినను సుఖములుగా భావించి యనుభవించుచు నొక దుష్టుని సజ్జనునిగా నొనరించుట సత్యాగ్రహ మగును. సత్యాగ్రహి కష్టములమూట తలపెట్టక తాల్చిని వీడక తాను సత్యమునకై సత్యాగ్రహ మొనరించుచుండును. సత్యము నన్నగిల్లి, ధర్మము భక్తిమై దేశము బీభత్సముగు నను యమున సత్యాగ్రహ వ్రతమాచరించి సత్యము నెలకొల్పి ధర్మమును గునురుపఱచి, దేశమును సురక్షింప వలయును. అహింసా ధర్మమును ద్విరణశుద్ధిని గాపాడుటకు, ధర్మసంరక్షణము కొఱకు సత్యాగ్రహి సర్వసన్నుఁడు. అదియే యాతని ప్రతిజ్ఞా పాలనము.

త్యాగము

సత్యాగ్రహికిఁ ద్యాగమెంతేని యవసరము. త్యాగము లేని సత్యాగ్రహము సత్యాగ్రహము కానేరదు. త్యాగ మొక్కటి యుండినగాని సత్యాగ్రహము సఫలము కానేరదు. త్యాగమువలన నాత్మశక్తి వర్ధిల్లును. నాత్మశక్తివలన సత్యాగ్రహము వన్నె కెక్కును. కావున సత్యాగ్రహమునకుఁ ద్యాగ మావశ్యకము.

సత్యాగ్రహ మాచరించు పద్ధతులు కాలానుకూలముగ మారుచుండును. సత్యాగ్రహుల జీవిత చరిత్రలను దిలకితు మేని సత్యాగ్రహ పద్ధతులు వివిధములని బోధపడఁగలవు. సత్యాగ్రహుల జీవితము చరిత్రలనేక విధములుగా నున్నవి. ఎన్ని విధముల నెన్ని భేదములు గలవైనను అన్నింటికి సత్యము— అహింస— శాంతి— త్యాగము— తపస్సు మొదలగు ధర్మములు సత్యాగ్రహమునకు మూలములని ప్రాచీన సత్యాగ్రహుల జీవిత చరిత్రలను దిలకించుచుమేని తేటతెల్లముగా బోధ పడఁగలవు.

స త్యా గ్ర హు లు

ప్రపంచమందన్ని కాలములందును సత్యాగ్రహాలు పుట్టుచుందురు. సత్యాగ్రహులు ఉండుటవలననే ప్రపంచము సత్య శౌచదయాధర్మశమ దమాది గుణములతో మనఁగలుగుచున్నది. సత్యాగ్రహాలు తేనిచో శాంతిభద్రతలు లేక ప్రపంచము నాశము కాఁగలదు. మీఁదుమిక్కిలి యేనాటికైన నీ సర్వ ప్రపంచమునాశముగుననికదా మనపెద్దలయ భిప్రాయము. సత్యాగ్రహబద్ధమైదయాధర్మప్రేమానురాగములుగలిగియుండుటవలన ప్రపంచము నిలువఁగలుగుచున్నది. ప్రపంచమందుఁగల దేశములన్నింటికంటె మన భారతభూమి పుట్టిననాఁటనుండి సత్యాగ్రహమందుఁ బలుకుబడి చెల్లుబడిగల పేరెన్నికగన్న పవిత్రభూమియై విరాజిల్లుచున్నది. మన భరతఖండము ఖండఖండ తరములందును సఖండ కీర్తిగలదియై వర్ధిల్లుటకు సత్యాగ్రహులకు జన్మభూమియగుటయే కారణమగుచున్నది. అట్టి యీ భరతఖండమనాది నుండియు సత్యాగ్రహుల పుట్టినిల్లై యలరారుచున్నది. మన ప్రాచీనకాలమందలి మహర్షులెల్లరు సత్యాగ్రహులనుమాట మఱువకుడు.

మన భారతదేశ ఋషిపుంగవు లెల్లరు సత్యాగ్రహ మందెంతయో పేరుప్రతిష్ఠలను సంపాదించి యుండిరి. ప్రతిఫలా

పేక్ష నభిలషింప నిష్కామబుద్ధికలిగి యుండునతడే ఋషి. సత్యాగ్రహికుడ నిట్టివాడే అందుచే ఋషియే సత్యాగ్రహి; సత్యాగ్రహియేఋషి. ఋషులు సత్యాగ్రహు లగుటవలననే కాటడవులందుశరభశార్దూలాది క్రూరజంతు సంతానాక్రంతారణ్య భూమిలందు భయమావంతయు లేక యాకుటిండ్ల వసించి, యాకలములుదిని హాయిగా భగవత్కైంకర్యమునఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచు నిత్యసంతృప్తచేతస్కులై, దేశకళ్యాణమునకు నెంతయో పాటుపడిరి! రాజులందు-రాణులందు-ప్రజలందు నిట్టి ప్రపంచ-కళ్యాణమునకు సత్యాగ్రహు లెందఱో కలరు. ఇట్లైందఱో సత్యాగ్రహులు కలిగి యుండుటచేతనే దేశము ఆధ్యాత్మికశక్తి సంపన్నమై యలరారుటకుఁ గారణమయ్యెను. సత్యాగ్రహులే లేనిచో నింతటి యాధ్యాత్మిక శక్తికలిగి దేశము లన్నింటికంటె దివ్యగుణకలితమై మన భారతదేశ మలరారఁ గలదా? పాఠకమహాశయులారా! మన ప్రాచీన సత్యాగ్రహుల చరిత్రమా గొంతవఱకుఁ జదువుకొని ముందునకుఁ బోవుదము.

మార్కండేయుడు

మార్కండేయమహాముని సత్యాగ్రహులలో నొక్కఁడు. తన మాతాపితరులకీతఁడు దైవవరప్రసాదలబ్ధుఁడు. కాని ఐదు నాణేండ్లు ప్రాయము కలవాఁడు. మాతాపితరులు దైవానుగ్రహమునఁ బుట్టినవిడ్డకు సంతసించిరి. ఆ బాలుఁడు సంతత శివ పూజాధురంధరుడై తల్లిదండ్రుల హృదయ ముప్పొంగఁ బ్రవృత్తిల్లుచుండె. తల్లిదండ్రులు పుత్రునిభక్తిగరిమ కళ్ళజంపడుచు, ఋరియుచు నా బాలుని యాయువుం దలపోసి లోలోన నెంతయో కుములుచుండిరి. ఇదియంతయు మార్కండేయుఁడు

దినములమీఁదట నెఱింగి తల్లిదండ్రుల దుఃఖమును బోగొట్టు
వాఁడే పుత్రుఁడని యెంచి నిశ్చయించి తన తల్లిదండ్రుల
దుఃఖములను నివారింపఁ దన యుల్లమున గట్టిపఱిసగైకొనెను.
నాటినుండి శివపూజయందు వెనుకటికంటె నినుమిక్కిలి గాఢ
భక్తికలిగి శివుఁబూజించుచుండెను. బాలుఁడు పెరుగుచున్న
కొలఁది తల్లిదండ్రుల యారాటవల పెల్లుబుకుచుండెను.
బాలుఁడు తన తల్లిదండ్రులను నుచితముల నూటడించుచు స్థిర
చిత్తుఁడై చిత్తము శివునిమీఁదనిల్పి సేవించుచుండెను.

కాలక్రమమున, బాలునకుఁ బదియాటవ వత్సరము ప్రవే
శించెను. రానున్న తన నిర్ణీతాంత్య దినమెఱింగి శివసాన్ని
ధ్యముజేరి తన ప్రాణముల రక్షింప సత్యాగ్రహ మవలంబించి
భక్తితాత్పర్యములు పెనఁగొన నా దేవదేవుని-ఆ పరమేశ్వ
రుని-ఆ వరదుని పాదారవిందములను బూజించుచుఁ దదేకధ్యాన
నిమగ్నుఁడై దినములు గడుపుచుండెను. అంత గొంతకాలము
చున్నంత, నిర్ణీతాంత్యదినము సమీపింప యమపురాధీశుండు
పట్టపగలు ప్రయాణముచేసిన లోకులు తన్నుగాంతురేమో
యను భయమునఁగాఁబోలు; కారుమబ్బులచే గ్రమ్మకొని
యాకసమందొక్క చుక్కయుఁ గానఁబడని యొక్క నక్షత్ర
రేయి మార్కండేయుని జీవములఁ గొంపోవ వాని పూజా
మందిరమున కేతెంచి, ముక్కుపచ్చలారని యా ముని
బాలకునిఁజూచి నిర్దయుఁడై ‘ఓయీ! మార్కండేయా! నేటితో
నీ జీవితమిటు సమాప్తినొందె. కావున వెంటనే బయలుదేటి
నా వెంటరమ్మ’ని గద్దించి పలికెను. మార్కండేయుఁ డా
మాటలఁ జెవినిజెట్టక యెప్పటియట్లే భగవంతుని నెంతయో
భక్తిని గొలుచుచుండె. ఎంతపిలిచినను మార్కండేయుఁడు

మాటాడక పోవుటచే గాలాతీతమగుచున్నదని తలంచి నరక సామ్రాజ్య సార్వభౌముండు తన యధికారమత్తతతో గొంతెత్తి 'ఓయీ! మునిబాలకా! నీవిట్టి పట్టుదల చూపిన నేమి ఫలము? ఆలస్యమేల? మరణమాసన్నమగు సమయమున నీ పూజాపునస్కారము లెందుకు? లెమ్ము, బయలుదేరమృ"ని హుంకరించి పలికెను.

అప్పటికిని, ఆ మునిబాలకుడు మైమఱచి యా సాంబుని నాలింగన మొనర్చుకొని పూజా తత్పరఁడై యుండె. కాలుండు కాలయోపనమున కోర్వలేక కోపమునఁ దన కరమందలి కాల పాశముల నా మునిబాలకుని మెడకుఁ దగిలించి పట్టి యీడ్వ సాగె. ఆ యమునిపాశములం జిక్కినను జొక్కక మునిబాలుండు సత్యాగ్రహ వ్రత నిష్ఠాగరిష్ఠుండై యా పరమేశ్వరుని యాలింగనము వీడనివాడై యెంతయో తమకమునఁ గాలకంఠుని పాదారవిందముల మనస్సున నిల్పి యన్యమెఱుంగ కుండె. యముండు తన పాశములంబట్టి యీడ్వగా నాబాలునితోఁ బాటు శివలింగమును నొక్కింత జరిగెను. అంతఁ గాలరుద్రుండై 'యెవఁడు వాఁడు?' అని గొంతెత్తియఱచెను. పలికినంతనేయాల కించి 'ఓహో! ఈ కంఠధ్వని కాలకంఠునిది' మనమింక జాగు చేసితిమేని విషము మ్రింగిన చందమున నన్నును మ్రింగఁగలఁడ'ని యును మార్కండేయుని బదులు నేనై చావవలసి వచ్చును. వ్యర్థముగ నాశనము కానేల యనియును చింతించి, బ్రతుకు జీవుఁడా' యని వచ్చినదారిబట్టి. పిమ్మట పార్వతీపియుండు భక్తచింతామణి తన భక్తుండగు మునిబాలకుని మార్కండే యుని సత్యాగ్రహమునకు మెచ్చి, సాక్షాత్కారమిచ్చి యాలింగనమిచ్చి 'బిడ్డా! నీ సత్యాగ్రహమునకు సంతసించితి,

అంతములేని యాయువు నిచ్చితి. పోయి భక్తి పెంపున తల్లి దండ్రులను సేవించుకొమ్మని దీవించి, బుజ్జగించి, ప్రేమించి యాముని బాలుని నింటికి సాగనంపె.

చూచితిరా ! సత్యాగ్రహమువలని ప్రయోజనము ! ఎంతెంత కాల మెన్నన్ని జన్మములు పూజించినను సాక్షాత్కారింపని యా పరమేశ్వరుడు త్రికరణశుద్ధిని సత్యాగ్రహమువలం బించినంతనే మెచ్చి, దర్శనమిచ్చి, యాలింగనమిచ్చి, కోరిన కోరికలనిచ్చి యా మునిబాలకుని బరిపూర్ణాయువు కలవానిని జేసెను.

ప్ర స్థో దుఁ డు

సత్యాగ్రహ శిరోమణియై ప్రసిద్ధికెక్కిన భక్త ప్రహ్లాదునిఁ గూర్చి నేఁడు క్రొత్తగాఁజెప్ప నావశ్యకము లేదు. ప్రహ్లాదుఁడు జననంబందినదాది హరినామ సంకీర్తనామయ జీవనుఁడు. తండ్రియందులకుఁ బ్రత్యర్థి. కావుటఁజేసి తన తనయుని, బ్రహ్లాదుని నెంతయో మందలించు చుండెను. మందలించినకొలది తండ్రిమాటను వినక, సత్యాగ్రహ వ్రతము మానక, హరినామ సంకీర్తనము వీడక, సదా శేషాహిశయ నునిఁ బ్రార్థించుచుండె. తనయుని చేష్టలకుఁ దండ్రి సహింపఁ జాలక బిడ్డను జేరఁజేరి ముద్దులయ్యా! బాలుఁడవగుటచేఁ దెలియక, లేనివాని నొక్కనిని గల్పించి 'హరి హరి' యని యందువు, పూజింతువు. ఇంతకంటెఁ దెలివితక్కువ మతెద్దియు లేదు. హరియట నిన్నుఁ గాపాడునట. ఆయ్యా! ఎంత పిచ్చి వాడవు నాయనా! బాల్యముచే యుక్తా యుక్తముల నెఱుంగ నేరక యిట్లు ప్రలపించుచున్నాడవేకాని నిజమద్దికాదు. లోకు

లందఱు దేవుని 'లేడు లేడు' అని యెలుఁగైతి చాటుచుండ నీ వొక్కఁడవు 'కలఁడ'ని కలవరించుట తగునా? దేవుఁడెవఁడు? నాకంటె దేవుఁడు మఱియొకఁడు లేడు. నేనే దేవుఁడను. నేనే యీ జగత్తుంతటికి నధిపతిని. కావున 'హరి' యనుట మానుము. నామాట వినుము. విన్నవైతివేని కష్టములనుభవించువు. కావున నాలోచించుకొమ్ము. పోయిరమ్ము"ని మందలించిపంపె. సత్యాగ్రహానికిట్టిమాటలు నమ్మకముపుట్టించునా? పిడుగులు మీఁదఁబడుచున్నను సత్యాగ్రహిణున ధర్మము నాచరింప వెఱవఁడు. పూర్వమట్లు 'కమలాక్షు సర్పించుకరములు కరముల'ని పాడుచు, పాడుచుఁ దనలోఁ దానవ్యుకొనుచు శ్రీ మహావిష్ణువునిఁగూర్చి భక్తి పెంపునఁ ప్రార్థింపఁ దొడఁగె. ప్రహ్లాదుని సత్యాగ్రహ దీక్షకుఁ దండ్రి యాగ్రహాయత్త పరీతమాన సుండ్లై యొక్కనాటి ప్రాతఃకాలమునఁ బుత్రునిఁ బిలచి 'బిడ్డా! నీ విట్టి కంటగింపు పరులు చేసిన నే నోర్వజాలను సుమా! హరియందువు; భగవంతుఁడందువు, దేవుఁడందువు, నారాయణుఁ డందువు. ఈ వ్యక్తు లెవరో యేరికిఁ దెలియదు. నే నీతనినిబట్టి బంధించుటకై పడరాని పాట్లన్నియుఁ బడితి. ఆతఁ డెచ్చోటం గాన్పింపఁడు. నిజమున కాతఁడే యుండినచోఁ బట్టువడక పోవునా? ఆ దేవుని - ఆ ధూర్తుని - పట్టి బంధింప భూమిని జాట్టితిని, వెలుఁగును విరఁజిమ్మితిని, గాలిని గాలించితి, ఆ కాశ మస్వేషించితిని. బిడ్డా! ఈయనంతమగు సృష్టినంతను గాలరాచితిని. బ్రహ్మాండభాండముఁ బగులగొట్టితిని. ఆ దుష్టుఁ డెందును గానరాఁడు. నిజమున కాతఁడే యుండిన వెలికి రాక మానునా? వచ్చి నా చేతులంబడి చావక మానునా? బిడ్డా! నీవా దుష్టుని నమ్మి చెడకు. ఆతఁడు లేడు. నా రాజ్యమందలి

ప్రజ లెల్లరు లేడని తలంచుచుండ నీ వొక్కడవు కలడని పలికిన నేమి ఫలము? నా మాట విని నేఁ జెప్పినట్లు నడుచు కొని మంచివాడవు కము ! బిడ్డా ! ఇక నీవా దేవుని ఆ ధూర్తుని జపింపకుము; పూజింపకుము. నన్నే దేవునిగాఁ దలంచి భక్తి పెంపునఁ గొలుపుము. 'పోయి రమ్మ'ని యాజ్ఞ నిడి పంపెను.

ఈ మాటలు చెవిని బడినంతనే తండ్రి దుష్టబుద్ధికి లోలోనఁ జింతించుచు భక్తి వినయములతో, "తండ్రి! నీ పలుకులు ములుకులవలె నున్నవి. ముల్లోకములనేలు మూల పురుషుండగు నా పురుషోత్తముని లేడందువే! పెద్దవయ్యు నిట్లనఁ జెల్లునా? అయ్యో! ఆ పురుషోత్తముడు - ఆ జగ ద్రక్షుకుడు లేనిచో నీ జగత్తు త్రిటిలో నశింపదా? ఆ దేవ దేవుడు ఈ యనంత జీవరాసులను సృష్టించి రక్షించుచుండ నీ చర్మచక్షువులచేఁ గాంచలేక యాతనిని లేడనుట పాడియా? భగవంతుఁ డీ చర్మచక్షువులకుఁ గానంబడునా? ఈ చర్మ చక్షువులతో స్థూలప్రపంచమును జూడఁగలుగుదుమేకాని సూక్ష్మ ప్రపంచమును జూడఁగలమా? భగవద్దర్శనమున కీ కన్నులు పనికిరావు. ఈ కన్నలు భగవంతునిఁ జూచుట కేర్పడినవికావు. ఆ దివ్యసుందర విగ్రహుని - ఆ దేవదేవుని దర్శించుటకు వేతొక నేత్రము మన హృదయకమలమునందుఁగలదు అది విప్పారునేని భగవంతుని యాపాదమస్తక స్వరూపము దిద్ది తీర్చినట్లు కాఁగల బడఁగలదు. ఈ నేత్ర మెల్లరిహృదయకమలమునం దున్నను నెల్ల రికి నిట్టి యద్భుతానంద జనకదృష్టి నీయఁజాలదు జ్ఞానియైన వాని కొక్కనికే యీ నేత్రమువలని ఫలము. ఈ నేత్ర వజ్రాస మను పొరచేఁ గమ్ముకొనియుండును అజ్ఞానము నశించినఁ

బ్రహ్మశిష్యుని. జ్ఞానము కలిగినకొలది యజ్ఞానము నశించును. అప్పుడు ఆ నేత్రము దివ్యకాంతితో వే వెలుగు భాతి ప్రకాశించును. దీనినే జ్ఞాననేత్రమని పెద్ద లందురు. కావున భగవద్దర్శనమునకు జ్ఞాన మావశ్యకము. అందుచే భగవద్దర్శనము జ్ఞాననేత్రమును గాంక్షించును. చర్మచక్షువులకు గాన్పింపనంత మాత్రమున నాతనిని లేడని తలంచుట యజ్ఞానము. ఆ సచ్చిదానంద స్వరూపుని భక్తిపెంపునఁ బ్రార్థించి, భాగించి మోక్షము చేపట్టుము. దుష్ట క్రూర కార్యముల నెఱుఁచు భగవన్నామ సంస్మరణయే మఱచి యజ్ఞానబుద్ధితో భగవంతుఁడు లేడనుచు జననమరణ సంకులంబైన యీ సంసార సాగరమందు స్థిరకాంచురము సేయఁదలంపకు. మానవుఁ డిట్లపై బుద్ధిించి యంతరించుదనుక భక్తి తత్పరబుద్ధిని భగవంతుని సేవించునేని జననమరణసహితమైన భగవత్సాయుజ్యమును జేరఁగలఁడు. మానవుడు తరించుట కిదియే సులభము. కావున నీవి మార్గ మనుసరింపుము. నాయందు దయగలవాఁడై సర్వ భూతములను నాత్మవలెఁ జూచుచు భగవంతుని సేవింపుము. ఇత నీ వెనుకటి గుణములు మానుము. భగవత్సేవ సేయఁ గఱింగుము. తండ్రీ! ఇదియే నా ప్రార్థన' యని తేట మాటలతోఁ బ్రహ్లాదుఁడు పలికెను.

ఈ వడుగు మాటలా వెడఁ గునకు వివేకము కలిగించునా ? మీఁదుమిక్కిలి కోపము కలిగించెను. అది సహజమే కదా ! నిక్కము చెప్పిన లోకమునకు నిక్కుకదా ! దుష్టునకు సమపదేశము సేయఁబూనుట పామునకుఁ బాలువోయుటయే గదా ! ఈ యుపదేశమునకు ఆరక్కసిత్తేడు హిరణ్యకశిపుఁడు ఆకాశమంటిన కోపముతో "ఓయి ప్రహ్లాదా! నా కుపదేశము

చేయునంతటివాడవా? బిడ్డవని బుజ్జగించి చెప్పచుండ నీకింత కండకావరమా? తుచ్చా! నీవు నాకడుపునఁ జెడఁబుట్టితివి. నిన్నుముక్కముక్కలు చేసెదను. నీయట్టి తుచ్చునిఁ జెంచుట మహాపాపము. కావున నిన్నిప్పుడే శిక్షించెదను. చెప్పము. హరినామసంకీర్తనము మానుచువా? లేదా?” యని కన్నులెఱ్ఱఁజేసి గద్దెంప, ప్రహ్లాదుఁడు వినయ విసమితాత్ముడై “తండ్రీ! నీ వెట్టి యిక్కట్లులు పెట్టినను నాకు భయములేదు. ధర్మమును ఆచరించి యితరులకు ధర్మవిశిష్టతను జెప్పుటయే సత్యాగ్రహిణి ధర్మము”ని బదులిడెను.

అందుల కాతఁడు వట్టరాని కోపమున భటులను బిలిపించి వారిచే గొండలనుండి ప్రహ్లాదుని బడఁద్రోయునట్లు ఆజ్ఞాపించెను. ఆ సత్యాగ్రహిణి గొండలనుండి క్రింఘిక ద్రోయఁబడి నను జెక్కుచెదరక చుక్కఁగా శ్రీహరిని ధ్యానించుచుండెను. ఈ వార్త భటులవలనవిని హిరణ్యకశిపుఁడు కోపోద్రేకముతో నేనుఁగులచే ద్రొక్కించెను, కాల సర్పములచే గఱపించెను, తుదకు విషము మ్రింగించెను. ఎన్నివిధములఁ బంపఁజూచినను ప్రహ్లాదుఁడు పరమానందముతో నన్నిబాధల ననుభవించుచుఁ బ్రదుకుచుండుటకు హిరణ్యకశిపుఁడు విసుగెత్తి ప్రహ్లాదునిజేరి “ఓరి దుష్టుడా! కులసాంసనుడా! దేవుఁడు దేవుడని పలువ రించుచుంటివిగదా!” ఆతఁడెందుఁ గలఁడో చూపుమని ఆకసము బ్రద్దలగునట్లు గద్దించి పలికెను. అంత ప్రహ్లాదుఁడు చేతులు జోడించి భక్తి వినయములతో “తండ్రీ! శ్రీమన్నారాయణుడెల్లెడలఁగలఁడు. ఆతఁడు లేనిచోటులేదు.”

మ. కలండంబోది కలండు గాలి, కలండాకాశంబునన్, కుంభినిం
గలండగ్నిం, దిశలన్ బిగళ్ళ విశలన్ బిద్యోత వంద్రాదులం
గలండోంకారమునన్ ద్రిమూర్తుల, త్రిలింగంబులందంతటన్
గలండీకుండు కలండు తండ్రి: వెదకంగనేల యాయాయెదన్.

అని చెప్పెను. అందుల కా రాత్రించరవఁజేయ్యఁడు పరిహసించి “ఓయి పిచ్చివాడా! ఎందైనగలండందువా? అట్లైన యిందుగలండేమో చూపుమని దగ్గఱనున్న స్తంభము నొక్కదానిని కాలికొలఁది తన్నెను. అంత భగవంతుఁడు తన భక్తుని ప్రహ్లాదుని పెట్టుచున్న బాధలకుఁ దానోర్వజాలక యందుండి సృసింహ స్వరూపమున వెలువడివచ్చి యా రాక్షసరాజును సంహరించి తనభక్తుని సత్యాగ్రహ శ్రేష్ఠుని ప్రహ్లాదుని సంరక్షించెను.

ప్రహ్లాదుని సత్యాగ్రహము అపూర్వము. సత్యాగ్రహముచే నమస్త కష్టము లనుభవించియుఁ దుదకు శాశ్వత సుఖమును బ్రహ్లాదుఁడు పొందగలిగెను.

హరిశ్చంద్రుడు

హరిశ్చంద్రుండను మహారాజు ఆడినమాట జవదాట నేరక సత్యాగ్రహ వ్రత నిష్ఠాగరిష్ఠుడై చతుస్సముద్ర ముద్రిత మహారాజ్యమును మాట పట్టింపున కొక్క తపోనిధి కర్పించి తన యాటుబిడ్డలనుగూడ విక్రయించుకొని తాను నొక్కని కమ్ముడువోయి కాటికాపరి యయ్యెగదా! అప్పటికి నాతఁడు చలింపక తన యేకైక కుమారుఁడు చనిపోయినను ధర్మము

మీఱక యాబిడ్డని దహనసంస్కారమున కీయఁదగిన స్మశాన శుల్కము నీయవలసినదిగాఁ దన భార్యను నిర్బంధించెఁ గదా !

ఎట్టి కడగండ్లువచ్చి మీఁదఁబడినను ఆ కడగండ్లను సంతోషపూర్వకముగా ననుభవించి సత్యమును ధర్మమును గాపాడుట సత్త్వాగ్రహి లక్షణముగదా !

ప శి ష్టుఁ డు

విశ్వామిత్రుఁడు రాజ్యపాలనముచేయునప్పుడు కామ ధేనువును దనకీయవలసినదిగా వశిష్ఠమహర్షిని గోఁఁఁను. అందులకా మహర్షి పుంగవుఁడు వశిష్ఠుఁడా కామధేనువు నీయ నిరాకరించుటచేఁ గోపస్వభావుఁడగు విశ్వామిత్రుఁడాతనితోఁ గయ్యము నకుఁగాలుదు వ్వెను. ఆవిశ్వామిత్రుఁడు తన యమ్ముల పొదిననుండి బాణములనుదీసి వశిష్ఠ మహర్షిపై బాణవర్ష మును గురిపించెను. ఆ బాణములను దప్పించుకొనుటకు మహర్షి యెట్టి ప్రయత్న మును జేయలేదు. ఆ వశిష్ఠ మహర్షి యాత్మశక్తిముందు విశ్వామిత్రుని మూర్ఖ దేహశక్తి యేమిచేయఁగలదు ? రాజగు విశ్వామిత్రుఁడు, వశిష్ఠ మహర్షి యాత్మశక్తిముందుఁ దన దేహశక్తి అగ్ని తప్తమగు నినుమునఁబడిన నీటిబొట్టువలె నగుటకు సిగ్గుపడి, తానును అట్టి యాత్మశక్తిని సంపాదించ సంకల్పించి సర్వము సన్యసించి తుదకు మహర్షి యాయెను. విశ్వామిత్రుఁడు ఆత్మశక్తి సంపన్నతగల మహర్షి యయిన పిమ్మట, రాజులు మహారాజులు విశ్వామిత్ర మహర్షికి దండ ప్రణామంబు లాచరింప మొదలిడిరి. దశదిశలుం దన యాజ్ఞాకులొఁబడియుండునట్లు రాజ్యమేలిన సశరథుఁడు సహితము విశ్వామిత్ర మహర్షినిఁ జూచినంతనే తన సింహాసనమునుండి

దిగి, చేతులు జోడించి, యా మహర్షిని సింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి తాను చేతులు కట్టుకొని, నోచుకట్టుకొని యా మహర్షి యాజ్ఞలను శీఘ్రసావహించి పాలించినట్లు రామాయణము వాకొనుచున్నది.

సీతాదేవి

లంకాధిపతియగు రాక్షసేంద్రుఁడు రావణుఁడు సకల లోకములను గాసివెట్టుచు గర్వాంధుఁడై మాయావేషమున దాడకారణ్యమునఁ బర్ణకుటీరమందొంటియైయున్న సీత సపహరించుకొని లంకకుఁ గొంపోయి యచట సశోకవనమున నామెను గాసివెట్టుచుఁ దన వలపునుదెలుప నప్పరమ పతివ్రతా శిరోమణి సత్యాగ్రహిణీ శిరోమణి సీతాదేవి “తులువా! కాటుకూతలు కూయుట తగునా” యని మందలించి సత్యాగ్రహవ్రతమవలంబించి యష్టకష్టముల ననుభవించిన సంగతి యాబాలగోపాల మెఱుంగునుగదా! సీతాదేవి సత్యాగ్రహవ్రత పాలనముచేఁ దన చెఱుఁ బాపుకొని భర్తయగు శ్రీరామచంద్రునిగూడ సర్వ సుఖము లనుభవించెనుగదా!

సావిత్రిదేవి

సావిత్రిదేవి వరప్రసాదమున జన్మించిన సావిత్రిదేవి తన భర్త సత్యవంతుని మరణదిన మెఱిగి కట్టెలనుగొట్టుట కడవి కేగుచున్న భర్త ననుగమించి యచట పతిప్రాణములను గొని పోవుచున్న యతిలోక శక్తియుక్తుని యమధర్మరాజును దన పతి వ్రత్యమహిమచేఁగాంచి సత్యాగ్రహముచేసి భర్త ప్రాణములను

గాపాడుకొనిన చరిత్ర భారతీయులు మఱువని పరమపవిత్ర కథయేగదా!

ఇట్లెందఱో ప్రాచీన భారతవర్షమున స్త్రీ, పురుషులు సత్యాగ్రహ మహిమచే నేటికి మనకుఁ బూజ్యులై తనరారు చుండిరిగదా!

కేవలము భారతవర్షముననేగాక ప్రపంచమందును ప్రసిద్ధికెక్కిన మహాపురుషులు సత్యాగ్రహులై యారాధింపఁ బడుట గర్వింపఁదగిన విషయము.

బుద్ధుఁ డు

అజ్ఞానాంధకారమునఁ దెన్నుగానక దురపిల్లు ప్రపంచము నుద్ధరించుటకై మన భారతదేశమందుఁ బుట్టిన రాకుమారుఁడు బుద్ధభగవానుని జీవితము సత్యాగ్రహమున కొటపట్టుగదా ! బుద్ధభగవానుఁడు, సత్యమును దెలిసికొనవలయునను దీక్షతో రాజ్యమును ద్యజించుటను సర్వ ప్రపంచము హర్షించుచున్నది గదా ! బుద్ధుఁడు అడవికి వెళ్ళి తపస్సుచేసి, ప్రాణిహింస విచ్ఛల విడిగాఁ జేయుచు నది ధర్మమనియును, వేదసమ్మతమనియును వాదులాడు నా కాలమున-భగవంతుని పేరిట జీనహింసచేయు చున్న యా కాలమున 'అహింసా పరమోధర్మః' యను ధర్మ ప్రబోధమును గావించి ప్రపంచమునుద్ధరించి తన మాహాత్మ్యమును, ఆత్మశక్తి సంపన్నతను విస్పష్టముగా వెల్లడించు గదా ! 'యజ్ఞసమయమున మేఁకను బలి యీయవలదు. వలయుననిన నాతలను బలినీయుఁడ'ని నిలువఁబడి ధర్మప్రబోధముకావించిన సత్యాగ్రహదేవుఁడు బ్రాహ్మణుఁడుకాఁడా ? ఆ బుద్ధభగ

వానుడు “కత్తిచేతబట్టి నిన్ను ముక్కలుచేయుచున్నను, నీవు మాత్రము తాల్మిరివీడక శాంతబుద్ధితోనుండి నిన్ను హింసించిన యాతనికెట్టి హానిని దలపవలస”ని ప్రపంచమునకు ధర్మము నుపదేశించెను. ఈ ధర్మోపదేశము చేయుట సత్యాగ్రహ ధర్మముకాదా! ఈ అహింసాబుద్ధిగల బుద్ధుడు సత్యాగ్రహియేకదా!

సో క్రటిసు

క్రీస్తు పుట్టుకకుఁ బూర్వము ఐరోపాఖండమందు గ్రీసు దేశములో ‘సోక్రటిసు’ అను నొక గొప్ప మహాజ్ఞాని జన్మించెను. ఆ మహాజ్ఞాని “తన యజ్ఞాన మెఱిగినవాఁడే మహాజ్ఞాని” యని తన సిద్ధాంతమును బ్రజల కుద్బోధించి దేశము నభివృద్ధికిఁ దీసికొనిరాఁ బ్రయత్నించుచుండెను. ఆ మహాపురుషుని సిద్ధాంతము తమదేశమందు వ్యాపించిన యెడలఁ దమ పలుకుబడి పోవునని సనాతన మార్గానువర్తులగు పండితులు, కవులు, రచయితలు మొదలగువారు భయపడ సాగిరి. యువకులు సోక్రటిసు సిద్ధాంతమును నమ్మి యాతని యడుగుజాడల ననుసరింప నిశ్చయించుకొనిరి. అందుచే; పండితులు, కవులు మొదలగు వారికిఁ బుండుపైఁ గారము జల్లినట్లయ్యెను. ఈతని సిద్ధాంతము దేశమునఁ బ్రాకినచో యువకులతోఁ బాటు, బడులందుఁ జరుపుకొను బాలబాలికలు సహితము చెడిపోగలరనియు, తన్మూలమున దేశభవిష్యత్తే పాడుగుననియుఁ దలపోసి, యొక క్రొత్త మోసమును సృష్టించి న్యాయస్థానమందాతనిపై వ్యవహారము నడపిరి. న్యాయస్థానమందు సోక్రటిసు మహాశేయుడు సత్యమును వెలువరించెను. కాని ‘కోర్టు’ వారి తీర్పు సోక్రటిసుకుఁ బ్రతికూలమయ్యెను. అందులకాతఁడు క్షమా

పణ చెప్పకొనఁ దలఁచలేదు; దేశమువిడిచి యితరదేశములకుఁ దలదాఁచుకొనుటకై పారిపోవఁ దలఁచలేదు; ఆ తీర్పునకు భయపడి గూతఁడెట్టి ప్రయత్నమును జేయలేదు; తన యనుచుకు లను మూడఁగట్టుకొని యెదుర్కొనఁ దలఁచలేదు. ఆతఁడు తాను గ్రహించిన సత్యమగదే మనస్సు నిలుపుకొని న్యాయస్థానము వారి తీర్పు ప్రకారము విషముత్రాగి మరణించుటకే సంతుష్ట స్వాంతముతో నుండెను. సత్యాగ్రహులు తమ ప్రాణమును సత్యమునకై ధారవోయుటకు వెనుదీయరుగదా ! దేహము నుండి ప్రాణము వేరుగుటకు సోక్రటీసు మహాశయుఁడు కష్టముగా భావింపలేదు. సోక్రటీసు, కోర్టువారి తీర్పు ప్రకారము విషము త్రాగి సత్యాగ్రహమహిమను బ్రవచించుచున్నచో జాతీకీర్తి మూర్తి యయ్యెను.

ఏ సు క్రి స్తు

ఈ మహనీయుని యనంతరము సత్యాగ్రహ దైవముగా ఏసుక్రీస్తు ప్రభువు లోకమందు ఆశ్చర్యకామి మాహాత్మ్యమును బోధింపఁ గలిగెను. ఏసుక్రీస్తు జీవితమంతయు సత్యాగ్రహ జీవితమే యగును. ఏసు ప్రభువునకు సత్యాగ్రహ లక్షణములన్నియు సంపూర్ణముగా నున్నవని యా మహనీయుని జీవితము వలన స్పష్టము కాఁగలదు. “తన ప్రాణమువోలె నితర ప్రాణములను భావింపుడ”ను మహాధర్మమును ఏసు ప్రభువు తెలుపుటయే గాక, ఆ మహా ధర్మము నాచరణ పూర్వముగా లోకమునకుఁ జూపిన మహామహిమాన్వితుఁడు. క్రీస్తు ప్రభువు. “పగలోక రాజ్య” సత్యములను ఇహలోక ప్రమాణములతో సమర్థించెను. ఏసు ప్రభువు, రాజద్రోహకర ప్రసంగములు చేయుచు, కలహములు ప్రేరించుచున్నాడని కపట బుద్ధితో దొంగ గురువులు,

ధూర్త రాజులును ఏనుమీఁద నేరములు మోపుచు తిప్పుడు
 ప్రచారము చేయు మొదలికిఁ జేసెదకు ఏను ప్రభువును జంపు
 టకు నిశ్చయించి, ఏను ప్రభువు ఒకనాఁడు కన్నుల పండువుగా
 నున్న పూదోటలో తిదేశాయత్త చిత్తముతో నస్యము
 నుజచి భగవంతుని ధ్యానమందు నిమగ్నమైయుండఁగా,
 గొండులు చుఱులు కట్టలు కత్తులతో నచటికిఁబోయి ప్రభువును
 బట్టుకొనిరి. అప్పుడా మహనీయుని చెంతనున్న 'పేతురు' అను
 శిష్యుఁడు శైర్ధ్యముతోఁ గత్తిని దూసి యా ధూర్తుల నాయ
 కుని చనుయాయయైన 'మల్కాసు' అను వానిని చావనొంది
 యొలని కుడి చేవిని గోసివేసెను. శాంతమూర్తి ఏను ప్రభువు
 పేతురుని జూచి "నీ కత్తిని బాటవేయుము. కత్తినెత్తికాఁడు
 కత్తితో మరణించు" నని యహింసా ధర్మమహిను జెప్పి
 'మల్కాసు' చేవిని నయము చేసెను. "కత్తినెత్తినకాఁడు
 కత్తితో మరణించు"ను మహాధర్మ సూక్ష్మముగల సత్యా
 గ్రహ లక్ష్యమునకుఁ దగిన మాట. "మనుష్యుఁడు దేనిని
 నమ్ముచున్నాఁడో అదియే చుంపున" ని యేసుప్రభువు వేటొక
 తావునఁ జెప్పినదియు నిచటను సరిపోవును. హింసచే హింస
 పెరుగును తిప్ప మఱేమియుఁ గాఁజాలదు. లోకమందు హింసా
 పద్ధతి నానాటికిఁ బెరిగి తుదకు రాజులవశమైలోకమునుబాధించు
 చున్నది. హింస పెరిగి పెరిగి యుద్ధములుగా మాటి లోకము
 యుద్ధమయమగు చున్నది. ఆ యుద్ధములు బరుగకుండ నగుచు
 టకు సత్యాగ్రహ మావశ్యకము. ఏనుప్రభువు సత్యాగ్రహ
 ధర్మమును దన జీవితాంతవఱకుఁ గాపాడుకొనెను. ఏనుప్రభువు
 తననుబట్టుకొనుటకు వచ్చిన వారిని జూచి "పెద్దలారా! హత్యా
 నేరస్థుని బంధించుటకు కట్టలు, కత్తులు మొదలగు నాయుధము
 లతో వచ్చినట్లు నా కడకు వచ్చితిరి. నేను ప్రతి దినము చచ్చి

యందు మీ యందఱియొద్ద మాటాడుచునే యుంటిని. అట్టి సమయములలో నన్ను బట్టుకొనలేదు. ఇది మీ కాలము, రాజ్యము" నెను. పిమ్మట, నా ప్రభువును బట్టుకొని యీడ్చుకొని వెళ్ళి హింసించి హింసించి వదలిపెట్టిరి ఆ మూర్ఖులు ఆ యేసుప్రభువుమీఁద నుమిసిరి, కన్నులు పొడిచిరి, నెత్తిని మోదిరి. తలనుండి నెత్తురు కారుటను జూచి యా మూర్ఖు లానందించిరి. ఎంత ఘోరకృత్యము? ప్రేమమూర్తి యయిన యా యేసుప్రభువు కొంచెమైనను కోపము చెందెనా? లేదు. "కుడి చెంపను గొట్టిన యెడమ చెంపను జూపుడ"ని బోధించిన మహాపురుషుఁడు కోపము వహించునా? శాంత మూర్తియగు ఏసుప్రభువుకొంచెమైనను మనస్సున బాధపడ లేదు. కొంచెమైనను కోపము వహింపలేదు. దేహసౌఖ్య సంసక్తులును మూర్ఖబుద్ధులును కోపముతో క్రూరకృత్యములు చేయఁదలఁతురు. సత్యాగ్రహియాపనులు చేయఁగలఁడా? మూర్ఖులు ఏసుప్రభువును సిలువమీఁద నెక్కించి చేతులందు కాళ్ళయందు మేకులుగొట్టిరి. అయ్యయ్యా! ఎంత సాపము? ఎట్టి దృశ్యము? సిలువమీఁదఁ గొట్టినప్పుడును నా ప్రభువు హృదయమునఁ గోపమే కానరాదయ్యెను; ప్రత్యపకారము చేయు తలంపుగూడ నా మహనీయునికిఁ గలుగలేదు. అట్టి సమయమున 'ఓ తండ్రీ! (భగవంతుఁడా!) వీర లేమి చేయుచున్నదియు, వీ రెఱుంగకయున్నారు. వీరిని మన్నింపుడ'ని దయార్థి హృదయముతో దేవుని బ్రార్థించిన యొక సత్యాగ్రహిని ఈలోకము చూచియు నింకను ఆసత్యాగ్రహమును పెంపొందింపకుండుట గొప్పవింతయే!

మహాత్మా

అరేబియా దేశమందవతరించిన మహాత్మా ప్రవక్తయు, దన జీవితమందు బెక్కు కష్టములకు గుఱియయ్యెను. ఆ మహా నీయుడును దనను గట్టపెట్టినవారికి గీడు తలఁపక వారిని ధర్మ నిరతులనుగాఁ జేయుటకుఁ బ్రయత్నించెను. మహాత్మా జీవితమును సత్యాగ్రహమున కాదర్శమై పవిత్రమై యొప్పుచున్నది.

ఇట్లు, ఆదినుండియు స్త్రీ పురుషులను సత్యాగ్రహ మాచరించి పాపములై ప్రపంచమునఁ బూజ్యతెక్కిరి.

తెలుఁగు సత్యాగ్రహులు

మన తెలుఁగుభూమియందును సత్యాగ్రహులు కొందఱు గలరు. వారినిగూర్చి చదువుకొనుట మన కావశ్యకముగదా !

పోతన

పోతన మహాకవి; మహా భక్తుడు. ఆతఁడు వ్యాస భాగవతము నాంధ్రీకరించెను. ఈతని కవితయందు భక్తిభావము వెల్లి విరియుచుండును. అందుచేతనే యీతని పద్యములు తెలుఁగువారు నోటఁ బట్టకుండ నుండలేదు. ఈతని భాగవతము తెలుఁగువారియింటింట నేటికిఁ బూజింపఁబడుచున్నది. ముందుచుఁ బ్రణామముల నందుకొని యత్యంత భక్తిభావమునఁ బూజింపఁబడుచున్నది.

అట్టి మహనీయ భక్తిభావముతో వ్రాయఁబడిన గ్రంథము మాంధ్రలోకమున మఱియొండు కానరాదు. ఈతని భాగవత గ్రంథ ప్రాశస్త్యమును కవిసార్వభౌమ శ్రీనాథుని

ముఖమున సర్వజ్ఞసింగమహీపాలుఁ డెఱింగెను. ఎఱిగి తనకా గ్రంథ మంకితమిచ్చునట్లు శ్రీనాథుని ముఖమున పోతన మహా కవికి ఆజ్ఞల నందించెను. అందులకు సర్వజ్ఞసింగ మహీకాంతుఁ డప్తైశ్వర్యముల నిచ్చెదనని యానఁగొల్పినాఁడు. అంత మాత్ర ముననే సత్యాగ్రహి తన ధర్మమును గోల్పోవునా? తన కంకిత మీయకపోయినచో శిక్షించెదననియుఁ బోతనను బెదిరించెను. బెదిరింపులకు సత్యాగ్రహి లొంగునా? ఎన్నివిధముల రాజు కోరినను దన కావ్యకస్యను నరకరగ్రహణము గావింప నీయక భక్తిభావమునఁ దన యిష్టదైవమగు శ్రీరామచంద్రున కంకితమిచ్చెను.

ఉ. బాలరసాలసాల నవ పల్లవ కోమల కావ్యకన్యకన్

గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁ గూడు భుజించుట కంటె సత్కవుల్

హలికులై ననేమి? గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ

ద్దలికులై ననేమి? నిజదార సుతోదర పోషణార్థమై.

(భాగవతము)

అని శపథముతో శ్రీరామచంద్రుని కంకితమీయ సంకల్పించి తాను భౌతిక కష్టముల సనుభవించుటకు నిశ్చయించుకొనెను. నిశ్చయించుకొని మోకరించి శ్రీరామునిఁ బ్రార్థించెను. ఇంక నేమి? ఆతఁడు భక్తుని కభయమిచ్చెను. సత్యాగ్రహుని, సచ్చిదానందమూర్తి కాంచుకొని యుండునుగదా!

తన ధర్మము నెఱవేర్చలేఁడేమోయను సందేహముతో నాఁటి రేయి సురస్వతీదేవి పోతనకుఁ గలలోఁ గాన్పించి

దుఃఖించెను. అందుల కా సత్యాగ్రహ తన శపథమును త్రికరణ శుద్ధిగా నిట్లు వాక్రుచ్చెను.

ఉ. “కాటుక కంటినీరు చను గట్టువయింబడ నేలయేడ్చెవో

కైటభ దైత్య సుర్దనుని గాదిలికోడల! ‘యోమదంబి’యో

హాటక గమ్భిరాణి! నిను నాకటికిం గొనిపోయి యల్ల

కర్ణాట కిరాటకీవకుల కమ్మఁ ద్రిపద్దిగ నమ్ముభారతి!”

ఇట్లు, తన ధర్మమును నిర్వహించి ఆంధ్ర కవితాప్రపంచమున నజ రామరకీర్తి నార్జించి జీవన్ముక్తుఁ డయ్యెను. సత్యాగ్రహ ధర్మావలంబి పొందని దేమికలదు?

గోపన్న

తెలుఁగుదేశమునంతను దన భక్తి మహిమతో నోల లాడించి, తాను ప్రతిష్ఠచేసిన భద్రాద్రి రామునకు నెలవేర్పఱచి దానిని భారతదేశమందెల్ల పవిత్ర పుణ్యక్షేత్రముగాఁ బ్రశంసల సందుకొనఁజేసిన మహనీయుఁడు కంచర్ల గోపన్నను నెఱుఁ గనివా రుండరనుట యత్యుక్తి కానేరదు.

గోపన్న ‘తహశ్శీలుదారు’గా నైజాము ప్రభుత్వమున నుండుచు, భద్రాద్రి యను గ్రామ సమీపమున పాపనగోదావరీ తీరమందుఁదాను శ్రీరామ దేవాలయమును గట్టించెను. ఆదేవాలయ నిర్మాణములో తన ద్రవ్యమునంతను వినియోగించి, తుదకుఁ బ్రభుత్వ ధనమునుగూడ వినియోగించెను. అందులకు నైజాము ప్రభుత్వమువారు రామభక్తుఁడగు గోపన్నను దమ కీయవలసిన ధనము నీయవలసినదని యొత్తికి పెట్టిరి. పాపమా

తండేమి చేయఁగలఁడు? తుదికుఁ బ్రభుత్వము, గోపన్న మీఁద నేరముమోపి యేఁడుదినములలో ధనమియవలయుననియు, లేనిచో, దలదీయఁబడుననియు శిక్ష చెప్పి చెఱయందుంచిరి.

సత్యాగ్రహియగు గోపన్న చిఱునగవునఁ గారా గృహము ప్రవేశించి యచట శ్రీరామఃనిగూర్చి ధ్యానించు చుండెను. ఇట్లు ఒకటి - రెండు - మూఁడు దినములు జరుగుచు వచ్చుచుండెను. పాప మా సత్యాగ్రహికి 'జల్లిగవ్వ' చేతఁ బడునను నాశ లేకపోవుచుండెను. మీఁదుమిక్కిలి తనకు ఊరి దీయు దినము దగ్గఱపడుచుండెను. ఆ సత్యాగ్రహి యేమి చేయఁగలఁడు? "రామా! ఇంత యన్యాయమా? నీ కొఱకై గదా! యింత ద్రవ్యము వ్యయపఱచితిని. నీతాపతీ! ఇదిసీకుఁ దగునటయ్యా! దీనులబాధల నివారించుదువని తలఁచి, భక్తుల కోరిక లీడేర్తువని తలఁచి, భక్తి పెంపున నీకు దేవాలయమును గట్టించితినిగదా! స్వామీ! నీవిక నా ద్రవ్యమీయక పోయిన నా తలఁ దీయఁబడుట నిక్కముగదా! రామా! రఘుకుల సోమా! ఇది నీవు చేయఁదగిన పనియా? భక్తమందార! ఆశ్రిత రక్షకా! భక్తులను గాపాడుదువందురే! ఏదీ నీ భక్తజన రక్షణ! నిన్ను నమ్మి నీవేమో నన్నుద్ధరింతువని గంపెడానతో గుడి కట్టించితినిగదా! రామా! నన్ను గనికరింపవా? దేవా! ఎందుకు స్వామీ! ఎన్ని సర్వాయములు మొఱలిడుచున్నను మాతాఁ డవు? రామా! నీ వింతవాఁడ వనుకొనలేదు.

తల్లీ! సీతమ్మా! నీవై నను జెప్పి వినిపింపజేయు మమ్మా! తల్లీ! ముల్లోకములనేలు తల్లి విగదమ్మా! మాతల్లీ! మీయిడటి మీఁదఁగల భక్తి పెంపున మీ యిద్దరికి గుడి

కట్టించితిని గదమ్మా! నీకు రత్నాల హారము చేయిస్తాని-
చింతాకు పతకంబు చేయిస్తాని. ఇన్ని నగలు చేయించినందుల
కైనను నూ రామయ్య తండ్రికి జెప్పవచ్చును గదమ్మా !
మా తల్లీ! చెప్పుము, చెప్పుమనుచు నాతడు సత్యాగ్రహ
దీక్షతో సీతారాములను ధ్యానించుచుండెను. పాప మెంతవేడి
నను ఆ భక్తమందారుని - ఆశ్రిత పోషకుని హృదయము
కరుగదాయెను.

పాపము, రామదాసగు గోపన్నకు గడువు దినము సమీ-
పించుచుండెను. అప్పటికి నాతని చేతియందు 'ఎట్టనికాసు'
కానరాదయ్యె.

రామా! ఇది తగునటయ్యా! శ్రీరామచంద్రా! నన్ను
బరీక్షింపఁ దలఁచితివా? ఏమి పలుకరావు రామా! సీతా
రామా! ఏమి? ఇంత కఠిన హృదయుడవు? ఎంత పొరఁబడితి
నయ్యా! నీవు భక్తమందారుడవని నమ్మి మోసపోయితిని.
తెలియక మోసపోతిని. నిన్ను నమ్మినవారెవరు దరిజేరిరయ్యా!
స్వామీ !

నిన్ను నమ్మిన కరిరాజు పెక్కువేలేండ్లు మకరికి జిక్కి-
చొక్కి "లావొక్కింతయులేక, ధైర్యము విజృంభించె ప్రాణంబు
లున్ తావుల్ దప్పి తనువున్ డస్సి" యలమటించలేదా ?

నీ యడుగులకుమడుగులొత్తు పాండవులడవులఁబడి యగ-
చాట్లు అనుభవింపలేదా? 'అన్నా' యనినోరారఁ బలుకరించు
ద్రావదీదేవి నిండు పేరొలగములో మానభంగమునకు గుఱి
కాలేదా? నిన్ను నమ్మి బాగుపడినదెవరు? స్వామీ! రామా! రఘు
కులసోమా! నామీఁడు గోపమా? ఇంతకు; కరినిగాచిన కారుణ్య

మూర్తి! పాండవులఁ బాలించిన పావనమూర్తి! నన్నుఁ గాపాడరావా? నా మొఱలాలకింపవా? యనుచు. 'సీలమేఘశ్యామా! రామా! నిన్నే నమ్మితిరామా!', యని యాలాపించుచు నట్లే నిద్రావశుడయ్యెను.

ఇటునిట్లుండ; నా యర్థరాత్రి నైజాగు ప్రభువునకు స్వప్న మైన సాక్షాత్కరించి శ్రీరామలక్ష్మణులు రామదాసుడయి వలసిన పై కముమొత్తమునిచ్చియదృశ్యులైరి. అంగులకుమహా మృదీయ ప్రభువరేణ్యుడు పరమానందముతోఁ దనకు రామ లక్ష్మణులు గల్పించినందులకు ధన్యుడనైతినని గర్వించుచు రామదాసును చేజనుండి విడిపించెను.

అహా! రామదాసు సత్యాగ్రహమెంత దొడ్డనియో గమనింపుడు. దేవదేవుని శ్రీరామచంద్రుని ప్రేమతో - భక్తితో ధ్యానించి, ధ్యానించి ఫలసిద్ధిని బొందఁగలగెను. చూచితిరా! సత్యాగ్రహఫల మమోఘమనుట కింతకంటె నిదర్శనమేమి కావలెను ?

ఇట్లే కన్నులు-తిన్నెలు మొదలగు తెలుఁగు సత్యాగ్రహులెందఱో కలరు. వారినందఱి నిట వివరించుటకు గ్రంథవిస్తర భీతిచే విరమించు చున్నాఁడను.

నేటి సత్యాగ్రహాలు

ప్రస్తుత కాలమందును సత్యాగ్రహాలు పెక్కు దేశములందుఁ గలరు. టాలుస్టాయ్, టోరీ, మాక్స్వీను మొదలగు మిత్రులపేర్లు జ్ఞాపకమునకు వచ్చును. కాని, వీరిందఱునుగొప్పగా జ్ఞానమార్గమున నాత్మశక్తిని సాపాదించిన సత్యాగ్రహాలు

కొరని నా యభిప్రాయము. వీరు పాండిత్య ప్రకర్షమున గ్రంథ రచన గావించుచు, సత్యాగ్రహ ధర్మమును బోషించుచు వచ్చిరని మా యభిప్రాయము.

సత్యాగ్రహము మానవజీవితోన్నత్యమునకు మూలము. ప్రపంచమందలి మతముల నన్నిటిని బరామర్శించి చూచిన యెడల, ఆ మతముల నారాంశము సత్యాగ్రహ ధర్మాచరణ మని బోధనడగలదు. మానవ జీవితమును సద్ధర్మమార్గమున నడుపుటకు మూలకందము ప్రకృతి సిద్ధమైన సత్యాగ్రహ మని స్పష్టముకాగలదు. సత్యాగ్రహము ప్రేమ, త్యాగము, శాంతము, ఉపకారము మొదలగు ధర్మములు గలది యగుటచే, నది మానవ జీవిత చరితార్థతకు ముఖ్యమైనది.

స న్యా స ము

సత్యాగ్రహము మానవుని సద్ధర్మపథమున నడిపించి, తుదకు నాతనిని సన్యాసినిగాఁ జేయును. సన్యసించినవాఁడు మానవ జీవితపు టెల్లలను గాంచిన వాఁడగును. మానవ జీవిత చరమ లక్ష్యమే సన్యాసము. సన్యాసికానివాఁడు మానవ జీవిత లక్ష్యమును సాధింపని వాఁడగును. “సన్యాసి లోకమున కుపయోగించువాఁడు; యాటాడువాఁడు; ఉన్నతాశయములు కలవాఁడు కాఁడ”ని కొందఱు తలచుచుందురు. వంచకులు కొందఱు, సన్యాస వేషధారులై సన్యాసులవలె నటించుచు శీలము లేనివారై లోకమును మోసగించుచున్నందువలన సన్యాసము మీఁద లోకమున కేవగింపు కలుగుటకుఁ గారణమగు చున్నది. నేటి కాలమున దాసీ దేవదాసీ పటములు నామమాత్రా పశిష్టములై అర్థరహితములై యున్నట్లు సన్యాస పదముగూడ సర్థరహితమై నిరర్థక మగుచున్నది.

సన్యాసము లోకాతీతమైనది గాదు; లోకమున కుపయోగింపనిదియు గాదు. ఆ తురీ యాశ్రమము లోకమునకు మిక్కిలి యుపయోగ పడుననుటలో నెట్టి సందేహము లేదు. కామ క్రోధాది దుర్గుణములచేఁ బీడింపబడుచు నితరులను బాధించు

వానికంటే, సద్గుణ నిలయుండే ధర్మనిరుత్తరమైన, లోకమునకు సద్బోధలు సేయుచు సేవచేయువాడు ప్రపంచమునకెంత మార్గ దర్శియగునో వేరే చెప్పవలయునా? చెడ్డవానికి లోకమునంగతి పట్టినా? ఆతడు, తనలోక జీవితమునకు గట్టుబడియుండి నశించును. సన్యాసి, తన జీవితమును లోకసేవయందుపండించి ఫలింపజేయును. ఆతడు “లోకవాసనకుల్లోనై దురపిల్లు ప్రాణులజూచి యొకనిమేష మేనియు, మనోవాక్కాయములతో సహింపజాలడు. తెలిసియో తెలియకయో పూర్వజన్మ పరిపాకము వలననో బాధ పడు లోకీమును రక్షించుటయే ధర్మమ”ని యాతడు పరమాశయముతో నుండును.

ఏ వాడు సన్యాసి?

ఇది యిట్లుండ, ప్రపంచమును విడిచి యడవులకేగిన వాడే సన్యాసియని యెట్లు చెప్పగలవు? అయితే, సన్యాసి యెవడు? లోకజీవితము నడుపుకొనుచు, తనయందలి దుర్గుణములను దృఢించినవాడే సన్యాసి. మానవత్వము నశింపజేయు దుర్గుణములను సర్వసంగ పరిత్యాగము చేసినవాడే సన్యాసి; సద్గుణముల కాటపట్టిన వాడే సన్యాసియని స్థూలముగఁ జెప్పవచ్చును. సన్యాసి యేమతమువాడైన సేమి? ఏ దేశము వాడైన సేమి? లోకోద్ధరణకుఁ బూనుకొనువానికి జాతి మత దేశ భేదములతో నిమిత్త మేమి? జనకుడు మహాయోగి కాలేదా? మానవుడు పుట్టి పెరిగి మాటాడుట, ఆలోచించుట జీవించుటయు నెందులకు? సన్యాసికాని వానిజీవితము రాణకెక్కడు. మానవ జీవిత చరమ లక్ష్యమే సన్యాస యోగము.

సన్యాస మసఁగాఁ దనకనికాక యితరులను సరిదిద్దుచు లోక సేవ చేయుటయని భావము,

ఈ మహాయోగ సాధనమగు సత్యాగ్రహము మానవ జీవితమున కెంతవఱ కుపయోగించునదియో తెలిసికొన వలయును. మానవ జీవిత సాఫల్యమునకు సాధనమగు సత్యాగ్రహ ధర్మమాచరించువారు నేటి కాలమందును గొందఱు ఆకుచాటున నెండవలె నచ్చుటచ్చుటఁ గలరు. వారిలో నొకరిని లోకమెఱిగి యున్నది.

గాంధీ మహాత్ముడు

సంయుక్తమహాత్మానమ్, సత్యాహింసైకజీవనమ్,
కన్తూరీబా మనోనాథమ్, గాంధీదేవ ముపాస్మహే॥

అ శం స

భవ్యంబై తనరారెడు
దివ్యంబగు గాంధీదేవు టేజోమహిమన్,
నవ్యంబుగ వెలియించెడి
శవ్యంబిది నూరిలోక సంస్తుత మగుతన్।

గాంధీ మహాత్ముడు

లోకమెరిగిన యా మహాపురుషుడు డొక్కడెవడు? ఆతడే ఉత్తమ పురుషుడు; పురుషోత్తముడునగు శ్రీమోహన్ దాసు కరమచందుగాంధీ. ప్రపంచ మాతనిని 'మహాత్మాగాంధీ' 'బాపూజీ' "ఉపవాసగాంధీ" 'దరిద్రనారాయణుడ'ని వేనోళ్ళు బ్రశంసించు చున్నది. అందు ఆంధ్రులు 'గాంధీ మహాత్ముడ'ని భక్తి తాత్పర్యములతో బిలుచు చుందురు.

కొన్ని మహాత్మని మార్గములు

ప్రాచీన మహాపురుషులతో మన గాంధీమహాత్ముని బోల్చి చూచెదమేని, వారియందందటికంటె మన మహాత్ముడు నిజముగా మహాత్ముడగుటనిక్కము. గుణమందు, వర్తనమందు, సచ్చీలమందు, ఔదార్యమందు, సకల సద్గుణములందు మహాత్ముడు అసమానుడు. ఆతనికి అహింస వ్రతము; శాంతియు భూషణము; త్యాగము సంపత్తు; సేవాధర్మము వృత్తి. తన సుగుణ సంపత్తికి గర్వపడక యుండుట యాతని మహాత్మ్యము. ఆతని శరీరము సామాన్య మానవుని శరీరమును బోలియున్నను, ఆతని హృదయము సదా భగవల్లగ్నమై యుండును. ఆతని యాకారమును దిలకింతుమేని మేను పులకరించును. ఆతని

యడుగు జాడల నడుచుకొందుమేని అనరాని వినరాని తలచరాని యానందమున మన హృదయముప్పొంగు చుండును. ఆ దివ్యమంగళ విగ్రహుని గన్నులారఁ గాంచుట, మహా భాగ్యము. ఆతని దివ్యనామామృతమును గ్రోలుదుమేని జన్మ రాహిత్యము నిక్కము. మనలను మన మహాత్ముఁడు తరింపఁ జేయుట కవతరించినాఁడనుట తథ్యము.

“కోమలై పుట్టితేనేమి మా గాంధి

కొల్లాయి గట్టితేనేమి మా గాంధి”

నిజమునకు మహాత్ముని దివ్య చరిత్రమును వ్రాయ నుంకించుట, యెంతేని కష్టసాధ్యము. అయినను మహాత్ముని యందలి భక్తిభావ శబలతచే నేనీ గ్రంథము వ్రాయఁ బూనుట నా శక్తి సామర్థ్యముల నెఱుంగనేరక నే నిట్లు రచింపఁ బూనుకొనుచున్న నా పూనికను ఆంధ్రమహాశయులు మన్నింతురు గాత!!!

మన యదృష్ట ఫలము పండి ఫలించుటచే నేటికి దాదాపు రెండువేల సంవత్సరములనుండి యుద్భవించని గాంధి మహాత్ముని ముఖమున నొక్క దివ్యజ్యోతి మన భారతదేశముం దుద్భవించెను. ఆ దివ్యజ్యోతి సకల ప్రపంచ వ్యాప్తమై, అసదృశసవద్యతేజోరాశియై, తూర్పుకొండమీఁద నుడియభానుని వలెఁ బ్రకాశించు చున్నది. దిర్ఘమాత్రమున నానందకరమైన యాదివ్య జ్యోతిని గన్నులారఁ గాంచిన ముమ్మాటికి మోక్షము పడయఁ గలమనుట తథ్యము. ఆ చిన్న శరీరమందలి సౌభగు ఏమని చెప్పగలము? ఆ మాహాత్మ్యమేమో కాని యెన్నఁదో

యొకనాడు మహాత్ముని జూచినంత మాత్రమున నేటికి నా శరీరము తలచుకొని సప్పుడెల్ల బులకితమగు చుండును. మహాత్ముని వహిమాతిశయమును విప్పిచెప్పగల సామర్థ్య మీ ప్రపంచమున నేరికి గలదు? తేజో విశాలుడైన శ్రీ గాంధీ మహాత్ముని జీవితము మానవజీవిత మార్గమున దివ్యజ్యోతి. అట్టి మహాత్ముడు మానవుడగుటకుగల కారణములను గొంత వఱకు జవిచూచుటకు బ్రయత్నింతము.

జననము

లోకమునఁ బుట్టుట సుఖమా? దుఃఖమా? సుఖమని కొందఱు; దుఃఖమని కొందఱు భావించుదురు. జన్మమెత్తుట సుఖమనియే నా తలఁపు. నన్ను నే నెఱుంగని నేను ఈ యవూర్వ దేహము ధరించిన పిమ్మటనేగదా యిది మంచి యిది చెడుగు సని తెలిసికొను జీవితము సనుభవించుచుంటిని. అట్టి యీ జన్మమెత్తుట నెట్లు దుఃఖమని చెప్పఁగలము? “నేనే సర్వమ”ని గదా!

లోకమందు జన్మమెత్తి తనకొఱకై తాను జీవించు వాఁడు దుఃఖభాజనుఁడు కాఁగలఁడు. ఆతనికి జన్మము దుఃఖము గానే తోచును. ఇతరుల మేలు కొఱకు జీవించువాఁడు జన్మమెత్తుట సుఖముగానే భావించును.

మా తృ గౌ ర వ ము

లోకమందు జన్మ మెత్తని దెవరు? లోకమునఁబుట్టి, లోకసేవ యొనర్చి దైవసములైనవారు, సర్వసమర్థులయిన తపో వంతులు, ప్రకృతి సౌందర్యము నుపాసించి, ప్రకృతి దేవత నారాధించి, సర్వము గ్రహించిన పండితులు, అమబాధ్యత నఱిగి

పాలించిన రాజులు, మహారాజులు యుద్ధవీరులు మొదలగువారు తల్లి గర్భము నుండి పుట్టిన మానవ సంఘీయులే. తల్లి గర్భము నుండి పుట్టని వాడెవడు? అట్టి మాత్మప్రేమ కాధార భూత మగు స్త్రీలోకము వర్ధిల్లు గాక వర్ధిల్లుగాక!

మహాసముద్రమును బోలియున్న మన భారతదేశమందు మహాజ్యోతియై యలరారుచున్న మన మహాత్మాగాంధీయును దల్లికడుపున బుట్టినవాడే! తేజోవిశాలుడై సర్వసహా చక్రమును దన దివ్య జ్యోతిచే బ్రకాశింపజేయు మహాత్ముని గనిన తల్లి చేసిన తపమెట్టిదో! జగత్తు నందలి యంధకారమును రూపుమాప సూర్యుడుద యించు పగిది, నేటి మానవాళి యజ్ఞానమును బ్రోద్దోల నుదయమంది జ్ఞాన భాస్కరుడు మన గాంధీ మహాత్ముడు.

ధర్మము నశించి యధర్మ మభివృద్ధి యగునప్పుడు మానవరూపమున బుట్టి ధర్మ రక్షణము గావించుట భగవద్ధర్మము. ఆమాటనే శ్రీకృష్ణ భగవానుడు,

“యదాయదాహి ధర్మస్యగ్గాని ర్భవతి భారత !

అభ్యుత్థాన మధర్మస్య, తదాత్మానం స్వజామ్యహమ్.” గీతయందు నుఱివియుండెను. అట్లే అనాదినుండియు రాముడు, కృష్ణుడు, బుద్ధుడు మొదలగువారెల్లరు ధర్మరక్షణార్థ మవతరించిరి. అట్లే అస్వాతంత్ర్యాంధకారమున జిక్కి తెన్నుగానక దురపిల్లుచున్న భారతమాత నుద్ధరించుటకు కామక్రోధాద్యరిషడ్వర్గమునకు పశులై మానవత్వమును గోల్పోవు మానవ లోకము నుద్ధరించుటకు గాంధీదేవుడు భారతభూమియందవతరించెను.

పు ట్టి న ది న ము

సత్పురుషుల కాలవాలమై పరమపావనమయిన భారతా వధి-యందలి సుప్రసిద్ధమగు ఘూర్జరజేశమందు వాసిగాంచిన వైశ్య కలమందు వన్నెకెక్కిన గాంధి కుటుంబమందు కరమ్ చంద్ గాంధి - పుత్తలీబాయి అను పూజ్య దంపతుల నోముల పంటయై స్వాతంత్ర్య భాస్కరుడు (శ్రీ) గాంధిమహాత్ముడు శుక్లనామ సంవత్సర భాద్రపద బహుళ ద్వాదశీ శనివారమున (1869 వ సం॥రం అక్టోబరు 2 వ తేదీయందు) జననమందెను. మహాత్ముని జనననామము మోహనదాసు, తండ్రిపేరు - కరమ్ చందు, కుటుంబముపేరు గాంధి కాఁగా; మొత్తము కలిసి మోహనదాస్ కరమ్చంద్ గాంధి యయ్యెను. మహాత్ముని తాతయగు ఉత్తమచంద్ గాంధియు, తండ్రియగు కరమ్చంద్ గాంధియు పోరుబందరు, రాజకోటయను ముఖ్యసంస్థానములందు మంత్రిపదవుల నలంకరించియుండిరి.

మహాత్ముఁ డిప్పు డింతవాఁ డగుటకు మొదట బాల్య మునఁ దల్లిదండ్రుల గొప్పతనము, వాని బిడ్డకు నిచ్చు క్రమ శిక్షణ గారణమై యుండవచ్చునని చెప్పవచ్చును. దొడ్డవారి కడుపునఁ జెడ్డవాఁడు పుట్టుటయు, జెడ్డవారి కడుపున దొడ్డ వాఁడు పుట్టుటయు లోకమున సర్వసాధారణము. కాఁగా, పుత్తలీబాయి కరమచందుగాంధి దంపతుల పూర్వజన్మ పుణ్య మెట్టిదియోగాని, వారి తపఃఫల మదియెట్టిదియోగాని యింతటి లోకోన్నత పురుషుఁడు పుట్టుట యపూర్వ భాగ్యవిశేషము. బిడ్డలను గని పెంచుట తల్లిదండ్రుల సాధారణ ధర్మమయినను, ఆ పెంపకమందు బిడ్డల సభివృద్ధి కాంక్షించుచు జాగ్రత్త గలిగి

యుండు తల్లిదండ్రులు లోకమున నరుదు. బిడ్డల బాగోగు, నడతలను బట్టి లోకశ్రేయస్సు ఆధారపడి యుండునను సంగతి తల్లిదండ్రులు గమనింపవలెను. అంతియేకాని బాధ్యతా రహితముగా బిడ్డల విషయమునఁ దల్లిదండ్రు తాదాసీన్యము వహింతురేని లోకశ్రేయస్సు కుంటువడఁట నిక్కము. కావున, బిడ్డలను బోషించుటయందు, శిక్షణ గలుపుటయందును దల్లిదండ్రులు మిక్కిలి యెక్కువ శ్రద్ధచూపినఁగాని భావిపౌరులుగాఁ బరిణవిల్లి దేశమును సర్వతో ముఖాభివృద్ధికిఁ దీసికొని రాజులగు. అందుచే బిడ్డల విషయమునఁ దల్లిదండ్రులు కడు జాగ్రత్త గలిగి, కనుగలిగి పెంచుచు విద్యాబుద్ధుల నలవఱచి దేశ వికాసమునకుఁ దగినట్లు మంచి నడవడులు గలుగునట్లు చేయుట తల్లిదండ్రుల విధి. ఈవిషయమును గ్రంథారంభమున వివరించితిమి.

మహాత్ముని తల్లిదండ్రుల జీవితమును గూర్చి కొంత తెలిసికొనుట యావశ్యకముగదా !

మోహన్ దాస్ కరమ్ చంద్ గాంధీ, మహాత్ముడగుటకుఁ గొంతవఱకు మాతాపితరుల శిక్షణయే కారణమని పైనఁ జదువుకొంటిమిగదా ! మాతాపితరు లెట్టి నడవడి గలిగి యుండురో, బిడ్డలు నట్టి నడవడి గలవారై యుందురనుట సత్యదూరము కాఁజాలదు. కావున సంతానముయొక్క యున్నతికి మాతా పితరులు ముఖ్య మనుటలో నబ్బురమేమి కలదు ?

తండ్రి యోగ్యత

మహాత్ముని తండ్రి కరమ్ చంద్ గాంధీ, రాజకోట సంస్థానమందు మంత్రిగానుండుచుఁ దన విద్యుక్త ధర్మమును జాగ్రత్తగా నిర్వహించుకొనుచు, నాతఁడు సహజోదార్యముతోఁ

జేయుచున్న సత్కార్యకలాపములకు సంస్థానాధిపతి సంతృప్త
చేతనుకడై కొంత భూమిని నాతనికి బహూకరించెను. అందు
లకా మంత్రిపుంగవుఁ డీయకొనఁడయ్యెను. ఎట్టకేలకు సంస్థానాధి
పతి పట్టుదలతో నాలుగు వందల గజముల స్థలమును మాత్రము
స్వీకరించునట్లు చేసెను. పచారుదినుసు లమ్ముకొనుచు భూరి
భాగ్యము సంపాదింపఁగోరు కోమటి కులమునఁబుట్టిన కరమ్
చందు గాంధి యేప్రయత్నపూర్వకముగా లభించు బహుమాన
మును స్వీంచు నాశావశుఁడు కాఁడాయెను. తండ్రి యాశా
విముఖతయే తనయుని నిష్కామయోగమునకుఁ గారణ
మయ్యెను గాఁబోలు !

ఒక పర్యాయము అసిస్టెంటు పొలిటికల్ ఏజంటు ఆంగ్లే
యుఁడు తన సంస్థానాధిపతిని నవమానింపగా, మంత్రిశేఖరుఁడు
కరమ్చందు గాంధియా 'యేజెంటు'ను నెమర్కొనెను. అందు
లకా యహంకారి యేజెంటు కోపించి "తప్పుచేసినని యొప్పు
కొని శరణువేడుకొందువేని క్షమించెదన" నెను. అప్పుడా గాంధి
అధికారమునకుఁ లొంగుటయా? అంతగాత్మకుఁ దలయొగ్గు
టయా? ఆత్మగౌరవముగల వ్యక్తి దొరికినదిగదాయని యధి
కారాశ్రయమునఁ గూర్చొనినంత మాత్రమున నుబ్బి తబ్బిబై
స్వీకరు గౌరవాతిశయమును జంపుకొనునా? ఎన్నటికి నట్టి పనికి
లొంగడు. కరమ్చందు గాంధి యాత్మగౌరవాభ్యుదయమును
గోరి యేజెంటు మాటను నిరాకరించెను. అందులకా దురహం
కార చిత్తుఁడు తన యధికారబలిమిని కరమ్చందు గాంధికి
కొన్నిగంటల కాలము నిర్బంధశిక్ష విధించెను. తండ్రి సత్యా
గ్రహము తనయున కబ్బెను గాఁబోలు!

మా తృప్తి స్వభావము

ఇక, తల్లిని జూచెదమేని పరమసాధ్వీమణియని మన చిత్తమునకు హత్తుకొనకపోదు. పేదలయందు ప్రేమచూపెడి కరుణామయి. బీదలకుఁ దన చేతనైన సహాయము సేయుటకు సదా సంసిద్ధురాలు. ఆమె పూజనీయక పచ్చి మంచినీటిని గూడ మ్రింగియెఱుంగని భక్తురాలు. భగవంతునిఁ బూజించుట యందెన్నఁడు నేమిఱుపాటు నెఱుంగని భక్తురాలు. ప్రతము లాచరించుటయందు నామెదే ముందంజ. సుగుణ సుపత్తి యందు సీతాదేవి సాటివచ్చు సాధ్వీమతల్లి. తల్లికి మంచి లోక జ్ఞానముగలదు. ఇట్టి మాతృగర్భమున జన్మించుటచేతనే మోహనదాసు కరమచందు గాఁధి, లోకవ్యాప్త కీర్తిని లోకగౌరవగలిగిన మహాత్ముఁడు కాఁగల్గెను.

బ్రాహ్మణుడు

మహాత్ముఁడు, పుట్టుకచే వైశ్యుడయినను గుణకర్మలచే బ్రాహ్మణుఁడు. కాని యాతఁ డెప్పుడును బ్రాహ్మణుడనని చెప్పకొనఁడు. అవును, అది మహాత్ముల లక్షణమేగదా!

ప్రాచీనకాల వర్ణాశ్రమములు

బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులను వర్ణభేదములు గుణకర్మలనుబట్టి పుట్టినవికాని పుట్టుకనుబట్టి మాత్రమేర్పడ లేదు. లోకప్రవృత్తికి వర్ణచతుష్టయము, మోక్షప్రాప్తికి ఆశ్రమ చతుష్టయము నేర్పడినవి. ఈ వర్ణాశ్రమములనుగూర్చి యింతకుమున్ను గొంతపఱకుఁ దెల్పియున్నారము. “ప్రతి మానవుఁడు పుట్టుకచే శూద్రుడగుచున్నాఁడు” అగు

ననియు, గుణకర్మలచే మానవుఁడు బ్రాహ్మణుఁడగు చున్నాఁడనియు” నెవఁడు సంపూర్ణ జ్ఞానముచే, దనయందున్నట్టి బ్రాహ్మణత్వమును గై వస మొరర్చుకొనునో; అతఁడు కడజాతి వాఁడైనను ఉత్తమ బ్రాహ్మణుఁడు కాఁగలఁడ”నియు, “నెవఁడు ఉత్తమ కులమందుఁబుట్టి జ్ఞానదూరుఁడగునో అతఁడు కడజాతి వాఁడ”గుననియు “ఉన్న దానితోఁ దృప్తిపడుట, ఇతరుల తప్పులను మన్నించు నౌదార్యము గలగియుండుట. మనోనిగ్రహము కలిగియుండుట, దుర్నీతికి దూరముగానుండుట, పవిత్రత గలిగియుండుట, ఇంద్రియములను జయించుట, సత్సవృత్తి గలిగియుండుట, విద్యల నార్జించుట, సత్యము పలుకుట, కోపము లేకుండుట” యను నీపది గుణములు జ్ఞానకారణములగుననియు, “ఈ గుణదశక మెవఁడు త్రికరణశుద్ధిగా నాచరించునో యాతఁడేజాతివాఁడైనను ఉత్తమ బ్రాహ్మణుఁడగున”నియు మన యార్ష గ్రంథములు తెలుపుచున్నవి. మనువు, బ్రాహ్మణ ధర్మములను దెలుపుచు “సదాచార సంపన్నుఁడై భోగభాగ్యవిలాసముల నుద్యజించు నతఁడే బ్రాహ్మణుఁడ”నియుఁ జెప్పియుండెను. మఱియు శ్రీమన్మహాభారతము “బ్రాహ్మణుఁడగుటకు జన్మము, సంస్కారము; వేదపఠనము; సంప్రదాయము కారణము కావనియు; సత్ప్రవర్తనమే కారణము”ని ఘోషించుచున్నది. మన యార్షగ్రంథములు బ్రాహ్మణునకు విధించు సమస్త సద్గుణములు మన గాంధీ మహాత్మునియందు మూర్తీభవించి యున్నవి.

ప్రస్తుతకాల వర్ణాశ్రమము

ఈ విధమున సత్సవృత్తికి మూలభూతములగు వర్ణాశ్రమ ధర్మములు ప్రస్తుత కాలమున జన్మమునకు ముడిపెట్టిబడు

చున్నవి. కావున నేటి వర్ణాశ్రమ ధర్మములు నామమాత్రావ శిష్టములయియున్నవి. ఆయావారలాయా వృత్తులవలంబించి నంతనే “ఆయావారలకా యావృత్తులు విధిపూర్వకము ల”ని వ్రాయుట సాహసము. ఈ కారణముచే భారతావనియందు నెన్ని వృత్తులు కలవో; యన్ని జాతులు వెలసినవి. ఈ జాతులను శాస్త్రసిద్ధములని స్వార్థపరులు కొందరు తమ తమ పొత్తుల నెక్కించి పాపమున కొడిగట్టుకొనిరి. అవకాశము లభించునపు డెల్లను స్వార్థపరులు తమ యసమర్థములగు వ్రాతలు వ్రాసి, గ్రంథములందుఁ జొప్పించిరి. ఆ కిపటమెఱుంగని వైదిక మత మునకా దొంగ వ్రాతలు పరమ ప్రమాణములయ్యెను. తనూకలమున జన్మముచే జాతిని నిర్ణయింపఁబూనుటకు మనము తల లూపుచుంటిమి. కాని కాలక్రమమున నీగుట్టంతయు బట్ట బయలగుచుండుటచే నాయసమర్థమగు వ్రాతలను ద్రోసి వేయుచు నిగ్గుదేరిన వేదసమ్మతమగు గుణకర్మవిభాగములచే చతుర్వర్ణములను హిందూమతము మహాత్ముని ముఖమున గ్రహించుచున్నది.

మహాత్ముని వర్ణాశ్రమములు

గాంధీ మహాత్ముడు వర్ణాశ్రమ ధర్మములను భక్తిశ్రద్ధలతో నాచరించుచుండును. మహాత్ముడు తనను ‘సనాతన హిందువుఁడన’ని పలుచోట్లఁ బ్రసంగవశమునఁ జెప్పుటయు వ్రాయుటయుఁగలదు. జన్మముచే జాతిని నిర్ణయించుటకు మహాత్ముఁ డెన్నఁడు నొప్పుకొనువాఁడుకాఁడు. “వేదసమ్మతము లగు వర్ణాశ్రమ ధర్మములను నమ్ముచు వానిని ద్వికరణశుద్ధిగా నాచరింపఁ జూచుత్పించువాఁడను. కాని నన్ను నేను ‘సనాతన

హిందువుడనని చెప్పుకొనుట యతిశయోక్తికానేరదు.” “వర్ణాశ్రమ ధర్మములు మానవసంఘ సౌమ్యవమునకును, ప్రభుత్వ సౌమ్యవమునకు నియమింపఁబడిన” వనియు, “వర్ణము హిందూ మతమునకు బలహీనతను గలిగించు నసహ్యమైనదనియుఁ బెక్కు తడవలు వ్రాసియుండెను. “వర్ణచతుష్టయమే చాలియుండ నీతెక్కలేనన్ని వర్ణములు గల్పింపఁబడనేల?” యని మహాత్ముడు ప్రశ్నించుట కలదు. ఈ పైమాటలనుబట్టి వర్ణవిభాగ విషయమున మహాత్ముని నిశ్చయము మనకు సుబోధకమగుచున్నది.

ఈ వర్ణాశ్రమ ధర్మములనుగూర్చి మహాత్ముడు పెల్ల సించిన యభిప్రాయమును హిందువులు పెక్కురు తమ తమ యిష్టము వచ్చినట్లు అర్థము చెప్పుకొనుచుండిరి. వర్ణాశ్రమ ధర్మ విషయములనుగూర్చి మహాత్ముడు స్పష్టమగు నిశ్చయమును దెలుపలేదని పలువురు చెప్పుకొనుటను నేనెఱుఁగుదును. అందుచే వర్ణాశ్రమ ధర్మములనుగూర్చి మహాత్ముని నిశ్చితాభిప్రాయము దెలిసికొనుట యావశ్యకము.

మహాత్ముడు వర్ణాశ్రమధర్మములందు నిశ్చయబుద్ధికలిగి యున్నాడనుటలో నెట్టి సందేహములేదు. “వర్ణాశ్రమములు మానవున కనుగుణ్యమైనవి. హిందూమతము వర్ణాశ్రమ ధర్మమును గాపాడుకొనుచువచ్చుచున్నదనియు” “వర్ణాశ్రమ ధర్మము మానవలక్ష్యమును గ్రమక్రమముగా సాధించుటకు వలయు సద్గుణములను బోషించుననియుఁ జెప్పియున్న మహాత్ముని హృదయము మనకు తేటతెల్లమగుచున్నది.

మానవజీవిత లక్ష్యమునకు సత్సాధనములగు వర్ణాశ్రమ ధర్మములు నేటి కాలమున నుపేక్షింపఁబడు చుండుటకును,

నాచరింపఁబడకుండుటకును గారణమేమి ? మానవుని విధిని లేక జ్ఞానమును మఱచి పుట్టుకచే హెచ్చు లొచ్చులు గల్పింపఁ బడుటయే. ఈ యెచ్చు లొచ్చులు గల్పింపఁబడిన నాటనుండి వర్ణాశ్రమ, ధర్మమునకు, ఆ ధర్మముల కాశ్రయభూతమైన వేద మతమునకు క్షీణదశ రాసాగినది.

ఎక్కువ తక్కువలు

కులమును పేరుపెట్టి యెక్కువ తక్కువలు లెక్కించుట మహాత్మునకుఁ గంటగింపు. “చతుర్వర్ణములు మానవునికర్తవ్య ధర్మమును నిర్ణయించుచున్నవి. అంతియకాని యా ధర్మములు హెచ్చు తగ్గులను దెలుపునట్టివికావు. ఒకఁడు తనను గొప్ప యనుకొనుటయు, నితరుని దక్కువయని తలఁచుటయు నవి వేకము. జన్మమాత్రముచే మానవునకు నెక్కువ తక్కువలు లెక్కించుట వేద మతమునకు విరుద్ధమని నా తలంపు. భగవత్సృష్టికి (ప్రాణులకు) సేవచేయుటకే యెల్లరు సృజింపఁబడు చున్నారనియు, ‘దంకుఁగల జ్ఞానజ్యోతిచే’ దనను గొప్పయని భావించుకొను బ్రాహ్మణుఁడా జ్ఞానజ్యోతిని గాంచలేనివాఁడగు చున్నాఁడు. తమ తమ గుణములనుబట్టి బ్రాహ్మణుఁడు ఇతరులను దక్కువగాఁ దలఁచువాఁడు మూర్ఖుఁడే యగున” నియు, “సూద్రుఁడు తన కర్తవ్య విధిని నేరవేర్చు చున్నాఁడు; బ్రాహ్మణుఁడు కర్తవ్యవిధిని నెరవేర్చుచున్నాఁడు; ఇంతకంటె హెచ్చు లొచ్చులు భావింపనేల ?” ఇతరులకు సేవచేయుటయే గొప్ప” యనియు మహాత్ముఁడు వెలువరించిన యమోఘ వాక్కులు పెక్కులు గలవు.

“పాకీపని చేయుట యన నాకెంతయో యుల్లాసము. పదునెనిమిది వత్సరముల ప్రాయముగల బ్రాహ్మణ బాలుఁ డొకఁడు పాకీపని నేర్చుకొనఁగోరి మా సబర్కతీ-ఆశ్రమమందుఁ జేరెను. ఆతఁడేవగింపనునది యించుకంతేనియు లేక పాకీపని పరిశుభ్రముగాఁ జేయుచుండెడివాఁడు. అతఁడు పాకీవాఁడుకాదు. శుద్ధ వైదిక కులమునఁ బుట్టిన బ్రాహ్మణ బాలుఁడు. దైనంది నము గీతాపారాయణము సేయుచుండును. సంధ్యావందనాది కర్మల నతి భక్తిశ్రద్ధలతోఁ గామించు చుండెడివాఁడు. అతని వేషభాషలు నా కచ్చెరువు గలిగించుచుండెడివి. అతని వేషము నిరాడంబరము, భాష మృదు మధురము. అతఁడు పాటలు పాడుచుండును. ఆ పాట వసంతర్తువునందలి కోకిల కంఠమును మించి తీయందనమును జాలార్చును. ఆశ్రమవాసు లందఱికింకఁ బె నాతఁడు పాకీపని నేర్చుతోఁ జేయుచుండెడివాఁడు. పాకీపని చేసి నంత మాత్రమున నాబాలుఁడు బ్రాహ్మణుఁడు కాకపోయెనా?” యని మహాత్ముఁడు వ్రాసియుండెను. వేద మతమునకు వేఱు పురుగనడగు నీ యెక్కువ తక్కువలు వర్ణాశ్రమ ధర్మమందు లేవని మహాత్ముని నిశ్చితాభిప్రాయము. కావున పుట్టుకతో నెక్కువ తక్కువలు కల్పించుట ధర్మవిరుద్ధము.” పుట్టుక ననుసరించియు, కర్మము ననుసరించియు నేను వర్ణాశ్రమ ధర్మమును నమ్ముచుంటిని. పాకీవానిని దక్కువ వానినిగా భావించుట లేద”ని యనుటబట్టి మహాత్ముని యభిప్రాయము స్పష్టమగు చున్నది.

స హ పం క్తి భో జ న ము

హిందువుల సహపంక్తి భోజనాదికములలో నెన్నియో విధి నిషేధములు కలవు. ఒక తెగవారితో నొక తెగవారు

భుజింప నొలగు ఇది యెంత యవివేకమో యూహిస్తున్నాడు. ఒక సంఘముతో నుటియొక సంఘము కలిసి కూర్చుని యేక పంక్తిని భుజింపఁగూడదట. భుజించినంత మాత్రమున వర్ణాశ్రమ ధర్మము లడుగంటి మాయమై పోవునుగాఁబోలు! సహపంక్తి భోజనము చేయకుండిన మాత్రమున హిందూమత ముద్ధరింపఁ బడునా? అదియు రిత్తగదా! అగుచో, నిట్టి ఛాందసనియమములు హైందవులకేలకో తెలియఁ కున్నది. అన్నపానీయములఁ గైకొనుటయందు నియమము కలదు కాని, వర్ణాంతర భోజనము సేయుట పాషాణదను నియమగలదా? అన్ని వర్ణములవారు కలిసిమెలిసి యొక పంక్తినిఁ గూర్చుండి కడుపార నారగించుటకు నియమ మెందులకు? లేనిపోని కల్పించుకొని శాస్త్రసిద్ధములని పెనగులాడుట హైందవులకు నైజగుణము కాఁబోలు! ఇట్టి నియమములందుఁ దనకెట్టి సమ్మతము లేనని మహాత్ముడు స్పష్టపఱచి యుండెను.

‘ఈ నియమము ఆ యా వారల ననుసరించి తలయెత్తిన దనియు, నద్దానిని శాస్త్రసిద్ధమని గ్రుద్దులాడుట గ్రుడ్డితనమ’ నియు మహాత్ముని యభిప్రాయము. “మీఁదు మిక్కిలి వర్ణాంతర సహపంక్తి భోజనము పరస్పర సౌహార్దమును బెంపొందింపఁ గలదు.” ‘బ్రాహ్మణుడు శూద్రునితో భుజించినంత మాత్రమున బ్రాహ్మణత్వము గోల్పోవఁ జాలఁడని వ్రాయుచు, ‘అయ్యో! హిందూమతము నేడు భోజన విషయమున లగ్నమై యుండుట కరము సంతాపకరమ’నియు, మహాత్ముడు హిందూమత మను పేరిట జరుగు నవివేకమునకు వాపోవుచుండెను. ఇతరులను నిర్బంధింపఁ జాలను. నేను మాత్రము వర్ణాంతర భోజనము సేయుటకు సంసిద్ధుడన’నియు, ‘మాల బాలిక ప్రేమతోఁ బరి

శుభ్రాన్నమును బెట్టుచోఁ గడుపార భుజించెదన'నియు, 'నేను వర్ణాశ్రమ ధర్మము నందెంతయో నమ్మకము కలవాడనయినను పాకీవానితోఁ గలిసి భుజించెదన'నియు మహాత్ముఁడు వ్రాసిన వ్రాతలును వేద ప్రమాణ బుద్ధితో హైందవులు పాటించెదరుగాత !!

మహాత్ముఁడు 'తాను అనేక పర్యాయములనేకస్థలము లందు వివిధ సంఘీయులతో భుజించితి న'ని తన యాత్మకథ యగును వివరించి యుండెను. ఇంగ్లాండునందును దక్షిణాఫ్రికా యందును ఐరోపియనులతోఁ గలిసి భుజించిన సంగతి లోక విదితమేగదా! 'ఫోనిక్సు'లోఁ దన గృహముందే ప్రముఖ మిత్రుడైన 'కాలన్ బర్గ్', 'పోలకు' మొదలగు ఐరోపియన్ మిత్రు లుండుటకుఁ దావిచ్చుట నిచట గమనింపదగిన విషయము. సబర్బతీ - ఆశ్రమవాసులెల్లరు నించుమించుగాఁ గలిసి మెలసి భుజించుట లోకప్రసిద్ధము. మహాత్ముఁడు వర్ణాంతర భోజనవిషయమునను మతాంతర భోజనవిషయమునను ననుకూలుఁడని పై విషయములు చెప్పక చెప్పుచున్నవి. 'కేవల సహపం క్తి భోజనము చేసినంతమాత్రమున నొరుగున దేమియు లేద'నియు, 'నందుల కేరిని బలవంతము చేయరాద'నియు నయ్యది వారి వారి యిష్టములకు వదలివేయుట సమంజస మగున'నియు మహాత్ముని యభిప్రాయము.

మ హా త్మ ని వ ర్ణా శ్ర మ ధ ర్మ ము

మజ్జన భోజనాదికము లేకముగాఁ గలిగిన పాండవు లకుఁ గౌరవులకును గయ్యము కలుగుటయు, దినుట వినుట - కనుట మొదలగువానియందు భేదములేని యాంగ్లేయు

లకు జర్మనులకు యుద్ధములు జరిగినను మజ్జన భోజనములను గలసి చేయుచు, నాడుచు, పాడుచు వినోదములతోఁ బ్రొద్దు పుచ్చుచుండుటయు గమనింపఁ దగును. సహపంక్తి భోజనాదిక ములం లేకపోయినను నాత్మీయభావము అనఁగా నాత్మస్నేహము అభివృద్ధి కావచ్చుననియు మహాత్ముని యభిప్రాయము. అందుచే నొంటరిపాటున దినినను, పడుగురితోఁ దినినను జెప్ప కొనఁదగు లాభమేమియు కలుగఁజాలదు.

మహాత్ముడు చెప్పుచున్న వర్ణాశ్రమ ధర్మమును జక్కగా నవగాహనము చేసికొనవలెను. మహాత్ముని వర్ణాశ్రమ ధర్మమును వైదికులును సమృత్తించుటలేదు; సంస్కర్తులును సమృత్తించుటలేదు. మహాత్ముడు పుట్టుకనుబట్టి వర్ణాశ్రమము లాచరింపవలయుననును. పుట్టుక ననుసరించి వర్ణాశ్రమములు నెఱవలయునని మహాత్ముని యభిప్రాయమందలి యాంతర్య మేమో యేరికి సర్థముగాకున్నయది. 'కర్షకుని కుమారుడు కృషిని వ్యాపారముచేయుబిడ్డ వ్యాపారముచేయవలయున'నియు, ట్లు తమ పుట్టుకల ననుసరించు యాయా వృత్తులు గల బిడ్డలు నాయా వృత్తులనే నేర్వవలయునని మహాత్ముడు చెప్పు చుండెను. ఈ వృత్తి ధర్మము ననుసరించి భేదభావముతోఁ బుట్టుకయందు నెక్కువ తక్కువలు పరిగణించుట పాశ్చాత్య దనియుఁ జెప్పుచుండెను. వర్ణాశ్రమ విషయమునుగూర్చి మాట్లాడుట వ్రాయుట తటస్థించునప్ప డెల్లను, పుట్టుకయందు హెచ్చుతగ్గు లెంచుట యజ్ఞానమనియుఁ జెప్పుచునే యుండెను. కట్టుట, తినుట, చదువుట, వేదము లభ్యసించుట, దేవాలయ పూజలు మొదలగువానిని బుట్టుకనుబట్టి నిర్ణయింపవలయునని మహాత్ముడు చెప్పుటలేదు. పుట్టుకనుబట్టి వంశపారంపర్యముగా

వచ్చు వృత్తులను జేపట్టినయెడల లోకమందు విరోధములు నమసిపోయి, అన్యోన్య భావము కుదురుకొనుననియు మహాత్ముని యాంతర్యమై యుండనోపును.

వర్ణాశ్రమ విషయమునుగూర్చి మహాత్ముడు వెల్లిబుచ్చిన యభిప్రాయములు సువర్ణాక్షరములతో లిఖింపఁదగినవి. కాని యొకటిమాత్రము ఈ నా యల్పబుద్ధికి బోధపడుటలేదు. అది యేది? అది పుట్టుకనుబట్టి వర్ణాశ్రమములు నెఱవలయుననుట. ఈ విషయమై పండ్రెండు దినములు అహర్నిశలు నా బుద్ధిగొలఁది నాలోచించి చూచితిని. కాని ఇందలి యర్థమేమో యింకను నాకు బోధపడకున్నది.

ఇంతకు ఈ విషయమున మహాత్ముని యభిప్రాయమేమో తెలియరాకున్నది. తల్లిదండ్రుల వృత్తులను వారి వారి బిడ్డలు చేయవలయుననుట మాత్రము మా మందబుద్ధికి నచ్చుటలేదు.

తల్లిదండ్రుల ననుసరించి బిడ్డల పుట్టుకచే వృత్తులను విధించుట ప్రకృతిని నవరోధించుట యగును. ఆయా వారల చిత్తము చొప్పున నాయా వృత్తుల నవలంబించుట యుత్తమ మగును. అంతియకాని తల్లిదండ్రుల వృత్తులనే బిడ్డలు నవలంబింప వలయుననుటకుఁ గారణము కన్పింపకున్నయది. తమ కిష్టమగు వృత్తుల నవలంబించుట శ్రేయోదాయక మగును. కాని నిర్బంధముననో, పారంపర్యముననో వృత్తుల నవలంబింపఁ జేయుట యనఁగా నిబంధించుట మాత్రము శ్రేయోదాయకము కాదని మా యూహ.

జన్మము ననుసరించి యంటరానితనముకలదా? లేదా యను వాద ప్రతివాదములు మన దేశమున శతాబ్దులనుండియు

జరుగుచున్నది. భగవద్గ్రంథాన్ని మానవులందు అంటరానితన మెచ్చటనుండి యంటుకొనినదో తెలియుటలేదు.

అ స్పృశ్య త

ఈ యెక్కువ తక్కువలు ముదిరి యంటరానితనమునెడి మంటయొక్కటి వేదమతమున కంటుకొని కాల్చి వేయు చున్నది. ఈయంటరాని మంటలంబడి వేదమతము మొదలంట నాశనమగుచున్నది. మన మతమెంత గొప్పదియో చూడుము. అట్టి మతమునకు నంటరానితన మొక్కటి యంటగట్టి మత పవిత్రతను వమ్ముచేయుచున్నారము. నిజమునకీట్టి యంటరాని తన మనాది సిద్ధమగుచో నితర మతములందెది యేల కాన్పిం పదు? ఇతర మతములందులేని యీశాన మొక్కటి మన మత మును జుట్టుకొననేల? అన్నిమతముల కంటె మన మత మెంతయో దొడ్డది యందుముకదా! ఆ దొడ్డతన మీ యంటరాని తనమె కాజోలు? అయ్యో! ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి గాంచిన యీశ్వరార్చనమున న్యాయమనుమాట తెలిసికొనలేక తమ మతమందు అస్పృశ్యత నేలపాటించిరో కడు వింతగానున్నది? న్యాయమెఱుంగక పోవుటచే మైందపులు ప్రపంచ విఖ్యాతిని గడించెరా? మతములన్నింటికి వేదమతమొక్కటియే తలమా నికమని పేరు గాంచుటకుఁ గారణమేది? దయాధర్మములకు వేద మతము పుట్టిల్లనుటకు పుట్టువేది? అట్టి వేదమతమందు అస్పృ శ్యత పుట్టనేల? ఎవరో హిందూమతమునఁ దంటరానితన మొక్కటి యెక్కించినంత మాత్రమున మనము వెఱ్ఱులము కానేల? ఎవరో, ఏశాస్త్రమో చెప్పుచున్నదని మూఢవిశ్వా సముతో విశ్వసించి హిందూమతమును నాశనముచేయుట

న్యాయముకాదు. శాస్త్రమైనను, శాస్త్రకారుడైనను రానున్న కాలమందలి మార్పులను గనిపెట్టలేడుగదా! రానున్న కాలమునకు ముందు వెనుక లాలోచింపక విధి నిపేధముల నిష్పక్షే సేయఁబూనుట లోకవిరుద్ధము. రానున్న పండుగ దినమందుఁ దినఁబోవు కూరింకు నేఁడు తాలింపుపెట్టుటయా? ఆ కూరింకు పండుగ దినమునఁదిన యోగ్యమగునా? బ్రదుకుమీఁద నాన గలవాఁడెన్నఁడు తినఁబోవఁడు. అట్లే ముందెన్నఁడో జరుగఁ బోవు మతాభివృద్ధికి నేఁడు కట్టుకట్టుట యెంతటి యవిచార మూలకమో యూహింపుఁడు.

మానవులెల్లరు భగవంతుని బిడ్డలగుటచే మనమెల్లరము సోదరులము. ఇందొక్కఁడు స్మృశ్యుఁడు వజీయొక్కఁడెన్ను శ్యుఁడు ననుటకుఁ దావెద్ది? మన బిడ్డలను పొట్టిపొడుగులను బట్టి ప్రేమింతుమా? స్మృశ్యతా స్మృశ్యతను బాటించెదమా? మనము పాటింపకపోయినను ఆ బిడ్డలైనను బాటించెదరా? పాటించుట పాడియా? అంధులమై మనము సోదర భావమును జంపుకొని సోదరులగు పంచములను నంటరానివారని యంటిమి. నీకెట్లు పుట్టి పెరిగితివో; అతఁడు నట్లే పుట్టి పెరిగెనుగదా? అట్టిచో వారలనేల యస్మృశ్యులని భావించుచున్నావు? మన తాతనాటి శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవిగదాయని పంచములఁ జూచినంతనే దూరిదూరానఁ దొలగిపోవుచున్నావు. పోయిన పొడుగున “గ్రుడ్డియెద్దు కంచెను బడిన చందమేకాని గంతవ్యా గంతవ్యమార్గాన్వేషణము సేయవలదా? మాధ్యమతో మాతాత ముత్తాతలు పట్టుకొని ప్రాచులాడిరని నీవు నట్లే ప్రాచులాడఁ దలంచితివా?

ఓయి! హైందవుడా! తెరిపిచారికి రమ్మ! కమ్మలు తెరిచి చూడుము. అస్పృశ్యతా విశాచ పీడితులగుచు పంచము లెందఱు కుందుచున్నారో చూడుము! మనసార, హిందూ మతమును నమ్మకొని బ్రక్కప్రేవులతో నూరివెలుపల సూర్య చంద్ర నివాసమైన యాకుటిండ్ల నివసించుచున్నారు. పరికించి యటు చూడుము! సూర్య చంద్రులకులేని యంటు దోసము నీకెందులకు? వెట్టివై ప్రాత పురాణముల నమ్మి హిందూ మతమును నాశము చేయబోకుము.

భజిపిల్లలు తమ తమ పాఠములను భక్తిపెంపున నేర్చుకొలది వల్లించి గురువున కప్పగించి యాతర గతినుండి పైతరగతికి బోవుచుందురు. అంతియకానియందచందములకు, భాగ్యభోగ్యములకుఁ బైతరగతి యందుఁ జేర్పబడరు గదా! గురువునకుఁ జదువుసంధ్యలు ముఖ్యముగాని భాగ్యభోగ్యములు కావు. బాలుఁడు భక్తిశ్రద్ధలతోఁ జదివి గురువునకు నచ్చినేని పై తరగతియందుఁ జేరఁగలఁడు. ఆబాలుఁడితోధిక భక్తి శ్రద్ధలతోఁ విద్య నార్జించిన గురుని యంత కాఁగలఁడు. అనఁగా గురుపీఠమెక్కి బాలురకు విద్యాభ్యాస మొనర్పఁగలఁడు.

అట్లే; ప్రపంచమొక చదువులబడి యనుకొనుము. అందు భగవంతుఁడు గురువనియు, మానవులు బాలురనియుఁ జూచుము. మానవుఁడు గుణకర్మలచే మించినేని ఉత్తముఁడు కాఁగలఁడు. అంతకంటె మించినేని గురుస్థాన మలంకరించి బాలుని పగిది దైవస్థాన మలంకరింపఁగలఁడు. కావున స్పృశ్యతా స్పృశ్యతలను పాటించుట పాడికాదు.

అస్పృశ్యతా నివారణమునకై మహాత్ముఁ డెంతయో ప్రయత్నించు చుండెను. మహాత్ముఁడు;

“అస్పృశ్యత హిందూమతమునకొక పెద్దకళంకము.”

“హిందూ సంఘము తనచే బహిష్కరింపఁ బడినవారిని (అస్పృశ్యులను) దిరిగి తన సంఘమందుఁ జేర్చుకొనిన యెడలఁ దన కళంకమును బావుకొనఁ గలదు.”

“ఈ యస్పృశ్యత నాకుఁ బండ్రెండవ సంవత్సరమందు బోధపడెను. అప్పటినుండియు నా హృదయము పరితాప మనుభవించుచున్నది. మాయింటి పాకీషని చేయువాని నంటుకొనుట యందుఁ దప్పేమికలదని మా తండ్రిగారిని నే ననేక ప్రయాయములు ప్రశ్నించు చుండెడివాఁడను.”

“హిందూమతమందు అస్పృశ్యత కలదని నేను విశ్వసింపను. ఒకవేళ కలదని తోచుచో హిందూమతమును నే నెంత మాత్రము గౌరవింపఁ జాలను.”

“ఈ యస్పృశ్యత హిందూమతమునకు జీవమని ఋజువుగలదని హిందూ మతమునకు వ్యతిరేకిగా నుండుటకు నే నెల్లప్పుడు సంసిద్ధుఁడను.”

“పలువురు హిందువులు అస్పృశ్యత హిందూమతసమ్మతమనుచు పాకీ వారిని దూర దూరమున నుంచుచున్నారు. హిందూమతమున కస్పృశ్యతయే, సమ్మతమగుచో నేనీ హిందూమతమును వదలిపెట్టి నా కోరిక లన్నియు నెఱవేఱు, మఱి యొక మతమందుఁ బ్రవేశించెదను. అయితే, అస్పృశ్యత హిందూమత సమ్మతమని నేను నమ్మఁ జాలను.”

“ఈ యస్పృశ్యతను జేవట్టుటచే హిందూ మతము

పాపమున కొంగట్టుకొనుచున్నది. ఆ పాపము హైందవులమగు మనలనంగఱును అస్పృశ్యులనుగాఁ జేయుచున్నది.”

“హిందువులు తమమత మందు అస్పృశ్యతను బాఢించు నంత వఱకు - హిందువులు తమ తోఁబుట్టిన పంచములను అస్పృశ్యులనుగా భావించునంత వఱకు - మనకు స్వరాజ్యము లభించుట కల్గ.”

“మన సోదరులను బహిష్కరించుటచే మనము పాపుల మైతిమి. వారిని మనతోఁ గలసిమెలసి తిరుగనీయము, మన మెక్కిన బండ్లను ఎక్కనీయము, తిన్నని దారిని నడువనీయము. ఈ మన ద్రోహముకంటె బ్రటిషువారు మనకెక్కువ ద్రోహ మేమి చేసిరి ? మన తప్పులను మనము దిద్దుకొనవలయును. పంచములను నాదరించ నంతవఱకు మనము స్వరాజ్యము పడయలేము.”

“పంచమ సోదరులను అస్పృశ్యులనుగా భావించునంత కాలము మనము మృగములకంటెఁ గడు హీనులము.”

“మోక్షము పొందఁ గోరి నేను సేవసేయు చున్నాను. తిరిగి పుట్టుటకుఁగాదు. అధవా, పుట్టుటయే సంభవించుచో నే నస్పృశ్యుడనై పుట్టి, వారలకష్టములయందు భాగస్వామిని వారలను అస్పృశ్యత నుండి గట్టెక్కు మార్గాన్వేషణము చేయఁ బ్రయత్నించెదను. కావునఁ దిరిగి పుట్టుటయే సంభ వించుచో నేను పంచముని యింటఁ బుట్టవలయుననియే నా కోరిక.”

“నా జీవితమందు నాకు రెండు కోర్కెలు గలవు. అందొ క్కటి అస్పృశ్యతా నివారణము. రెండవది యాత్మరక్షణము.

ఇవి రెండు నెఱవేఱునప్పుడే స్వరాజ్యమును బడయుట. నాడే నాకు మోక్షమనునది లభింపఁ కలదు.”

“పంచములను అస్పృశ్యులుగా భావించు సగ్రజాతుల వారి కొక విన్నపము చేయుచున్నాను. అస్పృశ్యతను బాపుట అగ్రవర్ణములవారి విధి యని యెఱుంగుఁడు. ఆ విధిని నెఱవేర్చుట యగ్రజాతుల హస్తగతమై యున్నది.”

మహాత్ముఁడు తాను జెప్పినది యంతయుఁ జేతలందుఁ జూపెట్టును. అంతియకాని వ్యాసములతో నుపన్యాసములతోఁ బ్రోద్దువుచ్చు వాఁడుకాఁడు. ఆచరణమంగుఁ జూపనిమాట యొక్కటియు నెన్నఁటికి బయటఁబెట్టఁడు. అస్పృశ్యుల నుద్ధరింప నెంతయో తమకము కలవాఁడు.

డర్బను సగరమందు మహాత్ముఁడు బారిష్టరుగా నున్నప్పుడు తన యింటి మలమూత్రములను జక్కజేసికొనుట కితగుని నియమింపక తనంతటఁ దానే మలమూత్రముల దొడ్డిని శుభ్రము చేసికొనుచుండెడివాఁడు. మహాత్ముని యింటియందు తన గుమస్తాలును గాఁపురము చేయుచుండెడివారు. ఆ గుమాస్తాలును మహాత్మునియట్లే వెనుకాడక తమతమ మలమూత్రముల దొడ్లను దామే పరిశుభ్రము గావించుకొనుచుండెడివారు. కాని యా గుమాస్తాలలో నొక కైస్తవ గుమాస్తా కలఁడు. అతని తల్లిదండ్రులు పంచములు. ఆతఁ డెన్నఁడు నిట్టి పనులఁ జేసియుండక పోవుటచే దొడ్డిని పరిశుభ్రము చేసికొనుటకు వెనుకాడు చుండెడివాఁడు. మహాత్ముఁ డది కనిపెట్టి మనస్సునందు సంకోచము లవలేశములేక యా కైస్తవగుమాస్తా దొడ్డిని గూడ బాగుచేయ మొదలిడెను. మహాత్ముఁ డిట్టి పనులు

సేయుటయందు దిట్టయై లోకసేవయందు గట్టివాఁడాయెను. శ్రీ కస్తూరీబాయి కాదినములలో నిట్టిపనులనినఁ గొంతవఱకు నేవగించుకొనుచుండెడిది.

ఆ కైస్తవుని దొడ్డిని శుభ్రముచేయుటను జూచి చీదరించుకొనుచుఁ గంటివెంట నీరు కార్చుచున్న కస్తూరీబాయిని జూచి మహాత్ముఁ డుగ్రుండై యామెను మెడఁబట్టి బయటకు గెంటివైచెను. మహాత్ముని పట్టుదలను జూచితిరా! వాస్తవిక చేయుటను జూచి యేవగించు కొన్నంత మాత్రానఁ దినయర్థాంగిని - కోమలాత్రిని మెడఁబట్టి బయటకు గెంటివేయుటకు మహాత్ముఁడు వెనుదీయలేదు. పరోపకార పారీణి కిది పాడియేగదా!

సబర్జతీ ఆశ్రమము - అస్పృశ్యత

సబర్జతీ తీరమందు స్థాపింపఁబడిన సత్యాగ్రహశ్రమమందుఁ బంచమ కుటుంబ మొక్కటి చేర నెంచి మహాత్మునికుఁ దమ కోర్కెను విజ్ఞాపించెను. అందులకు మహాత్ముఁడు 'ఆశ్రమ నియమములకు సమ్మతించుచో రావచ్చున'ని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. నియమములకు నిచ్చగించి యాశ్రమమందుఁ బంచమ కుటుంబము చేరెను. చేరినంతనే హిందూమతమందావరించియుండిన పంచమద్వేషాగ్ని యాశ్రమమందును రగుల్కొనెను. సత్యాగ్రహశ్రమమందుఁ బంచములు చేర్చుకొని బడిరనిన వార్త చెవి సోకినంతనే సమస్త భారతదేశమందు సంచలనము సాగ నారంభించెను. పాపము! పంచము లెందుఁ బోయిన నందుఁ గష్టముల నెదురీదుటయేగదా! పంచములు చేర్చుకొనిబడినంత మాత్రముననే యాశ్రమమున కీయ సుంక

ల్పించిన చందాలను హిందువు లెగురఁగొట్టిరి. అందుచే మహాత్మున కాశ్రమ నిర్వహణ మొక్కింత శ్రమపూర్వక మగుచుండెను. ఇంతలో మహాత్ముని మిత్రుఁడు ఉదారబుద్ధి సంపన్నుఁ డొకఁ డేతెంచి, మహాత్మునకు సమస్కరించి, మహాత్ముని యాశ్రమ నిర్వహణ సమర్థతకు నెంతయో యానందించి, ప్రస్తుత సమయమున హిందూదేశము చూపుచుండిన యనాదరణ కొక్కింత చింతించి, మహాత్ముని మెచ్చుకొని యాశ్రమ నిర్వహణమునకుఁ బదుమూఁడువేల రూప్యములను సమర్పించి, మహాత్ముని యాజ్ఞ గైకొని యింటికిఁ బోయెను. ధర్మకార్యాచరణమందుఁ గట్టము లెదుర్కొనుట యెట్లు సహజమో; అట్లే వైదొలఁగుటయు సహజముగదా !

భారతదేశ మెంత గగ్గోలుపెట్టినను మహాత్ముఁడు తాఁ బట్టిన దీక్షను వీడక, యా పంచమ కుటుంబమును ఆశ్రమమందుఁ బోషించుచుండెను. ఆ పంచమకులమునకుఁ జెందిన లక్ష్మి యను బాలికను మహాత్ముఁడు ప్రేమాను రాగములతోఁ బెంపుడు కుమార్తెను బోలెఁ జూచుచుఁ బెంచి పోషించిన సంగతి సర్వజన విదిత మేగదా !

అనారోగ్యము - అస్పృశ్యత

ఒరిస్సాదేశము పర్యటించుచుండఁగా, మహాత్మున కస్పృశ్యత కలిగెను. వ్యాధి తీవ్రమై మహాత్ముని బాధింపఁ జొచ్చెను. ఆ వార్త దేశము నలుమూలలకుఁ బ్రాచెను. వెంటనే మహాత్మునిఁ జూచుటకై పలువురు పలుగెత్తుకొని వచ్చిరి. అట్లు వచ్చినవారిలో సి. ఎఫ్. అండ్రూసుమహాశయుఁడును గలఁడు. అండ్రూసు, మహాత్ముని దర్శించు సమయమున నస్పృశ్యుఁ

ఊరకండు మహాత్మునియొద్దకు జేరి నమస్కరించి మహాత్ముని యనారోగ్యమునకు జింతాక్రాంత హృదయుడై కన్నుల సశ్రువు లొలుక నిలువబడెను. ఆ యస్పృశ్యుడు చేరి చెంత నిలువబడినంతనే మహాత్ముని వ్యాధి తగ్గుముఖము పట్టెను. ఈ దృశ్యమును గన్నులారా గాంచుచుండిన అండ్రాసుమహాశయుని మనస్సు ఆనందమున బరవళ్ళు ద్రొక్కెను.

దేశమందలి యస్పృశ్యతారోగము మహాత్ముని బీజించు చుండెను. మహాత్ముని రోగమునకు అస్పృశ్యత మూలమయ్యెను. అస్పృశ్యత సంతరింప జేయుటకై మహాత్ముడు చేసిన సేవ యమూల్యము.

పూనా - ఒడంబడిక

మహాత్ముడు డారోగ్యమును బడసినపిమ్మట హిందువులు- అస్పృశ్యులు అని రెండు తెగలుగా వేరుచేయుట తగదనియు, నిరువురు నేకజాతివార మను భావముతో నొండొరులు కలసి మెలసి యుండుట యుక్తమనియు, సట్టి భావముతో ప్రజలలో గలుగునట్లు ప్రభుత్వము ప్రయత్నింపవలె ననియు, బ్రబోధింపుచు అస్పృశ్యతా పితాచమును బాటద్రోలుటకై “ఎట్టి వాడా” యందు నిరశనవ్రతము పూనెను. ఆ వ్రత మహిమచే హిందూమత నాయకులు ఆదిమవాస నాయకులు మహాత్ముని మతానుసార మొక యొడంబడికకు సమ్మతించిరి. అదియే “పూనా ఒడంబడిక” యను పేరున బ్రసిద్ధి కెక్కెను. ప్రభుత్వముగూడ నా యొడంబడికకు సమ్మతించెను.

అస్పృశ్యత యుగయుగములనుండి భారత దేశమున

హైందవులలోఁ బాదుకొని యుండుటవలన మహాత్ముఁ డాశించిన విధమున ఫలింపకపోయెను. మూఢవిశ్వాస మావేశించిన వారికి నదుపదేశములు చెవికెక్కవుగదా !

హరిజన నామము

అందులకు, మహాత్ముఁడు వ్యాకులిత మనస్కుఁడై హైందవ సంఘమందు ఆస్పృశ్యులనువారు వేఱుగా నుండుట దేశమునకు శ్రేయస్సు కాదని తలంచి, 'హరిజనుల'ని మఱియొక శ్రోత్రపేరునఁ బిలువఁ దొడంగెను. భారత జాతీయ మహాసభ వారు, మహాత్ముఁడు పెట్టిన యా పేరునకుఁ బరమానందమంది యట్లే ప్రచారముచేయ మొదలిడిరి. కాఁగా; భారతాని యందా హరిజన నామము ప్రసిద్ధమాయెను. "హరిజనుఁడు"ను నామము భగవన్నామముతోఁ గూడినదైనను, భగవద్భక్తి కలవారమని విఱ్ఱివీగు హైందవులకుఁ జెవి దూరకుండెను.

ఆదిమవాసులు - పంచములు - అను పేరుగాక హరిజనులను శ్రోత్రపేరు కలుగుటతప్ప ప్రయోజనము శూన్యమయ్యెను. అందుచే; పేరుమాటుటతప్ప మఱెట్టి మేలును గలుగదాయెను. ఆస్పృశ్యులను హరిజనులని హైందవులు వాకొనఁ జొచ్చిరి. హరియొక్క జనులని హైందవుల మనుకొనువారు తలఁపరైరి. అందుచే నాదిమవాసులు హరిజన శబ్దమువలన నినుమంతయుఁ బ్రయోజనము కానరాని కారణమున నదనముగా మాకీ హరిజననామ మేలయని సమ్మతింపరైరి.

దేవాలయ ప్రవేశము

అయినను, మహాత్ముని ప్రబోధమువలన దేశమంతట

నచ్చుట నస్పృశ్యత నిర్మూలింపవలయుననెడి పట్టుదల వ్యాపించిన మాట వాస్తవము. అందులకు 'తిరువాంకూరు' మొదలగు ప్రదేశములందు దేవాలయ ప్రవేశము హరిజనులకుఁ గల్గింపఁ బడెను. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వమువలన దేశమునఁ బలుతావుల దేవాలయ ప్రవేశము హరిజనులకుఁ గలిగెను. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వము ప్రారంభించిన హరిజన దేవాలయ ప్రవేశమువలనఁ దమకు హైన్యమావరించునని కాఁబోలు హైందవులు కొందఱు వ్యతిరేకించుట ప్రారంభించిరి. ఇట్టి హైందవుల వలన హిందూ మత ఘెంతకాలము పాపపంకిలమై యుండవలయునోగదా! కట్టా! ఇట్టి షెట్టి యున్నంతవట్టు హైందవమతము వర్ధిల్లుట కల్గ సుమా! అస్పృశ్యతా పిశాచము హిందూమతమందున్నంతకాలము హిందూమతము - భారతభూమి ప్రపంచమున నెట్లు తలయెత్తి తిరుగఁగలదు? హైందవుడా! ఈ యస్పృశ్యత నీ మతమున నుండునంత కాలముదనుక నీకు - నీ మతమునకు - నీ దేశమునకు గౌరవము కలుగఁజాలదు. కావున మహాత్ముని దివ్యబోధామృతమును గ్రోలి యస్పృశ్యతను బాఱి ద్రోలి నిన్ను - నీ మతమును - నీ దేశమును గౌరవ ప్రపత్తులతోఁ గాపాడుకొనుట నీ ధర్మముగా భావించుట మేలునుమా!

పలుమాటలేల? మహాత్ముడు అస్పృశ్యతా నివారణకై తన ప్రాణములనైన నీయ నెన్నఁడు వెనుదీయఁడు ... కారా గృహమం దుండియు నస్పృశ్యతా నివారణమునకై నిరశన వ్రతదీక్ష నవలంబించినప్పుడు ప్రపంచ విఖ్యాత పండితోత్తము లను రావించి, కారాగృహమందలి మామిడిగున్న నీడయందు శాస్త్రచర్చ కావించి పాఠములు అస్పృశ్యులు కారని శాస్త్ర

ప్రమాణములఁ జూపించి సిద్ధాంతీకరించి, భారతీయుల-హిందువుల సంశయములను బాఱఁద్రోతెను.

మహాత్ముఁ డవతారపురుషుఁ డనుట కెట్టి సందియము లేదు. అస్పృశ్యతను శాస్త్రము పాటింపకపోయినను, హైందవులు అస్పృశ్యతతా నివారణకై యావచ్చుక్తిని వినియోగించుట లేదని నిశ్చయించి, మఱల నిరువదియొక్క దినములు నిరశన వ్రతదీక్ష నిర్విఘ్నముగాఁ జేసెను. ముసలితనమునఁ బ్రాణభయ మావంతయు లేక యిరువదియొక్క దినములు నిరశనవ్రతము పూనుట మహాత్ముని గట్టి పట్టుదలను చూపెట్లు చున్నది. ఇట్టి పూనికయేగదా మహాత్ముని జీవితము రాణకెక్కుటకు మూలము!

మహాత్ముని యభిప్రాయములను గ్రహించిన, ‘పుట్టుకచే నంటరానితన మంటద’ని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ యంటరానితనము నేటితో నశించి వేదమతము నిష్కళంకమై యలరారుఁగాక! యని మా ప్రార్థన.

శ్రీ జన్మ ము

శ్రీజన్మమును నిరసించు మఱియొక చెడుగు మన దేశమందుఁ గలదు. ఈ విషయమునుగూర్చి మహాత్ముఁడు “మానవుఁడు అగ్రహనముతో నుండుటవలనఁ గలిగిన చెడుగులలో, సృష్టిలో నొక భాగమగు శ్రీని దక్కువతనముతోఁ జూచుట యొకటి. అట్లు శ్రీలను జిన్నచూపుతోఁ జూచు బుద్ధి మనలను హీనపఱచుచున్నది; దుఃఖము పాలుచేయుచున్నద”ని చెప్పియుండెను. ఈవిషయము ముందు ప్రకరణమున వివరింపఁబడును.

పుట్టుకనుబట్టి 'హెచ్చుతగ్గులు నిర్ణయించుట తప్పని మహాత్ముని నిశ్చయము. "ఎల్ల ప్రాణులను దన ప్రాణమట్లు చూచుట" యను మహా ధర్మమును బ్రబోధించిన మహాపురుషులకు జన్మమునుబట్టి హెచ్చు తక్కువలు కలుగునా ?

ప్రేమతో చెడుగులను దొలగింపవలెను

ఇట్టి యంధవిశ్వాసములు దేశమం దున్నంతవఱకు దేశ మభివృద్ధి పొందుటకల్గి. ఇట్టి తరుణమున మహాత్ముడు దుష్ట వించి యెల్ల చెడుగులను బాట్రద్రోలి, దేశమునకు స్వాతంత్ర్య సముపార్జమునకై. పాటుపడుచుండుట మన యదృష్టము. అంటరానితనము, స్త్రీలను దక్కువ తనమున భావించుట, మొదలగు నంధవిశ్వాసములు నశింపవలయునని మహాత్ముని సంకల్పము. నిజమున కిట్టి యంధవిశ్వాసములు ప్రబలుట వలననే దేశము అభివృద్ధిగనలేక పతనమునకు లోనగుచున్నది. అందుచే మహాత్ముడు ప్రేమానురాగములతో దేశము నుద్ధరింప నెంచి యిట్టి మూఢ విశ్వాసములు నశించుటకై భగవదాజ్ఞాబద్ధుడై నిరశనవ్రతము (ప్రాయశ్చిత్తము) ఆచరించుచుండెను.

మహాత్ముడు మన దేశమందలి దురాచారములను నశింపఁజేయుటకై పట్టిన పట్టు వీడని మహాతపశ్శాలి. మహాత్ముడెప్పుడేరిని బలవంతము చేయునదిలేదు. దయార్థి హృదయముతో - ప్రేమ స్నిగ్ధవాక్కులతో - సత్త్రియా కలాపముతో మంచిచెడ్డలను జూపుచు హితోపదేశము చేయుచు గర్తవ్య ధర్మమును ప్రపంచమునకు బోధించుచుండెను.

మహాత్ముడు పుట్టి పెరిగిన కుటుంబము సనాతనాచారముల కునికీపట్టు. అట్టి కుటుంబమునఁ బుట్టియు మహాత్ముడు

ఇట్టి సంస్కారము గలిగి యుండుటకుఁ దల్లిదండ్రుల సంస్కార ప్రయత్నము కారణ మనుటలో సందేహములేదు. మహాత్ముఁడు ఉన్నత విద్యాభ్యాసమునకు విదేశముల కేగినప్పుడు మహాత్ముని బంధువులు కొందఱు మహాత్ముని సోదరుని కుటుంబమును కులమునుండి వెలిఁబెట్టిరి. కొంతకాలమునకు మహాత్ముఁడు విద్యాభ్యాసము ముగించుకొని బారిష్టరు పరీక్షయందుఁ గృతార్థుఁడై మాతృదేశమునకుఁ దిరిగివచ్చినప్పుడు మహాత్ముని సోదరుఁడు జరిగిన విషయ మంతయుఁ బూసగ్రుచ్చినట్లు చెప్పి ప్రాయశ్చిత్తము చేసికొనుమని బలవంతము చేసెను. మహాత్ముఁడున్న గారి యాజ్ఞను జవదాటలేక తప్పు లేకపోయినను, నాటి సంఘచారములకు విదేశయాత్ర విరుద్ధ మగుటవలన లోకమునకు వెఱచి, చేయునదిలేక ప్రాయశ్చిత్తము కావించుకొనెను. కాలమున కెదురీదుట తగదుగదా !

ఇంతియగాక, భారతదేశ పర్యటన సమయమున 'తిరువాంకూరు' దేశపర్యటనము గావించి తిరిగివచ్చుచుఁ గన్యాకుమారి వెడలినప్పుడు 'ఇంగ్లాండునకు వెళ్ళి వచ్చిన గాంధీ' యని యచటి దేవాలయ ధర్మకర్తలు దేవలములోనికి రావలదని యడ్డుపెట్టిన మాత్రమున మహాత్ముఁడు 'వల్లె' యని దేవాలయములోనికి బోవుటకు మానుకొనెను. మహాత్ముని యుచిజ్ఞత ప్రశంసనీయముగదా !

ఇట్టి మూఢవిశ్వాసములు పెద్దకాలము తద్దయుఁబేర్కొని యుండుటను బోఁగొట్టుట వ్రజసంకల్పముగల మహాత్మునికే తగును. అట్టి యంధ విశ్వాసముల నణచుటకు సత్యాగ్రహము సర్వోత్తమ సాధనము. ఇతరులను నొప్పింపక తా నొక్కఁడు

నొవ్వుచు సాధించునట్టి సత్ఫలము వేతెద్దానియందును గాన్పించని చెప్పగలము.

పుట్టుకనుబట్టియో, జాతినిబట్టియో యెక్కువ తక్కువలు అను భేదభావము లేని భావుకుల జీవితమే చరితార్థ జీవితమై దేశక్షేమమునకు - మానవశ్రేయస్సునకు - ప్రపంచ కళ్యాణమునకు దోహదము కాగలదు. మహాత్ముని జీవిత మిట్టి యొడు దుడుకులకు లోనుగాక, ఎల్లరు సమాను లనియు “ఆత్మవత్సర్వ భూతాని యః పశ్యతిస పండితః” అను నార్యోక్తికి లక్ష్యము కాగల . మహాత్ముని జీవితము పరమపవిత్రమై, ఆదర్శమై యొప్పుచున్నది. ఇట్టి యాత్మశక్తి, ఆత్మప్రేమ గలది మహాత్ముని జీవితము. సర్వసమత్వ బుద్ధి యుండుటయేగదా మహాత్ముల లక్షణము !

వి ద్య

జన్మ సార్థక్యమునకు విద్య సాధనము. దేహపుష్టి కాహారమువలె, జ్ఞానపుష్టికి విద్య ప్రధానము. మానవుని యజ్ఞానమును బోగొట్టి జ్ఞానమునిచ్చి జీవితమును సన్మార్గమున నడుపుకొనుటకు విద్య ముఖ్యసాధనము.

విద్య యనఁబు స్తక పఠనము మాత్రముకాదు. ప్రకృతి తత్త్వమును పరిశోధించి సాధించిన సత్యమును పూర్వులు, తమ ముందు తరములవారు సులభముగ గ్రహించునట్లు గ్రంథములు రచించిరి. ఆ గ్రంథములు పదార్థ తత్త్వమును బోధించునేకాని “అనుభూతి” (Realisation) అను సృష్టితత్త్వ జ్ఞానమును నిరూపింపవు. కొన్ని యెడల పుస్తక జ్ఞానము తత్త్వజ్ఞానమును వృద్ధిచేయుట కుపయోగింపఁగలదు. కాన, గ్రంథము విద్యా జ్ఞానమునకొక సాధనమగునని చెప్పవచ్చును.

పుస్తకము చేతఁబట్టకయే కాన్పించునట్టి ప్రకృతి తత్త్వమును గ్రహించి చదువుకొనిన వారికంటె నెక్కువ ప్రయోజనమును బొందినవారు పలువురు కలరు. మనదేశమందు స్త్రీలలోఁ గొందరు పుస్తకముపట్టి చదివినవారుకారు. వారిలోఁ బలువురు స్త్రీలు, జీవితములో విద్యా ఫలమును, పుస్తకములను జేతఁబట్టి

రాత్రింబవళ్ళు చదివి పరీక్షలందుఁ గృతార్థులైన మగవారి జ్ఞానముకంటె నెక్కుడు జ్ఞానము కలవారు కలరు.

విద్య యనఁ బుస్తక పఠనము మాత్రముకాదు. జ్ఞాన విజ్ఞానములని విద్య రెండు విధములు. అందు “ఐహిక పదార్థ తత్త్వము బోధించునది విజ్ఞానమనియు, బారమార్థిక తత్త్వము బోధించునది జ్ఞానమ”ని యుఁబ్రాజ్ఞులు చెప్పుచుందురు. కావున జ్ఞాన విజ్ఞానముల కధిష్ఠాన దేవతయగు విద్యాదేవిని నెల్లరు నుపాసింపవలయును. విద్య నెల్లరును నేర్వవలయును. పుస్తక జ్ఞానములేక లోకవాసనా ధర్మముచే సంసారమును సాగించు కొనుచు బిడ్డలను గని యితరులను బ్రేమించుటయం దాథ కలవారికంటె నెల్లప్పుడు పుస్తకములను మాత్రము చదివి పట్టములను బొంది యితర ప్రాణులను దనయట్లు ప్రేమింపని వాడు విద్యాగంధము గలవాఁడెట్లుగును? అంతియకాని పౌత్రముల పౌత్రులను ముందిడుకొని పట్టములకొఱకు విద్యాలయము లందుఁ జదువుకొనునట్టి విద్య విద్యకానేరదు. గ్రంథములందలి యక్షరములమీఁద బుద్ధి నిలుపక, అర్థముమీఁద బుద్ధినిలిపి చదివిన చదువు సార్థకమగునుగాని; జీవితమునకు సరిపడనట్టి యర్థములేని చదువు వ్యర్థముగదా!

ప్రకృతియే పాఠశాల

సత్యమైన చదువు ప్రకృతియందుఁగలదు. ఆ ప్రకృతి తత్త్వ ప్రతిబింబమే గ్రంథమనుఁడు, అక్షరమనుఁడు. పర్వతారణ్యములు—నదీసాగరములు—చరాచరములు మొదలగు సమస్త స్త్రీ పురుష భేదము గలిగి యొప్పునట్టి యీ ప్రకృతి కళాశాల యందుఁదాను లోకపుబోకడను దెలసికొను ఛాత్రునిసచ్చరిత్రమే

దొడ్డది. ఈ ప్రకృతితత్వ కళాశాలయందు జేరి లోకప్రవత్తి తత్వబోధకునియొద్దబర తత్వ విషయమును శిష్యుడు చదువుకొని విజ్ఞాన పరీక్షయందు బట్టభద్రుడు డగుటయే గొప్ప అట్లు, పట్టభద్రుడైనవాడు మన గాంధీమహాత్ముడు.

గాంధీమహాత్ముడు చిన్నతనమున వీధిబడియందు జరుపుకొని పిమ్మట నాంగ్లపాఠశాలయందు జేరి నేటి యాంగ్ల విద్యను జరుపుకొనెను. దక్షిణాఫ్రికాయందు ప్రకృతితత్వ విద్యాజ్ఞానమును సంపాదించెను. ఈ ప్రకృతితత్వ విద్యా జ్ఞానమువలన మహాత్ముడు ఎల్లప్రాణులను ప్రేమించునట్టి జీవితముగలవాడై బ్రాహ్మణుడయ్యెను.

పూర్వకాలమున మన దేశమున జ్ఞానవిజ్ఞానములను నేర్పు పాఠశాలలు కలవు. కాలవశమున దేశము పరాధీనమగుటచే నా బడులు నాశనమై వానికి బదులు ప్రభుత్వ పాఠశాలలు కుక్క-గొడుగులవలె వెలసినవి. ఇందు కొంచెమైనను మన జాతీయవిద్య కానరాదు. కావులంజేసి మనము జ్ఞానవిజ్ఞానముల కెంతయో దూరమైతిమి ఈ చదువులవలన 'అనుభూతి'యను పరమ విజ్ఞానము పట్టువడుట కల్గయగుచున్నది. ఈ కల్గ చదువులు చదువుకొని పట్టభద్రులై కాలము గడుపుకొనుట కష్టమగుచున్నది నేటి మన విద్యాధికులకు.

జాతీయ ధర్మమును బోధించు విద్యలు మన కావశ్యకము. ఆ విద్యల నార్జించుటకు ప్రాచీనకాలపు వీధిబడులు - గురుకులములు మన కెంతేని యావశ్యకము. అట్టి విద్యవలన మన జాతీయత యభివృద్ధి కాగలదు.

తన చిన్నతనమున వీధిబడియందు జాతీయ విద్య

భ్యాసము చేసియుండుటచే మహాత్ముడు మహాత్ముడగుటకు గౌరణమయ్యెనని తలఁపవచ్చును. నేటి విద్యాలయములు విద్యార్థులకు జ్ఞానప్రదములు గాకున్నవి. నాటి వీధిబడుల చదువులు విద్యార్థి యాత్మజ్ఞానమునకు దోహదముగా నుండేవి. నేటికా చదువు శీఘ్రప్రభుత్వ పుణ్యమాయని పురాణవిద్యలై యీ కల్ల చదువులు మనకు దెల్లమయినవి.

నాటి వీధిబడి చదువు మూలముననే గాంధీమహాత్ముడు జాతీయ భావములు గలవాడగుటకు, గౌరణమనియు మన మూహించుకొనుటకు గౌరణమగుచున్నది.

నాటి వీధిబడి చదువు చదువుకొనుచు నింటియొద్ద మహాత్ముడు పురాణ గ్రంథములను జరువుకొనుచు వినుచు నుండేవాడు.

గాంధీమహాత్ముడు వీధిబడియందు జదివి యాంగ్ల పాఠశాలయందు బ్రవేశించి యందు జదువుకొనుచు గ్రమముగా నా పాఠశాల విద్యను బూర్తిచేసి, పిమ్మట నాంగ్లదేశమునకేగి, 'బారిష్టరు' పరీక్షయందు గృతార్థుడయ్యెను. ఈ యన్య భాషాభ్యాసమువలని యనర్థకమును తరువాత జీవితమున మహాత్ముడు తెలిసికొన గలిగెను.

మహాత్ముడు దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రజాసేవకు గడంకక పోయేనేని మహాత్మునకు జాతీయ విద్యా ప్రభావము తెలియక పోయేది. అప్పటినుండి నిజమగు విద్య యిదికాదని యెరింగి మహాత్ముడు జాతీయ విద్యా వికాసమునకు బ్రయత్నింప నూహించెను.

దేశభాష

ప్రకృతి ననుసరించి దేశములు భేదించినట్లే, ఆయా దేశములకు భాష-జీవనము-సంప్రదాయము భేదించినవి. ఆ ప్రకృతి కనుగుణ్యముగా జీవితములు నడుపుకొందుమేని దేశ మభివృద్ధికి కాగలదు. దేశముతోఁబాటు దేశభాషలు-దేశాచారములు-జాతీయ భావములు పెంపొందఁగలవు. జాతీయ భావములేని జాతి నిర్వీర్యము కాగలదు.

ఈ ప్రకృతితత్త్వ జీవితము, దేశ గౌరవమునకు మూలము—ఆత్మవికాసమునకు ఆలంబము. ఈ ప్రకృతి తత్త్వమునకు దూరమైన జీవితము దేశగౌరవ నాశనకరము; ఆత్మవికాసమునకు ఆఘాతము.

ఈ ప్రకృతితత్త్వమును గ్రహించుమార్గమేది? ఆ మార్గము చూప సమర్థమగునదేది? ప్రకృతి తత్త్వమునుబట్టి పుట్టిన దేశభాష ప్రకృతితత్త్వము బోధించును. ప్రకృతి జీవితము నకుఁ బ్రప్రథమముగా నావశ్యకమగునది దేశభాషయందలి ప్రేమ. దేశభాషమీఁద భక్తిప్రేమలు కలిగెనేని, తక్కిన జాతీయ భావములు తమంతట తామే పట్టువడును. తన గొప్పతనమును విప్పి చెప్పునది దేశభాష. దేశభాష మాతృభాషయని భావింపఁబడుటకుఁ గారణమేమి? తల్లికడనుండియేగదా బిడ్డఁడు తన భావి జీవితసాభాగ్యమునకుఁ గావలసిన విజ్ఞానబీజములను నంపాదించుకొనును. మన పండితులు దేశభాషలందుఁ గబ్బుము లెందుకుఁ జెప్పిరి? ప్రజాజీవితము ప్రకృతి తత్త్వమునకు హత్తుకొనుటకే వారు పొత్తుములు వ్రాయుట! ఉచ్చారణ - భాష-వేషము, ప్రకృతి స్వభావ జన్యములేగదా! కనుకనే సన్నయ

భట్టారకులు 'స్వస్థాన వేషభాషాభి మతాస్సంతోరస ప్రలుభ ధియః' అని వాక్రుచ్చిరి. ప్రజా జీవితావసరములకు జతుష్టమి కళలు ప్రకృతి లబ్ధములు. అట్టి ప్రకృతి లబ్ధములగు కళారహ స్యమును గుఱుతెఱుంగవలయును. ప్రకృతి తత్త్వమున కను గుణ్యమయిన స్వీయభాషను మఱచుటయెట్లు? పెంపొందింపక యుండుటెట్లు? భాషనుబట్టి, దేశగౌరవ మభివృద్ధి, గాంచును. దేశగౌరవమునుబట్టి, భాష యభివృద్ధియగును. ఇట్లు, దేశము- భాష యొకదానికొకటి యభివృద్ధి కారకములై వర్ధిల్లుచుండ, దేశభాషను వదలి యన్యభాషా దేశముల నాదరించుట యభి వృద్ధి గాముల లక్షణమగునా? ఈ యధార్థమును మన గాంధీ మహాత్ముడు తాను జాతీయ జీవితమును బ్రారంభించినప్పుడు స్పష్టముగా గ్రహించెను. తా నెఱిగిన యధార్థమును నితరు లకుఁ దెలియఁజెప్పి దేశభాషలను బ్రేమింపవలయునని ప్రబో ధింప నారంభించెను. మహాత్ముఁ డెప్పుడును సత్యమును, లక్ష్య మును సాధించుటకుఁ బ్రయత్నించువాఁడని మహాత్ముని జీవితమువలన మనము గ్రహింపఁగలము. సత్యసాధనమునకై మహా త్ముడు చేయు కృషి యపూర్వమని మన మెల్లరెఱిగిన విష యము. సత్యమును సాధించుటకై మహాత్ముడు తన ప్రాణ మునుగూడ లెక్కనేయఁడుగదా! మహాత్ముని మాతృభాషాభి మాన మెనలేనిది. దేశభాషల సభివృద్ధికై మహాత్ముడు పడ రాని పాట్లుపడెను. మాతృభాషాభిమానము లేనివాఁడు మాతృ దేశాభిమాని కాఁజాలఁడు. దేశము, పిమ్మట దేశభాషను బ్రేమించు జీవితమే జీవితము.

మహాత్ముడు తన మాతృభాషాభి మానమును బలు తడవలు పలుతావుల స్పష్టపఱచియుండెను. మాతృభాషా

ప్రేమను పలుచోట్ల తెలియజేసెను. మహాత్ముని మాతృ భాషాప్రేమను నొకటి రెండు ఉదాహరణములను దెలిసికొందము.

మహాత్ముడు చాలకాలము దక్షిణాఫ్రికాయందుండి, తన మాతృ దేశమునకు తిరిగివచ్చినప్పుడు స్వాగతసభలు పెక్కుచోట్ల జరుపబడెను. ఆ సభావేదిక యందలి పెద్దలందఱి నాలుకలమీఁద నాంగ్లభాష యధికారము నెఱపుచుండెను. ఆ వచ్చిన ప్రజాసమూహమును జాలవఱకు నాంగ్లవేషామయమై యుండెను. చాలకాలము విదేశమందుండివచ్చిన మన గాంధీమహాత్ముడు తన మాతృభాషయందే మాటాడెను మొట్టమొదటగా బొంబాయిలో జరిగిన స్వాగత సన్మానసభను గూర్చి 'ఆత్మకథ'యందు "సమాధానమిచ్చువంతు నాకు వచ్చినపుడు నేను గుజరాతీ భాషయందే మాటాడితిని. గుజరాతీలుండిన సభలో నాంగ్లము మాటాడుటను మానివేసితిని"ని వ్రాసియుండెను.

తమిళదేశ సంచారములో మాయవరమరు గ్రామమందు మహాత్ముని కిచ్చిన స్వాగతప్రతమునుగూర్చి యిచ్చిన సమాధానమున,

"స్వాగతప్రతము ఆంగ్లభాషలో నచ్చొత్తింపబడినది. భారత జాతీయ మహాసభయందు స్వదేశీయోద్యమము తీర్మానింపబడినది. మీరు స్వదేశీయులని తెలిసియు, ఈ స్వాగతప్రతము నాంగ్లభాషయందుండుటవలన నేను స్వదేశీయుడను కాకపోవుచున్నాను. ఆంగ్లభాషకు వ్యతిరేకముగాఁ జెప్పటలేదు, మీరు మీ దేశభాషను జంపి, దాని సమాధిమీఁద నాంగ్ల

భాషనునుంచుచుచును యెడల మీరు స్వదేశీయోద్యమమును నిర్విఘ్నముగాఁ గొనసాగింపలేరని నేను దలచుచున్నాను. (వినుఁడు, వినుఁడు) నాకు మీమాతృభాష యటవము తెలియదని తెలిసిపప్పుడు నాకాభాషను నేర్పుటకుఁ బ్రయత్నించి, ఆ భాషను మాటాడుటకు నన్నుఁ బ్రేరింపుఁడు. ఆ యటవ భాష యందు న్యాగతప్రతిమిచ్చి, భాషాంతరీకరణముతో నాకుఁ బెప్పినచో మీ బాధ్యత నెవేర్చిన వారయ్యెదరు” అనియు, మఱియొక తావున,

“మాతృభాషలో బిడ్డలను జదివించుట ముఖ్యము. మాతృభాషను దృఢీకరించుట దేశద్రోహము.”

అనియు మహాత్ముఁ డుద్ఘోషించెను.

కలకత్తా నగరమందు 1901వ సంవత్సరమున జరిగిన జాతీయ మహాసభయందు గోపాలకృష్ణగోఖలే మహాశయుఁడు, గాంధీమహాత్ముఁడును దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులకడగండ్లను నివేదించుటకు వెళ్ళియుండిరి. ఆ మహాసభయందలి యుపన్యాసము లన్నియు నాంగ్లభాషామయములై యుండుటచే మహాత్మున కెంతయో హృదయ సంతాపమును గలిగించెను. ఆ విషయమై యాత్మకథయందు “ఇంగ్లీషు భాషయొక్క-యధికారము చూచి తిని. దానిని చూడఁగా నా కవుడే దుఃఖము వచ్చెను” అని చెప్పుకొనెను. నాటి సభలో మహాత్ముని మనస్సిట్లు బాధపడెనో పై మాటలవలనఁ దెలియుచున్నది. కాంగ్రెసు సభలందు దేశభాషలో మాటాడుటకు మహాత్ముఁడు నాయకులను కోరెను. నాయకులును సాధ్యమగుసంతలో హిందీలో మాటాడు

టకుఁ బూనుకొనిరి. నేఁడు మన భారతదేశభాష లభిమానింపఁ బడుటకు మన మహాత్ముఁడే కారణభూతుఁడు.

దక్షిణాఫ్రికాయందు భారతీయ బాలురకుఁ దమమాతృ భాషా మూలముననే విద్యలఁ గఱపించెను. అందులకు వలయు పాఠశాలలను స్థాపించెను. ప్రప్రథమమున బాలుఁడు మాతృభాష యందే విద్య నేర్వవలయునని తలంచి యచ్చట జాతీయ విద్యాలయుములను నెలకొల్పుటవలననే మన దేశభాషల నీనాఁడు ప్రేమించుట కవకాశములభించినది. లేనిచో దేశమేమయ్యెడిదో, దేశభాష లేమయ్యెడిదో యూహకందని విషయముగఁ బరిణమించెడివి. ఇంతకు, మాతృభాషాభిమానము దేశీయుల హృత్ఫలకమున నాటిన మహాత్ముని మేలు ప్రపంచ మున్నంతకాలము మరువరానిది.

మాతృభాషను విడిచి యాంగ్లభాషను నభ్యసించుట వలన ప్రయోజనము కూన్యము. మన మాతృభాషల నభ్యసించుటవలన ప్రయోజన మనన్యముగదా !

మహాత్ముఁడు మాతృభాషావశ్యకత గూర్చియు విదేశ భాషల నెంతవఱకు నేర్వవలయును, అను విషయములను గూర్చియు, విద్యా విషయక విషయములను గూర్చియుఁజెప్పిన వానిలోఁ గొన్నింటిని నిట పొందుపఱచుచుంటిని.

“మన పాలకులు తమ మాతృభాషయగు నాంగ్లభాషను మన భారతదేశమందు విస్తరింపఁ చేయుచుండుటచే మన దేశ భాష లభివృద్ధినందఁ జాలకున్నవ”ని కొందరు చెప్పుకొనుటను నేను వింటిని. పాలకులు తమ భాషను విస్తరింపఁచేయుచున్నారనుటను నేనొప్పుకొనను. మీ రెందులకా భాషను నభ్యసించ

వలెను? పాలకు లొకవేళ తమ భాషను విస్తరింపజేయుచున్నచి నను మన మాభాషను సభ్యసింపక మన మాతృభాషనే యభ్యసించినచో మన దేశభాష లభివృద్ధి పొందగలవని నా యభిమతము.”

“మనము చదువుచున్నది యాంగ్ల విద్య. ఏబది సంవత్సరములుగా మాతృభాషనే యభ్యసించుచున్నచో మన మెంతటి గౌరవము గలిగియుండెడి వారమోకదా! మన మీ పాటికి స్వతంత్ర భారతదేశమందుండెడి వారము.”

“ఏబది సంవత్సరములనుండి మాతృభాషను సభ్యసించుచున్న యెడల, మన పెద్దలు, బంధువులు, మిత్రులును మాతృభాషయందు విజ్ఞాను లయ్యెడివారు. జగదీశచంద్రబోస్-రామో కనుగొనిన నూతన సిద్ధాంతములు రామాయణ భారతములవలె నింటింటను బూజలందుకొని యుండెడివి.”

“మాతృభాషలు పెంపొందించుటకు మాతృభాషా గ్రంథాలయములను స్థాపింపఁ దలఁచితిని.”

“అన్యభాషా వ్యామోహముచే భారతీయులు భారత జాతీయతకు నెడమగుచున్నారు. కావున భారతీయులు అన్య భాషాభ్యాసము నింతటితో మాని తమతమ దేశభాషల సభ్యసించి దేశగౌరవమును బెంపొందింపఁ బ్రయత్నించుట ప్రతి భారతీయుని విధి.”

“మాతృభాషవలన బుద్ధి వికాసము కలుగునట్లు అన్య భాషలవలన గలుగఁజాలదు. అన్యభాషోద్దేశ్యములను మాతృ భాషయం దనువదించుకొనుటయందలి మార్చే యిందులకు గారణము.”

“అందుచే మాతృభాషలను విడిచి, పెరి భాషలను దీనులమై ఆశ్రయించుట తెలివిమాలిన పని.”

“ఆంగ్లభాషను నభ్యసింపక మాతృభాషను నభ్యసించి నచో భారతదేశమునకు మేలు చేకూరగలదు. పాఠశాలల యందు, కళాశాలలయందు నాంగ్లభాష మూలముననే విద్య గఱపఁబడుచున్నది. అందుచే నాంగ్లము ప్రజా సామాన్య భాషగా మారగలదు. మన గొప్పభాషలన్నియు నాంగ్ల భాషా మూలముననే వెలువరింపఁ బడుచున్నవి. పెద్దపెద్ద కుటుంబములందు నాంగ్లము మాతృభాషగా మారునని లార్డు జేమ్సుఫర్డు సమ్మతించునాఁడు. ఆంగ్లభాషయందు తీర్థలము కావలయునను నమ్మకమే మనలను దాసులను చేయుచున్నది. ఆంగ్లభాష మనలను దేశసేవ చేయుటకు అనర్హులనుచేయుచున్నది. ఈ యాంగ్లభాషా మూలమున బీదల సంఘము మనలనుండి వేరుగుచున్నది. ఈ భాష పేదల కందరానిదిగదా!”

“నేటి బోధనా పద్ధతులు బాలుర బుద్ధి వికాసములకు దోడ్పడునవి కాఁజాలకున్నవి. మాతృభాషా సహాయ మపేక్షింపకయే యాంగ్లము గఱపఁబడుచుండుటవలన బుద్ధివికాసమెట్లు కలుగఁగలదు? ఆదిలో అన్యభాషా మూలమున విద్య గఱచుట యెంతేని వెట్టి.”

“ఈ అన్యభాషాభ్యాస ప్రణాళికా విశేషముచే మన మాతృభాషలకు దూరమగుచున్నాము. ఈ పద్ధతి, ఘాతుక పద్ధతిని మించిపోవుచున్నది. ఈ యాంగ్లభాషవలన మన మాతృ భాష లడుగంటుచున్నవి. నా కథికారమున్నచో నీ పాఠశాలల

నింతటితో మూసివేసి జాతీయ విద్యాలయములను నెలకొల్పుదును.”

“లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకు మహాశయుడు, రాజా రామమోహనరాయ్ ఆంగ్లభాషయందుఁ జేసికృషియే మాతృభాషయందుఁ జేసియుండురేని యింకెంతయో మహా పండితులై యుండెడివారు ... నే నాంగ్లభాషను నిందించుట లేదు. ఆంగ్లభాషాభ్యాసనా పద్ధతిని భారతీయులు విడనాడ వలయునని కోరుచున్నాను. అంతేకాని యాంగ్లమును నిర్మూలింపఁ దలఁచుటలేదు. భారతీయ పద్ధతిని ఆంగ్లమును జరుపుకొనుడు. ప్రజానామాన్యముమీఁద, చైతన్యము, శంకరుడు, కబీరు, నానకు మొదలగువారికిఁగల సంబంధము బాలగంగాధర తిలకు, రామమోహను మొదలగువారికి లేదు. ఆ సింహముల ముందు వీరెంతవారు ? శంకరాచార్యుఁ డొక్కఁడు చేసిన పనికి సమానముగా నాంగ్లము చదివిన పండితులు చేయలేరు. గురుగోవిందుఁ డాంగ్లముందు పండితుఁడా ? ... రామమోహన రాయ, తిలకుమహాశయులు నాంగ్లముజోలికి పోక, తమ మాతృ భాషయందుఁ బండితిని గడించి యుండునయెడల చైతన్యనివలె మహాజ్ఞాను లయ్యెడివారు. ... ఆంగ్లవిద్య మన యాత్మశక్తిని వమ్ముచేయుచున్నది. మన జ్ఞానమును నశింపఁ జేయుచున్నది.

“ఆంగ్లభాష లేనిచో ప్రభుత్వ పరిపాలనా యంత్రమును జరుప వలనుపడదని కొందరు భయపడుచున్నారు. బాలురు పెండ్లిండ్లకై యింగ్లీషును జూపుచున్నారు. ఆంగ్లేయులతోడనే యాంగ్లములో మాటాడవలయునని యాంగ్లము సభ్యునించుటకు స్త్రీలు అభిలషించుచున్నారని నే నెఱుఁగుదును. తమవారితోఁ

దమ మిత్రులతోఁ దమతమ భార్యలు ఇంగ్లీషు మాటాడలేక పోవుటకుఁ ఖిన్నులగు భర్త లుండుటయు నాకుఁ దెలియును.”

“ప్రస్తుతము ఆంగ్లభాషయే చదువనఁ బడుచున్నది.”

“మాతృభాషను నిరసించుటను జూడ నా మనస్సు భేదపడుచున్నది. తల్లిదండ్రులు తమ బిడ్డలకును, భర్తలు తమ భార్యలకును జాబులు మాతృభాషయందు వ్రాయక యాంగ్లమందు వ్రాయదలంచుటను నా మన సొప్పకున్నది.

“పిల్లలకు ఆంగ్లభాషను నలవడఁజేయు విషయములో మిత్రుఁడు పోలకు మహాశయునితో నే ననేక పర్యాయములు వాదించియున్నాను. బాల్యముననే యాంగ్లభాషములు కలుగుటకును, వెలువరించుటకును బాలురకు నలవఱచుచున్న భారతీయ మాతా పితరులు బాలురను, దేశమును వంచించుచున్నారని నా తలంపు. ఆ తల్లిదండ్రులు బిడ్డలను దేశాచార సంప్రదాయముల నుండి వేఱుచేసి దేశసేవకే యనర్హులనుగాఁ జేయుచున్నారు. అందుచే నేను బాలురతో మాతృభాషయందే మాటాడుటకు నిశ్చయించితిని.”

పై ప్రసంగములవలన గాంధీమహాత్ముఁడు నేటి విద్యా విధానముమీఁద జూపుచున్న యభిప్రాయమును దేశీయ విద్యా విధానముమీఁదఁ జూపుచున్న యభిప్రాయమును మనకు స్పష్టమగుచున్నది. మహాత్ముఁడు ఆంగ్లభాషయందుఁ బండితుఁడని లోక మెఱుఁగును. విదేశములలోనుండి యావిదేశాచార వ్యవహార సంప్రదాయములు బాగుగాఁ దెలిసికొనినవాఁడు మన మహాత్ముఁడు. ఆ యనుభవములు ముందు రాఁబోవు వారికి మిక్కిలి యుపకరింపఁగలవు. గాంధీమహాత్మునకు ఆంగ్ల

భాషమీఁద నెట్టి ద్వేషము లేదనియు, ఆ యాంగ్లము ప్రయోజనము లేదని తలచువాఁడును గాదనియు పై నుదాహరించిన మహాత్ముని ప్రసంగములే స్పష్టపఱచుచున్నవి.

మహాత్ముని మాతృభాషాభిమానము అసదృశము. ప్రకృతి తత్త్వమునుబట్టి దేశములు భేదించి ట్లు, దేశభేదముల ననుసరించి యా యా దేశముల ప్రకృత్యనుసారముగా భాషలుద్భవిల్లనవి. అందుచేఁ బ్రకృతి ననుసరించి పుట్టి దేశమును, భాషను బ్రేమించుట యా యా దేశములం దుద్భవించిన వారు తమ మాతృదేశమును, మాతృభాషను గౌరవించుట ప్రతి మానవుని విధి యనియు, దేశ స్వాతంత్ర్యమును సాధించుట కిది యొక తరణోపాయ మనియు మహాత్ముని యభిప్రాయము.

ముమ్మొదట మాతృభాషను నేర్చి, యందలి గొప్పతనమును గ్రహించి, తఱునాత నితరభాషల నేర్చినఁ బ్రయోజన ముండునుగాని; తొలుదొల్తనే యన్యభాషను నేర్చుట వలనఁ దన భాషములను విప్పిచెప్పు నేర్పు మాతృభాషవలనఁ గలిగినంతగాఁ గలుగఁజాలదు. అందుచే మాతృభాషను నేర్చి, అందు నైపుణ్యము సంపాదించవలయును. అట్లు నేర్వవలయుననిన మాతృభాషయం దభిమాన మావశ్యకముగదా!

అట్టి యభిమానమే మన యందఱి హృదయములందుఁ బాదుకొనినయెడల మన మాతృభాషాభివృద్ధి కింక నడ్డులేదు గదా! ఈ యాంగ్లభాషా వ్యామోహముచే నీవు నీ దేశభాషల కెంతటి యంతరాయము తెచ్చిపెట్టినావో తెలిసికొనుము. పండితుఁడన నాంగ్లభాషా వేత్తయని నేడు మనము పరిగణించుటకు మాతృభాషాభిమాన శూన్యతయే కారణము

గదా! దేశభాషలందు లేని గౌరవ మీ యాంగ్లభాషయందుక్కదానియందే కలదని యనుకొందువేల? సమవాయి సంబంధముచే హితమహితముగు నను చందమునఁ దెలివితక్కువ తనముచే మన భాషను మన మీసడించుట పాడియా? మన భాషయందు లేని గొప్పతన మీ యాంగ్లభాషయందు దేమి గలదు?

పూర్వమీ యాంగ్ల భాష మన దేశమునఁగలదా? బుద్ధ శంకర రామానుజాది మతప్రపక్తలెందరు మాతృభాషా మూలమున నెంతటి విజ్ఞాన స్వరూపులైరో యప్పుడే మఱచిపోతివి కాబోలు? మనప్రాచీన కవిపండిత చక్రవర్తులందఱు ఆంగ్ల భాషా మూలముననే యింతటి వారైరిని యమాయకబుద్ధినిదలంచుచున్నావా? నీ యీ యమాయకబుద్ధియే నీ గౌరవమునకు హానికరమని తలంపలేకున్నాడవు! లేనిచో, నీవు పుట్టిపెరిగిన మాతృదేశమందు నీకు- నీ భాషకు గౌరవము లేకపోవుటకుఁ గారణమేమి? నీ మూలమున నెంతయో యభివృద్ధిపొందవలసిన నీ తల్లిభాష నేడు నీ మూలమున నెంతయో హైన్యమనుభవించుచున్నదిగదా! ఈ యాంగ్ల భాషా మూలమున నీ జాతీయత-నీ భాషయును నాశమగుచున్నవి. నీకేక గౌరవ మెక్కడ? ముందువెనుకలాలోచన లేనివాడవై యింగ్లీషు బడులయందలి బల్లలమీఁదఁ గూర్చుండుట గౌరవమని పిచ్చి నమ్మకముతోఁ దలపోయుదువుకాని, నీ వీధిబడులయందలి చాపల మీఁదఁ గూర్చునుట గౌరవమని తలపోయవు? మాతృభాషాభిమానము లేక యాంగ్లము నభ్యసించుదనుక నీవు నిజమగు భారతీయుడవు గావనుట నిక్కము.

విద్యార్థి సోదరుడా! ఈ మా పలుకులచే నాంగ్ల భాషను నిందించుచున్నారమని నీలాపనిందలు మూపై మోప కుము. ఇంగ్లీషుభాష పఠనీయము కాదని మే మెన్నటికిఁ జెప్పము. నీ మాతృభాషయందు - నిన్నుగ్గుబాలతోఁ బెంచి పోషించిన నీ తల్లి భాషయందు-విజ్ఞానము సంపాదించుకొనక యితర భాషల నాశ్రయించుట ధర్మదూరమని తెలుపుచున్నారము. ఆంగ్ల భాష చదివినఁగాని గౌరవమురాజాలదని వెట్టి వ్యామోహమునబడి నీ భాషను నశింపజేయ నుంకించుట యవివేకము. ఆంగ్లమువచ్చినఁ, బండితుఁడను గాంగలని నీ గర్వము కాఁబోలు? నీ ప్రాచీనపండితులెల్లఱు, ఆంగ్ల మెఱిగిరా? వారలు తమ మాతృభాషామూలమున నెంతటి విజ్ఞాన ధనులై ధన్యులై రోయెఱుంగుము. మృదుమధురముగా శాకుంతల నాటకము రచించిన కవికుల సౌర్యభాముఁడు కాళిదాసు, ఆంగ్ల భాషా విశారదుడా? ఆదికావ్యము రామాయణమును సృష్టించిన వాల్మీకిమహర్షి యాంగ్లభాషావేత్తయా? పంచమవేద మనబరగిన మహాభారతమందు ధర్మోపదేశము గావించిన వ్యాసుఁడు ఆంగ్ల కళాశాలా పట్టభద్రుఁడొకో! తియ్యని పలుకులతో, వెన్నెలవంటి చల్లనిభావములతో, బ్రసన్నకలితార్థయుక్తి భారతము తెలుగున వెలయించిన నన్నయ భట్టారకులు ఆంగ్ల కవితా ఛందః పాండితీమండితుఁడా? సుస్థిరమైనదవ సామ్రాజ్యమును సంస్థాపించిన ఛత్రవతి శివాజి, యాంగ్ల రాజకీయ చతురుడా? ప్రపంచ ప్రఖ్యాతితో ప్రజారాజ్యమేలిన యశోక చక్రవర్తి యాంగ్ల భూపాలనా శాస్త్రచాతురీధురీఁదుఁడా?

భారతీయ విద్యార్థి సోదరుడా! పెక్కు పలుకులేల? నీ ప్రాచీనులెవ్వరు ఆంగ్ల భాషను నెఱింగినవారు కాదుగదా!

వారు నీ దేశమునకు-నీ భాషకు-నీకు నెంతటికీర్తి సంపాదించి పెట్టిపోయిరో తలచుకొనిన నొడలు పులకరించునుగదా! కావున; నాంగ్ల భాషయే నీకవశ్య పఠనీయముకాదు; నీ మాతృభాషను నభ్యసించి నీ ప్రాచీనులవలె నీవును యశోవిశాలుడవై వర్ణిలుము !!!

విద్య విజ్ఞానము

ఏండ్లతఱుబడి చదివి యేదియో యొక పరీక్షయందు తీర్చుడవై నంత మాత్రమున ఫలము కలుగఁబోదు. సౌజన్య సౌశీల్యాది సద్గుణములుగలిగి సత్ప్రవర్తనానురక్తుడగుదువేని నీ నేర్చినవిద్య రాణింపఁగలదు. సద్గుణములు నేర్పని విద్య విద్య కానేరదుని మహాత్ముడు చెప్పియుండెను. మహాత్ముడు తన తనయునకు వ్రాసిన యుత్తరమును జదువుకొనుము. విద్యయన నెట్టిదో స్పష్టము కాఁగలదు. మహాత్ముడు వ్రాసిన యుత్తరమునందు,

“విద్యయన జ్ఞానమును గ్రమక్రమముగా బెంచుకొనుట యని నా యభిప్రాయము” పరీక్షలకుఁ జదువు చదువు కాఁజాలదు.”

“విద్య యననేమి? ఇతరులకై జీవించి సేవచేయుట; ఆ సేవకుఁ బ్రతిఫల మపేక్షింపకుండుట. నీకు వయస్సు వచ్చిన కొలది యిందలి సత్యము బోధపడును.”

“నీవు ఏ తరగతియందుఁ జదువుచున్నావని నిన్నెవరైనఁ బ్రశ్నించినప్పుడు నీవు సిగ్గుపడక, బాబుగారి-తండ్రిగారి గ్రాంథీ మహాత్మునిని బంధువులు, మిత్రులు మొదలగువారు ‘బాబు’ అని

పిలుచునలవాటు కలదు) తరగతియందు జమీన్దార్లను ప్రత్యక్ష
తరమియుము, పరీక్షల చదువునకై వ్యభవచకుము.” అని
వ్రాసిన విషయమును గ్రహించుచో విజ్ఞానమిచ్చునది చదువు
కాని పరీక్షలందు తీర్ణత నిచ్చునది చదువుకాదని స్పష్టమగు
చున్నది.

విద్యయన నేమో కొంతవఱకుఁ దెలిసికొంటిమి. అనా
సక్త బుద్ధితోఁ బ్రపంచ సేవచేయఁదలఁచుట విద్యయన
వచ్చును. నీవీ విద్యాలక్షణములను గుఱివించి ముందు జీవితము
సందు నలవఱచుకొనుట మంచిది.

కొందఱు, అనవరతము గ్రంథపఠనాసక్తులై యుందురు.
కేవల గ్రంథపఠనానుభవము జీవితమునకు సహకారి కాఁజాలదు.
నిశ్చలబుద్ధితో గ్రంథమందలిసారము గ్రహించి తనజీవితమందుప
యోగించుకొనవలెను. జీవిత సౌభాగ్యమును బెంపొందించు
నదియే విద్య. కావున, కేవలము గ్రంథపఠనము మాత్రము
విద్యయనఁ జెల్లదు. “నా విద్యాభ్యాస కాలమందు నేనెన్నఁడును
పాఠ్య పుస్తకములఁదక్క తక్కిన పుస్తకములఁ జదివియెఱుంగను.
తఱువాటి కాలమందుఁ జదువదుమనిన అట్టి యవకాశము లభింప
లేదు. అందుచేత నా కదియొక కొఱతయని తలఁపవచ్చును.
అయితే, ఈ కొఱతచే నాకెట్టి కొఱతయుఁగలుగలేదు. పాఠ్య
గ్రంథములవలన నా నేర్చినకొలఁది చదువు నాయందుఁ బరిపక్వత
పొందఁగలిగె”నని మహాత్ముఁడు తన యాత్మకథయందుఁ జెప్పి
యుండెను. ఆత్మజ్ఞాన పరిశోధనకు మహాత్ముఁడు ప్రయత్నించు
నప్పుడెప్పుడును గ్రంథపఠన మాత్రమున నాత్మజ్ఞానము కలుగఁ
జాలదనియు నందులకు జీవితమందలి అనుభవజ్ఞానము ముఖ్య
మనియుఁ బెక్కు-పర్యాయములు వక్కాణించెను. విద్యయనఁగాఁ

బుద్ధకముల దొంతరలుగాని, గ్రంథాలయములుగాని కాజాల
వని మహాత్ముడు తన జీవితమందు గ్రహించిన గొప్ప
సత్యము.

విద్య, మానవుని జీవితమందలి కష్టముల నెదుర్కొని జీవి
తమును శక్తిమంతము చేయునదిని యర్థము. జీవితము శక్తి
మంతము చేయజాలని విద్య సెటివీరకాయవంటిదగును. పాఠ్య
గ్రంథములను, ఇతర గ్రంథములను దిరుగవేయుట మాత్రము
విద్య కాజాలదు. బుద్ధివికాసమునకు-శరీరదార్ధ్యమునకు-గౌరవ
జీవితమునకు విద్య పరమావశ్యమగును. కావునఁ బ్రతిమానవ
ప్రకృతికి విద్య యెంతైన యావశ్యకము. బుద్ధివికాసమునకు
జాతీయ విద్యయు; శరీరదార్ధ్యమునకు వ్యాయామవిద్యయు,
గౌరవ జీవనమునకుఁ బాఠశాల విద్యయు మానవున కత్యం
తావశ్యకములు. ఇప్పుడు ఈ త్రివిధవిద్యలు నశించినవి. మనము
దాసులమైతిమి. ఈ త్రివిధాత్మకవిద్య లేకయున్నచో భారతీయుఁడు
మానవప్రకృతిని గాంచని పశువే యగుచున్నాఁడు. “విద్యార్థుల
జీవితములకుఁ బనికిరాని పద్ధతిని భౌతికశాస్త్రములు గఱపఁబడు
చున్నవ”నియు “రసాయన పదార్థమును దెలుపుటకు రసాయన
శాస్త్రము బోధింపఁబడుచున్నది”నియు, ఈ శాస్త్రములు విద్యా
ర్థులు పాఠశాలను విరమించినపిమ్మట నొక నీటిచుక్కనుగూడఁ
బరిశోధింప శక్తి లేనివారుగా నున్నారు”నియు, “మన దేశ సరి
త్రలు, దేశీయవిజ్ఞామును నితర విషయములను మఱుగునఁబడెన
వ”నియు, “పాశ్చాత్యుల బంతులాటలు ఆహ్లాదకరములై
యున్నను, ధనవ్యయము లేని మన దేశీయభేదములును, మల్లె
యుద్ధములును, విలువిద్యలును అనాగరికముగాఁ జూడరాదు”

నియు, “పారిశ్రామిక విద్యలు కావలయు”నియు బలుతావులందు బ్రబోధించియుండెను.

ఈ యాంగ్లభాషా వ్యామోహముచే మన భారత విద్యార్థులు తమ సహజముగు బుద్ధిసంపదను, శరీరశక్తిసంపదను గోల్పోవుచుండిరి. శారీరకశక్తి నన్నగిల్లుకొలది బుద్ధిశక్తి నన్నగిల్లుచుండును. ఇట్లు శక్తి నన్నగిల్లినవిదవ విచారించిన నేమి ఫలము? శారీరకశక్తిలేనిది స్వాతంత్ర్యానురక్తి పట్టునడజాలదు. కావునఁ బ్రతిమానపుడగు శక్తి (బలము) కలిగియుండవలయును. శరీరబలములేనిది బుద్ధిబలము కలుగజాలదని మనము పాశ్చాత్యపుస్తకములందుఁ జిన్ననాడే చుచుకొని యున్నారముగదా! బుద్ధిబలమునిచ్చునట్టి శారీరకశక్తి మానవున కెంతేని ఆవశ్యకము. శారీరకశక్తి కలిగియుండుటచేతనే మన మహాత్ముఁడు మునుసలితనమందును దేశస్వాతంత్ర్యమునకై యహర్నిశలు అకుంతితదీక్షతో సపారముగు సేవసల్పుచుండెను. అట్టి శారీరకశక్తి యుండుటవలన మహాత్ముని ధీశక్తిచే భారతదేశమును నొక్క త్రాటిమీఁద నడుపఁగలుగుచుండెను.

సంగీతము

నేటి విద్యావిధానములో సంగీతము లేకపోవుటను మహాత్ముఁడు తన యనిష్టతను బలుచోట్లఁ బ్రసంగవశమునఁ బ్రస్తావించి యుండెను. సంగీతము, మానవుని యింద్రియములను సంతోషపఱచుచు, మనస్సును నానందమున నోలలాడించుచు, బుద్ధిని నాహ్లాదపఱచును. మానవుని నుత్తేజపఱచి జీవితము నానందమయముగను, సరిదిద్దును. ముగ్ధమోహన సంగీతము ప్రాణమునకు ‘హాయి’ని గలిగించును. పెద్ద పెద్ద సభల

నిశ్శబ్దతను గల్గించుటకు సంగీతము చక్కని బాట యగును. మానవజన్మ మెత్తినవాడు సంగీత పండితుడైనను గావలెను, లేదేని సంగీతమండలి మాధుర్యముగ్రోలువాడైనను గావలెను. సంగీతమును ద్వేషించువాడు హత్యాది నేరములకుఁగూడ జంకఁడని నిస్సందేహముగాఁ జెప్పవచ్చును. గాంధీమహాత్ముడు సంగీత రసజ్ఞుడని మహాత్ముడు వెలువరించిన యభిప్రాయము లను బట్టి ద్యోతిత మగుచున్నది. గాంధీమహాత్ముని జీవిత మందు సంగీతముగూడ మాధుర్యమును గల్గించుచున్నది.

శ్రీ విద్య

పురుషులకు వలెనే స్త్రీలకును విద్య యావశ్యకము. విద్య యనగా జ్ఞానమని యర్థముగదా! అట్టిజ్ఞానము పురుషుల కావశ్యకమై స్త్రీల కనావశ్యక మగునా? విద్యా ఫలమును ఒక తెగవా రనుభవించి, మఱియొక తెగవా రనుభవింపరాదని యేశాశ్రమము నోచువిప్పి చెప్పఁగలదు? స్త్రీ పురుషులను నిరు తెగలవారు జీవితయాత్రలో సమాన భాగస్వాములై యుండ, నొక తెగవారు చదువుకొనవచ్చుననియు, నొక తెగవారు చదువుకొనరాదనియుఁ జెప్పనగునా? సీత, సావిత్రి, దమయంతి, ద్రౌపది మొదలగు భారత నారీమణులు చదువుకొని యాదర్శ జీవితములు గడిపి, నేటికి మనచేఁ బూజలందుకొనుచుండుట లేదా? కాఁగా; స్త్రీ పురుషులలో నొక పురుషుడుమాత్రము చదువుకొనవచ్చుననియు, స్త్రీలు చదువుకొనరాదని చెప్పట యసంగతము. ఇట్టి విధి నిషేధములే భారతదేశమునకు దాస్య మును దెచ్చిపెట్టినవి. ^{జి}స్త్రీ విద్య నాటికి గోటయినప్పుడు నేటికి మోటగునా? జ్ఞానసంపదకు మూలమగు విద్య నాజ్ఞించుటకు స్త్రీ పురుషుని భేదము పరిగణింపఁదగునా? సౌజన్య

సౌశీల్యములను బెంపొందించునట్టి విద్య స్త్రీల కావశ్యకమని మహాత్ముడు గుజరాతీ స్త్రీ మహాసభయం దుపన్యసించుచు స్పష్టీకరించి యుండెను. మహాత్ముడు స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికిఁ దవారహ లాడుచుండెడివాడు.

మహాత్ముని ప్రయత్నము

ఈ యాంగ్లవిద్య తెప్పలు వేసికొనుచు సముద్రములు దాటివచ్చి, మన భారతదేశమందుఁ బ్రవేశించి మన భారత జాతీయ విద్యలను నాశనము చేయుచుండ, నిక్కమగు భారతీయుఁ డెవఁడు సహింపఁగలఁడు? తనకు - తన దేశమునకు గౌరవప్రదమైన మాతృభాష నుద్ధరించుటకు నిక్కమగు భారతీయుఁ డెవఁడు ముందంజ వేయఁడు? భారతదేశమందుఁబుట్టి భారతదేశాచారముల నవలంబించుచు, భారతదేశ సౌభాగ్యమును బెంపొందించుట కవతరించిన మన గాంధీదేవుఁడు మానముద్ర వహింపఁగలఁడా? మహాత్ముఁ డట్లు మానము వహించిన యెడల, మనము గాంధీని మహాత్ముఁ డనఁగలమా? అయ్యది మహాత్ముని లక్షణమా?

మన కిన్ని సందేహము లెందుకు? మహాత్ముడు మాతృదేశమునకు సేవసల్పుటయం దణమూత్రమైనను జలించు వాడు కాఁడు. మిన్ను విడిగి మీఁదఁ బడినను వెనకంజవేయని మేరునగధీరుఁడుమన గాంధీమహాత్ముడు.

ఈ యాంగ్లభాషా వ్యామోహముచే భారతదేశము దుర్గతిపా లగుచుండుటను భారతీయులకు విప్పిచెప్పెను. మహాత్ముని యమూల్యములగు మాటలకు భారతీయులు చెవియొగ్గకునికి కారణము కానరాకున్నది. మహాత్ముఁ డొకటి చెప్పి

మఱియొకటి చేయనొల్లఁడు. గాంధీమహాత్మునియందుఁ గల మహిమయే యిది! మహాత్ముఁడు మాతృభాషను గుఱుతించిన నాఁడే. తన తనయులను నేటి యాంగ్లవిద్యాలయములకుఁ బంపక, జాతీయ విద్యను నభ్యసించుటకు జాతీయ పాఠశాలకుఁ బంపెను. మాతృభాషాముఖమునఁ దాఁ బొందిన యానందమును భారతీయులకుఁ దెలియఁ జెప్పఁచు, నేటి యాంగ్ల పాఠశాలను బహిష్కరింప వలయునని దేశీయుల కాజ్ఞాపించుట ప్రపంచమునకుఁ దెల్లముగదా! నాటినుండి మహాత్మునియొజ్జ మేరకు భారతవిద్యార్థులు ఆంగ్ల విద్యాలయములను బహిష్కరించి యుందురేని నేటికి మన మాతృభాష లెంత యభివృద్ధి నంది యుండెడివో! దేశ స్వాతంత్ర్యమునకు భాషా స్వాతంత్ర్య మావశ్యకము. అందుచే, గాంధీమహాత్ముఁడు దేశస్వాతంత్ర్యమునకు వలయు జాతీయవిద్య యావశ్యక మని గ్రహించెను. మహాత్ముని సంకల్పానుసారము ఆంగ్ల విద్యాలయములను బహిష్కరించి యుందుమేని, ఆనాడే మన భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్యము, మనమాతృభాష కభివృద్ధియుఁ గలిగియుండెడివి.

జాతీయ విద్య - స్వరాజ్యము

భారతదేశమందలి విద్యార్థులు-వారి తల్లిదండ్రులు త్యాగబుద్ధిని గ్రహింపలేక మహాత్ముని యుపదేశములను గ్రహింపఁజాలకపోవుట యెంతేని సంకాపకరము. జాతీయ విద్యాలయములు నశించి యాంగ్ల విద్యాలయములు తిష్ఠవేసిన పిమ్మట మనకిక స్వరాజ్యమేల? “ఆస్వరాజ్యము వలదని మహాత్ముఁడొనొక్కివక్తానించియుండెను. మనభారతీయులు నేటికినత్యయమునుగ్రహింపనేరకపోవుటమిగులలజ్జాకరము. గాంధీమహాత్ముఁడు

విదేశీయ నాగరకతా వ్యామోహమును వీడి, తన దేశీయుల మాతృజ్ఞాన ప్రబోధము కావించి, భారతదేశమును బవిత్రముగావించుచుండెను. అందులకు, జాతీయ విద్య యావశ్యకమని లెలంచి భారతదేశీయులకుఁ ప్రబోధించుచుండ, భారతీయులు లేమకుఁ బట్టనట్లు మెలఁగుట మిగుల శోచనీయము. మహాత్ముని యడుగుజాడల మెలఁగునట్టి జీవితమే చరితార్థము.”

రాష్ట్ర భాష

“భారతదేశమున కాంగ్లభాష రాష్ట్రభాషయగుచున్నది. అందుచే, అట్టి యా యాంగ్లభాషను మనమేల బహిష్కరింపవలెను?” అని కొందఱునుచున్నారు. ఈ సువిశాల భారతదేశమునందు వివిధ రాష్ట్రభాషావలంబులెల్లఱునేకమై రాజ్యతంత్రమున కుపయుక్తమగు నొక్కభాషను రాష్ట్రభాషగా నిర్ణయించుట యావశ్యకము. ప్రాచీన కాలమందు భారతదేశము కొంతకాలము ప్రాకృత భాషామూలమునను, గొంతకాలము ‘పాలీ’ భాషాముఖమునను, నకల రాజకీయ వ్యవహారములు చక్కఁబెట్టఁ బడుచుండెడివి. రాష్ట్రభాషలై వర్ధిల్లిన యీ రెండు భాషలును భారతదేశ భాషలు. అయితే యాంగ్లమో?

హిందీ—ఇతర భాషలు

మన మాతృదేశమునకుఁ దగిన జాతీయ విద్యాపీఠమందు నాంగ్లభాషాదేవతామూర్తి నేగాక, ఇతర భాషాదేవతామూర్తులనుగూడఁ బ్రతిష్ఠించి పూజలు చేయవచ్చును. కాని రాష్ట్రభాష మాత్రము మన జాతీయభాషగానుండవలెను. అందుచేత గాంధీమహాత్ముడు భారతదేశమున దధిక సంఖ్యాకులు మాటాడునట్టి ‘హిందీ’ భాషను జాతీయ (రాష్ట్ర) భాష

చేయవలయునని సంకల్పించి సల్పుచున్న కృషి యెల్ల రెఱింగి నది. నేడు మనము మన దేశభాషలం దొక్కటియు, గొప్పది యునగు 'హిందీ' భాషను రాష్ట్రభాషగా సంగీకరించుట ముఖ్యము. ప్రపంచమందలి దేశములన్నియుఁ దమ తమ దేశ భాషలలో ప్రభుత్వ పరిపాలనము సేయుచుండ, మనదేశము మాత్రము అన్యభాషను రాష్ట్రభాషగా సంగీకరింపనేలే! యే దేశమందెన్నఁడులేని యీ క్రొత్తవింత మనదేశమునకు మాత్ర మేలే! దేశాన్నత్యమునకు మూలము భాష, దేశస్వాతంత్ర్యము నకు మూలము భాష. అందుచే మనదేశమునకు మనభాషయే మన రాష్ట్రభాషగా నుండుట స్వాతంత్ర్య చిహ్నమగును. హిందీ భాషను రాష్ట్రభాషనుగాఁజేయ సంకల్పించిన గాంధీ మహాత్ముఁడు తక్కిన దేశభాషలను నిరసించుటలేదు. ఆయా దేశభాషలు వర్ధిల్లవలయునని మహాత్ముని కోరిక. మహాత్ముఁడు సాగించుచున్న స్వదేశీయోద్య మాశయముకూడ నిదియే. రాష్ట్రభాషగా (ప్రభుత్వ భాషగా) వ్యవహరింపఁబడుచున్న యాంగ్లభాషకు మాటుగాదేకై కృషియునకును, లోకవ్యవహారము నకును హిందీభాషను రాష్ట్రభాషగా నుపయోగింపవలెనని మహాత్ముని యభిప్రాయము. మాతృభాషలను మఱుగుపఱచి హిందీభాషను మాత్రమే నేర్చుకొనుఁడని మహాత్ముఁడు మనకు బోధించుటలేదు. అట్టి పద్ధతి కలిగిన యెడల 'హిందీభాష' యక్కఱలేదనియే మహాత్ముఁడు చెప్పఁగలఁడు. హిందీభాషను రాష్ట్రభాషగా సంగీకరించుటవలన 'బ్రపంచచరిత్రయందు ప్రతి దేశమునకుఁ దమతమ దేశభాష, ప్రభుత్వభాషయైనట్లే మన దేశమునకును మన దేశభాషయే ప్రభుత్వభాషయై తక్కిన దేశములతోఁబాటు మనదేశము స్వతంత్రమై సమానస్థాయిన

నుండగలదు. అందువలన దక్కిన దేశభాషలకుగూడ నష్టము గలుగదు.

తెలుగు

మన తెలుగుదేశమును దీసికొందము. తెలుగుదేశము నకు భాషగానున్న తెలుగు మిక్కిలి గొప్పభాష. ఆంధ్రభాష యందుగల ఆంధ్రమహాభారతమునకు బోలిన గ్రంథము భారత దేశ భాషలందేలేదని చెప్పవచ్చును.

నన్నయ

పున్నమినాటి వెన్నెలను మఱపించు నద్భుత కవితారసముగలిగి, ప్రసన్న కలితార్థ యుక్తి దవిలి, యతిమనోహరమై తెలుగుఁ దనమునకే మెఱుఁగులుకూర్చు నతిలోకనుందరమును, అఖిలజన శిరోభార్యమునునగు మహాగ్రంథమై యొప్పునట్లు నన్నయ భట్టారకులు మహాభారత రచనను మొదలిడిరి.

తిక్కన

తిక్కన భారతము తెలుగునకు వెలుగునిచ్చు నొక యపూర్వ కవితాసృష్టి. ఇట్టి కావ్య రచనను శిల్పముగా దిద్ది తీర్చుటలో తిక్కన సిద్ధహస్తుడై తనకవితా సృష్టిచే దేశభాషలందును, కావ్య జగత్తునందును నొక మహత్తర వినూత్న సౌందర్యమును సృష్టించి దేశభాషలలో నిట్టి విలువగల జాతిరత్నమే లేదనునట్లు నిదర్శింపగలిగెను. నిజమునకు, దేశభాషలలో నిట్టి గ్రంథము లేదనుటలో నించుకంతయు నత్యుక్తిలేదని ఘంటాపథముగాఁ జెప్పవచ్చును. ఇది మన యదృష్టము.

ఎఱ్ఱన

ఇస్లే; ఎఱ్ఱనాత్యుండును దన భారత భాగమును నతి రసవంతముగాఁ దెలిగించెను. ఈ ముగ్గురు కవులు, మహాభారత

మును త్రిమూర్తులు లోకసృష్టి కావించినట్లు, సృష్టించి తెలుగు గొప్పతనమును లోకమునకుఁ జాటిరి.

పోతన

ఆంధ్ర మహాభాగవతము పోలిన భక్తిభావబంధురముగు కావ్యము భారత భాషలందే కానరాదేమో! భక్తిభరితమై, రసనివ్యందమై, చదువువారలకుఁ గలకండయై, తేనియ తరితీపులూరుచు, చదువుచున్నంతవరకు నొడలు పులకరింప, భగవత్సాదారవిందములందే మనస్సును లగ్నముకావించి జన్మము ధన్యము చేసితినియ్యా పోతనామాత్యాయని పౌనఃపున్యమున మెచ్చుకొనఁజేయును. భక్తిభావములో నీయాంధ్ర మహాభాగవతమునకు మించిన గ్రంథ మేదేశభాషలయందును లేదనఁగలము.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు తెలుగుసఁబుట్టుట మనభాషామతల్లికి వెలుగుబాట యయ్యెను. విద్యానగరమును విజయనగరముగాఁ జేసికొని తెలుగునేలను అవక్రపరాక్రమముతోఁ బరిపాలించి తెలుగు సామ్రాజ్యమును దెలుగు పౌరుషముతో విస్తరింపఁజేసి జయస్తంభములనాటి, విజయతేజశ్శాల్మిషై తెలుగుభూమిని భారతభూమియందు వెలయింపఁజేసెను.

అష్టదిగ్గజ కవులను బోషించుచు, నాంధ్రకవితా కన్యను జెంచుచు, నాంధ్ర ప్రబంధముల వెలయింపఁజేసి స్వయముగా 'ఆముక్తమాల్యద' మహాకావ్యమును రచించి యాంధ్రభోజుడై శ్రీకృష్ణదేవరాయలు సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌముఁడను పేరున యశోవిశాలుడై యాంధ్రభూమిని, ఆంధ్ర సామ్రాజ్యమును, ఆంధ్ర కవితాకన్యను అనన్య పౌరుషపాండితీ శక్తులతోఁ

బాధవిల్లంజేసిన యాంధ్రభోజుడు మా తెలుగువాడని చెప్పుకొను గర్వము భారతదేశ చరిత్రయందు బ్రసిద్ధికెక్కెను.

భట్టమూర్తి

భట్టమూర్తి, తన సంగీత సాహిత్యములను మేళవించి యపూర్వప్రతిభచే 'వసుచరిత్ర'ను సృష్టించి వహ్య! తెలుగున నిట్టి యపూర్వ ప్రబంధము వ్రాయుగలిగెనుగదాయని గర్వింపక పోము.

చిన్నయసూరి

తన యద్భుత బుద్ధిసంపదచే, సపూర్వ పాండితీ ప్రతిభచే, సమస్త దేశభాషలలోనేకాదు, గీర్వాణమందైనను అష్టాధ్యాయదక్క మఱియొక్కటి సాటిరాదనురీతిని పరవస్తుచిన్నయసూరి "బాలవ్యాకరణము"ను సూత్రీకరించి అసరపతంజలి యనిపించుకొని, భారతీయులలో మించిన వైయాకరణులము మేమని తొమ్ముచిటిచి చెప్పగల సాహస మును తెలుగువారికి గూర్చిపెట్టెను.

ఇట్లు, తెలుగుదనమును జెప్పకొనుచు బోయినచో గొప్ప చెప్పకొనుట పూర్తికాదుగాని గొప్ప గ్రంథము మాత్రము కాగలదను గొప్ప భయము మాత్రము తప్పక కలుగును. కాన సంగ్రహించి చెప్పుచున్నాడను.

శ్రీ వీరేశలింగంపంతులు

నిద్రాణమైయున్న యాంధ్రజాతిని - ఆంధ్ర సరస్వతిని మేలుకొలిపిన మన కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారి వంటి

వారు భారతదేశ మందెందరుకలరు? బాల్యవివాహములు తగవని
 వేదప్రమాణములతో నిరూపించుచు, స్త్రీ పునర్వివాహములు
 శాస్త్రసిద్ధములని సిద్ధాంతీకరించుచు, స్త్రీవిద్య దేశభ్యుదయము
 నకు మూలమని శాస్త్రముల మూలమున సమర్థించుచు, అంట
 రానితనము మానవజాతిని బ్రశ్నప్రాయము చేయుచున్నదని
 ప్రమాణీకరించుచు దానమ్మిన సంస్కారములను సంఘమందు
 నాచరింపజేయుచు, నాంధ్ర కవులచరిత్ర తెలియని యంధకార
 మును ఆంధ్రకవుల చరిత్రతో రూపుమాపి, వివిధరీతుల నాంధ్ర
 భాషాసేవ చేయుచు, వివిధశాఖలలో సంస్కారమును గలిగించి
 యుగపురుషుడని పేరుగాంచిన వీరేశలింగంపంతులుగారు మన
 తెలుగువాడగుటచే భారతావనియందు మమ్ము మించినవారు
 లేరనిచెప్పకొను గర్వము మన తెలుగువారిదని నొక్కివక్కా
 ణించుట యత్యుక్తికాదు.

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు

ఇక, తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నుతింతుము. ఆ మహా
 నీయు లిద్దఱు తెలుగు భాషామతల్లికి నపూర్వకీర్తిని గడించి
 పెట్టిరని చెప్పట గర్వకారణ మగుచున్నది. గంగాలహరిమించు
 నాశుకవితా స్రవంతిచే నాంధ్రభాషకు - ఆంధ్రావనికి వన్నె
 దెచ్చిన యాశుకవితా చక్రవర్తులు మన తిరుపతి వేంకటేశ్వర
 కవితల్లజలు. వారి యమృతధారావాహినిపంటి యాంధ్రకవితా
 వాహినియందుఁ దెలుగుబాగులు “బావా! ఎప్పుడు వచ్చితీవు”
 అను తమ రాగతరంగములలో మాతృభాషయందు నోల
 లాడుచుందురనుట యథార్థము.

మీసముగల కెంచుట వైదికమతమగునాయని సనాతనులు సందేహించినప్పుడు,

దోషమగుచెడింగియును దుందురుకొప్పగఁబెంచినారమీ
మీసము రెండు భాషలకు మేమె కపింద్రులమంచుఁ దెల్పఁగా
లోనముగ్గిలన్ గనినరుత్ మముగెల్వఁడు, గెల్తురేవి యీ
మీసముదీసి నీ పరగమిపములం దలలుంచి మొక్కమే :

అని సనాతనచేసి యాచరిసభ నాశ్చర్యచకితము గావించి విఖ్యాతినందిరి.

అంతయు గాదు; మీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శక్తియనంతము.

ఇచ్చెదపుగాక; మానెదవేమి కొడువ;
మా కవిత్వ పరీక్ష సమ్యగ్గతినిర
చింపుమే కథనేనియుఁ జెప్పనపుడు
చేయి యాపిన నది తెగవేయుమధిప!”

అని పందెము పలికిన పండితులు భాషాప్రపంచమున నెందఱు కలరో లెక్కింపుఁడు.

“చెప్పెద మొక్కమాట, కడుఁజేవఁ దలిర్పఁగనోన్మ పాగ్రణీ :
గుప్పితిమేని పద్యముల గుంపుల నద్దనుఁ డాహవమ్ములోఁ
గుప్పలుగాఁగ బాణములు గుప్పినరీతిగ నెవ్వఁడేని డా
జెప్పగలాఁడె, వ్రాఁతునని చెప్పినఁ జేయమె శృంగభంగమున్.”

కవితా యుద్ధమందీరితిని నజేయులై 'యేనుఁగునెక్కి,
ధరణీంద్రులు మ్రొక్కఁగ నిక్కి', సన్మానమాలంది' "అద్యత
నాంధ్రకవి ప్రపంచ నిర్మాతల"ని వేనోళ్ళ బ్రశంసలందిన మన
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు సార్థకజీవులై యాంధ్ర బాలురకారాధ్య
యై వసులైరి. అట్టి కవితల్ల జులుపుట్టినగడ్డ మన తెలుఁగుగడ్డ!

కవిరాజు శ్రీ రామస్వామి చౌదరి

ప్రాతపురాణములను బుక్కిటిపురాణములను జేయుచు
శతాబ్దాల తరబడి పేరుకొన్న భారతీయుల మూఢవిశ్వాసమును
నివారించుచు, యథార్థమననేమో బొత్తిగా గ్రహించుటకు వీలు
లేనట్లు, అల్లి బిల్లి గాఁ, గట్టుకథలల్లి, వేదమతమననేమో తెలియ
నీయక, కొట్టుమిట్టాడునట్లానర్చిన యజ్ఞానాంధకారమును అపార్థ
మగునట్లు కవిరాజు శతావధాని శ్రీ త్రిపురనేని రామస్వామిచౌదరి
బారిష్టరుగారు, తెలుఁగువా రన్నింట సంస్కర్తలునుమాయని
మీసము మెలివేసి చెప్పఁగలిగినట్లు, మహత్తర కమనీయ సాహితీ
సృష్టి యొనర్చుట భావుకులకెల్లరకుఁ దేటతెల్లముకదా !

ఇట్టి తెలుఁగుభాష, నేటి భాషగాక ఆర్యద్రావిడ
సంస్కారమును దనలో నిముడ్చుకొని ఋగ్వేదము కాలము
నాటికే యాంధ్ర ప్రతిభచాటఁబంచిన ప్రాతభాష. అట్టి
తెలుఁగుభాష మాతృభాషగాఁగలవారమై యచ్చతెలుఁగు
వాఁడై యన్నింటను అచ్చకీర్తి నార్జించుకొని ధన్యుల
మైతిమి.

త్యాగయ్య

సాహిత్యమందేగాక సంగీతమందును మాదే పైచేయి
యన్నట్లు కర్ణాటక సంగీతమందు త్యాగబ్రహ్మ అసంఖ్యాక రమ

ణీయ కీర్తనా పరంపరలతో భారతభూమిని నోలలాడించి 'శాంతియు లేక సౌఖ్యము లేద'ని రాలరగించు భక్తిభావబంధుర గానసుధాలహరీ విశేషములను వెలుగుగడ్డపైఁ బ్రాకించి, భారత భాషలలో మెచ్చుకోలు నకుండెచ్చెను.

శిల్పకళ

సంగీత నాహిత్యములే మా సాములుకావు; శిల్ప మందును మమ్ము మించిన వారెవరయ్యాయని వేలయేండ్లనాడే కొండలను తొలచి, విగ్రహములమలచి అందచందముల కరుల పోసి, వర్ణ రేఖా విన్యాసముల గులకరించి, దేశీయులనే కాదు విదేశీయులనుగూడనమ్మోహపఱచుకజంతా-ఎల్లోరాగుహలుశిల్ప ప్రాగ్భల్యమును వెలార్చి తెలుగు వెలుగును చాటిచెప్పుచున్నవి.

విద్యారణ్యస్వామి

వేదములకు భాష్యము వ్రాయుటలో మేమే ముందు సుమాయని మతవిజ్ఞానజగత్తునకే వెలుగుచూపిన విద్యారణ్య స్వామి వేదములుండు సంతకాలము తెలుగు గొప్పతనము వెలుగునట్లు చేసెను.

తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు

తెలుగుబిడ్డలు నావారు, తెలుగుగడ్డ నాదియేయన్నట్లు అఖిలభారతావని జాతిమత భేదములు లేకనిత్యము మ్రొక్కులు పెట్టునట్లు ఆర్తరక్షపరాయణుడు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు వెలసిన మా తిరుపతికొండ తెలుగు కాణాచియై భారతావనినే పునీ తము చేయుచున్నది.

కృష్ణా-గోదావరీ నదులు

తెలుగు నేలను బరవళ్ళు త్రొక్కుచుఁ దెలుగు మాగాణమును - పాడిపంటలచే భారత దేశమునకు ధాన్యాగారము చేయుచు, తెలుగుగొప్పను మెప్పులఁజెప్పుచుఁ బ్రపంచముకృష్ణా గోదావరీ పవిత్రనదులు తెలుగును ప్రపంచమందే చాటిచెప్పుచున్నవి.

నాగార్జునుఁడు

అహింసా ధర్మవిజ్ఞానములకఁ బెన్నిధులము. మేమని మా నాగార్జునాచార్యుఁడు విశ్వవిద్యాలయము. నెలకొల్పి ప్రపంచమునకు జ్ఞానభిక్ష పెట్టి తెలుగు తెలుగును ప్రపంచమునకు విరజిమ్మెను.

కోహినూరు వజ్రము

సూర్యుడ న్తమించని సామాజ్యము నేలిన బ్రటిషు సార్వభౌముని కీరీటమును వేసెఁగుభాతి కాంతిపుంజముల నిచ్చి యరిరాజులను బాదాకాంతము. కావించు కోహినూరు వజ్రము తెలుగు నేలయందుఁ బుట్టిన మేటి జాతిరత్నము.

తీరు తీయములు కుప్పలువోసిన తేటతెలుగు బాస మా మాతృభాష. నీటుగోటులకు, శౌర్య పరాక్రమములకు, నాగర కతా వాసనలకు పోతుగడ్డ మా తెలుగుమాగాణము.

అలమతి విస్తరేణ. ప్రపంచమందు మానవ కళ్యాణము నక్షై, తన జీవిత సర్వస్వమును ధారవోయు గాంధీమహాత్ముఁ డును “తెలుగువారు కార్యరంగమందు ఉలుకుటకు పలుగు లెత్తువార”ని మెచ్చుకొనియుండెను.

ఇట్టి తెలుగుభాష సభివృద్ధి చెందించుచు, హిందీ భాషను జాతీయభాషను జేయుటకుఁ దెలుగువారు ముందంజ వేయుట ముదాహరణము. స్వార్థముకంటె పరార్థహితైకజీవితము నకుఁ బాటుపడుట తెలుగువారికి నేడు క్రొత్తగాదు. ఇట్టి యాదర్శ పథగాముల మగుటవలననే తెలుగువారైన మహాత్మునికెంతయో ప్రీతి.

తెలుగువారు తమ మాతృభాషను బ్రహ్మభాషమునఁ జదువుకొనవలయును. అంతియకాని నేటి గాఢకతా వ్యామోహమునఁబడి మాతృభాషను మఱచి, తమ బిడ్డలను దొల దొల్త నే యాంగ్లము నేర్పుట-నేర్పించుట బిడ్డల యభివృద్ధియు దేశాభివృద్ధియుఁ గానేరదు. మాతృభాషను గణించి, యూపిస్తుట సేభావలనైన నేర్పవలయునని విన్నపము.

విద్యా విషయకమగు భాషలనుగూర్చి మహాత్ముని జీవితమునుండి నేర్చుకొనఁదగిన యాణిముత్యములవంటి యభిప్రాయములను గొన్నింట నుదహరించుచుంటిమి. ప్రకృతి ననుసరించి యాయా దేశము లవతరించి యాయా దేశములకుఁదగిన నట్లేర్పడిన ఆయా దేశభాషల యభివృద్ధికై పాటుపడుట ఆయా దేశీయుల విధ్యుక్త ధర్మమనియు, నొకదేశమువారు మఱియొక దేశభాషను నేర్చుకొనుటకుఁ ప్రభుత్వ మవకాశము కల్పింపవలెననియు, భేదభావమును బురికొల్పునట్టి పాఠములు జీవితము నకుఁ దగినవిద్య కాదనియు, జీవిత రమ్యతకు దోహదమునిచ్చు జాతీయవిద్యను నేర్పవలయుననియు, లోకమే యొక మహాగ్రంథమనియు, ఆగ్రంథ ప్రయోజనము సఫలమగునట్లు ఏ ప్రాణికిఁ గీడు చేయరాదను నాశయము గలిగియుండుటయే జీవితలక్ష్యమనియు బోధపడుచున్నది.

హిం దీ

మహాత్ముడు గుజరాతీ దేశమందు జననమందెను. మహాత్ముని మాతృభాష గుజరాతీభాష. — ఆంగ్లమందు ‘బారిష్టరు’ చదివెను. హిందీభాషయందు దనర్గళమైన పాండిత్యము గలవాఁడు. మహాత్ముడు “చిక్కని చక్కని తియ్యదనము మెఱయు నాంగ్లము వ్రాయఁగలఁడు”ని యాంగ్లేయులే మెచ్చు కొందురు. ‘హిందీ’భారతదేశమునకు రాష్ట్రభాషకావలయుననెడి యుద్యమమును ప్రారంభించెను. అట్టి యుద్యమము ప్రారంభించినమహాత్ముడే తన “ఆత్మకథ” నేభాషయందు రచించెను? ఆంగ్లభాషయందా? హిందీలోనా? కాదే; తన మాతృభాషయగు గుజరాతీ భాషయందే రచించెనుగదా! ఆ గుజరాతీ గ్రంథమును మహాదేవ దేశాయి యాంగ్లమున కనువదించెను. ప్రపంచ వ్యాప్తమై నెగడుచున్న యాంగ్లభాషయందు దాటితేరిన పాండితీ విశేషము గలిగియు, మహాత్ముడు తన మాతృభాషయగు గుజరాతీభాషయందే తన యాత్మకథను వ్రాయుట మహాత్ముని మాతృభాషాభిమానము వెల్లడియగుచున్నది. మహాత్ముని మాతృభాషాభిమానమును దెలుపునట్టి యుదాహరణలు పెక్కులు గలవు.

జ్ఞాన విద్య

మహాత్ముడు వివిధ పాఠశాలలందుఁ జదువుకొనెను. పెక్కు ప్రాచీన గ్రంథములను జదివెను. నేటి ప్రాపంచిక జీవిత మనుభవించెను. అపూర్వ జ్ఞానప్రదమైన యాదర్శ జీవితమును గడుపుచుండెను. అందుచే మహాత్మున కాత్మజ్ఞానప్రద

మగు విద్య యబ్బెను. అన్ని విద్యలకు ఆత్మజ్ఞానమే మూలము గదా !

విద్యను రెండు విధములుగా విభజింపవచ్చును. అందొకటి విజ్ఞానమును గలిగించునది. రెండవది జ్ఞానమును బోధించునది. మొదటిది భౌతికవాదమును బోధించును. రెండవది యాత్మజ్ఞానమును బెంపొందించును. ఈ రెండువిద్యలలోఁ బరమార్థమేమి ?

మొదటిది ప్రాణుల భేదమును దెలుపును. రెండవదగు ఆత్మజ్ఞానవిద్య భేదభావమును సశింపజేసి యేకత్వమును బోధించును. ఆ యేకత్వమే మహాత్ముని జీవితమందు ఫలించుచుండెను. ఎల్ల ప్రాణుల ప్రాణము తన ప్రాణమువంటిదని భావించి మహాత్ముఁడు తన జీవితయాత్రను సాగించుచుండెను. మహాత్ముని జ్ఞాననూక్తులు కొన్నిటి నీటఁ జనువుకొందము.

“మన మెల్లరము ఒక్క ప్రాణము.”

“ఎట్టి చెడ్డ ప్రాణినుండియు నన్ను వేఱుచేయలేదు.”

“మానవుఁడు సర్వ ప్రాణులయందును గలిసియుండును.”

“భగవత్సంకల్పమేమి ? సమస్త జీవరాసులకు సేవ చేయుటయే. సేవ చేయుటయే ప్రేమ.”

“ప్రేమయే భగవంతుఁడు.”

“భగవంతుఁ డొక పెద్ద జననాయకత్వము. భగవంతునితోఁ దుల్యుడగు వానిని నేటివఱకు లోకము కాంచలేదు.

“ప్రాణులన్నియు సహోదర భావముకలవి. ఇది సత్య

గ్రహ మెఱిగినవారికి మాత్రమే యవగతము కాగలదు అందువలన సత్యాగ్రహమందు మానవత్వమే యిమిడి యుండ వలెను."

ఇట్టి యమోఘవాక్కులను గ్రహించినయెడల నాత్మజ్ఞానము బోధపడగలదు.

ఆత్మజ్ఞాన ప్రదమగు విద్యకు - భౌతిక విజ్ఞాన ప్రదమగు విద్యకు భేద మెంతయో గలదు. భౌతిక విజ్ఞాన విద్యచే మానవుడు జీవించి మరణించును. ఆత్మజ్ఞాన విద్యచే మానవుడు మరణించియు శాశ్వత యశస్సుకడై చిరకాలము కీర్తి శరీరముతో వర్ధిల్లును.

ఆత్మజ్ఞాన సంపాదనకు వివిధ మార్గములు కలవు. అందు సత్యాగ్రహమను మార్గ మొకటి మహాత్ముడు మనకుఁ బ్రసాదించెను. గాంధీమహాత్ముని సత్యాగ్రము "ప్రాణకోటియంతయు సహోదరమ"ను నాత్మజ్ఞానమును గలిగించునని చెప్పవచ్చును. అట్టి యాత్మజ్ఞానమునకు మూలపురుషుడు మన మహాత్ముడని మనము గర్వింపనగును.

ఈ సత్యమనెడి బీజము పృథివ్యప్రేజో వాయువులుచేరి పెరిగిన జీవవృక్షము మన గాంధీమహాత్ముడు. మహాత్ముని జీవిత మొక విద్యాలయము. అట్టి మహాత్ముని జీవితమునుండి మానవ జీవితమనకుఁ గావలసిన లక్షణములను బొందవచ్చును.

భగవంతుడు సర్వవ్యాప్తుడైనను, సామాన్య బుద్ధి కగోచరుడు. మరియు నిరాకారుడు. అగుచోనిక భగవంతుని గొలుచుటయెట్లు? ముక్తిని బడయుటయెట్లు? ఆత్మజ్ఞానికొక్క నికిందక్క తక్కినవారికెట్లు గోచరించును? భగవత్త్వము తల

చిన కొలది గంభీరము సజిగహాసమయిన విషయము పరమ గహనమైన భగవత్ తత్వము నాబాలగోపాలము గనుగొనుట యెట్లు? కంటి కగుపడని దేవుని సేవించుటకు మానవమాత్రుఁ డెట్లు ఉత్కంఠతచూపగలడు? పృథివ్యపై జోవాయ్యాకాశము లను పంచభూతములు, నూర్యచంద్రులు, ప్రాణము, అనునీ యెని మిది రూపములతో నెల్లెడల నిండియుండు నావరాత్పరుని సేవిం చుటయెట్లు? కంటి కగపడుచున్న పుణ్యపురుషుల నారాధించుచుఁ దన్నూలమున భగవంతుని గొలుచుట మిక్కిలి చక్కని దారి. అది యాబాలగోపాలమునకుఁ దిన్ననిదారి.

తల్లిదండ్రులు దైవస్వరూపులు

ప్రపథమముగా మనను గనిపెంచిన తల్లిదండ్రులను భక్తి పెంపున దైవములుగా నెంచి పూజించి మోక్షము పడయుమని వేదములు బోధించుచున్నవి. నిజమాలోచించిన తల్లిదండ్రులు దైవసములచుటకెట్టి యాక్షేపములేదు. కనిపెంచి పెద్దచేసి సృష్టి రహస్యములను దెలిపి, భగత్సేవాభిలాషను గఱపి, భగవ న్మాహాత్మ్యమును బోధించి, మానవత్వము సార్థకమైనగాని మోక్షము లభింపదను నూక్తిని దెల్లముసేసి తన జీవిత సాఫల్యమునకుఁ గారణభూతులైన తల్లిదండ్రులు దైవస్వరూపులు.

మాతాపితరులను భగవద్బుద్ధితోఁ బూజింపవలయును. 'మాతృదేవోభవ' 'పితృదేవోభవ' యని వేదములు ప్రబోధించుచున్నవి. మనము పుట్టుటకుఁ గారణభూతులైన మాతా పితరులను దైవములుగా నెంచి పూజించుట మన పరమ ధర్మము.

తల్లిదండ్రులమాట జవదాటరాదు. వారి యాజ్ఞ మనకు భగవదాజ్ఞ. వారలను పూజించుట మనము తరించుటకు సాధనము. తల్లిదండ్రులు చెప్పిన చొప్పున నడచుకొనుట మనకుఁ జెప్పరాని గొప్పదనము. ప్రసిద్ధికెక్కిన మహనీయులందరు తల్లిదండ్రుల మాటలను జవదాటనివారు. శ్రీరామచంద్రుఁడు తండ్రిమాటకు మాతాడక కాఱడపులకుఁబోయి శాశ్వతయశః కాయుండయ్యెను. తల్లిదండ్రులను బూజించుట జీవితమునకు మేలుబంతి. మన గాంధిమహాత్ముఁడు తన తల్లిదండ్రులను దైవబుద్ధిని బూజించినవాఁడు. కలనైన దలితండ్రుల యాజ్ఞలను మీఱినవాఁడుకాఁడు. మహాత్ముఁడు బాల్యమునుండియు నిట్టి సుగుణ సంపత్తి గలవాఁడగుటచేతనే నేటికి మహాత్ముఁడు కాఁగలిగెను.

మహాత్ముఁడు తన తల్లిదండ్రులయందుఁ జూపిన భక్తి గౌరవములు మనకెంతయో యాదర్శప్రాయములై యుండుట వలన నా భక్తిగౌరవములను దెలిసికొనుట మనజీవితమునకు వరపడిబంతి కాఁగలదు.

తల్లి

మహాత్ముని తల్లి పుత్తలీబాయి పూర్వాచారములం దెక్కువ మక్కువ గలది. కావున నామె పంచములను దూరమున నుంచుచుండెడిది. వారలనంటుకొనుట కామెకుఁ గంట గింపు. ఇంక మహాత్ముఁడు తన లేబ్రాయమందే యంటరాని తనముచూచి కంటఁదడిబెట్ట సాగెను. చిఱుతప్రాయమందు అస్పృశ్యత హిందూమతమునకుఁ దీరని కళంకమని యెఱింగి, తన్ని వారణమునకై తానెంతయో పాటుపడసాగెను. కాని తన

తల్లిని జూచినంతనే తన కర్తవ్యమునకుఁ దాపులేకుండెను. అస్పృశ్యతా పితృమమును బాట్రదోలుటయా? తల్లికి లొంగుటయా? ఇందేది మహాపాపము? సోదర మానవుని నంటరాని వానినిగాఁ జూచుట ఘోరపాపమని సర్వసాధారణము బోధించుచున్నది. తల్లిమాట మీటిన కృకాలము పాపులొదురని ధర్మము లుపదేశించుచున్నది. మహాత్ముడిందేమి చేయఁగలడు? “వెనుకకు మఱియొక మనిన మనస్సు రాదు, ముందునకుఁ బోవుదమనిన బుద్ధియొప్పుద”ను చందముననున్నది. మహాత్ముడి ప్రశ్న పరంపరలందుఁ జిక్కి నలుగక యాత్మనిగ్రహముతో తన తల్లినిజేరి “అమ్మా! మన పనిపాటలుసేయు మాలమాదిగలు నంటరానివారంటిమిగదా! అంటినఁబాపమేమి యంటఁగలద”ని తల్లినిఁ దెలియనడిగెను. అందులకా సాధ్యమే తల్లి బిడ్డని ప్రశ్నమునకు బదులు పలుకనేరక పూర్వార్చన పరాయణురాలగుటచే “బిడ్డా! అంటరానివారి నంటుట తగద”ని గాంధీ బాలునకు బుజ్జగించి చెప్పెను. మహాత్ముడు తల్లి మాటను గాదనలేక ‘వల్లె’యని యామె యిష్టము చొప్పున నడుచుకొనఁ దొడంగెను. తన తల్లిని దై వసమురాలుగా నెంచి పూజించుట మహాత్మునికి వెన్నతోబెట్టిన విద్య. తన తల్లికిఁ గాని పనియని తోచిన దానిని దానెన్నఁడు చేసియెఱుంగఁడు.

మాంసము—తల్లి

మహాత్ముని కుటుంబము మాంసభక్షణ మెఱుంగనది. ఒక చెనఁటి చెలికాఁడుచేరి ‘మాంసాశనముచే నాంగ్లేయులు మిక్కిలి బలముకలిగియున్నారు. బలశంపన్నులొటచే మహా సామ్రాజ్యమును సంపాదించఁగలిగిరి. ఆంగ్లేయాధీనమయిన మన

భారతదేశము స్వాతంత్ర్యము పడయవలయుననిన మనమందఱుము తప్పనిసరిగా మాంసము తినవలయునని చెప్పినిల్లుకట్టుకొని నా నాట నుపదేశించుటచే మహాత్ముడు నిజమని నమ్మెను. నిజమని నమ్మి చెలికాని మాయమాటలకు లొంగి మాంస భక్షణము చాటుచాటునఁ గ్రాచిత్కముగఁ జేయఁదొడంగెను. మహాత్ముడు “నేను రుచికి మాంసము భక్షింపలేదు. బల మభిలషించి నాడన”ని యాత్మకథయందుఁ దెలిపియుండెను. మహాత్ముడు సాయంసమయములందు స్నేహ బృందముతోఁ గలిసి మాంసపు విందారగించుటచే రాత్రి భోజనము నయించుటలేదు. అందుచే రాత్రి భోజనము మానివేయుచుండెను. రాత్రి సమయములందు ‘భోజనమునకు రమ్మ’ని తల్లి పిలిచినంతనే ‘అఁకలిలేదే’ యని మహాత్ముడు కుయుక్తులు పన్నుచుండెడి వాడు. ఈ యశత్య భాషణముచే నొక్కనాడు పరితపించి “అయ్యో! మాంసభక్షణముచే దల్లియెదుటఁ గల్లలాడుట తప్ప కున్నదే”యని లోలోన నెంతయోచింతించి తల్లి యెదుటఁ గల్లలాడుట కాని కార్యమని తలంచి నాటితోఁ గల్లలాడుటకుఁ గారణమయిన మాంసము ముట్టనని తనలోఁ, దాను బ్రతిష్ఠ గైకొనెను. మహాత్ముడు తల్లియెదుట నబద్ధములాడుట తగదని చిన్నతనముననే తెలిసికొనఁగలిగెను.

ఇంగ్లాండు - తల్లి

ప్రవేశ పరీక్షయందు తీర్ణుడై కళాశాలయందుఁ జదువుకొనుచున్న గాంధీని ఇంగ్లాండునకుఁబోయి ‘బారిష్టరు’ పరీక్షను జదువుకొనిరమ్మ”ని మహాత్ముని తండ్రి కాప్తముత్రులగు మాపుజీదవేగారు గాంధీమహాత్మునితో జెప్పిరి. మాపుజీదవేగారు

చెప్పినమీఁదట మహాత్ముఁ డాంగ్ల దేశమునకుఁ బోవ నుబలాట పడి తన కోరికను దల్లికి నివేదించెను. తల్లి తనయునిమీఁది ప్రేమ పెంపుచే దూరదేశమునకుఁ బంప నిష్ప్రవేశకుండెను. మహాత్ముఁ డింగ్లాండునకుఁ బోవుట కెప్పుడెప్పుడాయని యువ్వీళ్ళూరుచుండెను. చదువునకని యింగ్లాండునకుఁ బోయివచ్చిన భారత యువకుల దుశ్శీలమును, దుస్థితిని దలఁచుకొనినంతనే యామె హృదయము కలవరపడఁ జొచ్చెను. భారత విద్యార్థు లాంగ్ల దేశమునకుఁబోయి యచట దురభ్యాసములకు లోనై మద్య పానాదికము లలవఱచుకొనుచున్నారని యామె కర్ణాకర్ణిగ వినుటచేదన గారాబుపట్టిని గాంధీబాబును విదేశములకుఁ బంప నొల్లకుండెను. మహాత్ముఁడు తల్లి సంశయాత్మక నెఱింగియామెను జేరి ‘అమ్మా! నేనెట్టి దురభ్యాసములకు లొంగను. నాయందు దయయుంచి యింగ్లాండునకుఁ బంపుము. పోయి చక్కగాఁ జదువుకొని వచ్చెదను. తల్లీ! నిన్ను మోసగించువాడనుకాను. నన్ను నమ్ముమ”ని తనయాత్మ నిశ్చయ మెఱింగించెను. అంతఁ దల్లి తనయుని మనోనిశ్చయమునకు లోలోన ముదమందుచు “బిడ్డఁడా! నాకు నీయందు నిండు నమ్మకముండును. అయినను, ఇంగ్లాండు దూర దేశమగుటచే నమ్మజాలకున్నాను. అయినను మంచి చెడ్డల నారయ, బేచరజీస్వామి నడిగి చెప్పెదన”ని బదులిచ్చెను. పండిత బేచరజీస్వామి మహాత్ముని కుటుంబపు మంచి చెడ్డల నారయుచుండువాడగుటచే నా పండితునియందు గాంధీ కుటుంబమునకు గౌరవముమెండు. మహాత్ముని తల్లి యా పండిత బేచరజీస్వామికిఁ దనయుని దూర దేశప్రయాణోత్సృకతను నెఱుక పఱచెను. అంతట నా పండితుఁడు “ఇతనినుండి మూఁడు వాగ్దానములు వుచ్చుకొని ఇంగ్లాండునకుఁ బంపవచ్చున”ని చెప్పి,

భారతదేశము స్వాతంత్ర్యము పడయవలయుననిన మనమండ
ఱము తప్పనిసరిగా మాంసము తినవలయునని చెప్పినిల్లుకట్టుకొని
నా నాట నుపదేశించుటచే మహాత్ముడు నిజమని నమ్మెను.
నిజమని నమ్మి చెలికాని మాయమాటలకు లొంగి మాంస
భక్షణము చాటుచాటునఁ గ్రాచితక్రముగఁ జేయఁదొడంగెను.
మహాత్ముడు “నేను రుచికి మాంసము భక్షింపలేదు. బల
మభిలషించి నాడన”ని యాత్మకథయందుఁ దెలిపియుండెను.
మహాత్ముడు సాయంసమయములందు స్నేహ బృందముతోఁ
గలిసి మాంసపు విందారగించుటచే రాత్రి భోజనము నయించు
టలేదు. అందుచే రాత్రి భోజనము మానివేయుచుండెను. రాత్రి
సమయములందు ‘భోజనమునకు రమ్మ’ని తల్లి పిలిచినంతనే
‘ఆకలిలేదే’ యని మహాత్ముడు కుయుక్తులు పన్నుచుండెడి
వాడు. ఈ యసత్య భాషణముచే నొక్కనాడు పరితపించి
“అయ్యో! మాంసభక్షణముచే దల్లియెదుటఁ గల్లలాడుట తప్ప
కున్న దే”యని లొలోన నెంతయోచింతించి తల్లి యెదుటఁ గల్ల
లాడుట కాని కార్యమని తలంచి నాటితోఁ గల్లలాడుటకుఁ
గారణమయిన మాంసము ముట్టనని తనలోఁ, దాను బ్రతిష్ఠ
గైకొనెను. మహాత్ముడు తల్లియెదుట నబద్ధములాడుట తగదని
చిన్నతనముననే తెలిసికొనఁగలిగెను.

ఇంగ్లాండు - తల్లి

ప్రవేశ పరీక్షయందు తీర్థుడై కళాశాలయందుఁ జదువు
కొనుచున్న గాంధీని నింగ్లాండునకుఁబోయి ‘బారిష్టరు’ పరీక్షను
జదువుకొనిరమ్మ”ని మహాత్ముని తండ్రి కాస్తమిత్రులగు మావు
జీదవేగారు గాంధీమహాత్మునితోఁ జెప్పిరి. మావుజీదవేగారు

చెప్పినమీఁదట మహాత్ముఁ డాంగ్ల దేశమునకుఁ బోవ నుబలాట పడి తన కోరికను దల్లికి నివేదించెను. తల్లి తనయునిమీఁది ప్రేమ పెంపుచే దూరదేశమునకుఁ బంప నిష్ప్రపడకుండెను. మహాత్ముఁ డింగ్లాండునకుఁ బోవుట కెప్పుడెప్పుడాయని యువ్వీళ్ళూరుచుండెను. చదువునకని యింగ్లాండునకుఁ బోయివచ్చిన భారత యువకుల దుశ్శీలమును, దుస్థితిని దలఁచుకొనినంతనే యామె హృదయము కలవరపడఁ జొచ్చెను. భారత విద్యార్థు లాంగ్ల దేశమునకుఁబోయి యచట దురభ్యాసములకు లోనై మధ్య పానాదికము లలవఱచుకొనుచున్నారని యామె కర్ణాకర్ణిగ వినుటచేదన గారాబుపట్టిని గాంధీబాబును విదేశములకుఁ బంప నొల్లకుండెను. మహాత్ముఁడు తల్లి సంశయాత్మక నెఱింగియామెను జేరి “అమ్మా! నేనెట్టి దురభ్యాసములకు లొంగను. నాయందు దయయుంచి యింగ్లాండునకుఁ బంపుము. పోయి చక్కగాఁ జదువుకొని వచ్చెదను. తల్లీ! నిన్ను మోసగించువాడనుకాను. నన్ను నమ్ముమ”ని తనయాత్మ నిశ్చయ మెఱింగించెను. అంతఁ దల్లి తనయుని మనోనిశ్చయమునకు లోలోన ముదమందుచు “బిడ్డఁడా! నాకు నీయందు నిండు నమ్మకముండును. అయినను, ఇంగ్లాండు దూర దేశమగుటచే నమ్మజాలకున్నాను. అయినను మంచి చెడ్డల నారయ, బేచరజీస్వామి నడిగి చెప్పెదన”ని బదులిచ్చెను. పండిత బేచరజీస్వామి మహాత్ముని కుటుంబపు మంచి చెడ్డల నారయుచుండువాడగుటచే నా పండితునియందు గాంధీ కుటుంబమునకు గౌరవముమెండు. మహాత్ముని తల్లి యా పండిత బేచరజీస్వామికిఁ దనయుని దూరదేశప్రయాణోత్సృకతను నెఱుక పఱచెను. అంతట నా పండితుఁడు “ఇతనినుండి మూఁడు వాగ్దానములు వుచ్చుకొని ఇంగ్లాండునకుఁ బంపవచ్చున”ని చెప్పి,

‘మధ్యమును, మాంసమును. మహిళను ముట్టిన’ను మూఁడు వాగ్దానములను మహాత్మునినుండి గైకొని ప్రేమ పురస్కరముగా నాశీర్వాదించి గాంధీబాబును సింగ్లాండునకు విద్యాభ్యాసమునకై పంపిరి.

మహాత్ముఁ డింగ్లాండునకుఁ బయనమైపోయి తల్లి దేశ మందుఁ దల్లికిచ్చిన బాసచొప్పున నడచుకొనెను. తన ప్రతిజ్ఞా పాలనమున కెట్టి యాటంకములు వచ్చినను, వానిని మన మహాత్ముఁడు దరిజేరనీయలేదు. తల్లికిచ్చిన బాసచొప్పున మహాత్ముఁడు ప్రవర్తించి లోకమున కాదర్శప్రాయుడయ్యెను. కర్తవ్య కర్తవ్యములను నిర్ణయించుటయందు మహాత్మునికి ప్రపంచ మందు సాటిరాగలవాఁడు మఱియొకఁడు కానరాఁడు. వయస్సు చిన్నదియైనను హృదయము పరమ గంభీరమైనది. మహాత్ముఁడా యాంగ్ల దేశమునందెట్టి దుర్వ్యసనములందగులొకసక, తన తల్లికిచ్చిన వాగ్దానత్రయమును తిరణశుద్ధిగాఁ బరిపాలించెను. లేబ్రాయమందిట్టి గట్టిపట్టుదలగలిగి యుండుట సాధారణమా? మహాత్ముఁడా మూఁడు వాగ్దానముల నెట్లు పాలించెనో యొక్కంత పరిశీలంతము.

ప రీ ష్ట

మహాత్ముఁ డింగ్లాండునకుఁ బయనమైపోవు సమయమున స్త్రీమధులో నాతనికొక యాంగ్ల మిత్రుఁడు తటస్థించెను. ఆతఁడు మాటలమీఁద మహాత్ముని మాంసాశన వైముఖ్యము నెఱింగి యోడ ఎఱ్ఱసముద్ర మధ్యభాగమునఁ బోవుచుండ నా యాంగ్ల ప్రయాణిక మిత్రుఁడు మహాత్మునిఁ దిలకించి “మిత్రమా! బిస్కెనముద్రమును చేరనంతవఱకు నీవనుకొన్నట్లు;

లుండునుగాని పిమ్మట నీ నియమమును మార్పుకొనవలసి యుండును. మాంసము తిననియెడల బ్రతుకజాలనంత చలి ఇంగ్లండులో ఉండునని చెప్పెను. మహాత్మాజీ మాటలను జెవియొగ్గివిని 'అచట మాంసము వడ్డించియు బ్రదుకవచ్చునని జనులు చెప్పగా వింటినే' యని బదులుపల్కినాడు. అంతట నా యాంగ్ల మిత్రుడు 'అది వట్టికల్ల. నా యెఱుకలో అట్టివారెవరునులేరు. ఒకటిచూడు; నేను సారా త్రావుచున్నను నిన్ను త్రావుమంటినా? కాని మాంసముతినీ తీరవలెను. తినకున్న బ్రదుకజాలవ'ని చెప్పెను. మహాత్మాజీ మాటలనువిని యెట్టి కలతయుఁ జెందలేదు. తన తల్లికిచ్చిన బాసలు మాటిమాటికి స్మృతిపథమునవిహించుచుండెను. మహాత్మాజీ మిత్రునిఁ దిలకించి "మీ ఉపదేశమునకు వందనములు. కాని నేను మాంసము ముట్టనని మా అమ్మగారికడ యథావిధిగ ప్రమాణము చేసితిని కావున తినజాలను. అది లేకుండఁ జరుగదేని ఇంటికి తిరిగి వెళ్ళుటయే మేలని తలఁతున"ని తన నిశ్చయమెఱింగించెను.

ఇంగ్లండునందు డాక్టరు ప్రాణజీవన మెహతాగారి మిత్రునితోఁ గలిసియున్నప్పు డామిత్రుడు 'మాంసము తినుమ'ని మహాత్మాజీ బలవంతము పెట్టసాగెను. మహాత్మాజీ తన తల్లియొద్ద నిచ్చిన ప్రమాణముల నా మిత్రునకుఁ దెలియఁ జెప్పెను. మహాత్మాజీ డాహారవిషయమునఁ బడుచున్న కష్టము లుచు జూచి యా మిత్రుఁ డోర్వలేక మహాత్మాజీ జూచి "నీవు నా సోదరుడవై యుండుచో, ఈపాటికి మూటకట్టించియుండును. ఇచ్చట తప్పనిసరియైన విషయము లెఱుంగక, చదువురాని నీ తల్లికడ చేసిన ప్రమాణమునకు ఏమి విలువ ? అది ప్రమాణమే కాదు. అది 'లా' సనుసరించియు ప్రమాణముగాఁ బరిగ

ణింపఁ బడను. అట్టి ప్రమాణమునకు బద్ధుడవై యుండుట అజ్ఞానము. ఇదిగో చెప్పుచున్నాను. ఈ పట్టుదలవలన ఇచ్చట నీ కేమియు మేలు కలుగఁజోదు. మఱియు నీవు మాంసము తినినటులు, అది రుచించునటులు ఒప్పుకొనుచున్నావు. ఆవశ్యకము కానిచోట తిని ఆవశ్యకమగు చోట మానుచున్నావు. ఔరా అభాగ్యము!" అని పల్కెను. ఆ మిత్రుఁ డనేక గ్రంథముల నుండి ప్రమాణములను జూపెను. మిత్రుఁ డెంత ప్రయత్నించినను మహాత్ముఁడు పట్టు వీడకుండెను. మఱియుఁ దొల్లింటి కంటెఁ బట్టుదల యెక్కుడు కాఁజొచ్చెను. తుదకా మిత్రునిఁ జూచి "అయ్యా! నన్ను క్షమింపుఁడు. ఈ గహనవిషయములు నా తలదాటినవి. మాంసాహార మావశ్యమని ఒప్పుకొందును. కాని నేను నా ప్రమాణమును జవదాటను; దాని గురించియు వాదింపను. నేను మీతో వాదించి జయింపలేనని ఒప్పుకొందును. అజ్ఞుడననిగాని, పెంకెననిగాని, తలఁచి నన్ను విడిచి పెట్టుడు. తమ ప్రేమకు మెత్తును. తాము నా హితైషులని ఎఱుగుదును. మీరు నా మేలుకే మరల మరల చెప్పుచున్నారనియు తెలియును. కాని నేను నా నియమము విడువఁజాలను. ప్రతిజ్ఞ ఎన్నఁడును ప్రతిజ్ఞయే. అది అనుల్లంఘనీయమ"ని మహాత్ముఁడు తన పట్టుదలను విప్పి చెప్పెను. మిత్రుఁ డిది యంతయు విని యాశ్చర్యచకితుడై, నాఁడు మొదలు మాంసాశనము చేయుమని మహాత్ముని నెన్నఁడు బలవంతము చేసి యెఱుఁగఁడు. మహాత్ముఁ డాహారము చాలక కడుపు కాలుచున్నను సత్యమును జాఱవిడిచి యెఱుఁగఁడు. ఈ యొక్క విషయముననే మహాత్ముని యాత్మకృష్టము తెల్లమగు చుండుటలేదా!

ఒకనాఁడా మిత్రుఁడు నాటకమునకు రమ్మని పిలువఁగా నందులకు మహాత్ముఁ డిట్టపడి మిత్రునివెంట నాటకము చూడఁ బోయెను. నాటి రాత్రి ‘హాల్ బరన్ రెస్టరెంటు’ లోభోజనము చేయ నిద్దఱును గూర్చుండిరి. అటు మొదట ‘సూప్’ వడ్డింపఁ బడెను. అందు మాంసము కలదేమో యను పెద్ద విచికిత్స కలిగి మన సత్య పరిపాలకుఁడు గాంధీమహాత్ముఁ డా పదార్థము నిట్టటు నెగా దిగాఁ జూడ నారంభించెను. మిత్రుని నడిగి తెలిసికొన మహాత్ముఁడు సాహసింపజాలక పోయెను. అంత మహాత్ముఁడు వడ్డనవానిం బిలచెను. మిత్రుఁడు విని ‘యెందుల క’ని ప్రశ్నించెను. అందులకు మహాత్ముఁ డిందు మాంసము కలియలేదుగదా అని అడుగుటక’ని భయమున జవాబిచ్చెను. అంత నా మిత్రుఁడు పట్టరాని కోపమున “నీవు ఇట్టి సమాజ ములో ఉండదగవు. ఎటులు మెలఁగవలయునో నీకు తెలియని యెడల ఇంకొక భోజనశాలకు పోయి భుజించి నావచ్చువఱకును వెలుపల వేచియుండుమ”ని పత్కెను. అంత నా పూటకూళ్ళ యింట భుజించుచున్న మాంసాశను తెల్లరు మహాత్ముని నెగా దిగాఁ జూచుట మొదలిడిరి. మహాత్ముఁడిప్పు డేమి చేయఁగలఁడు? మిత్రునకు లొంగుటయా? చూచువారలు హేళన చేయుదురని పాపభీతిని వీడి మాంసమును మ్రింగుటయా? తల్లికిచ్చిన బాస కాపాడుటయా? నాఁ డీ ప్రశ్నపరంపరకు దిగి ప్రతిజ్ఞా పాలనము గావింపక పోయినచో నేఁడు మహాత్ముఁడు కాఁగలఁడా?

ఇట్టి చిన్నచిన్న సందియములందే డెందమును గట్టి పఱచుకొనక పోవుచోనిక గాంధీ యెట్లు మహాత్ముఁడగును? ఇట్టి చిన్న సందేహము లందెందఱు గౌరవమును గోల్పోవుటలేదు! మన గాంధీబాబు ‘నేనిట కృత్రిమ గౌరవమునకు జంకి తల్లి

మాటను దృఢీకరించుట పాడియా? మిత్రునిమాట మన్నించుట పాడియా?" యనుధర్మసందేహముల దగుల్కొని యెట్టకేలకుఁ దల్లిష్ఠాటయందు నిండుగౌరవము కలద'ని నిశ్చయించి యాయన్నశాలనుండి 'బ్రతుకుజీవుఁడా'యని బయటఁబడెను. ఆహా! ఏమి మహాత్ముని నిశ్చలత!

గ్రుడ్లు

మహాత్ముఁ డింగ్లండు నందున్నప్పు డాహార విషయమున నెన్నియో గ్రంథములను దిగుగవేసెను. ఎందఱి స్నేహమో సంపాదించెను. ఆ గ్రంథములవలన, నా స్నేహితులవలన గ్రుడ్లు మాంసజాతికిఁ జేరవనువాదమును నమ్మి గ్రుడ్లను దినమొకటి లిడెను. గ్రుడ్లు ప్రాణము లేనిదని మహాత్ముని యభిప్రాయము. కాని యా యభిప్రాయ మెంతకాలమో నిలువలేదు. ధర్మ దృష్టిచే గ్రుడ్లును మాంసజాతికిఁ జేరినవని యెఱింగి యాత్మ పవిత్రీకరణకై గ్రుడ్లనుగూడఁ దిన మానివేసెను. తల్లిమాటను మీఱుటకు మహాత్ముఁడు తన హృదయమున నెప్పుడును దావీయలేదు. మహాత్ముని మాతృభక్తి యనన్యము. అట్టి మాతృభక్తియే మనకందఱకుఁ గలుగుఁగాత!

అగ్నిపరీక్ష

మహాత్ముఁడు సీమయందున్న చివటి దినములలో (1890 వసంవత్సరమున) 'పోర్టుమతు' అను పత్తనమున శాకాహార సభయొకటి జరిగెను. ఆహ్వానములు వచ్చుటచే మహాత్ముఁడు తన మిత్రునితోఁగలిసి యాసభకు హాజరాయెను. మహాత్ముఁడు తన మిత్రునితోఁగలిసి యా పత్తన మందొక యింటియందు

బసచేసెను. ప్రథమ దినమున సభానంతర మిండ్లకువచ్చి భోజనాదికములను ముగించుకొని ప్రొద్దువోకకుఁ జీట్లాడ నారంభించిరి. ఆ యాటయందా యింటి యాఁడుపడుచులును బాల్గొని యాడ నారంభించిరి. ఆటలతోఁ బాటు సంభాషణములుకూడ ముదిటిపై పెచ్చు సేతలకు దిగెను. మహాత్ముఁడు నా మాటల నందుకొనుచు నా యాఁడువారితో సరససల్లాపముల కుపక్రమించెను. మహాత్ముఁడు మితిమీరితే యా మిటారికత్తెల సరస సంభాషణాసక్తుడై యుండుటను మిత్రుఁడు కంటఁగని “నీవు కూడనా ఈ ఘోరకలిలో? ఈ పాపములో? నీ కిచట పనిలేదుపో - లేచిపో”యని మహాత్ముని మందలించెను. అంత మహాత్ముఁడు సిగ్గుపడి తన తల్లిచెంతఁ దాఁజేసిన బాసను జ్ఞాపింపఁ దెచ్చుకొని బుద్ధికి మంచిచెప్పకొని యటనుండి నిష్క్రమించెను.

ఇక నీయూరనుండిన నేమి కీడుమూడునో యని సంశయాత్ముఁడుగుచు నటనుండి పాటిపోయెను. “వేటకాని నుండి తప్పించుకొన్న లేడివలె నా గుండెలు తటపట కొట్టుకొనెన”ని తన యాత్మకథయందుఁ దెలిపియుండెను. మహాత్ముని హృదయమందు దుశ్చింత దూరక మునుపే మిత్రుఁడు మందలించెను. అంత మహాత్ముఁడు తప్పిదమునుండి తెప్పరిల్లి తల్లికిచ్చిన బాసను హృదయమునఁ బదిలపఱచుకొని యటనుండి వెడలిపోయెను. సభా వ్యవహారములకు స్వస్తిచెప్పి యటనుండి తన బసకుఁ జేరుకొనియెను.

కామపాశవశులై మానవత్వమునే సర్వనాశకము కావించుకొనిన వారెందఱులేరు. యమపాశమునకు లొంగని ధీరుఁడు కామపాశమునకు దోసిలొగ్గును. మృత్యుదేవతకు

లొంగని సంయములు కామదేవతకు దాసానుదాసులు. ఇట్టి వారలు సంయములలో-దేవతలతోఁ బెక్కురుగలరని మనపురాణములు మనకుఁ తెలియఁజేయుచున్నవి.

కామోదేవముచే నెంతటివా రెంతవారుగానై పోయిరో చూడుఁడు. కూడు-నీళ్ళుమాని, ఎండ వానలను లెక్కింపక రాత్రింబవళ్ళు ఏండ్లు తరబడి తపమాచరించు మహామునులే-దేవతలే కామదేవతలకు దాసానుదాసలగుచుండ నిక సామాన్యులమాట యొకమాటయూ?

అయినను, మహాత్ముఁడు అచంచలుఁడు; ఆత్మనిగ్రహుఁడు; కర్తవ్యాకర్త వ్యవివేచనుఁడు; కాపుటంజేసియే మహాత్ముఁడా క్రూరకర్మలఁ దగుల్కొనక గంభీరహృదయుడై తల్లికిచ్చినబాసచొప్పుననడచుకొనఁగలిగెను. “తల్లి యెక్కడనోదూరదేశమందుఁ గలదు. మనమిటఁజేయు మంచిచెడ్డల నామె యెట్లు పరిశీలింపఁగలదు? కావున, మనము మనచిత్తము చొప్పున జిందులు త్రొక్కుదమ”ను దురభిప్రాయము మహాత్ముఁడు కలనైనఁ దలఁచెనేమో చూడుఁడు. తన తల్లికిచ్చిన మూఁడు శపథములను మహాత్ముఁ డేయే సమయములందు నేయే విధమునఁ బరిపాలింపఁ గల్గెనోచూడుఁడు! మహాత్ముని మాతృభక్తి కింతకంటెఁ దార్కాణము వేఱద్దెకలదు? సత్యసంధుఁడనుట కింతకంటె నుదాహరణమేమి కావలెను?

తులసిమాల

మహాత్ముఁడు దక్షిణాఫ్రికాయందున్న దినములందుమహాత్మునకు ‘కోట్సు’ అను నాంగ్లమిత్రుఁడొకఁడు కలఁడు. అతఁడు

కై) స్తవమతమందు మిక్కిలి పంకితుఁడు. గుణసంపన్నుఁడు. వీరిద్దఱు అవతాశము లభించునపుడెల్లను మత విషయములం గూర్చి ప్రస్తావించుకొనుచుండెడివారు. ఒకనాఁడు కోట్లు, మహాత్ముని కంతసీమ సలంకరించిన తులసిమాలనుగాంచి, తులసి మాలను ధరించుట మూఢాచారమనియెంచి, యొక్కంత చింతించి మహాత్మునిఁ గిలకించి 'ఈ గ్రంథిసమ్మకము నీకుఁ దగదు. దండను తెంపుదు నిటు రమ్మనెను.' అంత మహాత్మునకుఁ దన తల్లి జ్ఞప్తికివచ్చెను. తనతల్లి పరమపదించి నాటి కెన్నియో ఏండ్లాయెరు. అయినను మాతృభక్తిని నేటికిని మహాత్ముఁడు పడలేదు. తల్లి స్మృతిపథమునకు వచ్చినంతనే యుప్పుంగి పర వశుడై మహాత్ముఁడు "కూడదు. ఇది మా అమ్మగారి ప్రసాద ము"ని మిత్రునకు బదులిచ్చెను. అంత నా మిత్రుఁడు 'అందు నమ్మకమున్నదా?'యని మఱియఁ బ్రశ్నించెను. అంత మహాత్ముఁడు 'అందలి రహస్యము నాకుఁ దెలియదు. ధరింపకున్నచో కీడుకలుగునని నేననుకొనను. ఆమె నా శ్రేయస్సుకోరి ప్రేమతో వేసిన యీ దండను ప్రబలమగు కారణము లేక తీసివేయను. కాలము పక్వమై, యిది జీర్ణమై, తనంతలాను తెగిపోయినచో మఱియొక తులసిపేరు కొనుటకు నాకు లోభములేదు. కాని దీనిఁ ద్రెంపవలను పడద'ని మాటువల్కెను. ఆహా! మహాత్ముని మాతృభక్తి యపారముకదా!

పితృదేవుడు

మహాత్ముఁడు మాతృభక్తియందెల్లు అసమానుఁడో, అట్లే పితృభక్తియందును అసమానుఁడు. దంఢ్రీయందు మహాత్ము

నకుఁ జిన్న నాటినుండియు భయభక్తులు గలవు. మహాత్ముఁ డెప్పుడు తండ్రిమాటను మీటి నడచిన వాఁడుకాఁడు. తండ్రిని సదా సేవించుచుండెడివాఁడు. తండ్రి రోగగ్రస్తుడై మంచులు పట్టినప్పుడు చేతగూర్చుండి మహాత్ముఁడు తండ్రి పాదములఁ బట్టుచు నకలోపచారములఁ గావింపుచుండెడివాడని యాత్మకథ తెల్పుచున్నది. మహాత్ముఁడు తండ్రిని దైవమని తలంచి పూజించుచుండెడివాఁడు.

సిగరెట్టు - దొంగతనము

మహాత్ముఁడు తన శ్రేయముమందుఁ దన సహజ చాపల్యమువలన 'సిగరెట్టు' త్రాగుట కలవాటుపడెను. ఆ చిన్నతనమందు 'సిగరెట్టు'లకు డబ్బులు దొరకని కారణమునఁ దనయింటి నొకరుల డబ్బును దొంగిలింపఁ దొడఁగెను. కొంతకాలమునకీ దొంగతనమందలి చెడ్డతనమును గ్రహించి 'సిగరెట్టు'లను త్రాగుటయు, దొంగతనము చేయుటయు మానుకొనెను. తమ తప్పులను తమంతిటదామే నవరించుకొనుట సత్పురుషులకు సహజలక్షణముగదా! మంచివాని పగిది, పైకగపడుచు లోలోన దొంగపనులుచేసి లోకమును మోసగించుటకు మహాపురుషులొడంబడరుగదా!

అనుకాపము

గాంధీమహాత్ముఁడు తాజేసిన తప్పులకెంతయో కుసులుచు చేసిన తప్పులను దాచుట గౌరవహీనమని తలపోసి తన

తప్పులనన్నిటిని తండ్రికే విన్నవింప నిశ్చయించి, యొక్కనాడు తాజేసిన తప్పులన్నిటి నేరికూర్చి పట్టికయొకటివ్రాసి తండ్రిచేతి కందించెను. తండ్రి యీ తప్పులుగల యుత్తరము నామూలా గ్రముగాఁ దిలకించి కన్నులనుండి యశ్రుకణములను బొటబొట రాల్చుచుండెను. తండ్రినిజూచి కలవరముచెంది తాఁగూడఁ గన్నీటమున్ది “ముందొక దొంగతనము చేయను”ని మహాత్ముడు మనమున డిట మొనర్చుకొనెను. తన యాత్మకథయందీ విషయ మును గురించి,

“నేను ఆ చీటిని మా నాయనగారికి ఇచ్చుచు వడఁకి పోవుచుంటిని. ఆయన అప్పుడు భగందరమువలన బాధపడుచు మంచము పట్టియుండెను. ఆయనశయ్య ఒకబల్ల. చీటి వారిచేతి కిచ్చి నేను ఎదురుగా కూరుచుంటిని.

వారు దానినంతయు చదివిరి. ముత్యములంతలేసి కన్నీటి బొట్లు గండఫలకములనుండిజాటి ఆ చీటిని తడిపివేసెను. ఒక నిమిషము ఆయన కనులు మూసికొని ఆలోచనలో మునిగి పిదప ఆ చీటిని చింపివేసెను. లోఁగడ ఆయన దానిఁ జదువ లేచెను. ఇప్పుడు మరల శయనించెను. నాకును అప్పుడు ఏడుపు వచ్చెను. నేను నాతండ్రి వేదనను గ్రహించితిని. నేను చిత్ర కాండనేని నేడు అదియంతయు చిత్రంపఁగలిగి యుందును. అది యింకను నా కనులకు కట్టినటులున్నది.

ఆ ప్రేమ బాష్పములు నా హృదయమును ధౌతము చేసి నా పాపమును కడిగివైచెను. అనుభవించినవానికే ఆ ప్రేమ తెలియును—

ద్వీ. అనురాగశరముల యనుభూతివెలయు

మనుజునకే దానిమహిమలు తెలియు.

(మూలము:- రామ-దాణవాగ్ధ్యంరే హోయతేజాజేం)

నాకు ఇదియొక అహింసాపాఠము ఆయెను. అందు పితృ వాత్సల్యముకంటె ఎక్కుడు ఏమియు నాకు అవుడు కాన రాలేదు. కాని నేడు అది కేవలము అహింసయని తెలిసెను. అట్టి అహింస ఎప్పుడు వ్యాప్తముగా గృహీతమగునో అవుడు దాని స్వర్ణమండి ఎవఁడు అలివ్వుడై ఉండగలఁడు? దానిశక్తికి మేర లేదు.

ఇంత శాంతమగు ఓర్పు మా తండ్రికి స్వభావేతరము. ఆయన కోపించునో, దూషించునో, తల పగులఁగొట్టుకొనునో అని అనుకొంటిని. కాని ఆశ్చర్యము కలిగించు ఆయన శాంతికి కారణము నా దోషస్వీకారమే అని నా నమ్మిక. ‘మరల ఈ దోషము చేయను’ అను శపథముతోఁగూడిన దోషస్వీకృతి దానిని గ్రహించుటకు అధికారముగలవానిముందు సమర్పింపఁ బడినపుడే అది సరియగు ప్రాయశ్చిత్తము.

(తెలుఁగు - ఆత్మకథనుండి)

మహాత్ముని పితృభక్తి యపారమని పై మాటలవలన స్పష్టపడుచున్నది. “తపస్సచేయుట మానవునకు సహజము; అది తెలిసికొని పశ్చాత్తాపపడుట మహాత్ముల లక్షణ”మని యార్యు

అనుచుందురు. ఈ లక్షణము మహాత్మునియందు సత్యమై సార్థకమై లక్ష్యమై యొప్పుచున్నది.

తల్లిదండ్రులు దైవసములను నార్యోక్తిని దన జీవితము నందాచరించి లోకమునకు బరమధర్మమని ఋజువుచేసెను.

మహాత్ముని జీవిత విశేషములు, మానవులు కాంగోరువారి కెంతయుఁ బరమాదర్శమై మేలుబంతియై యొప్పుచున్నవనుట నిక్కవము.

గార్హస్థ్యము

విద్యయు, మాతా పితృభక్తియు, మానవుని యున్నత జీవితమునకు సాధనములని వెనుకటి ప్రకరణమునఁ జదువు కొంటిమి. ఈ సాధనములకుఁదోడు గార్హస్థ్యము కూడ గొప్ప దయి యుండిన యెడల మానవుఁ డున్నతస్థానమును బొందుట నిశ్చయము. ప్రేమావిర్భావమునకు గార్హస్థ్యము బీజమువంటిది. గార్హస్థ్యము లేనిచోఁ బ్రేమకలుగదు. ప్రేమలతిక పెనవేసి కొని ప్రాకుచు వ్యాపించుటకు గార్హస్థ్యమనెడు గృహవృక్షము దగినదని చెప్పట యతిశయోక్తికాదు. గృహస్థాశ్రమమందుఁ దలసిడనివాని బ్రతుకు, జీవితములేని శరీరమువంటిది. గృహస్థాశ్రమము మానవుని యందున్నట్టి ప్రేమలతను వికసింపజేయు సత్సాధనము.

ఒక పురుషుఁడొక స్త్రీనిగూడి, కలసిమెలసి సంసార యాత్ర సాగించునప్పుడు ప్రేమ మొలకెత్తును. అంతియకాని వేలకొలది గ్రంథములను జదివినను, నిరంతరము ఉపన్యాసము లిచ్చినను ప్రేమకలుగదు. ప్రేమాస్పదమగు గార్హస్థ్యమే గార్హస్థ్యము.

ప్రేమకుఁ గుదురగు గార్హస్థ్యము ప్రపంచమందుండి తీరి వలయునను సత్సంకల్పముచేతనే భగవంతుఁడు సమస్త జీవ

కోటిని స్త్రీ పురుష భేదముచే సృష్టించుచుండుట! స్త్రీ పురుష మూలమున సృష్టి పెంపొందుటకు ప్రేమవర్షిల్లును. స్త్రీ పురుష భేదముచే నీ ప్రేమ ప్రవృద్ధిగాంచుటయే భగవత్సృష్టికి గారణము. తత్కారణమారసితదనుగుణ్యముగాఁ బ్రదర్శింపనివాఁడెక భగవంతున కెట్లు ప్రేమాస్పనుఁడు కాఁగలఁడు?

ఒకతోట యందద్దఱు పనివారలు కలరను కొంచము అందొకఁడా తోటలోని బనిపాటలుసేయక యిట్టటు తీరు గాఁడు చుండును. ద్వితీయుఁడు యజమానుఁ డాజ్ఞాపించిన పనులను జక్కపెట్టుకొనుటయందే ప్రౌద్ధపుచ్చుచుండును. యజమానుఁడు చూచిపోవుటకుఁ దోటకు వచ్చినంతనే ప్రథముఁడు కృత్రిమ భయభక్తులతో సమీపించి ముఖస్తుతి మాటలతోఁ గాలము గడుపుకొనుటకుఁ బ్రయత్నించును. ద్వితీయుఁ డెట్లు గాక, తన కర్తవ్యమునం దాయత్తచిత్తుడై యజమానుని రాకయు గమనింపక శ్రమించుచుండును. ఇందెవఁడు స్వధర్మ నిర్వహణపరాయణుఁడు? అట్లే, ప్రపంచమందు మానవులై జన్మించి గృహస్థాశ్రమ ధర్మనిర్వహణమందుఁ బాల్గొననివాఁడు, మాటలతోఁ బ్రౌద్ధపుచ్చు మొదటి సేవకునిపంటి వాడగును. గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించినవాఁడు రెండవ సేవకుని పంటి వాడగును. కావున గృహస్థుఁడు భగవదాజ్ఞా పరిపాలకుఁడు కాఁగలుగును.

మహాత్ముడు — గార్హస్థ్యము

మన గాంధీమహాత్ముఁడు పరమ పవిత్రమైన గార్హస్థ్య మూలమునఁ దన జీవితము నాదర్శముగఁ గడపి యెల్ల ప్రాణులను దన ప్రాణమువలె దలంచి ప్రపంచసేవ సల్పుచుండెను.

మహాత్ముడు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరింపనిచో లోకసేవ చేయు (ప్రేమ రసార్థ) హృదయము కలిగియుండగలడా? మహాత్ముని తల్లిదండ్రులుగృహస్థాశ్రమము స్వీకరింపనిచో నుత్తమపురుషుడు మహాత్మునిని లోకము పొందగలిగి యుండెడిదా? మహాత్ముడు అవతరించుటకుఁ గారణమయిన గార్హస్థ్యము చిరకాలము వెలయుఁగాక! మహాపురుషుల పుట్టుకకు మూలమగు గార్హస్థ్యము శాశ్వతకాలము వెలయుఁగాక!

వి వా హ ము

గృహస్థాశ్రమమునకు విధింపఁబడిన వివాహము లనేకములు గలవు. అందు వానిని మన పూర్వు లష్టవిధముల విభజించిరి. బ్రాహ్మము, దైవము, ఆర్షము, ప్రాజాపత్యము, రాక్షసము, ఆసురము, గాంధర్వము, మైత్రాచమునని

“బ్రాహ్మంబు దైవంబుఁ బరగనార్షంబుఁ బ్రా

జాపత్యమును రాక్షసంబునాను

రంబుగాంధర్వంబు రమణఁబైత్రాచంబు

నను నెనిమిది వివాహముల.....”

(మహాభారతము, ఆదిపర్వము.)

గా ర్హ స్థ్య ము

అందుత్తమమైనది గాంధర్వ (స్వయంవర) వివాహము. ఈ స్వయంవర వివాహము కాలక్రమమున నశించిపోయెను. నేడు తల్లిదండ్రుల యిష్టానిష్టముల ననుసరించి వివాహములు జరుగుచున్నవి. ఈ వివాహములను ‘దైవ’ వివాహములని

యందును. ఈ దైవ వివాహమే మహాత్ముని కు సంపాదించినది. మహాత్ముడు పెండ్లినాటికి పనులూ చేండ్ల ప్రాయమువాడు. ఇక కస్తూరిబాయి యంతకంటె జిన్నవియ్యదా! ఇట్టి బాల్య వివాహములు చేయరానని దేశమెందగె తివాదమున్నది. మహాత్ముడు తన బాల్య వివాహముచే గలిగిన యుక్తకములను దన యాత్మ కథయందే దెప్పియుండెను చిన్నతనమందు వివాహము చేసికొనుటకు మహాత్ముడు జేసినదేయందగునా? పాపము. మహాత్ముడు తల్లిదండ్రుల యాజ్ఞ మీఁదబడిన ప్రాయముగలవాడుకదా!

బాల్య వివాహము

బాల్యవివాహమువలన యుక్తకములగుతినములు. ఈ యుక్తక వివాహములు నశించిపోయిన మన భారతదేశము బాగుపడజాలదు. బాల్య వివాహము యుక్తదాయకములని వృద్ధవివాహములు చేయరాదు. అవి యంతకంటె ముప్పు దెచ్చిపెట్టును. బాలగాలికకు యుక్తవయస్సున వివాహము చేయుట ధర్మము. యుక్తవయస్సున పనునాలుగేండ్లకు ముగి వెట్టరాదు. స్వాతంత్ర్యజీవన ముపలుచుకొను ఇతరదీయేదేండ్ల ప్రాయమందు బాలునకు, పనునాతేండ్ల ప్రాయమున బాలికకు వివాహము చేయుట ధర్మము.

అయితే; బాల్యవివాహముచే మహాత్ముని పరిహితైక జీవితమున కెట్టి యాటంకము కలుగలేదు. ఆ బాల్యవివాహము ప్రేమానురాగముల కాస్పదమై వర్ధిల్లుచుండెను. కాని యంత మాత్రముచే బాల్య వివాహము తగునని మన మనుకొనరాదు. బాల్య వివాహములు నశింపవలయుననియే మనము నిక్కముగా నభిలషింపవలెను.

స్త్రీ స్వా తంత్ర్య ము

స్త్రీపురుషులు అను శరీరద్వంద్వమున కేకప్రాణము గార్హస్థ్యము. స్త్రీ పురుషు లిద్దరు విద్య, జ్ఞానము, సత్సవర్తనము, ప్రేమ, సత్యము మొదలగు సద్గుణములు కలిగియుండవలయును. లేనిచో, గార్హస్థ్య జీవితము దుఃఖమయ మగును. గార్హస్థ్యము నకు గృహిణి మఖ్యురాలు. కావున స్త్రీ, పురుషునివలె నన్నింట స్వాతంత్ర్యము కలిగియుండవలయును. ప్రాచీన కాలమున నారీషణు లెల్లరు స్వాతంత్ర్యమును జేబట్టినవార లేగదా! నేడు స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము లేకపోవుట మిగుల లజ్జాకరము. పురుషుల యజ్ఞానముచే స్త్రీలు తమస్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవుచుండిరి. ఎన్నడు, పురుషుడు స్త్రీకి విద్యను గఱపింపక, స్వాతంత్ర్య మీయక ఘటదాసియని తలంచెనో, నాడే యువిదకు స్వాతంత్ర్యము నడుగంటినది. ఆకారణమున గృహస్థాశ్రమము నిర్జీవ మైపోయెను. స్త్రీలోక మెప్పుడు 'నస్త్రీ స్వాతంత్ర్య మర్హతి' యను నజ్ఞానమునకు లోబడెనో; అప్పుడే ప్రేమయు నశించెను. స్త్రీ ఘట దాసిగా భావించునంతవఱకు మానవుడు మానవుడు కాజాలడు; దేశ మభివృద్ధి యగుటయుఁ గల్గ.

మహాత్ముని గార్హస్థ్య ము

మహాత్ముని జీవితము విదేశ నాగరకతా వ్యామోహము ననుసరింపక భారత జాతీయ జీవనమున కలవాటుపడుట యొక యపూర్వ విశేషము. విదేశ నాగరకతా పిశాచము భారత దేశమందలి యింటింటను జిందులు త్రొక్కుచుండుట నాటికి నేటికిఁ గాన్పించుచుండుట భారతదేశ చార్యాగ్గమని చెప్ప

వచ్చును. అందును జరుపులు చనువుకొని పట్టములు పొంది విదేశముల కేగివచ్చినవారు కేవలము తెల్లవారల మగుదుమరు కొని తమ జాతీయ జీవన సౌభాగ్య మరుభవిషలేక తెల్ల మొగము వేయుచుండు దినములలోవారియనుకరణమునకై, మిశ్రి మిశ్రి జ్ఞానము గలవారు సహితము అచ్చము తెల్లవారమగురు మని భల్లుర తెల్లవాతినను నిద్రచుండిలేవక సోమసులై, యదియే నాగరకతయని బ్రమసి జీవితమును వృథపుచ్చుచు విదేశీయుల ననుకరించుట యజ్ఞాన మగును.

అట్టిదినములలో మహాత్ముడు విదేశ నాగరకతా వ్యామోహ పంకమునఁ బడక జాతీయ జీవితము కలిగియుండుట నిజమునకు గర్వింపఁదగిన విశేషము.

మహాత్ముడు గృహస్థాశ్రమ ధర్మములను బాలించుచు తన జీవితమును ప్రపంచమున కాదర్శముగా నడుపుకొనఁ గలిగెను. కామవశుఁడై పురుషుఁడు వివాహము చేసికొనక మానవసేవ చేయఁదలఁచి పెండ్లాడుట ధర్మము. భగవదాజ్ఞను బాలించి లోకసేవకని సంతానమును గనవలయును. మహాత్ముడు తన జీవితేశ్వరి కస్తూరిబాయితోఁగూడి గార్హస్థ్యమును కామ మోహముల కెన్నఁడు నగ్గము చేయలేదు. గృహస్థాశ్రమము ప్రేమకుఁ బుట్టిల్లని ఇంతకుముందునుండి చెప్పుచున్నాము. మహాత్ముని గార్హస్థ్య జీవిత విశేషములను దెలిసికొనుట మనకెల్లర కావశ్యకము. మహాత్ముఁడిప్పటిట్టి స్థానమలంకరించుటకుఁ గారణములేవో యూహింపుఁడు. మహాత్ముఁడు సర్వభూతములను ఆత్మసదృశముగా భావించుచుమానవసేవ చేయుచుండుటకుఁ గత మెద్ది? గృహస్థాశ్రమధర్మ నిర్వహణముచే నెంతటివాఁడెంతటి

మహాత్ముడు కాగలిగెనో చూడుడు! మహాత్ముడిట్టి యున్నత స్థానము పొందుటకు గార్హస్థ్య జీవితముగదా కారణము!

గార్హస్థ్యము తన దారపుత్రాదులనువలె నెల్ల జీవులను అత్తనవృత్తముగ భావింపవలయునని ధర్మములు ప్రబోధించు చున్నవి. మహాత్ముడు నిజదార సుతాదలను బ్రేమించినట్లే లోకమును బ్రేమింపఁ గలిగెను. మానవసేవ సల్పుటయే మహాత్ముని సంకల్పము. మానవ సేవయే మాధవ సేవయని మహాత్ముని యాశయము. ఈ యాశయము మహాత్మునికి గార్హస్థ్య ధర్మమువలననే కలిగినది. మహాత్ముడు గార్హస్థ్యధర్మ మెఱుంగని వాడగుచో మోహనదాసు కరమచందు గాంధీ - మహాత్ముడు కాగలఁడా?

బా ల్య మ ం ద లి చే ష్ట లు

మహాత్మునకు లేఖనాయమందు కస్తూరిబాయినిచ్చి తల్లి దండ్రులు వివాహము చేయుటచే మహాత్ముని బాల్య దాంపత్య మును మనము ప్రమాణముగా గైకొనఁదగదు. పదుమూడేండ్ల గాంధీ, తన భార్యనెట్లు గౌరవింపఁగలఁడు? బుద్ధి పరిపక్వము కానప్పుడు మనస్సిట్లుపోయిన నట్లు నడుచుకొనుట యెల్లటకు సహజమేగదా! మహాత్ముడా చిటుత ప్రాయమునందుఁ దన భార్యను ఘటదాసియన తలఁచినాడు. తానీ తలంపుచేఁ దన భార్యయెడఁ జేసిన తప్పిదము నెల్లను దన యాత్మకథయందు విశదీకరించెను. ఎల్లవేళలందు మహాత్ముని మనస్సు కస్తూరిబాయి యందే లగ్నమై యుండెడిది. చదువుకొను నప్పుడు, నిద్రపోవు నప్పుడు మహాత్ముడు కస్తూరిబాయిని నటుపోకుము; ఇటు రాకుమ'ని నిర్నిమిత్తముగా నాజ్ఞాపించుచుండెడివాడు. మాటి

మాటికామెను సంజేహించు చుండెడివాడు. తండ్రి మరణ కాలమందుఁ దాని పడకగదేయందు కన్నురిబొయితోఁ గలిసి పరుంకి నిద్రపోవుటయు, పిమ్మట తండ్రి మరణవార్త చెవి సోకుటయు ఇంత తన యజ్ఞానమునకు నుజ్జించుటయు మొదలగు బాల్కచేష్టలు నెల్లను మఱుగుపుచ్చక సర్వము నాత్మకథ యందుఁ దెప్పియుండెను. మనమీ గాంధీని బ్రస్తుతము మఱచి పోవుదము. ఆపెద్ద చేష్టలకు బాల్క వివాహమే కారణమై యుండనోపును. సగిన వయస్సువచ్చిన పిమ్మట భార్య విషయ మున వెనుకటి యభిప్రాయముల నన్నిటిని మార్చుకొనఁగలుగుటచే మహాత్ముడు మన కాదర్శనీయుఁడు కాఁగల్గెను. మహాత్ముఁడు భార్యయను పదమున కిట్లు నిర్వచనము కావించెను.

“అహింసను నేను సాంగోపాంగముగా తెలిసికొనిన పిమ్మటనే నాకీ అనుమాన వ్రణము మానిపోయెను. అపుడు నేను బ్రహ్మచర్యముయొక్క మహిమను తెలిసికొని భార్య భర్తకు ఘటదాసి కాదనియు, అతనికి సహచారిణి యనియు, సహధర్మిణియనియు, ఆమెకు అతని సుఖదుఃఖములలో పాలు కలదనియు, తనవారి తాను చూచుకొనుటకు భర్త ఎంత స్వతంత్రుడో తానును అంత స్వతంత్ర యనియు నే నెఱిగికొంటిని. సందియములతో అనుమానములతో నిండిన ఆ చీకటి దినములు తఁచినపుడెల్ల నా మూర్ఖతకు, విషయాంధమగు నిర్దయత్వమునకు శ్రోధమును, నా మిత్రునితో చేసిన గ్రుడ్డిసహవాసమునకు దుఃఖమును కలుగును” అని మహాత్ముడే తన ఆత్మకథయందుఁ జెప్పియుండెను.

దినములు గడచిన కొలది మహాత్మునకుఁ గన్నురి బొయియందు గౌరవమేర్పడుచుండెను. వయస్సువచ్చిన పిమ్మట

మహాత్ముడు భార్యను భోగసాధనమని తలచి యెఱుంగడు. అట్టితలంపే కలుగుచో గాంధీమహాత్ముడెట్లు కాంగలడు? మహాత్ముడు తన భార్యయందుఁ జూపిన ప్రేమ గౌరవములు వర్ణించుట మా కలమున కలవిగానివని. కస్తూరీ గాంధులు శరీర భేదముచే నిద్దరైనను హృదయ సమ్మేళనముచే నొక్కరు. ఇరుమేను లొక్కప్రాణం బిరుడెందము లొక్కతలంపు అను సూక్తికి మన యీ పుణ్యదంపతులు పరమలక్ష్యమై యొప్పుచుండిరి. ఇంక మహాత్ముడెందుబోయిన నందు కస్తూరీబాయి ప్రత్యక్ష మేకదా! కస్తూరీబాయి పతిమాట జవదాటి యెఱుంగదు. మహాత్ముడు భార్య స్వాతంత్ర్యమున కడ్డుపడియెఱుంగడు. జంటశరీరములందుఁ బ్రకాశించునేకాత్మవలె నా పుణ్యదంపతులిద్దఱు నేక మనస్సులై, ప్రపంచమందాదర్శ దాంపత్య శోభితులై మన భారతావనిని బునీతము గావించుచుండిరి.

ఆర్యనారీ ధర్మములన్నియు మన కస్తూరీబాయి మాత యందు మూర్తీభవించియున్నవి. వేయేల? ఈ తల్లి పతివ్రతా మహాత్మ్యమువలననే మోహనదాసు కరమచందుగాంధీ మహాత్ముడు కాంగలెననిననికనామె గొప్పతనమునువేఱుగాఁ జెప్పవలయునా? మహాత్ముడు “నాభార్యను సోదరివలెను, దల్లివలెను, దైవమువలెను చూచుకొనుచుందున”ని పలుచోట్ల ప్రసంగవశమునఁ బ్రసంగించియుండెను. ఈ పూజ్యదంపతు లిద్దరు కాలక్రమమున నలువురు బిడ్డలను బడసిరి. సంతాన సౌఖ్యమనుభవించిన పిమ్మట గార్హస్థ్యముకంటె బ్రహ్మచర్యము దేశసేవ చేయుటకు మిక్కిలి యనువగు సాధనమని తలంచి నిర్లభమునఁ దమ జీవితమును బ్రహ్మచర్యవ్రత మవలంబించి ప్రపంచమందుఁ బూజ్యుడయ్యెను.

బ్రహ్మచర్యము

కేవల గృహకార్యములందే నిమగ్నమై యమూల్యముగు కాలమును బవిశ్రమము జీవితమును వ్యర్థపఱచుట యేరికిర్థము కాదుగదా! సతతము గృహమును-గర్హస్థ్యమును జక్కపెట్టుకొనుటయందే ప్రొద్దుపుచ్చిన మోక్షమెట్లు లభింపగలదు? కావున, మనపూర్వులు మన బాగోగులను గమనించి మనము తరించుటకు సులువగు మార్గమొక్కటి చూపియుండిరి. ఆ మార్గానుసరణమునఁ బ్రవర్తించిన యెడల మోక్ష ప్రాప్తి కలుగఁగలదు. తన యాలుబిడ్డలను బోషించుకొనుచుఁ దన యమూల్య జీవితమునువ్యర్థపఱచిన యెడలఁ గర్తవ్య ధర్మమెట్లు నిర్వహింపఁగలఁడు? మానవుఁడు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించుట లోకసేవకేగదా! కావున గృహస్థుఁడు కేవల గృహకార్యములను జక్కదిద్దుకొనుటయందఁ గాలమును - జీవితమును వ్యర్థపఱచుట తగదు. శక్తికొల్పఁది మానవసేవ యొనర్పవలయును. మానవసేవయే మాధవసేవ. కావున గృహస్థుఁడెప్పుడును సేవా తత్పరమై యొకమున కూడిగము చేయవలయును. సేవకు శక్తి, శక్తికి ఆత్మశక్తి ఆవశ్యకములు.

శక్తియన నాత్మశక్తియని యర్థము. ఇంద్రియ నిగ్రహముచే నాత్మశక్తికలుగును. బ్రహ్మచర్యవ్రతపాలనమున నింద్రియ నిగ్రహము కలుగును. అందువలన బ్రహ్మచర్యవ్రత మూలమున నాత్మశక్తి సంపాదించుట సౌలభ్యమగును. చంచలములగు నింద్రియములకు లొంగక యింద్రియములను గైవస మొనర్చుకొని విషయ పరాజ్ఞుఁడై మానవుఁడు సంచరింపవలయును. విషయ లోత్సబుద్ధి నశింపవలయును. అనాసక్తబుద్ధితో 'సర్వము సర్వేశ్వరాప్నోబుద్ధితో-సర్వసమ భావబుద్ధితో - ఎల్లెడల నెల్ల

రను బ్రేమింపవలయును. ఇట్టి యుదారబుద్ధి కలిగి తన మనో వాక్యములచే నేవఁడు బ్రహ్మచర్యవ్రతపాలనము కావించునో వాఁడే ఋషిసత్తమఁడు. ప్రపంచవాసనలం దగుల్కొని తెన్నుగోసక పర్వెత్తు మనసును గుదుటఁబెట్టుకొనలేక కీకారణ్యములకు-పర్వతగుహలకుఁ బఱుగిడిన నేమిఫలము? అంత మాత్రమున మనస్సు కుదుటఁబడఁగలదని యెటు చెప్పఁగలము? ఆలుబిడ్డలతో-చుట్టపక్కములతోఁ గలసి మెలసి మెలఁగుచు మనోరథమును ఇంద్రియాశ్వములు లాగినట్లెల్లను బోసీయక బుద్ధి సారథివశమున మెలగినచో నడవులకుఁ బోవ నావశ్యక మేమికలదు? నీకీ సామర్థ్య మడవులయందైన నుంఁగితీరవలయును గదా! కావున గృహస్థాశ్రమమందే సర్వము భద్రపఱచుకొనుట యుక్తము. ఆత్మశక్తిని బెంపొందించుకొనుము. ఆత్మశక్తిచే నీశ్వర సాక్షాత్కారము గలుగును.

ఇంద్రియములను గైవస మొనర్చుకొనలేక, విషయ వాంఛలను దూరీకృతము కావింపలేక కేవల మరణ్యములకుఁ బర్వెత్తిన నేమిఫలము? సన్యాసమననేమి? బ్రహ్మచర్యమననేమి? మూలమట్టుగ నాలోచించిన నన్నిటి యంతరార్థము పరార్థ మొక్కటియనితోచక మానదు! కేవల దారపుత్రులను సన్యసించుట సన్యాసము కాఁజాలదు. తాఁజేయు ప్రతి కర్మ ఫలాపేక్షను విడనాడుటయే సన్యాసము. అట్లే, బ్రహ్మచర్యమునని తలంపుఁడు. బ్రహ్మసాక్షాత్కారమునకు ఇంద్రియనిగ్రహము కలిగి యాత్మశక్తిని సంపాదించుకొని బ్రహ్మచర్యమాచరించుచు ప్రపంచసేవ యొనర్పవలయును. అంతియకాని యే యడవికోపోయి' అట 'దేవదేవా'యని పలువరించిన నేమిఫలము? ఇందు లేని దేవుడందుఁగలఁడా? ఆత్మపరిశుద్ధికి బుద్ధి ప్రధానముకాని

స్థలము ప్రధానమా? బుద్ధికి శీలము ప్రధానముకాని, యడవు లందలి చెట్టుచేమల నీడ ప్రధానమా? పలుపలుకులేల? ఆత్మపరి శుద్ధివలయునుకాని, ఎంచున్న నేమి? ఏమిచేసిన నేమి? ఆలుబిడ్డలను బోషించుకొనుచు భగవంతుని దర్శింపవలనుపడదా? ఎల్లెడలఁ బ్రకాశించు భగవంతుని నీవిటఁ గాంచఁజాలకపోవుచో నడవులం దెట్లు కాంచఁగలవు? భార్యమీఁదఁ గిసిసి న్యసించుటయు, బ్రహ్మచర్యము గైకొనుటయు వెఱ్ఱితనము. ఆత్మపరశుద్ధికిఁ బైఁజెప్పిన విధమున బ్రహ్మచర్యమో, సన్యాసమో యవలంబించుట ధర్మము. తన జీవితమునంతను ప్రపంచసేవకు - భగవత్సేవకు వినియోగింపవలయును. జీవితము చరితార్థమగుటకు మన పూర్వజీ తిన్ననిదారి త్రొక్కిరి.

పాశకమహాశయూలారా ! మహాత్ముని జీవితమును గమనింపుడు. మహాత్ముడు భార్యాపుత్రులతో జీవితము గడుపువాఁడైనను కామమోహములకుఁ దావిచ్చుట లేదుగదా! మహాత్ముడు స్త్రీలను భోగసాధనమని తలంచుటలేదు. కావుననే, మహాత్ముడు భార్యతో నున్నను బ్రహ్మచర్య వ్రతమును నియమునఁ బరిపాలింపఁ గల్గుచుండెను. సయమియన మహాత్ముఁడేకదా! కొందఱు ఇంద్రియపశులై స్త్రీలను దూఱుచుందురు. స్త్రీల నంటినను - చూచినను పాపమని తలంతురు. స్త్రీని దేవతా స్వరూపముగా నెంచుచో నెట్టి యాపత్తు వాటిల్లుదుగదా! అట్టిదేదియులేక యాత్మనిగ్రహములేక కామము వీడక స్త్రీలను దెగడిన నేమి ప్రయోజనము? పురుషుఁ డాత్మ నిగ్రహ సంపన్నుఁ డగుచో నబల యేమి చేయఁగలదు? చిత్త శుద్ధియున్నచో స్త్రీ చెంత నున్నను పురుషున కెట్టి ముప్పును వాటిల్లుదుగదా!

“స్త్రీల పవిత్రతకుఁ బురుషులు కారణమై యుండవలయును.”

“అజ్ఞానముచేఁ బురుషుఁడు కామాంధుఁ డగుచున్నాఁడు.”

“స్త్రీ భోగసాధన యోగ్యమని తలంచునంతదనుక మన మెల్లరము నీచులముగానే భావింపఁబడుచుందుము. భగవత్స్పృష్టి యందు స్త్రీఘట దాసియని తలంచుటకంటెఁ బురుషులు చచ్చిన నెంతయో మేలు.”

అను పరమార్థమును గ్రహించుట మానవుని లక్షణమని యెఱుఁగవలయును.

స్త్రీలు — మహాత్ముడు

పురుషులు స్త్రీలయెడఁ గామాంధకారులై ప్రవర్తించుటయు, నందులకు మాత్రమే యని స్త్రీలను దూరముగా నుంచు తలంపును, స్త్రీలను ఘోషాపద్ధత్యం దుంచుటయును లోకమునఁ బురుషుఁడు చేయు మహాపరాధము. స్త్రీ భోగ్య వస్త్రువు కాదు. పురుషునికి దూరముగా నుండఁదగినదియైగాదు. ఈ భగవత్స్పృష్టిలో మగవానికి నాఁడుదియే యాపురాలు. అట్టి యెడ స్త్రీని సమభావమునఁ జూడని మగవాఁడు సహితము ఆఁడుది లేకుండఁగ నెట్లు పుట్టఁగలఁదో యూహింపుఁడు? మహాత్ముఁడు తన ప్రియురాలియెడఁ జూపిన ప్రేమాదరములు లోకమునకుఁ బరమప్రమాణములు. స్త్రీలయెడ మహాత్మునకుఁ గల గౌరవభావ మింత యంతయని చెప్ప నలవికాదు. ఈ విష

యమునుగూర్చి మహాత్మునికిఁగల యభిప్రాయములలో నొకటి రెంటిని నిట నుదాహరించుచుంటిమి.

గాంధీమహాత్ముడు భారతదేశ పర్యటన సమయమందు దాను వెళ్ళిన తావులందు అహమహామికతో నా పుణ్య పురుషుని, ఆలోచకపూజ్యుని, ఆ భారత స్వాతంత్ర్య భానుని దర్శించి తమ జీవితమును ధన్యము గావించుకొనఁ దలంచి పురుషులతోఁబాటు స్త్రీలును మహాత్మునకు స్వాగతమిచ్చుట కలదు. అట్టియెడ మన మహాత్ముఁ డా స్త్రీలను జూచి యానంద కందళిత హృదయారవిందుడై ప్రేమపూర్వకముగా నా స్త్రీలను నాహ్వానించి ప్రేమతోఁ బలుకరించి వారు చెప్పెడి సర్వ విషయములను శ్రద్ధతో వినుచుండెడివాఁడు. భారత నారీమణియై విశ్వమునందుఁ గవికోకిలయని వాసిగాంచిన శ్రీమతి సరోజినీదేవినాయుఁడు భారతదేశ స్వాతంత్ర్యోద్యమమునఁ బాల్గొని సర్వవిధముల మహాత్మునకుఁ దోడ్పడుచు అఖిలభారత జాతీయ మహాసభాధ్యక్షురాలై యార్య నారీమణుల కాదర్శమై ప్రపంచ ప్రసిద్ధి గాంచుట చరిత్ర ప్రసిద్ధమేగదా ! అక్కారణ మున మహాత్మునకు స్త్రీలయెడఁగల ప్రేమ గౌరవాదరములు లోక కళ్యాణదాయకములై విలసిల్లుచుండును. స్త్రీలకుఁగల అందము— సౌకుమార్యము మొదలగునవి యెల్లను గాంధీ మహాత్మునకుఁ దెలియనివికావు. అయినను మహాత్ముఁ డెప్పు డును స్త్రీలను దైవముగా భావించుచుండెడివాఁడు. అదియే స్త్రీలయెడఁగల మహాత్ముని మహిత భావములు. భారత భాగ్యోదయమునకు స్త్రీలే ముఖ్యమని మహాత్ముని యభిప్రాయమై యుండెడిది. అందుచే స్త్రీల యభ్యున్నతికై మహాత్ముఁ డెంతయో ప్రయత్నించుచుండెడివాఁడు.

సృష్టి పెంపునకు స్త్రీ పురుషు లిద్దఱు ముఖ్యాలుగదా ! అట్టియెడ స్త్రీని దూరము చేసినచో సృష్టియే యుండదుగదా ! స్త్రీలేని పురుషుఁడు పురుషుఁడులేని స్త్రీ పుట్టుట బూటకమే గదా ! అట్టిచోఁ బురుషునితో స్త్రీకూడ ముఖ్యురాలని తేట తెల్ల మగుచున్నది. అందువలనఁ బురుషునితో స్త్రీ కూడ సమురాలు. అట్లగునప్పుడే దేశము సర్వతో ముఖాభివృద్ధి గాంచు గలదు. స్త్రీలయెడ నెప్పుడును దప్పుగఁ దలంపరాదు. వారి నెప్పుడును గౌరవమునఁ జూడవలెను. స్త్రీకి అగౌరవము జరుగుచో జాతియే నశించును. ద్రాపదిని మానభంగము కావించుటచే కౌరవులు రూపుమాసి చనిరి. ఆఁడుదాని కవమానము జరుగుట లోకశ్వాణమునకే ముప్పు సుమాయని శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడు ద్రాపదీదేవికి మానసంరక్షణ సమయ మున లెక్కకు మిక్కిలి వలువలిచ్చి స్త్రీలోకమునకు విలువ నిచ్చెను. స్త్రీల యభ్యున్నతికై మహాత్ముఁడు వ్రాసిన 'యంగ్ ఇండియా' పత్రికయందలి 'స్త్రీల స్థితి' - 'మన సోదరీమణులు' - యువతీమణుల కార్యభారము' మొదలగు వ్యాసములను జదువుట మంచిది.

వె ల యా ం డ్రు

కొందఱు; కులస్త్రీల నొక విధమునను, పడుపువృత్తిని జీవించు పడఁతుల నొక విధమునను జూచుటకద్దు. మహాత్ముఁడీ యిరు తెగలవారిని గౌరవ భావమున నాదరించెడివాఁడు. అవును; మహాత్ముల కెల్లరు సమానులే గదా ! లోక కళ్యాణ మెల్లటి మీఁద నాధారపడి యుండును, కాని కొందఱి మూలమున మాత్రము గాదని మహాత్ముని యభిప్రాయము. కులస్త్రీలు - కులటలునని రెండు తెగలేర్పడుటకుఁ గారణమేమి? ఇట్టి చెట్ట

పుట్టుటకు మగవాడే కారణమై యుండునుగదా! మగవాడు దుర్వ్యసనలోలుండై ఆశలు గొల్పి స్త్రీని పడుపువృత్తి నవలంబింప జేయును. అట్టి చెయిదము మానవ సంఘమునకే చేటు తెచ్చుట నిక్కముగదా! భగవత్సృష్టియెడఁ బురుషుఁడు స్త్రీల దెస నిట్టి తప్పిదము క్షమింపరానిది సుమా! పరకాంతలను గౌరవమున మాతృభావమునఁ జూడవలసిన పురుషుఁడిట్టి విషయలోలుప బుద్ధిని చూచినచో నాతని మానవత్వమే నశించును గదా! “రోగులకేగాని ఆరోగ్యముగలవారికి వైద్యుఁడు అక్కర లేదుగదా” యని యేను ప్రభువు పలికిన పలుకులు అమృత తుల్యములు. ‘సద్బుద్ధిగలిగి దయార్ద్ర హృదయముతో పతిత మానవోద్ధరణయే మహాపురుషుల లక్షణము. అట్టి దేదియులేక పంచేద్రదియములకులోనై విషయలోలుండై పురుషుఁడుండుచో లోకమెట్లు బాగుపడఁగలదు? లోకోద్ధరణకు స్వశక్త్యనుసారము పాటుపడుట మానవుని విధిగదా! అట్టియెడఁ బురుషుఁడు స్త్రీని కామినిగా భావించుట భావ్యముకాజాలదు. పొట్టకై ప్రాకులాడు పడుపువృత్తి నవలంబించు పడఁతులకు నేదేని సద్బుద్ధిని గల్పించి సుఖజీవనము చూపినయెడల నిట్టి చెడుగులు తొలగఁగలవు. వెలయాండ్ర జీవితముకై మహాత్ముఁడు పలుపర్యాయములు వాపోయిన ఘట్టములు పెక్కులు కలవు.

కాకినాడ - బొరిసాలు పట్టణములందుఁ దనను దర్శింప వచ్చిన వెలయాండ్రను హృదయపూర్వకముగా నాహ్వానించి మనసార వారిమంచిచెడుగులను మహాత్ముఁడడిగెను. కానిపాపమా స్త్రీలు తమ నడవడి లోపము బయటపడునని శంకించిరి. మహాత్ములయెడ దోషములు దాచుదమన్నను దాగవుగదా! అట్లే పాపమా పడఁతుల ప్రవృత్తి మహాత్ముని కవగతమయ్యెను.

‘యంగు ఇంకియా’ పత్రిక యందు ‘మన సోదరీ మణులు’ అను మహాత్ముని వ్యాసము చదివిన యెడల ప్రతి భారతీయుని హృదయము ద్రవింపక మానదు. మహాత్ముడు వారిమీఁదఁ జూపిన సోదరీప్రేమ భారతీయునకు జ్ఞాన ప్రబోధము కలిగించును.

“జీవిత పోషణకై మానమమ్ముకొని బ్రదుకుచున్న స్త్రీలను ఆంధ్రదేశమందలి కాకినాడ నగరమందుఁ దొలు దొల్తగాఁ జూడఁగలిగితిని. అప్పుడు నాతో మాటాడినది కొలఁది స్త్రీలు మాత్రమే. రెండవ పర్యాయము ‘బారిసాలు’ నందునట్టి యువతులఁజూడఁ దటస్థించెను. దాదాపు నూరుమంది యువతులు నాతో మాటాడిరి...”

“అందు కొందఱుమాత్రము సిగ్గరితనముచేఁ గాఁబోలు తమ మనస్సునందలి యభిప్రాయములను వెలువరింపలేక యుత్తరమొకటి వ్రాసి నాచేతి కందించిరి. తమ విషయమును స్వయముగాఁ జెప్పినచో నాకుఁ గోపమో అసహ్యమో కలుగు నను సభిప్రాయముచే నుత్తర మిచ్చియుందురనియను కొందును. నిజమునకిందు కోపమునకుఁ గారణమేమి కలదు? పాపమా స్త్రీల దుస్థితియెట్లు బాగుపడునోయని నేను పెక్కుమాఱులు బాధ పడితిని. నేను ఆలోచించి యాలోచించి యేదియో యొక సదృష్టత్రి సవలంబించి గౌరవ జీవితము గడుపుకొనుట మంచిదని నా నిశ్చయ మెఱింగించితిని. వారితో మాటాడిన రెండుగంటల కాలమును నే నెప్పుడును మఱువఁజాలను.”

“బారిసాలయందు మగవారు తమను హీనముగా జూచు చుందురని చెప్పియుండిరి. అట్లు; ఆ స్త్రీలను హీనముగాఁ జూచుటగాని, హేళనచేయుటగాని పురుషుల లక్షణము కాఁజూ

లను. అంతేగాక; ఈ చెడుగు అచటనేగాక, దేశమందంతటను గూడఁ గలదు. కాఁగా; బారిసాలను ఉదాహరణమాత్రముగాఁ జెప్పితిని. ఆ సోదరీమణులను సద్వృత్తికలవారినిగాఁ జేయుట యువకుల విధి.”

“గౌరవభాజనమైన భారతావనియందు నితర భామినులనుగూడఁ దమ సోదరీమణులనువోలెఁ జూచుకొనుటవలన మగవారు తమ గొప్పతనమును గాపాడుకొను వారగుదురు.”

“ప్రతి భారతీయుఁడు ఈతఁడు, నా సోదరుఁడు - ఈమె నా సోదరి యను భావమేర్పఱచుకొనుటయే స్వరాజ్యమునకుఁ ప్రధాన సోపానము.

“మనము మన బాధ్యతను గుఱుతెఱుఁగ వలయును. అందువలన ఆ స్త్రీలు గౌరవమగునేదియో యొక సద్వృత్తి నవలంబించి మంచి జీవిత మలవఱచుకొనుట యావశ్యకమనుట మఱువరాదు.”

“దురాశ దుఃఖములకుమూలము. అది లేనిచో సర్వ సుఖములు కలుగును.”

“ఆ సోదరీమణులు దినమునకు సగటున రెండురూపాయలు వచ్చునని చెప్పిరి. మగవాఁడు కామ వికారమునకు లోనుగాక తమ సోదరీమణుల దుశ్చరితము బాపుటకై కొంత ధనమును దుర్వ్యయములను మానుకొని యా సోదరీమణుల పోషణకై యుదారబుద్ధిని వెచ్చించి వారికి గార్హస్థ్య జీవిత మేర్పఱుతురేని తమ జీవితములు బాగుపడఁగలవనియుఁ జెప్పిరి.”

గాంధీమహాత్ముడు సోదరీమణులతో సంభాషించుచు రాట్నమువడకి గుడ్డలునేసి యందువలనవచ్చు రాబడితో నుదరపోషణ చేసికొనుచు గార్హస్థ్యజీవిత మలవటచుకొనవలసి నదిగాఁ జెప్పినతీరున నడుచుకొనుట యెంతయో మేలుగాఁ గన్పించుచున్నది. గాంధీమహాత్ముడు స్త్రీలయెడఁ జూపునట్టి గౌరవ ప్రేమాదరముల కింతకంటె నిదర్శనములే?

హితవులు

మగవారికోసమే మగువల జీవితమని భావింపక తామును మగవారితోఁబాటు సమానులమనుకొని దేశసాభాగ్యమునకుఁ బాటుపడవలసినదిగా మహాత్ముడు స్త్రీలనుగూర్చి పెక్కు పర్యాయములు తన యభిప్రాయములను వెల్లడించుచుండెడి వాడు. దక్షిణాఫ్రికా యందలి స్త్రీల మహాసభలో నుపన్యసించుచు,

“స్త్రీ లెప్పుడును దాము మగవారి కామమునకుప కరణములు మాత్రమేకాదని యెఱుంగవలెను. ఇందులకు, మందు మగవారికంటె నాడువారికడనే కలదని గ్రహింపుడు. స్త్రీ, తాను మగవానితో సమానముగా నుండవలయుననిన దన నాయకుని వదలకయుండుట మంచిది. అట్టి నిత్యసహచర్యమువలన నెంతయో మేలుకలుగఁగలదు. సీతాదేవి శ్రీరాముని నొక్క క్షణమైన నెడఁబాయకుండుట చరిత్ర ప్రసిద్ధము.” అని మహాత్ముడు చెప్పెను.

పరదా పద్ధతి

ఆత్మగౌరవము స్త్రీ పురుషులిద్దఱు కావశ్యకము. అట్టి యెడ స్త్రీ గౌరవాను వ్యర్థముచేయుట వ్యర్థనిపని. మగవాడు,

తన యిష్టముచొప్పున నడచుకొనవచ్చును; ఆడుది నడచుకొనరాదు. ఇందులకు లోకమందేమైన ప్రకృతిసిద్ధమగు నియతి గలదా? అట్టియెడ మగవాడు స్త్రీ లోకమును పరదాష్ఠుని నుంచుటయేలకో !

బ్రహ్మచర్యము

గాంధీమహాత్ముడు, పెండ్లి చేసికొనరాదనియు, నొక వేళ చేసికొనినయెడలఁ గామ పరతంత్రబుద్ధిగలిగి యుండరాదనియుఁ జెప్పిన మాటల యాధార్యము గమనింపఁదగినది. అందు వలన ముఖ్యముగా మూఁడులాభములు కలుగును. పురుషుని చిత్త వికారమునకుఁ గారణభూతమగు కామము నణచ వలయునను నదియొకటి; బ్రహ్మచర్యవ్రతముచే దేశస్వాతంత్ర్య సముపార్జనమున కెల్లరు పాటుపడవలయుననునది రెండవది; భూణవాత్మ్యాది దోషములు ప్రబలనీయక తగు సంతానమును మాత్రమే పొందవలయుననునది మూడవదియు నై యుండెను. ప్రపంచమందుఁ గొందఱుసంతానము తగ్గించుకొనవలెను; కామమును దీర్చుకొనవలెననియందురు. బ్రహ్మచర్యవ్రత మనుష్ఠింప లేక ఆత్మగ్రహ మలపఱచుకొనలేక, యిట్టి బేలమాట లాడుచుందురు. బ్రహ్మచర్యవ్రతమే, మానవజీవిత సౌఖ్యమునకు ముఖ్యమని మహాత్ముని యభిప్రాయము. దుర్వ్యసనములవలన మనశ్శాంతిచాల్యముకలిగి, తన్మూలమున నారోగ్యాదికము కుంటు వడి శరీరసౌష్ఠ్యము చెడి, బుద్ధిమాంద్యమేర్పడుట నిక్కము.

గార్హస్థ్య జీవితము మానవున కిహపరసాధనమై, యుండును. ఆలుమగలు నియమప్రవర్తనముగలవారై సంసార జీవితయాత్రను సాగించుకొనుటలెస్స. వయోభేదముల ననుసరించి చతురాశ్రమములు మనప్రాచీనులు నియమించిరి. ప్రాచీన

కాలమునుండియు మన భారతవర్షము, ఆశ్రమచతుష్టయము నవలంబించుచుఁ, దమతమ గృహములను భూతలస్వర్గముగాఁ జేసికొని స్వస్థాఖ్యములనుభవించిరి. నేఁడు విదేశ నాగరికతా వ్యామోహముచే మనప్రాచీననాగరికత నశించి, భారత కుటుంబ జీవనపద్ధతియే పాడగుచున్నది. మహాత్ముని జీవితము ప్రాచీన కాలమందలి యూర్వ సంప్రదాయము కలదియై, భారత జీవన విధానమున కాదర్శమై యొప్పుచున్నది. పురుషులు మహాత్ముని వలెను, స్త్రీలు కస్తూరిబాయి మాతవలెను తమ, జీవితములను నడుపుకొనుచు సుఖసంతోషములతో నలరుచుండుదుఁగాక !! మహాత్ముని గార్హస్థ్య జీవితమువంటి జీవిత మలవఱచుకొని శరితార్థతను బడయుట ప్రతిమానపుని విద్యుక్తధర్మము. అందువలన నాలుమగలు సుఖజీవితములు గలవారగుటయు, నారోగ్యముగల సంతానము పడయుటయుఁ గలుగును. ఆ సంతానము నారోగ్యమై తమ భావిజీవితమున సుఖపడఁగలుదురు.

త్యాగము

గృహస్థాశ్రమజీవితము త్యాగమునకు మూలము. త్యాగము లేని గార్హస్థ్యము గార్హస్థ్యము కాజాలను. మనోవాక్తాయములు మూడు నితరుల క్షేమమునకు వినియోగించు గృహస్థాశ్రమజీవితమే గొప్పది. అందుచేతనే నాలుగాశ్రమములందును గార్హస్థ్యము దొడ్డదని పెద్దలందురు. ఎల్లరినిఁ బ్రేమించుటకుఁ ద్యాగము ముఖ్యము. క్రమక్రమముగఁ ద్యాగమభివృద్ధియగు కొలఁది ప్రేమయు సభివృద్ధియగును. తన మేలునకు మాత్రమే యిగుచోఁ బ్రేమ కావశ్యకమేమి కలదు? ప్రేమ లేనిచో దయ యెట్లు కలుగును?

త్యాగము మానవుని యాత్మశక్తిని బెంపొందించి తనకుఁ గల సమస్తము నితరుల యుపయోగార్థము, వినియోగింపఁ జేయును. తనకు మాత్రమే 'యిది'యని తలఁచువాఁడే త్యాగి కాజాలడు. తనకుఁ గలిగినంతలో నితరుల కుపయోగింపఁ జేయు వాఁడే త్యాగియగును. తాను ఇతరులకొరకు జీవించుచున్నా నను తలంచువానిని లోకము నిర్వాజముగఁ బ్రేమించును. అట్టి వాని మనోవాక్తాయములు లోకకళ్యాణప్రదములై రాణిం చును.

ఈ ప్రపంచమునమోహనదాసుకరమచందుగాంధి, మహాత్ముడగుటకుఁ గారణమేమి? ఆతని త్యాగమేగదా! మహాత్ముడగుటకు గాంధియెన్నఁడు నెట్టి ప్రయత్నమునుజేయలేదు. చేసిన త్యాగమునుబట్టి లోక మా గాంధిని మహాత్ముడని భావించి పూజించుచున్నది. గాంధి, 'బారిష్టరు' వృత్తిచే నెంతధనము సంపాదించఁ గలిగినను మహాత్ముడగునా? గాంధిమహాత్ముని జీవితము త్యాగవంతమెట్లు కాగలిగెనో కొంత విచారితము.

మన మోహనదాసుకరమచందుగాంధి, సంపన్న గృహమందు జననమందెను. అందుచే, గాంధి విదేశములకేగి 'బారిష్టరు' చదువుకొనఁ గలిగెను. గాంధివృత్తి న్యాయవాద వృత్తి. లోకమందలి ధనమంతయుఁ గుప్పలు కుప్పలుగా వచ్చిపడినను ఆశతీతని పేరాన, యాన్యాయవాదవృత్తికుండును. తృప్తియనున దావృత్తికి లవలేశములేదు. అట్టి న్యాయవాదవృత్తిని ద్యజించి దేశసేవకుఁగడంగి మహాత్ముడగుట జగదాశ్చర్య విషయమే!

ఆవతరించుట

ఇట్టి పరిణామము తనకుఁ గలుగునని గాంధిమహాత్ముడై ముందెన్నఁడు నెఱుంగఁడుగదా! ఎఱిగియుండినచో గాంధి యింగ్లాండునకుఁ బోవుటగాని, బారిష్టరుపరీక్ష యగుటగాని జరిగి యుండదుగదా! రానున్న కాల మెవఁడెఱుంగఁగలఁడు? సర్వ మెఱిగినవాడు సర్వజ్ఞుఁడొక్కఁడేగదా! ఈశ్వరాజ్ఞ లేనిది లోక మందేదియు జరుగదు. త్యాగబుద్ధివలన నాత్మేశక్తి సంపాదించు కొని లోకకళ్యాణమునకై గాంధిమహాత్ముఁ డవతరింపఁగలఁడని

భగవంతునకుఁ దెలియుచు. కాని గాంధీమహాత్మునకు మాత్రమీ విషయమేమి తెలియఁగలదు? సర్వేశ్వరుని యనుగ్రహము వలన మన గాంధీమహాత్మున కాత్మశక్తి పెంపొందెను. పాతకమహాశయలారా! కొంచె మాలోచింపుఁడు. కంటికిఁ గన్పించునదే సత్యమనియు, శరీరముకంటె వేఱుగా నాత్మ లేదనియు వాదించుచున్న నేటి భారత యువకులకు గాంధీ మహాత్ముఁ డవతరించి ఆధ్యాత్మికబుద్ధిని లోకమునకుఁ బ్రసాదించుట భగవత్సంకల్పమై యుండును. భగవత్సంకల్పము నుతించుటకు మనమెంతవారము? ఈశ్వరకటాక్షము లేనిచో నీ జగత్తే శూన్యముగదా! అట్టి సృష్టికారకుఁడగు నీశ్వరుని స్తుతించుటకు నాదిశేషువు సహితము సమర్థుఁడు కాఁజాలఁడు. కాఁగా నిక మనమెంతవారము?

శ్లో॥ ఉత్పత్తించ వినాశంచ భూతనా మగతిమ్ గతిమ్

వేత్తి విద్యామవిద్యాంచ సవాచ్యోభగవానితి॥

సర్వసృష్టి కారకుడైన సర్వేశ్వరుఁడులేనిచో నీ జగత్తు పుట్టుట, పెరుగుట, విఱుగుట మిథ్యయేగదా! అట్టి పరమాత్ముని స్మరింపక మాయావశులమై; మమకారముచే నజ్ఞానులమై కన్నులు మూసికొని నేనే పుట్టితిని పలవరించినంత మాత్రాన ఫలమేమి? ఆ దేవదేవుని దివ్యలీలలు గ్రహింప నీలోకమున నెవ్వారితరము? ఆతనిసంకల్పముచేతనే 'నేను' అని యనుకొనఁగలుగుచుంటిమి. ఈ లోకమేమి? ఈ శరీరమేమి? ఈ జీవనమేమి? సర్వమాతని యధీనము. అట్టిచో నీలోకమున నేను-నాదియని యనుకొను సధికారము మనకెక్కడఁగలదు? సర్వేశ్వరుని మఱిచి మనమెట్లు బ్రదుకఁగలము? అతని యను

గ్రహమున్నచో మాయ మటుమాయమై జ్ఞానికాగలడు. జ్ఞానివలన లోకమునకు వెలుగు కలుగును. ఆ రహస్య మెఱుంగక యజ్ఞానాంధకారమునబడి దురపిల్లుచుంటిమి. సర్వ వ్యాపకుడయిన సర్వేశుని మఱచుటయెట్లు? మఱచి బ్రదు కుట యెట్లు? తెలిసియో తెలియకయో నీవాతనిని మఱచిన మాత్రాన నిన్నాతడు విడిచిపెట్టునా? సర్వేశ్వరుడు, మన మోహనదాసు కరమచందుగాంధిని, నే విధముగ రూపొందించు చుండెనో చూడుడు.

గాంధీమహాత్ముడు మానవుడైన స్థలము

గాంధీమహాత్ముడు 'బౌద్ధులు' పరీక్షయందు తీర్పుడైన పిమ్మట బొంబాయి హైకోర్టునందుఁ దన న్యాయవాదవృత్తి నారంభించెను. కాని యా వృత్తియందేమాత్రము మహాత్ముఁ డెక్కిరాడాయెను. మొదటగా వ్యాజ్యమును వాదింపఁ దలచి తికమకపడి ముచ్చెమ్మటలుపోసి తుదకు వాదింపఁజాలక పోయెను. నాటినుండి మహాత్ముని కావృత్తియందేవగింపు కలుగఁజొచ్చెను. అందుచే నుపాధ్యాయవృత్తిని జేపట్టియు నందును గొలఁదికాలము మాత్రమే పనిచేయఁగలిగెను. న్యాయవాదిగా బొంబాయి హైకోర్టునందుఁ గలిగిన తడవిడయే యుపాధ్యాయవృత్తియందును గలుగుటవలన గాంధీమహాత్ము నకు వృత్తులు పనికిరావని భగవత్సంకల్పమై యుండనోపును. బొంబాయి హైకోర్టునందు గాంధీమహాత్ముడు న్యాయవాదిగా రాణించుచో దక్షిణాఫ్రికాకుఁ బయనము కాగలఁడా? మహా త్ముడగుటకు గాంధీకి దక్షిణాఫ్రికాయే తగునని భగవంతుని సంకల్పమయి యుండును. అట్టి సమయము నొక వ్యాజ్యము

వ్యాజముకాఁగా దక్షిణాఫ్రికాకు మహాత్ముడు వెళ్లుట యిష్టిం చెను. ఈ దక్షిణాఫ్రికాయందు గాంధీ మానవుడయ్యెను. గాంధీ మహాత్మునికి మాయమర్మములచేడుగులు మెల్ల మెల్ల నబ్ధిపడ సాగెను. చూడఁగాఁ జూడఁగాఁ గాలక్రమమున గాంధీమహాత్ము నకు సత్యాసత్యములందలి యెచ్చులొచ్చులు మనస్సునకెక్కినను. సత్యమెఱిగియు ససత్యమార్గమున నడుచుట భగవంతుని మఱ చుట యగును. అట్టివాఁడు మానవత్వమును గోల్పోవుట నిక్కము. అసత్యమూ విడనాడి మనస్సాక్షిగా సత్యపథమున నడుచుట. భగవంతుఁ డేర్పఱచినబాట యగును. ఈ రహస్య మెఱిగి మెలఁగువాఁడు మానవుడగాఁబుట్టి చరితార్థుఁడు కాఁగలఁడు. తగదని తోచినప్పు డద్దానిని ద్విజించి సత్పథమున బోవనుంకించుటచేతనే గాంధీమహాత్మునికి త్యాగమందలి మహి మయు, నాత్మశక్తియందలి యశాన్నత్యమును బట్టువడినవి.

రంగుభేదము

గాంధీమహాత్ముడు దక్షిణాఫ్రికాయందలి నెటాలులో నుండుచుఁ దన బారిష్టరువృత్తిని జూచుకొనుచుండెను. అచ్చట తెల్లవారు నల్లవారిని హీనముగా మాటాడుటయుఁ బాలక నగాఁ జూచుటయు గాంధీమహాత్ముని హృదయమును గలఁచి వైచెను—“రంగెట్లున్న నేమి? పుట్టుకలో భేదములేదే! ఎల్లరికిఁ జావుబ్రదుకులు సమములే! భగవంతుఁ డొక్క విధముననే సృజించెనుగదా!” అట్టియెడ నిట్టి పొరపొచ్చెపు బుద్ధులేల పుట్టెనోయను నాత్మజ్ఞానము గాంధీమహాత్మునకుఁ బొడఁగెట్టెను. ఈ విధముగా నచట బరుగుచున్న పలు చేడుగులు గాంధీమహా త్మునకుఁ దెలియనయ్యెను.

దక్షిణాఫ్రికాయందెల్ల యెడలఁ దెల్లవారి దొరతనము, దురుసుతనమునఁజేయు దుండగములు పెక్కులు. నానిని బ్రత్యేకముగాఁ జెప్పఁబనిలేదు. గాంధీమహాత్ముని యాత్మకథ చదివిన యెడల నా వివరములు విశదముకాఁగలవు. కాఁగాఁ; బ్రస్తుతము నకుఁ గావలసిన విషయములను దెలిసికొందము.

తెల్లవారి దౌష్ట్యము

గాంధీమహాత్మున కచట న్యాయస్థానమునందును, రంగు భేదముండుట గాంచి మనోవాక్కాయముల పరిశుద్ధత ప్రజ్వరిల్ల సాగెను. తనను, ఆ దక్షిణాఫ్రికాకుఁ గొంపోయిన అబ్దుల్లాసేటు నొద్దను, దక్కిన భారతీయుల యొద్దను, ప్రభుత్వమువారి రంగు భేదముయొక్క సంకుచితత్వమును బలు పర్యాయములు చెప్పెను. ఇచటనే గాంధీమహాత్మునకు మానవకళ్యాణమునకై పాటుపడు నవకాశము లభించెనని భావింపవచ్చును.

తలపాగా తగవు

గాంధీమహాత్ముఁడు డర్బనునగరముచేరిన రెండవనాఁడో మూడవనాఁడో మిత్రుఁడు అబ్దుల్లాసేటు, మహాత్మునివెంట నిడుకొని న్యాయస్థానమునకుఁబోయి యచటి తలపాగాల వారికి గాంధీమహాత్మునిని బరిచయముచేసి తన 'అటార్ని'ని ఏర్పాటు చేసెను. మాజిస్ట్రేటు గాంధీమహాత్ముని నాపాదము స్తకముపాఱఁ జూచి తలపాగా తీసివేయవలసినదిగా గాంధీమహాత్ముని నాజ్ఞాపించెను. భారతీయుల తలపాగా ఆ మేజిస్ట్రేటునకుఁ దలనొప్పి యెందులకుఁ గలిగించెనో తెలియదు. మహాత్ముఁడు తన తలపాగాతీయుట యాత్మగౌరవముకాదని భావించి న్యాయస్థానము నుండి వెలువలకివచ్చెను. అవును. జాతి గౌరవరక్షణమే మహా

త్ముని లక్షణముగదా ! గాంధీమహాత్ముడు డచటి దేశాచారము చొప్పున నాంగ్లేయ దుస్తులను ధరించుట కలవాటుపడెను. దేశ కాల పాత్రముల నెఱిగి మెలంగుట గొప్పవారి పద్ధతిగదా ! నాటినుండి గాంధీమహాత్ముడు కోటు-నూటు-హేటు-బూటు మొదలగు నాంగ్ల దుస్తులను ధరించి కోర్టునకు వెళ్ళుచుండెను. మిత్రుడు అబ్దుల్లా సేటు గాంధీమహాత్ముని తలపాగా విషయమున మాజిస్ట్రేటుచేసిన నిర్ణయము భారత సభ్యులకు దూరమని ప్రతికలందు వ్రాసెను. నాటినుండి కొన్ని దినములు పత్రికా ముఖమునఁ దమ భారతీయుల యభ్యంతరమును బాహటముగా వెలువరించిరి. ఆందువలన గాంధీమహాత్ముని పేరు కొంతవఱకు పెల్లడి కాజొచ్చెను.

ఈ తలపాగా విషయము మఱియొక్కటి జరిగెను. ఒక నాడు మహాత్ముడు న్యాయస్థానమునఁ గొలఁదిసేపు విశ్రాంతి తీసికొనఁదలంచి, తన పాగానుదీసి విశ్రాంతిగదిలో గోడచుగల చిలుకకొయ్యకుఁ దగిలించెను. వెంటనే యచ్చటకువచ్చినయొక యాంగ్లేయ న్యాయవాది మొగము జేపురించుకొని మహాత్మునిఁ జూచుచు “ఏయ్! తలపాగా అచటినుండి తీయుము; నల్ల వారు తమ తలప గాలుంచుకొను స్థలమిదిగాద”ని చీత్కారముతో ననెను. కాబోవు ప్రపంచ మహాత్ముడు- బారిష్టరు-ఆంగ్లదుస్తులను ధరించినవాడు-భావిభారత భాగ్యోదయ కారణపురుషుడు నగు మహాత్ముడా మాటలకెంతయో ఖిన్నుడాయెను. గాంధీ మహాత్ముడు ముందెన్నడు నిట్టి బెట్టిదపుఁగుఁత వినియుండ లేదు! ఆ వెంగలిమాటలు చెవికి ములుకులవలె గాటముగా నాటి మహాత్ముని హృదయమెంతయో కలఁకబాటెను. మన జాతి పిత మహాత్ముడు “అయ్యో! భారతీయుల దుస్థితి యిదియేమి?”

యని పలుమారులు వాపోయెను. మహాత్ముఁ డేమిచేయఁగలఁడు? పాపము! ఇట్టి ఘటన లొక్కటొక్కటిగా రాదొడంగెను. అవును; ఇట్టి వానివలననేగదా మహాత్ముల మనస్సు గట్టిపడుట. సానబట్టిన కొలఁది రత్న కాంతి ప్రజ్వరిల్లుచుండునుగదా!

అ ప మా న ము

ఒకనాఁడు కోర్టుపనిమీఁద నెటాలునుండి “ప్రిటోరియా” పట్టణమునకు మహాత్ముఁడు పొగబండియందు మొదటి తర గతిలోఁ బయనించుచుండెను. దారిమధ్య “మారిటిజ్ బర్న్” స్టేషనులో నొక యాండ్లెయుఁడు మహాత్ముఁ డెక్కిన పెట్టెలో నెక్కి ‘నల్లనివాఁడు పద్మ నయనంబులవాఁడు’ నగు గాంధీ మహాత్మునిఁ జూచి వెంటనే ‘గార్డు’ను బిలిచి యీతనిని నిక్కడ నుండి మఱియొక పెట్టెలోనికిఁ బోవలసినదిగాఁ జెప్పుమనెను. ‘గార్డు’ మహాత్మునివంక చూచి ‘మొదటి తరగతిలో నీవు ఎక్కరాదు. మఱియొక పెట్టెలో నెక్కుమ’ని గాంధీమహాత్ముని నాజ్ఞాపించెను. మహాత్ముఁడు ‘మొదటితరగతి ‘టికెటు’ చూపి యీ ‘గార్డు’ మాటను నిరాకరించెను. వెంటనే ‘గార్డు’ పోలీసునిఁ బిలిచి యీతనిని ఈపెట్టెనుండి పంపివేయవలసినదిగాఁ జెప్పెను. ఆ పోలీసు మొదటితరగతి పెట్టెనుండి దుడుకు తన ముతో గాంధీమహాత్ముని మెడబట్టి క్రిందికి గెంటెను. వెంటనే బండి సాగిపోయెను. ఆ సమయ మర్ధరాత్రి. పైఁగాఁ జలి కాలము. పాపము మన బారిష్టరు గాంధీ చలిలో గడగడ వణకుచు నిద్రలేక యీదురిగాలికిఁ జొక్కిపోయెను. తెల్లవారి దుందుడుకుతనము మిక్కిలి రోతగాఁ గన్పించుటవలన నాటి ఘటన గాంధీమహాత్మున కుపదేశించెనో యన్న ట్లాయెను. ఇట్టి తలవంపులవలన గాంధీమహాత్మున కెన్నియో తలంపులు

కలిగి మహాత్ముని హృదయము కలకచెందసాగెను. అయినను పెద్దల మనస్సు ఒక పట్టున నిశ్చయమునకు రాదుగదా! “ఏమి? ఈ తెల్లవారి దురభిమానము? భారతీయులను హిసముగాఁ జూచుటయా? ఇందుల కేమిచేయుట? ఇట్టి ప్రశ్న పరంపరలతో గాంధీమహాత్ముని హృదయము గాలితాఁకునఁ గొట్టుకొను రథ టెక్కిమువలె నయ్యెను. అయినను నా కొక్కనికి జరిగిన యీ పరిభవమునకు ధిక్కారము చూపుటయా? వేక మాతృదేశమునకు మఱియుటయా? ఈ యవమానమునకై ‘ప్రిటోరియా కోర్టుపనిమాని మూట ముల్లెతో భారతదేశమునకుఁ బ్రయాణ మగుటయా?’ యని పలువిధముల గాంధీమహాత్ముడు ఆలోచనా తరంగిత హృదయుండయ్యెను. అవమానాన్నిచే హృదయము సంతప్తమగుచుండెను. చేబట్టిన పనిని బూర్తిచేయకమునుపే దిగవిడిచిపోవుట ధర్మమగునా? అని పలువిధముల మహాత్ముని హృదయము ప్రశ్నించెను. “నాకు జరిగిన యీ యవమానము భారతజాతికే యవమానము. మీఁదు మిక్కిలి మానవజాతికే చేయరాని యవమానమిది” యనియు, నింతకు రంగుభేదమువలననేగదా యీ యవమానము జరుగుటకు మూలము. కాబట్టి యిందుకై ప్రభుత్వము నెదుర్కొనుటయే కర్తవ్యము. అందు నెట్టి కష్టములు వచ్చినను వచ్చుగాక!” యని కర్తవ్యజ్ఞాన ప్రబోధితుండయ్యెను. గాంధీమహాత్ముడు మానవజాతి నుద్ధరించుట కవతరించిన మహాత్ముడగుట కిదియే యారంభము. మహాత్ముని త్యాగము పక్వమగుట భారతీయుల - ప్రపంచ మానవుల యదృష్టము.

మహాత్ముడు ‘మారిట్టుబద్ధు’ ట్లేవనులో నట్లే కొన్ని గంటల కాలము గడపి, పిమ్మట వచ్చిన పొగబండి యెక్కి

‘సార్లన్’ పట్టణము చేరెను. అక్కడనుండి రైలుబంకిలేని కారణమున ‘జోహానుబర్గ్’ చేరుటకు గుట్టపుబండి యెక్కెను. ఆ గుట్టపుబండి యజమానుడు నల్లవాడను కారణమున గాంధీమహాత్ముని బండిని దోలువాని ప్రక్కను గూర్చుండఁ బెట్టెను. అప్పటికి మహాత్ముడు సహించి యూరకుండెను. సహన మెప్పటికైనను శక్తిని బెంపొందించునుగదా! ఆ యజమానుడు దారిలో గాలి కావలెను; చుట్ట త్రాగవలెను; అడ్డులెమ్ము; అటు జరుగు మ’నుచు కాలితోఁ జూపుచు నిటఁ గూర్చుండు మ’నెను. గాంధీమహాత్ముడు డాతని యసహనమును సహింపలేక నిరాకరింపఁగా నా క్రూరుడు ముక్కోపముతో గాంధీమహాత్ముని ముఖమునఁ జేతితో నొక గ్రుద్దు గ్రుద్దెను. ఆ గ్రుద్దనకు గాంధీమహాత్ముడు క్రిందఁ బడఁబోయి కమ్మిని బట్టుకొని వ్రేలాడుచుండెను. ముఖమునుండి నెత్తురు వఱదలుగా స్రవించుచుండెను. నాడు మన గాంధీ యా బండికమ్మిని బట్టుకొనక పోయినచో, మన మీనాడు మహాత్ముడని యెవరిని బిలువఁగలము? ఇంతకు మన యదృష్టము మంచి దగుటవలన నెవరేమిచేసినను మనగాంధీప్రపంచమునకు మహాత్ముడయ్యెను. ధర్మసంస్థాపనార్థ మవతరించిన మహాత్ముడు తన కర్తవ్య ధర్మము నెఱవేర్చక పూర్వమే తనువును దొఱఁగునా? దేశ కల్యాణమునకై పుట్టిన గాంధీని భగవంతుడు రక్షింపఁడా? ఆ దృశ్యమును జూచుచున్న బండియందలి తక్కిన తెల్లవారు ఆ కొట్టిన రాక్షసునిజూచి “కొట్టకుము; కొట్టకుము. అతని తప్పులేదు. మా ప్రక్కనఁ గూర్చొనఁగలఁడ”ని వందలించిరి. అంత నా తెల్లవాడు, తెల్లబోయి వెల్లనైన మొగముతో గాంధీమహాత్ముని వదలిపెట్టుచు, ఊరు చేరిన పిమ్మట నీతనిపని పట్టదనుగాక!’ యని బీరములాడుచు వదలిపెట్టెను.

ఈ పోటుమాట పుండుమీఁద గారము చల్లినట్లు గాంధీమహాత్మునకుఁ గంప మొందించెను.

‘జోహన్నుబద్ధ’ నుండి ‘ప్రిటోరియా’కు ప్రయాణము చేయుటకై మొదటితరగతి టికెటు తీసికొని మన గాంధీమహాత్ముడు పొగబండియొక్క పోపుచున్నతఱి, దారిలో ‘చెర్మిష్టన్’ స్టేషనులో కాళీస్థలము చూచుటకై వచ్చిన ‘గార్డు’ గాంధీమహాత్ముడుగల పెట్టెనుజూచి ‘ఏమిది? నల్ల వారు ప్రయాణముచేయఁ దగిన పెట్టెకాదిది. మూడవతరగతిపెట్టెకుఁ బో’యని ఈసడించెను. మన మహాత్ముడు మొదటితరగతి ‘టికెటు’ను ఆ గార్డునకుఁ జూపెట్టెను. అందులకు ‘గార్డు’ ‘అదేమియు లాభము లేదు. మూడవ తరగతికిఁ బట్టుకెత్తు’మని గాంధీని గదమాయించెను. ఆ మొదటితరగతి పెట్టెయందుఁ బ్రయాణము చేయుచున్న యాంక్షేయుఁ డొకబుద్ధిమంతుఁడు గార్డునుజూచి “ఏమి? ఈ ప్రయాణికుని బాధించుచుంటివేల? ఆతనియొద్ద టికెటుకలదు. అదిచూచియు నీవేల యతనిని గదమాయించుచున్నావు? ఈతఁడిక్కడఁ గూర్చుండిన మాత్రాన నాకేమియు నాక్షేపము లేద’నియూ గార్డును మందలించెను. ఆ మాటవిని యులికిపడి గార్డు ‘కూలివానితోఁగూడి ప్రయాణము చేయుటకు మీ రిష్టపడుచున్నప్పుడు నాకేల’ యని నలుగుఁచు నావలకుఁ బోయెను. ప్రయాణములందిట్టిపాట్లు గాంధీమహాత్ముని కెన్నియో జరిగెను.

నల్లనివాడను కారణమున, మన గాంధీమహాత్మునకు ‘బారిష్టరు’వృత్తికనుజ్ఞనీయరాదని తెల్ల బారిష్టరులందఱు న్యాయమూర్తికి విన్నవించిరి. కాని తెల్ల వాడైనను న్యాయమూర్తి యగుటవలన న్యాయాధికారి గాంధీమహాత్మునికి ‘బారిష్టరు’ వృత్తి నవలంబించుట కనుమతినిచ్చెను. తుదకు బారిష్టరుగాఁ

గూడ గాంధీమహాత్ముడు పనికిరాడని యనమానముతోఁ దెల్ల బారిష్టరు అడ్డుపెట్టుట న్యాయమేక్కడ నున్నదో కానరాదను టకుఁ దార్కాణముగానన్నది.

దక్షిణాఫ్రికావారు భారతీయులను కూలివారని పిలుచు చుందురు. ఆ యువాటుచొప్పున నచ్చటివారు మన గాంధీ మహాత్ముని కూలి బారిష్టరు అనుపేరునఁ బిలుచుచుండెడివారు. “యే యథామాంప్రపద్యంతే, తాంస్తంతై వ భజామ్యహమ్మ”ను గీతోక్తికిది తార్కాణకాఁబోలు !

గాంధీమహాత్ముడు వీధులవెంట నడచుటకుఁగూడ నా తెల్లవారల కిష్టములేదు. ఒకనాఁడు తెల్ల పోలీసుభటుఁడొకఁడు వీధినిబోవుచున్న గాంధీమహాత్ముని బట్టుకొని కొట్టెను. ఇట్టి యనమానము లొకటి రెండుగావు; పెక్కులుగలవు. ఈ యవ మానము పెరుగుచున్నకొలది గాంధీమహాత్ముని యందలి యజ్ఞానము విటిగి జ్ఞానము పెరుగఁజొచ్చెను. జ్ఞానము హెచ్చినకొలది గాంధీ త్యాగమూర్తిగా రూపొందుచుండెను.

అత్మవివేదనము

గాంధీ, మానవత్వమును నశింపఁజేయు వేటుపురుగు వంటి దురభిమానమును జంపుకొనుటకు మిక్కిలి ప్రయత్నించు చుండెడివాఁడు. క్రైస్తవ ఘాదరీలవలె నడచుకొనుటయు, క్రైస్తవ దేవాలయములకుఁ బోవుటయు, బైబిలును నేకాగ్ర చిత్తముతోఁ బఠించుటయు మొదలగువానితోఁ గాలమును గడపుచుండెడివాఁడు. ఆ కాలమున రష్యా దేశజ్ఞాని యగు ‘టాల్టస్కయి’ రచించిన గ్రంథములు కొన్ని మహాత్మునికి లభించెను. ఆ గ్రంథములను జదువుటవలన మహాత్మున కెంతయో

జ్ఞానము కలిగెనని చెప్పవచ్చును. 'రస్కిన్' రచించిన పుస్తకములు గూడ గాంధీ కెంతయో తోడ్పడెను.

గాంధీమహాత్ముడు దక్షిణాఫ్రికా యందలి తెల్లవారి యజ్ఞానమునకు ఖిన్నుడగుచు, టాల్స్టాయిగ్రంథములవలన జ్ఞానియగుచుండెను. అంతకుముందే భారతీయవిజ్ఞానమెఱిగెను. ఇంకా! అజ్ఞానమును బాటదోలి యాత్మశక్తియే గొప్పవను భావము గాంధీ హృదయఫలకమున గాఢముగా నాటుకొనినది. విదేశీయుల బాహ్యదండరానురక్తియు, మాతృదేశీయుల యాత్మశుద్ధియు గాంధీమహాత్ముని కలవడెను. ఈ రెండింటియొక్క చుంచి చెడ్డలు మహాత్ముని కుండెలియనివికావు.

ఇట్టిస్థితిలో గాంధీమహాత్ముడు అత్మశక్తితో దక్షిణాఫ్రికాయందలి తెల్లవారిని నచట కడగండ్లు పడుచున్న భారతీయులను గూడగట్టుకొని మైత్రితో మెలగనుట్లు చేయుటకై గాంధీమహాత్ముడు దక్షిణాఫ్రికాలో నేయుండి సేవచేయ నిశ్చయించుకొనెను. దక్షిణాఫ్రికా యందలి నాటి భారతీయుల దుస్థితి చెప్పశక్యముగా కుండెను. ఇంగ్లీషు చదువుకొని బారిష్టరుగా నుండుచు, విదేశీయులవలె దుస్తులను ధార్మ్యము, నుండిన గాంధీమహాత్మునికే దెబ్బలతోఁగూడిన యవమానములు పెక్కు సంభవించినప్పుడు, ఇంగ్లీషుభాష - ఇంగ్లీషు వేషము తెలియని యమాయకులగు భారతీయుల యవస్థ లెట్లుండునో వేఱుగా వ్రాయవలయునా?

దక్షిణాఫ్రికా తెల్లవారికి 'సల్లరంగు' మహామారి రోగమువలె దోచెనో లేక పెనుభూతమువలె గాన్పించెనో తెలియదు. నలుపు-తెలుపు రంగులు భగవత్సృష్టిలోనివే యని యీ తెల్లవారికి గొంచెమైనను దెలియదు. తెల్లవారు పోవు

బాటయందు సల్లవారు పోరాదు; వారెక్కిన బండిని వీ రెక్కరాదు; వారు విందులు గుడిచిన తావులకు (హోటల్సు) వీరు వెళ్ళరాదు; ఒకటి రెండు తగతుల రైళ్ళ పెట్టెలందు సల్లవారు ప్రయాణము చేయరాదు. సల్లవారు రాత్రివేళలం దటునిటు తిరుగరాదు. న్యాయస్థానములందు సల్లవారికి న్యాయము కలుగుట దుర్లభము. స్థిరనివాస మేర్పఱచుకొనిన భారతీయుల కచట వాక్స్వాతంత్ర్యము శూన్యము. ఓహో! భారతీయులు బానిసలుగా, నాండ్లీయులు దొరలుగా భగవంతుఁడు సృజించె నేమో? ఇంతకంటె సజ్జాన మేమి కలదు? జాతి దురహంకారము చచ్చినఁగాని ప్రపంచము బగుపడదు!. ఆ దక్షిణాఫ్రికా తెల్లవారు, వేటకాఁ డడవిపక్షులనువలె భారతీయులను వేటాడఁ జొచ్చిరి. కొన్ని ప్రదేశములందలి భారతీయుల యిండ్లను ఇంగ్లీషువారు యధేచ్ఛముగాఁ దోచుకొనుచుండిరి. కొన్ని ప్రదేశములందలి సల్లవారి యిండ్లను అగ్ని కావూతి చేయుచుండిరి. అడవియందలి పక్షుల కైనను రక్షణ యుండును. కాని, దక్షిణాఫ్రికాయందలి భారతీయులకు రక్షణ లేదు. ఇది సభ్యతగల నాగరకతా ప్రపంచము చేయు పనియా? ఇట్టి యిడుములు పెక్కులు గలవు. ఇందు నూత్నాతి నూత్నముగా వ్రాసితిమి.

గాంధీమహాత్ముఁడు, మండు తెండలలో నిసుక గుట్టల మీఁదఁ గాళ్ళు తెక్కలుగట్టి పడవేసిన కోకిలవలె మన భారతీయ సోదరులు పడుచున్న బాధలను గాంచి, స్వయముగా ననుభవించి యెంతయో దుఃఖితుఁ డయ్యెను. “దేశము విడిచి, ఊరు వదిలి, చుట్టపక్కములకు దూరమై యొంటరిగా నీదేశము చేరి, నివాస మేర్పఱచుకొని పామువాతఁబడిన కప్పవలె బాధ

పడుచున్న యీ భారత సోదరులను రక్షించుటయే నాధర్మము. ఇదియే నా విధి విలాసము. ఇందులకు నేను బడకంకణుడనై దీక్ష వహించుచున్నానని గాంధీమహాత్ముడు కంకణము వహించెను. దక్షిణాఫ్రికాలో బారిష్టరుగానుండి సామ్య కూడబెట్టవచ్చునను తలంపు మెల్ల మెల్ల న స్పృగిలి, తుదకు మటుమాయమై మానవసేవయే జీవిత పరిమార్చము, అందుకే నేను జన్మించితిని'ని గాంధీమహాత్ముడు సత్యము దృఢోచితమయ్యెను. ఇటు మాటుటయే రెండవ జన్మమున చెప్పవచ్చును. కురుక్షేత్ర సంక్రామరంగమున నర్జునునివోలే గాంధీమహాత్ముడు కర్మయోగి యయ్యెను.

గాంధీమహాత్ముడు తన 'బారిష్టరు' పట్టాను మూలఁబెట్టి పరభృతములైన కోయిలలకు దేవుఁడై దిక్కనునట్లు భారత సోదరుల నుద్ధరించుటకు దిక్కయ్యెను. దక్షిణాఫ్రికా భారతీయ సోదరుల నుద్ధరించుటకై సంసిద్ధుఁడాయెను. గాంధీ, మానవుఁడయ్యెను. గాంధీమహాత్ముడు, నాటి మానవుల నుద్ధరించుటయే యీర్ష సంప్రదాయమని నిశ్చయించెను. ఇతర మానవుల యట్లే తానుగూడ నని తలంచెను. ఇతరుల కష్టసుఖములే తన కష్టసుఖములుగా భావించెను. తాను సంపాదించిన ద్రవ్యమంతయు నచటి భారతీయుల కడగండ్లను జూడలేక వెచ్చించెను. బారిష్టరు గాంధీ భోగ జీవితమును ద్యజించెను. బుద్ధిపూర్వకముగా సంతోషముతో నిరుపేదతనమును మనసార నవలంబించెను. మహాత్ముఁ డొక కటిక నిరుపేద కూలివానివలె జీవనముచేయు నారంభించెను. నిరుపేద లుండెడి యాకుటిండ్ల యందే మహాత్ముడు నివసింప మొదలిడెను. ఆ నిరుపేద తినెడి యన్నమునే మన బారిష్టరు గాంధీ యారగింప మొదలిడెను.

డర్బను నగరమున నొక యాశ్రమ మేర్పఱచి తనవోలె నితరులు కూడ భాగ్యభోగ్యములను విసర్జించి పేదసాదల యట్లు జీవింప వలయునని యుద్బోధించి యితర భాగ్యవంతులనుగూడఁ దనయట్లే మార్చివేసెను. ఆలు బిడ్డలు - అను మమకారము మనస్సును వికారము కలుగనీయ కుండునట్లు బుద్ధిని లోఁబఱచుకొని మనస్సును దృఢము గావించుకొనెను. ఇతరులను జూచినట్లే, తన యాలు బిడ్డలను జూడసాగెను. గాంధీ తన కేమియు లేని యొక గొప్ప యాదర్శ జీవితము నలవఱచుకొనెను. త్యాగ మూర్తిగా మన గాంధీ మహాత్ముఁడు మన కారాధ్య దైవ మయ్యెను. ఇట్టి త్యాగమున కచటి భారతీయు లుత్తేజితులై చంద్రోదయమున కుప్పొంగు క్షీరాబ్ధివోలె నుత్తుంగ భావ పరిపరా తరంగి తాం తరంగములతో మహాత్ముని దివ్యబోధామృతమును గ్రోలుట కుప్పొళ్లురుచుండిరి. ఎల్లరు గాంధీని దైవముగా భావించిరి. ఎల్లరు గాంధీమహాత్మునిమాటయే దైవాజ్ఞయని లోలోన శపథములు పలికిరి. బారిష్టరు గాంధీ యిట్టి మార్పును బొందుట భగవత్సంకల్పమై యుండును. గాంధీమహాత్ముని మనోవాక్కాయములు మూఁడును దైవప్రేరితములై యుండును. మన గాంధీ మనకు - లోకమునకు భగవంతుఁ డయ్యెను. నాటి నుండియే గాంధీ మనకు మహాత్ముఁ డయ్యెను. పాఠకమహాశయలారా! ఇంతపఱకు గాంధీ యనియు నంటిమి. క్షమింపుఁడు. ఇంతటినుండి గాంధీమహాత్ముఁ డందము.

గాంధీమహాత్ముఁడు దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులకు జరుగుచున్న యన్యాయములనుగూర్చి ధైర్యముతో బలుపర్యాయములు ప్రభుత్వమునకు విజ్ఞప్తులబంపెను. సూర్యుఁ డక్షమించని సామ్రాజ్యమునకు గాంధీయనిన సింహస్వప్నము

కాదొడగెను. తేటిపాతఁజూడరాని బ్రతీషు నామ్రాజ్య సింహాసనము కదల నారంభించెను. నామ్రాజ్య మత్త ప్రభుత్వ దురహంకారమున కాదిలో మహాత్ముని విజ్ఞప్తు ల్పయ్యఁ జెవిటికి శంఖమూచినట్లయ్యెను. అయినను భారతీయోద్ధవణకై భారతభూమిని జ్వలించిన మహాత్ముఁడు దిగంతరాళ ములు ప్రతిధ్వనించునట్లు తన పాంచజన్యమును బూరించెను. ఇక నేమి? ఇరువాగులవారు యుద్ధమునకుఁ దలపఁగిరి. ప్రభుత్వ పక్షము, సమస్త యుద్ధసాధనసంపత్తితోఁ గాలురువ్వుచుండెను. మహాత్ముని నైష్యము, సత్సాగ్రహముచేపట్టి యెల్లపై ధ్వజ వేత్త నుంకించుచుండెను. ఈ యుద్ధమెట్టిది? భారత యుద్ధమా? కాదు; ప్రపంచ మహాసంగ్రామమా? అంతకంటెను గాదు. ఎన్నఁడు నెవరు నెప్పుడు నూహింపనియుద్ధము. అది ద్వేషము కలిగింపని యుద్ధము; రక్తబిందువుచిందని యుద్ధమది; స్నేహముచెడని యుద్ధమది; ప్రేమానురాగములతో హోరా హోరీగాఁ బెనగులాడు యుద్ధము. ఇతరుల కుట్రలను దానే యనుభవించు యుద్ధము; ఆ యుద్ధము పేళేమని చెప్పఁగలము? ఆత్మనివేదన యుద్ధమని చెప్పకొందము.

గాంధీమహాత్ముఁడు 'రాండుటేబిలు' సమావేశమునకు వెళ్లినపుడు లండనులో కొన్ని తావుల నుపన్యసించెను. అందు 'గ్లిట్ హాలు'లో జరిగిన యువన్యాసములో మహాత్ముఁడు,

“గాంధీ! మీ శరీరముమీఁద దుప్పటి యొకటి కలదు. నాకేమియు లేదలదువే!” యని మీరు నన్ను బ్రశ్నింపవచ్చును. అందులకుఁ బ్రత్యుత్తర మొకటి చెప్పఁదలచితిని. నాకై శరీర మొకటికలదు. ఆ శరీరముండునంత దనుక దుప్పటి యొకటి

యావశ్యకముగదా! అయినను, ఎవరైన నీ దుప్పటి కావలయు నని యందురేని నిరాతంకముగో దుప్పటిని తీసికొనవచ్చును. అందులకు నాకెట్టి యాక్షేపము నుండదు” అని చెప్పిన మహాత్ముని త్యాగనిరతి కిదియొక మచ్చుతునక.

“గ్లిట్ హాను” సభ ముగిసినపిమ్మట విశిదికి వెళ్ళుటకై మహాత్ముడు మోటారుదీసికొని రావలసినదిగా మాడ్చిడ్ సోదరిని గోరెను. సభచాలించి మహాత్ముడు వెలుపలికి వచ్చు సరికిఁ దమతమ మోటారుబండ్లలో మహాత్ముని నెక్కించుకొని పోవుటకై యుబలాటముతోఁ బెక్కురు గుమిగూడిరి. అట్టియెడ ‘మాడ్చిడ్’ సోదరి మోటారేదియో గుఱుతింపవలను గాకుండెను. తమతమ మోటారు నెక్కుండని యెల్లరు ప్రార్థించుచుండిరి. ఆ విషయమునుగూర్చి మాడ్చిడ్ సోదరి యిట్లు వ్రాసెను.

“చలి మిక్కుటముగా నుండెను. చలికిఁ జాలినన్ని దుస్తులు మహాత్ముడు దాల్చియుండలేదు. ఆ చలిలో మహాత్ముడు నిలువఁబడుటకు నా మనసొప్పకండెను. నేను మహాత్ముని సమీపించి ‘నా బండికై మీ రెదురుచూడవలదు. ఏ బండియో యొకటి యెక్కుట మంచిద’ని యంటిని. అందులకు మహాత్ముడు “మఱియొకటి మోటారేల? మీ మోటారు మీదనే పోవుదమ”ని నవ్వుచు ననెను. ఆ పలుకులు నా కెంతయో ‘హాయి’ని గూర్చెను. ఆ సమయములో నాకని యేదియులేదు. సర్వమాతనిదే’ యను యేసుప్రభువాక్యము నా హృదయమును బల్ల వింపఁజేసెను. నిజమునకు మహాత్మునికని మోటారొకటియు లేదు. ఎల్లమోటారులు మహాత్ముని

నెక్కించుకొనుటకై యహంపూర్వికపూని అచ్చటకు వచ్చి వాలినవి.

ఇట్టి యుదాహరణములు పెక్కులుగలవు.

భారతీయ వ్యక్తిస్వతంత్ర్యమును శశింపజేయు శాసనములను ఛెక్కరించుటకై మన మహాత్ముడు సంసిద్ధుడాయెను. ముంగుర దానే శాసనోల్లంఘనము చేసెను. ఇతడక్షిణాఫ్రికా భారతీయులగుట చేకంతమున శాసనోల్లంఘనమును గావింప మొదలిడిరి. శాసనోల్లంఘనము చేసి మన భారతీయసోదరులు చెఱుంగుర గ్రెక్కరియుచుండిరి. ఆ వివరములను వ్రాయఁబూనిన నేండు పూండ్లుపట్టెను.

శత్రువుల యెడ మైత్రి

ఈ శాసనోల్లంఘనోద్యమము పలువిధముల నడచెను. అందువలన మన మహాత్ముడు ప్రభుత్వమువారియొగ్రహమునకు గుఱియై శ్రీకృష్ణజన్మస్థాన మలంకరించెను. మహాత్ము లెచ్చట నుండినను బూజ్యలేగదా! మహాత్ముని బంధించిరి; కొట్టిరి; తన్నిరి. చెఱయందు బంధింపఁ బడినప్పుడు ప్రభుత్వమువారు మహాత్మునిచే తాళ్లను బగులు గొట్టించిరి. పాకీపని చేయించిరి. ఇట్టిపనులన్నియో మన మహాత్మునిచే జేయించిరి. 'విశన్న పిరవేర్మధ్యంశీతపవ సదాశశీ'

ఇట్లు నీచముగాఁ జూచినను మహాత్ముడు తొణకక శాంతమే భూషణము. త్యాగమే శరణ్యమని దేశీయుల కుద్బోధించుచు, భారతీయులనందఱిని నొక్కత్రాటిమీఁద నడిపించుచు వచ్చెను. త్యాగము నాత్మశక్తియు నెట్టి కష్టములనైన ననుభ

విండు ఘోరగుణమిచ్చునుగదా! కొందఱు భారతీయులు “ఓ మహాత్మా! దౌర్జన్యమును దౌర్జన్యముతో నెదుర్కొనవలె న”ని మోటుచుటచిరి. గాంధీమహాత్ముడు “ప్రభుత్వము వారి మీఁదఁ బ్రేమతో నుండుచు వారుచేయు దుండగములను మాత్ర మెదుర్కొనుటయే శ్రేష్ఠమైన యుద్ధమని” పలుపర్యాయములుచెప్పి వారిని శాంతపఱచెను.

శత్రువులను మిత్రులవలె భావించుట ధర్మమని కేవలము నోటిమాటలతో మాత్రమే చెప్పలేదు. మహాత్ముడు చెప్పనదిచేయు స్వభావముగలవాఁడు. మహాత్ముడు చెప్పనది చేయునది తలఁచునది యొక్కటియే. సత్కాగ్రహ సమరము జరుగుచుండఁగా నచట రెండు పర్యాయములు యుద్ధములు జరిగెను. ఆ యుద్ధసమయములందు మహాత్ముడు ప్రభుత్వమువారి మీఁద ద్వేషభావము పూనక బ్రటిషువారికి నెంతయో సహించు మొనరించెను. ఆ యుద్ధసమయమున బ్రహ్మాండము బ్రద్దలగునట్లు కాల్పులు జరుగుచున్నను, మహాత్ముడు బ్రటిషు సైనికులకు సహాయపడుటచూడ మహాత్ముని యనంతోదార్థ్య దర్శములు ప్రపంచమునకే మకుటాయమానమై శాశ్వతముగా వెలయుటను ప్రదర్శించెను. ఒకసమయమునఁ గొందఱు ఆంగ్లేయులు నిజమెఱుంగలేక నిర్దయులై మహాత్ముని మిక్కిలి చాపమోదిరి. అంతియగాదు. పండ్లనునూడఁగొట్టిరి. ఆదృశ్యము చూచుచున్న మహాత్ముని యనుమాయుఁడు ‘కాల్పన్ బగ్’ అను జర్మను దేశీయుఁడు తన సహచరులతోఁగూడి మహాత్ముని జావమోడుచున్న యా యాంగ్లేయులను దుపాకులతోఁ గాల్చుటకు నుంకించెను. మహాత్ముం డదిచూచి యా దెబ్బ

బాధల నోర్చుకొనుచు, నోటమాట రాకపోవుచున్నను, అతి కష్టముమీఁద మాట పెకలించి “మిత్రులారా! వలసపడకు. గాఢము మహాసోదగులే. కావున మీ ప్రయత్నము, నా తొందలి ప్రేమ పెంపున మానుకొనుఁడ”ని దయార్థహృదయముతో నా జగ్గును దేశీయులను బ్రోత్సహించుచు దెబ్బల బాధలకు మహాత్ముఁడు మూర్ఛవోయెను. కొంతసేపటికిఁ దెప్పటికీటిచి “నన్నుఁగొట్టి, యా యాభవీయ మిత్రుల కెట్టిహానియుఁ జేయరాద”ని యక్కడ మూగింపారికి మొఱలిడెను.

దక్షిణాఫ్రికాలో మహాత్ముఁడు సత్యాగ్రహము జరుపుచుండిన దినములలో “జవరల్ స్ట్రట్సు” గవర్నరుగా నుండెను. ఆతఁడు సత్యాగ్రహము కావించుచుండిన మహాత్మునికిఁ జైలుల శిక్ష విధించెను. అందులకు మహాత్ముఁడు ‘జవరల్ స్ట్రట్సు’ను విరోధిగా భావించి యెఱుంగెడు. మీఁదుమిక్కిలి, ఆలెనిని, ఆలెని యనుచులను మహాత్ముఁడు డెంతయో గౌరవించుచుండెడి వాడనుట యెల్లటి కాశ్చర్యము కలిగింపకపోదు.

అట్టి యచ్చెరువు గలిగించు మహాత్ముని విషయము నొకటి రెండింటిని జనువుకొందము.

జవరల్ స్ట్రట్సు మిత్రుఁడొకడు సందర్భవశమునఁ గలసి కొని మహాత్మునితో మాటాడుచు,

“తమరు హింసచేయుటలేదు. చేసినయెడలఁ దమను నెడ్డుకొను శక్తి మాకుఁ గలదు. తమ మార్గమే వేఱు విధముగా నున్నది. తమరు శత్రువులను మిత్రులనుగా భావించుచుంటిరి. తమరే, కష్టము లనుభవించుచుంటిరి. అందుచే, తమ

నేమిచేయుటకు మా కేమియుఁ బాలుబోవుటలేదు. మే మెంతయో బాధపడుచుంటిమ”ని మహాత్ముని యజాతశత్రుత్వము నాతఁ డెంతయో గొనియాడెను.

ప్రపంచ ప్రఖ్యాత వేదాంత తత్వవేత్త యగు శ్రీ శ్రీ రాధాకృష్ణ పండితమహాశయులు వెలువరించిన యొక గ్రంథ మందు జాన్. హెచ్. హాప్ మేయరు ఆను నాంగ్లేయ ప్రముఖుఁడు మహాత్మునిగుఱించి యొక యపూర్వ విషయమును వెల్లడించియుండెను. అందిట్లుకలదు.

“.....జోహన్నుబర్గు నగరోపకంఠమున నిప్పుడొక బడి కలదు. శీక్షింపబడిన బాలురను సుత్రవర్తన గలవారినిగాఁ దిద్ది తీర్చుటకై యా బడియందు విద్య గఱపఁబడుచుండెను. పూర్వ మది చెఱసాల. పిమ్మటఁ గొంతకాలమునకు నే నొక మిత్రునితోఁ గూడి యటు పోవుచుంటిని. అప్పుడతఁ డా బడి యందలి యొక గదిని పనికట్టుకొని జాట్టును దిరిగి చూపుచు “ముప్పదేండ్లకు ముందీ గదియందే మహాత్ముఁడు నిర్బంధింపబడెను. ఆకాలమందు నేను మాజిస్ట్రేటుగాఁ బని చేయుచుంటిని. జనరల్ స్కట్సు నామూలమున తత్వ గ్రంథము లను మహాత్మునకుఁ బంపుచుండెడివాఁడ”ని వాక్రుచ్చెను. మహాత్మునకు - జనరల్ స్కట్సునకు హోరాహారిగా సత్యా గ్రహ సమరము జరుగుచున్నను, స్కట్సునకు మహాత్మునిమీఁద శత్రుత్వ ముండెడిదికాదు. మీఁదు మిక్కిలి ప్రేమయే యింకను బెంపించుచుండెను.”

ఇంకను, ఇట్టి ప్రాగల్భ్యములు ప్రస్ఫురించునట్టి జనరల్

స్మృత్యు వ్రాతలు పెక్కులు గలవు. అందు రెండుటిని మాత్రము చదువరులకుఁ జెప్పలూరించు ననీ యిటు నుత్తేజించు చున్నాను.

1. “నేను గాంధీమహాత్మునకు శత్రువను. మహాత్ముడు డెబ్బది యేండ్లవాఁడయ్యి, వీరునివోలె నుండుటకు నాకెంతయో సంతోషముగా నున్నది.

2. మహాత్ముడు చెఱసాలయం దుండుచు నాకై కుట్టిన చెప్పలజతను చెఱసాలనుండి విముక్తిపొందిన పిమ్మట నాకుఁ బంపించెను. నేను, ఆ చెప్పలను వాడుట కాయురతగల వాఁడనయ్యి ‘పెద్దలు కుట్టిన చెప్పలమీఁద నాకాలు మోప నగునా’ యను సందేహము నా మనస్సున గాఢముగా నాటు కొనెను.....నూ పోరాటమందు మహాత్మునిమీఁద మా కెప్పుడను ద్వేష ముండెడిదికాదు.

ఇట్టి మహోన్నతభావములు గలుగుటకు మహాత్ముని త్యాగమహిమయే కారణమని చెప్పక చెప్పుచున్నది. మహాత్ముని త్యాగము విరోధమునకుఁ దావులేనది గదా! ధర్మబద్ధమైన త్యాగమువలనఁ బ్రేమయే జపించును గాని తద్విపరీతములు కలుగనేరని యెల్ల రెఱిగిన సత్యము నుమా!

విరోధముచే విపరీతములు జసించుట లోకనైజము. మహాత్ముఁ డెన్నఁ డే సందర్భమున నేరిని విరోధిగా భావించి యెఱుంగఁడు. ఆహా! మహాత్ముఁ డజాతశత్రువుగదా! ప్రతీకార బుద్ధి ప్రతిబింబించినప్పుడే ప్రత్యవకారము చేయఁదలంచుట సాధారణ మానవునకు సహజము. ప్రతీకారబుద్ధి యుండుట ప్రాజ్ఞుని లక్షణముకాదు. అదను జూచి యదరులు గ్రక్కుట

యజ్ఞానిలక్షణము. మహాత్ముఁ డెట్టి సమయమందును విజ్ఞత పీడ కుండుట మహాద్భుతము.

1914 వ సంవత్సరమందుఁ బ్రపంచ మహాసంగ్రామము సంభవించినప్పుడు ఆంగ్ల దేశసహాయమునకై భారతీయులను యుద్ధమందుఁ జేర్చుకొనిన మహాత్ముని చిత్తశుద్ధి లోక ప్రసిద్ధము. 1939 వ సంవత్సరమున మేరమిఠిన మహాయుద్ధము ప్రపంచమును దల్లడిల్లఁజేయునప్పుడుగూడ భారత స్వాతంత్ర్యమునకై యాంగ్లప్రభుత్వముమీఁద సంత్యుద్ధము ప్రేరేపింపని జగత్పూజ్యమైన మహాత్ముని మహామహిమను మనమెట్లు గ్రహింపఁగలము? ఎల్లలు దాఁటిన యట్టి మహిమ, యే యుగమందైనఁ గంటిమా? ఆ మహాయుద్ధమందు సంధియగుట విశ్వశాంతికి విఘ్నేశ్వరపూజ యని మహాత్ముఁడు భారతదేశ రాజ ప్రతినిధికి నుత్తరము లంపెను. భారత దేశ స్వాతంత్ర్యసమరము ప్రేమ పథమున నడుపఁ గలుగుటకు విశ్వక్షేత్రమున బంగారు పండించుట సుమా! భారత స్వాతంత్ర్యమునకై యాంగ్లప్రభుత్వముమీఁద యుద్ధము కావించుచు, నాంగ్లేయుల యెడ నెసలేని ప్రేమను బ్రదర్శించు మహాత్ముని ప్రేమ స్నిగ్ధ హృదయమును గ్రంథము లెన్ని రచించినను విప్పి చెప్పఁదరమా? ఆంగ్లేయుల యెడ నీవంతయు విరోధము పూనకుండుట భారతదేశ చరిత్రకే యొక యపూర్వ రసమయ ప్రకరణము కాఁగలదు. 'భారత దేశము విడిచిపెట్టి పో' (Quit India), యుద్యయము ఆంగ్లేయుల యెడఁ గాదనియు, ఆంగ్లప్రభుత్వమునెడ ననియు మహాత్ముఁడు పెక్కు పర్యాయములు వెల్లడించెనుండుట లోక విదితము. గాంధీ, మహాత్ముఁ డగుటకుఁ బ్రేమయే కారణము.

‘శత్రువును బ్రేమింపుము’ని యేసుప్రభు ప్రవచనము. ఆ యాదర్శమునకుఁ దార్కాణయై ప్రకాశించు మహాత్ముఁడు మన కర్మభూమి యందవతరించుట భారతదేశ మహాభాగ్యము. ఆహా! మహాత్ముని జీవితము ప్రేమమయముగదా!

ఇట్టి యద్భుతమగు నుదారభావము సృష్టించునని నేటి వఱకు నే చరిత్రయందును లేదనుట యథార్థము. ఇట్టి మహిమోన్మీలమగు నుదారబుద్ధి మహాత్మునకు సహజముగదా! ఆహా! ఏమి త్యాగము? ఎంతటి యుదారబుద్ధి! రాశీభూతమై త్యాగము మహాత్ముని నాశ్రయించియుండెను. [†] లేనిచో ప్రపంచమందు, ముందెన్నఁడు లేని యిట్టి మహిమోన్మీల త్యాగ మాశ్రయించుటచేతనే గాంధీ, మహాత్ముడయ్యెను. గాంధీమహాత్ముఁడు 1893 వ సంవత్సరము మొదలు 1913 వ సంవత్సరము వఱకు దక్షిణాఫ్రికాదేశమందుండి సర్వశ్రేయములకుఁ ద్యాగమే ముఖ్యమని మనోవాక్కాయముల నెలుఁగెత్తి చాటుచు నాత్మశక్తి సంపదచే సత్యాగ్రహసమరము గావించి, విజయము గాంచి, ప్రపంచమందలి యెల్లరి మన్ననలకుఁ బాత్రుడయ్యెను. జయమునకుఁ ద్యాగము ముఖ్యమని భారతీయులు మఱువకుండురుగాక!!!

లోక శ్రేయస్సునకై పాటుపడిన మహాపురుషులు, చరిత్రల నెక్కి మన కారాధ్యులైరి. కాని మన యదృష్టము పండి ఫలించుటచే మన నోముల పంటగా మహాత్మునిఁ గన్నులారఁ గాంచి మన జీవితములు ధన్యము గావించుకొంటిమి. గాంధీయను పదమునకుఁ ద్యాగ మర్థముగా నైఘంటికులు నిర్ణయించుట సత్యము నకుఁ జేరువ.

ఆ త్యాగమే గాంధీని మహాత్మునిగాఁ బరిఘటిల్లఁజేసెను. త్యాగములేని జీవితము జీవితము కాఁజాలదు. త్యాగయుక్త జీవితమే ప్రపంచమున కారాధ్య మగునని మన మహాత్ముని జీవితమువలనఁ దెలిసికొనుచున్నాము.

మహాత్ముని త్యాగజీవితము ప్రపంచమున మేలుబంతియై సమస్త మానవ కళ్యాణమునకు దోహదమై యలరారుచున్నది.

ఆ ద ర్శ జీ వి త ము

తనకుఁగల సర్వసంపదలను స్వార్థమునకని తలంపక పరాధమునకని భావించి త్యాగముచేసి నిరాడంబర జీవితమును గడుపుకొనుటయే యాదర్శ జీవితమగును.

ఆదర్శ జీవిత మనఁగా ధనికుని జీవితమును, దర్మిని జీవితమును గాదు. ప్రాచీనకాలమున జ్ఞానులు, ధన - దార్మిద్యముల రెండిటిని దరికిఁ జేరనీయరైరి. జ్ఞానులు; ధనమం దాశయు, దార్మిద్యమం దేవగింపును గలిగియుండలేదు. “ధనము మదమును బెంచును; దార్మిద్యము జీవితమునం దాసక్తిని లేకెత్తించును. ఈ ధన దార్మిద్యములు రెండిటిని జేతికట్టకు బిగించిన బంగారు పొన్ను, ఇనుప పొన్నులవంటివి. చేవగల కట్టకుఁ బొన్నులతో నిమిత్తమేమి? నిమిత్తమైనను బంగారు పొన్నువలన లాభమేమి? ఆ రెండిటిని దీసివేసినయెడలఁ జేతికట్టకు నష్టమేమియు నుండదుగదా! అట్లే; ధన దార్మిద్యములను సమ భావమునఁ జూచువాఁడే ధన్యుఁడు. ఆతని జీవితమే యాదర్శమగును.

ధన దారిద్ర్యములు

సాధారణముగా నాదర్శ జీవితమును గడుపుకొనువాఁడు చక్రవర్తిని మించిన గొప్పవాఁడు కాఁగలఁడు. ఏలయున? రాజు ఐశ్వర్యవంతుఁ డగుటవలన తన జీవితమును భోగలాలాను జీవితాశయమునే మఱచిపోయి, సుఖభాగములనే సుఖములుగాఁదలచి తదను గుణ్యముగా జీవితము నెఱపుకొనుచుండును. ఆదర్శ జీవితము గలవాఁడు లోకక్షేమమే తన క్షేమముగా భావించు కొనుచు, నితరుల కష్టసుఖములందు భాగస్వామి యగుటను జీవిత పరమావధిగా నెంచి లోకసేవకుఁ గడంగును. కాఁబట్టి యాదర్శ జీవితమే మానవత్వమును బోషించునదియని బోధపడుచున్నది.

త్యాగయుక్త మయిన జీవితమే యాదర్శ జీవితము. ఈ యాదర్శ జీవితమును గుఱించి 'జీవిత' ప్రకరణమున గొంత వఱకుఁ జదివియున్నారముగదా!

గాంధిమహాత్ముఁడీ యాదర్శ జీవితమారంభించి మానవ సేవకుఁ గడంగుట లోకప్రసిద్ధము. దక్షిణాఫ్రికాయందు గాంధి మహాత్ముఁడు చేసిన త్యాగమే గాంధిమహాత్ముని జీవితమును ఆదర్శనీయముగఁ బరిణమింపఁజేసెను. ఆంగ్ల వేష మాడంబరముగా భావించి, ప్రాచీన భారత జాతీయతను బెంపొందింపుచు నార్ద్ర వేషమును దాల్చెను. ప్రాసాదములందుండుట పనికిరాదని యాశ్రమవాసి యయ్యెను. విలువగల మజ్జినభోజనములు మానవునకు మత్తెక్కించునని పేదవాని భోజనముచేయ మొదలిడెను. ఆదర్శజీవితమన పేదవాని జీవితమని యర్థము. అంతియకాని నిర్భాగ్యుని జీవితము కాదుసుమా! పేదవాని

జీవితమున, భగవంతుఁడొచ్చిన కాయకవ్వముతో సంపాదించు జీవితము. తాను గష్టింపక యొరుల నాయముతో జీవించు జీవితము జీవితము కానేరదు. తమతమ కష్టార్జితముగు స్పృహదనతో జీవితము గడుపుకొనిన యెడల లోకమందు ధనవంతుని జీవితమేల సాటియగును? అట్లు కష్టించుచో దర్శింపని జీవితము నందలిదార్శిద్యమువదలును. ధనవంతుఁడు తనకుమించిన యాదాన ప జీవితమును నడుపుకొనిన యెడల నితరులు కష్టించి సంపాదించిన ధనమును దానుమాత్రము తనపొట్టకై వెచ్చించిన వాఁడగును. దర్శింపఁడును నిష్ప్రయోజనముగాఁ దిటిగి తనబాధ్యత నెఱుగక సోమరియగుచో నాతని జీవితము జీవితముకాఁజాలదు. ఈ రెండు జీవితములు రెండును నిష్ప్రయోజనముగలవి యగును. ఈ రెండు జీవితములను గాక యాదర్శజీవిత మవలంబించుట మేలగును. ధనవంతుఁడు, ఇతరుల కవ్వములచే దాను సంపాదించిన ధనమును దనకొఱకు మాత్రమే యుపయోగించుకొనుచో నాతఁడు లోకవంచకుఁడగును. దర్శింపఁడు తన బాధ్యత నెఱుంగక, శ్రమింపక వృత్తాఁడన్న మున్నకై తిరిపమెత్తుటచే నాతఁడు నిరర్థకుఁడగును. కాఁగా; తన సర్వస్వము లోకసేవ కుపయోగించి యాదర్శ జీవిత మూచరించుచున్న వాఁడే మానవుఁడగును. “తనపొట్టకుఁ దానే సంపాదించుకొనుట భగవత్సంకల్పము. అట్టిదేదియింటిని వాఁడు నిష్ప్రయోజకుఁడు-సోమరి-వంచకుఁడునుమా” యని గాంధీమహాత్ముఁడు చెప్పియుండెను.

జీవితమునకుఁ గావలసిన దానికంటె మించిన ధనమును గలిగి, తనకుఁ దనవారలకు సరిపోవు పరిమితిని మించి వ్యయముచేయుట జీవితము వ్యర్థముచేయుట యగును. ఇట్టి చేతలవలన లోకమందుఁ గొందఱుపస్తులుండి బాధపడుట సంభ

వించుచున్నది. తమ జీవనభృతికి మించిన సంపద తమయొద్ద నుంచుకొనినయెడల నట్టివారు కొందఱికడుపులుకాల్చిన వారగుదురు. ఇట్లు మీఱిన సంపద కూడఁబెట్టుటవలన లోకమందు దారిద్ర్యము ప్రబలుటకుఁ గారణమగుచున్నది. ప్రతివ్యక్తియుఁ దమకు సరిపోవు సంపదనుమాత్ర ముంచుకొనిన యెడల దేశమందు దారిద్ర్యమెచ్చుట నుండఁగలదు? ఆ దేశము బంగారు దేశముకాదా?

“ఎల్లరికిఁ గావలసిన ధనమును, ఎల్లరికడ నుండవలసిన ధనమును నే నొక్కఁడనే ప్రోగుచేసితి ననుకొనుఁడు. అందువలన నేను ధనవంతుఁడ నగుచును. అందుచే జీవిత పరమార్థము గ్రహింపక, కుటుంబపోషణమునకు మితిమీఱి వెచ్చించి సుఖసంతోషములతోఁ దులదూఁగుచుండుట యగును. ఇట్లు చేయుటచేత నేను కుటుంబగౌరవము, దేశగౌరవము కాపాడువాఁడనుగాకపోదును. జీవితమునకు, సన్నాశ్రయించియున్న నా కుటుంబ జీవితమునకుఁ బోషణనిమిత్తమై పరమాత్ముఁడు కాళ్ళు చేతులిచ్చి యున్నాడను తలంపు కలిగినయెడల నా జీవితమే గాక; యితరుల జీవితముకూడ వన్నెకు, వానికి రాఁగలను. ఇందువలన నే నితరులకు లోటురానీయక నా కుటుంబ పోషణమునుగూడ సమర్థించుకొనువాఁడను గాఁగలుగుచుందును. ఎల్లరు నిట్టి యాదర్శజీవిత మవలంబించుచున్న యెడల దేశము బంగారు దేశమగును.”

అని మహాత్ముఁ డుపదేశించిన యుపదేశమును భక్తి ప్రపత్తులతోఁ దిలకింపుఁడు. తన జీవితమున కెంత ధనమావశ్యకమో, యంత ధనము నుంచుకొనక మించి వ్యయించిన యెడల నాతఁ డెందఱి పేదల పొట్టలనో కొట్టుచున్న వాఁడగును.

ఇట్టి ధనసంపన్నులు లేకుండుట యెంతయో లోకశ్రేయము. ఈ ధనవంతుల జీవితమే దేశదారిద్ర్యమునకుఁ గారణ మగుచున్నది. తేపటి కేమిచేయుట, తేపటి మాటేమి, యను విషయమున గాంధీమహాత్ముడు,

“తేపటి పూట యెట్లని తలంచుట తగదని వేదాంతము బోధించుచున్నది ... ఒక దేశముయొక్క గొప్పతనము ఆ దేశ మందలి కోటీశ్వరులవలనఁ దెలియదు. పక్కఁ డన్నములేక కుండుచున్న పేదలవలన నా దేశస్థితి తెలియును. ధనరాసు లతో మూలిగిన రోమునగరము నాశనము కాలేదా? ఎహి బెత్తుకూడ నట్లేగదా! పెంపెకెక్కిన సినిసంపదలతోఁ దుల దూఁగిన తక్కిన దేశములు నాశనమైననంగతి చరిత్రప్రసిద్ధముగదా! శ్రీకృష్ణభగవానుని పనునాటువేల భార్యలు సంపదలతోఁ దుల దూఁగియు నాశనమైరి.

...వక్షిణాఫ్రికాయందును మిత్రతలతోఁ గలసి మెలసి యుండునప్పుడు గూడ భోగజీవితము తగదని చెప్పియుంటిని. పేదలు సత్యాగ్రహ సమరమునకుఁ దోడ్పడినట్లు భాగ్యవంతులు తోడ్పడలేదు ... వేదాంతమందుఁ జెప్పినట్లు ధనము నద్వి నియోగము చేయుట మంచిదని యప్పు డున్నట్టి యార్థిక శాస్త్ర పాఠ్య పుస్తకములను జదివినట్లు గుఱుతు... రెండువేల సంవత్సరములనాఁడే యేసుక్రీస్తు ప్రభువు ఈ విషయమై చెప్పి యుండెను, ‘మార్కు’ రచించిన ‘వ్యాఖ్యానమందు ఈ విషయము వివరింపఁబడియుండెను. అది యీ క్రిందజదువుకొందము.

“ఒకఁడు పరుగెత్తికొనివచ్చి, ఆయన యెదుట మోకాట్లాని - ‘సద్బోధకుడా! నిత్య జీవితమునకు వారసుడ నగుటకు

నే నేమి చేయుదునని ఆయన నడిగెను. ఏను - నన్ను సత్పురుషుఁ డని యేల చెప్పుచున్నావు? దేవుఁ డొక్కఁడేగాని మరి ఏవడును సత్పురుషుడు కాడు. సరహత్య చేయవద్దు, వ్యభిచరింపవద్దు, దొంగిలవద్దు, అబద్ధసాక్ష్యము పలుకవద్దు, మోసపుచ్చవద్దు, నీ తలిదండ్రులను సన్మానింపుము అను ఆజ్ఞను నీకు తెలియుచుగదా అని అతనితో చెప్పెను. అందు కతడు - బోధకుడా, బాల్యమునుండి ఇవన్నియు అనుసరించుచునే యుంటినని చెప్పెను, యేసు అతని చూచి అతని ప్రేమించి - నీకు ఒకటి కొదువగా నున్నది; నీవు వెళ్ళి నీకు కలిగినవన్నియు అమ్మి బీదలకిమ్ము, పరలోకమందు నీకు ధనము కలుగును; నీవు వచ్చి నన్ను వెంబడించుమని చెప్పెను. అతడు మిగుల ఆ స్తిగలవాడు గనుక ఆ మాటకు ముఖము చిన్నపుచ్చుకొని దుఃఖపడుచు వెళ్ళిపోయెను. అప్పుడు యేసు చుట్టుచూచి - ఆ స్తిగలవారు దేవునిరాజ్యములో ప్రవేశించుటయెంతో దుర్లభమని తన శిష్యులతో చెప్పెను. ఆయన మాటలకు శిష్యులు విస్మయ మొందిరి. అందుకు యేసు తిరిగి వారితో ఇట్లనెను - పిల్లలారా! తమ ఆ స్తియందు నమ్మిక యుంచువారు దేవుని రాజ్యములో ప్రవేశించుటకంటె ఒంటె నూది బెజ్జములో దూరుట సులభము. అందుకు వారు అత్యధికముగా ఆశ్చర్యపడి - అట్లయితే ఏవడు రక్షణ పొందగలడని ఆయన నడిగిరి. యేసు వారిని చూచి - ఇది మనుష్యులకు అసాధ్యమేగాని దేవునికి అసాధ్యముగాదు; దేవునికి సమస్తమును సాధ్యమే అనెను. పేతురు - మేము సమస్తము విడిచిపెట్టి నిన్ను వెంబడించితి మని ఆయనతో చెప్పసాగెను. అందుకు యేసు ఇట్లనెను - నా నిమిత్తమును సువార్త నిమిత్తమును ఇతఁడైన

అన్నదమ్ముల నైనను, అక్కచెల్లెండైనను, తల్లిసంక్రమలైనను, పిల్లలైనను, భూములైనను విడిచినవాడు ఇప్పుడు ఇహమందు హింసలతోకూడ నూరంతలుగా ఇండ్లను, అన్నదమ్ములను, అక్కచెల్లెడ్లను, తల్లులను, పిల్లలను భూములను రాబోవు లోకమందు నిత్య జీవనమును పొందుచు నిశ్చయముగా మీతో చెప్పుచున్నాను. మొదటివా రనేకులు కడపటివా రగుదురు, కడపటివారు మొదటివా రగుదురు.”

(బైబిలునుండి)

కోట్లకొలది ప్రజలు పట్టెడన్నములేక యలమటించుచుండగా భోగలాలన బుదితో సామును వముచేయుట పాపము.”

అని సిరిగల జీవితమందలి చేటును వెల్లడించెను. ఒకని భాగ్యజీవితము మఱియొకని దారిద్ర్య జీవితమునకుఁ గారణమగుటవలన, నాదర్శ జీవితము చరితార్థ జీవిత మగునని గాంధీమహాత్ముని యాశయము.

అర్థము పురుషార్థములలో నొకటి. పురుషార్థపరుడైన మానవ జీవన విధానమునకు ధనము ప్రధానము. అందుచే ధనమువలదని మహాత్ముడు చెప్పుచుండుటలేదు. కాని వలసిన దానికంటె మిన్నగా ధనము కూడఁబెట్టుట తగదని మహాత్ముని యాశయము. కూడఁబెట్టి ధనవంతుఁ డగుటవలన వేతొకఁడు నిర్లక్ష్యుఁడగుటకుఁ గారణము కాఁగలదు. అందుచే నితరులు దుండ్రులగు విధమున ధనము సంపాదించవలదని మహాత్ముని హితబోధ.

జగజ్జీవనమునకు ధనముమూలము. జీవనమూలమగు ధనము నితరులనుండి యాచించి 'జీవించుటవలన జీవిత సౌభాగ్యమే నశించును. నేటి భారతదేశము నిరర్థకమై పేదతన మనుభవించుచున్నదనుట యథార్థము. ఈ విషయమై మహాత్ముడు,

“భారతదేశము తన సంపదను బోగొట్టుకొన్నది. తత్ఫలితముచే భారతీయుల మానవత్వము నశించుచున్నది. భగవత్తత్వముగూడ నశించుచున్నది.”

అని వెలువరించిన మాటలందలి యర్థము యథార్థము గదా!

సాధారణముగాఁ బ్రపంచమందు అందు ముఖ్యముగాఁ బాశ్చాత్యదేశములందుఁ బ్రకృతివిరుద్ధమగు ప్రభుత్వ పద్ధతులు, ప్రస్తుత కాలమున సామ్రాజ్యములుగాఁ దలలెత్తుచున్నవి. ఆ సామ్రాజ్యములు ప్రజలనుభాగ్యవంతులు—భాగ్యహీనులునని విభజించుచున్నవి. ఈ భేదభావములు ప్రపంచమందు ప్రబలునంతకాలము శాంతిజీవనము కలుగుటకల్గి. ఇట్టి పాశ్చాత్యికి ప్రపంచము, సామ్రాజ్యతత్వము రూపముటకుఁ బ్రయత్నించుచున్నది. అర్థబలాదికములను తగ్గించుకొనుటకై కుతూహల పడుచున్నది. పొదుపరితనమున శాంతిజీవనము, ఆదర్శజీవితము నలవడును. గంపలకెత్తు సంపదలు నిర్భాగ్యజీవితమును బెంచి యాదర్శజీవితమును, సుఖజీవితమును దూరముగావించును. ఎల్లరు శాంతికాములై సుఖజీవనము గలిగి యాదర్శ జీవితము గడుపుకొనుటయే ప్రపంచమునకు శాంతిసుఖములు చేకూర్చు

గలవు. ప్రభుత్వములు సర్వవిధముగా దేశసంపదను బాహువరితనమునఁ బెంపొందించుకొనుట మేలు.

భారతీయ జీవితము

మనప్రాచీన భారతీయజీవితము ప్రేమనిలయమై యాదర్శ జీవితమై యలరారుచుండెడిది. మనదేశ చిత్రాలు, మహాపురుష జీవితగ్రంథములు, మహామునుల తపోజీవిత గ్రంథములు, వేదములు మానవజీవితమునకు శిక్ష్యములై యాదర్శములై యున్నవని వెల్లడించుచున్నవి. 'తినున దొక ముద్ద, కట్టునది నాలుగు మూరల గుడ్డ' యను లోకోక్తి కలదు. మన ప్రాచీనుల జీవిత మాదర్శజీవితమై మార్గదర్శకమై యుండుటచేతనే, యార్యావర్తము జ్ఞానవిజ్ఞానములకు, దయా ధర్మములకుఁ బ్రపంచమందుఁ బ్రసిద్ధిగాంచెను. సర్వేశ్వరుని సాక్షాత్కరింపఁజేసికొనిన దేశము మన యార్యావర్తదేశము! "మహాపర్వతములు భగవంతుఁ డనియు, మహావిద్యములు భగవంతుని దయ యనియు, వాయువు భగవంతుని హృదయమనియు, చిలుకలు మొదలగు వాని పలుకులు భగవంతుని పలుకులనియు, కోయిలల కంఠ మాధుర్యము భగవంతుని లీలనియు, పురుషుని యెడఁ గల భగవంతుఁడు పౌరుషమనియు, స్త్రీలయెడఁగల భగవంతుఁడు సౌందర్యమనియు, ఆసేతు హిమాచలము పరమేశ్వరుని యానంద తాండవ మనియు," మన ప్రాచీన మహర్షులు తమ తపోమహిమచే గీర్తించియుండిరి. ఇట్టి సర్వమంగళప్రశస్తృబయిన స్తుతికీర్తుల కాదర్శజీవితమే కారణమని బోధపడుచున్నది. అట్టి యాదర్శజీవితము చరితార్థము పరమ పవిత్రమునని తేలుచున్నది. ఆదర్శజీవిత మహిమాతిశయము చెప్ప సలవి యగునా? "తనకుఁ గల సమస్తము సర్వేశ్వరుని యనుగ్రహ

సంజాతము'ని మన ప్రాచీనులెల్లరు నాదర్శముగాఁ జెట్టుకొని తమ జీవితములను గడుపుకొనిరి. అట్టి యాదర్శములచేఁ బేరు కెక్కిన మన భారతదేశము నేడు విదేశీయ నాగరకతా వ్యామోహములఁ జిక్కి మానవత్వముననే నాశము కావించు కొనుచు నేటి మన భారతీయులు తమ జాతీయతను మంట గలుపుచున్నారు, ఆ విదేశీయనాగరకతా వ్యామోహపిశాచము తన వికటాట్టహాసములచే మన భారతీయ జీవితమునే మలినము గావించుచున్నది. అందుచే నేటి మన భారతీయులు దురహంకారులై మదమాత్సర్యాద్యరిపడ్వర్గమునకు లోనై యజ్ఞానులై యధేచ్ఛాచారులై యుండుటవలన విదేశములందలి యాడంబర వేషభాషల కధీనులయి తమ యాదర్శజీవితమును వ్యర్థపరచుచున్నారు. ఇట్లు అధీనమగుటవలననే, నేటి మన భారతదేశము విదేశములవలె నాత్మీయభావమును బోగొట్టుకొని జారత్వ చోరత్వహత్యాది దారుణ కర్మములకు నిలయమగుచున్నది. ఆదర్శములేని జీవిత మన్నివిధముల చేటులకు మూలము. మహాత్ముడు,

“విదేశములందు ద్వేషాసూయలు పెచ్చుపెరుగుచున్నవి. ఆ దేశములందు ధనమో, ధనమోయని పిశాచపుఁ గేకలు పిక్కటిల్లుచున్నవి. ఆ దేశీయులు పౌను, పిల్లింగు, పెన్ను మొలగువాని లెక్కలతోఁ దల బ్రద్దలు చేసికొనుచున్నారు. అమె. కానీమను భాగ్యసీమయని భావింపవచ్చును. ఆ సీమను చూచి తక్కిన దేశములవారు కన్నెట్టఁ జేయుచున్నారు. అమెరికా భాగ్యమును పొందవలెనని యనుచు, అమెరికా ధన సంపాదనా పద్ధతులు మాత్రము మనకు పనికి రావనియు, మన భారతీయులు పెక్కురు వాదించు చుండుట నే నెఱుఁగుదును”.....

“లోక జీవితమును బాగుపఱచు పద్ధతిని మనకు బోధింప వలసినదిగా విజ్ఞానము గోరుచున్నాను.

“అయితే, నాగరకతను విదేశములనుండి దిగుమతి చేసి కొనవలసిన యావశ్యకత మనదేశమున కెంతమాత్రము లేదని నా నిశ్చయము. చెడుగులకు మూలముగు (వ్యాధులకు మూలముగు) ఆ విదేశ దురభ్యాసములు మన దేశమునకుఁ గ్రాసించుట మనమెంతో జాగ్రత్తగా నుండవలెను.”

“అబద్ధముకంటె సత్యమందును, అధికారిముకంటె సేవ యందును, విశ్వర్యముకంటె నాదర్శ జీవితమందును, తన క్షేమముకంటె నితరుల క్షేమమునందును మన నిశ్చయముందిని జూపుదుమేని యథార్థముగా మనము ఆత్మజ్ఞానము కనుగొనుమగుట నిక్కము.”

అని వాక్రుచ్చిన సత్యవాక్కులను నేటి భారతీయులు ఆదర్శములుగా భావించుకొందురుగాక!

ఆదర్శజీవిత మాచరింపఁ దలచినప్పుడు ప్రశాంత మదేశము నభిలషించుట సహజము. ప్రాసాదాదికములందు నివసించుట తగదని మహాత్ముని యాశయము. పర్వతారణ్యాదులు, నదీ సముద్రతీరములు ప్రశాంతమునకు నిలయములు. అందుచే నట్టి తావులందు ఆదర్శజీవిత మవలంబించువారలకు మహాప్రయోజనము. ఆ ప్రశాంతమగు నాశ్రమపదములు విజ్ఞాన ప్రదములు. అట్టి తావులందలి జ్ఞానమే మానవుని యున్నతికి మూలము.

మ హా త్ము ని జీ వి త ము

మన మహాత్మునివాసస్థానమెద్ది? తనకని యిల్లు లేదు; పరుండుటకు మంచములేదు. దాచుకొనుటకుఁ బెట్టెలేదు. మన మహాత్ముడొక నదీతీరమున వసించుచుండును. తలదాచుకొనుటకొక యాశ్రమము. దొంగల కాశెగొల్పనిదది. ధనవంతులకు నచ్చనదది. మహాత్మునకు సొత్తులేదు; సొమ్ములేదు. అయినను మహాత్ముడేమియు దిగులొందఁడు. మానవ కళ్యాణమును గోరు మహాత్ములకుఁ దాపత్రయములుండవుగదా! తాపత్రయమున్న వానికి ఇల్లు వాకిళ్ళు పెట్టెబేడలుండవలెను.

రాజకోటయందుఁ దన కర్పింపఁ బడిన నగ - నట్ర మొదలగు కానుకలు స్వీకరించుచు మహాత్ముడు “వీనిని దాచుటకు పెట్టెగూడ నాకు లేదు. ఇవి దొంగల మనస్సు నాకర్పించును. వీని నన్నిటిని ‘జమ్నాలాల్ బజాజ్’ నకుఁ బంపుదును”ని చెప్పెను. ఇతరులకుఁగూడ నచ్చెరువు గలిగించు చందమున మహాత్ముని యాదర్శ జీవితవిధానమందలి గొప్పతన మిట్లెన్ని విధములనో చూపవచ్చును. ఇట్టి పవిత్రము స్వచ్ఛందమునగు నానంద జీవిత మవలంబించి మన మహాత్ముడు ప్రపంచమున కాదిర్శ పురుషుడయ్యెను.

గాంధీ మహాత్ముడొకదర్శ జీవితము నారంభించినది డర్బను నగరము. అచట మహాత్ముడొక యాశ్రమ మేర్పఱచి యందుండుచుఁ దనకుఁ గావలసిన యాహారాదిక పదార్థములు, దుస్తులు మొదలగునవి తానే సంపాదించుకొనుచు, నట్లే యితరులనుగూడ నాతీరున నడుచుకోవలసినదిగా నుద్బోధించెడి వాఁడు. చాకలి మంగలి పనులు మొదలగు సమస్తమును దానే స్వయముగా నిర్వర్తించుకొనుచుండెడివాఁడు. సబర్కతీ నదీ తీర

మున స్థాపించిన 'సత్యాగ్రహ' ఆశ్రమం ముందును; దీని యాదర్శ జీవితమునే ప్రపంచ పూజ్యుడయ్యెను.

ఇంగ్లాండు దేశములో వెస్టెండు (West end) ఈస్టెండు (East end) అను రెండు ప్రాంతములు గలవు. అందొకటి భాగ్యవంతులుండునది. రెండవది పేదలుండునది.

మహాత్ముడు బాల్యమున బారిష్టరు ఉద్యోగిని కింగ్లాండుకు వెళ్ళియుండినప్పుడు మహాత్ముడు భాగ్య వంతుల యిండ్లయందే యుండెను. తన మనుషులను వెస్టెండు నందే కట్టించుకొనుచుండెడివాడు. తరువాత బెక్కెండ్లు గడచినపిమ్మట, ప్రపంచమంతయు గొండాడు భారత న్వాతంత్ర్యయోధుడై, మహాత్ముడై రౌండుటేబుల్ సమా వేశమునకై ఇంగ్లాండునకు బోయెను. అప్పుడు మహాత్ముని మనస్సు భాగ్యవంతులుండు (వెస్టెండు) నివాసభూమికి బర్పెత్త లేదు. అవును, మహాత్ములకు భోగభాగ్యములతో నిమిత్త మేమి? పేదల ప్రాంతముననే విడిచిపెట్టెను. ఆహా! లోకమందు మానవుడు మహాత్ముడగుట యెంతటి మహాభాగ్యమోగదా!

ఆనాడు గాంధీ-మానవుడు; ఈనాడు మహాత్ముడు. మహాత్మా! నీకివే మా జోహారులు. ఇట్టి పరిణామము లోక మందుగలదా?

ఈస్టెండు నందలి 'కింగ్ స్త్రీ హాలు'లో మహాత్ముని పసతి యేర్పఱుపబడెను. అయ్యది పేదల నివాసము.

నాడు వెస్టెండులో గాంధీ; నేడు ఈస్టెండులో మహాత్ముడు. నాడు బారిష్టరు గాంధీ. నేడు మహాత్మాగాంధీ. ఆహా! ఎంతటి పరిణామము. ప్రపంచమున కెంతటి యద్భుతము!"

ధనవంతుడైన బారిష్టరు మోహన్ దాస్ కరమ్చంద్ గాంధీ పేదల పెన్నిధియైన మహాత్ముడు కాంగలిగెను. ఆహా! లోకఛరిత్రయం దపూర్వమగదా! భారత మాతృగర్భము మహాత్ముని మూలమున ధన్యమయ్యెను. పొదుపరితనమందును మహాత్ముడు డాదర్శనీయుడుగదా!

శరీరము - ఆరోగ్యము

ఆదర్శజీవితమున కారోగ్యము ముఖ్యము. ఆరోగ్యమును గుఱించి యీ గ్రంథమందు మొదట వ్రాయఁబడిన 'జీవిత'మను రెండవ భాగమున వివరింపఁబడెను. మహాత్ముడు ఆరోగ్యమం దెప్పుడును గనుగలిగియుండును. ఆరోగ్యము లేనివాడు లోకమందు దేనికిఁ గొఱగాని వాడగును. కాఁగా నాతని జీవితమేవ్యర్థము. కాఁబట్టి యారోగ్యము ముఖ్యవశ్యకము. ఆరోగ్యమున్న యెడల శరీరము బలదార్ఢ్యములుగలది యగును. బలదార్ఢ్యములు శరీరమునకుఁ గలిగినప్పుడు బుద్ధితీక్ష్ణమగును. బుద్ధి తీక్ష్ణమగునప్పుడు మంచి యాలోచనలు పొడకట్టును. మంచియాలోచనలవలన సంఘమునకు - దేశమునకు మేలుచేయ వీలగును. 'మానవశరీరము, ఆత్మనిపసించు దేవాలయము' కావున శరీరమున కారోగ్యము ముఖ్యమని తేలుచున్నది. ఆరోగ్యమువలన శరీరసౌష్ఠ్యము పొందును. కాఁబట్టి 'శరీరమాద్యంఖిలు ధర్మసాధనమ్మ'ని పెద్దలు వాఙ్మయిండ్రిరి. మహాత్ముడు ఆరోగ్యవిధులందెప్పుడు కేమఱుపాటకలిగియుండెడివాడు కాఁడు. మహాత్ముడు "ఆరోగ్యమునకు మూలనూత్రములు" అను గ్రంథమును రచించుటనుజ్జ్వలమహాత్మునికి ఆరోగ్యమందుఁగల నిశ్చయము తెల్లమగుచున్నది.

వ్యాయామము

‘ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము’ని పెద్దాంగదురు. అందువలన ప్రతిమానవుని ఆరోగ్యము ప్రధానము. ఆరోగ్యముగా నుండుట కనేకపద్ధతులు కలవు. అందు మహాత్ముడు ఉపలంబించిన కొన్నిటిని తెలిసికొనుట ముఖ్యము. శరీరారోగ్య పద్ధతులలో నొకటియగు శరీర పరిశ్రమనుగూర్చి మొదటగా తెలిసికొందము. శరీరపరిశ్రమ పద్ధతులనేకములు కలవు. వానిలో మహాత్ముడు దాచరించుచున్న పరిశ్రమను గుఱించి కొంత తెలిసికొందము.

మహాత్ముడు విద్యార్థిదశలో నున్నప్పుడు పాఠశాలా వ్యాయామములందు బాల్మోనియుండలేదు. ఇందులకు మహాత్ముని బాల్యముందలి సిగ్గురితనమే కారణము. సహవిద్యార్థులతోఁ గలసిమెలసి యుండుటయనిన మహాత్ముని కెంతయో సిగ్గుగా నుండెడిది. అందువలన సహవిద్యార్థులతోఁ గలసి యూటపాటలందు బాల్మోనిజాలఁడయ్యెను. “దేహపరిశ్రమను గలిగించు బంతియాటలు మొదలగు నాటలకు నేను వెళ్ళుచుండెడివాడనుకాను. ఇందులకుఁ గారణము నాసిగ్గురితనమే” యని తన యాత్మకథయందుఁ జెప్పియుండెను. కాని పిమ్మట దేహపరిశ్రమను గుఱించి మహాత్ముడు గైకొనిన శ్రద్ధ యపారము:—

“శరీరపరిశ్రమకును విద్యకును సంబంధములేదని నాకొక తలంపు నా విద్యార్థిదశలో నుండెడిది. బుద్ధిపరిశ్రమకువలెనే శరీరపరిశ్రమకుఁగూడ బాఠశాలలందు స్థానముండుట యావశ్యకమని నే నిప్పుడు తెలిసికొంటిని.

మహాత్ముని మాటల నంతరార్థ మెఱిగి శరీరపరిశ్రమ విషయమున నేటి విద్యార్థులు శ్రద్ధగైకొందురుగాక!

మహాత్ముడు చిన్నతనమున బడియందలి యాటలలోఁ బాల్గొనక పోయినను, శరీరపరిశ్రమ విషయమున నుపేక్షించెడివాఁడుకాఁడు. మహాత్ముడు విద్యార్థిదశయం దారంభించిన శరీరపరిశ్రమ తుదివఱకుఁ జేయుచుండెడివాఁడు. ఆ పరిశ్రమ యేదియనఁ—

“(బడియందు) శరీరపరిశ్రమలోఁ బాల్గొనకపోయినందు వలన నా కెట్టిలోపము కలుగలేదు. దానికి బహిరంగ ప్రదేశము లలో పరిశుభ్రమగు గాలివీచుచోట చాలసేపు విహరించు నలవాటు ఉండుటయే యగును.”

అని మహాత్ముడు చెప్పిన యారోగ్యమునకుఁ గారణములను మఱువకుందురుగాక!

శరీరపరిశ్రమ విషయమున మహాత్మునకుఁగల యభిప్రాయము లొకటిరెండు చెప్పుచున్నాను.

మహాత్ముడు, గోపాలకృష్ణ గోఖలేతో నుండుట తటస్థించినదినములందుఁ బలువిషయములను గుఱించి యా యిద్దఱు మాట్లాడుకొనుచుండెడివారు. ఒకసారి మహాత్ముడు గోపాలకృష్ణగోఖలేతో “అయితే మీరు సికారుకైన పోవరుకదా! ఇంక ఎప్పుడు అస్వస్థులై యుండుట వింతయగునా? దేశకార్యములలో వ్యాయామమున కవకాశము దొరకదా?” అని యనెను.

ఆయన “సికారు పోవుట కవకాశ మెన్నఁడేని కనిపెట్టితివా?” యని మహాత్ముడిగెను. ఆ విషయమును గుఱించి

తన నిశ్చయమును మహాత్మ్యండు తన ఆత్మకథ యందొట్లు వ్రాసెను.

“(గోఖలే) వారి యందలి యాదరణము వలన నేను సమాధాన మొసంగ లేదు. ఈ ప్రత్యుత్తరము వలన నాకు సంతోష మొదవలేదు. కాని మాటుపలుక కూరకుంటిని. భోజనమునకు మనకు సమయము దొఱకుట లేదా? ఆ రీతిగనే వ్యాయామమునకు దొఱకునని నాటికిని నేటికిని నా యాశ యము. దీనివలన దేశసేవ తక్కువ కాదు. మఱి యెక్కువ అగునని నా సవినయాభిప్రాయము.”

బ్రహ్మచర్యము

ఈ వాక్యములవలన మహాత్మ్యండు కారోగ్యము మీదఁ గల శ్రద్ధ స్పష్టమగుచున్నది. గాంధీమహాత్మ్యుని శరీర కారోగ్యము గలదియై యుండుట కొక యుత్తమ పద్ధతి మహాత్మ్యండు డవలంబించి యుండెను. అది బ్రహ్మచర్యము. మహాత్మ్యండు బ్రహ్మచర్య మహిమను గుఱించి వ్రాసిన వ్రాతలు చెప్పిన మాటలు అనంతములు నిరుపమానములును. అవి యన్నియు మహాత్మ్యుని జీవితమందనుభూతి వలనఁ గలిన విషయములు. ఆరోగ్యమునకు బ్రహ్మచర్యము మిక్కిలి గొప్ప సాధనమనుట తథ్యము. ఆరోగ్య విధులు బ్రహ్మచర్యమందనుంతములుగా నున్నవి.

బ్రహ్మచర్యమును గుఱించి మన ప్రాచీనులు పెక్కు గ్రంథములు రచించి యుండిరి. ఆ గ్రంథములందు వ్రాయఁ బడిన బ్రహ్మచర్య వ్రతానుష్ఠాన ప్రక్రియలు పలు తెఱఁగులు. ఆ విషయములతోఁ బ్రస్తుతము మన కేమి నిమిత్తము?

బ్రహ్మచర్యము చతురాశ్రమములలో మొదటిదై యున్నది. గార్హస్థ్యమందు మాత్రము బ్రహ్మచర్యము లేదనియు, వాసప్రస్థ సన్యాసములు, అను రెండు ఆశ్రమము లందును బ్రహ్మచర్యము గలదనియుఁ జెప్పబడుచున్నది. బ్రహ్మచర్యమునకు స్త్రీ సంగమము పనికిరాదని నిర్ణయింపబడెను. కాఁ గృహస్థాశ్రమ జీవితమందు బ్రహ్మచర్య జీవిత మారంభ మగుట నేటి మహావిశేషము!

బ్రహ్మచర్య మనఁగా బ్రహ్మదర్శన మొందుట యని యర్థము. ఈ బ్రహ్మచర్య వ్రతానుష్ఠాన జీవితమునకు నియమ నిబంధనములు పెక్కులు కలవు. ఆ నియమ నిబంధన లాచరించు పద్ధతులును పెక్కుకలవు. బ్రహ్మచర్యమునకు స్త్రీవాంఛ విసర్జించుట ముఖ్యమని చెప్పబడి యుండెను. ఈపద్ధతులు స్త్రీవి ద్యజించుట యను, ఇంద్రియాశ్చ్యములను దమ యిచ్చవచ్చిన చొప్పునఁ బోషించుకుండుటయును ముఖ్యమని చెలుపు చున్నవి. ఆహార నియమము గలిగి స్త్రీ సంగమేచ్ఛ నిషేధించుట వలన మనస్సు కట్టబొటునకు వశమై యుండునని తలంపు అందుచే, మన ప్రాచీనులు బ్రహ్మచర్యము మొదటి యాశ్రమముగాఁ బేర్కొని యుండిరి. నేడు కొన్ని ప్రాచీన ధర్మము లెల్లు పనికి రానివగు చున్నవో; అట్లే బ్రహ్మచర్య వ్రత ధర్మములును మాటుచున్నవి. బ్రహ్మను గూర్చి చరించునను సర్థము స్త్రీవాంఛ లేకయుండుట యను సర్థముగా మాతినది.

భగవంతునిఁ గనుగొను విధానము బ్రహ్మచర్యార్థమగు నేని అది గృహస్థాశ్రమ మందును జెల్లునని యొప్పుకొనియే తీర వలెను. ఈశ్వర సాక్షాత్కారమును జ్ఞాన సాధమునకు సోపాన ములుగా నుండిన చతురాశ్రమములందు గృహస్థాశ్రమమును

మాత్రము వదలి, భగవంతుని గనుగొను విధానము లెన్నడు
యోశ్రమములందును, అందును ముఖ్యముగా మొదటి యోశ్రమ
మందే కలదని నిర్ణయించుట, జ్ఞాన సౌధమును గూలఁద్రోయు
వెట్టిగాక మఱేమగును? బ్రహ్మచర్యము చతురాశ్రమము లందును
గలదని నాయంతరార్థము. ఇందులకు “ఇదేమి? ఇంత
మోసమా?” యని కొందఱు అక్కజంపడుదురు; కొందఱు
కలఁత పడుదురు; మఱి కొందఱు భయపడుదురు. “బ్రహ్మ
చర్య మనఁగా; బ్రహ్మచర్యము, వానప్రస్థము సన్యాసము
నాశ్రమత్రయ మందుఁ గలిగియున్నదని చెప్పట కర్థముండును.
గార్హస్థ్య మందు బ్రహ్మచర్యము కలదని చెప్పట కర్థ
మందునా?” యని పండితులు కొందఱు వాదించవచ్చును.

బ్రహ్మచర్యము విద్యాభ్యాసమున కేర్పడినది చెప్పట
యాలోచన లేనిమాట. బ్రహ్మచర్యము విద్యాభ్యాసమున కిది
నిర్ణయించుట యజ్ఞానము. ఈ యజ్ఞానము, ఈ మూఢ చిత్తో
నము భారతదేశమును వదిలి పెక్కు శతాబ్దు లయ్యెనని
గ్రహింపుడు.

గార్హస్థ్య మందు విద్యాభ్యాసమున కవకాశమున్న
ప్పుడు బ్రహ్మచరాశ్రమము ఆవశ్యకమ”ని మిత్రులు ప్రకటింప
వచ్చును. ఆ విద్య ప్రకృతి విరుద్ధమా? బుద్ధి సిద్ధమా? యని
నా ప్రశ్న. ఆ విద్య, బుద్ధి సిద్ధమగు నెడల, ప్రకృతి సిద్ధమగుటకుఁ
కొఱత నాపాదించుట యగును. కొఱతలు చెప్పట కవకా
శము ప్రకృతి యందుండదుగదా? కాఁగా; కొఱత ప్రకృతి
యందుండదని గ్రహింపుడు.

గార్హస్థ్య మనఁగా నాలు మగల జీవితమని యర్థము.
గార్హస్థ్యము ప్రజా పృక్షమునకు మూలము. అందు గృహిణీ

గృహస్థులు ప్రజా వృక్షముయొక్క పెంపునకు దోహద కాదులు. అట్టి ప్రజా వృక్ష దోహదకారులగు గృహిణీ గృహస్థు లిద్దఱు గార్హస్థ్య జీవితమును గొంత కాలమునుభవించి, బిడ్డ పాపల పెంపును బొంది, పిమ్మట మోహమువీడి తమ భావి జీవితమును శక్తిమంత మొనర్చు కొనుటకై బ్రహ్మచర్యము పూనుట కర్తవ్య ధర్మమని భావించుట శ్రేయస్కరము.

“అలుమగలు గల జీవితయాత్రలో బ్రహ్మచర్య మవ లంబించుట సాధ్యమగునా?” యని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. బ్రహ్మచర్య వ్రత పాలన సాధత్యా సాధ్యతలు ఇంద్రియ నిగ్ర హముమీఁద నాధారపడి యుండునని నా మనవి. అంతియకాని యరిషడ్వర్గమును జయింపలేక గృహస్థాశ్రమమందు బ్రహ్మ చర్యము పనికిరాదనుట పనలేనిమాట. మనస్సును ఇంద్రియ వశము గానీయక బుద్ధియొద్ద మెలఁగునట్లు చేయవలెను. అట్ల గుచో బ్రహ్మచర్యము సులభమగుట తథ్యము.

స్త్రీని కామసాధన భోగ్య వస్తువుగా భావించుటయే మన మొదటి తప్పు. ఇంతకంటె బుద్ధిహీనత మతెద్దికలదు? ఈ యజ్ఞాన బీజమే ప్రపంచమునఁ బ్రాణి వేతై, వృక్షమగు చున్నది. ఇట్టి యజ్ఞాన వృక్షమును మొదలంట నటికివేసినఁ గాని ప్రపంచమునకు మోక్షములేదు.

మహాత్ముఁడు యువకత్వమునఁ గాముకత్వమునకుఁ దగిన యుక్త వయస్సునందు, బ్రహ్మచర్య మవలంబింపలేదు. గార్హస్థ్య జీవిత మనుభవించుచు భార్యతో జీవయాత్ర చేయుచుఁ గాలక్రమమున, బ్రహ్మచర్యమవలంబించెనని యెఱుఁగ నగును. ఈ విషయము మహాత్ముని జీవితమందు రాజుచున్న యగ్ని కణమువలెఁ బ్రకాశించుచున్నది. మహాత్ముఁడు తన

మొదటి కుమారుడు తన పోలిక లేకపోవడము, తన కడు
గొట్టు బిడ్డడు తన పోలిక కలిగియుండుటకు సంపూర్ణముగా
జెప్పిన కారణము గమనింపఁగలము. మహాత్మాడు దీ విషయమై
చెప్పిన కారణమెద్ది? తాను కాముకత్వమున చుండు దినము
లలో మొదటి కుమారుడు కలిగెననియు, నా కాముకత్వము
తెలుగుచున్న దినములలో జవతీ కుమారుడు కలిగెననియు
మహాత్మాడు చెప్పియుండెను. మహాత్మాడు చెప్పిన యీ
కారణము నా యుద్దేశ్యమునకు పనితీరు నున్నది.

మహాత్మాడు 1903 న సంపత్నియైన బ్రహ్మచర్య వ్రత
మవలంబించుటకు నిశ్చయించుకొనెను. మహాత్మాడు తన
భార్యతో గామమోహతి మున్నగు గర్హస్థ సుఖము
లనుభవించుచు వచ్చుచుండెను. గర్హస్థము బ్రహ్మరాజ్యము
వంటిది. గార్హస్థ్య సుఖము లనుభవించుచున్నట్లు బ్రహ్మచర్య
దీక్షగొని తత్పాసమునకై భార్యను దర్శింప భావించవలెను.
ఆ తలంపునకు మాటిమాటి కంతరాయములు కలుగుచుండగా
మహాత్మాడు బ్రహ్మచర్య వ్రతభారణ మొనరించెను. కామే
చ్ఛను ద్యజించి బ్రహ్మచర్య మొనరించుచున్నవాడు, వ్రత వాస
నలు మానవుని పట్టి పట్టుచుండును. వాని చుట్టిని ఆత్మ
సంయమన బుద్ధిచే బోకొచ్చుకొనుచుండువలెను. ఈశ్వ
రానుగ్రహముచే గ్రమ క్రమముగా బ్రహ్మచర్య వ్రతపాలనము
సుగమమగును.

మహాత్మాడు బ్రహ్మచర్యమునకు ఆహార నియమా
దులు ముఖ్యమని తొలుదొల్తగా నిశ్చయించుకొనెను. అను
భవముమీద గాహారాదిక నియమములకంటె దైవచింతన
ముఖ్యమని మహాత్మాడు గ్రహించెను. ఈ విషయమును

గుఱించి పెక్కు పర్యాయములు మహాత్ముఁడు తన నిశ్చితాభిప్రాయములను వెల్లడించుచుండెను. అందుఁ గొన్నిటి నిట నుదాహరించుచున్నాఁడను.

“మిగుల చర్చించి కడు నాలోచించి 1906 వ సంవత్సరమున నేను బ్రహ్మచర్య వ్రతధారణ మొనరించితిని. వ్రతము పూనువఱకు ఈ విషయమున నా భార్య యుద్దేశ్యము కైకొనలేదు. వ్రతసమయమున ననుమతి గైకొంటిని. ఇందులకామె యెట్టి ఆతంకమును పెట్టలేదు.

ఈ వ్రతము తీసికొనుటకు నాకు కడు కష్టమయిపోయెను. నాకు శక్తికొలది, వికారముల సడప నేటులు సాధ్యమగును? భార్యయెడఁగూడ వికారముల కంటక యుండుట అర్థములేని మాటగా కానిపించెను. అయినను అది నా కవశ్య కర్తవ్యమని తెలియుచుంటిని. నా లక్ష్యము శుద్ధము. కరుణించి ఈశ్వరుఁడు నాకు శక్తిని, సాయమును ప్రసాదించుగాకయని ఇందు మమికితిని.”

“అయితే ఇట్టి బ్రహ్మచర్యము కేవలము ప్రయత్న సాధ్యము కాదని దేశమునకు తీరిగివచ్చిన తరువాత తెలిసికొంటిని. అంతవఱకు ఫలాహారమువలన వికారములు సమూలము నశించిపోవుననియు తావన్మాత్రమున మఱి యేమియు చేయఁ బనిలేదను మోక్షమునఁ బడియుంటి ననియు చెప్పనగును

అయితే ఇందులకు నా చేసిన ప్రయత్నములను దెలుపుటకు విలంబము వలయును. ఈ నడుమ ఈ విషయము తెలుపుటావశ్యకము. ఈశ్వర సాక్షాత్కారముకొఱకు నేను చెప్పియున్న బ్రహ్మచర్యమును చరింపఁగోరువారు తమ ప్రయత్న

ముతోపాటు ఈశ్వరునిపై శ్రద్ధ వహింపగలవా రగుచునేని యీ విషయమున నిరాశులగుట కిసుమంతయు కారణములేదు.

“విషయావిని వర్తన్తే నిరాహారస్య దేహిణః

రసవర్జం రసోఽవ్యస్య పరంవృష్ట్యా నివర్తతే.”

గీత - ౨ అధ్యాయ - ౫౯ శ్లో.

(ఆహారము మానివేసినవానికి విషయములు శాంతించును, కాని రసము శాంతింపదు. ఈశ్వర దర్శనమువలన రసమును శమించును. — అని పై శ్లోకభావము.

కావున ఆత్మదర్శనము కావలసినవానికి రామనామము, రామ కృపయు అంతిమ సాధనములు. నేను భారత దేశమునకు వచ్చిన తరువాతనే యీ విషయ మనుభవము చేసికొంటిని.”

(ఆత్మకథనుండి)

బ్రహ్మచర్య మహిమను గుఱించి మిత్రుఁ డొకఁడు మహాత్ముని కొక లేఖ వ్రాసెను. అందులకు మహాత్ముఁడు బ్రహ్మచర్యమును గుఱించి యిచ్చిన యభిప్రాయములు సమాల్యములు. వాని నిట నుదాహరించుచున్నాను.

మిత్రుని లేఖ

“... నేను మిక్కిలి దుఃఖపడుచున్నాను. రాత్రియనక పగలనక, కార్యాలయమందేమి, వీధిని నడుచునప్పుడేమి పరుండు నప్పుడును, పనిచేయునప్పుడును తుదకు భగవంతుని ధ్యానించు సమయమందుఁగూడ కామాగ్నిచేఁ దప్పుడ నగుచుంటిని.

కాఁగా విషయాన క్తమగు మనస్సును బంధించుటెట్లు? పరకాంతను దల్లివోలే భావించుట యెట్లు పొసఁగును? వలపుఁజూపునండి శ్రేత్రేంద్రియమును మఱలించుటెట్లు? చెడు తలంపులు దూరము చేయుట యెట్లు? తాము (చాలకాలము క్రిందట) బ్రహ్మచర్యమునుగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథము నా యెదుటనే యున్నది. అయినను నా కేమియుఁ బ్రయోజనము లేకున్నది. . . . ”

మహాత్ముని సమాధానము

“ఈ స్థితిహృదయమును గలఁచివేయుచున్నది. పెక్కురు దీనివలన బాధపడుచున్నారు. చెడుతలంపులు దరిఁజేయనీయరాదు. వానిని దరిఁజేరకుండ నిగ్రహించు నాత్మశక్తి కలవారి విషయములోఁ గలఁతజెందు నవకాశములేదు. చూపులకు వలపులు గలిగించు దృశ్యములు కనిపించుసప్పుడు కన్నులు మూసికొనవలెను. అట్లే, శ్రవణేంద్రియములను చెడ్డప్రసంగములనుండి వినకుండఁ దప్పింపవలెను. క్రిందిచూచి నడుచుట మంచిది. ఇట్లు నడుచుకొనుటపలనఁ జెడుగులు కొంతవఱకుఁ దొలఁగును. చెడు ప్రసంగములు, కామోద్దీపక సంగీతము మొదలగువానిని దరిజేరనీయరాదు. రుచికిలోఁబడక నాలుకను కట్టుకొనవలయును. నాలుకను కట్టివేయలేనివాఁడు కామపాశమును ద్రెంపఁజాలడనుట నిర్వివాదము. నాలుకను కట్టుకొనుట చాల కష్టమని నాకుఁ దెలియును. రుచులజోలికి పోకుందుమేని తక్కినచెడుగులు వానియంతట నవియే తొలఁగిచనఁగలవు. పులుపు, కారము మొదలుగాఁగల యాహారము వినర్జించుటవలన రుచులను బోకడించుటయగును. మనము శరీరపోషణకు భుజించుటయేగాని, నాలుక రుచికిమాత్రము కాదని యాహార నియమమేర్పఱచు

కొంచవలెను. గాలిని కుచిత్ పీల్చుటలేదు. ఆరోగ్యమునకు గాలిని బీజముగాను, దాహము తీర్చుటగాను నీటిని త్రాగుచున్నాను. అట్లే ఆంధ్రునికి మాత్రము మనము భుజింపవలెను. కాని మనము సునిత్యమునుండియు ఎందుకు భిన్నమార్గమున పోచినాము. మన తల్లిసంజులు హునిధములగు మనులకు మనలాగు ఆంధ్రజనుమనీరి. ఆహారము శరీరవోషణలేని వారు గ్రహింపలేకున్నాను. కుచిగానున్నదే మాహారమని వారితలంపు. శుచిచ్యుతమని వారికిఁ దెలియక. ఇట్లు మనము చెడుట కలవానిపక్షిమి. కాఁగా మనము ఆ పద్ధతి మంచిని కానని యెఱుంగవలయును.

“వైశువరాంధ్ర ఒక బుద్ధియుండే ఉత్పన్నమగును. అందుచును ఆ బుద్ధి మనము స్వాధీనముంచుకొనుట అవసరము. దానిని విధిగా చేసికొనవచ్చును. బుద్ధి ఎల్లప్పుడును ఆలోచించుచు నిమగ్నమై యుండవలెను. ఉత్పతమైనట్టియు, అర్థబాదుకైనట్టియు ఆలోచనయందే బుద్ధిని పోనీయవలెను. అట్లా నీవు చేయవలసిన పనియందు నీబుద్ధిని కేంద్రీకరించుము. ఏమియు తల్చిబుట్టుపడ నావశ్యకతలేదు. నీ పనియందు నీవెల్ల చువట్లుండవు కాంగలనో ఆలోచించుకొని ఆ ఆలోచనలను క్రిమారూపములోనికి తెమ్ము. నీ ఆలోచనలను వృథాచేయవద్దు. భగవన్నామమును జపించినయెడల బుద్ధి మాంద్యముపోయి నీకు బాగు కలుగఁగలదు. భగవంతుఁడు రూపరహితుఁడు. అట్టివాని నూహించుకొనుట నీకు సాధ్యము కాకున్న నీవు వారిని ఎట్టిరూపములో ఆరాధింపఁదలెను? అట్టి రూపములో ఆరాధింపుము. నీపట్లు జపించునపుడు ఇతర ఆలోచనలు పొడముఁగూడదు. ఇది వాంఛనీయమైనస్థితి. ఇట్టిస్థితి

కలుగక ఏవేవియో ఆలోచనలు కలిగినను అద్వైత్యపడవలసిన యావశ్యకత లేదు. నామజపమును జాగ్రత్తగా పఠింపవలెను. చివరికి ఉత్తీర్ణుడగు నమృతముతోనే అట్లు జపింపవలెను.” (మహాత్ముడు వ్రాసిన “ఆరోగ్యమునకు మూలసూత్రములు” అను గ్రంథమునుండి)

మహాత్ముడు బ్రహ్మచర్యమును గురించి చెప్పిన యింక నొకటి రెండు విషయముల నిట నుదాహరించుచున్నాను.

“బ్రహ్మచర్యమును సరిగా పాలించుట యనగా బ్రహ్మ దర్శన మొనరించుట. ఈ జ్ఞానము నాకు శాస్త్రములవలనఁ గలుగలేదు. నాకీ యర్థము మెల్ల మెల్లగా అనుభవసిద్ధమగుచు వచ్చెను. శాస్త్రవచనములు పిదప జదివితినీ. బ్రహ్మచర్యము వలన శరీరరక్షణము, బుద్ధిరక్షణము, ఆత్మరక్షణము సమస్తము కలుగునను సంగతి బ్రహ్మచర్యము తాల్చినపిదప దినదినమధి, కాధికముగా అనుభవము కాదొడఁగెను. ఏలయనగా బ్రహ్మచర్యమనిన ఘోరమగు తపశ్చర్య యవిపించుటకుబదులు నా కిప్పుడు రసమయమనిపించుచున్నది; దీనిబలముననే పనులు జరుగుచున్నవి. దీనిసౌందర్యము దైనందిన మెక్కువగా కాని పించుచున్నది.” (తెలుఁగు — ఆత్మకథనుండి)

“బ్రహ్మచర్యమునకు భ్రమలేని జీవితమని యర్థము. బ్రహ్మము సర్వత్ర వ్యాపించియున్నది. దానిని కనుగొనుటకుఁ జేయు ప్రయత్నము బ్రహ్మచర్యమగును. ఇంద్రియ నిగ్రహము లేనిదే యీ బ్రహ్మసాక్షాత్కారస్థితి కలుగఁజాలదు. ఎల్లప్పుడు సర్వత్ర ఇంద్రియములను తమ యిచ్చవచ్చినట్లు పోనీ యక సంయమము చేసికొనుట బ్రహ్మచర్యమగును.”

“బ్రహ్మచర్యమును బూనఁదలఁచిన యెల్లఁడు (స్త్రీ పురుషులు) ఎల్లకోరికలను ద్యజించవలెను. అట్టివారు భగవంతునికి దగ్గఱ వారగుదురు. లేక భగవంతుఁడే కాఁగలడు.”

“బ్రహ్మచర్యములేని జీవితము ప్రయోజనకారి కాఁజాల దనియు స్పష్టమగుచున్నది. గార్హస్థ్యాశ్రమ జీవిత మనుభవించుచుండుటవలన నింద్రియ సంయమముననేమో తెలియఁగ, మానవునకు శక్తికలదు, అందుచే మానవుఁడు అను పేరుగల్గెడి యున్నాఁడు. ఆతఁడు ఇంద్రియ నిగ్రహశక్తి సలవటముకొరకు యెడల మానవుఁడు కాఁగలఁడు. మన శాస్త్రములందు బ్రహ్మచర్యము గుఱించి చెప్పబడిన విషయములు గంభీరములు. నాశరణయోగ్యములని నా నిశ్చయము. ఆ బ్రహ్మచర్యవ్రత పాలన లాభములు అనంతములని నా యనుభవముమీఁద గనుగొంటిని.”

“...నేను చెప్పిన అర్థముగల సంపూర్ణ బ్రహ్మచర్యమును పొందితినిని నేను చెప్పజాలను. కాని నేనట్టి ప్రయత్నములో చాలమట్టుకు ఉత్తీర్ణుఁడ నైతినిని నా యభిప్రాయము. దైవచిత్రానుసారము ఈ జన్మలోనే బ్రహ్మచర్యమును నేను సంపూర్ణముగా పొందవచ్చును. అట్లు పొందినను పొందకున్నను నేనాకృషిని మాత్రము విడువను. నాకీ విషయములో అర్థైర్యము ఎంతమాత్రమునులేదు. (ఆరోగ్యమునకు మూలనూత్రములు-అను గ్రంథమునుండి)

బ్రహ్మచర్య వ్రతపాలమునకు నాలుకను కట్టుకొనవలయునని నాతలంపు. నాలుకను జయించుచో బ్రహ్మచర్యము మిగుల తేలికయయి పోవునని నేను కేవల మనుభవమువలన కనిపట్టితిని. (తెలుఁగు-ఆత్మకథనుండి)

“బ్రహ్మచర్యమనగా మనోవాక్కాయములచే సర్వేంద్రియములను నిగ్రహించుట. ఇందులకు పూర్వోక్తముల నన్నిటిని విసర్జింపవలయునని దై నందినము నాకు విశదమగుచున్నది. నేటికిని అటులే విశదమగుచున్నది. అష్టాగక్షేత్రమునకెల్ల లేనటులే బ్రహ్మచర్యమహిమకును ఎల్ల లేదు. ఇట్టి బ్రహ్మచర్యమల్ప ప్రయత్న సాధ్యముకాదు. పలువురి కీ యెల్లపుడును ప్రాప్యముగనే యుండును. దానఁ జేసి ప్రయత్నశీలుఁడగు బ్రహ్మచారి యెల్లపుడును తన లోటులను కనిపట్టుకొనుచుండవలయును. తన హృదయకుహరమున గూఢముగా దాగియున్న వికారములను పోఁగొట్టుకొనుచుండవలయును. ఎంతవఱకు వృత్తులను నిరోధింపలేఁడో అంతవఱకు అది సంపూర్ణ బ్రహ్మచర్యము కాదు. వృత్తు లెన్ని విధములేని యగుఁగాక. అవన్నియు వికారమే. వీనిని వశపఱచుకొనవలయు ననినచో మనస్సును వశపఱచుకొనవలయును. ఇక మనోనిగ్రహము వాయునిగ్రహమువలె సుదూర్భరము. ఇటులయును మనస్సునం దీశ్వరుఁ డున్నచో నదియు సులభము కాఁగలదు. దారిలో కడుఁ జిక్కులు కలుగును. కావున నదియు సాధ్యమని యెవ్వరు ననుకొనకుందురుగాని! అది పరమార్థము. అట్టి పరమార్థమునకు పరమ ప్రయత్న మావశ్యమగుటలో ఆశ్చర్యమేమి?”

(తెలుగు - ఆత్మకథనంఁడి)

ఈ బ్రహ్మచర్యజీవితము నవలంబించుటవలన శరీరారోగ్యమును నినుమఁగించును. అయితే ఆరోగ్యములేని జీవితము వ్యర్థమని ముందే చదివియున్నారము. బ్రహ్మచర్యవ్రతానుష్ఠానమువలన నారోగ్యముకూడఁ బెంపొందు ననుట యథార్థము.

ఇంతకు బ్రహ్మచర్యమునకు శరీరారోగ్యమునకు అవి నాభావ సంబంధము కలదని తేలుచున్నది. కావున, ఆరోగ్య విషయమునఁగూడ సతి జాగ్రత్త యుండుట యెంతేని యావశ్యకము.

నాలుకను గట్టికొనుట

ఆకలికి మించి తినుటయు కేవల ముపవాసాదులచే శరీరమును శుష్కింపఁజేయుటయుఁ దగ్గర. వలసినంత యాహారమునే భుజించుట శ్రేయము. మహాత్ముఁడు రసనేంద్రియమునకు వశముగాక, శరీరపోషణకు వలసిన యాహారమును మాత్రమే భుజించెడివాఁడు. రసనేంద్రియము కు లోనగునేని మానవుఁడు తిండికిమాత్రము పెద్దయగును. తన్మూలమున రోగములవారఁబడును. ఆరోగ్యము గలిగి సుఖముగా జీవింపఁదలచువాఁడు నాలుకను లోఁబఱచుకొనవలెను.

“తనమీఁద స్వారిచేయు నింద్రియములను వశపఱచు కొనవలయు ననినయెడల మొదటగా రసనేంద్రియమును కట్టుకొనవలెను. కాని యది యంతంతి మాత్రమున జరుగు పని కాదు.....టీ-కాఫీ-కోకో మొదలగు పానీయములకు, దిను బండ్లములకుఁ బరుగెత్తు మనస్సును గట్టివేయుదుమేని - శరీరపోషణ కావశ్యకమగు నాహారమును దీసికొనఁ గలుగుదుమేని పులుపు - కారము - ఇంగువ - ఆవాలు - జీలకఱ్ఱ - మెంతులు మొదలగువానితోఁ జేసిన కూరలమీఁదికి - ఊరగాయలమీఁదికి మన బుద్ధిని బోసేయక గట్టివేయఁ గలుగుదుమేని మనము మనమీఁద స్వారిచేయు నింద్రియములను గట్టివేయఁగలము.” అనియు,

“బ్రహ్మచర్యవ్రతమునకు మొదటినుత్రము నాలుకను గట్టికొనుట యొక్కటియే. దానిని చేయగల్గుచో బ్రహ్మచర్యవ్రతము పాలించుట యేమంత కష్టముకాదు.” అని మహాత్ముడు రసనేంద్రియ విజయముతోనే జీవితము విజయవంతము కాగలదని పలుపర్యాయములు చెప్పియుండెను.

ఆ హారము

శాకాహారముచేయు కుటుంబమందు మహాత్ముడు జన్మించెను. అందుచే మహాత్ముడు బాల్యమునుండియు శాకాహారమే యభ్యాసము కలవాడైయుండెను. మహాత్ముడు బాల్యమునుండియు దురభ్యాసమును దరిచేరినీయని వాడగుట చేతనే మహాత్ముడై ప్రపంచమున కాదర్శపురుషుడై భారత దేశ స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిపెట్టి యజరామర కీర్తి గల వాడాయెను. మహాత్ముడు విదేశమున కేగినను మాతృదేవి కిచ్చిన బాసచొప్పున శాకాహారమే గాని యన్యము భుజించి యెఱుంగడు. ఈ విషయము నింతకుముందు జరివియున్నారముగదా! చదువునకై యింగ్లాండుదేశమునకుఁ బయనమగుచు మాతృదేవి కిచ్చిన మూడు ప్రమాణములలో శాకాహారమే తినుదుననుట యొకటి. ఆ దేశమం దెట్టి యిక్కట్టులు సంభవించినను, వాని నన్నిటి నధిగమించి తల్లికిచ్చిన మాట చొప్పున శాకాహారమే భుజించుటవలన మహాత్ముడు డాడి బొంకనెవాడాయెను. మహాత్ముడు ఇంగ్లాండునందుండినప్పుడు శాకాహార విషయికములగు పుస్తకములను బెక్కింటిని జదివెను. ఆ గ్రంథములను బఠించినకొలది మహాత్ముని మనస్సులో మఱింతగా శాకాహారముమీద గట్టి నమ్మక మేర్పడి మాంసాహారము శరీరమునకు - బుద్ధికి మంచిదికాదని

నిశ్చయించుకొనెను. అందుచే మహాత్ముడు శితగుల యట్లు నాగరకతా వ్యామోహముచేస్తే నను మాంసమును ముట్టించు డయ్యెను. ఇట్టి కుటుంబమును బట్టియు, తల్లి కొనర్చిన వాగ్దానములనుబట్టియు మహాత్ముడు మాంసాహారము కావించరాదని నిశ్చయించుకొనెను. పిమ్మట బరిశోధనాపూర్వక జ్ఞాన మభివృద్ధియగుకొని యి మాంసాహార విషయమే తాను బట్టించు కొనలేదు. ఆత్మజ్ఞానముచలించ గలిగిన విధి నిశ్శోధములే హృదయమున హస్తకొనుచున్నదా! ఆ యాతః పరిజ్ఞానమే మానవుని నుత్తేజవతిమచు. దక్షిణాఫ్రికాయందు జరిగిన శాకాహార విషయకములగు గ్రంథములును, చేసిన పరిశోధనలను మాంసాహారముమీద వైముఖ్యమును శాకాహారోత్కృష్టత నుచస్సుకొనకొల్పెను. తన ఆలు బిడ్డలు రోగపీడితులై నప్పుడు మాంసాహార మీయవలసి నదిగా వైద్యులు (Doctors) మహాత్ముని బలవంతముపెట్టిరి. అందులకు మహాత్ముడు మాంసాహారావశ్యకత యేమి కలదని యా వైద్యులతో వాదులాడెను. తల్లి బిడ్డలు ప్రాణము పోయినను సమృద్ధింతుము. కాని మాంసాహారము మాత్రము ముట్టనొల్లమని తమ నిశ్చయముల నెఱింగించిరి. ఇట్టి సంఘటనలు మహాత్ముని జీవితమందెన్నియో సంభవించుచుండెడివి. వాని నన్నిటిని సమర్థతతో సంబోధించుకొను చుండెడివాడు. అవును; మహాత్ములు తమ యాదర్శములకై యెట్టి యిక్కటుల నైనను లెక్కచేయరుగదా !

మహాత్ముడు బ్రహ్మచర్యవ్రత మారంభించినప్పుడే ఆహార విషయమునెఱుగూడ నియమము గలవాడాయెను. వ్రత మారంభించిన మొదటి దినములలో మహాత్ముడు కాయ

ధాన్యములు, పప్పు దినుసులు మొదలగు వానిని దినుచుండెడివాడు. పాలుగ్రోలెడివాడు కాడు. అనుభవముమీఁద మేఁక పాలను ద్రాగ నారంభించెను. మేఁకపాలు, పండ్లు, గోధుమ పిండి, యుడకని కూరలను దినుచుండెడివాడు. బ్రహ్మచర్యమున కనువగు నాహారమును మాత్రమే మహాత్ముడు భుజించుచుండెడివాడు.

మహాత్ముడు నిర్ణీత సమయమునకు మాత్రము భుజించుచుండెడివాడు. పులుపు - కారము - ఉప్పు మొదలగునవి నిషేధము. మహాత్ముడు వ్రాసిన “ఆరోగ్యమునకు మూల సూత్రములు” అను గ్రంథమును జదివినచో శరీరపోషణకావశ్యకమగు నాహార మెద్దియో తెలియును.

నిరశనప్రతము

మహాత్ముడునియమితాహారము తినుచు వారమున కొక నాడును, కొన్ని సమయములందు రెండుదినములునుగూడ నిరశనప్రతమును బూనెడివాడు. ఏకాదశి మొదలగు దినములందును గూడ నిరశన ప్రతముండుట కలదు. ఈ ప్రతము ఉపవాసము కాదా యని కొందఱు తలచ వచ్చును. నిరశనప్రతమునకు ఉపవాసమునకు భేదము కలదు. నిరశనప్రతము శరీరమును బోషించును; ఉపవాసము శుష్కింపఁ జేయును. నిరశనప్రతము మిత్రునివలె శరీరమును సంరక్షించును; జీర్ణకోశమును శుభ్రపఱచును. నిరశనప్రత లాభములను తత్సంబంధ గ్రంథములను జదివి తెలిసికొందురుగాక !

మహాత్ముడు సాధారణముగాఁజేయు నిరశనప్రతము ఆరోగ్యమునకు మాత్రమని తెలియుచున్నది. మఱి కొన్ని వేళ

అందు నిరశన వ్రతము: మానవ భక్త్య సాధనకుఁ జెయుచుండెడివాఁడు. ఈ వ్రతములు, ఆహార నియములు, మహాత్ముని శరీరమును మిక్కిలి యారోగ్యమును గలిగించి బుద్ధి శక్తులను మిక్కిలి పెంపొందించు చుండెను.

ఇక మహాత్ముఁడు ధరించు దుస్తులు గుఱించి కొంత తెలిసికొనుట యావశ్యకముగదా !

వస్త్రములు

మహాత్ముఁడు సాధారణముగ మస్తలను ధరించుచుండును. చేతితో వసికి చేతితో నేసిన దుస్తులు. మిల్లుగుడ్డను వాడరానని మహాత్ముని నిశ్చయము. యంత్రములవలనఁ గలుగు నష్టము: లసంతములని మహాత్ముని యుద్దేశము.

యంత్ర పితావము

నేటి కాలము యంత్రయుగమని యెల్ల రెఱిగిన విషయము. మానవుఁడు యంత్రమునకు దాసుఁడయినది మొదలు దేశము దారిద్ర్యమునకు స్థానమైనది. ఈ యంత్రముల మూలమున భారతదేశ ప్రజలు పెక్కురు వృత్తులు లేక యాకలి బాధకు గుఱియగు చున్నారు. ఈ యంత్రములు స్థాపించినవారు మాత్రము కోటిశత్రులై కోటికిఁ బడఁగలెత్తి కులుకుచున్నారు. అందుచే నీ యిరుతెగల మధ్య గొప్ప ద్వేషభావము ప్రబలుచున్నది. ఈ యంత్ర సహాయమున విదేశ వ్యాపారము సాగించి వ్యాపారులు లాభములు గడించి మీసములు త్రిప్పుకొనుచున్నారు. ఇందువలన మాతృదేశము దారిద్ర్యమునకు నిలయమై మఱియొక దేశమునకు బానిసయగుటను వ్యాపారస్థులు

తెలిసికొన్నరై రి. ఆ కారణమున దేశ విదేశముల మధ్యఁ గల హములు కన్నెఱ్ఱఁ జేయుచున్నవి. ఆ కలహములకుఁ గావలసిన కత్తివటాదులు, తుపాకి ఫిరంగులు మొదలగు మారణాయుధములు ఉపయోగమున కావశ్యకము లగుచున్నవి. తన్మూలమున యుద్ధముల ప్రజ్వరిల్లి ప్రపంచము సంక్షుభితమగుచున్నది. ఈ యరిష్టముల కన్నిటికి మూలము యంత్రములు. తన ప్రాణములమీఁది తీపి యితరులకుండ దను మరూహ పొడమి తన స్వార్థమే పరమార్థమని పరమావధిగా భావించి దేశము నట్టి హీనస్థితికి వ్యాపారస్థుఁడు తెచ్చిపెట్టుట యాసుర కృత్యమని తలఁపవలయును. లోకమందెల్ల వారిని దళవలఁ జూచుకొనవలసిన మానవుని, యంత్ర మితర మానవుల హానికి కారకునిగాఁ జేయుచున్నది. మానవుని మంచితఁ మంతయు నేఁడు యంత్రమునకు బానిస తనముగాఁ బరిణమింపఁజేయు చున్నది. యంత్రము మానవుని నాదర్శ జీవితమునుండి వేఱుచేయుచున్నది. అందుచే మానవుఁడు తన సహజోదార్య గుణ సంపత్తిని విడనాడు చున్నాఁడు. యంత్రము ఆదర్శ జీవిత లక్ష్యమున కవరోధము గల్పించి, జాతిని నాశముచేయు భాగ్య సంపదలతో నొక తెగవారికి నిరుపేద జీవితముతో మఱియొక తెగవారికిని భేదము కల్పించి ద్వేషాసూయలను బ్రజ్వలంపఁ జేయుచున్నది. ఇట్టి చెడుగులకు మూల మగు యంత్రములు మన దేశమున కెంతమాత్రము తగదని మహాత్ముఁడు పలు పర్యాయములు భారతీయులకు బోధించి యుండెను.

“యంత్రము వలనఁ గలుగు చెడుగులు చెప్ప శక్యము గానివి. యంత్రము మానవుని బానిసనుగాఁ జేయుచున్నది.”

(“యంత్రము) జీవిత పరిమార్చు శక్త్యమునుండి మానవుని వేరుపరచుచున్నది ఇంకచే మానవుని జీవితము ఆత్మగౌరవమునకు దూరమగుచున్నది; అడంబర వేషమునకుం బురికొల్పుచున్నది. నిజతత్త్వ మాలోచించుటకుఁ గూడఁ దనకుఁ దీటిక యోపికలు గానరాకున్నవి. పత్రికలు - ఆటలు మొదలగు వానికై ప్రోద్బుత్తుచునేగాని యాత్మ విచారమునకు సమయము లేనివాఁడగుచున్నాఁడు.”

“నేటి నాగరకతా విజ్ఞానము, చట్టములతో ధనమును గూడఁబెట్టు యంత్రములను, మారణోపయోగ నాధనములను గలిపెట్టుటకు సహాయపడుచున్నదేకాని యాత్మ విచారమునకు లవలేకము పనికిరాకున్నది.”

అని మహాత్ముఁడు యంత్రము వలనఁ గలుగు సర్వకములను వెల్లడించి యుండెను.

ఏకమగా యంత్రములను మూసివేయుఁడని మహాత్ముఁడు మనకు బోధించుటలేదు. నెమ్మది నెమ్మదిగా వడుకునూలు వస్త్రములను ధరించుట మంచిదని మనకు బోధించుచుండెను. భారతదేశమందుఁగల యంత్రములు భారతదేశమున నిర్మింపఁబడినవికావు. విదేశములనుండి యా యంత్రములను దెప్పించుకొనుటవలన భారతదేశ సౌభాగ్యము నదీ ప్రవాహము వలె విదేశములకుఁ బోవుచున్నది. సంపద పోవుటయేగాదు; విదేశ వస్త్రములతో మన మానములను గాపాడుకొను దుర్లభమన దేశీయులకుఁ బట్టుచున్నది. ఆలోచించిన నింతకంటె సిగ్గుచేటు లోకమున నేమి కలదు? అందుచే బాదుపుగా భారతీయులు వడుకు నూలు వస్త్రములు (ఖద్దరు వస్త్రములు) ధరింపవలెనని మహాత్ముఁడు బోధించుచుండెను.

చేతి రాట్నము

మహాత్ముడు సాగించిన మహోద్యమములలో చేతిరాట్నపు ఉద్యమమే కడు గొప్పదై యొప్పుచున్నది. ఈ యిరువదవ శతాబ్దియందు - యంత్రములు భారతదేశము దంతటను గూడు కట్టుకొనిన యీ దినములలో - రాట్నమును భారతదేశమునం దింటింటను వెలయఁజేయుట గాంధీమహాత్ముని మహిమ !. ఈ యుద్యమము ప్రతి భారతీయుని గై వసము చేసికొనుట యద్భుతావహము ! భారతీయులెల్లరు రాట్న మహిమను గుఱించి “కదురు కవ్వములాడిన యింటఁ గఱవే యుండడ”ను పాటను ఆబాల గోపాలము నాప్యాయముగాఁ బాడుకొనఁ జొచ్చిరి. మహాత్ముఁ డేది మఱచినను మఱచుఁగాక ! రాట్నమును మాత్రము మఱువఁడు. కూర్చున్నప్పుడు - నిలుచున్నప్పుడు - నడచునప్పుడు - పరుండునప్పుడు - ఎల్లవేళల మహాత్ముని యుల్లము రాట్నము మీఁదనే పరుగిడుచుండును. చెఱయం దున్నప్పుడును రాట్నమును మహాత్ముడు వడుకుచునే యుండెడివాడు.

సత్యమునకు హరిశ్చంద్రుఁడు, జ్ఞానమునకు బుద్ధుఁడు, ప్రేమకు ఏనుకీస్తుఁడని లోకము చెప్పుకొనుచున్నట్లే; రాట్నమునకు మహాత్ముఁడని ప్రపంచము కొండాడుచున్నది. మహాత్ముడు తనను “ఛరఖా పిచ్చివాడన”ని చెప్పుకొనుచుండెడివాడు. ప్రభుత్వమువారిచేఁ బ్రప్రథమమున శిక్షింపఁబడి శ్రీకృష్ణ జన్మస్థాన మలంకరింపఁబోవుచున్న సమయమున మిత్రులు పలువురు మహాత్ముని సమీపించి “స్వామీ ! భారతీయులకుఁ దను సందేశము నెలవిండ”ని ప్రార్థింపఁగా “ఖద్దరు” అని చేసెగ చేసి వెడలెను. మహాత్ముడు చేతి

రాట్నమునకై భారతదేశమందలి పల్లీ పత్తనములను బర్యటించి చేసిన ప్రచారము అవధిలేనిది. కాంగ్రెసు ముఖ్యాశయములలో రాట్న పరిశ్రమ యొకటి. ఇరువది లక్షల రాట్నములు భారతదేశమున నిత్యము శ్రవణపేయముగాఁ దిటుగాడు చుండవలెనని మహాత్ముని దృఢసంకల్పము. కాంగ్రెసు నాయకులు కొందఱు రాట్న పరిశ్రమ విషయమున సశ్రద్ధ చూపుచున్నప్పుడును, కాంగ్రెసు నియమావళినుండి రాట్నమును దీసివేయఁ దలచి నప్పుడును “నూలు దీయుటను దొలఁగింపరాద”ని పట్టుబట్టెను. ఆ నియమము కాంగ్రెసునందు స్థిరముగా నుండుటకై ‘నూలు నిధి’ నేర్పఱచెను. ఆ తఱువారే ‘నూలు నిధి’ నిలిపివేయఁ బడుట వలన నేడు కాంగ్రెసునందే ప్రత్యేకముగా “చర్ఖా సంఘము”ను నెలకొన్నెను.

ఆసురమును జెంచు యంత్రవిధానమును రూపు మాపుటకు ‘రాట్నము’ భాసురము దై నసంబంధమునైనదని మహాత్ముని యభిప్రాయమై యుండనోపును ! రాట్నమును గుఱించి చేసిన ప్రచారములు, ఒనర్చిన ప్రసంగములు - వ్రాసిన వ్రాతల కొక యవధి యున్నదా ? అందుఁ గొన్ని:—

“కుటీర పరిశ్రమలు లేనియెడల భారత కర్షకుడు నాశనమొందఁ గలఁడు. ఆతఁడు కర్షకవృత్తి మూలముననే తలయెత్తి బ్రదుకుట దుర్లభము. అందుచే నాతని కింకొక యవవృత్తి యుండుట యావశ్యకము. అది సులభము - శ్రేష్ఠము - నైతికము - అగు నూలు వడుకు వృత్తి యగును.”

“బాలురకుఁ దమ బడులందు ‘నూలు వడుకుట’ ప్రత్యేక విషయము నిర్బంధ పాఠ్యభాగముగా నుండవలెను.”

“ఇంటింటి పెంపును రాట్నము కోరుచుండును.”

“అసంఖ్యాకులగు భారతీయులు వృత్తులు లేక యువ వాసములు చేయుచున్నారు. వారు వారి పిల్లలతో బాటు నూలు వడుకు చేతి రాట్న ముండినయెడల వారు ఆశలెని, దార్ద్ర్యమును బాపుకోగలరు. రాట్న మొక్కటియే వారి పేదరికమును బాపుట కోపునది యనుట నిశ్చయము.”

“నా కధికార మున్నయెడల విద్యాలయములందును, గార్యాలయములందును పను లన్నిటిని మాన్పించి ‘నూలు వడుకుట’ కేర్పాటుచేసి, విద్యార్థులకు ‘నూలు వడుకు’ విద్యా బోధకులను మాత్రమే యుపాధ్యాయులుగా నియమించి, కార్యాలయ కర్తలకు (ఉద్యోగస్థులకు) చేతిరాట్నములు చేయు పనిని పురమాయించి, ప్రభుత్వ యంత్రాంగము వారిని ఇంటింటికీ దీసికొనిపోయి ‘నూలు వడుకుట’ను బోధింపుడని కోరి యుండు వాడను.”

“వ్యవసాయము, నూలు వడుకుట మానవునకుఁ గుడి యెడమ చేతుల వంటివి.” — “(నూలు వడుకు) రాట్నము లేనియెడల మన యెడమచేయి లేనియట్లనుకొనుడు. అప్పుడు మన పాళ్లేమగును? రాట్న ముండినయెడలఁ గుటుంబ పోషణకు లోపము కలుగఁజాలదు.”

“భారత దేశమున దాదాపు మూడుకోట్ల ప్రజలు ఒకపూట యన్నమునకే యలమటించుచున్నారు. అట్టి యెడల బ్రతి గృహమందును రాట్నము దిటుగుచున్నయెడల వేలకొఁది యువకులు చేతి వృత్తుల నవలంబించినయెడల పన్ను లుండ వలసిన బాధ భారతదేశమునకుఁ గలుగదు.”

“అది (రాట్నము) మన సోదరీమణులకు ఆదాయము నాహారము మనశ్శక్తిని బోషించుచు సోమరితనమును బాహుద్రోలి సహనమును బెంపొందించును.”

“మన భారతదేశమందు గట్టించి పనిచేయు వారనగా వ్యవసాయ వృత్తి చేయువారు - ఇరువది నాలుగు కోట్ల మందియు, వ్యవసాయ కూలీలు - దాదాపు ఆరు మాసములు పనిలేక యుందురు. వీరికి నేదియో యొక యుపవృత్తి యేర్పాటు చేసినచో వారి యాదాయము గొంతవఱకుఁ బెరిగి సుఖజీవనమునకు మార్గము కాఁగలదు. కాఁగా; ఆ యుపవృత్తి నూలు వడుకుట యని నా యుద్దేశ్యము.”

“రాట్నము, విశ్వాసమును - విశయమును - మనశ్శక్తిని గలిగించి దేశసేవ కుపయోగించు ముఖ్య సాధనము. ఈ రాట్నపు శక్తిని గుర్రెఱిగి లోకమున కుపయోగించుతుమేని, భగవంతునితో నిమిత్తములేక సుఖముగా జీవింపగలమని చెప్పగలను.”

“నేను ఒంటరిగా నున్నప్పుడు నాకుఁ బ్రాద్దువోకకు మిత్రుఁడుగాను, మనశ్శాంతినిచ్చు నావృత్తిఁడుగాను రాట్నముండును. మిత్రులకు నల్ల రాట్నముపయోగించునని నా నమ్మిక.”

“కత్తి కటాకులు దుస్సాధనములు. భారతదేశము రాట్నమును జేతఁబట్టి నూలు వడుకుచున్న యెడల పైనిక వ్యయమును తగ్గించుకొనుటయేగాక; ప్రపంచ స్నేహ సౌహార్దములు పెంపొందించు కొనవచ్చునని నేను దృఢముగాఁ జెప్పగలను.”

“పేదలయం దెచ్చట దయగలిగి యుండునో; అచ్చట భగవంతుఁ డుండును. రాట్నము నుండి తీయు వ్రతి దారపు పోగునందును భగవంతునిఁ జూచుచుందును.”

“కడుగులేని స్వరాజ్యము ప్రాణములేని శరీరమువంటిది.”

విశ్వకవి - రాట్నము

విశ్వకవి యని లోకవిఖ్యాతి గాంచిన రవీంద్రనాథ తాగూరు కవిపాదు లోక పర్యాయము రాట్నమును జప్పరించి చెప్పిన మాటలకు మహాత్ముఁ డిచ్చిన సమాధానము శరీరమును బులకరింపఁ జేయును. ఆ సమాధాన విషయ మిట సంగ్రహించి వ్రాయుచున్నాను.

“విశ్వకవి సృష్టించిన కవితా సౌందర్యమునకు లోకము ముగ్ధుడుగు చుండును. నేను ప్రజాహిత జీవన క్షేమమునకు - రాట్నమునకు సేకుఁడును. విశ్వకవి తమ యపూర్వ కవితా రీతు లతో నమృతము లొలికించి దేవకన్యలను సృజించి నాట్య మాడింపఁ గలఁడు. నేను నా ప్రేమ పాత్రమగు సీత యనెడి రాట్నమును వెదకుటకై వేసారు చుందును, ఉబలాటపడుదును. సీత యనెడు రాట్నమును పది తలల రాక్షసుఁడనెడి జపాను - మాంచెవ్వరు - ప్యారిను మొదలగు దేశములనుండి - రక్షింపఁ బ్రయత్నించు చుందును. విశ్వకవి స్రష్ట. అందుచే సృష్టించు చుందురు; లయింపజేయుచుందురు; మఱి సృష్టించుచుందురు. నేను వెదకి వేసారునట్టి బంటును. దొరికిన దానిని బదిలముచేసి కొనుట నా విధి. విశ్వకవి యెప్పటి కప్పుడు విశ్వమోహన కవితా సౌందర్యమును సృష్టించి ముగ్ధమోహనముగా లోక

మును ఆనందమున నోలలాడించుచుందురు. నేను ప్రాతవసిన సుస్కారములకై ప్రాతలూడు చుందును. అపూర్వాశ్చర్యానంద సందోహముతో మంత్రవాది లోకమును సమ్మోద్ధింపఁ గలఁడు. ప్రాచీన హాసనలను బొందుటకై నేను మిక్కిలి శ్రమింప వలయును.”

రాట్న మహిమ

మహాత్ముని చరఖా ప్రేమరు విప్పిచెప్పఁగల శక్తి యాది శేషువునకుఁ గూడలేదేమో! కాఁగా నిక మన మెంతవారము? మహాత్ముఁడు రాట్నపు ధ్వని భగవంతుని ప్రబోధమనియు, దన బ్రహ్మచర్య వ్రతమునకు రాట్న మెంతయో సహకారియై యున్నదనియు; ఖొరాను, బైబిలు, గీత మొదలగు పవిత్ర గ్రంథ ములందు రాట్నపు మహిమ చెప్పఁబడి యున్నదనియు, చేతి యందలి రాట్నపు ధ్వని యమృత ప్రవాహ గీతివోలె దన నెంతయో సమ్మోహపఱచు చున్నదనియు, రాట్నమును జూచుట భగవద్దర్శనమేయనియు రాట్నపు నుహిమను మహాత్ముఁడు వేవిధములఁ బొగడుచుండును.

చరఖాను గుఱించి యొకరు వ్రాసిన వ్యూహము (29-6-1921) “యంగు ఇండియా” పత్రిక యందుఁ ప్రకటింపఁ బడెను. మహాత్ముఁడా విషయమును జదువుకొని పరమానంద భరితుఁడయ్యెను. ఆ వ్యాస భావమిట్లు:—

“విదేశీయులు భారతదేశము నిట్లు కొల్లఁగొట్టుకొని పోవుచుండఁగా భారత నారీమణులేల యుపేక్షించుచున్నారు? భారత నారీమణులు చేయవలసినపనిని విదేశీయులుఁ కాఁజేసిరి.

చేతిరాట్నము భారతదేశమునకు జీవనోపాధినిగల్పించును; అన్న మిడును.”

...నేను కవినై యుందునేని రాట్నమహిమను గుఱించి మహాకావ్యమే రచించియుందును. ఆ రాట్నముయొక్క మహత్తరసాభాగ్యములను గల్పితరువుకంటె మిన్నయని పండిత లోకము ‘వశ్య’యని మెచ్చుకొనుచందమున నొక యపూర్వ కవితాసృష్టిని చేసియుందును. పాపులను పవిత్రులను జేయునది రాట్నమనియు, సత్కాలక్షేపమునకు భగవన్నామ స్మరణము వంటిదనియు ఆకలిదప్పలను తప్పించునది చేరాట్నము, భగవదనుగ్రహమున వరప్రసాదముగా భూలోకమందావిర్భవించె ననియు, నా సోదరీమణులకుఁ గావ్యపఠనమునఁ గర్తవ్యజ్ఞానమును గలిగించియుండును. కాని నా కట్టిభాగ్యము పట్టలేదు. నా యంతరాత్మ ప్రబోధించుచున్నను కవిత్వము తెలియ నప్పుడు నేనేమి చేయఁగలను? రాట్నము తనపాట పాడుచున్నప్పుడు చెవియొగ్గి మైమఱచి వినుచుండును. అట్లే యితరులును దమచేతి రాట్నమును ద్రిప్పుకొనుచు నా రాట్నపుపాటను మన సారగ్రోలి తన్మయులగుచుఁ జరితార్థలగుచుండురుగాక! యని నా ప్రార్థన.”

కదురుపాటలు మనోహరముగా నుండును.

రాట్నమును వడుకుచున్నప్పుడు మనస్సు నిశ్చలముగా నుండును. బుద్ధి రాట్నమందే లగ్నమైయుండును. ఆ యేకాగ్రత మానవుని నుత్తేజపఱచును. (పనిలేని వేళలందు) కలవారి యోడువడుచుల మనస్సులు పలు విషయములమీఁదఁ బరుగు లెత్తుచుండును. అందుచే వారి మస్థస్థైర్యము కొఱతయగు

చుండును. రాట్నము వడుకుచుండిన యెడల వారిమనస్సు నిశ్చలతను, ప్రశాంతిని కలిగియుండును.

వడుకునూలుతో నేయఁబడిన వస్త్రములు ధరించిన యెడల ధనము కూడఁబెట్టిన వారమగుదుము. భారతీయు లందఱు వడుకునూలువస్త్రములను (ఖద్దరు వస్త్రములను) ధరించునెడల మనదేశసంపద మన దేశమందే యుండును. కొనువలన రాట్నము దేశసంపదను బెంపొందించుట యగును. ఇట్టి దేశసంపదను బెంపొందించునట్టి రాట్నమును మనము మేనాఁడు మఱచితిమో; యానాఁడే నిర్వాహరముగ నుండుటచే దేశసంపద పట్టువోయెను; సుఖము లేని జీవితమయ్యెను. మాతృభూమి తిండిలేక యల్లాడుచున్నది.

మాతృభూమి నుద్ధరించుటకై మహాత్ముఁడు పరిపరి విధములఁ బరిశ్రమించుచుండెను. దేశమాతను బాధపెట్టుచున్న యంత్రవృత్తినుండి తప్పించి చేతిరాట్నముతో వడికి చేతితో నేయఁబడిన ముదుకగుడ్డలు (ఖద్దరు) ధరించి యాదర్శ జీవితము గలవారమగుచు మేని దేశమునారాధించునట్లుగునని భారతీయులకు మహాత్ముఁడు హితవంశగుచుండెను. అట్టి కీర్తిపతిష్ఠలు పెంచునని తలచి భారతీయులు అహమహమికతో మహాత్ముని హితోక్తులను శిరసావహించి వారియనుయాయులగుట ముదావహము.

మాతృదేశ సాభాగ్యముగోరు ప్రతివ్యక్తియు ఖద్దరు వస్త్రములను ధరింపవలెను. అందుకెల్లరు చేతిరాట్నముతో నూలువడుకునట్టి నియమము కలిగియుండవలెను. అప్పుడు యంత్రరాక్షసుము నశించును. యంత్రోత్పత్తి పెరిగినకొలది

నితోఁగ్గముగా భారతదేశము నప్తకవ్యముల పాలగును. మానవుని సహజప్రేమాది గుణములు నశించును. జీవితలక్ష్యమే నెఱవేఱును. ఇన్ని చెడుగులకు మూలమగు యంత్రబలమును బాఁబ్రదోలుట ప్రతిభారతీయుని విధియని భావింపవలెను. కావున విదేశవ్యామోహములకు లొంగక, భారత జాతీయతను సంరక్షించు సాధనము “చేరాట్నము” మాత్రమేయని భారతీయులు భావించి మాతృదేశారాధనా తత్పరులై భారతదేశాన్నత్యమును గాపాడుదురుగాక!!!

యంత్రశక్తికి అధీనముగాకుండ భారతజాతీయ గౌరవమును గాపాడుటకై మహాత్ముఁడు చేరాట్నమును మనకుఁ బ్రసాదించుట మనయదృష్టము! ప్రాచీనకాలమందు మతప్రచారములు సహితము జరుగునప్పుడు హత్యలుజరుగు హింసాపద్ధతియవలంబింపఁబడుచుండెడిది. మహాత్ముఁడు అహింసాపద్ధతిని భారతీయులకుఁ గర్తవ్యజ్ఞానముపదేశించుచుండెను. అట్టి పరస్పర విద్వేషపూరిత జీవితమునకు వెలుగుబాటగా ‘చేరాట్నము’ అహింసా పద్ధతిని మహాత్మునిచే మనకుఁ బ్రసాదింపఁబడెను. అట్టియెడ రాట్నముతో మనజీవితమును శక్తిమంతమునాదర్శవంతముగాఁ జేసికొనుచు ప్రాచీన భారతదేశ గౌరవప్రతిష్ఠలనుగాపాడుటకు గాంధీమహాత్ముఁడు మన భారతదేశమున నవతరించుట మనయదృష్టము. జాతీయ జీవితమునకు రాట్నముొక యుపలక్షకమనుట మఱువరాదు.

విజ్ఞాన మభివృద్ధి కాక పూర్వము ప్రపంచమందుఁ గుటీరపరిశ్రమలేముఖ్యాధారములుగా నుండెడివి. పదునేడవశతాబ్దము నుండి విజ్ఞాన మభివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. ఈ విజ్ఞానాభివృద్ధికాలమును యంత్రయుగమని చెప్పవగును. ఇట్టి విజ్ఞాన మభివృద్ధి

అట్టితఱి, భారతదేశము తన యభివృద్ధి కనువగు సిద్ధాంత మును జేపట్టి వర్ణిల్లుగాక! సిద్ధాంత మందలి మంచి చెట్టల పరిశీలన వలన యుక్తా యుక్తా పరిజ్ఞానమలవడును. తత్పరిజ్ఞాన ముచే సత్యము గోచరించును. సత్యము వలన సంతత శుభములు సమకూరును.

ఈ యంత్రముల వలన లభించు ఫలములు ప్రస్తుత కాలమున కాశను గొల్పునవిగా నుండినను, ఎల్ల కాల మీ యంత్ర సాధనము లోకక్షేమమును సాధింపగలదని యెట్లు చెప్పగలము? రాజోవు కాలమందీ సామ్రాజ్య తత్త్వమే పీటవేసికొని యెల్ల కాలము మనగలదని మనమెట్లు నిరోపింపగలము? కాలము మాటి, మానవాశయము ఫలించిన వసుధైక ప్రభుత్వమే యేర్పడు నెడల నీ యంత్రములు, మారణ సాధనములు మొదలగు సాధన సంపత్తి యంతయు మటుయాయము కాదా! నేఁడీ యంత్రములు ధనిక వర్గమునకుఁ గొండంత ధన రాసులను బేర్చుచు, చేతివృత్తులవారి నీనడించుచుఁ గూలి వారలను జేయుచున్నది. అంతమాత్రమునఁ జేతివృత్తుల నణచ వలసి పనిలేదు. కారణమేమన? ప్రాతకాలమందలివని యీనడింపక, వర్గరహితముగా శ్రామికులెల్లరు సంఘముగా నేర్పడి (Classless Society) యంత్రములను బరిమితము గావించి చేతివృత్తుల కాయంత్రములు ప్రతిబంధకములు గాకుండఁ జూచుచుండినచోఁ గుటీర పరిశ్రమలు అభివృద్ధి నందుననుటలో నెట్టి యాక్షేపమునుండఁ జాలదునుమా !

గాంధీతత్త్వము మనకు రాట్నమును బ్రసాదించెను. ఆ రాట్నమును జాతీయభావముతో మనము స్వీకరించితిమి. ఇట్లు రాట్నమును స్వీకరించుటలో నౌచిత్యమేమో యాలో

చింపుడు. రాట్నమును స్వీకరించుటవలనఁ బ్రాతఁ చేతి పరిశ్రమ యను భావముమాత్రము కాదు. అయ్యది యనాదియని వచ్చుచుండు భారతదేశ ప్రాచీన పరిశ్రమలకు నాందియని రాట్న పరిశ్రమకు జేపట్టితిమి. రాట్న పరిశ్రమకాలమును స్థాపించి; చేతి పరిశ్రమలను, గుటీర పరిశ్రమలను నభివృద్ధి పఱచుచు, లాభము గడింపవలెనని గాంధీమహాత్ముడు రాట్నమును జేపట్టలేదు. ఎల్లరు తమ తమ జీవితములకు ప్రాచీన గుటీర పరిశ్రమల నుదరించుటకు రాట్నము చిహ్నముగా గాంధీ తత్త్వము ప్రబోధించుచున్నది. కాఁగా; గాంధీ తత్త్వము ప్రాచీన పరిశ్రమలను నుదరింపవలెనని ప్రబోధించుచున్నదనుట యెల్ల రెఱిగిన సత్యము. ఇట మార్కున తత్త్వమునకు గాంధీ తత్త్వమునకు నేవేని యేకీభావముకలదా? శ్రద్ధగా నాలోచించినచో నీ రెండు తత్త్వములు దేశాభివృద్ధికి మూలనూత్రములు కాఁగలవని మనకు ద్యోతకము కాఁగలదు.

‘జనాభా నానాటికిఁ బెరుగుచున్నప్పుడు ప్రజాజీవిత కనుకూల పరిశ్రమలు ముఖ్యముగదా!. అట్టి యెడఁ బ్రజాజీవన విధానమును నార్థికముగాఁ జక్క దిద్దుటకు సాధనము యంత్రమా? రాట్నమా? అను ప్రశ్న ముదయించును. అందులకుఁ బ్రత్యుత్తరమేమి?

విజ్ఞాన మభివృద్ధి యగుచున్న యీ కాలమందు యంత్రములు తగవనుట తగనిమాట. యంత్ర పరిశ్రమలకు, రాట్న పరిశ్రమ తక్కువ కాదు. లోకము పొదుపరితన మలపఱచు కొను నెడల రాట్న పరిశ్రమ ముఖ్యావశ్యకము కాఁగలదని

తెల్లము కాంగలదు. రాట్న పరిశ్రమవలన జాతీయభావము పెంపొందు ననుట స్పష్టము.

మాక్కు తత్త్వానుసారము యంత్రము లేర్పడినను, అయ్యవి పరిమితమగు నెడలఁ జేతి పరిశ్రమలుకూడ నభివృద్ధి నందఁగలవు. గాంధీతత్త్వ దృష్టిని రాట్న పరిశ్రమాదికము లభివృద్ధిగాంచి యెల్లరి నుఖజీవనమునకు దోహదము కాఁగల వనుట నిశ్చయము. ఇట్లే పరిశ్రమల రెండిటిని బోషించుకొన నగును. కావున నిట్టి విషయములందు వాదములు తలయెత్తుట యగుంగతము కాఁగలదు. దేశ శ్రేయస్సునకు, ఏమార్గ మనుస రించిన నేమి ? అందుచే మార్క్సిజము గాంధీజములలో నేది గొప్పది యని భేద బుద్ధిని వాదించుటవలనఁ బ్రయోజనమేమి ?

శ్రీ సా హ చ ర్య ము

గార్హస్థ్యజీవిత మనఁగా భార్యతోఁ గలసి కాపురము చేయుట యని యర్థము. గార్హస్థ్యజీవితము నార్థకమగుటకుఁ గృహిణి ముఖ్యము. అందుచే గృహస్థునకు గృహిణి యవస రము; జీవితలక్ష్యము చరితార్థమై యలరాగుటకు భర్తతోఁ బాటుభార్యకూడ నావశ్యకమునగుదా మన మనుకొనినది! అందుచే భర్తకు భార్య అర్థాంగి యగుచున్నది. గృహస్థాశ్రమముకాక; తక్కిన యాశ్రమములు జ్ఞానయోగమున కాశ్రయములు. గార్హస్థ్యాశ్రమము భక్తి - జ్ఞాన - కర్మయోగములను యోగ శ్రయమున కుపాశ్రయము. కావున గార్హస్థ్యాశ్రమము తక్కిన యాశ్రమములకంటె గొప్పది. అట్టి గార్హస్థ్యాశ్రమమునందు ఆలుమగలిద్దఱు ఏకలక్ష్య సాధకులైచప్పుడు మోక్ష సామ్రాజ్యము కరతలామలకమగును. ఇట్టి గృహస్థాశ్రమ జీవితమును

పఱచును. 'సోహమ్, తత్త్వమసి' యను నీ వాక్యములందు మానవుని యుత్కృష్టత యిమిడియున్నది. ఈ రెండింటి వాక్యార్థముల నెఱింగి, పరతత్త్వ జీవిత మలవఱచుకొనుటవలన భక్తి-జ్ఞాన - కర్మయోగముల ననుష్ఠించినవాడగును.

ఆదర్శహృదయమనుమాట కొందఱకుఁ గ్రొత్తగాఁ గానిపింపవచ్చును. 'నేను' అను నాత్మజ్ఞానముగల హృదయమే యాదర్శహృదయము. ఆ యాదర్శహృదయమే జీవితమును మేలు బంతిచేయును. 'నేను' అను నాత్మజ్ఞానము కలిగినప్పుడే మానవుఁడు లోకపూజ్యుఁ డగును. 'తనను' దా నెఱుఁగుటయే మహాత్ముల లక్షణముగదా! తాను - నేను - అను పదములకు ఇతర మానవులని మహాత్ముని తలంపు. ఇందువలనఁ దన క్షేమ మనఁగా నితరుల క్షేమమని యర్థము స్ఫురించుచున్నది. తన క్షేమమును గోరు మహాత్ము లనఁగా సాటిమానవుల నుద్ధరించు వారని యర్థము. సాటి మానవులకుఁ బ్రపంచ జీవనమందు సంభవించు కష్టములనుబాపి సుఖములను గలిగించుట మహాత్ముల విధి. ఇట్టిమహాత్ముల మూలమునఁ బ్రజలు-దేశము-ప్రపంచము సుఖ సంతోషములతో సంవర్ధమానములై ప్రవర్తిల్లుచుండును. అందుచే మహాత్ముల బోధనామృతమును గ్రోలుచుఁ దననుగుణ్య ముగా జీవితయాత్ర సాగించు మానవుఁడు గొప్పవాఁడు కాఁగ లెడు. కావున, వీని కన్నిటికి మూలమంత్రమగు 'అహ మస్మి' యనునాత్మజ్ఞానమును పొందవలయును. ఆ యాత్మజ్ఞానము వెల్లి విరిసినకొలఁది చంద్రోదయమున కుత్తుంగ తరంగిత మహా సముద్రమువలె మానవుని శక్తి గంభీరమై యుత్తేజితమై వెల్లి విరియును. అట్టిచో నహంకారము నశించును. దురహంకారము నశించినఁగాని, మానవుఁ డాత్మజ్ఞానము సంపాదించలేడు. నా

నాట నాత్మజ్ఞానము సంపర్కమానమగుకొలది మానవుడు విశ్వేశాంకితైతిహితహాలాడుచుండును. ఇట్టి యాధ్యాత్మిక జీవితము - ఇట్టి సంస్కారముగల జీవితము ఆదర్శజీవితమగును. ఈ యాదర్శజీవితముగలవాడు దయాసముద్రుఁడగును. దయా సముద్రుఁడే, నాటిమానవుల నుద్ధరించుట కాదర్శజీవితము గలవాఁడగును.

కృతజ్ఞత

గాంధీమహాత్ముని పండఁబాటిన యీ యాత్మజ్ఞాన భూమి దేశసేవాక్షిప్తకు హస్తగునుట. అందువలన నేడు మనము ధన్యులమయితిమి. మహాత్ముని దేశసేవయందుఁ గలిగిన యనుభవములను గొన్నిటిని జవిజూతము.

దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల కడగండ్లను భారత దేశమునఁ బ్రచారముచేసి భారతీయుల సహాయసంపత్తితో నా దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులకు సహాయపడుటకై తన యాలు బిడ్డలతో మహాత్ముఁడు 1896 వ సంవత్సరము నవంబరు మాసములో దక్షిణాఫ్రికాకుఁ బయనమయి పోవునప్పుడు, తాను ప్రయాణముచేయు నోడ దక్షిణాఫ్రికాయందలి 'డర్బను' నగరమందలి రేవునందు లంగరువేయఁగానే, పసిబట్టి యా నగరమందలి తెల్లవారు రేవునకువచ్చి, మహాత్మునిజూచి 'అట్లునడుపుము; ఇట్లు చూడుమ'ని చెప్పి యచటికి గాంధీమహాత్ముని స్వాగతమునకై వచ్చిన భారతీయులను భయపెట్టి, మహాత్ముని బాధించుటకుఁ బూనుకొనిరి. దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులు పలు బాములు పడుచున్నారనియు, నా భారతీయులు మృగముల కంటె హీనులుగాఁ జూడఁబడుచున్నారనియు మహాత్ముఁడు

భారతదేశమున బ్రచారముచేసిన విషయమును నెఱుంగుపజచి, నెటాలు తెల్లవారిని దుర్భాషలాడినట్లు లేనివికానివి కల్పించి, గోరంతలు గొండంతలుచేసి గాలిని ప్రోగుచేసి మూటగట్టి పంపిన 'రాయిటరు వార్తాసంస్థ'వార్తలు, దిక్షిణాఫ్రికా తెల్ల వారికి గోపకారణమయ్యెను. మహాత్ముడు నాననుండు సాటిసోదరుల బాధలు తలఁపునకు రాగా నావేదనగలిగి కాపలావారితో గలిసి దిగుచుండగా మూర్ఖులైన యీ తెల్లవాడు గొడ్డులవలె మన మహాత్ముని 'ఔ' పట్టుకొనిలాగి ఇటుంటుగుంజి - తన్ని క్రిందఁ బడఁగొట్టిరి. మన మహాత్ముడు మనభాగ్యదేవత యీ దెబ్బలకుఁ దాళలేక క్రిందఁబడి మూర్ఛవోయెను. చూచితిరా! ఎంతఘోరము!!! అప్పుడచట నా దృశ్యమును జూచుచుండినఁ (పోలీసు సూపరిండెంటు) అలెగ్జాండరుభార్య హృదయము ద్రవించి పరుగునవచ్చి, మహాత్మునిజేరి శీతలోపచారము చేయుచు మహాత్ముని పోయిన ప్రాణము తిరిగివచ్చుదనక నచటనే యుండెను. ఆమెచేసిన యీ మహోపచారమును దక్షిణాఫ్రికాయందు సత్యాగ్రహోద్యమమును బ్రారంభించి, విజయముగాంచి, మాతృభూమికి జయజయధ్వానముతో మఱి వచ్చునపుడు, అచటి సముద్ర ముప్పొంగెనోయినట్లు సమావేశమయిన ప్రజాసమూహమునకు వీడ్కోలు పలుకుచు మహాత్ముడు అహింసా సత్యశాంత ప్రభావముల నుద్బోధించుచు శ్రీమతి అలెగ్జాండరు సతీమణిని మీరెన్నఁడు మఱువకుఁడు; మఱువకుడని పలువిధముల నామెను బ్రశంసించియుండెను. లోకమున నితరుల సహాయము పొందియు నెఱుంగనట్లు దురహంకారమునఁ గొందఱుందురు. దురహంకార మితరుల

త్యము నైనను లెక్కసేసెడిది గాదనియు, ధీరవనిత యైనను నామె గొప్పతనమును బ్రశంసించుచుఁ గన్నీరు కాల్చెను. ఈ ప్రశంసా వాక్యములు మహాత్ముని సహృదయమునకుఁ దార్కాణము. కుళ్ళులేనియుల్లము పరులను బ్రేమించుట సహజముగదా!

మా దేశమునకు విచ్చేయుఁడని విదేశములనుండి మహాత్మునికి మాటిమాటికి నాహ్వానములు వచ్చుచుండెడివి. ఆ యాహ్వానములకు వచ్చుట కవకాశములేదని మహాత్ముఁడు క్షమింప వేడికోలును బంపుకొనుచుండెడివాడు. విదేశముల నుండి యాహ్వానములు వచ్చుటయన సామాన్యమా? అట్టి యాహ్వానముల కట్టులుజూచుచు, విదేశములఁ జట్టిరావచ్చునని యెందఱు గ్రుక్కిళ్ళు మ్రింగుటలేదు? విదేశములందుఁ దిరిగి వచ్చుటయే ఘనగౌరవమని భావించుదినములవి. పూజ్యభావముతో మహాత్మున కాహ్వానములు వచ్చినను, వెళ్ళుటకు సమ్మతించలేదు. తాను చెప్పచున్నను భారతదేశము సత్యమును గ్రహింపఁ జాలకున్నదనియు, మున్నందు ఆ సత్యమును గ్రహింపఁగలదను నుబలాటము తనకుఁగలదనియు, నిట్టిస్థితిలో పెరిచేశములను జట్టివచ్చుటకిది యదనుగాదనియు, మహాత్ముఁడు సమాధానము లిచ్చుచుండెడివాడు. మహాత్ముని విచారసంపత్తి కింతకంటె నుదాహరణమేమి కావలయును?

ప్రపంచమునఁ గొందఱు మహాత్ముని గురువనియు, అవతారమునకుఁ దలఁచుచున్నారు. తాము స్వయముగా మహాత్ముని యెవఁటఁ జెప్పఁజాలక పోయినను మిత్రులు పలువురు మహాత్ముని సాక్షాత్తు భగవదవతారమని తలఁచుచున్నారు.

ఈ భూమియందు లోకోదరణకు జన్మించితిమని చెప్పుచు, లోకమును మోసపుచ్చి కపట వేషముతో గొప్పవానియగుటకు పెక్కురు గలరు. సమాధి యగుటయో, కాషాయవస్త్రములు తాల్చుటయో, యోగి యనియో, మహర్షి మనియో చెప్పుకొను కపట వేషములను దాంతునుగా భావించు కట్టి మన దేశమునకు మొదటినుండియు గలరు. మునుటినుండియు మనకొక వెట్టికలదు. మంగుమాడుకు యెఱుకచేతనో, వేదము జ్ఞానముచేతనో మంత్రశాస్త్ర జ్ఞానము చేతనో సన్యాసు లెందులకో భగవదవతారముగా బహుళించుకొట్టి కేటికిని మన దేశమున గలరు. ఈ యజ్ఞానము, ఈ మూర్ఖత లోకముం దెప్పుడు నశించునొగదా! లోకము సత్యమును గ్రహించుట దుస్సరికం. భగవంతుడు డీ యజ్ఞానమును లోకమునుండి వాఱద్రోలుగాక! ఇట్టి యజ్ఞానము చేతనే మహాపురుషుని జీవితములుకూడ నేడు మఱుగునకు బడిపోవుచున్నవి.

మహాత్ముడు తన పలుకుబడితో, దనను గురువనియో, సిద్ధుడనియో, అవతారపురుషుడనియో భావింపవలసినదిగా లోకము నకుఁ జెప్పకొనియుండలేదు. అజ్ఞానముచేతనో ప్రేమ చేతనో యితరులు దేవుడని చెప్పిన మాటలను మన గాంధీ మహాత్ముడు పెడచెవిని బెట్టెడివాడు. మహాత్ముడు తన పలుకుబడి నెప్పుడు చల్లువయోగించుకొని యెఱుంగడు. మన మహాత్ముని కది నైజము కాదుగదా! ఆ మహనీయున కట్టి తలంపును లేదు. దేశము మూఢ విశ్వాసములకు బుట్టిల్లు. మహాత్ముడు 'నేను అవతారపురుషుడన'ని చెప్పకొన్నను మూఢ ప్రజలు సమ్మియుండెడివారు. 'గతానుగతికోలోకకో' గదా! మహాత్ముని కట్టిబుద్ధియే యుండినయెడల మహాత్ముడు

సత్య మెట్లు చెప్పగలడు? గురువనియో, యవతారమనియో ప్రేమచేతఁ దనకు భావించుట విని మిక్కిలి బాధపడుచు మహా త్యాగంబు పలు పర్యాయము లీ విషయమై తగదని ప్రస్తావించుటయుఁ గలదు.

కొన్ని:—

“నేనే జ్ఞాన గురువును దెలిసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండఁగా; నే నెట్లు లోకమునకు గురువు నగుదును ?

“ప్రజాసేవకఁ డెట్టి ఘనతను బొందరాదు. ఆతఁడు తన సర్వస్వమ ను సేవకు వినియోగింపవలెను. సేవను, వేదాంత జ్ఞానముగాఁ దెచ్చుచు నితరులను మోసగించి వారి పూజ లందుకొను నుబలాటము గలవాఁ డగునెని యాతఁడు భగవంతునికి ద్రోహము చేసినవాఁ డగును.”

(‘ప్రశ్నించినవారి కిచ్చిన సమాధానము.)

“తమకు నిర్వచ్యమ గా మహాత్ములా?” అట్లు కాని యెడల ‘మహాత్మా’ యను మాటను దీసివేసికొనుఁడు.”

“అట్టి వాఁడుగా నే నుండుట కిష్టపడదు. అట్టివాఁడ నగుటకు నా కిష్టములేదు; ప్రజాతత్త్వమును లేదు. అయితే భగవంతుఁడు సృష్టించిన మహావరోధిలో నే నొక సామాన్యుఁడ నని మాత్రము నాకుఁ దెలియును.

“అట్టి నేను మీరైన మాట కర్హుఁడను గాజాలను; కాను.”

“సిరార్చిగంజ్ దేశమందు నాపేరనుగుఱించి వచ్చిన విషయము నా కెంతయో బాధాకరముగా నున్నది. ‘మహాత్మా’

ఈ సమయంలో గాంధీ బయటపడినప్పుడు విచ్చిగించాడు కొంతమంది, అంతా సంతకం చేసి 'మహాత్మా' యని పిలుచుంటున్నారని గాంధీ నవ్వుకుంటూ వారి వాక్యాలకు యుపకారం మనం కొరకనిదని గాంధీ చెప్పి వారకున్నాడు. ... బాధించి యా పేరు గాంధీ బిరుదం జూరాలంటే, ఆ దేశము పరిపూర్ణంగా గాంధీ వారికి వాల్చిపోయింది. వాళ్ళంతా యిటి ప్రాంతాలలో వేయవారికి వేరు అలా అనుగా భావించు చున్నారు. 'మహాత్మా' పద మహాయోగము ప్రహరమును వాడుకలోకి తెచ్చుకుంటున్నారని గాంధీ భావించు గాను.

గాంధీ గాంధీ గాంధీ తనను 'చేవమాత' యని వ్రాయడం బోధించినట్లుగా 'చేవ' అంటే చా, ఆ పేరు కుం నగిచవాడను గానానా, తనను కృష్ణగా భావించి గీసి బొమ్మల నమ్ముటనుకాదు. మొదటి మిత్రుడు వ్రాసిన యత్తరమును జూచి మిమ్ము చేత పట్ట భావించుట దైవమామణ కాంగలదనియు; ఆ పట్టమును పట్టి వెంటనే నాకేవలము చేయవలయుననియు, వేటాడకు మహాత్మా అంటే 'త్రోత' మతనను స్థాపింప నభిలషించుచున్నారా లేక దేవత్యముగల వాడుగా నభిషేచించుచున్నారాయని ప్రశ్నించగా 'త్రోత' మతియు కావలయును కోరికయే తనకు లేనదియు, తనను దేవత్యముగలవానిని (దైవము)గా దానెప్పుడు చెప్పియుండలేదనియు, తాను భారత దేశమునకు సేవచేయు సేవకాడను మాత్రమే యనియు మహాత్మా గాంధీ తనను గురించి యతి మాత్ర స్తవము చేయరాదనియు బలుతావులందు బలు పర్యాయములు చెప్పుటయును, 'హే భగవన్!' నన్ను స్తుతి చేయకుండునట్లు ప్రభు సనుగ్రహింపుము! ఆ స్తుతినుండి నన్ను గాపాడుము!' అని భగవంతుని బ్రార్థించుటయును,

మహాత్ముడు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థాన మలంకరిపబోవు సమయమునఁ గొందఱు మహాత్ముని సమీపించి తనను సిద్ధులనియు, అవతార పురుషులనియుఁ బ్రజలు భావించుచున్నారని యనగా 'నాకట్టి యోగ్యత లేదనియు, అందులకీ కారాగార ప్రవేశమే సాక్షియనియు నొక్క పల్కెను. మహాత్ముడు కారాగృహము నుండి విడుదల పొందిన పిమ్మట ప్రప్రథమముగా అహమ్మదా బాదు నగరమందు సమావేశమయిన అఖిలభారత జాతీయ మహాసభలో 'స్వరాజ్యపార్టీ' వారి వ్యతిరేకతను జూచియు, తన తీర్మానమే నెగ్గుటను నెఱిగియు, కొన్ని వోట్ల భేదముతో నెగ్గిన విజయము విజయము కాఁజాలదనియు, 'స్వరాజ్యపార్టీ' వారి బలము తనకిప్పుడు బోధపడినదనియు, నాదిగాఁగల నిశ్చయములను (3-6-24) యగు "ఇండియా" పత్రికయందు - 'అపజయము పొందితిని - అనుభవము గడించితిని' యను శీర్షికతో వ్రాసిన వ్యాసము చదివిన యెడల నెవరి బలమును మహాత్ముఁడెంత గౌరవించునో స్పష్టము కాఁగలదు. పరబలము సంగీకరించుట మహాత్ములకు సహజముగదా ! మహాసభలోఁ దన తీర్మానము నెగ్గిన విజయమును అపజయముగా భావించు మహాత్ముని యాత్మశుద్ధి యపూర్వము.

లోకము అహింసా ధర్మమూర్తియని మహాత్మునిఁ గొండాడుచున్నది. ఆ ప్రశంసలను గర్లాకర్ణి కగవిని యా స్తుతికై జిన్నవోవుచు నన్ను నేను 'అవతార పురుషుడన'ని చెప్పుకొనుట లేదని వక్కాణించియుండెను. మహాత్ముడు తనను తానెట్లు భావించుకొనునోయని కొందఱు తలఁపవచ్చును. "ప్రపంచమందు అహింసా ధర్మమును సాంగోపాంగముగా స్థాపించుటకు నేను అర్హుడను కాఁజాలను. నేనింకను ఆ మహాధర్మ నిర్వ

హాణమందు అర్హతను గాంచలేక పోవుచున్నాను. నా యందింకను లోపముకలదు. నాకింకను ద్వైతభావమేకలదు” అని తన లోపమును మహాత్ముడు ప్రపంచమునకుఁ జాటిచెప్పట ఆతని గొప్పతనము చెప్పకయే చెప్పచున్నది.

ఇట్టి సంఘటనలవలన మహాత్ముడు మిగుల బాధపడిన ఘట్టములు పెక్కులుకలవు. వానినన్నిటిని గ్రంథవిస్తర భీతిచేత వివరింపఁజాలనయితిని. కాఁగా; ఆత్మస్తుతికిపొంగి హృదయము ఆదర్శజీవితమునకు మూలకందమనుట నిర్వివాదము. కావున మహాత్ముడచేయు ప్రతికార్యము లోకహితముగోరి చేయుచున్నాడనుట నిక్కువము. ఇంతకు ఆత్మస్తుతి కారాటపడని జీవిత మాదర్శజీవితమనుట మఱువరాదు.

ఎట్టిచెట్ట తెదురై నను వానిసధిగమించుచు నాదర్శ జీవితమునే గడుపుకొనుట మహాత్ముని సంకల్పము. ఆ సంకల్పమును దనజీవితమందక్షురాల ఋజువుచేసికొనఁ గలిగెను. అందుచేతఁ బ్రపంచమందు మోహనదాసు కరమచందుగాంధి-గాంధీమహాత్ముడు-అను ప్రసిద్ధనామమున ప్రసిద్ధుఁడాయెను.

మౌనము

అన్నిటికి నహంకారములేని జీవితము ముఖ్యము. అహంకారమును జంపుకొనుటెట్లు? ఈ యహంకార గుణము వలనఁ గలుగు చెడుగులు పెక్కులన్నియునగ్రంథములు వాకొనుచున్నవి. ఈ యహంకార గుణమును నశింపఁజేయుటకు మహాత్ముడు మనకొక క్రొత్త మార్గమును గనిపెట్టియుండెను. అదియే మౌనవ్రతము. మౌనవ్రతమునుగూర్చి గ్రంథాదిని

గొంతవఱకుఁ జదువుకొని యుంటిమి. మహాత్ముఁడు మౌనవ్రత పాలనముచే నహంకారమును జంపుకొనఁగల్గెను. మహాత్ముఁడు చిన్నతనమునుండియు నీ మౌనవ్రత మాచరించుచుండెడివాఁడు. మౌనవ్రతపాలనముచే సత్యదీక్ష యలవడునని పాఠకమహాశయులు గ్రహింతురుగాక! మౌనవ్రతపాలనమువలన మనస్సు స్వచ్ఛమగును. మనస్సు స్వచ్ఛమగునప్పుడు సత్యము గోచరించును. అందుచే మౌనవ్రతమువలనఁ బవిత్రత, సర్వసంధత లభించును. తన్మూలమున సహంకారము నశించును.

“నేటికై నను పదుగురు మిత్రులు కలిసిసప్తడు గాలి ప్రోగుచేసి మాటలాడుట నా చేతకాదు.

అపుడపుడు పరిహాసమునకు పాలుగుట ఒకటేకాని ఈ విడియమువలన నాకు కలిగిన బోలులేదు. అందుకు బతులు అది మేలేచేసెను. అప్పుడు దుఃఖికగమైన ఈ సుఖోచము ఇప్పుడు సంతోషకరమాయెను. దానివలన నాకుఁ గలిగిన ఫలము మితపదోపయోగము. తలఁపులను నిరోధించుశక్తి సహజమై పోయెను. నా నోటినుండిగాని, కలమునుండిగాని అర్థములేని మాట ఒకటేనియురాదని నాకు నేను ఉల్లాసు (సర్దిఫికేటు) నిచ్చుకొనఁగలను. నా మాటలోఁగాని, వ్రాతలోఁగాని తప్పు దిద్దుకొనవలసిన అక్కఱ కలిగినట్లు గుఱుతుచాలాను. ఇట్లు చాల చిక్కులును వృథాకాలవ్యయమును తప్పెను. సత్యాధికు మౌనావలంబనము ఆవశ్యకమని అనుభవము నాకు బోధించెను. తెలిసిగాని తెలియకగాని అతిశయోక్తికి మ్రొక్కుటయు, సత్యమును మఱుగుపఱచుటయు మానవునకు సహజదౌర్బల్యము. దాని సత్క్రమించుటకు మౌనమావశ్యకము. మితభాషి అర్థము లేని మాటలు ఉపయోగింపఁడు. అతఁడు ప్రతిమాటను తూచి

మాటాడును. మాటలాడుటకు మొగము వాచికొన్నవారిని మనము పలువుర నెఱుఁగుదుము మాటాడుటకు అనుజ్ఞ కావలయునని వేధింపఁబడని అధ్యక్షుఁడనుచు ఏ సభయందేని ఉండఁబోఁడు. అనుమతింపఁబడఁగనే వక్త సామాన్యముగా కాలనియతిదాటును. మరియు కాలముకావలయుననును. అనుమతిలేకున్నను ఉపన్యసించుచునే యుండును వీనివలన లోకమునకు మేలేమియులేదు. కేవలము కాలమారణము. నా బిడియమే నాకు డాలైనది. నన్నదియే పక్వముచేసినది. సత్యాగ్రాహనమున కది మిత్రమైనది” అని మహాత్ముడు తన యాత్మకథయందుఁ జెప్పియుండెను.

మహాత్ముడు బాల్యమునుండియు మితవాఙ్మయనుటకుఁ బెక్కుదాహరణములు కలవు. “తల్లిదండ్రుల యొద్ద నేనెప్పుడును మాటుమాటాడి యెఱుఁగన”ని మహాత్ముడు తన యాత్మకథ యందుఁ జెప్పకొని యుండెను. బడిపిల్లలు కొందఱితోఁగూడి చేసిన చిలిపివనులను మాతృదేవిప్రశ్నించినప్పుడు మహాత్ముడు దాఁచక తల్లికిఁజెప్పు సత్యసంధతయే కాలక్రమమున నాతనిని గాఢసత్యవాక్పరిషాలకునొనర్చెను. మహాత్ముడుతల్లికిచ్చినబాసను ఆంగ్లదేశమునఁ గాపాడుకొనుటవలన గొప్పతనము గలవాఁడయ్యెను. మహాత్ముడు తన సతీసుతులనుగూడ సబద్ధము లాడకుండునట్లు కట్టుబాటుతోఁ గాపాడుకొనుచు వచ్చెను. మహాత్ముడు ‘హరలాల్’ అను తన పెద్దకుమారుడు దుస్సంగత్యమువలన దొంగతనము చేసినట్లువిని “యంగు ఇండియా” పత్రికయందు దొంగతనము నే మాత్రము సహింపరాదని వ్రాయుచు బిడ్డయను ప్రేమనుగూడఁ జూపక మిక్కిలి యధిక్షే

పించెను. మహాత్ముడు హరలాలును తన కుమారుడని చెప్పుకొనుట...మిగుల వగచెను.

మహాత్ముడు బౌద్ధప్రాయమునఁ దమ తలిదండ్రులు మొదలగు పెద్దలయొద్ద మానమంద్ర వహించినట్లే యితరుల యొద్దను మానమంద్ర వహించుటను మహాత్ముని యాత్మకథ వలనఁ దెలిసికొనఁగలము. “నేను నాచిన్నతనముననుపాధ్యాయుల యొద్దనేమి; విద్యార్థుల యొద్దనేమి యబద్ధమాడినట్లు ఎఱుఁగను.” అని మహాత్ముడు తన యాత్మకథ యందుఁ దెలిపి యుండెను. సత్యమాడుట యను జ్ఞానము బడికిఁబోవులేఁ బ్రాయమందుఁ బట్టువడుట మిగుల నాశ్చర్యకర విషయమని పాఠక మిత్రులు గ్రహించుదురుగాక! ఒక పర్యాయము పాఠశాలను పరీక్షించుటకు వచ్చిన పరీక్షాధికారి సమక్షమున; ఇతర బాలురనుజూచి యుపాధ్యాయుడు సమాధానములను దన కాలి వ్రేళ్ళపైఁగలచేఁ దెలుపుటను మహాత్ముడు గుర్రెఱిగి యట్లు చేయుట తనకెంతమాత్రము సచ్చలేదని కఠింత చెందెను.

మబ్బులు క్రమ్మి ప్రాద్దు తెలియక వేళమిగిలి మహాత్ముడొక నాడు ఆటల తరగతికి వెళ్ళెను. ఇది గుఱుతించి మఱునాడు ఉపాధ్యాయుడు నిన్న నీ వేల రాలేదని ప్రశ్నింపఁగా మహాత్ముడు జరిగిన విషయమును జెప్పెను. ఉపాధ్యాయుఁడామాట సమ్మత మహాత్మునకుఁ గొంత యపరాధము విధించెను. ఆ విషయమును మహాత్ముడు తన యాత్మకథ యందు “నేను అబద్ధాలకోరనిపించు కొంటిని. ఇది నా కెంతో వంత గలిగించెను. నేను జూటాకోరును కానని ఎటుల సమర్థించు కొనఁగలను? ఉపాయాంతరము లేదు. మిగుల దుఃఖించి తిన”ని వ్రాసిన విషయమును జూడుడు. ఈ మాటలలో మహా

త్మని సత్య సంధత యందలి యనురాగము సువ్యక్తమగు చున్నది.

“సత్యమనునది మహా వృక్షము. దానిని మన మెంత యధికముగ పోషింతుమో యంత యధికముగ నది ఫలముల నొసఁగును. దానికి అంతమనుచు లేదు. నీవు దీని గనిలోనికి దిగిన కొలది సేవారూపము లయిన రత్నములు నీచేతికి దొరకు చుండును. అని సత్యమందలి విశిష్టతను” దన యాత్మకథయందు వాక్రమిచ్చెను.

మహాత్మ్యండు తన జీవితయాత్ర కవలంబించిన వృత్తి యేది? బారిష్టరు వృత్తి గాదా! ఆ వృత్తి కల్లకపటములకుఁ బుట్టిల్లనుటకు వేఱుగాఁజెప్పఁ బనిలేదు. ఆ వృత్తి కొనసాగించిన దినములందును మన మహాత్మ్యండు సత్యసంధుఁడుగానే ప్రవర్తించెను. మానవుఁడు అబద్ధముల పుంతబోక, సత్య సంధుఁడుగా గణుతికెక్కుట సామాన్యమా? పాఠక మిత్రులారా! చూడఁడు. మన మహాత్మ్యండు సత్యసంధుఁడు సుమా!

తెక్కల చిక్కుగల దావా యొకటి దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగెను. ఆ వ్యాజ్యమునకు మన మహాత్మ్యండు న్యాయవాది. చ్చేవ్రాత (ఖాతా) వలనఁ గలిగిన తప్పులే యీ దావాకు మూలము. మహాత్మ్యండు, తప్పుల నొప్పుకొనుచు వాదించుటయే మేలని కక్షిదారులకుఁ దెలిపెను. ఈ వ్యాజ్యమునకుఁ గక్షిదారులు పెద్ద వకీళ్ళను బెట్టుకొనలేదు మహాత్మ్యండు మన తప్పులను మనమే యొప్పుకొనుటవలన మనము దావాలో జయము పొందుట కవకాశ ముండునని కక్షిదారులను బలవంత పెట్టెను. మహాత్మ్యండు న్యాయవాదిగా నుండియు సత్య

మును మఱుగుపుచ్చుటకుఁ గొంచెమైనను సమ్మతింప లేదు. ఈ మాటలు వినిన కక్షిదారులు డోలాయమాన మనస్కులై క్రిందుమీఁదులతో నాలోచించి యాలోచించి తుట్టతుదకు మహాత్ముడు చెప్పిన చొప్పున నడుచుకొనుటకు నిశ్చయించు కొనిరి. అందువలన గొప్ప వకీళ్ళను బెట్టుకొనలేదు. మహాత్ముడు న్యాయస్థానమున న్యాయమూర్తి యెదుట ఖాతాల వలనఁ గలిగిన తప్పులను దామే యొప్పుకొనుచు ఖాతాతప్పుల జాతితాను దాఖలు చేసెను. ఈ సత్యము ప్రతివాది వకీలును 'ఇక మా కేమియుఁ బనిలేద'న్నట్లు తలంపఁ జేసెను. దావా ప్రారంభమున న్యాయమూర్తి మహాత్ముని సత్యసంధత నెఱిగిన వాఁడు కాఁడు. పిమ్మట మహాత్ముని సత్యసంధత న్యాయమూర్తి కవగాహన మయ్యెను. ఆ న్యాయమూర్తి తుదకుఁ దీర్పుచెప్పెను. ఆ తీర్పు మహాత్మున కనుకూలమైనది. దావాలో న్యాయమునుబట్టి తీర్పు చెప్పుదురా? న్యాయవాది ఘనతనుబట్టి తీర్పు చెప్పుదురా? న్యాయవాద వృత్తి యందును న్యాయ మార్గ మవలంబించిన మహనీయుఁడు మనమహాత్ముడు. 'మహాతాంహి సర్వ మథవాజనాతిగమ్' అను పండిత వాక్యము యథార్థము.

మఱొక విషయము చెప్పుకొని అసలు విషయమునకు మఱిదుదమని పాఠక మహాశయులకు మనవి. 'పారసీ రుస్తుంజీ' యను ప్రసిద్ధుఁడొకఁడు దక్షిణాఫ్రికా యందు వ్యాపారము చేసి కొనుచు నుండెడివాఁడు. ఆతఁడు మహాత్ముని ప్రేమాస్పద మిత్రులలో నావ్తమిత్రుఁడు. ఆతఁడన్నింటను గొప్పవాఁడేగాని యొక్క విషయమున మాత్రము కొంచెము లోపముగలవాఁడు. బొంబాయి, కలకత్తా మొదలగు దూరదేశములనుండి పలు సరు

కులు తెప్పించి వ్యాపారము చేయుచుండును. ఆశ మీఱిన లాభము గడింపక, తగు ధరలతో వ్యాపారము చేయునట్టి యుదార స్వభావుడు. ప్రభుత్వాధికారులు పెక్కురు పారసీ రుస్తుంజీయెడ గౌరవ ప్రవర్తులు మిక్కుటముగా నుండిన వారగుటచే నాతని యెడ నెవరికి నెట్టి సందేహ ముండెడిది కాదు. పారసీ రుస్తుంజీ చూపెడి 'పట్టిక'లనుబట్టి ప్రభుత్వాధికారులు 'పన్ను' విధించెడివారు. పెక్కు దినములనుండిచేయు గజదొంగ యైనను ఒక్కనాడే పట్టువడుట సహజము! పారసీరుస్తుంజీ ఒక పర్యాయము దొంగవ్యాపారము వలనఁ బట్టువడెను. పారసీరుస్తుంజీయాగొప్పవాఁడు! పేరుప్రఖ్యాతుల నార్జించిన ప్రసిద్ధపురుషుఁడు! మహా ధనవంతుఁడు! గాంధీమహాత్ముని మిత్రుఁడు! ఏమిచేయఁ గలఁడు? పారసీరుస్తుంజీ మహాత్ముని యొద్దకుఁ బరుగున వచ్చి జరిగిన విషయమును మొఱిఁబెట్టుకొనెను. అప్పుడా యిద్దఱకు జరిగిన సంభాషణను మహాత్ముఁడు తన యాత్మకథ యందిట్లు వ్రాసెను.

ఆ సంభాషణను గొంతవఱకు సంగ్రహించి యిట నుదహరించు చున్నాను.

పారసీ రుస్తుంజీ:— మహాత్మా! తమయెడ నేను మోసముచేసితిని. దొంగ పద్ధతిని శరకులను దిగుమతి చేసికొనుట నాకు మొదటినుండియు నలవాటు. కాని నేఁడు నా దొంగతనము పట్టువడెను. ఈ నా దొంగబుద్ధి తమకుఁ దెలియకుండఁగ నటించితిని. ఇప్పు డీ యపాయమును దిప్పించుకొను నుపాయమేమి? లేనిచోఁ గారాగృహ ప్రాప్తియే. తప్పదు. ఈ యాపదనుండి రక్షింపఁగల సమర్థులు తమ రొక్కచే. తమరీ సమయమున నన్ను దప్పక రక్షింపవలయునని నా ప్రార్థన.

మహాత్ముడు:— మిమ్ములను గాపాడుటకు, గాపాడకుండుటకు నే నెవ్వడను? అంతయు భగవంతుని యిష్టము. నాసంగతి మీకు స్పష్టముగాఁ దెలియునుగదా! తప్పును ఉన్నది యున్నట్లుగా నొప్పుకొనినచో వాక్సహాయ మేదైనఁ జేయ వీలగును.

పారసీ రుస్తుంజీ:— తమయొద్ద సత్యమే పలికితినిగదా! ఇది చాలదా!

మహాత్ముడు:— నా కేమి యపరాధము చేసితిరి? ప్రభుత్వము వారికిఁగదా మీరు అపరాధము చేసితిరి! కాఁగా నాయొద్దఁ జెప్పుకొనిన మాత్రాన మీకేమి లాభము?

పారసీ రుస్తుంజీ:— తమరు చెప్పిన ప్రకారము నడుచుకొందును. అయినను నా (మొదటి) వకీలును గలిసికొని మాటాడి వచ్చెదను.

(అని చెప్పి) పారసీ రుస్తుంజీ తన ప్రాత వకీలును జేరి జరిగిన వ్యాపార విషయమును దెలియఁజెప్పెను. అందులకా న్యాయవాది జూరీలముందు కేసు విచారణ జరుపఁబడుననియు, నేటాలుజూరీలు నల్ల వారిని విడిచిపెట్టుట యరుదనియు, అయినను బ్రయత్నించి చూతమనియుఁ జెప్పెను. పారసీరుస్తుంజీ “ఈ కేసులో బారిష్టరు గాంధీ చెప్పిన ప్రకారము చేయుటకు నిశ్చయించుకొంటిని. వారితో మీరును కలిసికొనుఁడ”ని చెప్పి మహాత్మునియొద్దకుఁ దిరిగివచ్చెను.

మహాత్ముడు:— ఈ కేసును కోర్టువఱకు పోనీయకుండుటయే మెఱుగు. సముద్ర కరాధికారులను, అటర్నీ

జనరలును గలిసికొని తప్పును జెప్పకొనవలయును. ఆ మీదట కేసును సడుపుకొనుట, సడుపుకొనకపోవుట, ఆ యధికారుల యిష్టమునుబట్టి యుండును. ఆ యధికారులు తామే యపరాధము విధించి కేసును నిలిపివేయవచ్చును. లేనిచో మీరు జైలునకు వెళ్ళవలయును. తప్పుచేయుటయే యవమానము. అందుకై జైలునకు వెళ్ళుట యవమానముకాదు. ఇది నా యభిప్రాయము. దొంగతనము పట్టువడినది. జైలునకు వెళ్ళుట దొంగతనమునకు ప్రాయశ్చిత్తమని నిశ్చయించుకొనవలెను. ఇకమీదట దొంగతనముగా నరుకులను దిగుమతి చేసికొనరాదని ప్రమాణము చేసికొనుటయే పరిహారము.

పారసీ రుస్తుంజీ:— నేను తమయొద్ద శరణుజొచ్చితిని. తమ యిష్టమువచ్చినట్లు చేయుడు.

తరువాత మహాత్ముడు సత్యపథమున నిలువఁబడి దావా వ్యవహారము నడపిరి. ఆ వ్యవహారము కోర్టువఱకు రాలేదు. కొలఁది జరిమానాతో ఆ వ్యవహార మంతటితో నాగిపోయినది. పారసీ రుస్తుంజీ ‘బ్రతుకు జీవుడా!’ యని పరమానందముతో మహాత్ముని సత్యసంధతను, సుగుణసంపత్తిని వేనోళ్ళు బ్రశంసించుచు నీ వ్యవహార కర్మకాండను కాగితముమీద వ్రాసి చుట్టము కట్టించి యీ కాగితపుపట మెల్లరికిఁ గానిపించులాగున తన వ్యాపార స్థలమున వ్రేలాడఁ గట్టెను. పాఠకమహాశయులారా! మన గాంధీమహాత్ముడు న్యాయవాదవృత్తియందును సత్యసంధుడై యాదర్శజీవితము గడుపుట యాశ్చర్యముగదా! వృత్తికొఱకు- ధనముకొఱకు సత్యము నెప్పుడును మహాత్ముడు దాచిపెట్టువాఁడు కాఁడని మహాత్ముని ప్రతిజీవితభాగము మనకు ఋజువుచేయుచున్నది. ఇందుచేత గాంధీమహాత్ముడు మాన

వుండు గదా! ఇట్టి మహాత్ముని జీవితము ప్రపంచమున
కాదర్శముగదా!

మహాత్ముండు గుజరాతిదేశమందు వైశ్యకులమున జన్మించెను. మహాత్ముండు దక్షిణాఫ్రికాయందు న్యాయవాదవృత్తి చేయుచున్నప్పుడు చెన్నరాష్ట్రీయులను సమయము వచ్చినపు డెల్లను మెచ్చుకొనుచుండెడివాడు. కొందఱు న్యాయవాదులు తమ కక్షిదారులకు చేయు మంచి లవలేశమైనను ఘనముగాఁ జెప్పుకొనుచు, ప్రతివాదుల న్యాయవాదులు చేయు మంచిని నెఱుంగనట్లు నటించురు. ఇట్టివారు సత్యమును దాచి యబద్ధములను సుబద్ధములుగాఁ బ్రచారము చేయునట్టివారు. మన మహాత్ముండు సత్యమే నమ్మినవాఁ డగుటవలన నెవరి విషయమున నైనను యధార్థమునే బయలుపఱచు స్వభావము గలవాఁడు. మహాత్ముండు చెన్నరాష్ట్రీయ సోదరులు తనకుఁ దోడ్పడిన విషయమునుగూర్చి “మదరాసుసోదరులకు నేననినచో ప్రాణము. నాకు వీ రెల్లవుడు గుర్తువత్తురు. ఎచటనేని అఱవవాఁడు గాని, తెలుఁగువాఁడుగాని కానిపించినచో వారిపూనిక, శ్రద్ధ, స్వార్థత్యాగము గుర్తురాకమానవు. వారందఱు నిరక్షరులు. వారి స్త్రీలును అట్టివారే. దక్షిణ - ఆఫ్రికాలో పోరు నిరక్షరులది. అక్షరము లెఱుంగని యోధులే అందు పోరాడిరి. ఆ పోరు బీదలకొఱకు. పోరినదియు పూర్తిగా బీదవారే.” (తెలుఁగు - ఆత్మకథ) యని పలుతావుల మెచ్చుకొనియుండిరి. మహాత్ముండు అఱవము - తెలుఁగు భాషల నేర్వఁ బ్రయత్నించిన ప్రయత్నమును ‘విద్య’ యను శీర్షికాభాగమనందుఁ జూడుడు.

దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ యుద్ధ విజయమునుగూర్చి పలువురు మిత్రులు తమను ప్రశంసించు సందర్భములందు మహాత్ముడు “బీదవారివలననే విజయము కలిగినది. ఆ యుద్ధాగ్రమున నిలువఁబడి ప్రాణములను పోగొట్టుకొనినవారే నిజమైన వీరుల”ని తమవిషయమును దప్పించి యితరులనుగూర్చి ప్రశంసా వాక్యములు పలుకుటనుబట్టి మహాత్ముని ధీరోదాత్తతకు లక్ష్యమిదియే యనుట నిర్వివాద విషయము.

మహాత్మునకు భారతీయులు, పల్లీపత్తనములందు ఆబాలగోపాల మానందాతిరేకమున స్వాగతమిచ్చు సమయములందు బ్రిటిషు వారి పరిపాలనా విధానమునుగుఱించి ప్రశంగించు సందర్భములలో బ్రిటిషు వారి పరిపాలనమందలి ‘నీతి’ మొత్తము మీఁద సుఖకరమ’ని సత్యమును దాఁచక మనసార ప్రభుత్వము వారి మంచిని మెచ్చుకొనుచుండెడివాఁడు. మహాత్ముడు చెప్పినది - చేయునది - తలంచునది యొక్కటియై యుండుట ప్రపంచ చరిత్రయందు సువర్ణాక్షరములతో లిఖింపఁబడుఁగాక!!!

సాహసము - ధైర్యము

బ్రిటిషు ప్రభుత్వమందలి నీతిని మహాత్ముడు తన దేశీయులకు గొప్పగాఁ జెప్పుచుండెడివాఁడు. అట్లే; బ్రిటిషుప్రభుత్వమందలి యవినీతిని నిందించుచు ప్రభుత్వముతో నిర్భయముగా నెదుర్కొనుచుండెడివాఁడు; అంతః కరణమందొకమాట బయటికొకమాట చెప్పుట మన మహాత్ముఁ డెఱుంగఁడు. మహాత్ముని హృదయ మెఱుంగుటకు శ్రమశోధన లనావశ్యకము. “దుర్భర ఖామములనుండి ప్రభుత్వమువారి తాత్కాలిక నివారణోపాయములతో నీ విశాల భారతదేశమును రక్షించుకొనలేదు.

అన్న సత్రమువంటి కదురుచేతనే వీరత్వముతో నిలిచి త్తామ పిశాచమును బాఱబ్రదోలి పోలీసురాజ్యమును బోద్రదోలవలెను. అని మహాత్ముడు చెప్పియుండెను. “ఇట్టి ప్రభుత్వమును బాఱబ్రదోలుటయే నా విధి” యని యథార్థమును వెలువరించు హృదయమునకు సాటి మఱేది లోకమునఁ గలదు? కఱవెచ్చుట? కాటకమెచ్చుట? ‘కఱపు పిశాచపుచేష్ట’ యని గాంధీ మహాత్ముడు ప్రభుత్వమునుగూర్చి చెప్పెను. న్యాయస్థానమందు విచారణ జరుగు సమయమందు మహాత్ముఁ డే విషయమును మఱుఁగుపఱచి మాటాడెడివాఁడు కాఁడు. “మీ చట్టముల ననుసరించి నేను చెప్పిన మాటలు - చేసిన పనులు దోషయుక్తములైనవియే యగును. ఆ చట్టములు నీతిబాహ్యములు మానహీనము గుటవలన, ఆ చట్టముల నుల్లంఘించుటయే నా విధి. నన్ను విడుదలచేసినను, తిరిగి ఆ శాసనోల్లంఘనమే చేయుదును. శాసనానుసారము పూర్తి శిక్షను విధింపుఁడ”ని గదా మన మహాత్ముడు చెప్పట!

త్రికరణమందు దోషములేని సత్య సంధులకు భయమెచ్చుట? నిర్భయముగలవారే నిబ్బరముగానున్నది యున్నట్లు చెప్ప సమర్థులు! ఆ నిండుదశమ గలవారు ఒక వ్యర్థకార్యము కూడ నెప్పుడు సహింపరుగదా!

దేశభక్తుడు మకాలానామహమ్మదాలీ యొకప్పు డొక మహాసభలో నుద్రేకపూరిత హృదయముతో నాంగప్రభుత్వమును విమర్శించుచు సహింసాధర్మమునకు విరుద్ధముగా చార్లస్టన్యము ప్రేరించుచు నుపన్యసించెనని యప్పటి రాజప్రతినిధి తపకు ఆ యుపన్యాస నివేదిక చూడఁగా మహాత్ముడు

మాలానా మహాత్ముడాలీయొద్ద క్షమాపణ దీసికొని యా ప్రతిని రాజప్రతినిధి కందజేసెను. ఆహా! మహాత్ముని చిత్త శుద్ధిని వివరించి చెప్ప నేరికి శక్యము? ఆలీపోదరులు, ఒకచోట భారత సైనికులు సైన్యమును విడిచి రావలయు ననుచు మాటాడిన విషయమును దోషముగాఁ బ్రభుత్వ నివేదికయందుఁ జదువుటతోడనే, భారతదేశ సంపదతో సైన్యమును బోషించుట, దమననీతితో నకృత్యములను గావించుట మొదలు గాఁగల దౌష్ట్యముల నెఱపు ప్రభుత్వ సైన్యమం దుద్యోగియై కాని, మఱి యెందైనను జేరి కాని ప్రభుత్వమునకు సహాయ పడుట దేశగౌరవమునకు భంగపాలుని నివేదిక యొకటి వ్రాసి తానే యందు ముందు సంతకము చేసి భారతీయులందఱిచేతను జే వ్రాళ్ళు చేయించిన వీరుఁడు మన మహాత్ముఁడు. 'అలుగుటయే యెఱుంగని మహా మహితాత్ముఁడజాతశత్రువే యలఁగిననాఁడు' ..... ప్రభుత్వ మొక లెక్కయా?

కాశీ హిందూ విశ్వ విద్యాలయమునందు ధైనంది నాభివృద్ధితో నొడలువంచి చక్కగాఁ జరుపుకొను విద్యార్థులను, ఆంగ్లదేశమందుఁ బుట్టి ప్రసిద్ధురాలైన అనిబిసెంటును దేశీయోద్యమమందు నాకర్షించినది మహాత్ముని సత్యసంధతయే గదా! లాహోరునందుండిన 'లారన్సు' శిలావిగ్రహఫలకమున కలముకావలయునా? కత్తి కావలయునా? యను నాత్మ గౌరవ హీనమగు వాక్యమును జూచి యా శిలా ప్రతిమ భారతదేశగౌరవమునకే భంగపాలుగా నున్నదని సత్యాగ్రహము చేసి యా శిలావిగ్రహమును యటనుండి తీసివేయునట్లు లాహోరు పౌరులను బురికొల్పినది మహాత్ముని ధైర్యము

గాదా? కెనడా రాకుమారుని రాకను - మానవేల్పు యువ రాజు రాకను నాదరింపక నిరాకరింపవలయునని దేశమును మేలు కొల్పినది మన మహాత్ముని ధైర్యముకాదా? శాసనోల్లంఘనము నకు 'సబర్బతీ - ఆశ్రమము' నుండి 'బార్డోలి' కిఁ బయనమైనప్పుడు చౌకీ చౌరా హత్యా దురంతములను విని యా శాసనమును నిలిపివేయవలయునని ప్రభుత్వమును వ్రాతమూలమున శాసించినది మన మహాత్ముని ధైర్యము గాదా? బుద్ధి బలమునను భుజబలమునను తమకు మించినవారను ద్వేషమున 'మిక్కారిలరు' అను జర్మనుదేశీయునిఁ జావమోది కులుకుచున్న బ్రిటీషువారి దౌర్జన్యమును బాహాటముగా వెల్లడించిన ధైర్యమెవనికిఁ గలదు? మహాత్ముని ధీరత్వమును గుఱించి వ్రాయఁబూనిన నెంత గ్రంథమగునో!

“నేను భారతదేశము పర్యటించినప్పుడు భారతీయులు, చదువుకొనిన భారతీయులు; నిర్వాహరమున - నిరుద్యోగమున బాధపడుటను జూచితిని.....బాహాటముగా వారు తమ యభిప్రాయములను వెల్లడించుటకు భయముచే వెనుకాడుచుండిరి; ఏకాంతమున నే విషయమునైనను జెప్పటకు భయపడుటలేదు.....మానముదాల్చినయెడల నే నేమియుఁ జెప్పలేను. భగవంతునకు భయపడవలసిన మానవుఁడు - ఆతఁడెట్టి వాఁడైనప్పటికి - భయపడవ. నీ పనిలేదు. సత్యమును మీరు ఏదో యొక విధముగాఁ జెప్పలేకపోయినయెడల, అందులకు భయమే కారణమైయుండును.....భగవంతునకు భయపడి నడుచుకొనువాఁడు వేతెద్దానికి భయపడరాదు.”

“సత్యములేని స్వరాజ్యము నిష్ఫలము. సత్యమును గ్రహించుటకు దేశమునకుఁ గొంతకాలము పట్టును.”

“ధైర్యమునగా నిశ్చితార్థమును బొందుటకు ముందు, మొదటగా భయమునకు లోబడకుండఁగోరుటయే యని నాయభిప్రాయము. ఇది యాత్మజ్ఞానము లేనిచే పొందుటకు సామాన్యముగాదు. (అందుచే) భగవంతునిమీఁది భయము, మానవుడు భయపడుటను బోఁగొట్టును”

అని మహాత్ముడు సత్యమును ధైర్యమును నిర్వచించి చెప్పట వివేకోదయమునకు మార్గమగుచున్నది.

ఆత్మస్తుతి స్వార్థమును లేనప్పుడు సత్యము, ధైర్యము మానవుని యాత్మశక్తిని బెంపొందించును. ఇట్టి యాత్మశక్తియే మానవుని యాత్మశక్తి. ఇట్టి యాత్మశక్తి పరార్థపరుల జీవితములను మేలుపఱచును. స్వార్థపరులకు నీయాత్మశక్తినిప్రయోజనము. రజస్తమోగుణములను గలిగించు నాహారపదార్థములు భుజించువారు కోపతాప విరోధాది గుణములు గలవారగుదురేని కాని, యాత్మశక్తికలవారుకారు. ఇట్టివారు ఆత్మశక్తిలేని కారణమున భయావృతచేతములై తమను రక్షించుకొనుటకుఁ గాను ఆయుధోపకరణములు సంపాదించుకొని యితరులను హింసించుటకునుగూడ సిద్ధమగుదురు. భయముచే నాయుధమును దాల్చినవాఁడు ఆత్మశక్తి నెట్లు సంపాదించుకొనఁగలఁడు? ఆయుధమునుజూచి భయపడని యాత్మశక్తిచే నెదుర్కొనువాఁడే నిజమగు వీరుడు. కోపతాప విరోధాది గుణములు ఆత్మశక్తిని నణగింపఁజేయును. యుద్ధమునకైనను గావలసిన యాయుధములు సత్యము, ధైర్యమున”ని మహాత్ముడు పదేపదే చెప్పి యుండెను సత్యము ధైర్యము ఆదర్శజీవితమునకుఁ గావలసిన ప్రధానగుణములు.

ఆ త్మ జ్ఞా న ము

సత్యము, ధైర్యము ననుగుణములు మానవుని యహంకారమునుజంపి యాతని యందణగారియున్న యాత్మ శక్తినిఁ బ్రజ్వలింపజేసి మానవుని నున్నతికిఁ దెచ్చును. ఈ యాత్మజ్ఞానము సహనము, వినయము, ప్రేమ మొదలగు సద్గుణములను బెంపొందించును. తన క్షేమము నేగాక, యితరుల క్షేమమునుగూడ సంరక్షించును. ఇట్టి యాత్మజ్ఞానముగలవారు ఎల్లప్రాణులను దమ ప్రాణమట్లు భావించుకొందురు. ఆత్మజ్ఞాన సంపన్నులు ఏప్రాణికి హింసచేయఁబూనరు. ఏ కారణమున నెవరికి నెన్నఁడు హానిచేయరు. అట్టివారు లోకపూజ్యులగుదురు. ఇతరుల సుఖమే తమసుఖముగా భావించుదురు. ఇట్టి యాత్మజ్ఞాన సంపదగలిగి యుండుటయే యాదర్శ జీవితమునకు ముఖ్యము. ఆదర్శజీవితము గలవానికి అహింసాధర్మము కరతలామలకము.

సత్యసైన్యములు కలిగిన యెడల నాత్మజ్ఞానము కలుగును. ఆ ఆత్మజ్ఞాన మభివృద్ధి యగుటకు, రక్షింపఁబడుటకు మానవప్రతమవశ్యాచరణీయమని పెద్దలందురు.

నిరశఃప్రత మవలంబించినప్పుడును మానవప్రత మాచరింపనగును. మానము; శరీరమందలి నాడులను, ఆ నాడులు బుద్ధిని బ్రకాశింపజేయును.

ఇక్కారణమున మానము మనోవాక్కాయములకుఁ బుష్టిని, మనస్సునకుఁ దుష్టినిచ్చును. కావున మానము సర్వవిధముల శ్రేయోదాయకమని తెల్లమగుచున్నది. ఆదర్శజీవిత సౌభాగ్యమునకు ఆశయసంపత్తికి మానము సర్వవిధముల శక్తి

సామర్థ్యములను నిచ్చుననుట తథ్యము. కావున మానము సర్వ గుణ ప్రపూర్ణమైనదని తెల్లమగుచున్నది.

మన ప్రాచీనులు పెక్కండ్రు బ్రహ్మచర్యము నేఱపిన కథలు కలవు. ప్రాచీన కాలమందలి మహర్షుల జీవితచరిత్రలను బరికింతుమేని మానవ్రతాచరణము కావించినట్లు స్పష్టము కాగలదు. మహాత్ముడు మానవ్రతాచరణముచే గలిగిన పెక్కు అనుభవములను తన జీవితమూలమున వెల్లడించి యుండెను. అందు నొకటిరెండు అభిప్రాయముల నిటఁ జదువు కొందము.

“మానమునందు నా కేర్పడిన నిశ్చయము పెంపొందు చునే యుండెను; ప్రతిదినము ప్రార్థనను నేను మానముతో జేయుటకద్దు.

“మానము తాకిక ప్రవృత్తికి వైదిక ప్రవృత్తికి గూడ నావశ్యకము.”

“మొదట కార్యవ్యగ్రత నుండి విశ్రాంతినిగోరి మాన వ్రతము పూనితిని. ఆ సమయము నా కెంతయో యానంద ముగా నుండెడిది. దినక్రమమున భగవంతుని మీఁద బుద్ధి నిలుపుటకుఁ దోడ్పడెను. నేటికిని నేను మానవ్రతమునకే పుట్టింపఁ బడితినేమో యను జ్ఞానము నాకుఁగలదు.”

మహాత్ముని మానవ్రతమును ప్రశంసించుచు పాశ్చాత్య పండి లెందఱో ప్రశంసించిరి. అందు నొకరిద్దఱి అభిప్రాయము లను బాఠక మహాశయులకై యిట పొందుపఱచు చున్నాను.

“సోదరుఁడు కైల్సు, ప్రాన్సురాజు సెయింటు లూయినూ,

ఒకసారి కలిసికొనిరి. ఒకరినొకరు పరామర్శించుకొని ముద్దిడుకొనిరి. ఆ సమయమున నా యిద్దఱును ఎట్టి మాటయు మాటాడుకొనలేదు. కరస్పర్శ కావించుకొనిరి. ఎట్టి మాటయు లేకయే వేతైరి. ఈ విషయమును సోదరుఁడు కైల్లు “మేమిద్దఱుము నోరుతెరిచి మాటాడుకొనిన దానికంటె మానము చేతనే యెక్కువగా మాటాడుకొనుట యలవాటు” అని చెప్పెను. ఈ యనుభావమును నేను గాంధీమహాత్ముని ప్రత్యక్షమున సనుభవించితిని.”

—ఎమ్. జోన్ను.

“గాంధీమహాత్ముఁడు లండను నరగమందున్నప్పుడు మా బడికి విచ్చేసెను. బాలురు వేడుకమీఱ నెదురుకోలిచ్చిరి. నాఁడు మహాత్మునకు మానము. వచ్చి నేలమీఁదఁ గూర్చు నెను. కదురుతో నూలువడుకుచుండెను. మహాత్ముఁడు మానము, ఎల్లరు మానము, మాటయే లేదు.”

—మాంటుస్సోరి.

మానప్రతాపరణముచే ఆత్మజ్ఞానము, సహనము, వినయము, ప్రేమ మొదలగు గుణము లబ్బును. మానమువలన మానవుఁడు తన క్షేమముకంటె నితరుల క్షేమమునకు మక్కువ పడును.

మా న ము

మానము వలనఁ గలుగు లాభము లనంతములు. శక్తి సహన ధైర్యాది గుణములు గలిగి సర్వవిధముల నుత్తేజపఱచి మానవుని సత్వశీలునిగాఁ జేయఁగలదు. మానవుని యభ్యున్న

తిక్కి అహంకారము తొలుదొల్తుగా నశింపవలెను ? ఆ పిమ్మట మమకారము. ఈ మహంకార మమకారాది వికారములు సశించినదాని మానవాభ్యుదయము కలుగఁ జాలదు. ఈ విషయమై మన ప్రాచీన గ్రంథములు పెక్కు విధముల వా కొనుచున్నవి. అందు మితభాషణము ముఖ్యము. ఈ విషయము గ్రంథాదిని నూత్నముగాఁ జెప్పఁబడి యుండెను. మహాత్ముడు మానవప్రతాపరణముచే నహంకారాది వికారముల నణచుకొనఁగలిగెను. మానమును గుఱించి మహాత్ముడు,

సత్యము - ధైర్యము

మహాత్ముడు బాల్యమునుండియు మితభాషి. మితభాషణము సత్యమును వచింపజేయును. అందువలన ధైర్యము కలుగును. ధైర్యము సత్యమును, సత్యము ధైర్యమును గాపాడుచుండును. సత్య ధైర్యములు పరస్పరాశ్రయములు.

సత్యమననేమి ? సత్యమువలన మానవత్వము రక్షింపఁబడును. మానవత్వము వలనఁ బ్రపంచము రక్షింపఁ బడును. అందుచే శాంతి సౌఖ్యము లొనఁగూడును. సత్యమే దైవమని మహాత్ముని యభిప్రాయము. మహాత్ముడు,

‘ఎన్నఁటికి ఉండునది యొకటి. అది సత్. సత్ నుండి పుట్టినది సత్యము. సత్యమే దేవుడు.’

అనియు,

“సత్యమును శోధించుట యన భగవంతుని దెలిసికొనుట. అదియే ప్రాణులు పొందఁదగిన పరిపూర్ణదశ”.

అనియును,

“సత్యమునకు మించినదేదియులేదు. సత్యమును సాధించుటకు మనము ప్రయత్నింపవలెను.”

అనియు వ్రాకుచ్చిన మాటలు మనము మననముచేయుఁ దగినవని గ్రహింపుఁడు.

అ హింస

అహింసాధర్మమేది? అహింస యనగా హింసకానిది; లేక హింస లేనిది. దీనినిబట్టి యితర ప్రాణులను హింసింపకుండుటను అహింస యని యర్థము చెప్పుదురు. కాని అహింస యను పదమునకు విమర్శించుకొలది విరివిగా నర్థము కలదిగాఁ గాని పించును.

అహింస యను పదమునకు ఇతరులను హింసింపకుండుట మాత్రము కాదు; తనను ఇతరులు హింసించుచున్నాడును వారి మీఁదఁ గోపము చెందరాదు; ఆ హింసించువారిని హింసా కర్మమునుండి రక్షింపఁదలంచి, వారిని బ్రేమించుచు కష్టముల నైన సనుభవించుట 'అహింస' యను పదమున కర్థమని చెప్పుకొన వచ్చును. ఇతరులకు హానిచేయు కుండుటయును, ఇతరులు చేయు హానిని ప్రేమతో సనుభవించుటయును 'అహింస' యను నెడల అహింసా ధర్మమం దెన్నియో సుగుణములు గలిగియుండును. ఇతరులకు హింసచేయకుండుటయు, ఇతరులు చేయు హింసను సహించుటయును - అందును బ్రేమతో సహించుటయును - ఎంత యపూర్వము ! కాఁగా నది యెట్లు సాధ్యమగును ? మన మనుకొనిన యా అహింసాధర్మ మెవరియందుఁ గాన నగును ? అట్లుండుట, లోకమందు సాధ్యమా ? ఎంతటి

మహనీయులు క్షే_న క్షి_త్తి యపూర్వముగు అహింసాధర్మ మాచరించుట, పట్టువడట సాధ్యమా? సరేంద్రియములను జయించిన సంయమిం_్రులు సహితము అహింసా ధర్మమును నిర్వహింపలేనప్పుడు మఱి యెవరికి సాధ్యమగును? సమస్త జ్ఞాన ప్రపంచమున అహింసా ధర్మముకంటె నుత్తమ ధర్మ మొందు లేదని చెప్పనచ్చును.

ఈ కారణమును బట్టియే 'అహింసా పరమోధర్మః' అని మన ప్రాచీన జ్ఞానవేత్తలు బోధించి యుండిరి. సాధారణముగా అహింస యనుటకు హింస చేయకుండుట యని యర్థము చెప్పట కలదు. హింసచేయనివారే పుణ్యులని మన మనుకొను టయుఁ గలదు. సర్వసద్గుణ ప్రపూర్ణ మును సర్వదుర్గుణ రాహిత్యమును గలది యహింసాధర్మము. మనుష్యుఁడు తన యెడఁ గల దుర్గుణముల నన్నిటిని గొఱచ్రొలు స్థితి, యహింసా ధర్మ స్థితి యనబడును.

ఈస్థితి వలననే లోకమున జీవిత మేర్పడుటకుఁగారణ మగుచున్నది. ప్రపంచమందు మానవుఁడు చదువుకొను టయు, కృషి చేయుటయు, పెండ్లాడుటయు, బిడ్డల గనుటయు, ప్రేమించుటయు నేర్పడుటకుఁ గారణమేమి? తుదకు నే ప్రాణిని హింసింపక, ధర్మమున నడచుకొనుట గొప్పస్థితి నందుటకేగదా? ఇతరులను కోపించినను, చెడుగునకు చెడుగు చేయుచున్నను, ఈ స్థితి యంతమగును. హానికి హాని చేయక ప్రేమతో నా హాని ననుభవించు సహనబుద్ధి గలవాఁ డొక్కఁడే తనవలె నితరులను స్నేహబుద్ధిని జూచుటకు సమర్థుఁ డగును. మనస్సునందు హింసాబుద్ధి గలవాఁడు తనవలెనే యితరులను జూచుకొన నెట్లు సమర్థుఁడగును? అహింసకు- అహంకారమునకు బొత్తిగా

పొత్తు కుదురదనుట నిక్కము. ఈ యహింసా ధర్మమే మానవుని సహజ ధర్మము. సహజముగ నాదర్శ జీవితమునకు మూలమైనది యీ యహింసా ధర్మమే.

ఈజ్ఞానమును బోధింపని మతము లోకమందులేదు. సర్వ మతములు 'అహింసా ధర్మమును బోధించుచున్నవి. ఇతరులు చేయరాని చెడుగును జేయుమని యేమతమైనను బోధించునా? వివిధ నామములతోఁ బిలువబడు మతము లన్నిటిని అహింసా ధర్మ మను నొక పేరుతోఁ బిలువ వచ్చును. పూర్వమే యీ ధర్మమునకు పెక్కుమంది జ్ఞానవేత్తల శ్రీకారమును జాటిరి. ఈ ధర్మము మానవునకు యుక్తము నాచరణీయము నగు మత ధర్మముగాఁ బోషింపబడుచు వచ్చుచున్నది. అశోక చక్రవర్తి ఆత్మజ్ఞానము; దయాసాత్రమై యీ భూమియందు వ్యాపించి స్థావర మేర్పటచుకొనుటను ఎవరు కాదనగలరు ?

ఈ రీతిని బెరుగుచు వచ్చిన ధర్మము ప్రపంచమందు యంత్రములు పుట్టిననాటినుండి క్షీణింపఁ దొడఁగెను. ఇప్పుడు ప్రపంచమును బాలించుచున్న స్వార్థపరత్వముగల ప్రభుత్వము లన్నియు హింసాపూరితములు. ఆప్రభుత్వములకుఁ దగినట్లు దేశమందలి జీవనపద్ధతులు హింసాపూర్వకము లగుచున్నవి. ప్రపంచము మారణ వ్యాపారమునకుఁ బడికట్టురాయిగా మాటుచున్నది.

ఇట్టి దినములందు ప్రపంచమునఁ బ్రాచీన ధర్మములుద్ధరించుటకు కొందఱు మహానుభావులు నచ్చటచ్చట నుద్భవించుచుందురు. వారిలో ముఖ్యముగా నిద్దఱు మహాపురుషులను బేర్కొనఁదగును. అందు, ఒకరు రష్యాదేశమం

దుడ్చివించిన టాల్పాయి; మఱియొకరు మన నోములపంటయై మన దేశమం దవతరించిన గాంధీమహాత్ముడు. టాల్పాయి మనస్సులో - మాటలో - వ్రాతలో అహింసా ధర్మమును బ్రబోధించువాడు. మన గాంధీమహాత్ముడు ఆ అహింసా ధర్మమును సమగ్రముగాఁ దన యనుభవమునకుఁ దెచ్చుకొని ప్రపంచమం దా ధర్మమును వ్యాపించుటకుఁ బ్రయత్నించు వాడు.

గాంధీమహాత్ముని జీవితమందు అహింసాధర్మ మభివృద్ధి గొంచినదనియు, మహాత్ముడు లోకమం దా ధర్మమును వ్యాపింపజేయుట కేవిధముగాఁ బ్రయత్నించుచున్నదియు మహాత్ముని జీవితమును (ఆత్మ కథను) కనుగలిగి చదువు కొనుడు. ఈ గ్రంథ లక్ష్యమునకుఁ గొన్నిటి నిట నుదాహరించుచున్నాడను.

మాంసము తినకుండుట

మహాత్ముడు జన్మించిన కులము మాంసభక్షణము చేయని కులము. 'ఆహారము ననుసరించి బుద్ధి పెంపొందున'ని పెద్దలందురు. పెద్దల వాక్యానుసారము మాంసాహారము భుజింపకుండుట అహింసాధర్మ మనుష్ఠించుటకుఁ గారణభూతుఁ డాయెనని యొకవిధమునఁ జెప్పవచ్చును. 'మాంసాహారము విసర్జించుటయే అహింసా ధర్మమ'ని కొందఱు పెద్దలందురు. అది యొక కారణము కావచ్చును. కాని యంతమాత్రముననే యహింసాధర్మ మనుష్ఠించినవా రైరనుట తలఁపరాదు. మాంసాహారము ముట్టని వారెందఱో లోకమందు హింసాకర్మ చేయుచున్నారనుట యెల్ల రెడిగిన విషయమేగదా ! మాంసా

హరిమునకు పారంపర్యముగా నలవాటు పడినివారును హింసా కర్మములను జేయుచుండుట మన మెఱుంగుదుము. వారు మాంసాహారిమును దినకయే యితర హింసాకర్మ రతులగు చున్నారు. మాంసాహారిమును కావించినంతమాత్రముననే వారు దయార్థి హృదయు లగుదురా? మాంసాహారిమును భుజింప రాదనుటలో నాంతర్యమేమి? జీవహింస చేయరాదనుటయే గదా! పారంపర్యముగా మాంసాహారిము సేయనొల్లనివారు సహితము ప్రాణిహింస చేయువారే యగుదురు. ప్రాణిహింస యనగా హత్యచేయుట మాత్రమే గాదు. హత్య చేయకయే యితరులను హింసించుట, యితరుల యూడిగముచే బ్రదుకుట, వడ్డీలతో బాధించుట, దొంగతనము చేయుట, మత్తు పానీయ ములు సేవించుట, పరకాంతలను మోహించుట, అబద్ధ మాడుట మొదలగు చేయరాని పనులు చేయుట హింసాకర్మ ములే యగును. అందుచే మాంసాహారి విసర్జన మొక్కటియే మహాత్ముని యాశయమని భావింపరాదు. మాంసాహారి విసర్జనముతోఁబాటు గార్హస్థ్యము, త్యాగము, జీవితలక్ష్యము, కోపము లేకుండుట, అబద్ధ మాడకుండుట, అపకారమునకుఁ బ్రతిక్రియ చేయకుండుట, సహనము మొదలగు సత్యాగ్రహ గుణములు గలవారు జ్ఞానులు లేక అహింసా ధర్మమూర్తు లగుదురు.

ఆ స్మృత్యంత

మహాత్ముడు చిన్నతనముననే యస్మృత్యంత మానవ సంఘమునకు విద్రోహకరమని గ్రహించుట మహాత్ముని గొప్ప తనముచెప్పకయే చెప్పచున్నది. మానవులందొకఁడు స్మృత్యుడు

మఱియొకఁ డస్పృశ్యుఁడనిభావించి యారెండవవానిని బాధించు నట్టి భేదిభావము మానవునకుఁ గళంకమగును. సదసద్వివేకము గల మానవుఁడు పుట్టుకనుబట్టి యెచ్చులొచ్చుల నిర్ణయించుట స్పృశ్యతా స్పృశ్యతలు నిర్ణయించుట యుక్తమా? సాటివారి నస్పృశ్యులనుగా భావించు మానవులు తమ మానవత్వమును గోల్పోవుట కాదా? అస్పృశ్యతను బాటించు మానవుఁ డెంత విజ్ఞాని యైనను మూఁఘుఁడే యగును. 'మానవులలో నస్పృశ్యులుందురా? ఆహా! ఎంతటి మార్భ్యమ'ని బాల్యముననే భేదపడు జ్ఞాన హృదయముగలవాఁడు మన గాంధిమహాత్ముఁడు. అజ్ఞానమువలన తన జీవితమందు ఏ ప్రాణికిని హింస చేయరాదను సంకల్పము గలవాఁ డగుటవలన గాంధిమహాత్ముఁడు బ్రాహ్మణుఁడు - జగమెఱిగిన బ్రాహ్మణుఁ డయ్యెనని చెప్ప నగును. ఈ గ్రంథమందలి 'పుట్టుక' యను ప్రకరణమందీ యస్పృశ్యత విచిత్రీకరించితిమి.

తప్పలను సహించుట

మహాత్ముని దక్షిణాఫ్రికా జీవితము మహాత్ముఁ డగుటకు నాంది యని తలఁపవచ్చును. దక్షిణాఫ్రికాలో దోసిళ్ళతో ధనము సంపాదించు బారిష్టరువృత్తిని పిశాచవృత్తిగా భావించి యద్దానిని ద్యజించి పీడిత ప్రజానీకమునకు సేవచేయ సంకల్పించి తన సర్వస్వము దేశసేవకు వినియోగించిన మహాత్ముని గొప్పతనమును గీర్తించుటకు మన మెంతవారము? దక్షిణాఫ్రికా యందు తెల్లవారిచేతను, ఇతరులచేతను దాను దెబ్బలు తిననప్పుడును, చెఱసాలయందు నిర్బంధింపఁబడి నప్పుడును, ఇతరుల మలమూత్రాదికముల పాకీ దొడ్లను బరిశుభ్రము

చేయునప్పుడును మన మహాత్ముడు చలించి యెఱుంగెడు. ఎవరి నెప్పుడు నేమియు నని యెఱుంగెడు; పోలీసులు నడివీధి యందుఁ దనను గొట్టినను, మిత్రులు బలవంతపెట్టినను ఆ పోలీసుల మీఁద కేసు పెట్టి యెఱుంగెడు; తనను బావమోది యీడ్చిన ఆఫ్ఘనీయుల నేవిధమునను బాధింపవలదని 'ఎస్కాంబే' యను నధికారినిఁ బ్రార్థించిన కరుణాసముద్రుఁడు మన మహాత్ముడు. దక్షిణాఫ్రికా తెల్లవారు మూర్ఖులై మన భారతీయులను హింసించుచుండుటను జూచి మన మహాత్ముడు జేమి చేసెను? అట్లు బాధించుచున్న తెల్లవారిని తిరిగి బాధింపవలయుననియో, కొట్టవలయుననియో మన మహాత్ముడు అచటి భారతీయులను తెచ్చుకొట్టలేదు. మహాత్ముడు 'అయ్యో! భగవంతునిచే సృష్టింపఁబడిన యీ తెల్లవారు మూర్ఖులై సోదరభావమునే చంపుకొను చుండిరి. మూర్ఖులై లేనిచో, నీ తెల్లవారు మఱచివారు కాఁగలర'ని యీ తెల్లవారిని తెల్లముగాఁ బ్రేమించుచు, భారతీయులను సహనశక్తితో నెదుర్కొనుటకు సిద్ధము చేసెను. దక్షిణాఫ్రికా తెల్లవారికి సోదరభావమును గలిగించుటకు తనతోఁబాటు భారతీయులను గవ్వసహిష్ణుల గలవారినిగాఁ జేసెను. భారతీయులను సత్ప్రవృత్తి గలవారినిగా దిద్దితీర్చిన మహాత్ముని గొప్పతన మెన్నఁటికి మఱువరానిది.

నిరశన ప్రతము

అహింసాధర్మముమీఁద మహాత్మునకుఁ గల ప్రేమ యసారము. మహాత్ముడు తాను నిరశనప్రతమును బూని త్రికరణశుద్ధిగా నహింసాధర్మ మాచరింపవలయునని లోకము

నకు బోధించుట యపూర్వము. పేదలను గనికరించుట న్యాయ మనియు, పేదలను బాధించువారిని బొరఁబాటునైనను బరుషము లాడవలదనియు, వారి హృదయ పరివర్తనమునకై నేనీ నిరశనవ్రతము పూనుచున్నానని మహాత్ముఁడు మనోజ్ఞానియై మానవాళినిఁ బ్రబోధించెను.

కుటుంబము

ఈ కథవలన మనకు అహింసాధర్మము స్త్రీ మూలము ననే కలుగునని బోధపడుచుండుట లేదా! కావున అహింసకు గేస్తుఁగాలు, గార్హస్థ్యము మూలమని స్పష్టము.

మగవాఁడు మగువను గూఁజియుండున కాపురమే క్రమ క్రమముగా, కుటుంబముగా నభివృద్ధి యగుచుండును. ఆలు మగలు అహింసాధర్మ పరాయణులై తమ సవాజీవనమును నేర్చున నడుపుకొందురేని వారి కుటుంబముకూడ అహింసా ధర్మ పరాయణమై విలసిల్లఁగలదు. గృహమున మొలకెత్తిన యహింసాధర్మాంకురము కాలక్రమమునఁ గుటుంబమందుఁ బ్రాణి, మెలమెల్లగా గ్రామము, దేశము, ప్రపంచములందు వర్ధిల్లఁగలదు. లోక మొక కుటుంబముకదా!

“అహింస, కుటుంబమందుండియే పెంపు వహింపవలె” నని మహాత్ముఁడను గ్రహించిన యనుభవవాక్యములు ప్రపంచ సౌభాగ్యమునకు మూలము.

అహమ్మదాబాదు గుడ్డలమిల్లులకుఁ బ్రసిద్ధి. అచట ఆ మిల్లు పరిశ్రమవలనఁ బెక్కురు సుఖజీవనము చేసికొను చుండిరి. ఆ పరిశ్రమశాలలందు వేలకొలది పారిశ్రామి

కులు పనిచేయుచుండిరి. ఆ సగరమందు 1918 సెప్టెంబరుమాసములో 'ప్లేసు' విపరీతముగా వ్యాపించుటవలన ఆ వ్యాధికి లోనై ప్రజలు సంకటపడుచుండిరి. అందుచే నవటి పార్శ్వాశ్రమికులు భయపడి ప్రక్క పల్లెలకు దలదాచుకొనుటకు బయలుదేరిరి. ఆ సంగతి మిల్లు యజమానులు తెలిసికొని తమ మిల్లులు మూతపడునని భయపడి పార్శ్వాశ్రమికులకు నూటికి డెబ్బదివంతున సంబంధము పెంచినట్లు ప్రకటించిరి. పాపము, దారిద్ర్యముచే బాధపడుచున్న యా పార్శ్వాశ్రమికులు ధన పిశాచమున కాశచేంది ప్రక్క గ్రామములకు వెళ్ళదలచినవారు తమతమ పయనములను మానుకొనిరి. వ్యాధి తీవ్రత తగ్గినప్పటికీ మిల్లు యజమానులు తాము పెంచిన పార్శ్వాశ్రమికుల జీతమును నిలిపివేసిరి. అందుచే మిల్లు యజమానులకు - పార్శ్వాశ్రమికులకుఁ బలువిధములుగా వివాదము కలిగెను. యజమానులు నూటి కిరువదివంతున జీత మధికము చేయఁగలమని చెప్పుదురు. పార్శ్వాశ్రమికులు నూటికి నేబదివంతునఁ బెంచవలయునని యడుగుదురు. ఇట్టి వాదములతోఁ గాలము గడచి పోవుచుండెను. పార్శ్వాశ్రమికులు జీతములు లేక జీవనమునకుఁ గటకటపడుచుండిరి. మిల్లు యజమానులు తమ పిడివాదమును నడలంపరై రి. ఇటు తెగలమధ్య కలతలు - స్పర్థలు పెరుగఁ జొచ్చెను.

అట్టి సమయమున 'చాంపరా' యందుండిన గాంధీ మహాత్మునకీ విషయమును 'అసనూయాబాయి' అను నామె చెవినివేసెను. ఇక నేమి? "సిరికింజెప్పఁడు శంఖచక్రయుగమున్ జేదోయుసంధింపఁడేపరివారమున్ జీరక" గజేంద్రుని గాపాడుటకై వెడలు వెన్ను నివలె, మహాత్ముఁడు వెంటనే అహమ్మదాబాదుపోయి

యచటి పరిస్థితిని స్వయముగా నాకళించుకొని పారిశ్రామికుల కోరిక న్యాయమయినదని తెలిసికొనెను. పారిశ్రామికులవాదము న్యాయము క్తమగుటవలన వారిపక్షమునఁ జేరి యీ పారిశ్రామికులకోరికలు ఫలించుటకై ప్రయత్నము చేయఁబూనెను. నిరుపేదల న్యాయము ఫలించుట దేశకళ్యాణముగదా! నిరుపేదల బాధలువిని జాలిపడి వారికి నహాయపడకుండ మనమహాత్ముడుండఁగలఁడా? మహాత్ముని యాత్మశక్తి యీ పేదలబాధల నివారింపఁజాలదా? ఆ యహమ్మదాబాదు మిల్లు యజమానులలోఁ గొందఱు మహాత్ముని కాప్తమిత్రులును గలరు. ఆ స్నేహము మహాత్ముని కార్యదీక్షకు న్యాయదక్షత కడ్డురాలేదు. మహాత్ముడు, మిల్లు యజమానులకు—పారిశ్రామికులకు న్యాయము కలుగునట్లు వారివివాదములు పరిష్కరింపఁబూనెను. మా మిల్లులలోఁ బనిచేయునట్టివారికి—మాకుఁ గలిగిన వివాదములలో నితరుల జోక్యమేల? మా యిటుతెగల వివాదములను మేము పరిష్కరించుకొనలేమా? ఇతరులు పిలువని పేరంటముగావచ్చి యీ వివాదములందుఁ దలఁదూర్చనేల? అనవసరముగా మీమధ్యవర్తిత్వమేల మహాత్మా? యని మేల మాడుచు మహాత్ముని మధ్యవర్తిత్వమును మిల్లుయజమానులంగీకరింపరైరి. అంతట మహాత్ముడు ఏకారణమునైన నేమి మూర్ఖతవహించుట మేలుకాదనియు, దమకిచ్చుచున్న జీతమున కిష్టపడి మిల్లులకు వెళ్ళువారి నెవరును 'వలద'ని నిర్బంధింపరాదనియు, మిల్లులకుఁ బోవకుండ పనిని నిలిపివేసిన వారెవరును దిండికై తిరిపెమెత్తుకొని పొట్టపోసికొనరాదనియు, పనిమానుట యెన్ని దినములయినను మిల్లుయజమానుల శరణు వేడరాదనియు, నితరముగాఁ గూలినాలిపనులు చేసికోవచ్చుననియు మొదలగు కొన్ని కట్టుబాటు లేర్పఱచి మిల్లుపనులను నిలిపి

వేయవలసినదిగాఁ బారిశ్రామికులను గోరెను. కోరినతడవుగా నా పారిశ్రామికులు మహాత్ముఁ డాజ్ఞాపించిన నియమములను దలదాల్చి మిల్లుపనులకుఁ బోనొల్లమని శపథములు పూనిరి.

రెండు వారములు పారిశ్రామికులు మహాత్ముని యాజ్ఞానువర్తులై, నియమబద్ధులై సమ్మెచేసిరి. మూడవ వారములో నా పారిశ్రామికులలోఁ గొందఱు స్వార్థపరులై మిల్లుపనులకు వెళ్ళుట కారంభించిరి. అయినను పెక్కుమంది వెనుకటియట్లు సమ్మె నిర్విఘ్నముగా జైత్రయాత్రవోలే సాగించుచునే యుండిరి. మిల్లుపనులకు వెళ్ళుచున్నవారిని సమ్మె చేయువారు బాధింపఁ బ్రయత్నించిరి. పారిశ్రామికులు పట్టిన పట్టునకై ప్రాణములనై ననీయఁ దెగువగలవారని కొంతవఱకు నూహింపవచ్చును. మిల్లుపనులకు వెళ్ళువారిని బాధించు ప్రయత్నము మహాత్ముని చెవిసోకెను. మహాత్ముఁడందులకు మిగుల వగచెను. “న్యాయముగాఁ బరిష్కారమగువఱకుఁ బారిశ్రామికులు తమతమ పనులకు వెళ్ళుటను దృఢమనస్సుతో మాని వేయవలెను; లేదా మిల్లు యజమానులు చెప్పిన చొప్పున నొప్పుకొని సమ్మెను విరమించి పనులకుఁ బోవలెను.” ఈ రెండింటిలో నేదియో యొకటి నెఱవేఱువఱకు నేను భుజింప న”ని మహాత్ముఁడు ప్రకటించెను. ఈ వార్తపొక్కగానే పారిశ్రామికులు ఆందోళిత మనస్కులై మహాత్మునిజేరి మా కొఱకుఁ దమకు నిరశనప్రతము పూనవలదనియు, దమ నిర్ణయ ప్రకారము సమ్మె సాగింతుమనియుఁ జెప్పుకొనిరి. కాని మహాత్ముఁడు వారలకుఁ గొన్ని సదుపదేశములుచేసి నిరశనప్రతమునుబూనెను. మిల్లు యజమానులు గాంధీగారిని మహాత్ముఁడని యా సమయముననే తెలిసికొనఁ గలిగిరి. ఆ మిల్లుయజమాను

లింతపాతకుగాంధిమహాత్ముని మాహాత్మ్య మెఱుంగనంత మాత్రమున యథార్థమును భగవంతుఁడు వెల్లడింపకుండునా? మనోవాక్కాయములను ప్రజాసేవకై యర్పణగావించిన వానిని గాపాడువాఁడు భగవంతుఁడుకాఁడా? భగవత్సంకల్పముచే మిల్లు యజమానులు తమకుఁ దెలియకుండఁగనే మహాత్ముని యొద్దకు వచ్చి పరిష్కారము చేసికొనిరి. ఇట్లు పరిష్కారము పొరిత్రామికులకు లాభముగా నుండుటవలన మహాత్ముని యాదేశానుసారము సమ్మెను జాలించిరి. మహాత్ముఁడు నిరశనప్రతిమును విరమించి భుజించెను. పేదలకొఱకు - జీవకారుణ్యముకొఱకు - నిరశనప్రతిమును బూనువారు నేటికాలమునఁ బ్రపంచమందెందరుందురు?

మహాత్మాగాంధీ తనపేరుతో నితరులు చేసిన దుష్టకార్యములకుఁ దాను నిరశనప్రతిమునుబూని తమను-ఇతరుఁడు గూడ చెడుగులనుండి మఱిలించుటకును ఆత్మజ్ఞానమును బెంపొందించుకొనుచు వచ్చెను.

1919 వ సంవత్సరము చట్ట సభలో భారతీయుల యాత్మగౌరవమును గూలఁ ద్రోయునట్టి 'రాలటు చట్టమ'ను మేషి పండు నొకదానిని ప్రభుత్వమిచ్చుట యెల్లరికిఁ దెలియును. ఆ చట్టము నెఱైన నోడించి తీవ్రవలెనని మహాత్ముఁడు సత్యాగ్రహముచేయ సంకల్పించెను. అంకులకై ప్రచార నిమిత్తము పాంచాల దేశమునకుఁ బయనముకాఁగా; ప్రభుత్వమువారు 'పాంచాల దేశమున నడుగిడరాద'ని మహాత్ముని నాజ్ఞాపించిరి. ఆ యాజ్ఞను ధిక్కరించిన మహాత్ముని నధికారులు రైలునందెక్కించుకొని యెటకో గొంపోయిరి. "ప్రభుత్వమువారు మన మహాత్ముని నెచటికో తీసికొని వెళ్ళుచున్నారు? ఏమి చేయు

దురో" యని యన్నెము పున్నె మెఱుంగని ప్రజానీక మెచ్చటి కచ్చట గుమిగూడి మాటాడు కొనుటతోఁ బ్రభుత్వమువారు పుండుమీఁదఁ గారము పులుముకొనిన చందమున సివమెత్తి కోపముతో పాంచాలదేశము - బొంబాయి - అహమ్మదా బాదు - గుంటూరు మొదలకు తావులందు 'లాటిచార్జీలు' సాగించి ప్రజలను బాధించిరి. మహాత్ముఁ డా యల్లరుల వలన దేశీయులకుఁ గలిగిన కష్టనష్టములను విని మిక్కిలి ఖిన్నుఁ డయ్యెను. అహింసాధర్మ పరమార్థమును గ్రహింపనేరని దేశ నాయకు లేమిచేయఁగలరు? "ఏ మేమి? నా కొఱకై యిట్టి యుపద్రవములు పుట్టుటయో?" యని మహాత్ముఁడు మిక్కిలి పరితపించెను. కరుణానిధి యగు మన మహాత్ముఁడు అత్యంత పరితప్త హృదయముతో "ఇది సత్యాగ్రహమా? దురాగ్ర హమా?..... ఈ పాపకృత్యములు జరుగకుండ నుండుటకై మూఁడు దినములు నిరశనవ్రత మవలంబింప నిశ్చయించితిను"ని యా వ్రతమును పూని సత్యాగ్రహమును నిలిపివేసెను.

అపూర్వమయిన యీ నిరశనవ్రతము, భారత దేశము నాలుగు చెఱిగులు విన్యల్ల తవలె మెఱయుచున్న సమయ ములో నింగ్లాండు రాకుమారుఁడు భారత దేశమునకు వచ్చు సందర్భములో సధికారులు మొదలగు వారందఱు పెద్ద పెద్ద స్వాగత మీయ సంసిద్ధులయిరి. అయితే, అట్టి తఱి, రాకుమారుని స్వాగత సందర్భములోఁ బాల్సొనరాదని మన భారతీయులను మహాత్ముఁ డాజ్ఞాపించెను. ఆ యాజ్ఞకు సమ్మతింపనివారు (పారసీకులు - కైస్తవులు) రాకుమారుఁడు బొంబాయి రేవు చేరఁగానే యెదురుకోలు సంబరములోఁ బాల్సొనిరి. అట్లు పాల్సొనుట నిరసించువారిని, (హిందువులు - మహమ్మదీయులు)

పాల్గొనని వారిని, ప్రభుత్వమువారు దౌర్జన్యముతోఁ జూప
మోదిరి. ఆ బీభత్స సమయమున భారతదేశ స్వాతంత్ర్య
ప్రియులు విదేశ వస్త్రములను బ్రోగుచేసి నిప్పంటించి తిరిగి
వచ్చుచున్నవారిని, ఆ ఘోర దృశ్యమును జూచి మిగుల కలత
చెంది “దేశము ప్రశాంత మయినఁగాని నేను భుజింపన”ని మహా-
త్ముడు ఘోర కఠోర నిరశనవ్రతము పూనెను. అట్టి యుద్దేశ
వాతావరణ పరిస్థితి యందుండఁగా దేశమంతయుఁ “బ్రశాంత
పరిణామము పొందుటయెట్లు? మహాత్ముడు నిరశనవ్రతము
మానుటయెట్లు? అని పలువిధముల భారత భూమి త్రొక్కు-
లాడెను. ఎవరును ఎట్టి సందర్భమున నైనను ‘గలభా’ జరుగు
తావులకుఁ బోరాడని భారతీయులు తమలోఁ దాము గూడఁ
బలికికొనిరి. ‘గలభా’ జరుగు తావులకు వెళ్ళి యచటి వారిని
బ్రార్థించి యెట్టి యల్లరులు జరుగకుండునట్లు చేయుటకు భార-
తీయులు నిశ్చయించుకొనిరి. మహాత్ముడు నిరశన వ్రతము
పూను లోపల దేశమునంతటను బ్రశాంతతను గలిగించి దేశ
నాయకులందఱు మహాత్ముని దఱిజేరి “దేశము ప్రశాంతముగా
నుండుటకుఁ గడు కట్టుదిట్టముగాఁ బనిచేయుచుంటిమి. కావునఁ
దమరు భుజింపుడ”ని దేవతలు క్షీరాబ్ధిశయనుని శ్రీమహావిష్ణు
వునిబోలెఁ బ్రార్థించిరి. వారి వేడుకోలు మీఁదను, దేశము
ప్రశాంత సముద్రమువోలె నుండుట వలనను భారతీయుల
హృదయములు చల్లబడునట్లు మహాత్ముడు భోజన మార-
గించెను. ఆహా! దేశభద్రతకు మహాత్ముడనుసరించు మార్గము
ప్రపంచ చరిత్రయందు నపూర్వముగదా !

అంతటితో దేశమందలి యల్ల కల్లోలము లణిగినవి.
అట్లు నిరశనవ్రత మహిమచే దేశమందంతటను ప్రశాంతవాతా

వరణము పెల్లుబికినది. మహాత్ముడిట్లు ఎన్నియో అగ్నిపరీక్ష లకుఁదాళి యహింసా ధర్మమును సంరక్షించుచుండెను.

సంయుక్త పరగణాలయందు గోరఖ్ పూర్ జిల్లా యందు చోరీచోరా యనునొక చిన్న గ్రామము గలదు. ఆ యూరి యందే కారణముననో యాకస్మికముగా నొక పెద్దవిప్లవము చలరేగెను. ఆ విప్లవము పోలీసులకుఁ-ఊరివారికిమధ్య ద్వేషము ప్రబలి గొప్ప విప్లవయుద్ధముగా మారెను. పోలీసులు తుపాకులతో ముట్టడింపఁగా నఱచేతఁ బ్రాణముపట్టుకొని తేగించి యాయూరిప్రజలు కోపోద్రిక్తులై ఆకసము బ్రద్దలగునట్లు 'మహాత్మా గాంధీకిజై' యను జయజయ నినాదములు గావించుచు పోలీసులపైఁబడిరి. అంతట నాయుధపాణులగు పోలీసులు నిర్దయులై యూ యమాయక ప్రజలను నూచకోతగాఁ గోసీయు, ప్రజ్వరిల్లుచున్న మంటలఁద్రోసియు ఘోరాతిఘోరముగాఁ బ్రజలను జంపి భారతదేశమును బీభత్సనముద్రమున ముంచిరి. ప్రజలు పోలీసులనుగూడ మంటలద్రోసి బూడిద గావించిరి. ఈ విధముగా పోలీసుల హింసాకాండ 'చోరీచోరా'లో పరాకాష్ఠ నందెను. ద్వేషముతోఁగూడిన కోపమెంతకైన దెగించును గదా! "కోపము మానవత్వమును జంపున"నిగదా పెద్దలందురు. కోపము ముదిరి యగ్నిగారేగి ప్రజలను గాల్చివేయును. కోపమా! నీ వెంతటికైన దగుదువుగదా!

ఈ హత్యాదురంతము - ఎట్టిపరిస్థితిలో మహాత్మునకుఁ దెలిసెను? దేశముచేసిన తపమేమో? ముప్పదికోట్ల భారతీయుల దురదృష్టము? స్త్రీలను హింసించిన పాపము-పురుషులలో నంట రానివారిని హత్యగావించిన పాపము-కట్టా! ఎట్టిచెయిదము? చేసినపాప మనుభవింపక తప్పనా? ఈ పాపము పెరిగిపెరిగి

‘పన్నులీయవద్ద’ నెడు శాసనోల్లంఘనమును బురికొల్పి సబర్కతి నుండి ‘బార్డోలి’కి బయలుదేరిపోయి భారతదేశ ప్రతిష్ఠను గాపాడు సత్యవీరుడు-గాంధీమహాత్ముడు. సత్యము-ధైర్యము నను నాయుధములను జేషటి అహింసాధర్మ త్రేతసంగ్రామ రంగమున నిలువబడిన సమయమందు ముప్పదికోట్ల భారతీయ హృదయాంతరాళము లొక్కమ్మడిసి రాశీభూతమై యుద్ధమున నిలువబడిన సమయమందు ఏమగునో - ఏమగుదుమో’యని బ్రిటిషు సింహము-బ్రిటీషు ప్రభుత్వము గడగడవణకిన సమయ మందు ప్రపంచమంతయు నేమగునోయని దృష్టిసారించి చూచుచున్న సమయమందు “మహాత్మా! చౌరీచౌరాలో పోలీసులను హింసించిరి. అందుచేపోలీసులు పెక్కురుమడిసిరి”యనిమహాత్ముని యెదుటదురంతదృశ్యము కానిపించెను. దేశమందలి లోపములు-కపటతంత్రములు-దేశమునకు మోక్షమిచ్చునా? అట్టిదేశమునకు శాంతిసౌఖ్యములిచ్చి కాపాడుటకు భగవంతుఁ డిష్టపడునా? ఎచ్చట నే కారణమున నే స్థితియందు హత్యలు జరిగినట్లు మహాత్ముడు వినెను? ఈ రహస్యము భగవంతుని రహస్య మెఱిగినవారికే యెఱుక ! ఈశ్వరహృదియుండు - ఈశ్వర మిత్రుండు-అహింసావ్రత నైష్ఠికండు-వేదాంతి-దాంతి-శాంతి యను మనమహాత్ముఁ డేమిచేసెను? మహాత్ముడు యుద్ధమును మఱచెను; బార్డోలిని మఱచెను; దేశమును మఱచెను. మహాత్ముని హృదయము చౌరీచౌరాకుఁ బటుగులెత్తెను; హత్యా దురంతములకు గుఱియై, బలియై యనువులఁబాసిన శవములపై వ్రాలి మహాత్ముని మనస్సు కన్నీరు కాలువఁగట్టి ద్రవించెను. మహాత్ముని మనస్సు నిప్పుఁబడ్డ మిణుగురువలె దవ్వమయ్యెను. చలించెను; మహాత్ముని దయార్ద్రహృదయ మెట్లు పరితప్త మయ్యెనో యెట్లు వ్రాయుట? ఎవ్వనికి దరము? మహాత్ముఁ

డేమిచేసెను? “హే భగవాన్! సర్వరక్షకా! సర్వాంతర్యామి! కాపాడుము; కాపాడుము”ని స్వశక్తి సంభరితుడై సమరమును చాలించెను. ఆ విషయమును గుఱించి ‘యంగు ఇండియా’లో మహాత్ముడు వ్రాసినదానిని పాఠకమిత్రులకై సంగ్రహముగాఁ దెలుపుచున్నాఁడను.

“భగవంతుఁడు నాయందుఁ బరిపూర్ణానుగ్రహము కలవాఁడు. శాసనోల్లంఘమునకుఁ దగిన సత్యమును అహింసను భారతదేశమింకను గ్రహింపలేదని భగవంతుఁడు మూఁడవపర్యాయము నాకు హెచ్చరించేసెను. క్రమశిక్షణ, సత్యము, సహనము, ప్రేమ, హానిచేయకుండుట - యుద్ధవిముఖత మొదలగు గుణములు గలిగినదే నీతి.”

“1919 వ సంవత్సరమున చాలటుచట్టము ప్రవేశపెట్టి నపుడే భగవంతుఁడు నన్ను హెచ్చరించియుండెను. అహమ్మదా బాదునందును-వీరబలియందును - అమృతసరము కుట్రకేసులందును ప్రజలు తప్పటడుగు వేసిరి. నేను ముందువేసిన పాదమును వెనకకు లాగికోంటిని. చాలటుచట్టము నిలిపివేయుటతోఁ బాటు శాసనోల్లంఘమును నిలిపివేసితిని.

మఱొకమాఱు బొంబాయి ఉద్యమముతో భగవంతుఁడు నాకొక హెచ్చరించేసెను. నవంబరు 17 వ తేదీన జరిగిన బొంబాయి దురంతములు కన్నులారఁ జూచుటకు నాకు భగవంతుఁ డవకాశమిచ్చెను. సహనశక్తి లేకుండుట యిట్టి చెడుగులు కలుగుటకుఁ గారణమయ్యెను. వెంటనే బాఘోలిలో శాసనోల్లంఘనమును నిలిపివేయవలసినదిగా నా కోరికను వెల్లడించితిని. 1919 లో జరిగిన ప్రాణహానికంటె నిది మిక్కిలి

దారుణమైనది. అది నాకు మేలే యొసరించెను. ఆ యుద్యమమును నిలుపుటవలన దేశము మేలు పొందగలిగెను. సత్యమునకు - అహింసకు భారతదేశము సహాయపడునదిగాఁ గాని పించుటలేదు.”

“పిమ్మట మద్రాసు మఱియొక హెచ్చరిక చేసెను. అయితే దానిని గమనించనైతిని. భగవంతుఁడు చొరీ చౌరా ముఖముగా నాకు గొప్ప జ్ఞానమును బ్రబోధించినవాఁడాయెను.”

“హింసను అహింసచేతనే నిర్మూలించవలెననెడి యహింసా ధర్మ స్వరూప మెఱుంగుటకుఁ జిహ్నము.”

“సత్యమును - అహింసయును మాత్రమే నేను కోరునవి. దైవికమును నేను కోరుటలేదు”.

“చొరీ చౌరా దురంతములు బార్డోలీకంటే సధికమని వాదింపఁబడుచున్నవి.....నా నిశ్చయమును బట్టి భారతదేశములో బార్డోలీ ప్రజలు ఒద్దికగలవారే. భారతదేశమందలి వివిధప్రదేశములలో ఒద్దిక - క్రమశిక్షణ కలుగనప్పుడు బార్డోలీ యొద్దిక ప్రయోజన మీయదు. ‘గలభా’కు ఏ కొంచెపు కొంటే తనమైనను చాలదా? చొరీ చౌరాలోఁ దలనూపిన చెడుగులే బార్డోలీని పాడుచేసెను.”

శాసనోల్లంఘనము సఫలమగుటకు అహంకారమును వీడి సహనము కలిగియుండవలెననియు, ఉద్రేకము - ఆవేశములు పనికిరావనియు, ఆవేశము తగ్గుటకై శాసనోల్లంఘనోద్యమము నిలిపివేయఁబడెననియు, చొరీ¹¹ చౌరాహత్యాదురంతములు దేశసేవకులు కాని యితరులవలనఁ గలిగినప్పటికిని, తన

పేరచ్చట నుపయోగించుటచేతను, ఆసమయమున దేశమందలి దేశసేవకులు కాని వారి సంఘముచేత నా దురంతములు జరుగకుండఁ జేయఁబడకపోవుటచేతను, తా మేదో యొక విధముగా ఆ దురంతములు జరుగుటకు నిమిత్తమని భావించి తమను పవిత్రముకావించుకొనవలయుననియు, లోకమునఁ దనను సహన సంపత్తిగలవానినిగాఁ జేసికొనవలయుననియును జెప్పి మహాత్ముఁడు నిరశనవ్రతమును పరిశుద్ధికై దినపంచక మాచరించెను.

హిందూ ముస్లిముల యొకమత్యము లేనప్పుడు దేశము స్వాతంత్ర్యము పొందఁగలుగుట యసంభవమని గ్రహించి గాంధీ మహాత్ముఁడు అహర్నిశలు కష్టపడి హిందూ ముస్లిముల యొకమత్యమును దుర్గమును నిర్మింపఁగలిగెను. మహాత్ముడు చెఱినా లకుఁ బోయినప్పుడు ఆ హిందూ ముస్లిములయొకమత్య మనెడు కోట పగుళ్ళు వాఱ మొదలిడెను. హిందూ ముస్లిముల భేద భావము పలు తావులందు తగవులకుఁ దావలమై తాండివింప నుండెను. కొన్ని చోట్లఁ గొట్లాటలు బయలుదేఱెను. మహాత్ముఁడు చెఱనుండి బయటకు రాఁగానే యిటు తెగలవారు విభేదభావములవలని నష్టములు తెలిసికొని మిగుల వగచి సంఘీ భావముతో సంధిచేసికొని యా భేదభావమును వీటఁబుచ్చి యేకత్యమున నుండుటకు సిద్ధతచూపిరి. మహాత్ముఁడు, ఒక సమయమున ఢిల్లీలో హకాలానా మహమ్మదాలి యింటియం దతిథిగా నున్నప్పుడు, గోహత్యనుగుఱించి హిందూ-ముస్లిము లకు ద్వేష మంకురించి ప్రబలి యుద్ధముగాఁ బ్రజ్వరిల్లెను. అందుఁ బలువురు ప్రాణములు గోల్పోయిరి. తాళ్ళదెబ్బలు కొట్లాటలు-హత్యలు-మితిమీరినవి. ఈ దురంతములు మహాత్మునికిఁదెలిసి భారతీయులందఱు గలిగిన యాయనైక్యభావమును

బోగొట్టుటకు మహాత్ముడున్న తావును వదలిపెట్ట లేదా అయితే ఏమిచేసెనని మీ రడుగవచ్చును? ఇరువదియొక్క దినములు నిరశన వ్రత మవలంబించెను. ఇతరులను నొప్పించుకంటె దా నొప్పుట తగుననెడి యహింసాధర్మ మూలనూత్రముచే బ్రజలలో జైతన్యము కలిగించి పరస్పర ప్రేమాదరములను గలిగించిన విషయమును వివరింపవలసిన పని లేదని మా పాఠక మహాశయులకు వేడికోలు.

దండి

ఉప్పు సత్యాగ్రహమును బురస్కరించుకొని మహాత్ముడు 'దండి' గ్రామము చేరినప్పుడు, మధ్యమాగాణమందు గొందఱు హింసాకార్యమునకుఁ గడంగిరి. అందులకుఁ బ్రభుత్వమువారు తగిన పూచీకత్తు నడిగిరి. అప్పుడుకూడ మహాత్ముడు హింసచేయుట తగదని చెప్పి తన యనుతాపమును ప్రభుత్వమున కెఱుకపఱచెను. ఆత్మశుద్ధిగా మహాత్ముడు తన మనశ్శాంతియును వెల్లడించి యుండెను.

ఆదిమవాసులు హింసపులు అను భేద మంతరించుటకు, ఆశ్రమ సేవకు లెడ నెడఁజేసిన తప్పులు మొదలగు విషయములకై మహాత్ముడు నిరశనవ్రతము పూనుట సర్వవిధితము.

ప్రజలు హింసా కర్మలకు దిగిపపుడెల్లను హింసా కర్మలను మానెయ్యకమత్తముతో నుండుటకు అహింసా ధర్మమును బ్రబోధింపవలచి మహాత్ముడు పలు పర్యాయములు నిరశన వ్రత మొనరించుట గమనింపదగిన విశేషము. మహాత్ముని నిరశనవ్రతామృతము, ప్రజల హృదయమునఁజొచ్చి వారి హృదయములను గలచివేసి కణకణమని ప్రజ్వరిల్లుచున్న

కోపాగ్ని నెట్లు చల్లార్చుచున్నదో యనుభవమువలన స్పష్టమయిన సత్యము. “ఒకరు చేయు చెడుగులకు మఱొకరు చేయు నిరశన వ్రతమెట్లు నివారకము కాఁగలదు? ఇమ్మాంటికెగల సంబంధ మేమి?” యని యాశ్చర్యాత్మకములకుఁ దావుండను.

ఒకఁడు తన వఱకు అహింసాధర్మ మాచరించుచున్నను, తనవంటి యితరులనుగూడ అహింసాధర్మ మాచరించునట్లు చేయుటవలన తన బాధ్యతను దాను నెఱవేర్చుకొనిన వాడగును. ఆ ప్రయత్న మితరులకుఁ దెలియనిదిగానుండవలెను. ఇతరులు హింసా కర్మమును జేయుట చూచిగాని, వినిగాని అహింసాధర్మ వ్రతుఁడు ఉపేక్షించెనేని, ఆతఁడును అహింసాధర్మ మాచరించనివాడే యగును. ఒక తీరున నీతఁడును హింసా కర్మమును బ్రోత్సహించినట్లుగును. హింసా కర్మమునుండి హింసా కర్ముని మఱలించుట అహింసావ్రతుని విధియై యున్నది. హింసా కర్మములనుండి వారిని మఱలించుట యెట్లు సాధ్యపడును? అహింసాధర్మ స్వభావము ఇతరులను హింసాకర్మమును మాన్పించుటకుఁ దాము (అహింసా ధర్మపరులు) కష్టములనుభవింపవలె ననుటయే గదా! మహాత్ముఁడు హింసాపరులను గోపింపకయే తాను నిరశనవ్రతము చేయుచుండెను. అందువలన నితరుల మనస్సు పరిణతి పొందుటకు (తమ హింసా కర్మములను గుఱించి) మహాత్ముఁడు బాధ పడుచుండెను. అట్లు బాధపడుటలో సంతర్థమేమి? ఇక మీఁదట హింసాకర్ములు హింసలను జేయరాదనుకొనుటయేగదా! నిరశనవ్రతావలంబులు తాము వినిన హింసా కార్యముల వలనఁ గలిగిన పాపములను తమ వ్రతముచేఁ బోఁగొట్టి పునీతము చేయువారగుదురు. ఈ

యంతరార్థము అహింసాధర్మ మందిమిడి యున్నదని తెలిసి కొందురుగాక!

“నా నిరశన వ్రతమువలన ప్రాయశ్చిత్తము, శిక్షయు, గలుగును. ప్రాయశ్చిత్తము నన్ను, బునీతుని జేయును; దండన, యితరులను (హింసాపరులను) పునీతులను జేయును”

“ప్రేమతో నితరుల మేలునకుఁ దాను బాధపడ వలెను.”

“నా వ్రతము భగవంతుని గుఱించియు, నన్ను గుఱించియు.” నని మహాత్ముఁడు చెప్పిన విషయమును గ్రహింతుగాక! అహింసా ధర్మమును మనఃపూర్వకముగా నాచరించువారు, తెలిసియో - తెలియకయో - తామో - తమ్మెఱిగిన యితరులో సత్యచ్యుతులగు నపుడు వెంటనేతాము బాధపడుటయను పరిశుద్ధతను పెదకికొనవలెను. మహాత్ముఁడీ విషయమున మిక్కిలి మెలఁకువ గలిగి యుండుట లోక ప్రసిద్ధము. ఫీనిక్సునందును - సబర్మతి యందును బాలురయందఁ గొందఱు సదభ్యాసములనుండి దూరమగుటను గ్రహించి మహాత్ముఁడా బాలుర నేమియు ననక యా బాలుర బాగునైతాను నిరశన వ్రతము పూనుట మిక్కిలి యాదర్శమయినది.

ఇతరుల కొఱకు నిరశన వ్రతము పూనుట వలన వారిని మంచి మార్గమునఁ ద్రిప్పగలమాయని కొందఱు అక్కజపడ వచ్చును. ఆ యితరులు సన్మార్గమునకు రాజాలక పోయినను, వారు సన్మార్గమునకు మఱిలునట్లు చేయు ప్రయత్నము మాత్రము గొప్పది. అప్పటికి మార్పుపొందని యితరులను నిరశన వ్రతముచే మఱింపఁ గలమనుటలో సందేహమే మాత్రము లేదు. మార్పు కలుగనివారిలోఁ గొందఱు సహృదయులు

మార్పుపొందినను పొందవచ్చును. అంతియగాక; సంశయాత్ములను గుఱించి మహాత్ముడు, (ప్రేమార్థ) హృదయులను మార్పుపొందించుటకే నిరశన వ్రతము పూన వలెననియు, ఒకరి స్వాతంత్ర్యమును అన్యాయముగా మార్పుటకు నిరశన వ్రతము చేయరాదనియు, తండ్రి పేరు నిలుపుటకుఁ దన యుండు నిరశన వ్రతము చేయవచ్చుననియు. తాను జేయుచున్న వ్రత లక్ష్య మిట్టిదేయనియు, బాంబాయిలోను - బారోస్ లీలోను దాను నిరశనవ్రతము చేయుట తనమీఁదఁ బ్రేమగల వారి కొరకే యనియు, జనరల్ డయ్యరువంటి వారిని మంచి మార్గమున బట్టించుటకై వ్రతమును జేయననియు, తన క్షేమమునకై యితరులను అన్యాయముగా బాధపెట్టు నాశయముతో నిరశనవ్రత మాచరించుట ధర్మ విరుద్ధమనియుఁ బలుతావులందు మాటాడియు, వ్రాసియు నుండెను.

అపకారికఁ బ్రత్యపకారము చేయుట, నిందించుట, ఆడంబర - దుర్భాషలచే నితరుల నొప్పజేయుట మొదలగు నవి యెల్లను అహింసా ధర్మమునకు విరుద్ధములే యగును. ధర్మమెఱిగిన పెద్దలు, ఆ యధర్మమును ఖండించుచు తీరుదురు. మహాత్ముడు, పంజాబులో ఘోర హత్యలు గావించిన డయ్యరు మొదలగు వారికి మరణదండన విధింపరాదనియు, వారిని దమ తమ యుద్యోగములనుండి తొలగించుటయే చాలునని చెప్పుటయు, బాంబాయిలో నొక సభయందు ఉపన్యసించుచున్న డాక్టరు అనిబిసెంటును జెప్పనలవి కాని యల్లరిచేయుటయు, జాల్లులు వుప్పుటయు, కఱకు మొఱకు తనముగల హింసచునియు, ఆసిగ్గు చేటు అల్లరిచేసినవారిని నిర్భయముగా బయటికి రండని పిలిచి వారిని సభావేదిక మీఁదకు రప్పించి, క్షమాపణ చెప్పించు

టయు, వంగదేశమందు 'జే' యను నాంగ్లేయాధికారిని హత్య గావించిన 'సాహూ'ను గూర్చిన తీర్మానమును దుదివఱకు కాంగ్రెసు సభయందెదిరించి నిల వఁబడుటయు, "అడంబరము మనబలహీనతకుఁ జిహ్నము"నియు, "సభలందుఁ జప్పట్లు చఱచు టయు, గేకలిడుటయు, విదేశీయులను నిందించుటయు, గ్రోత్తుగా నహింసా ధర్మమును నిర్వహింపలేనప్పుడు ప్రాత్ర పద్ధతిని బోవలెన"నియు, "మూర్ఖతగల హింసా కర్మము సర్వ నాశనకారి మాత్రమేకాక, యింకెంతయో చెప్పరాని చేటులను దెచ్చి పెట్టున"ని చెప్పుటయు, శత్రువులను సోదరభావముతోఁ జూచుట మేలని చెప్పుటయు, మహాత్ముని అహింసాధర్మ సిద్ధాంతమును స్పష్టము చేయుచున్నవి." నేను జన్మించిన భారత దేశము మూర్ఖముగా నుడిన యెడల దానినైనను ఎదిరించు టకు వెనుదీయన"ని బోధించు గాంధీమహాత్ముఁడు జ్ఞాన భాస్కరుఁడని తెలియుచుండఁగా హింస యందలి జగుప్సను, అహింస యందలి యాదరమును మహాత్ముని గాఢ కాంక్షితములుగాఁ జెప్పవలయునా? మహాత్ముఁడు తాననుష్ఠించుచున్న అహింసా ధర్మమును భారతదేశమున జగమెఱిగిన శాంతి సమరము - అసహాయోద్యమము - శాసనోల్లంఘనోద్యమము మొదలగు సమూహ కార్యములతో వెల్లడింపఁ గలుగుచుండెను. ఇట్టి యుద్యమముల కన్నింటికి అహింసా ధర్మమే ప్రాతిపదిక. వానిని గూర్చి కొంత తెలిసికొందము.

పాపమెఱుంగని ప్రాణులు

మానవులయెడ మాత్రము ప్రేమనుజూపి కొందఱు పశు పక్ష్యాది ప్రాణులను జంపుచుందురు. ఇదియు హింసాకర్మమగును.

ఈ సృష్టియందలి పి పీలికాది బ్రహ్మపర్యంతము సమస్త ప్రాణి సృష్టిజాల మందు నే ప్రాణికి హింసచేయ కుండుటయే జీవకారుణ్య మగును. అశోకుడు జీవకారుణ్య బుద్ధితో వేటాడరాదని శాసించెను. గాంధీమహాత్ముడు మనస్సుచేతనుగూడ నే ప్రాణి కిని హింస చేయఁవలెవరాని దయ్యార్చి హృదయుడై పడేపడే బోధించు చుండెను. మహాత్ముడి విషయమై బోధించిన యుపదేశము లనంతములు. ఒకసారి మహాత్ముడు బండిమీఁదఁ బ్రయాణము చేయుచు నా బండి యెద్దుయొక్క అఱ్ఱపగిలి రక్తము స్రవించుటచూచి సహింసలేక దయగలవాడై యెద్దును బండినుండివిప్పి తానే యా బండిని వచ్చిన దారిని లాగుకొని పోయి యథాస్థానమునఁ జేర్చెనట ఆహా! ఎంతటి దయగల బుద్ధియోగదా!

సమస్త జీవకోటిని బ్రేమించుటయే మహాత్ముని పరమా శయము. “సమస్త జీవరాశియందు గోవు పరమ పవిత్రమైనదిగా భావింపవలెను. గోసేవచేయనివాడు హిందువు హిందువు కాజాలఁడు. మనుష్యుని హృదయము గోసేవయందు లగ్నమగున”ని మహాత్ముడు చెప్పుచుండును. గోహత్యలు మాన్పుటకు మూర్ఖ వద్ధతితోఁ బ్రవర్తించుట తప్పనియు, ఇతరులు (అన్య మతస్థులు) ఇష్టపడునట్లు గోహత్యలు జరుగకుండఁ బ్రచారము చేయవలె ననియు మహాత్ముని సంకల్పము. మహాత్ముని యహింసాధర్మ ప్రబోధము వలననే ఆలీ సోదరులు గోమాంసము భుజింపమని వ్రతము గైకొనిరి. ప్రభుత్వము కూడ గోహత్యా నిషేధము నకై శాసనముగావించి సహాయపడినది. అహింస, అహింసాధర్మ ప్రబోధ మూలముననే యభివృద్ధి యగును కాని యీ ర్వానూయాదికముచే గోహత్య నిషేధింపఁ జేయు

టకుఁ బ్రయత్నించుట యుక్తముకాదు. మహాత్ముఁడు వేటాడుట జీవకారుణ్యమునకు విరుద్ధమని చెప్పచు” పశుపక్ష్యాదులు నోరు తెఱచి మాటాడఁగలిగినేని, నిర్దయుఁడై వేటాడువానికి ధర్మోపదేశము చేసియుండెడివ”ని చెప్పెను. ఏ ప్రాణికి నే కారణముననైన హింసచేయరాదునుటయే మహాత్ముని సిద్ధాంతము.

బ లి

యజ్ఞయాగాది క్రతువులందు మేకలు గొఱియలు మొదలగు వానిని బలియిచ్చుటయు, దేవాలయము లందుఁ జంపుటయు మహాత్ముఁడేమాత్ర మంగీకరింపఁడు. ఈ రెండు విషయములను గుఱించి మహాత్ముఁడు తెలిపిన యభిప్రాయములను దెలిసికొనుట యవసరము.

“యజ్ఞము” నున దొక|యపూర్వ ధర్మ విశిష్టతగల కార్యము. జ్ఞానము - అనుభవము - కాలము గడచినకొలఁది యజ్ఞముయొక్క విశిష్టతయు మారుచున్నది. యజ్ఞమును పదమునకు అరాధనయని యర్థము. ఆయా రాధన వలనఁద్యాగము (తనయహంకారమును బలియిచ్చుట) కలుగును. యజ్ఞమునకు సేవాత్యాగములు ఫలములు. ....

మన శ్మక్తి, యజ్ఞమును త్యాగము వలనఁగలుగును శాస్త్రములందు జెప్పబడిన సమస్త క్రతువులను జీవహింస నొల్లనివి. క్రతువను పేరునఁజెల్లుబడి యగుచున్న కొన్ని క్రియలకుఁగాను విశేషించి పోట్లాడుకొనుటయుఁదగదు. నేఁడు కర్మకాండకుఁజెప్పబడు చున్న యర్థము వేదకాలమందు శక్తి మంతమయినదియూ యని నేను సందేహింతును. సందేహమున

కాస్పదము లేదనిన యెడలఁబరిశోధించి యొక తెన్నునకుఁదెచ్చి నను చరిత్ర పరిశోధన నిలువజాలదు.

వేసవేత్తలైన కొందరు మన పూర్వులు నరబలి చేసి రని చెప్పుచుందురు. ఇప్పుడది సాధ్యమగునా? సత్యమగునా? అశ్వమేధయాగమనునది చేయుట మిక్కిలి యయుక్తము.”

ఈ విషయము మహాత్ముని తనయాత్మ కథ యందిట్లు వివరింపఁ బడి యుండెను.

“...ఈవిషయమున నాకునాఁటికే యభిప్రాయమో నేఁటి కిని అదియే యభిప్రాయము. గొఱియ ప్రాణము వెల మనుష్య ప్రాణము వెల కంటె తగ్గను. మనుష్య శరీరమును పోషించుటకు గొఱియను కూసీ చేయనేన్నఁటికి సంసిద్ధుఁడాను. జంతువెంతని స్పహాయమో మనుష్యహింసనుండి తప్పించుకొన మనుష్యుని సాయము బడయుటకు అది అంత అధికారి. కాని యెంతో యోగ్యత, యెంతో అధికారము లేక మనుజుఁడిట్టి యాశ్రయ దానము చేయఁజాలఁడు. గొఱియ నీ క్రూర హోమమునుండి తప్పింప ఇంకను నాకు చాల నాత్మశుద్ధియు, త్యాగమును ఆవశ్యకము. ఇంకను ఈశుద్ధిని, త్యాగమును గూర్చి ఘోషించుచు ఘోషించుచునే ఈ దేహమును విడువనయ్యెడి నేమో యనితోఁచెడిని. మనుష్యుల నీ మహాపాతకమునుండి తొలగించుటకు నిర్దోషములగు నీజీవముల రక్షించుటకు, మఱియీయాలయమును పవిత్రము చేయుట కెన్నఁడు పరమేశ్వరుఁడే మహా పురుషుని, లేక యే మహాసతిని సృష్టించునో! నేను సదా అందులకు ప్రార్థించుచున్నాను.....” (తెలుఁగు - ఆత్మకథనుండి)

కొన్ని సంఘములు

మహాత్ముడు బోధించుచున్న అహింసాధర్మమెట్టి సందేహములకుఁ దావులేనిది. అయినను గొందఱు సందేహములకుఁ బ్రోత్సాహము వారునుగలరు. కొన్ని సంఘములు తమ తమ నిశ్చయములను బట్టి పెద్దలు లోకమునకు ధర్మముపదేశింతురని యనుకొనెడివారు లేకపోలేదు. అహింసా ధర్మమును గుఱించి సహృదయులు కొందఱు మహాత్మునిఁబ్రశ్నించిరి; కొందఱు దుర్జనులు త్రోసిపుచ్చిరి. ఆప్రశ్నములకిచ్చిన మహాత్ముని ప్రత్యుత్తరములలో నొకటి రెంటిని మాత్రము చదువుకొని ముందునకుఁబోదము.

అహింస శరీరబల మక్కఱలేని ఋష్యాదుల కుపయోగించునేమోగాని భుజబలము కావలసినవారి కక్కఱపడునది కాదని కొందఱందురు. ఇట్లు చెప్పటలో వారు అహింసాధర్మములము నిసుమంతేనియు నెఱుంగరని తలఁపవచ్చును. అహింసావ్రతమునకు జ్ఞానసంపద కావలెను; ధైర్యము కావలెను; సత్యము కావలెను. ఆయుధ సాధనముచే నితరుల నెదురించువాఁడు జ్ఞానియగునో యజ్ఞానియగునో యూహింపుఁడు. ఆత్మజ్ఞానము కలవాఁడగునేని ఆతఁడు కత్తిని జూపి ఝళిపింపవలసిన పనిలేదు. కత్తులు - కఠారులు ఉపయోగించుట ధైర్యమో భయమో పాఠక మిత్రులు గ్రహింతురుగాక!

“అహింస ధైర్యమునకుఁ బట్టుకొమ్మ. హింసయందాటి తేజీన వారికి సహితము అహింసాధర్మ మహిమను జెప్పి వారిని సులభముగా ఒప్పించగలనని గట్టిగాఁ జెప్పఁగలను. చాల కాలము క్రిందట నేను బ్రహ్మచర్యము నెఱపు దినములలో

మూర్ఖతకలిగి యుండెడివాడను. నా ప్రతము భగ్నముకానున్న సమయముననే అహింసాధర్మ మాచరింప బద్ధుడనైతిని."

"దీనిని (అహింసను) భారతదేశమందు శరీరబలము కల వారికి లేని వారికి నాయుధముగా భావించుచున్నాను."

"బలహీనుల కీలోకమందు స్థానములేదని కొందఱు నిరూపించుచుందురు. కేవల శరీర బలమునేవారు ప్రధానమని తలపోయు చున్నారని నే ననుకొనుచున్నాను. నిజమునకు వారు చెప్పనది ఆత్మకు సంబంధించినది కాదు. మనుష్యునికంటె శరీరబలముకల ప్రాణులెన్నియో కలవు. అవి యుండుటవలన మానవుడు లోకమున బ్రదుక కలుగుచుండెను. ఎన్నియో జీవములు పుట్టుచు గిట్టు చున్నవి. అందుచే మనుష్యుని తరింపఁజేయు వఱకు ప్రాణమును గాపాడుకొనలేని వానికి లోకమున స్థానములేదని తలఁప వచ్చును."

"అహింస మనలను జ్ఞానులనుగాఁ జేయదనియు, జ్ఞానులనుగాఁ జేయున నెఱి యజ్ఞానమును మనము వీక్షింపజే మనము జ్ఞానులము కాఁగలమని నా నమ్మిక."

అని చెప్పిన మహాత్ముని హితోపదేశములు మననము గావించుకొందురుగాక!

హింసయే మనుష్యునకు సహజమనియు సహింస సహజము కాదనియు, ఆంగ్లేయ వస్తువులను బహిష్కరించుట హింసయే యగుననియు తనకలవడిన యభ్యాస కార్యముల నుండి మనుష్యుడు మఱిలింపఁబడుట కానివనియనియు, మానవుడు అహింసా ధర్మమును సంపూర్ణముగా నాచరింపలేడ

నియు, గొందఱు మహాత్మునితో తమ భావముల వెల్లడించిరి. వారికి మహాత్ముడు — మానవ లోకమును బశుపక్ష్యాది లోకమును నొకే దృష్టితోఁ జూచినయెడల సృష్టిస్వభావము దెబ్బతినుననియు, ఈ రెండు వేర్వేరు లోకములుగా భావించని యెడల సమస్త జీవ జాలము ఒకే విధ స్వభావమున నుండుట కనువు పడదనియు, ఆ స్వభావము జడములయందు లేదనియు, మానవుడు పశుపక్ష్యాదులవలె నాహార నిద్రా భయాదులే జీవితమని తలపోయుట లేదనియు, మానవుడు భగవంతుని సత్యమును గాంచుటకును, భగవత్కైంకర్యము చేయుటకును భగవంతుని సాన్నిధ్యము పొందుటకుఁ గావలసిన భక్తి ప్రపత్తులను సంపాదించుకొనఁ గలఁడనియు, మానవుడు జడ పదార్థము కంటె మిన్నయైన వాడనుటను మనము తెలిసికొనఁ గలిగిన యెడల మానవ సృష్టికి — జడ సృష్టికి భేదము బోధపడఁ గలదనియు, ఆ భేదమే అహింస మానవునకు సృష్టి స్వభావ మనుటను నెఱపుచున్న దనియు, మనుష్యుడు జడపదార్థముల కంటె భిన్నమను భావము పొందుట మనుష్య సృష్టియనియు, అట్టి వేఱుబాటు మానవ స్వభావమును వేఱుచేయ దనియు, మానవ స్వభావమే హింసయను నెడల, ఈ సృష్టియంతయు నొక్క త్రుటిలో నశించుననియు, లోకము 'రక్షకభటు'ని వంటి కట్టుబాటు లేనిదైనను స్థిరమయిన దనియు, హింసజాతివారు విద్యాగంధము లేనివారగుటవలన పనిలేని వేళలందు హింసా కృత్యమునకుఁ గడంగుచున్నారనియు, హింసాకృత్యము చేసిన పిమ్మట వారు తమ సహజ దయా స్వభావము గలవారగు చున్నారనియు, వారు తమ సహజ స్వభావమును వీడుటకుఁ గారణము ఇతరుల చెడుగులనియు, ఆ చెడుగు తొలగిన పిమ్మట వారు మనుష్యులుకాఁగలరనియు, బ్రిటీషు దేశ వస్త్ర

ములను బహిష్కరింపవలెనని తానెప్పుడు చెప్పలేదనియు, విదేశ వస్తుములను - వస్తువులను బహిష్కరింప వలెనని తాను చెప్పినది యథార్థమనియు, నాంగ్లేయులయెడఁ దనకు భేద భావముగాని విరోధ బుద్ధిగాని లేదనియు — అని మహాత్ముడు చెప్పిన సమాధానములు “యంగ్ ఇండియా” పత్రిక యందు పెక్కు గలవు.

రాజభక్తి - అహింస

మహాత్ముడు అహింసాధర్మము నెంతటి దీక్షతో నాచరించుచుండెనో గ్రహించుటకు నొకటి రెండు విశేషములు నిట వ్రాయుచున్నాను. మహాత్ముడు తన యింటి పిల్లలకుఁ గూడ రాజభక్తి గల పాటను (గాడ్ సేవ్ ది కింగ్) నేర్పెను. అహింసాధర్మ ప్రాశస్త్య మెఱిగినకొలది మహాత్మునకా రాజభక్తి పాట గిట్టకుండెను. ‘రాజ శత్రువులఁ జంపుము; ఆ మోస గాండ్ర మోసములఁ ద్రుంపుము’ అను మాటలు ఆ పాటలో ముఖ్యము.”

మహాత్ముని కీపాటలోని మాటలు గిట్టలేదు.

“నా మిత్రుడు డాక్టరు బూధుగారికి నా యీ సంశయమును మనవిచేసితిని. ఆయనయు ఇయ్యకొని అహింసావాదియైన యెవ్వనికిని; ఈ పాట పాడుట కష్టమనెను. ఈ పాటలో శత్రువులని ఊహింపఁబడినవారు మోసగాండ్రని యెటు లనఁగలుగుదుము? శత్రువులయినంతమాత్రమున తప్పంతయు వారి దేనా? పరమేశ్వరునికడ న్యాయమును మనము భిక్షింప నొప్పు. డాక్టరు బూధుగారు నా పూర్వపక్షము సిద్ధాంతించిరి. వారి సమాజమున దీనికి బదులు మఱియొక పాట నల్లిరి.”

అని మహాత్ముడు తన యాత్మకథయందుఁ జెప్పి యుండెను. ఈ విషయమువలన మహాత్ముని హృదయ మెంత విశాలము - ఉదారము - పవిత్రము గలదియో యూహింపుడు.

ని ం ద ట

అహింసా ధర్మమునుండి మహాత్ముడు చ్యుతియైనట్లు కొన్ని కారణములవలనఁ గొండలు భావించుట కవకాశ మేర్ప డెను. అందు ముఖ్యమైన నాలుగు విషయములను గురించి తెలిసికొందము.

ఒకటి :— పిచ్చి కుక్కలను జంప నాదేశించుట;

రెండు :— ఆశ్రమమందు రోగముతో బాధపడుచున్న ఆవుదూడను జంపించుట.

మూడు :— కెయిరో జిల్లాలో జరిగిన ఐరోపా యుద్ధ మునకు మనుష్యులను జేర్పించుట.

నాలుగు :— అసహాయోద్యమములో విదేశ వస్త్ర దహనము కావించుట.

ఇందు సత్య మెంతకలదో కొంత పరామర్శింతము.

వీని నాధారముగాఁ దీసికొని మహాత్ముని పరిమాణ మును బ్రమాణీకరించుట తెలివిగల పనికాదు. మహాత్ముని యాశయమేమో గ్రహింపవలయును. ఈ నాలుగు పనులను మహాత్ముడు పవిత్రతాశయముతో (అహింసా ధర్మబుద్ధితో)

గావించెనా? లేక యకారణముగా హింసాబుద్ధితో గావించెనా యని మొదటగాఁ దెలిసికొందము.

సత్యము - కాలము - స్థితి మొదలగు పరిస్థితులను విచారింపక కేవలము తోచిన విధమున భ్రాంతిపడి యొకరి మీఁద నిందలు చెప్పుట యవిచారమూలకము. అందులకని మహాత్మునిమీఁద భక్తి పెంపునఁ బైకారణములను సత్యము లని చెప్పఁదలంచుటలేదు. 'పుట్టుక' ప్రకరణములో మహాత్ముని యభిప్రాయములకు నా యభిప్రాయములు భేదించుట గమనింపుడు. సత్యము చెప్పటలో నెవరిమీఁద నెట్టి యభిప్రాయమున్న సేమి? అంతమాత్రమున సత్యమును దాఁచఁగలమా? తగునా?

మహాత్ముడు, తాను మానవుడననియు, అందుచేదాను మనుష్యసకఁ గల దుర్గుణములనుండి దూరమగుట యరిది యనియు, తనకింక నద్వైత భావము కలదనియు, పలుపర్యాయములు చెప్పియుండుటకు జ్ఞప్తియం దుంచు కొననగును. తనంతటఁ దానో, యితరులవలననో తన తప్పును దెలిసికొనిన పిమ్మట ఆ తప్పుసకఁ బ్రాయశ్చిత్తము కావించుకొనుట మహాత్ముని నైజము. పైఁ జెప్పిన నాలుగు విషయములను గర్తవ్యములే యని తరువాతనుగూడ మహాత్ముని యభిప్రాయమై యున్నది. ఈ పై నాలుగో - అందుఁ గొన్నియో - తుద కొక్కటియో తప్పుకాదా యని తలపోయు బుద్ధిమంతులు కూడ నుండవచ్చును. ఆ విషయ మటు లుండనిండు. ప్రకృత మనుసారము.

పిచ్చికుక్కల ప్రమాదమును, వానిని జంపుటను 'యంగు

ఇండియా' ప్రతీకయందు మహాత్ముడు వ్రాసియుండెను. వానిని జదువుకొనినయెడల గ్రాత్ర విషయము లెన్నియో మనకు బోధపడఁగలవు. అందు వివిధపద్ధతులలో పిచ్చికుక్కలను గాపాడు మార్గములు వివరింపఁబడియున్నవి. పిచ్చికుక్కలను దూరముగాఁ దీసికొనిపోయి, మనుష్యులు తిరుగనట్టి తావులందుఁ బంపవలెనని మహాత్ముని యుద్దేశ్యము.

పిచ్చికుక్కలు, కాపులేక, పోషణలేక బాధ పడుచు మనుష్యులను బాధించుటకంటె వానిని జంపుటయే మేలని మహాత్ముని జీవకారుణ్యమే - అహింసయే ఆ పిచ్చికుక్కలను జంపించినట్లు తలంచుచున్నాను. మహాత్ముని మనోభావ మెఱుంగక, కేవల మీపిచ్చికుక్కలను జంపించుట దప్పనుటను దలపోయు నప్పుడు నా హృదయము మిక్కిలివ్యధపడుచున్నది. చిటుతొండడు తన కుమారునిఁజంపి రుచ్య భోజ్య పదార్థముగా వండి యారగించుటను బాటఁజూచినచో నప్పటి కయ్యది శిశు హత్యా దోషముగానే తోఁపవచ్చును. కొంచె మాలోచించి ఆ చిటుతొండని యప్పటి మనస్థితిని గ్రహించి యాలోచించి నచో నందలి సత్యము గోచరింపఁగలదు. “గాంధీ అహింస - అహింస యనుచు వృథామాటలు చెప్పుచుఁ దాను కుక్కలను జంపించుచుండెన”ని తెలివితక్కువతనమునఁ జెప్పుకొనెడివారి విషయమై మనమేమి చెప్పఁగలము ?

సబర్కతీ - ఆశ్రమమందు మహాత్ముడు, రోగముతో బాధపడుచున్న ఆవుపెయ్యను “ఇంజక్షను”తో మందు నిప్పించి చంపించిన సంగతి యెల్ల రెఱిగిన విషయమేగదా ! ఇది ‘హింస’ కాదా యని కొందఱు వాదులాడవచ్చును. మై విష యమునే చర్విత చర్వణముగా సమాధానము చెప్పుటలోఁ

బ్రయోజనమేమి? ఆవుదూడ స్థితియేమి? ఎందువలన దానిని జంపవలసివచ్చెను? దాని బాధను బోకార్చుటెట్లు? ఈ విషయము లేమియు నెఱుంగక చిత్తమువచ్చినట్లు మాటాడువారి విషయమై మన మేమి చెప్పఁగలము? ఆవుదూడ పరిస్థితియేమి? అది బ్రదుకుట సాధ్యపడునా? ఈ విషయము నెఱుంగక వృథా మాటాడిన ఫలమేమి? సాప మాపుపెయ్య లేవలేని పరిస్థితిలో గొట్టుమిట్టాడుచుండెను. రోగముతో నా యాపుపెయ్య పడుచున్న బాధ దైవమున కెఱుక! దాని శరీరము పుండ్లతో నిండి నీరు కాదుచు పురుగులు లుకలుక లాడుచుండెను. అది యింక బ్రదుకఁజాలదు!. అయినను జేతనై నంతవఱకు మందులు - మాకులు పోసిరి. వైద్యులు - ఘనవైద్యులు - రాజవైద్యులు మందులు పోసి - తుదకు పెదవులు విఱిచిరి. అట్టియెడ నా యావుదూడ స్థితి జాలిగొల్పునదై యుండెను. జాలినిగొల్పిన మాత్రాన నా యావుదూడ రోగము కుదుటఁబడునా? మహాత్మాజీ యా పెయ్యను రక్షింప నెన్నియో ప్రయత్నములు చేసెను. ప్రయత్నము చేయుటయేగాని ప్రయోజనము కానరాదయ్యెను. ఆ ఆ పెయ్య బాధమాత్రము పెరుగఁ జొచ్చెను! ఆ బాధ పోగొట్టుట యెట్లుని మహాత్మాజీ తహ తహ లాడసాగెను. ఆ బాధ తొలగఁగ మార్గమేది? ఆ బాధ చూచినయెడల హృదయము ప్రక్కలగుట నిక్కము. అసహనముచే - కష్టముచే - క్రౌర్యముచే - హృదయము ప్రక్కలగుట లేదు. ప్రేమచేతనేగదా!

తక్కిన రెండును అహింసాయుతములు గావని విజ్ఞాన వేత్త అండ్రానుమహాశయుఁ డనెను. ఆ రెంటిలో నొకటియగు ఐరోపా యుద్ధమునకు మనుష్యులను జేర్పించు విషయమై మహా

త్ముడు పైనిక సహాయుడుగా నుండెననుటను తప్పనిచెప్పుట కవకాశము లేదు.

దక్షిణాఫ్రికా యందును, భారత దేశమందును యుద్ధము నకుఁ దాను పైనిక సహాయుడుగా నుండుటకు మహాత్ముడు తన యభిప్రాయములను వెల్లడించి యుండెను. యుద్ధమునకుఁ దాను సహాయపడుటవలన యుద్ధమునకు సమ్మతించుట శాద నియు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమువలన భారతీయులకుఁ బ్రపంచ మందు ఉన్నతి రావలయునని తన సమ్మతమనియు, ఆ స్థితికి వేఱ గుటవలన తన యహింసా ధర్మమునకు స్థానము లేకుండఁ బోవు ననియు, అట్టి స్థితికి హాని సంభవింప కుండునట్లు సంరక్షించు కొనుట యహింసా ధర్మప్రచారమున కవకాశ ముండుననియు దలచి తాను సహాయ పడితిని మహాత్ముడు చెప్పియుండెను.

నాలుగవ ప్రశ్నమునకు మహాత్ముడు “ప్రజల హృద యము మిక్కిలి విరోధభావము గలిగియున్నది. అద్దానిని దొలగించుటకై విదేశ వస్తు - వస్త్ర బహిష్కారముమీఁద వారి మనస్సులను మఱలించితిని”ని చెప్పియుండెను. ఈ సమా ధానము అండ్రాసుమహాశయునకు - విశ్వకప రవీంద్రనాథ తాగూరు పాదులకు నచ్చలేదు.

మహాత్ముఁ డేస్థితియం దుండి యా సమాధానమిచ్చెనో తెలియుటలేదు. ఆ సమాధానము తప్పని తనకుఁ దోచినయెడల మహాత్ముడు వెంటనే పరిశుద్ధతకై ప్రయత్నించి యుండెడి వాడు. అట్టి ప్రయత్నము చేయని కారణమున మహాత్ముని మనస్సున కా సమాధానములు నచ్చినవేయని మానము తలచ

వచ్చును. “పెద్దలు సహితము, తప్పుటడుగులు వేయుదుర”ని చెప్పుకొనెడివాడును గలరు.

“నా కొఱకై దేశమందు మూర్ఖత పెరిగి ప్రభుత్వమును హింసించినట్లు చెబుచున్న నా చెవికెక్కనేని, నా శిరస్సును నా గదిచువ్వలతో బగులగొట్టుకొందున”ని తాను బయట లేనప్పుడును, అహింసా ధర్మము వర్ధిల్లవలెనను పరమాశయము గల పరిశుద్ధాత్ముడు మన మహాత్ముడు. మహాత్ముని మనో భావమెఱుంగక యితరోహలతో మహాత్మునిమీఁద నిందలు మోపుట తగదు. మహాత్ముని చెయిదనులబట్టి ఆతని భావము నిశ్చయము గమనించుట శ్రేయము. కార్యము లెప్పుడును అంత రాత్మ ప్రేరితములు. సర్వసమృతమగు కార్యమేదియు లోక మున నెవరును జేయఁజాలరుగదా! ఎల్లరికి నచ్చినపని నెవఁడు చేయఁగలఁడు? “సతాంహి సం దేహ పదేషు వస్తుషు ప్రమాణ మంతః కరణ ప్రవృత్తయః.”

అహింస — భిక్ష

అహింసా ధర్మమనుపేరున నెట్టికీడును జేయరాదని మహాత్ముని సంకల్పము. ఇందులకొక్క యుదాహరణ మిచ్చుచుంటిని. కొండలు సోమరులు, సన్యాసులమని స్వాములమని— మహర్షులమని పేరుతో భిక్షుసేయుచు సుఖభోగజీవితము గడుపు కొందురు. అట్టివారికి సాయపడుట మంచియో? చెడ్డయో?

ఈ విషయమై మహాత్ముని యభిప్రాయము సర్వజనాంగీకార యోగ్యమైనది. “తగినంత దేహదార్ధ్యము కలిగి కష్టపడి పనిచేసి సంపాదించుకొని తినవలసినవారికి సైతము భిక్షుసేయుట అహింసా ధర్మసిద్ధాంతము కాఁజాలదు. నా కధికారమున్న

యెడల నిట్టిభిక్ష సేయు పద్ధతిని నిలిపివేయుచున"ని మహాత్ముడు వెలిబుచ్చిన యభిప్రాయ మమూల్యముగదా!

మహాత్ముడు అహింసా ధర్మమును ద్వికరణశుద్ధిగా నాచరించుచుండును. అందుచే మహాత్ముని యాత్మశక్తియును మిక్కిలి పెంపొందుచుండెను. అహింసా ధర్మమే జీవితపరమా పధిగానెంచు జీవకారుణ్య (హృదయులను) ము గలవారిని, ఇతరములను నెట్టి కార్యములును దరిజేరవు. క్రూరజంతువులును దరిజేరక నిలుచును. ఇట్టి మహాత్ములకు విషసర్పములు సయితము వైదొలగిచనగలవు. ఫీనిక్సుసందును, సబర్మతియందును ఆశ్రమనిర్మాణ సమయములందుఁ దిరుగాడుచు గాన్పించునట్టి పెనుఁబాములు మా వెంటఁ దిరుగాడుచుండెడివనియు, ఆ పాములనుజూచి కొందఱు భయపడుచుండెడివారనియు, అయినను సర్పాది విషజంతువులను సహితము చంపరాదను నియమమునకు లోబడి మిత్రులు ఆశ్రమ జీవితమును గడుపుకొనుచుండెడివారనియు, బాముకాటుతో నెవరును జావరనియు మహాత్ముడు తన యాత్మకథయందు వివరించియుండెను.

మహాత్ముడు, అహింసా సిద్ధాంతమునుగూర్చి తెలిపిన యభిప్రాయములు పెక్కుగాఁగలవు. అందుఁ గొన్నిటి నిట నుదాహరించుచుంటిమి.

హింసచేఁగాని, హత్యచేఁగాని మంచికొంచెమైనను గలుగదు. ఈ హింసాహత్యలు భారత దేశమునకు మిక్కిలి యన్యమైనవి. అవి యిచట నేమాత్రము వేఱునాటుకొనలేదు. నాటుకొనవు; హింసవలన-హత్యలవలన మంచికలిగినట్లు చరిత్రలు నిరూపించుటలేదు. ఈ దేశముయొక్క మతము హిందూ

మతము. అది జీవహింస చేయఁదగినదిగాఁ జెప్పటలేదు. అన్ని మతముల మూలసిద్ధాంతం మొక్కటియే. అపకారము చేసిన వానికి సహితము అపకారము చేయుమని హిందూమతమున చెప్పటలేదు. అతనిని జంపుటకెవనికి అధికారములేదని హిందూ మతము తెలుపుచున్నది.”

“ఈ గొప్పతనమును ఎవరిమీఁదను విరోధమును పుట్టించునది కాదని పదివేల పర్యాయములు నొక్కి చెప్పఁ గలను. అయితే, అట్టి సమయమే భారతదేశ ప్రభుత్వమును నెఱపఁగల సామర్థ్యమునకుఁ దగినది కాఁజాలదు.”

“నేను ఎదిరించునది ప్రభుత్వమును మాత్రమే. ఆంగ్లేయులతో నాకు విరోధములేదు.”

“కట్టినో, తాతినో ఉపయోగించి చూచుటకంటె నా తలను బగులఁగొట్టుట యుచితము. మనుష్యునియందుగల దైవమును నశింపఁజేయు దౌష్ట్యమునకు లోఁబడిన నేటి నాగరికతనుండి బయటపడుటకంటె వేఱుప్రయోజనము లేదు.

“రాజునుని దేశభక్తికై యాతనిని బ్రశంసించు చుండును. దేశముకొఱకు నిర్దయతో ప్రాణములు బలిగాను నభిలాషగల యాతనిని బ్రశంసింతును. అయితే ఆతనిని హత్య చేయుట తగునాఁచుని ప్రశ్నింతును. (హత్యచేయరాదని యభిప్రాయము)”

“ప్రభుత్వమునుండి యీ దినములలో దౌష్ట్యముతోఁగి పోవునట్లుగా నేను ఎవరియొద్దను జెప్పలేదు. నా యువదేశము (అహింసా ధర్మబోధన)ను భారతదేశము త్రోసిపుచ్చి, రక్త

పాతమును గోరునెడల, నేను వైదొలగుచునని నిశ్చయముగాఁ జెప్పుచున్నాను. అట్టి పద్ధతిని నేను సహింపను. ఏలయనఁగా, అందువలన ఇండియాకో లోకమునకో మేలుకలుగునని నేను నమ్మకుండుటయే యగును.”

“సత్యము దయ అహింసాధర్మమునకుఁ బ్రాతిపదికలు.”

“అహింసకు ఆత్మశక్తి యావశ్యకము. అదియే వీరత్వము కంటె వీరత్వముకలది.

“ప్రేమలేనివాఁడు మహావీరునో, బుద్ధునో, వేదములనో అనుసరించుటకు అసర్థుఁడు...మహావీరుఁడును బుద్ధుఁడును యుద్ధవీరులు. టాలుస్తాయియు అట్టి కోవలోనివాఁడే.”

“ఈ వారము పవిత్రతకు, ఆత్మపరిశోధనకు-త్యాగమునకు-సత్ప్రవర్తనకుఁ దగినట్లు దేశమంతయు సత్యాగ్రహ వారముగా నుండవలెను. చెడుమనస్సుతో నేమియుఁ జెప్పుకుండ నుండవలెను...సత్యము అహింసయు నమ్ముచున్నవారికి ఈ వారము సత్యాగ్రహవారము!”

“మనోవాక్కాయ శుద్ధిగా హింస తలనూపరాదు.”

“దౌష్ట్యమును మూర్ఖ శక్తితో నివారింపఁ బ్రయత్నించుట మనకుఁ దగనిది. దౌష్ట్యము నుండి మనము దూరమయి దౌష్ట్యమును ఎదుర్కొనవలెను. ఒకఁడు తన దౌష్ట్యమును దెలిసికొని పశ్చాత్తాప పడునేని వానిని బ్రేమతో నాదరింపవలెను. ఇతరులు కొట్టినను వారిమీఁదఁ బ్రేమ చూపవలెను.”

“ఆంగ్లేయులకు భారతీయులకు ద్వేషమును బురికొల్పినట్టి యొద్దిక, పవిత్రతగల పద్ధతిలో న్యాయము పొందవచ్చును.”

“తాను చిన్నవాడుగా నుండియు దన యొద్దగల ఆయుధములచే తన ప్రాణమును రక్షించుకొనఁ జూచుట తగదనియు, తమలోనుండి విడిపోయి యుద్ధము చేయువారికి భారత దేశమునకును హింసచేయు విధానము మానినచో తాను ప్రాణ రక్షణము పొందుటకుగాను ఆంగ్లేయులు తెలిసికొనునట్టి సమయమున భారత దేశమును గూర్చి వారికట్టి మార్పు కలుగుననియు, అప్పుడు భారతదేశ మందున్న ఆయుధములన్నియుఁ ద్రుప్పుపట్టుననియుఁ జెప్పవలయునా?”

“అహింసా విషయములో నా యభిప్రాయ మేమియు మాటలేదని సర్ నారాయణాచార్యుని నిశ్చయ పఱచితిని. జీవ సృష్టి కనుకూలింపని మనుష్యుఁడు,..... ఏ చిన్న పక్షి నైనను జంపుటకుఁ దగినవాఁడుకాఁడు. .... అహింస యనఁగా ఇతరులకుఁ గీడుచేయకుండట మాత్రము కాదనియు, కీడుచేసిన వారికిని మేలుచేయునట్టి ప్రేమను గలిగియుండుట యని నేను తలఁచు చున్నాను. కీడుచేసిన వానికి మేలుచేయుట యనఁగా నతనిని అట్టి పనినుండి మఱలించుటకు సహాయము చేయుట గాదు. అహింస నాచరించువాఁడు ప్రేమ గలిగి యాతనితోఁ గలిసి యాతని చెడుగులు మానుకొనునట్లు చేయవలెను. అట్టి సహాయము చేయునప్పు డెట్టి కష్టములు వచ్చినను వచ్చుగాక! నా కుమారుఁడు గౌరవహీనముగా సంచరించువాఁడాయెనేని, ఆతని నడవడిని నిర్బంధముగా మాన్పించుటకుఁ బ్రయత్నము చేయకుందును. (అహింసా పద్ధతి కాఁజాలదు.) ఆతనిమీఁదఁ గల నా ప్రేమ యాతనికి నేనుచేయు సహాయము మఱొక విధముగాఁ బరిణమించఁగలదు. అందుచే మరణము సంభవించినను సంభవించుగాక! ఆతని మనస్సును మార్చి నాదారికిఁ

ద్రిష్టగలిగినచో ఆ ప్రేమయే ఆతనిని ఆ చెడుత్రోవనుండి మఱింపఁజేయును. మూర్ఖశక్తిచే నా కుమారుని మఱించుటకు నేను బ్రయత్నింపను.

హింసనాండి అహింసయే జనించును. దండించుటకంటె మన్నించుట గొప్పతనము; మన్నింపు వీరినిగాఁ జేయును. దండించు నధికార మున్నప్పుడు మన్నించుటయే మన్నన యగును. ....మన్నింపు అనగా మిక్కిలి సామర్థ్య మైనది.”

“నేను కలలు గనువాడనుగాను.....అహింసాధర్మము ఋషులకు మహాత్ములకే తగుననుట సరిగాను. అది సర్వ సాధారణముగా నెల్లరు నాచరింపఁ దగినది.”

“హింసయందు అహింసను జూచిన హహర్షి ‘నియోడన్ పార్కినుమ్’ మహాశయుఁడు. ఆ మహాశయుఁడు ‘వెల్లిండను’ కంటెను గొప్ప వీరుఁడు. ఆ మహాశయుఁడు ఆయుధ సంపత్తి కలవాడై నను వాని నిష్ప్రయోజనమును దెలిసికొని, ప్రాణి హింస లేని యహింసను లోకమునకు వెల్లడించెను.”

“ఇండియా కత్తి” సంపాదించిన స్వాతంత్ర్యము కలది యగుచో అది అస్థిరమైన విజయము పొందవచ్చును. అయితే అప్పుడు ఇండియా ఆధ్యాత్మిక శక్తిని బడయఁ జాలదు. నేను ఇండియాతో బంధింపఁబడితిని. నాకుఁగల సర్వము భారతదేశ మొక్కటియే. లోకమునకు బోధింపఁదగిన బోధలు భారత దేశమునకుఁ దెలియును. అంతేకాని ఐరోపాదేశమునుండి పొంద వలసిన దొక్కటియులేదు. భారత దేశమునకు నైజముగు నైతిక మార్గమున యుద్ధము ప్రారంభించుటను నేను

పరిశోధింపవలెను. ధర్మమైన భారతదేశము మీఁదఁ గల నా ప్రేమ అధర్మముగు భారత దేశముమీఁద యుద్ధము చేయుఁ బురికొల్పును. హిందూమత గౌరవము వలననే నేను విశ్వసించుచున్న అహింసా ధర్మముచే భారతదేశమునకు సేవచేయుటకు నా జీవితము అర్పణము చేయఁబడినది.”

“అహింస సహనశక్తిని వృద్ధిపొందించును. అహింస భగవంతుని చేరికను సంపాదించును. సహనముచేఁగాని, అసహనముచేఁగాని భగవంతునిఁ జేరవలెను.”

“సహజముగాఁ జేరుటకుఁ దగిన దైనప్పటికిని, ఆ చేరిక వలనఁ బ్రయోజనము లేదు. సత్ప్రేమ సహజమయినది. సేవాగుణము మాత్రమే మానవజీవితమునకు సరిపోదు. తన స్వభావము, పరస్వభావమును గించపఱచును. విశిష్టిగా మనుష్యుల యందుఁ బరస్పర ప్రేమ సౌహార్దములు ఉన్నయెడల దేశములందు ఐక్యము స్థిరమైయుండఁ గలదు. కుటుంబ ధర్మము దేశ ధర్మముగునట్లే దేశ ధర్మమును లోకధర్మముగాఁ బచరింపఁ బ్రయత్నింపవలెను. అట్టి దేశధర్మముగా భారతదేశమును భగవంతుఁడు సృష్టించి యుండెను.”

“మూర్ఖము వీడినప్పుడే భారతదేశము స్వతంత్ర దేశము కాఁగలదు.”

“రానురాను భారతదేశము బలాత్కారము వంటి మూర్ఖతయే కలిగియున్నది. హింసకంటే అహింసయే స్వభావ ధర్మముగాఁ గలవాడు అగుదురేని భాగవతముల యాత్మశక్తి పెంపొందఁగలదు.”

“అహింసా ధర్మము గలవాఁడుగా నుండఁ దలంచెనేని, అతఁడు తనకపకారము చేసినవానిమీఁదఁ గూడఁ గోపము కలుగకుండునట్లు విధిగా నడుచుకొనవలెను. అతఁ డీ తనికీఁ బ్రత్యవకారము చేయరాదు; ఉపకారమే చేయవలెను.”

“అహింస యనఁగాఁ గోపము లేకుండ నుండుట. పరి పూర్ణమగు అహింసయనఁగా లోకమందెల్ల యెడల - విష జంతువుల యెడను సహితము విరోధము చూపకుండుట - చంపకుండుట.”

“అహింస యనఁగా, సర్వప్రాణులయెడఁ బ్రేమకలిగి యుండుట.”

ఇట్టి అహింసా ధర్మావలంబియగు వాని జీవితభాగ్యమే భాగ్యము. ఇట్టి వాని కితరులు కీడుచేయఁ దలంతురా? తలం పను. ఇది ప్రత్యక్ష సత్యము. ఇట్టివాఁడు ఇతరులకు హానిచేయఁ దలంచునా? చేయఁ దలఁచినచో నాతని జీవితము సర్వనాశనము కాదా? తనవంటివారే పెరివారని తలంచుటయే మానవుని ధర్మము. ఇట్టి మహాత్ములే భగవత్సమానులు కాఁగలరు.

“అహింస” యను ధర్మ మాచరించుట వలన విరోధము కోపము -భయము మొదలగు సర్వ దుర్గుణములు నశించు నని మన మహాత్ముఁడు పదేపదే బోధించు చుండెను.

అహింసా ధర్మమునుగూర్చి మన పూర్వులు పెక్కు గ్రంథములు గొప్పగా వెలయించిరేకాని, తామాచరించునట్లు కానము. మహాత్ముఁడు తలఁచినది చెప్పి చేసి చూపిన మహా నీయుఁడు. ఇట్టి చిత్తశుద్ధిగల పరమ పవిత్రుని మన మెన్ని

గ్రంథములు తిరుగవేసినను గౌనరాడనుట నిక్కువము. ఇట్టి మనోవాక్కాయ శుద్ధిగల పవిత్రులు పెక్కురుండినచో, బ్రపంచ చరిత్రయే మాటియుండెడిది సుమా!

ఆదికాలమునఁ బ్రజ్వరిల్లిన యుద్ధ జ్వాలలకు నేటికిని బ్రపంచ జీవిత మాహుతి యగుచున్నదనుటలో నెట్టి విప్రతి పత్తియు లేదనుట యత్యుక్తి కాజాలదేమో!

మహాత్ముఁ డవతరించి విశ్వశ్రేయ మభిలషించి మాన వుని మనుగడను జరితార్థము గావించుటకై సేవచేయుట యపూర్వము గదా!

మహాత్మునిస్థితి

పూర్వ చరిత్రలందొట్టి మహాత్ముని నొక్కనిఁ గనఁ గలమా? ప్రాచీను లెల్లఱు ధర్మములు పలికిన వారైనను, ఆచ రించినట్లు చదివితిమా?

పాఠకమహాశయా! ఇట్లంటినని కన్నుఁ లెఱ్ఱఁజేయుకుండు. ఆలోచించిన యెడల నామాట సత్యమని మీరును సమ్మ తింతురు.

అహింసా ధర్మమును జ్ఞాన సంపదచే శోధించి సాధించి తన జీవిత మందాచరించిన మహానీయుండు మన మహాత్ముండు. భారతాది యుద్ధములు, ప్రపంచ సంగ్రామములు హింసాగ్నిచే మారణ హోమముగావించి జయమును సాధించెను. మహా త్ముండు, అహింసావ్రత దీక్షతో సమస్త ప్రపంచమును జయించి సర్వ మానవాళికి ఆదర్శనీయుండై - ఆరాధ్యుండై వెలుంగొందుటప్రపంచప్రవృత్తికి వెలుంగుబాట. సత్యాహింసల

కోసము మహాత్ముడు తనజీవిత మంకితము గావించుట ప్రపంచ చరిత్ర యందపూర్వము గదా!

ప్ర భు త్వ వ రి కో థ న

ఈ యహింసా ధర్మసాగరమును మధిపగాఁ గలిగిన సాగమే సత్యాగ్రహము. ఈ సత్యాగ్రహమును బ్రారంభించిన మొదటి యదృష్టము దక్షిణాఫ్రికా దేశమునకు లభించెను. భారతదేశమందుఁ బ్రారంభించిన సత్యాగ్రహములలో ముఖ్యముగా రెండు పేర్కొనఁ దగినవి. ప్రభుత్వము పంజాబు హత్యలు జరిపినపుడు చేసిన సత్యాగ్రహ మొకటి; ఉప్పు సత్యాగ్రహము మఱి యొకటి. ఈ రెండు సత్యాగ్రహములలో బాల్గాని భారతీయులు వేలకొలది చెఱసాలల కేగిరి. ఇట్లు చెఱలకేగిన వారెల్లరు సహింసా ధర్మనూత్రమునకుఁ గట్టుబడిన వారని పాతక మిత్రులు తలఁపకుండురుగాక! మహాత్ముడే, యొకటి రెండు పర్యాయములు “మున్నూరుమంది అహింసా ధర్మమందు స్థిరచిత్తముకలవారై చెఱసాలకేగినచో స్వరాజ్యము వచ్చియే యుండెడిద”ని వెల్లడించి యుండెను.

రెండవ ప్రపంచ మహాయుద్ధము జరుగుచున్న సమయ మందు అహింసా ధర్మము నిరువాగుల వారికి మహాత్ముడు ప్రబోధించెను. కాని యే దేశముగూడ నా ధర్మమును జెవి కెక్కించుకొనఁ జాలక పోయెను. అహింసా ధర్మయుద్ధముతో నాంగ్లదేశమునకు సహాయము చేయుటకై తాము సంసిద్ధముగా నున్నామని మహాత్ముడు రాజ ప్రతినిధి మూలమున నాంగ్ల ప్రభుత్వమునకుఁ దెలియఁ జేసెను. అందులకు సరియగు సమాధానము గానరాలేదు.

ప్రపంచ సంగ్రామముతోఁ దలదూర్చిన దేశములకు, చేరని దేశములకు మహాత్ముఁడు చేసిన హితబోధలలోఁ గొన్నింటి నిటఁ జనువు కొందము.

“శత్రువు నన్ను ఎదుర్కొనినప్పుడు తిగిగి నేను ఆ శత్రువును మార్కొనను. అట్లు మార్కొనుట హింసాపద్ధతియగును. శత్రువు నన్ను ఎదుర్కొనినను, నేను ఆతనిని ప్రేమించుచుందును. ఇదియే అహింస.”

“సామ్రాజ్యవాదులు తమను ప్రజానాయకులమని భావించుకొందురు. అట్లు భావించు సామ్రాజ్యవాదులు ఆయుధ విసర్జనము చేసేరా? అట్లు ఆయుధవిసర్జనము చేయుచో హిట్లరు గూడ కన్నులు తేరిచి యుండెడివాఁడు... ఆతఁడుకూడ నిరాయుధ హస్తాండయ్యెడివాఁడు. స్వచ్ఛమైన లోహకాంతి యెట్లు ప్రకాశించునో అట్లే ఎంతటి చెడ్డగైనను అహింస పోకడించును. ఇట్టిశక్తి అహింసకుఁ గలదు. ... అహింసవలన నేను నష్టపడినదే లేదు. ‘అహింసా ధర్మము నన్ను సట్టేటముంచినదే’ యని వాపోయిన యునికి నా జీవితమందుఁ జూచినదిలేదు.”

“సామ్రాజ్యాధిపతులను సంస్కరింపఁజాలమని మీరు భావింపరాదు. ఎల్లరి మానత్వ మొకటియే. ఆ అధికారులు ఇప్పటికి హత్యకుహత్య కావించుచునే యుండిరి. వారు సహనము మాపుటలేదు. సహనము చూపిన యెడల మారణయుద్ధము సంభవించును. సహనయుద్ధము మహాశక్తిసంపన్నమైనదని గ్రహింపఁగలదు.”

“సామ్రాజ్యములు ఆయుధములను వదలనిండు. అట్లు చేసినయెడల ప్రపంచమందు శాంతి యేర్పడును. అహింసా

ధర్మమందు నాకు ఏబడేండ్ల అనుభవము కలదు. అనుభవము వలన మనశ్శక్తిని కాపాడగలది అహింసయని నేను పొందిన అనుభవము వలన గ్రహించితిని.

“పూర్వము పఠాను లెట్లుండిరి ? ఇప్పుడెట్లుండిరి ? అప్పుడు హింసారత్నాలై కుటుంబములందు సైతము పోట్లాటలు పెట్టుకొనినవారుగా, వేటతమకముగలవారుగా, తుపాకి, కత్తి మొదలగు నాయుధములు ధరించియు సధికారులనుజూచి భయపడి పాటిపోవువారుగా నుండెడివారు. ఇప్పుడు వారియందెంతయో ప్రేమ తోణికిసలాడుచున్నది. ఆ పఠానులు గోవు వంటి సహనముకలవారై యున్నారు. వారు తమ హృదయములందు ధైర్యమును స్థిరము చేసికొనిరి. అబ్దుల్ గఫూర్ ఖాను అహింసా ప్రబోధము పఠానుల స్వభావమునే మార్చివేసెను. ఆహా! అహింసా ధర్మవిజయ మెంతదొడ్డదియోగదా!”

“కత్తినిదాల్చి మీదకు దుముకువాని కత్తిని దింపగలదు. ఎందువలన ననగా, కత్తితోఁ దిటుగఁబడుటవలనగాదు అహింసచే-ఆత్మశక్తిచే.”

తద్దయుఁ బెద్దకాలమహింసా ధర్మస్వరూపములు మఱచి మార్ఖ్యముతో యుద్ధోన్మాదముగు పాశ్చాత్య దేశీయపద్ధతికి మన మాశ్చర్యపడవలసినదిలేదు. అహింసా ధర్మము పుట్టి పెరిగి ప్రబోధించిన భారతావని యందు జన్మించి, యిండు మించుగా నిరుపద్యమైదేండ్లనుండి గాంధీ తత్త్వమును జవించుచుఁ గొండలు అహింసా ధర్మము సలక్ష్యముచేయుట యాశ్చర్యముగా నున్నది. హింసాకర్మము నమ్మినవారు అహింసకు దూరముగా నుండుటమేలు. ‘అహింస’ ‘అహింస’

యని యెలుఁగెత్తిచాటుచు, సమయమువచ్చినపుడు అహింసను మఱచి హింసారతుఁడగుట యుక్తముకాఁజాలదు. అట్లు చేయుఁ దలఁచుట మోసము నాత్మవంచనము నగును.

మహాత్ముని వజ్రసంకల్పము

గాంధేయ మనుసరించుచుండినట్లు కపటబుద్ధితో నాటక మాడుచున్న కొందఱు ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామము సమీపించినతఱి నిదియ సమయమని భారతదేశ మాంగ్ల ప్రభుత్వముతోఁ దలపడి సత్యాగ్రహ సమరము చేయవలయునని చెవి నిల్లుగట్టుకొని మహాత్ముని బలవంతపెట్టిరి. అహింసా ధర్మ తత్త్వ రహస్యమును సాంగోపాంగముగా నెఱిగిన ధర్మమూర్తి కలనైన కపటమెఱుంగని యకలంక పవిత్రమూర్తి, జకత్కళ్యాణము గాంక్షించు జగదుద్ధారకుఁడు గాంధీ మహాత్ముఁడు ఆత్మజ్ఞానముననో, సూక్ష్మగ్రాహకత్వముననో మతేకారణముననో వారి మాటకుఁ జెవియొగ్గక, ధైర్యసైర్యములు లోఁగొనిన యకుంతిల చిత్తశుద్ధితో సత్యోపాకుఁడై “ఇట్టి సమయమున సత్యాగ్రహ సమరము తలపెట్టుట యహింసాధర్మము కాద”ని బుద్ధి చెప్పెను. అంతటి కపటబుద్ధితో, అహింసా ధర్మ వేషముతోఁ బులితోలు ధరించిన నక్కవోలెనటనమాడుచున్న వారి యాట కట్టెను.

మహాత్ముని మాహాత్మ్యము

ప్రపంచ యుద్ధము ముమ్మరముగా విజృంభించు చుండిన సమయమందు ఢిల్లీ నగరమందు జాతీయ మహాసభా కార్య నిర్వాహక సంఘము సమావేశమయ్యెను. ఆ సమావేశమున

మహాత్ముడహింసా ధర్మమును విరించివోలే వివరించి చెప్పెను. కాని మహాత్ముని యభిప్రాయమును గార్యవర్గము సమ్మతించ లేదు. ఇట్టి యవాంతరము లెన్నివచ్చినను, మిన్ను విడిగి మీఁదఁ బడుచున్నను; మేరునగ ధీరుడై మహాత్ముడ౯ కార్యవరాభి ప్రాయమునకుఁ దలయొగ్గక, యహింసా ధర్మమును విడువను, విడువను, అని విజయుడై నొక్కి చెప్పెను. అయినను, మహాత్ముని యుపదేశమును గార్యవర్గము చెవికెక్కించు కొనఁ జాలక పోయెను. మహాత్ముని సహచరులై, బుద్ధిని బృహస్పతినిమించిన వారు సైతము మహాత్మునిమాటను దిరస్కరించిరి. అందుచే మహాత్ముని యహింసా ధర్మము మహాత్మునివఱకే పరిమితమైన దనియు, మహాత్ముని నిత్య సాహచర్య మనుభవించుచు వచ్చిన మహాత్ముని యనుయాయులు సైతము అహింసా ధర్మస్వరూప మెఱుంగఁజాలక పోయిరనియు, వారందఱు నేటిదనుక గాంధీ యులమని యనుచు నాటక మాడుచుంజిరనియుఁ దెల్లమయ్యెను. ఇట్టివారి హృదయములు స్వచ్ఛములగునట్లు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాత !!!

ప్రపంచ సంగ్రామము ముగిసినపిమ్మట, భారతదేశ మందు 1942 వ సంవత్సరమున మహాత్ముని ముఖమునుండి యొక దివ్యవాణి వెలువడెను. “ఇండియాను విశిచిపెట్టి పొమ్ము” అను నీ దివ్యవాణికి భారత జాతీయ మహాసభవారు ముగ్ధులై ‘వహ్వా’ యని మెచ్చుకొనుచు నా దివ్యవాణిని నాదర్శ ముగాఁ గైకొని తీర్మానము గావించిరి. ఆ దివ్యవాణియందలి యంతరాథము “ఓ తెల్లదొరా! పాటిపో” అని మాత్రముకాదు, “తెల్లదొరతనము వద్ద”ని మాత్రమే గ్రహింపుడు.

అందులకా తెల్లదొరతనము గ్రుడ్లెఱుజేసి మహాత్ముని నిర్బంధించి శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమునకుఁ బంపెను. అట్టి సమయమున మహాత్మునిమీఁదఁగల యపార భక్త్యావేశముచేఁ బరవళ్ళు త్రొక్కుచు భారతీయులు ఆవేశవశులై మహాత్ముని యాశయ విరుద్ధముగా దేశమును కకావికలు కావించిరి. ఆ బీభత్సము, జాతీయమహాసభ పేరున, మహాత్ముని నామమునఁ జేయరాని చెట్లచేసి భారతదేశ జాతీయ చరిత్రకు మచ్చను గల్పించిరి. పొగబండ్లను దగులఁబెట్టుట, ప్రభుత్వ కార్యాలయములను దగ్ధము కావించుట, తంతి తీఁగెలనుద్రెంచుట, తంతి - తపాలా - పోలీసు కార్యాలయములనుమంటుపాలు కావించుట, కొందఱి ప్రాణములు బలియగుట మొదలగు నిట్టి యనరాని తలఁపరాని చెట్టలుపుట్టి, వికటాట్టహాసముతోఁ దాండవమాడుచు బీభత్సము కావించెను.

అట్టి చెయిదములకుఁ బ్రపంచము చిన్నవోయెను. మాతృభూమి మాఁగుడువాఁడెను. అయ్యయ్యా! మహాత్ముని పేరిట నిట్టి వివచీజము తులసివనమున గంజాయి మొక్కవోలే మొలకెత్తుటయా? యని యెల్లరు నిశ్చలులైరి. అట్టి సమయమందే మహాత్ముడు, మన భాగ్యవశమునఁ జెఱునుండి విడుదలయయ్యెను. వెంటనే మహాత్ముడు ఇట్టి చెట్ల చెయిదములకు, కాంగ్రెసునకు - తనకు నెట్టి సంబంధము లేదని ఖండితముగాఁ జెప్పెను. అందులకు జాతీయ మహాసభవాట అవనత వదనులై కలకత్తాయందు జరిగిన యఖిలభారత జాతీయ మహాసభయందు 1942 వ సంవత్సరమున జరిగిన బీభత్సమునకు మిగులఁ జింతించుచు అహింసా ధర్మము నేకరువుపెట్టిరి. ఎట్టి పిడుగుపాలు వాటిల్లినను మహాత్ముఁ డహింసాధర్మమును వీడలేదు. అహిం

సయే మహాత్ముని తపస్సు, అహింసాధర్మమే మహాత్ముని మనస్సు.

“నేటి భారతదేశమును పలుబాములు పెనవేసికొనెను. వీనిని దొలగించుటకు అహింసయే మార్గము. ఇందులకై భగవంతుడు సన్నాత సాధనముగా సృష్టించెను. అహింసాధర్మమందు నాకు అచంచలమగు నమ్మిక కలదు. దేశమునకు వలసిన సహాయమును అహింసామూలముననే పొందవలెను; సాధింపవలెను. భారతదేశము అహింసాధర్మముచే గాపాడఁబడవలెను; రక్షితమునకు గుఱియగు పాశ్చాత్యదేశములను గూడఁ గాపాడనగును.”

ఇట్టి ‘సుధారసంబుపైఁ జల్లెడువాడు’ మహాత్ముఁడహింస నెట్లు విడనాడఁగలఁడు? ఈ కుటిలలోకము, మహాత్ములను సైత మొక్కొక్క తఱి సందేహించుచుండునుగదా! అయ్యయ్యా! ఎంతటి యజ్ఞానము. కాంగ్రెసు - కాంగ్రెసునేతలు తుదకు దేశమో ప్రపంచమో యేకమై హింసాకర్మము వూనినను మహాత్ముఁడేకాకియయ్యుఁడేకటిని బాపుటకై మింట వెలుఁగు నొక్క వేవెలుఁగువోలెఁ బ్రకాశించుచు చిత్తస్థైర్యముతో హింసా కర్మమును బాటఁద్రోలి యహింసా ధర్మమును వెలయింపఁ జేయఁగలఁడు. అహింసా తేజఃపుంజముచే నేల నాలుగు చొటఁగులఁ బ్రసరింపఁ జేయఁగలఁడు. మహాత్ముల కసాధ్య మేదికలదు?

ప్రపంచయుద్ధము పరిసమాప్త మగునా? అది యెట్లు సాధ్యము? ప్రభుత్వములు - సామ్రాజ్యములు మహాత్ముని హితబోధ ననుసరించినప్పుడే యుద్ధములు

నిరర్థకములని గ్రహింపఁగలవు. అట్లు గ్రహింపఁగలిగిన నాడే కోట్లకొలది ప్రజలు యుద్ధభయముమాని నిశ్చింతతో నుండఁగలరు. అపార ధనప్రవాహమును యుద్ధమునకై పాటించుటను గూడ మానఁగలవు. విశ్వసౌభ్రాత్రము పెలయఁగలదు, విశ్వశాంతి విలసిల్లఁగలదు.

ఆంగ్లప్రభుత్వము, యుద్ధసమయమందు మహాత్ముని జేతయం దుంచుటయే తెలివిమాలినపని చేసెను. ఇప్పటి కైనను మహాత్ముని సచ్చాంతినిగ్రహింపఁగలిగెనేని ప్రపంచము మహా ధన్యము కాఁగలదు.

మన మహాత్ముఁ డెప్పుడు సహింసాధర్మమును వీడలేను. అహింసయే మహాత్ముని జీవితము. ఐరోపాయుద్ధముగాని, మిత్రుల బలవంతముగాని, మహాత్ముని సహింసా ధర్మమునుండి మఱింపఁజాలదు. అవును; ధర్మము నెడ మహాత్ముని మనస్సు వజ్రముకంటె గఠోరమైనది, కుసుమముకంటె గోమలమైనదిగదా! మహాత్ముఁ డహింసాధర్మమూర్తియై వెలుఁగొందు చుండఁగలఁడు.

స వ ఖా ళీ

పశ్చిమ వంగ దేశమున హిందూ - ముసల్మానులు మత విద్వేషాగ్నితోఁ గసిమసంగి యొకరి కుత్తుక నొకరు త్తరించు కొను చుండిరి. 'సవఖాళీ' ప్రాంతమున (1946) సగ్నిపర్వతము బ్రద్దలయ్యెనో యను చందమున మతవిద్వేషాగ్ని రేగి హాహా కారములు చెలరేగునట్లు స్త్రీ బాల వృద్ధు లనుభేద మాపం తయు లేక యెల్లరు నా మత ద్వేషయుద్ధమందు మ్రుందుచుండిరి. మృగయుడు మృగములను వేటాడుపగిది హిందూ ముగ

ల్కానులు కడు రాద్రాకారులై మతావేశవివస్థలై దిశ్శరభలు
 పలుకుచు యొకరి తలలు నొకరు తెగవేసికొనుచుండిరి. ఈ
 చండ ప్రచండ మతద్వేషాగ్నికిఁ హింసామారుతము తోడై
 స్త్రీలను జెఱచుచు, బాలురను వధించుచు, ఇళ్ళు వాకిళ్ళు
 కొల్లఁగొట్టఁబడుచుండెను. గుళ్ళు, గోపురములు, మసీదులు
 పడగొట్టఁబడుచుండెను. వీధులు పీనుఁగుపెంటలై నెత్తురు
 కాలువలగుచుండెను. అట్టి పాటునకు విశ్వంభర విహ్వలయై
 దైన్యముతోఁప దిక్కులవంకఁ జూడసాగెను. అట్టి విన్నఁబాటు
 విన్న మహాత్ముని మనస్సు, ఖిన్నమై సుత క్రూర వివసర్పము,
 వేయికోఱలతోఁ గఱచునట్లు చిన్నాభిన్న మయ్యెను. అయినను,
 మహాత్ముఁ డూరుకొనునా ? తటాలున నేకాకయై నవఖాళీకిఁ
 బయనమై యాపల్లిపత్తనములను బాదచారియై సంచరించుచు,
 హృదయవిదారక ఘాతుక కృత్యములకు వగచుచు; గొండంత
 దుఃఖమునఁ గ్రుంగుచు, ప్రభుత్వ రక్షిణభట సహాయ మపే
 క్షింపక యా ప్రదేశము తడబడు నడకలతో నడువ మొద
 లిడెను. ఇక నేమి ? మహాత్ముఁడు వచ్చెనను వార్త పొక్కి
 నంతనే క్షీరసాగర మథనమున హాలాహల ముప్పతిల్లఁగా దేవ
 దానవులు శ్రీమన్నారాయణునిఁ జేరినట్లు మహమ్మదీయులు -
 హిందువులు మహాత్ముని యండఁ జేరిరి. మహాత్ముని బాట
 మాననీయముగదా ! ఎల్లరు నేకమనస్కులై మహాత్ముని
 మ్రోల నిలిచిరి. ఆహా ! మహాత్ముని పాదధూళి మహిమ !
 ఎల్లెడలఁ బ్రశాంతత వెల్లివిరిసినది. మతక్రొర్యము నెయ్య
 మయ్యెను. ఆహా ! మహాత్ముని మహాత్మ్యము !

నవఖాళీ దురంతములు బీహారు రాష్ట్రమునందలి
 హిందువులకుఁ గారము చల్లినట్లయ్యెను గాఁబోలు ! ఢిల్లీ

హిందువులుగూడ శివమెత్తినట్లైరి. మహాత్ముని యాత్మశక్తి బీహారును బ్రశాంతతకుఁ దెచ్చెను. మహాత్ముఁడు పరుగున ఢిల్లీ చేరెను. నవఖాళీలోవలె ఢిల్లీయందును మతవైషమ్యములు చెలరేగి దారుణ దురంతములకు దారితీసెను. హిందువులేమి? మహమ్మదీయులేమి? ఎల్లరు నొక్క దేవుని బిడ్డలు కారా! అట్టి సోదరు లిట్లు జగడమాడుటలు తగునాయని మహాత్ముఁడు ప్రబోధించెను. కాని, మహాత్ముని యా ప్రబోధములు ఢిల్లీ హిందువులకుఁ జెవిటికి శంఖ మూఁదినట్లు నిప్పయోజన మాయెను. మహాత్ముఁ డొక సభలో నుపన్యసించుచుండఁగా, 'మదనలాల్'చే విసరఁబడిన చేతిబాంబాకటి ప్రక్కగాఁ బ్రేలెను. అయినను మహాత్ముని మనస్సు చలింపలేదు. ధీరుల మనస్సు చలించునా? మహాత్మునిఁ జంప నుంకించుట మూర్ఖుని లక్షణము.

అహింసాధర్మ రక్షణార్థమువలన మానవుని పుట్టుక సార్థకమగును. హింసాకర్మరతుఁ డయ్యేనేని మానవుని జన్మము నిరర్థకము కాఁగలదు. మానవుఁడు తనను శరీరమని భావించుట భ్రాంతి యగును. తాను శరీరము కాదనియు, ప్రాణము అనఁగా నాత్మయని భావించినప్పుడే మానవుఁడు సార్థక జీవుఁడు కాఁగలడు. తనను శరీరమాత్రముగా భావించి బ్రదుకుట మానవత్వము కాఁజాలదు. అట్టియెడ మానవ జీవితలక్ష్యమే మటుమాయ మగును. కావున; మానవుఁడు తా నాత్మనని భావించుట బ్రదుకు ఫలమునకు బాట యగును.

గాంధీమహాత్ముఁడు, కేవల శరీరముగా మానవుని భావించుట లేదు. ఎల్ల శరీరములను ఆత్మస్వరూపులుగా భావించుచుండెను. ఆత్మకు శరీర మొక యాచ్ఛాదనము మాత్రమని

తలపోయుడు. ఆత్మసంరక్షణమునకు శరీర మొక సాధనము. ఇట్టి యాత్మజ్ఞానము అహింసా ధర్మమూలముననే గ్రహింప సమర్థ మగును. మహాత్మున కీ యాశయ మహింసా ధర్మ జ్ఞానము వలననే కలిగెను. తన్మూలమున యథార్థజ్ఞాన మల వడెను. అహింసా ధర్మమునకు సత్యము మూలమని మహాత్ముడు బోధించిన బోధనలు మనకు శిరోధార్యములు కాగలవు. అందుఁ గొన్నింటి నిటఁ బాఠక మిత్రులు చదువు కొందురుగాక !

“శరీరమును మానవునిగాఁ దలంచుచుంటిమా ? లేదు, ఆతనిని ఆత్మగానే భావించుచుంటిమి. ఆత్మజ్యోతికి శరీర మొక సాధనముగా నుపయోగించునది శరీరము.”

“ఆత్మశక్తిని గ్రహింపుడు. దానిని దేహశక్తిచేఁ గాపాడనగునా ? కాపాడనగునను జ్ఞానము కలంతఱకు ఆత్మశక్తి సామర్థ్య మెఱుంగుట సాధ్యపడదు.

“మానవుడు హింసామార్గ మనుసరింపరాదు. ఆతని జీవిత లక్ష్యము అహింసా ధర్మమని గ్రహింపవలెను. లక్ష్య సిద్ధిని బడయుటకై ప్రయత్నించునెడల మానవత్వసిద్ధి బోధ పడఁ గలదు. మానవుని లక్ష్యము అహింస; హింసకాదు.”

“ఎవఁడు సత్యజ్ఞాన దర్శనము కలవాఁడు కాఁగలఁడో, ఆతఁడు హింసనుగాక యహింసను గాంచగలఁడు. అట్టివానికి హింస యనిత్యమయి, అహింస నిత్యమనియు బోధపడఁ గలదు.

“సత్యమునకుఁ బ్రాణము అహింస.”

అహింసా ధర్మపవిత్రతను శోధించి సాధించుటకు లోకము కలదు; కాలమునుగలదు. అట్టియెడ, జ్ఞానము కలిగి యుండుటయే మానవుని లక్ష్యము. అట్లు కానివాఁడు, నిరర్థకుఁడు. కావున, అహింసా ధర్మ ప్రభావమును లోక మెంత త్వఱలో గ్రహించుకో యంత త్వఱలో లోకమునకు మోక్షము కలదు.

మన మహాత్ముఁడు నరకమనఁ దగిన హింసయందుఁ దగులుకొని బాధ పడుచున్న లోకమును సంరక్షింపఁబూని అహింసా ధర్మమూర్తిగా నవతరించిన మహాపురుషుఁడు “ఆత్మవత్సర్వభూతానియః పశ్యతి స పండితః” అను ఆరోఽక్తి కాదర్శమైనవాఁడు మన గాంధీమహాత్ముఁడు. మహాత్ముని మనోవాక్కాయములు అహింసా ధర్మమునే సదా బోధించుచుండును. అహింసా ధర్మమే మానవుని జీవితమును జరితార్థము చేయఁగలదు. ఇట్టి యపూర్వమగు అహింసా ధర్మ మాచరించు మహాత్ముని యడుగుజాడల నడుచుకొని మనము చరితార్థుల మగుదుముగాక !!!

జాతీయము - స్వదేశీయము

మానవుడు ప్రకృతి సిద్ధమగు జీవితముగలవాడై యుండువలయునని యింతకుముందు జదువుకొని యున్నారముగదా! ప్రకృతినహజరకుఁ గారణము వేతెద్దియైనను, తత్కార్యమునకు మాత్రము స్వస్థానమునకుఁ దగినదని యెల్లరెఱిగిన విషయమే! అట్లు 'స్వస్థాన వేషభాషాభిమతు' లగుచు స్వీయ నాగరికతాదిక సంస్కృత జీవిత మవలంబించుట దేశ ధర్మ సంరక్షకమగు విధ్యుక్తధర్మమని తలంపుడు. అట్టి ధర్మములు దేశములనుబట్టి భేదించుచుండును. ఆయాదేశముల కనుగుణ ధర్మములగు వేషభాషా నాగరికతాది గుణ సంస్కృతుల నవలంబించి దేశ సంప్రదాయాను రూపమగు నన్న పానీయములు గైకొనుచు దేశీయములగు నుస్తులు ధరించుచు, దేశ పరిపాలనము సరిదిద్దుకొనుచు జ్ఞానము సంపాదించుట మానవుని కర్తవ్యము. దేశ ధర్మమునకు విరుద్ధములగు నాచార వ్యవహారాదికము లలవలెనుకొని మాతృదేశానురూప జీవిత మవలంబింపనివాఁడు, జన్మ సార్థక్యము విఫలమొనర్చుకొనునట్టి దేశద్రోహియు పాపియునగును. కావున జాతీయతను బోషించు మాతృదేశ ధర్మమున కర్థమగు జీవిత మవలంబించుట సంప్రదాయ సిద్ధమగు

పరమధర్మ మని భావింపవలెను. మాతృదేశ గౌరవార్హమైన జీవితమే జాతీయమనబడును.

జాతీయము ముఖ్యము

జాతీయము సమస్తదేశ ధర్మములను సంరంక్షించునది. ఒక దేశమునకు ప్రకృతి సహజముగా సముద్భవించిన వేషభాషలు, పరిపాలనా ధర్మములు, జ్ఞానము మొదలగు సద్గుణము లన్నియు ముమ్మాటికి జాతీయభావము పెంపొందించును అందుచే నెల్లరు తమ తమ మాతృదేశానురూప జాతీయభావోద్దీపితులై యుండవలెను. అట్టిదేశము స్వరాజ్యమున కర్హమై రాణింపఁగలదు. స్వరాజ్యమునకు జాతీయతకుఁ గార్యకారణ సంబంధము కలదు. అందుచే స్వరాజ్యమును, జాతీయతయును, భిన్నములని భావింపరాదు. స్వరాజ్యము కార్యము జాతీయత కారణము. అనఁగా స్వరాజ్యము జాతీయత వలన లభ్యమగునని యర్థము.

ఇట్లు జీవనపద్ధతులు పలు తెఱఁగులగలిగి పలురూపములు జీవితవిధానము లేర్పడి పలుదేశములుగాఁ బ్రపంచమును వేటుచేయుట యెంచులకని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. ప్రకృతిసహజమై ధర్మబద్ధమై ప్రపంచము భిన్న భిన్న దేశములుగా విలసిల్లుటకుఁ బెక్కు కారణములు గలవు. ప్రపంచమందు జన్మములు, మతములు రాజ్యములు వివిధభేదములుగా విలసిల్లనేల? అని కొందఱు భావింతురు. కాని యది సరికాదు. ఈయనేకత్వములముసనే యేకత్వమందలి విశిష్టత వెల్లడి కాఁగలదు. అజ్ఞానముచే, ఆయనేకత్వమువలన భిన్నత్వబుద్ధిగలిగి ప్రకృతి తత్త్వ మారయఁజాలక మానవుఁడు ప్రపంచమును నాశము

చేయుచున్నాడు. మజ్జనభోజనములు, ఆచారవ్యవహారములు శరీరాద్యవయవచ్ఛాయాదులు భిన్నప్రకృతిగలవియైనను, సృష్టి స్థితికిమూలకారణములై యేకత్వమును బోధించుచుచుండును. ఇట్లు; దేశములను బట్టి వేషభాషాదికములు తమ దేశ జాతీయ జీవనగౌరవమును గాపాడునట్టివై యుండవలెను. అంతియగాని విజాతీయ వేషభాషాదికము లలవఱకొనుట ప్రకృతి ధర్మమునకు దేశధర్మమునకు విరుద్ధమగును. అట్టి విరుద్ధ విదేశీయజీవిత మవలంబించుట దేశద్రోహమగును. ఈ విజాతీయతా వ్యామోహము కలుగవలకు ఏకత్వ మెట్లుకలుగును? దేశములు, జన్మములు, జీవితమును తమతమ దేశీయములగు నాచార వ్యవహారములు వేషభాషలును గలిగియుండినయెడల దేశ విదేశములకు విభేదము లేలకలుగును? విరోధము లెట్లు పొసఁగును? సమత్వమేల నశించును? జాతీయభావము విరోధముగా నెట్లు పరిణమించును? దేశ విదేశముల స్నేహ సౌహార్దము లెట్లు విచ్ఛిత్తియగును? విజాతీయ వ్యామోహబుద్ధియే దేశ విదేశములకు విరోధము లుప్పరిల్లుటకుఁ గారణమగును. స్వచ్ఛందమగు జాతీయభావము నశించుటచేతను, జీవిత పరమార్థము గ్రహింపనేరకపోవుటచేతను ప్రపంచము విరోధభావములకు నిలయమై విలయమును గోరుచుండును.

ఏకత్వము-భిన్నత్వము

ప్రపంచమందలి మానవులెల్లరు భగవంతునిబిడ్డలేగదా! మానవులు భూమియందుఁబుట్టి దేశభేదముల లనుసరించి ప్రకృతిసిద్ధమగు విభిన్న సంస్కృతులు కలవారగుచుందురు. ప్రకృతిసిద్ధమగు నీ సహజభిన్నత్వమువలన మానవుని జీవిత పద్ధతులును బలువిధముల భేదించుచుండును. అంతమాత్రమున

మానవుని యాత్మీయభావము వేరుగూడా? అజ్ఞానముచే మానవుణ్ణి ప్రకృతి సహజభిన్నభావము గ్రహింపనేరక, సృష్టి పరమార్థమును దెలియనేరక మానవసంఘమందలి సాహార్దమును విచ్ఛిత్తిగా వించుచుండెను. ఇది యెంతటి మార్థవ్యమో యూహింపుడు! ఇట్టి యజ్ఞానసంజనితమగు భిన్నదృక్పథము పాఠద్రోహులకు ఆత్మజ్ఞాన మావశ్యకమగును. ఈ భిన్నభావము ప్రకృతసిద్ధమని గ్రహించి, తన్మూలమున లోకసృష్టి పరమార్థ మొక్కటియని భావించి మెలగుట లోకప్రవృత్తికి దగిన ధర్మముగ్రహించుటయగును. అట్లు; ఆత్మపరిశోధనగావించి ఆత్మజ్ఞానమును సాధించిన మానవుడు విశ్వసౌదర్యమును ప్రబోధింపఁగలఁడు. ఇట్టి యాత్మజ్ఞానము, ఆత్మీయభావము నశించి, కేవల భిన్నభావబుద్ధి మాత్రమునఁ గలిగియుండుట వలనఁ బ్రపంచము స్వార్థబుద్ధి పెరుగుటవలన ససూయా ద్వేషములు, విరోధములు, యుద్ధములు ప్రబలుటకుఁ గారణమగుచుండెను. ఇది యజ్ఞానవిలసిలము. మానవునియందుఁ బ్రకాశించు నాత్మజ్ఞానమూలమున లోకమందు భిన్నత్వము నశించి యేకత్వము సిద్ధింపఁగలదు. ఈ విషయము వివరించి చెప్పుట మన ప్రస్తుత విషయముకాదు. కావునఁ, బ్రస్తుత విషయమును జదువుకొందమని మా పాఠకమిత్రులకు మనవి.

జాతీయములేనందునఁ గలుగుకీడు

భగవత్కృపా విశేషముచే నా యా దేశములందు జన్మించిన వారెల్లరు తమతమ దేశములను మాతృదేశములుగా భావించి దేశ సంప్రదాయసిద్ధములగు దేశీయపద్ధతు లవలంబించి జాతీయ భావములతో జీవితయాత్ర సాగించుట దేశ

ధర్మమును గాపాడుటయగును. ఇదియే భగవత్సృష్టికి లక్ష్యము. ఈ మహాలక్ష్యమునకు సాక్షిభూతమని భావించి భగవత్సంకల్పమును ప్రకృతి ధర్మముగా నెఱిగి ప్రవర్తిల్లు మానవుడు ధన్యజీవనుడు కాగలడు. అట్టిధర్మము బుద్ధికి బొడకట్టనప్పుడు సృష్టికర్తయగు సర్వేశ్వరుని మఱచుటయగాక లోకప్రవృత్తికి భారమైనవాడగును. కాగా; ఇక నట్టి మానవజీవితము వ్యర్థమగుననుట తథ్యమని యర్థము. అట్టి వ్యర్థజీవనులు భూమికి భారమగుదురనుటలో నబ్బురమేమికలదు? కావున; దేశీయులు తమ మాతృదేశమున కనుసరణీయములగు జాతీయభావములతో జీవితాశయములు కలిగి మెలగనివారు వ్యాధిగ్రస్త జీవితములు గలట్టివారై జీవచ్ఛవములగుదురు. అట్టివారి జీవితములకుఁ బెరివారి పెత్తనమువచ్చి పై నబడును. ఇక నట్టివారు పుట్టినదేశమేమగునో యూహించుడు! బొట్టు కాటుకపెట్టి పిలువని పేరంటమునకుఁ దగుదునని తనంతఁ దావచ్చి పరప్రభుత్వము పెత్తనము వహించును. అట్లు; పరప్రభుత్వము పెత్తనము వహించుటకు దేశీయులు తమ జాతీయతను విస్మరించుటయే మూలకారణమగును. ఇంతకు జాతీయతను విస్మరించుట వలన దేశీయులు తమంతటఁదాము చెడుటయగాక, తమ మాతృదేశముమీఁద మోహముగొని కాలమునకుఁ గాచుకొని యున్న విదేశీయులకుఁ బ్రభుత్వమును గట్టఁబెట్టుట యగును. జాతీయతను విస్మరించినవారు తమ దేశమును విదేశపరిపాలనకుఁ గై వసమొనర్చి “దాసోఽహమ్”ను దాస్యబుద్ధితోఁ దాముజీవించుటవలన నా జాతీయ జీవనదూరులు భగవత్సృష్టా సాక్షులెట్లు కాగలరు? అట్లు విధ్వక్త ధర్మమును మఱచిన మానవుడు మానవుడగునా? వెట్టికి, దాస్యముపాసించు మానవునకు భేదమేమి? తనని గనిపెంచి పెద్దజేసిన

మాతృదేవినిమఱచి, మాతృదేవి పాదారవిందములను బూజింప నొల్లక యజ్ఞానియై యన్యులకప్పగించుద్రోహముకంటె నీచగుణ మేమికలదు? అజ్ఞానముచే జాతీయతను మఱచి దేశమాతను అన్యదేశీయుల కై వసము కావించి యా యన్యదేశమువారియల వాటు లలవఱచుకొనుటకై యఱులుచూచుచు, మేము విజ్ఞానులమని లోలోన ముఱియుచుండుట దేశద్రోహముకాదా? 'జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపిగరీయసీ' యను నార్యోక్తిని మఱచిన వాడు వెట్టివాడుగునుగాని వివేకవంతుడగునా? ఒక దేశము మీఁద మఱియొక దేశమువారు అధికారము నెఱపుటవలన దేశ ధర్మము నశింపదా? ఇంతకు భవ్యమగు సంభావ్యమువలదా? మానవుడై పుట్టిపపిమ్మట వికల్పములేని సత్సంకల్పమువలదా ?

జాతీయాభ్యుదయ కరమగు స్వదేశ పరిపాలన వలన జ్ఞానము, ప్రేమ, దయ మొదలగు ఆత్మగౌరవ ప్రదములగు గుణములు దేశీయుల జీవితములతోఁబాటు పెంపొందును. జాతీయ భావము నశించినప్పుడు సర్వదుర్గుణములు సర్వాసర్థకములును రాజీభూతమై దేశగౌరవమునే మంటఁగలుపును. స్వపరిపాలనాధర్మము వలన సమస్త జ్ఞాన విజ్ఞానములకు నిలయమగు నాత్మీయత యభివృద్ధి యగుట యథార్థము. మన దేశమందు 'రామరాజ్యమ'నియు, 'అశోకుని పరిపాలనమ'నియు ఆనాటి పరిపాలనా ధర్మములు నేటికిని జేజేలందుకొనుటకు ఆ పరిపాలనా కాలమందలి ప్రజలు జాతీయ భావము గలిగి యుండుటయే కారణముగదా! స్వదేశ ధర్మ సంరక్షణకుఁగావలసిన ప్రజాసంఘము ఆత్మభావము గలిగియుండుటయే విధ్యుక్త ధర్మమని గుఱుతెఱుఁగ వలయును.

స్వ ప రి ప్థా ల న ము

స్వపరిపాలనా మూలమగు జాతీయ ధర్మము భ్రష్టమగు నప్పుడు మాతృదేశము మఱియొక దేశమునకు దాస్యముకలది యగును. అట్లు దాస్యమయిన దేశము తిరిగి స్వాతంత్ర్యము పొంద వలయుననిన నెంతటి దుస్సాధమో తలపోయుండు. అట్టి దేశము స్వాతంత్ర్యము పొందుట కప్పటి పరప్రభుత్వమువారి యడుగులకు మడుగులొత్తుచు ‘ఓదొరా! నీవు దొడ్డవాడ వ’ని వంది మాగధ పాఠములు ప్రవచించిన మాత్రాన నావిదేశీయులు తమ పెత్తనములు వదులుకొని వచ్చిన దారిని దమ దేశమునకు మఱి పోవుదురా? అట్లు మెత్తని మాటలతో బ్రతిమాలుకొనిన మాత్రాన పెత్తనము వదులుకొనిపోవుటకుఁ దినమఱగినవారి మనస్సులు మెత్తవడునా? అట్లు తప్పు తలంపు గలిగియుండుట తెలివి తక్కువ తనముగదా? కాఁగా; ఇక నాపరప్రభుత్వ వీడవదలించు కొనుట యెట్లను ప్రశ్న పొడమును. అగుచోఁ గర్తవ్యమేమి? అదియెట్లు నిర్ణయించుట? ఇట్టి ప్రశ్న పరంపరలు మన మనస్సును గలవర పఱచు చుండును. అయిననేమి? మన మెల్లర మేకమై మఱుగు పడిన జాతీయ భావమును వెలికిఁదీసి “స్వరాజ్యము నాజన్మ హక్కు” అనుభావమును బ్రజాసంఘహృదయమందుఁ బాదు కొల్పి, తదనుగుణ్య మగు శక్తిసహాయములను, ఆత్మగౌరవమును బురికొల్పి, దేశమాతకు నీరాజనములిచ్చునవ్వద్దని, సంకల్పమును బ్రజాసంఘము నకుద్బోధించి, దేశీయుల నెల్లరిని నొక్కమాట మీఁద నొక్క యాశయము మీఁదఁ బ్రవర్తిల్లునట్లు ఏకభావ మునఁబ్రజాసంఘము నేకముచేసిన యెడలఁబరప్రభుత్వము కాలికి బుడిచెప్పకొనుననుట యత్యుక్తికానరదు. అట్టిదీక్షాకింకణ బదు

లగుటకు దేశీయులు తమ వేషభాషలు, ఆహార విహారములు, ఆచార వ్యవహారములు మొదలగు సన్నియు జాతీయ భావకలితములగు మాతృదేశ సంప్రదాయ సిద్ధములుగా. స్వీకరించి, దేశమందెల్లెడల వ్యాపించిన విదేశనాగరికతా పిశాచములను బాట్రదోల వలయును. అట్లు స్వదేశాభిమాన నిరతి, సర్వత్ర సమాదరణీయ ధర్మముగా భావించి ప్రవర్తిల్లుట వలన దేశము స్వరాజ్యము సుపాదించుకొని గలదనుట తథ్యము.

ఒక దేశము మఱియొక దేశమును బరిపాలించుచుండగా, నాపరిపాలనము సంత మొందించుటకై తత్పరిపాలనా నిర్వాహకులగు పరిపాలకులను వెడలఁగొట్ట నుంకించుట ధర్మమగునాయని తలపంకించుచు బ్రశ్నించువారు కొందఱుందురు. పాపము; అట్లుప్రశ్నించువారు ధర్మమన నేమో బొత్తిగాఁదెలియని వారని తలఁపనగును. ఒక దేశము మఱియొక దేశముమీఁద నధికారము నెఱపుననుటలో నాంతర్యమేమి? అయ్యో! ఈ దేశీయులు పరిపాలనకుఁ బనికిమాలినవారని యన్యదేశీయులు దయార్ద్ర హృదయముతో ధర్మాధికారము నెఱపుచుండు రందుమా? అది తగనిమాటగదా! ఒక దేశీయులు సమర్థులు, మఱియొక దేశీయు లసమర్థులని చెప్పుట తెలివిమాలిన మాట గాదా! తమ దేశముయొక్క చదువు సుధ్యలు, వేష భాషలు, ఆహార విహారములు, ఆచార వ్యవహారములు మొదలగువాని నాయధీన దేశముమీఁద నెగఁద్రోసి యా దేశజాతీయతను రూపుమాపి దేశసంపదను కొల్లఁగొట్టుట యగును. ఇట్టి లక్ష్యముతో నొక దేశమును మఱియొక దేశమువారు పరిపాలన సాగింతురు. ఇట్టి స్వార్థబుద్ధి పెరిగిన కొలఁది యాదాన్యమనుభ

వింఁచు దేశముం దెల్లడల దార్పిద్యము, దుఃఖము మొదలగు ననర్థము లనంతములై పుట్టగొడుగులవలె మొలకెత్తి దేశము క్రుంగి, కృశించి, యనహాసము ద్వేషము అనూయ మొదలగు విరోధ గుణములు పెంపొందును. అట్టి దేశము పర ప్రభుత్వము వలన సర్వవిధముల సంక్షోభమునకును గుఱియగును. ఇట్టి పాటులు పెరిగినకొలది పరస్పర విరోధభావములు ప్రబలి హత్యాది ఘోరకార్యములు పిశాచరూపమున విహరించుటకుఁ గారణమగును. కాఁగా నిట్టి చెడుగులవలన నిరుదేశములకు శాంతి నమకూడదు. పర ప్రభుత్వము స్వదేశ గౌరవమునకు భంగకరమని తెలిసికొని నప్పటికిని ఆవిదేశీయ పాలకులమీఁద సోదర భావముతో మెలఁగుచు స్వదేశ గౌరవమును బెంపొందించు కొనుటలెన్న. పరప్రభుత్వము పనికిరాదనుకొనినప్పు డావిదేశీయులచు బ్రేమించుచుఁ దమ దేశమునకుఁ దగిన జాతీయ భావములు కలిగి తమ దేశీయులనుగూడఁ బ్రేమించుచు స్వరాజ్యము సంపాదించుకొనుట సంస్తవనీయమై, ప్రపంచమున కాదర్శమై యొప్పును. దేశగౌరవము, జాతి గౌరవము పెంపొందవలయుననిన నిట్టి ప్రేమ భావమే యెల్ల దేశములకు గణనీయమై మాననీయమై యొప్పును. స్వపరిపాలన యనఁగా నిట్టి జ్ఞానము కలిగియుండుట యని యర్థము. ఈ వివరములు సత్యాగ్రహ ప్రకరణమందఁ జదువుకొందమని మాపాఠక మహాశయులను వేడుకొనుచుంటిమి.

భా ర త దేశ ము

ప్రపంచమందు, స్వపరిపాలన శూన్యమై పరిపాలనకు లోనై కటకట పడుచున్న దేశమెచట గలదాయను పరిశోధింప

వలసిన పనిలేదు. మనము పుట్టిన మన మాతృభూమియగు భారతదేశమే యిందులకు లక్ష్యముగానున్నది. భారతీయులు దేశాభిమానము మఱచి యాత్మగౌరవమునకు దూరమై జీవించుచుండినట్లు మఱి యేదేశప్రజలును జీవించుటలేదు. భారతీయుల మనోవీధియందు విదేశ జాతీయ వ్యామోహము పరవళ్లు త్రొక్కుచుండుటచేత భారతీయుల జీవితమే కలుషితమగుచుండెను. అద్దాన విదేశీయుల పెత్తనమున కిచ్చట స్థానమేర్పడెను. పరప్రభుత్వము ప్రాక్తన జన్మపాపము వంటిది. పూర్వ జన్మపాపము మఱుజన్మమందును జీవుని నెట్లు బాధించుచుండునో; యట్లే పర ప్రభుత్వము దేశమును పట్టి పల్లార్పుచుండును. భారతీయులు విదేశ నాగరికతా వ్యామోహములై విదేశీయులట్లు మాటుచుండిరి. అందుచే భారతీయులు 'దాస్య' మను వ్యాధిగ్రస్తులై నోట మాటపడిపోయినవారై మ్రగ్గుచుండిరి. తమ జాతీయతను మఱచిపోవుట వలన భారతీయులు స్వరాజ్యము లేక యలమటించుట నేమని వ్రాయఁగలము? అట్లు అలమటించుచున్నను, స్వరాజ్యమునకు జాతీయభావము ముఖ్యమని తెలిసికొనరైరి! భారతీయులలోఁ గొందఱు స్వరాజ్యసముపార్జనమునకై ప్రయత్నించుచుండిరి. కాని, భారతీయులు స్వరాజ్యము పొందుటకు ముందు జాతీయభావము ముఖ్యమని యెఱిగి జాతీయధర్మమును వృద్ధిపొందించు కొందురేని, స్వరాజ్య సంపాదన కంతగాఁగట్ట పడనక్కఱలేదు. జాతీయతను మఱచి 'స్వరాజ్యము స్వరాజ్యము' అని కేకలిడుట వలన నేమి ప్రయోజనము? అది గాలిమేడలు కట్టునట్టి గాఢగామాటదా? జాతీయ ధర్మసూక్ష్మత యెఱుఁగ న పూ డు స్వరాజ్యమునకుఁ బ్రయత్నించుట పర ప్రభుత్వమును బలపఱచుటయే యగునని చెప్పవచ్చును. భారతదేశ దాస్య

విమోచనము జాతీయ తాదర్శమాచరించుటలోఁ గలదని యెఱిగి మహాపురుషులు దేశనాయకులు కొందఱు దేశసేవ చేయుచుండిరి. అట్టి మహాపురుషులలోమన గాంధీ మహాత్ముఁడు ముమ్మొదటివాఁడు.

మహాత్ముఁడు జాతీయత

మనభారత దేశమందు దేశ స్వాతంత్ర్యసముపార్జనకుఁ బాలుపడుమహా పురుషులలో నెవరును జాతీయధర్మ మాహాత్మ్యమును గాంధీ మహాత్మునివలె నెఱిగినవారు లేరనుట యత్యుక్తికాఁజాలను. మహాత్ముఁడు ప్రపథమముగాఁగరమున నలంకరించుకొనిన గ్రంథము, ప్రాచీనకాలమున లోకరక్షణ కవతారములు మానవరూపముగా నుండెడివనియు, నిష్పదాయవతారములు జాతీయరూపముగాఁ బరిణమించుననియుఁ జెప్పుచున్నది. జాతీయధర్మ పరమార్థమెఱిగిన మహాత్ముని మహిమను విప్పిచెప్పఁగల వాఁడు లోకమందెవఁడుగలఁడు? అట్టి యెడ నావంటి వాఁడు చెప్పఁ బూనుట దివ్యైతో నూర్యుని జూపుట వంటిదగునని మనవి. మహాత్ముఁడు జాతీయతను దసప్రాణమనియుదన జీవిత లక్ష్యమనియుఁ దనమతమనియు మనోవాక్కాయములఁ బ్రశంసించుచుండెను. మహాత్ముఁడు జాతీయ జీవిత మారంభించినది మొదలు భారత దేశమేగాక సమస్త ప్రపంచము గాంధీ మార్గమనుసరింపఁ బ్రార్థించుచుండెను. జాతీయోద్ధరణకుఁ బ్రపంచ కళ్యాణమునకు నవతరించిన దేవునిగా మహాత్ముని సమస్త ప్రపంచము సంగ్రహించుచుండెను. గాంధీమహాత్ముడను నీ మహాపురుషుఁ డవతరింపక పోయినయెడల, అయ్యో! పరప్రభుత్వము భారత దేశమును పిప్పి చేసియుండెడిదిగదా! మహాత్ముడే, యవతరింపక పోయిన

యెడల మనభారతీయుల బ్రదుకేమయ్యేడిదియో! పెక్కుమాట లేల? భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్య భిక్షపెట్టిన యవతారపురుషుడు గాంధీమహాత్ముడే యని లోకమందు జాటిచెప్పగల మాట యిది యొక్కటియే!

“పరిత్రాణాయ సాధూనామ్ వినాశాయ చ దుష్కృతామ్,
ధర్మ సంస్థాపనార్థాయసంభవామియగే యగే”

అనుగీతోక్తిముమ్మాటికి సత్యమై గాంధీ మహాత్ముని సవతారపురుషునిగా నిరూపించుచున్నది.

గాంధీమహాత్ముడు దేశభాష, జీవనము, ప్రభుత్వము, జాతీయ భావము మొదలగు వానిని స్థిరీకరించుటకు నేయేమార్గములబ్రయత్నించుచుండెనో, మహాత్ముని జీవితము మననము గావించిన వారికవగతముకాగలదు. విదేశీయ నాగరికతనశించి జాతీయ భావమభివృద్ధి గాంచి దేశము సర్వసాభాగ్యములతో వర్ధిల్లుటకు మహాత్ముడు డొక్కడు దేశసేవకుఁగడంగుట జగత్పూజ్యమైన విషయము. గాంధీమహాత్ముడు డవలంబించిన జాతీయపద్ధతులందు దేశభాష, చేతిరాట్నము, అదర్శజీవితము మొదలగునవి ముఖ్యమని యింతకు ముందుఁజదువు కొంటిమి. సర్వగుణాతీతమైయొప్పు జాతీయత యననేమో కొంత చదువుకొందము. మహాత్ముడు జాతీయతను గూర్చి వెల్లడించిన యభిప్రాయములు కొన్నిటిని నిట నుదహరించుచుంటిని.

“జాతీయభావము లేనంతవఱకు స్వరాజ్యము లేదు”

“జాతీయతయనునది గొప్పదేవాంశము గలదిగా నాకుఁ దోచుచున్నది. అది మన మత జీవితమందు, ప్రభుత్వజీవితమందుఁ

బరిపూర్ణతగలదిగా నుండవలయునని చెప్పుచుంటిని. అప్పుడు స్వదేశవస్త్రములను ధరించినంతమాత్రముననే జాతీయత కాజాలదు.”

“వ్యాపార పూర్వకముగా విదేశములనుండి భారతదేశమునకు వస్తువులు రాకుండానేని భారతదేశము పాలుపోగిన దేశము కాగలదు. అయితే, అట్లు జరుగుటకు సాధ్యపడదేమో! మనకు పేరాసమెందు. ఇంగ్లాండున కంతకంటె బదిలెట్లు పేరాస హెచ్చు. ఇంగ్లాండునకు ఇండియాకు వర్చడిన సంబంధము తప్ప దానితోక్కి మతిభ్రమతోఁ గాలూని నిలువఁబడుచున్నది. అందువలన, ఆ మతిభ్రమణవలన, నింగ్లాండు గొప్పది గాజాలదు. భారతీయులకొఱకు ఇంగ్లాండున కీదేశము ఋణపడియున్నదని యా దేశముయొక్క నిశ్చయము. ఇది యథార్థమగు నెడల లంకాపైరు వ్యాపారమున నిలువవలెను. అట్టియెడఁ గొలఁది భయము కలిగినను లంకాపైరున కాబాధ కలుగకపోవచ్చును. జాతీయత, వైరాగ్యబుద్ధిచే సవలంబించిన యొక విధమగు బహిష్కారపద్ధతి కాదని నేను నిశ్చయించుకొనుచుంటిని. కాలానుకూలముగా నెల్లరు నద్దానిని జ్ఞాపక ముంచుకొని నడచుకోవలయునని నా నిశ్చయము,”

“చెన్ననగరముందే పుట్టి చెన్ననగరమునందే పెరిగి మీ యింటి సమీపముననే యుండి యొకఁడు వ్యాపారము చేయుచున్నప్పుడు, బొంబాయినుండి యొకఁడువచ్చి యచట వ్యాపారము చేయుచున్నప్పుడు, ఆ బొంబాయి వ్యాపారస్థుని యొద్ద మీరు కొనుగోలుచేయుట న్యాయము కాదు. స్వదేశీయతనుగూర్చి నా నిశ్చయ మిట్టిదే. ఆఱితేఱిన మంగలి యొకఁడు చెన్ననగరమునుండి మీ యూరు వచ్చినను, మీరు మీ

యూరి మంగలినే యాదరింపవలయును. చెన్ననగరమునుండి వచ్చిన మంగలివలె మీ యూరి మంగలిని ఆ వృత్తియందాటితేటిన వానినిగాఁ జేయఁదలఁతురేని, ఆతనిని చెన్న నగరమునకుఁ బంపి యచట ఆ వృత్తియందు ఆటితేటునట్లుగాఁ జేయుఁడు. అట్లు చేయువఱకు మీరు మఱి యొక మంగలిని నాదరించుట న్యాయముకాదు. ఇదియే స్వదేశీయము.”

“నేను దేశీయవస్త్రములనే ధరించుచుండును. ఎందులకనఁగా నయ్యది సహజమగుటయే భారతీయుఁడగుటకుఁజిహ్వాము. ఐరోపావారి ననుసరించి వారి దుస్తులను ధరించుట మనయొక్క మౌనమునకును, మానహానికిని, ఇంకను పలు కొఱతలకును జిహ్వామగును. ఆడంబరమునకును, ధర తగ్గువలకును, అందమునకును, విదేశ వస్త్రములను గొనుట మహా దేశద్రోహము.”

“1918 - లో విదేశ వస్త్రములకు అరువదిశోట్ల రూపాయలు మన దేశమునుండి పంపితిమి. అట్లు విదేశ వస్త్రములను గొనుచుండినయెడల, ఆ విదేశవస్త్రములను రాకుండ నాటంకపఱచనంతవఱకు, భారతదేశమందలి నేత పారిశ్రామికలకు నూలు కొఱతను గల్పించినవార మగుచుండుము. ఆ నేత పనివారలకు మఱేదైన వృత్తినిఁ జూపఁ గలుగుచున్నామా? అదియును లేదు. భారతదేశ ప్రజలలో పదింబు నొక భాగము అర్థాకలితోఁ గృశించుచుండిరి. మధ్యతరగతి ప్రజలు మితాహారమును భుజించుచుండిరి. పసిబిడ్డలకుఁ గావలసిన పాలు లభించుట లేదు. కన్నులు గలవారికి ఇది తెల్లము కాఁగలదు. అలవాటుపడిన యీ దొంగతన మెంతవఱకు ధారాళముగా గొనసాగుచుండునో, అంతవఱకు అది అందుబాటులో మన

కష్టములను బోగొట్టునది కాదు. అందుచే స్వదేశీయత అట్టి కష్టములను బాపగలదు.”

“దేశీకిఁ బ్రాక్తనజన్మసంచిత పాపమెట్టిదియో యట్టి దియే యిండియాకు విదేశ వస్త్రములును.”

“స్వదేశాభిమానము గట్టిపడుకొలది స్వదేశవస్తువులు అభివృద్ధికి రాగలవు. తత్ఫలితముగా స్వరాజ్యమును సంపాదించిపెట్టును.”

“విదేశవస్త్రముల మీఁదఁగల వ్యామోహము విదేశ ప్రభుత్వమును బలపఱచును. దేశమందుఁ గలుగును వృద్ధిపఱచును. అంతియేగాదు, మఱియొక భయంకరమగు హానియు వాటిల్లఁగలదు. అది యేదియన, పెక్కుగృహములలో మానమమ్మకొనుట. దుర్భరదారిద్ర్యమునకు గుఱియై నేతఃపనివారైన పందలకొలది పంచములు బొంబాయి మునిసిపాలిటీ వీధుల నూడ్చువారైరి.”

ఈ యుపదేశ ప్రసంగములనుబట్టి గాంధీమహాత్ముని స్వదేశాభిమానమునుగూర్చి యర్థమేమో మనకు సుబోధితమగుచున్నదిగదా! మహాత్ముఁడుప్రబోధించుచున్నట్టి యీ జాతీయోద్యమము (స్వదేశీయోద్యమము) నందలి యర్థము పరమార్థమై యొప్పుచుండఁగా; అయ్యది ప్రజాభిప్రాయము నొక్కటిగా బంధించుచున్నదనియు, అందుచే దేశమందలి ప్రజలను జేఱయందుఁజెట్టి నిర్బంధించుట యగుచుండెననియు, గొందఱు మఱియొక యర్థముగాఁ జెప్పుచుండిరి.

భగవత్సంకల్పానుసారము సృష్టి జరుగుచుండును. సృష్టి ననుసరించి మానవులు పలుదేశములందు జన్మించు

చుందురు. ఆయా దేశములందలి భాషలు, జీవితములు ఆయా దేశీయుల కేర్పడుచుండును. అట్టివానికి భిన్నముగా నడచుకొనువారు సృష్టికి భిన్నముగా నడుచు కొనుట యగును. అట్టివారికి సృష్టిలక్ష్యమెట్లు బోధపడగలదు? ఎన్నటికి బోధపడదుగదా? ఇది కన్నులుండియు గ్రుడ్డివాడుగా నుండుటగదా! ఆయా దేశీయులు తమతమ దేశముల కనురూప జీవితములు గలవారుగా నుండవలయునని గాంధీమహాత్ముని సంకల్పము. అంతమాత్రముచేతనే, ఆయా దేశములవారు, మఱి యొక దేశమునకుఁ బోరాదనియు, ఆ యన్యదేశీయులతో మైత్రి నెఱపరాదనియు మనమహాత్ముఁడు బోధించుటలేదు. ఒక దేశమువారు మఱియొక దేశముమీఁద నధికారము వహింప రాదనియు, తమదేశ వస్తువులను మఱియొక దేశమందు నింపి తన్మూలమున దేశసంపదను కొల్లగొట్టరాదనియు మహాత్ముని పరమాశయము. భగవంతునిచే సృష్టింపఁబడిన మానవులు ఆత్మీయభావము వ్యక్తిత్వము కలిగి యెచ్చటకుఁబోయిన నేమి? ఎచ్చటకు వచ్చిననేమి? గాంధీమహాత్ముని మనోభావమును గ్రహింపనేరక మన మహాత్మునిమీఁద నిందలుమోపుట యజ్ఞానమగును.

గాంధీమహాత్ముఁడు గొప్పనో, కీర్తినోకోరి స్వదేశీయో ద్యమ మావశ్యకమని భారతీయులకు బోధించుచుండుటలేదు. తన మాతృదేశీయులకు జాతీయభావము కలిగించి మాతృదేశము స్వాతంత్ర్యము కలదియై ప్రపంచమందన్ని దేశములట్లు వర్ధిల్లవలయుననెడి మహాసంకల్పముతో, పవిత్రాశయముతో భారతదేశ సముద్ధరణకై యహర్నిశలు మహాత్ముఁడు సేవచేయుచుండెను. మహాత్ముఁడు ప్రబోధించుచుండిన హిందూ-మహా

మృదీయుల ఐక్యము, అస్పృశ్యతా నివారణ, వేశ్యల దాస్య విమోచనము మొదలగునవి యన్నియు స్వదేశీయోద్యమమునకుఁ బ్రధానములగును.

ఒక దేశమందలి ప్రజలెల్లరు నొక్క మనుష్యునివలె జీవింపవలెను. పుట్టుకనుబట్టియో వేషమును బట్టియో మఱెట్టి కారణమును బట్టియో భేదములు పుట్టుట వలన దేశమునాశ మగును. కావున దేశీయులెల్లరును నేకమనస్కులై యుండుట జాతీయ భావము నకు దేశసౌభాగ్యమునకుఁ బ్రాణము పంటిది. అట్టి యైక్యభావము లేని దేశమందు స్వదేశాభిమానము అనఁగా జాతీయభావము పెంపొందుట కల్గ. స్వరాజ్యమును బడయుట సున్న.

జాతీయ భావము, ప్రాణరక్షణము, మొదలు వస్తు రక్షణము వఱకు నుండవలయునని మహాత్ముని సుకల్పము. ప్రజలలో ఏకీభావము లేనప్పుడు జాతీయ భావము వలన నేమి ప్రయోజనము? ప్రజాభిప్రాయ మేక మెనప్పుడే జాతీయ భావము సత్ఫలము నిచ్చును. ఇట్టి ఘోషదమగు జాతీయ భావముగల జీవితము కలవారై యెల్లరు నుండవలయును. జాతీయభావమును నది స్వతస్సిద్ధమగునదే కాని తెచ్చుకోలు కాదుగదా! అట్టి సహజ సిద్ధమగు జాతీయ జీవితమే మానవుఁకు సుఖప్రదమగు జీవితమగును. గాంధీ మహాత్ముఁడట్టి జాతీయ జీవితమున కాద ర్పమై యలరారుచుండుట జగత్ప్రసిద్ధముగదా !,

స్వరాజ్యము

స్వదేశీయముయొక్క కార్యము స్వరాజ్యమగునప్పుడు స్వరాజ్యము మానవుని జీవితఫలమగుననుబ నిర్వివాద విషయముగదా! అందుచే; మానవ జీవితము సఫలమగునట్టి స్వరాజ్యమననేమో కొంత బరామర్శింతము.

స్వరాజ్యము మానవుని జన్మహక్కు. అట్టి జన్మహక్కులేని పుట్టుక నిరర్థకము. జన్మసాఫల్యములేనివాడు జీవచ్ఛవము. జన్మ సాఫల్యమునకుమూలము స్వరాజ్యముగదా! స్వరాజ్యము జన్మహక్కు అని ఇంతకుముందే అనుకొంటిమి గదా! అట్టిజన్మహక్కులేనిజీవితము నిరర్థక జీవితమగుట నిష్కము. జీవితమును మేల్పడ జేయునది జన్మహక్కు. “స్వరాజ్యము నాజన్మహక్కు” అని లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలకు మహాశయుడు ఎల్లపైగాలు గ్రువ్వి లోకమునకుఁ జాటిచెప్పెను.

స్వరాజ్యము వలన నాత్మగౌరవము గలుగును. ఆత్మగౌరవములేనివాడు పలుచేటుల కాస్పదుడగును. లోక మందెందఱో అసత్యము, అసహనము, ఈర్ష్య, కోపము మొదలగు దుర్గుణములకు లోనై తమ యమూల్యమగు జీవితములను

వ్యర్థపఱచుకొనుచుండిరనుట యెల్లరెఱిగిన విషయము. ఇట్టి చెడుగుణములను దరిజేరనీయక దూరముగా నుండుటయే శ్రేష్ఠమైన ఆత్మ స్వరాజ్యము. అట్టి స్వరాజ్యము పొందుటయే సృష్టి ధర్మము.

సృష్టి లక్ష్యము

భగవంతుడు మానవునకుఁ గరచరణాద్యవయవము లిచ్చుటలో నాశయమేమి? ఆ యవయవ సౌష్ఠవమును సాధనముగాఁ జేసికొని స్వాతంత్ర్య జీవితము సంపాదించుకొని మానవులు దుర్గుణములకు దూరముగా నుండవలయుననిగదా! మాయాకార్యముగు కరచరణా ద్యవయవములు మానవుని నెట్లు పవిత్రముచేయును? పృథ్విత్వము నెట్లు సార్థక పఱచునని కొందఱు ప్రశంపవచ్చును. మానవుని యజ్ఞానము సశింపఁ జేయుటకు మాయాకార్యములుగా శరీరాద్యవయవములను జ్ఞానోపకరణములుగా భగవంతుడు ప్రసాదించెనని తలపోయుండు; అజ్ఞానముచే మానవత్వము మఱచి “సోఽహ”మృతుట నెఱుంగక తనను దా నెఱుంగనివానికి భగవంతుఁ డెట్లు నాయమగును? శరీరాదికముల యుపయోగముతోఁ గష్టించి, జ్ఞానమార్జించి యాత్మజ్ఞానియై ‘సోఽహ’మృతు యథార్థత త్వమెఱుంగుటకు భగవదనుగ్రహసంపత్తియే కారణముగును. భగవదనుగ్రహ సంపత్తిచేజన్మించిన మానవుఁడు లోకిసుఖము లనుభవించుచుఁ బ్రాక్షనజన్మసంచితము ననుభవించుచు, నద్దాని నెఱుంగకపోయినను, భగవత్సహాయమును మఱచుటమాత్ర మజ్ఞానమగును. అట్టి యజ్ఞానమూలమునఁ దన జీవితము దుఃఖభాజనమగును. ఎవఁడుభగవత్సహాయమునుధ్యానించుచు నాన ర్వేశ్వరుని లీలా విలాసములను గీర్తించుచు నుండునో; ఆతఁడు మానవ

సేవచేయుజ్ఞానియై విరాజిల్లుచుండు. భగవత్సంకల్పానుసారము జీవించువానికిఁ గరచరణా ద్యవయవములు, అనుభవములు అను మాయ జ్ఞానజ్యోతిగాఁ బరిణమించును. అట్లు; భగవత్సంకల్పానుసారము జీవింపనివానికి మాయ యజ్ఞానాంధకార మగును. కరచరణాద్యవయవములు, లోకవాసనలను భగవంతునిచేఁ బ్రసాదించఁబడిన ప్రకృతి సంపదయని తలపోయఁడు. ఈ విషయ మింతటితో నిలిపి ప్రస్తుత విషయమునకు మఱియొక మని పాఠక మిత్రులకు మనవి.

భగవంతుఁ డేప్రాణి కెల్లు కరచరణా ద్యవయవములు ప్రసాదించునో; అట్లే లోకవాసనలనుగూడఁ బ్రసాదించును.

అందువలనఁ బ్రాణికిఁ గరచరణా ద్యవయవములు ముఖ్యమైనట్లు లోకవాసనలుగూడఁ బ్రాణికి ముఖ్యములని యెఱుంగవలెను.

శరీరము - దేశము

మానవుఁడు తన యాత్మప్రకాశమునకుఁ గారణభూత మగు శరీరమునకుఁ గీడు కలుగకుండఁ గాపాడుకొనుచుండునట్లే తాను జన్మించిన దేశమునకుఁ గీడు కలుగకుండునట్లు కాపాడుకొనవలయును. మానవుడు తన శరీర మట్లు మాతృదేశమునని భావింపవలెను. అంతియకాదు శరీర, భద్రతకంటె దేశభద్రతయే జీవిత పరమార్థమని భావించుట పరమధర్మము. తన దేశము దాస్యమును పెనుభూతముచేఁ బీడింపఁబడుచుండ, శరీరక్షేమము మీఁది మోహముకంటె దేశక్షేమ మభిలషించుట ధర్మము కర్తవ్యమునని తలపోయవలెను. దేశమాత దాస్యబద్ధయై దైన్యాపథ్యము దుండినప్పుడు శరీరసాఖ్య మెట్లు తద్దేశ మాత్మ

గర్భమునఁ బుట్టినమానవుఁడు గాపాడుకొనఁగలఁడు? కరచరణా
ద్యవయవములకు లోకవాసనలకు సంబంధము కలదనుటను
బరిశోధించి తజ్ఞులు చెప్పఁదగిన విషయము.

పవిత్రత - దేశము

మానవుఁడు తన యాత్మను అబద్ధము అసహనము
మొదలగు దుర్గుణములకుఁ దావులేకుండఁగ జీవించుటకుఁ
బ్రయత్నించునట్లు; మాతృదేశము, అబద్ధము, అసహనము
మొదలగు దుర్గుణములకు దూరీకృతముచేసి సుఖ సంతోషము
లతో నలరారునట్లు పాటుపడవలెను. దేశీయులెల్లరు సంయ
ములై, ధర్మగుణ గరిష్ఠులై తమ జీవితయాత్రలు నల్పు
చుండినయెడల దేశము దాస్య విముక్తి పొందుట నిర్వివాద
విషయము. అట్టి పరమాశయముగలవారై దేశీయు లెల్లరు
దేశౌన్నత్యము గాపాడుటకు శక్తివంచనలేని సేవ చేయవలెను.
అట్లు దేశీయులందఱు దీక్షాదక్షతలుగల శక్తి సంపన్నులుగల
వారు కాకపోవచ్చును. అట్టితఱి దాము తమ శక్తికొలది
పరమాశయముతో, పవిత్రాదర్శముతో దేశ పవిత్రతను
గాపాడుటకు నుత్సహించి పాటుపడవలెను. అందుచే నెల్లరు
తమ తమ శక్తికొలది దేశసేవ చేయుటకుఁ గడంగవలయును.
అందువలన హెచ్చుతగ్గులనుబట్టి దేశసేవ చేయుటలేదని యెవ
రును దలఁపరాదు. ఒక్కొక్కఁ డట్టి యుత్సాహపూరితుఁడై
దేశ సేవకుఁ గడంగినప్పు డయ్యది యెల్లరి పవిత్రతగాఁ బరిణ
మించును. ఆదర్శజీవితము గలవారై శక్త్యనుసారము దేశ
పవిత్రతను గాపాడుటవలన దేశమునకు మేలు కలుగఁ గలదు.
ఆదర్శజీవితమును దేశ గౌరవమునకుఁ గాంక్షమగు పవిత్ర

మార్గమున నడుపుకొనుటవలన దేశమును దాస్యమునుండి విముక్తి చేయుట యగునని భావింపుడు.

దేశమందుఁగల భాగ్యవంతులు తమ భాగ్యగర్వముచే బేదలను బాధింపరాదు; పేదలు నిరుపేదలను బీడింపరాదు; విద్యాధికులు విద్యావిహీనులను హేళనచేయరాదు; పురుషులు స్త్రీలను నేవగించుకొనరాదు; గురువులు శిష్యులను మోసగింపరాదు. ఎల్లరును దాము సుఖసంతోషము లనుభవించునట్లే, యితరులుగూడ ననుభవింపవలయునను నుదారమనస్కులు కావలయును. మానవుఁడు తనకుఁదానై కీడుచేసికొననియట్లు; దేశీయులు తమవలె జన్మించిన సోదర ప్రజానీకమునకు హాని చేయుటకుఁ గలనైన దలఁపరాదు.

స్వాతంత్ర్యము

ఒక సంఘజీవన విధానమునకు మఱియొక సంఘజీవన విధానము వేరైనంత మాత్రాన రెండవ సంఘజీవన విధానమును హేళనచేయరాదు; ఈసడింపరాదు. తమ సంఘజీవన విధానమున కనుకూలము కావించుకొనుట కా రెండవ సంఘజీవన విధానమును మార్చుటకు బలవంతము చేయరాదు; బాధింపరాదు. ప్రేమ స్నిగ్ధహృదయముతో జ్ఞానబుద్ధితో వారి మనస్సులను మఱిబుట్టకుఁ బ్రయత్నించుట వివేకమగును. ప్రతి మానవుఁడు చెప్పటకు, చేయుటకు, తలంచుటకు స్వాతంత్ర్యము కలిగియుండవలెను. తమ యాశయములకు భిన్నములైనంత మాత్రమున నెదుటివాని మనోభావములను వెలువరించుకొనుట కెట్టి యాతంకము కలుగనీయరాదు. ఎదిరిపక్షమువారి భావ ప్రకటనమున కంతరాయము కలిగించుట నాగరికతా ప్రపంచ

మునకే సిగ్గుచేటు కాగలదు. ఎదిరిపక్షమువారి భావప్రకటనమునకు స్వాతంత్ర్య మీయఁజాలని దేశమెట్లు తన స్వాతంత్ర్య గౌరవమును సంరక్షించుకొనగలదు?

దేశక్షేమమును మఱచి జాతి మత కుల భేదములందు మనస్సును జొప్పించి యమూల్యమగు జీవిత సౌభాగ్యమును వృథాపుచ్చుట జీవితలక్ష్యమును వమ్ముచేసి వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమును మంటగలిపి దేశనాశమును వెదకుటయగును. తమదేశక్షేమమునకు విరుద్ధముగాఁ బ్రవర్తించునట్టి యవకాశము గల్పింపక, ఆదర్శభావముతో నెల్లరు నొక్కటియను భావముతో నుండునట్లు ప్రయత్నింపవలెను. అట్లు ప్రతిదేశము పవిత్ర సంకల్పము కలిగియుండిన యెడల భగవంతుని సంకల్పము సార్థకమై విశ్వమానవ సౌభ్రాత్రము వెల్లివిరియును. ఎల్లరు తనవలె మాతృదేశమును, దమ దేశమువలె నితర దేశములను ప్రేమించుచుండిన యెడల భగవత్సంకల్పము సఫలమగునుటలో నావంతయు సందేహములేదు.

కాలవైపరీత్యముచే జీవితము — సంఘము — దేశము స్వాతంత్ర్యము కోల్పోవుట సంభవించునప్పుడు హత్యా వ్రయత్నమవలంబించి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించఁ దలంచుటయు వివేకము. స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుట కట్టిపడ్డతియే పనికిరాదు. అట్టి దౌర్జన్యపద్ధతి కసిబోక మసిపూసికొనిన చందమగును. కాని స్వాతంత్ర్య సంపాదనా, పద్ధతి కాఁజాలదు. దౌర్జన్యముచే నెట్టిమేలును గలుగఁజాలదు. సౌజన్యముచే నెట్టి కష్టములైన ననుభవించి సుఖములు పడయవచ్చును. ప్రేమచే దుఃఖములను దిగమింగుచుఁ బ్రజల హృదయపద్మము నుండి వెల్లివిరియు ప్రేమామృతముచే నట్టిచెట్టల నరికట్టుచు స్వాతం

త్ర్యమును భగవదనుగ్రహమునఁ సత్కార్యాచరణ పూర్వకముగాఁ బడయుటకుఁ బ్రయత్నింపవలెను.

పరస్పర సాహార్దముతో, సోదరభావముతో మెలఁగు దేశమేనాటికిఁ బ్రతాపముకాదు. స్వాతంత్ర్య మనుభవించు దేశీయులు తమదేశ స్వాతంత్ర్య గౌరవము నినుమఁగించునట్లు దేశీయాహారము భుజించుచు, దేశీయమగు దుస్తులు ధరించుచు, ప్రపంచక్షేమము కాంక్షించుచు నవకాశముకొలది లోకజీవనము భగవల్లీలా విలాసమని యెంచుచు, ప్రపంచము-జీవుఁడు-భగవంతుఁడు మొదలగు విషయములమీఁద బుద్ధిని బోనిచ్చి భగవత్సృష్టి రహస్యములను బరిశోధించుచు జీవితములు గడుపుకొనవలెను. మానవుని ఆత్మపరిశోధనకు సుఖజీవనమునకు దేశస్వాతంత్ర్యము సాధనమగుననుట యెల్ల రెఱిగిన సత్యము. అందుచే మానవుఁడు తనకు భగవంతుఁ డిచ్చిన శరీరమును శ్రద్ధతోఁ బోషించుకొనునట్లు దేవదేవుఁ డిచ్చిన యీ భూమినిగూడ నట్లే సురక్షించుట విద్యుక్తధర్మముగా నెఱుంగవలయును. అట్లు కానిచో నాతఁడు బుద్ధిపూర్వకముగా భగవదాజ్ఞను నుల్లంఘించిన దేశద్రోహి, మహాపాపియు నగును.

భారత దేశము - స్వాతంత్ర్యము

ప్రపంచము దేదేశమైనను దన యజ్ఞానముచేఁ బైన నుదాహరించినట్లు దోషములు చేయుచుండునెడల, ఆ దేశము స్వరాజ్యమున కనర్హమై నశించును. ఇందులకుఁ బ్రపంచచరిత్ర పెక్కుదాహరణ లీయఁగలదు. అంతయేల? మనము జన్మించిన యీ మన భారతదేశమునే యుదాహరణగాఁ గైకొందము.

మన మాతృదేశము రత్నగర్భయనిగదా ప్రసిద్ధి! మన మాతృదేశము ప్రకృతిసంపద లెల్లను గలిగియున్నది; కర్మభూమియని నుతిగన్నదిగదా! మానవజీవితమునకుఁ గావలసిన సుఖజీవనాధారమగు వ్యవసాయము మన భారతభూమిని సస్యశ్యామలమొనర్చుచున్నది. జ్ఞానవిజ్ఞానములు మనదేశమాతకుఁ బెట్టని సొమ్ములు. ఇట్లు అన్నింటను గడుంగడు దొడ్డదియై యుండుట వలననేగదా మన భారతదేశము ఆత్మకుఁ బరమాత్మకుఁగల సంబంధమును దెల్పుదేశమని పేరుగొంచినది! ఆ ప్రసిద్ధితోఁ బ్రకృతినీధమగు మానవజీవితమునకు లక్ష్యమైనదను సత్యమును వెల్లడించిన దేశముగదా! పాఠకమిత్రులారా! మనప్రాచీన మహర్షుల జీవితముల నారయుడు. వేదములు, ఉపనిషత్తులు, మొదలగు మహాగ్రంథములమీఁద మీ బుద్ధిని బ్రసరింపఁ జేయుడు. అప్పుడు మీకు బోధపడు విషయమేమో యీలో చింపుడు? ఆదర్శజీవితము, జ్ఞానమార్గమునని మీకు బోధ పడఁగలదు. జీవితపరమార్థమును గనుగొనిన యీ మన మాతృభూమి-ఈ మనభారతదేశము నేడు స్వాతంత్ర్యము లేనిదై యిడుమలఁ బడుటకుఁ గారణమేమి?

భారతదేశము స్వాతంత్ర్యము గోల్పోవుటకుఁ గారణము లనేకములు. భారతదేశము ఆధ్యాత్మిక జీవితమును-ఆదర్శజీవితమును-జ్ఞానమార్గము నవలంబించుటయే యనఁగా అహింసాధర్మమును భారతజీవిత పరమార్థముగా గ్రహించుటయే, భారతదేశము స్వాతంత్ర్యము గోల్పోవుటకుఁ గారణమని కొందఱు అందురు. ఈ కారణము హేతుబద్ధమైనదని యీ నా మంద బుద్ధికిఁ దోచుటలేదు. మానవజన్మ సాఫల్యమునకు హేతువుగు పరమసత్యమును భారతీయు లాచరించుట యధర్మ మెట్లు

కాగలదు? ఆ సత్యమును నాచరించుటకును సాగిరానీయకుండ మన ప్రాచీన శాస్త్రజ్ఞులు కొందఱు చేసిన యపచారముచే గలిగిన చేడ్పాటును మనదేశమిప్పు డనుభవించుచున్నది. అవును; చేసిన పాపకర్మ మనుభవింపక తప్పనా?

ప్రాచీనకాలమందలి దుశ్చర్యలు

భారతదేశము పూర్వాన్నత్యము సశించి పతనమగు హేతువులలో స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము లేకుండఁ జేయుట, జన్మముచేతనే జాతిమత కులభేదములను సృష్టించుట, మనుష్యులలో నస్పృశ్యులుగా నొక తెగవారిని వేఱుచేసి వెలివేయుట, ధర్మమును బోషించుచువచ్చిన బౌద్ధ జైన మతాచార్యులను జంపుట మొదలగునవియని చెప్పవలయును మాటిమాటికీ విషయములను జెప్పచుండుటకు బాతకమిత్తెలు మన్నింతురు గాక! చేసిన తప్పులను బలువిధములుగా వెలువరించుట వివేకోదయమగునని నా మనవి. పూర్వము మనపూర్వులు ప్రకృతి తత్త్వముమీఁద దమబుద్ధిని బోసీయక వేదాంత మనుషేరుతో నతిఛాందసమార్గమును ద్రొక్కిరి. అంతటితో బోక పలుమతములు కల్పించిరి. అందుచే దలకొకమతము; తలకొక దేవుఁడుగా వైదికమతము మాఱజొచ్చెను. నిజమునకు నేటి వైదికమతమందు దేవుళ్లు పెక్కురైరి. ఇట్టి దేవుళ్ళకు మ్రొక్కులుపెట్టుట మౌందవునకుఁ దలప్రాణము తోఁకకు పచ్చుచున్నది. ఇట్లే మతములపేరిట జాతి, కుల భేదములను సృష్టించి మానవ సంఘమునుజీల్చి దేశమును ఛిన్నాభిన్నము చేసిరి. ఆమీఁదట నామతము గొప్పది నాదేవుఁడు గొప్పయని వాదులాటలుప్రారంభమై “వెట్టిదీతె తోఁకలితలఁ జాట్టుమ”న్నట్లు మత యుద్ధములు ప్రబలి దేశము సర్వనాశనమైనది. మతావేశముతో

కులముల నెడి తూట్లుపొడిచి వైదిక జ్ఞానభాండమునే పగులఁ గొట్టుకొంటిమి. కట్టా! ఎంతటి యవివేకము!

బౌద్ధజైన మతాచార్యులను దూలనాడిన మన శైవ వైష్ణవ మతాచార్యులు తమలోదాము తలపట్లు పట్టుకొనిరి. యుద్ధములు ప్రేరేపించిరి. మతయుద్ధములమూలమున నెన్నియో ఘోరహత్యలు జరిగినవి. ఈ మతవైషమ్యములు ప్రబలి యనూయాద్యేషములతో నెన్నియో గ్రంథములు వెలికి రాకుండఁ గాలగర్భమున నణఁగఁద్రొక్కఁబడెను. ఎన్నియో దేవాలయములు మతవిద్యేషమువలన ధ్వంసము కావింపఁ బడెను. ఇట్టి మతావేశముతో, మాధ్యవిశ్వాసములతో దేశమును మొదలంట నాశనము గావించిరి. నాటి మనపూర్వులు వ్రాసిన మతఖండన గ్రంథములను, పరస్పర విరుద్ధాభిప్రాయములుగల శ్రుతిస్మృత్యాది నిబంధన గ్రంథములను నేడు చదివిచూచినచో మనపూర్వులు, వంచనను, అసహనమును దేవునిగా భావించిరో; లేక తత్త్వాతీతము, ప్రత్యేకమునైన తననుదానే దేవునిగా భావించి ప్రేమించుకొని రేమోయని బోధ పడును. రాజులును, తమతమ మతములమీఁది యావేశములచే నితర మతస్థులను హింసించిన ఘోరము లనంతములు. మత సహనమునది దేశమందుఁ గఱవై పోయెను.

మత్తైక్యమునకు గౌరవమిచ్చుట

ఇట్టి మతయుద్ధము లితరదేశములందు జరుగలేదా? ఒక్క మన దేశమే మతయుద్ధములను ప్రేరేపించెనా? యని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. ఇతరదేశములందును మత యుద్ధములు జరిగినవి. ఆ యుద్ధములవలనఁ గలిగిన ఫలితములు ఆ

దేశము లనుభవించి వెంటనే బుద్ధి దెచ్చుకొనినవి. ఇతర దేశములవారు ఒక్క మతమునకో, ఒక్కని యభిమతమునకో గౌరవమిచ్చుటకుఁ జక్కఁగా నాలోచింతురు. మతవిద్వేషములు దేశపురోభివృద్ధికి-అశాంతికి కారణమగునట్లు ఇతర దేశములవారు ప్రవర్తింపలేదు. మన దేశమందు నేటికిని మతభేదములతో నొకరి నొకరు తలపట్లు పట్టుకొను దుశ్చర్యలను మనవారు వదిలిపెట్టియుండిరా? లేదే!

నాటి జాతి మత కులద్వేషములు, శాస్త్రముల పరస్పర విరుద్ధాభిప్రాయములు నేడు రాజ్యాంగమునందు ముతాయుద్ధములుగా, పత్రికా యుద్ధములుగా రూపభేదము నొందుట దేశ భవిష్యత్తున కెంతయో యంతరాయము కలుగఁగలదు. అన్యమతముల నాదరించుట, జాతి మత కులభేదము లంతరించుట, అస్పృశ్యత రూపములు, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము, అన్యదేశీయులను దమవలె భావించుట, అన్యులకు హానిచేయు కుండుట మొదలగు సద్గుణములు కలిగి దేశము శాంతితో వర్ధిల్ల నంతవఱకు స్వరాజ్యము గగన కుసుమ మనుట నిశ్చయము. పూర్వకాలమున మన దేశమందుఁ బ్రజర్విల్లిన దుశ్చర్యలు నేటికి ముండ్లపీకలవలె మొలకలెత్తుచున్నవి. ఆ దుర్గుణములను మొదలంట నాశముచేసి మహద్వలచరించిన యాదర్శ జీవితమును, ఏ ప్రాణికి నూహమాత్రముగా నైనను హానిచేయు తలంపు గలుగనట్టి ధర్మగుణము గలిగి సమరస భావముతో నుండుటకు మన దేశీయులు బద్ధకంకణులు కావలెను. అందులకు జాతీయభావ మావశ్యకమని భావించుట లెస్సయగును.

స్వదేశీయాభిమానము కలిగియుండిన మాత్రానఁ బ్రయోజనములేదు. తమ తమ మనస్సులందు జాతీయ జ్యోతి ప్రకాశించునట్లు భారతీయులెల్లరు ఏకోన్మృఖముగాఁ బాటుపడ వలయును. అందులకుఁ బ్రవ్రథమముగా భారతీయులందు వికృత భావము రాశీభూతమై ప్రేమ తోణికిసలాడు జాతీయభావము పెంపొందవలయును. సోదర మానవులను విశ్వసింపక, మీఁదు మీక్కిలి వారిని ద్వేషించు కార్యము లాచరించుచుండిన యెడల దేశము స్వాతంత్ర్య మెట్లు పొందగలదు? దేశమందు వివిధ మతము లెన్ని యుండిన నేమి? అడవియం దెన్ని పూవులు పూచుటలేదు? అనేకత్వమం దేకత్వము గాంచుటయే జ్ఞాన తత్త్వము. పూర్వకాలమున దేశ జీవనమునకు విపాతము కలిగించిన దుష్కృత్యములు - దురాచారములు మతపిశాచచేష్టలు దేశము విచ్ఛిత్తి యగుటకుఁ గారణమని నొక్కి చెప్పగలను. ఇవియే దేశము దాస్య మనుభవించుటకు మూలకారణములు. ఇది దేశమునకుఁ దీరిని మచ్చ. జాతి మత వర్ణాది భేదములు మొదలంట నశింపవలెను. అప్పుడుగాని దేశము సర్వసమున్నతిని బడయఁజాలదు.

దేశ సేవ

మానవుఁడు తన జీవితమందుఁ దన స్వాతంత్ర్యమునకై పాటుపడినట్లే, తనవంటి దేశీయుల స్వాతంత్ర్యమునకుఁగూడఁ బాటుపడవలయును. మానవుఁడు తన జీవితమం దాచరింపఁ దగిన యాదర్శములలో నిదియొకటి; మహాధర్మములలో నియ్యది పరమధర్మమని భావింపనగును. తాను జన్మించిన దేశము దాస్య శృంఖలాబద్ధమై యిడుమలు పడుచున్నప్పుడు, దేశ స్వాతంత్ర్య

విషయము పట్టించుకొనక, తనస్వాతంత్ర్యమునుగూర్చిమాత్రమే పాటుపడువానివని, ఎండపొడ ప్రసరింపని నీడయందు మొక్కకుఁ బాదుచేసి యెరువు నీరులు పోయువాని వనివంటి దగును. అయ్యది తెలివిమాలినవనిగాదా! దేశమునకు సేవచేయుట మానవ జీవితమందొకభాగముగా భావించుట యొప్పునిమాట. సర్వవిధముల సంపూర్ణముగాఁ ద్రికరణశుద్ధిగా దేశసేవచేయుట మానవుని విధ్యుక్తధర్మ మనుట లెన్న. తన మంచిన పైతము లెక్కగొనక దేశసేవ చేయుటయందు భగవత్సేవతప్ప వేతాకటి కాదని సత్యమగు పరమార్థము కలదని తెలిసికొనుడు.

గాంధీమహాత్ముడు స్వరాజ్యము

ఈ గ్రంథమందు మానవ జీవితమునకు లక్ష్యముగా నేను రచించుచున్న మన జాతి పిత గాంధీమహాత్ముని జీవితము నకు దేశసేవ పరమాశయమని జగమెఱిగిన విషయము. గాంధీమహాత్ముడు దక్షిణాఫ్రికాయందు మానవకళ్యాణమునకై సేవచేయుట కారంభించినది మొదలు నేటివఱకు దేశసేవ చేయుచుండుట జగదాశ్చర్యకరమగు నాదర్శమై యొప్పుచుం డెను. దేశసేవకు ముఖ్యాశయమగు దేశ స్వాతంత్ర్య మూలా ధారమగు నాదర్శజీవితము కలిగియుండుట, ఆత్మపరిశోధన, జీవ కారుణ్యము మొదలగువానిని మహాత్ముడు తన జీవితమందు లక్ష్యముగా గ్రహించి యాచరించుట నీ గ్రంథాదిని బలు తావులందుఁ జదివుకొనియుంటిమి. అహింసాధర్మముకొఱకుఁ బ్రాణమును సహితము లెక్కగొనక నిరశనప్రతము పూనిన మహాత్ముడవరబుద్ధుఁ డని చెప్ప నొప్పును. మహాత్ముడు తలఁచు తలఁపులందును, వ్రాయు వ్రాతలందును, చేయు సేవ లందును అహింసయే మహాత్ముని హృదయమందు హత్తుకొని

పోయెను. ఆతఁడు త్రికరణశుద్ధిగా, గుణాతీతమగు సహింసావ్రత
 మాచరించు పరమపూజ్యుఁడు. అవాఙ్మానన గోచరమగు సనంత
 సత్య దయాధర్మ శక్తి గుణసంపన్నుఁడగు గాంధీ మహాత్ముఁ
 డొక్కఁడే స్వాతంత్ర్య మహిమ నెఱిగినవాఁడు. మహాత్ముఁడు
 స్వాతంత్ర్య సముపార్జనా దీక్షితుఁడై దేశసేవచేయుటకు స్థిత
 ప్రజ్ఞుఁడని చెప్పఁగలము. మహాత్ముని సేవావ్రతమునకు ప్రేమ -
 సహనము - సత్యము - ధైర్యము అను సద్గుణములు వ్రత
 సంకల్ప సూత్రములు. ఆ మహనీయుఁ డభిలషించినట్లు దేశమం
 తయు నా నాలుగు గుణముల నాదరించుచుండని కారణమున
 స్వరాజ్యఫలము అనఁగా ఆగామి కర్మము ఫలింపకపోయెను.
 విరోధము, అసహనము, అబద్ధము, భయము మొదలగు గుణ
 ములతోఁ గూడిన సేవలు ఆగామి కర్మమును అనఁగా స్వరాజ్య
 ఫలమును గాంక్షించుట వెఱ్ఱితనము కాఁగలదు. “జ్ఞానయుక్త
 మగు అహింస భారతదేశమునకు విద్యుక్త ధర్మమగునేని స్వరా
 జ్యము దూరములో లేదని నాకుఁ దెలియును” అని మహాత్ముఁడు
 చెప్పిన మాటలు భారతీయులకు శిరోధార్యము కాఁగలవు.

గాంధీమహాత్ముఁడు పరహృదయ మెఱిగి ప్రవర్తించు
 టలోఁ బండితుఁడనుట మహాత్ముని జీవిత మెఱిగినవారికిఁ
 దెలియును. “ఎల్లరికి స్వాతంత్ర్యము కలదు. అందుచే నెవరేమి
 చెప్పినను జెవి యొగ్గి వినుట మంచిది” యని, ‘శత్రువుల’ని
 భావించి యెదరిపక్షిమువారు ప్రసంగించునప్పుడు కేకలువేయుట,
 తాళ్ళు టుప్పుట, మొదలగు సల్లరిపనులు చేయుటయు, ప్రసం
 గములు విసకుండుటయు నజ్ఞానము. అట్టిపనులు స్వాతంత్ర్యము
 గోరువారు చేయుపనులుకావు” అని మహాత్ముఁడు పలుతావులఁ
 దను నిశ్చితాభిప్రాయములను వెల్లడించుచుండెను. శ్రీమతి అని

బిసెంటు, ఒక పర్యాయము బొంబాయి నగరమందు నుపన్యసించి నప్పుడు విద్యార్థులు చేసిన యల్లరిని మహాత్మ్యండు 'మూఘలు చేసిన యల్లరి' యని చెప్పటను నింతకుముందును జదువుకొని యుంటిమి. "తననుగుఱించి విమర్శించుట కెట్టివారికైనను హక్కు గలద"ని చెప్పనట్టి గొప్పతనము మన గాంధీమహాత్మ్యండు కొక్కనికి మాత్రమే యుండుటనుబట్టి యజాతశత్రునిగా, మహా పవిత్రునిగా భావించి పూజించుచుంటిమి. ఇట్టి పరప్రకర్ష సహ్యమగుట లోకమందుఁ గానము. ఆహా! మహాత్మ్యండు మాహాత్మ్యము వివరింప నేరికిఁ దరమాను? తానుస్వాతంత్ర్యాభిరుచి ననుభవించుచున్నట్లే తనదేశముగూడ ననగా, నితరులు కూడ ననుభవింపవలయు ననెడి మాట తపోవంతునికే చెల్లును!

మహాత్మ్యండు జాతీయ ధర్మ సంరక్షణార్థము నిరంతర సేవాతత్పరుడై సంకల్పబద్ధుడై యకుంతితదీక్షతోఁ దన జీవితమును నడుపుకొనుచుండెను. తన దేశీయులందుఁ బ్రేమ స్థిరమై యుండుటకు స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమునకు, అస్పృశ్యతా నివారణకు, హిందూమహమ్మదీయుల యైక్యమునకు మహాత్మ్యండు తన జీవితమును ధారవోయుచుండుట లోక ప్రసిద్ధముగదా! ధనజీవితములను లెక్కగొనక దేశసేవచేయుట మహాత్మ్యండు లక్షణము. ఎల్లరియెడ సమభావము గలిగియుండుట స్వరాజ్య సంపాదనకు ముఖ్యమని మహాత్మ్యండు మాటిమాటికిఁ బ్రబోధించుచుండెను.

స్వరాజ్యమన మొకరిచ్చునది మఱియొకరు పుచ్చుకొను నదికాదనియు, భారతీయుల సత్సంకల్పము వలనఁ బ్రయత్నించినఁ దనంతటనది లభించుననియు నొకరి దయా ధర్మము

లతో భిక్షించునది కాదనియు గాంధీమహాత్మునియట్లు మన కెవరు తెలియఁ జెప్పఁగలిగిరి? దేశస్వాతంత్ర్య సంపాదన కంతరాయములు కలుగకుండఁ బెక్కు నియమములు మహాత్ముఁడు భారతీయులకుఁ దెలియఁజెప్పి యొక్కనియమిత మార్గమును సరింప భారతీయులను హెచ్చరించు చుండెను. భారతదేశమును భారతదేశముగాఁ ద్రికరణశుద్ధితో భావింపవలయునని ప్రబోధించుచుండెను. అట్లు భారతదేశమును భారతదేశముగా భావించుట, చెప్పట, చేయుటయే స్వరాజ్యమని మహాత్ముని యభిప్రాయము. అట్లాగా మనోవాక్యాయములందు భారతజాతీయత యుట్టిపడవలయునన్నమాట. స్వరాజ్యమునుగూర్చి మహాత్ముఁడు వెలువరించిన యమూల్యములగు నభిప్రాయములందుఁ గొన్నిటి నైనఁ జనువుకొనుట మనవిధి.

“హిందూ - ముస్లిముల యైకమత్యము, ఖద్దరు, అస్పృశ్యతా నివారణ అను సీమాఁడును నాయొక్క స్వరాజ్యము నకు ముఖ్యాంగములు.”

“ప్రభుత్వమునకు వ్యతిరేకముగా ప్రజాసంఘ ప్రతినిధులు లమై మనము ప్రభుత్వమును బాలింపఁగలమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఇదియొక్కటి యుండినఁ బ్రయోజనములేదు. ఆ ప్రజా ప్రతినిధులమని తలంచువారు చరితార్థులుగుటకుముందు వారు దేశసేవానిరతులై యుండినఁగాని వారిని మనము మన ప్రతినిధులనుగా నంగీకరింపము.”

“మనభారతీయులలో పతితులగు పంచములు స్వాతంత్ర్యము పొందుటయే స్వరాజ్యమను పదమున కర్థమని నేను భావించు చున్నాను.”

“అస్పృశ్యతను రూపు మాపవలెను. అది స్వరాజ్యము నకు వేటుపురుగు వంటిది. నాకు స్వరాజ్యము కావలెను.”

“మన యభివృద్ధి విదేశీయ పద్ధతులకు లోనైయున్నది. అందుచే, ఇప్పుడు మన మభిలషించు స్వరాజ్యము విదేశీయుల స్వాతంత్ర్య లాభమువంటి దగును. వాఁయూహలకుఁ దగినట్లు ఇండియా, విదేశములతో పోటీ పడవలయును. అంతకంటె వేటు మార్గము లేదని పలుపురభిప్రాయ పడుచుండిరి. నేనట్లు తలంచుట లేదు. ఇండియా ఐరోపాకాదు ; జపానుకాదు ; చైనాకాదని నేను మఱచుట సాధ్యపడదు. ఇండియా ‘కర్మభూమి’ అనియు, ఇతర దేశములు భోగ్య భూములనియు దైవికమగు వాక్కు. భారతదేశ లక్ష్యము ఇతర దేశములకంటె భిన్నమని నేను భావించు చుంటిని.”

“స్వరాజ్యమనఁగా ప్రతి వ్యక్తియు స్వాతంత్ర్యమును గలిగియుండుట.”

“అహింసయే స్వరాజ్యమనుట వలన నేటి కలహము లకు, అరాజకములకుఁ దావులేదని యర్థము. అహింసాపూర్వక మగు స్వరాజ్యమనునది శ్రద్ధగాఁ జెంచఁబడిన చ్ఛేదనముండి స్వయముగా పూచి, కాచి, ముదిరి పండినపండువోలెఁ బ్రజా ప్రతినిధులనుండి యొక్కభావముచేఁ దప్పక లభించును.”

“స్వరాజ్యము భగవంతునిచేత నీయఁబడునట్టిదియుఁ గాదు. దానిని మనకు మనమే (ప్రయత్నించి) సంపాదించుకొన వలయును. స్వరాజ్య మనునది స్వార్జిత మగునుకాని యితరుల దయవలన లభించునదికాదు.”

“కాంగ్రెసు కోరినట్టి స్వరాజ్యము ఇంగ్లాండు ఇష్టమును బట్టి యీయఁబడునదికాదు. అది దేశీయులు కోరినది సంపూర్ణ మైనట్టిదియు, దక్షిణాఫ్రికా పొందినట్టిదియు—పొందవలయును.

“మృత్యు భయమునుండి విడుదల పొందుట వంటిది స్వరాజ్యము. మరణమునకు భయపడు దేశము స్వరాజ్యము పొందదు.”

భారతదేశ లక్ష్యముతో భారతాశయములతో భారత దేశము స్వాతంత్ర్యము పొందవలయుననియు, “సర్వమ్ పర వశమ్ దుఃఖమ్, సర్వమాత్మవశమ్ సుఖమ్”నునది భారతదేశ లక్ష్యమనియు, స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుటకు విదేశపద్ధతిని మహాసభలు మొదలగునవి సమావేశ మగుటవలనఁ బ్రయోజనము లేదనియు, ‘మానవ సేవయే మాధవసేవ’ యని భారత దేశ పరమాశయమనియు, ఈ యాశయమునకుఁ దగినట్లు భారతదేశ స్వరాజ్య లాభము, ఇంగ్లాండు స్వరాజ్యలాభముగా, ప్రపంచ స్వరాజ్య లాభముగా నుండవలయుననియు, ఆంగ్లేయులను బీజించి సంపాదించు స్వరాజ్యము భారతదేశమున కాత్మగౌరవముగల స్వరాజ్యము కాదనియు, మహాత్ముడు వెలువరించిన యాశయ పరమార్థమును బాతక మిత్తులు గ్రహించి యానందతుందిల హృదయులగుదురుఁగాక !

స త్యాగ్రహ ము

జీవితమునకు స్వరాజ్యము మిక్కిలి యావశ్యకమైనది. స్వరాజ్యములేని జీవితము, జీవితము కాజాలదు. అట్టి స్వరాజ్యము సంపాదించుటకుఁ దగినమార్గమేది? సత్యాగ్రహమే! సత్యాగ్రహ సంబంధమగు నే పద్ధతియైనను స్వరాజ్యము సంపాదించుటకు రాచబాట యగును. అట్టి సత్యాగ్రహమునకు మన దృష్టిని మఱలించుదము.

ప్రకృతి సంబంధమగు జీవితమందు అజ్ఞానమూలమున గొన్ని సమయములందిక్కట్టులు కలుగుట లోకసహజము. తండ్రికిఁ గొడుకునకు, గురువునకును శిష్యునకు, యజమానునకు సేవకునకు అట్లే యితరుల కితరులకును, గుటుంబములందును దేశములందు నేర్పడియున్న ప్రకృతి సంబంధముగా నెక్కారణముననో వివాదములు కలుగుచుండును. అట్టి తగవులు తలయెత్తకుండ మొదటనే త్రుంచివేయుటకు మార్గమేది? అట్టి మార్గము ప్రకృతికి విరుద్ధముగా నుండరాదు. విరుద్ధపద్ధతిని బోవుటవలనఁ గష్టము లధికమగును. అవును; పెడదారిని ద్రొక్కుటవలనఁ జెట్టలు మిక్కిలమగునుగదా! ప్రకృతి సహజమగు జీవితమును మనకనుగ్రహించిన భగవంతుఁడు తద్రక్షణము

నకుఁ బ్రకృతిసిద్ధమగు ధర్మమార్గ మొక్కటి మనకుఁ బ్రసాదించి యుండెను. అదియే సత్యాగ్రహము!!!

సత్యాగ్రహ మనఁగా సత్యమునకై యాగ్రహము గలిగి యుండుటయని యర్థము. అనఁగా దేటతెలుఁగున సత్యమును నిశ్చయముగా సాధించుటయనియు విజ్ఞుల యభిప్రాయమని గ్రంథారంభమునఁ బ్రసంగవశముగాఁ జదువుకొని యుంటిమి.

కా ల ము

సత్యాగ్రహము మహాత్మునిచేఁ గనుగొనఁబడినదని కొందఱు భావించుచుందురు. అది యథార్థముకాదు. అనాది నుండియు సత్యాగ్రహముకలదు. 'సత్య' అను సత్పదార్థ మెప్పుడు కలదో, యిప్పటినుండియు సత్యము-సత్యాగ్రహము కలదు. అందుచే సత్యాగ్రహ మనునది యనాదినుండియుఁ గలదని విజ్ఞులు చెప్పుచుందురు.

పూర్వమే ప్రహ్లాదాది భక్తుల చేతనే సత్యాగ్రహ మాచరింపఁబడి పెంపొందిన యొక మహాధర్మమని గ్రహింపవలెను. గాంధీమహాత్ముడును ఆ మహాధర్మమును గ్రహించి, లోకమును తద్ధర్మపథము ననుసరించుటకుఁ బ్రబోధించుచుండెను. ధర్మమార్గ మొక్కటేయైనను దత్ప్రకాశము ఆచరణయందొక్కొక్క కాలమందొక్కొక్క విధమునఁ బేరుగలుగుచు వచ్చుచుండెను.

ప్రపంచమండలి సమస్త మతములు సత్యాగ్రహ మతములే యగును. సత్యము, ధైర్యము, ప్రేమ, దయ మొదలగు

సద్గుణములుగల వారందఱును సత్యాగ్రహాలే యగుదురు. ఆ గుణములు గలవారిని సత్యాగ్రహులని మహాత్ముఁడును భావించుచుండును. మర భారతీయులు సత్యాగ్రహమును స్వర్గాధిపత్యమనియు, లక్ష్మీసంపత్తియనియు, జ్ఞానమార్గమనియు, సన్మార్గమనియుఁ బలుపేరులు పెట్టిరి. గాంధీమహాత్ముఁడా పదమునకు సత్యాగ్రహమును సన్మార్గకమగు పేరిడెను.

విద్యాధికులకుఁ గలిగిన యర్థము

దక్షిణాఫ్రికాలో గాంధీమహాత్ముఁడు శాంతియుద్ధమారంభించినప్పుడు, ఆ యుద్ధమునకు సాత్వికయుద్ధమను సర్థముగల పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ (Passive Resistance) అను నాంగ్లనామ మిడెను. అట్టి పేరుపెట్టిన మహాత్ముని బుద్ధివైశద్యమును గ్రహింపఁజాలక విద్యాధికులమని పిట్టవీగు విజ్ఞులుకొందఱు పలు విధములగు సర్థము లాపదమునకుఁ జెప్పమొదలిడిరి. గాంధీమహాత్ముఁ డారంభించిన యుద్ధము, బలాత్కారములేని భయముతోఁ గూడినదనియును, ఆంతర్యమందా పదమునందు విరోధభావము కలదనియు, అట్లనుటవలన నయ్యది మౌఖ్యముగాఁ బరిణమించుననియు సర్థము చెప్పఁదొడంగిరి. ఆ యర్థము తన చెవికెక్కిన గాంధీమహాత్ముఁడు తన మనోనిశ్చయము స్పష్టమగునట్లుగా నుండెడి పదమునకై మాతృభాషావేత్తలను సంప్రతింపఁ దలంచెను. ఆ యపూర్వయుద్ధమునకు సార్థకమగు పేరు పెట్టిన పండితులకు బహుమాన మిత్తుమని 'ఇండియన్ ఒపీనియన్' అను పత్రికా రాజమందు బ్రకటించెను. మగన్ లాల్ గాంధీ 'సదాగ్రహము' అను పేరుపెట్టి బహుమతిపొందఁగలిగెను. ఆ విద్యాధికుఁడు తెలిపిన యర్థము 'సత్' అను పదమును మార్చి గాంధీమహాత్ముఁడు సత్యాగ్రహము చేసెను. సత్యా

గ్రహశబ్దమునకుఁ జెప్పిన యీ యర్థము పీఠికవంటిది. ఈ యర్థముతో 'సత్యాగ్రహము' ప్రపంచమందుఁ బ్రసిద్ధిగాంచుచుండెను.

వెలుగు

'సత్' అనునది యెన్నటికి నాశములేని పరాశక్తి స్వరూపమువంటిది. ఆ పదమును సత్యమని దేశభాషలనును, సత్యమన నెన్నటి కుండునదని యర్థము. 'సత్' అను పదార్థము సర్వవ్యాప్తమైనది. అట్లు శాశ్వతమగు సత్పదార్థమును మఱచి జీవించు మానవుని యజ్ఞానమేమో!

మానవునియందుఁ గల యజ్ఞాన మాతనిని 'అసత్' పదార్థమునకు లాగి మానవత్వమును నశింపజేయుచుండును. అందువలన మానవుఁడు కష్టముల పాలగుచుండెను. ఆ యజ్ఞానమువలనఁ గలిగిన ద్వేషాదిక దుర్గుణములు మానవుని హృదయమునకుఁ గుటుంబమునకు దేశమునకుఁ బ్రపంచమునకు నుపద్రవములు కలిగించి, సహజముగా నేర్పడియున్న సోదర భావమును నశింపజేయుచుండెను. ఒక సంఘము మఱియొక సంఘమును, ఒక వితము మఱియొక వితిమును, ఒక దేశము మఱియొక దేశమును శత్రువుగా భావించి కయ్యమునకుఁ గాలు దువ్వొట్టి దురాగ్రహమును (దౌర్జన్యమును) తేపుట నేమని చెప్పఁగలము? ప్రపంచము అసత్యను గ్రహించి నశించుచున్నది! అయ్యో! 'సత్' అను భగవద్విదార్థమును నేటికిఁగూడ నెఱుంగక సహోదరులు తమ స్థితిని గానక, తమలోఁ దాము గల హించుకొనుచుందురే! అయ్యో! ప్రకృతి స్వభావము నిర్లక్ష్యము చేయుచుండిరే! ఎంత యవివేకము! సత్తు అను మహా

పదార్థముతోఁ బ్రాణికోటిని సమీకరించి, ప్రేమించి, పోషించి, రక్షించు ప్రకృతి ధర్మమును మఱచి ప్రాణికోటిని హింసించుటయే యుద్ధమునకుఁ గారణమగుచుండెను. (అనఁగా స్వాతంత్ర్యమునుండి పతనమగు చుండెనని యర్థము) అట్లు; అజ్ఞానముచేఁ బతితమగుచుండిన ప్రాణి లోకమును గాపాడుట ప్రకృతి ధర్మమగుటచే, ఆ ప్రాణి లోకమునకు సత్పదార్థముమీఁద భక్తిని గలిగించి సత్యాగ్రహమునకు సంయుక్తమగునట్లు చేయుట మహా పురుషుల ధర్మము. సత్తును గూడినది సత్యము. సత్యమును ఆగ్రహించి (చేఁబట్టి) యుగడుట సత్యాగ్రహము. సత్యమునందలి ఆగ్రహము అనఁగా గట్టి పట్టుదలయే సత్యాగ్రహము యథార్థమైన పట్టుదల సత్యాగ్రహము. అదియు సత్యమునకు దూరముకాదు.

సత్యాగ్రహమునకు మూలము సత్యము. సత్యప్రియుఁడు దేనికి నెవరికిని భయపడఁడు. సత్యము ధైర్యము గలవాఁ డితరులకు హానిచేయ నొల్లఁడు. అట్లు హానిగావించినచో నాతఁడు 'సత్' అను సత్యమునుండి పతితుఁ డగును. తనను, ఇతరులను వెలుఁగునకుఁ దెచ్చు సత్తు అను మూలపదార్థ మెఱిగినవాఁడు లోకమందలి ప్రాణుల కెట్లు హాని చేయఁగలఁడు? అట్లు హాని తలంచు సజ్జాని తనకుఁ దానే హాని చేసికొనువాఁడు కాఁగలఁడు. ఒక తోటయం దిద్దఱు కూడి యుండిరను కొందము. ఆ యిద్దఱికి మనస్సులు కలియక మాట పట్టింపుచే నొకరి మీఁద నొకరికి ద్వేషము కలిగి తా ముండిన తోటను మూల చేచ్చదము చేసి, నాశము చేసిన నేమి ప్రయోజనము? 'సత్తు' అను సత్యమును మఱచుట వివేక మగునా? కావున, ప్రేమతో దీక్షతో నిర్విఘ్నముగా సత్యమును సంరక్షించుట వివేక

మగును. ప్రతి కార్యమందును మంచి చెట్టలు బెరసి యుండును. ఆ విషయమును మఱచి దురాగ్రహమును గొఱిలించుకొనుట వలన నేమి ప్రయోజనము? ఎంతటి యవివేకము ?

దురాగ్రహమునకు గురియై నశించెడి మానవునో, కుటుంబమునో, ప్రభుత్వమునో మతెద్దానినో సంరక్షించుటకు మార్గమేమి? అబద్ధమున కబద్ధమును, ఈర్ష్య కీర్ష్యను, హత్యకు హత్యన జేయు ప్రతిక్రియా బుద్ధి ప్రకృతి ధర్మము కాదు. అట్లగుటవలన మీఁదుమిక్కిలి యా చెట్టలను బెంచుట యగును. సత్యము, ధైర్యము, ప్రేమ, దయ గలిగిన సత్యాగ్రహముచే నా చెడుగులను బాఱద్రోలుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయును. దురాగ్రహమును బాఱద్రోలుటకు సత్యాగ్రహము సత్సాధనము. అట్టి సత్సాధనమగు సత్యాగ్రహము చేయు సతఁడు పెక్కు విధములఁ దన యంతరాత్మను బరిశోధించు కొనవలెను. తాను అంతరాత్మ ప్రేరితుడై పవిత్ర ధర్మ గుణ యుతుడై శమ దమాది గుణసంపన్నుడై దౌర్జన్యపరులు చేయు దుష్కృత్యములను ప్రేమ స్నిగ్ధహృదయముతో నెదుర్కొను సహన శక్తి సంపద సత్యాగ్రహ కలవాఁడు కావలెను. అట్లు సహన శక్తి కలిగియున్నను గప్తము లేకారణమున నైనఁ గలుగఁ గలవు. అట్టితఱి మిన్ను విటిగి మీఁదఁబడుచున్నను సత్యాగ్రహ ఇతరులకు ఇంచుకైన హానియుఁ దన మనస్సునందుఁ గూడఁ దలఁపరాదు. ఎట్టి చెడుగులు దన బుద్ధికి రానీయరాదు. సత్యాగ్రహ మహిమను ఇచటనే కాపాడవలెను.

ఒక డొకనిని గొట్టినాఁ డనుకొందము. దెబ్బ తినిన వాఁడు తిరిగి యా కొట్టినవానికిఁ బ్రతీకారము చేయఁదలఁచు నెడల ద్వేషము ప్రబలుచు విరోధము వృద్ధియగుచుఁ బరస్పర

నాశనమునకు దారితీయును. దెబ్బలు తినినవాఁడు సహనభావమున దెబ్బలను సహించి, ద్వేషమును దిగమింగి, కొట్టినవానినిఁ బ్రేముడి భావమున గాంచుచుండినయెడల, దౌర్జన్యము గావించిన వాని హృదయము పశ్చాత్తాపము పొంది క్రమక్రమముగా విరోధము ప్రేమగా మారునా? అట్లు ప్రేముడి తనముచే దౌర్జన్యము నశించును. ద్వేషము, కోపము, విరోధము మొదలగు దుర్గుణము లెన్నటికిని మేలును గలిగింపవనుట యనుభవసిద్ధము. ఒకఁ డొకనినిఁ గొట్టుబోవుతఱి, రెండవవాఁడు తన హృదయమందు సహనములేక, ప్రేమలేక, ప్రతీకారము చేయు శక్తి లేక మిన్నకుండిన మాత్రన నయ్యది సత్యాగ్రహము కాదు. అది చేతగానితన మగును. ఈ విషయము గ్రంథాదిని సత్యాగ్రహ ప్రకరణమునఁ జదువుకొనుఁడు.

సత్యాగ్రహ పద్ధతులు

సత్యాగ్రహమును బలువిధములుగా గ్రహింపవచ్చును. ఆయాచోట్లఁ దలయెత్తిన దౌర్జన్యము ననుసరించి సత్యాగ్రహ స్వరూపము మారుచుండును. ఒకచో సహాయము చేయుకుండుట, ఒకచో శాసనోల్లంఘనము చేయుట, మఱియొకచో నిరశనవ్రతము పూనుట, ఇట్లు పలువిధముగా నాయా సందర్భముల ననుసరించి పలు పద్ధతులతో సత్యాగ్రహము చేయఁదగును. సత్యాగ్రహ మేరీతి నాచరించినను సత్యాగ్రహ ధర్మమును బరిత్యజింపక విరోధ ద్వేషాదులకుఁ దావిచ్చుట తగదను మహాధర్మమును మాత్రము మఱువరాదు.

సత్యాగ్రహి యెవడు ?

సత్యాగ్రహము, ఇతరుల దౌష్ట్యమును సశింపజేయుటకు మాత్రమే చేయునదికాదు. తనయం దణగియున్న దౌష్ట్యము గూడ సశింపజేయుటకై యితరులచేతఁగూడ సత్యాగ్రహము చేయించుకొనవలెను. ఇతరుల మేలునకై సత్యాగ్రహ మాచరించువాఁడు ప్రపథమముగాఁ దాను బరిపూర్ణ సత్యాగ్రహ గుణములు గలవాఁడుగా నుండవలెను. సత్యాగ్రహ లక్షణములు లేనివాఁడు సత్యాగ్రహమునఁ బాల్గొనరాదు. తనయందుగల దుర్గుణములను దూరీకృతము చేయలేనివాఁడు, ఇతరుల దుర్గుణములు నెట్లు పోఁగొట్టఁగలఁడు? అందుచే, సత్యాగ్రహి శమదమాది గుణగర్వితుడై, అరిష్టద్వర్గమును జయించి, పంచేంద్రియములను వశము గావించుకొని సంయమియై యుండవలెను. అట్టివాని సత్యాగ్రహము చరితార్థమై, సర్వజన శ్రేయంకరమై, జగత్పూజ్యమై, సత్ఫలదాయియై యొప్పుగలదు.

మానవజన్మ మెత్తిన యెల్లరియందును సత్సహన ప్రేమ దయాగుణము లెట్లుండునో; అట్లే తద్వ్యతిరేక గుణములుండుటయు సహజము. మానవజన్మము పరిమాత్మ జీవితాత్మ సంబంధము కలది యగుటవలన మానవునియందీ పరిమాత్మ జీవాత్మ గుణములు గలిగియుండుట ప్రకృతి సహజము. కావున నెల్లరియందును మంచి చెడుగులుండుట నైజము. ఎవని కేయేగుణము లలవడునో యాతఁ డట్టివాఁ డగును. పైన నుదహరించిన నుగుణములు, విద్య, జ్ఞానము, ప్రవర్తన, ఆహారము, స్నేహము, సేవ మొదలగువానివలన వృద్ధి క్షయములు పొందుచుండును. అందుచేఁ బ్రతి మానవునియందును సత్యా

గ్రహ - దుర్గాగ్రహ లక్షణములు లుండుట సహజము. ఒకఁ డొకప్పుడు సత్యాగ్రహిగా, మఱియొకప్పుడు దుర్గాగ్రహిగా (దుర్జనుఁడుగా) నుండుటకుఁ గారణమేమి? ఒకని మనస్సునందే సత్యాగ్రహ-దుర్గాగ్రహ లక్షణములు కూడియుండుటయేగదా కారణము! అనఁగా నొక్కనియందే యీ ద్విరూప గుణములు గలిగియుండునని భావము. మానవుఁడు విజిగీషువై యుద్ధమునఁ దలపడి సత్యాగ్రహిగా విజయము గాంచి దేవత్వము పొందుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయును. దౌర్జన్యమును జయింపలేక యోటమి గలిగినయెడల నా యోటమివలన నాతని పుట్టుక నిష్ఫలమగును. ఆ దౌర్జన్యమునుండి యీ దుర్జనుని మఱింపవలసిన భారము సత్యాగ్రహధర్మ మెఱిగినవాని కర్తవ్యము, ధర్మము నగును.

లో టు పా టు ట

ప్రపంచమందఁ బరిపూర్ణ సత్యాగ్రహము సాధించిన వారు మహాత్ములు. సత్యాగ్రహములు ఆత్మశక్తి సంపన్నులై సంయములై జగత్పూజ్యులగుదురు. కాని ఎంతటి సత్యాగ్రహి యైనను సత్యాగ్రహ ధర్మమాచరించుటయందుఁ దప్పటడుగులు వేయఁగలఁడు. సత్యాగ్రహవ్రతము అసిధారావ్రతము వంటిది. అట్టి వ్రతధర్మమును బరిరక్షించుటలో, నాచరించుటలో స్థితిప్రతిష్ఠితతోఁ బ్రయత్నించి చ్యుతిగాఁగూడదు. అట్లు ప్రయత్నపూర్వకముగాఁగూడ సత్యాగ్రహ ధర్మము కై వసము కావించుకొనలేప్పు డాతఁడాచరింపఁదగిన మార్గమేది?

ధర్మపద్ధతి క్రమశిక్షణ

తాఁజేసిన తప్పను దెలిసికొని యనుతాపరీత మాన నుండై చేసిన తప్పను మన్నించునట్లు భగవంతునిఁ బ్రార్థించుచు

మున్నుండట్టి లోపములు కలుగకుండుటకుఁ బ్రయత్నింపవలెను. తన తప్పులను మన్నించునట్లు భగవంతునిఁ బ్రార్థించువాఁడు, ఇతరుల తప్పులనుగూడ మన్నించునట్టి క్షమాగుణ సహిత మగు నుదారబుద్ధికలిగి యుండవలెను. పశ్చాత్తప్త హృద యుండు సత్పథగామి యగును. సత్యాగ్రహి, తెలిసి తెలియము లచేఁ దప్పలకులొనైనప్పుడు పశ్చాత్తాపము, వ్రతము, భగవత్పార్థన మొదలగువానిచేఁ బవిత్రత సంపాదించుకొని యింక మీఁదట నట్టి చెడుగులుచేయని మార్గమనుసరింపవలెను.

కేవలదుష్టుఁడు సహితము తన దౌష్ట్యమును తెలిసికొని పరితప్తహృదయుఁడై ముందట్టిచెట్టలను జేయనొల్లని యుల్లము గలవాఁడై యుండవలెను. అంశువలన దుష్టుని దుష్టబుద్ధియు నశించునట్లు సత్యాగ్రహి ప్రయత్నింపవలెను. దుష్టుఁడు చేయు చెడుగులను సహనభావమున సహించి యాతనిని మంచిమార్గమున మఱలించుట సత్యాగ్రహికిఁ బరమధర్మము. సత్యాగ్రహికి సహనము ప్రేమయు, దుర్జనుని దౌర్జన్యమును వ్యాధికిఁ దగిన చికిత్స. ఆ చికిత్సా విధానమే మానవుని జరామరణ వ్యాధిని మాన్పగలదు.

శరీరమునకుఁ బ్రాణమెట్లో, అట్లే జీవితమునకు సత్యాగ్రహము. ఎల్ల వారు నిట్టి సత్యాగ్రహ జీవితముగల వారగుదురేని నిక సత్యాగ్రహము చేయు నాపశ్యకత యేమిగలదు? అయితే, యొకఁడు దురాగ్రహి యగునప్పుడు సత్యాగ్రహి యుపేక్షింపరాదు. అట్లు ఉపేక్షించుట దౌర్జన్యమునకు దోహద మిచ్చుట యగును. అట్టి యుపేక్షాభావము సత్యాగ్రహమునకు మాఱుగా దురాగ్రహమునకుదారియగును. కావున, దౌర్జన్యము

తలయెత్తకుండునట్టి కోరికతప్ప మఱియెట్టికోరికయు సత్యాగ్రహికి నుండరాదు.

దౌర్జన్యము (దురాగ్రహము) రూపుమాపఁబడినప్పుడు వెంటనే సత్యాగ్రహము నిలిపివేయవలెను. దౌర్జన్యమును న్యాయమార్గముతో నణఁచివేయుటకుఁ దుదివఱకుఁ బ్రయత్నింపవలెను. న్యాయైక మార్గమున నెట్టిప్రయత్నము చేసినను బ్రయోజనము కానరానప్పుడు సత్యాగ్రహము చేయవలెను. అసఁగా క్షమాసహితబుద్ధి యవలంబించి దౌర్జన్యమును రూపుమాపుటకుఁ బ్రయత్నింపవలెనని యర్థము. అప్పటికి నది సాధ్యము కానప్పుడు సత్యాగ్రహము చేయవలయును. సత్యాగ్రహ సమరము చేయుటకు సత్యాగ్రహులెల్లఁగ వికృతభావము కలిగి శాంతగుణప్రధానులై, యచంచల మనస్కులై మెలఁగవలెను. ఎదిరిపక్షమువారు యుద్ధసాధనములతో సత్యాగ్రహుల మీఁదఁ దలపఱిసను జలింపక సత్యము, ధైర్యము, ప్రేమ దయ మొదలగు ధర్మగుణములు కలవారై సహనము, త్యాగము, ధర్మము మొదలగు నాయుధసూపత్తితో సత్యాగ్రహ యుద్ధము నకుఁ గడంగవలెను. సత్యాగ్రహ ప్రాణమునకు, సత్ప్రవర్తన శరీరము వంటిది.

అదర్శమహానీయుడై, జగదేకారాధ్యుడై యొప్పు గాంధీమహాత్ముని జీవితమందు సత్యాగ్రహమెట్లు స్థపనీయమై యొప్పుచున్నదో, మహాత్ముఁడు సత్యాగ్రహము ప్రారంభించి ప్రపంచమును సత్యాగ్రహధర్మము నాచరింపవలయునని యెట్లు ప్రయత్నించుచుండెనో మొదలగు విషయములను గొలఁదిగా నైనను దెలిసికొనుట మనజీవిత మహాభాగ్యమని యెంచి యా విషయములను జవిచూతము.

సత్యాగ్రహము మహాత్ముడు

గాంధీమహాత్ముని బాల్యమందలి మాతృప్రేమ అస్పృశ్యతయందలి జగుప్స, మానము, సత్ప్రవర్తన మొదలగు గుణములు మహాత్ముని సత్యాగ్రహ జీవితమునకు మూలబీజములు. గాంధీమహాత్మునకు సత్యాగ్రహజ్ఞానము పరిధివిల్లుటకు దక్షిణాఫ్రికా కదన రంగమయ్యెను. అందులకుఁ గారణమచటి తెల్లవారి దౌర్జన్యము! మహాత్మునకు సత్యాగ్రహ సంపద బాల్యమునందే యలవడెను. అంతియకాని జీవిత మధ్యభాగమందలవడలేదు. బాల్యమందలి ప్రేమయే మహాత్ముని హృదయమును సత్యాగ్రహగుణము గలదిగా రూపొందించెను. పిమ్మట మహాత్ముడు దక్షిణాఫ్రికాకుఁ బయనమగువఱకు మహాత్ముని జీవితమందెన్ని కష్టములు-మార్పులు కలిగినను సత్యాగ్రహ గుణమునకు మాత్రము సప్తమవాటిల్లకుండుట ప్రపంచమహాభాగ్యము. భగవంతుఁడే యీ సత్యాగ్రహ బీజమును మహాత్ముని హృదయక్షేత్రముననాటి పెంచి పోషించుచుండెను. ఆ బీజము కాలక్రమమున మన యదృష్ట విశేషముచే మొలకయై పెరుగుచుండెను. ఈ సత్యాగ్రహ బీజమెట్లు తన హృదయక్షేత్రమందు నాటుకొనెనో; మహాత్ముడు తన యాత్మకథ యందు ఈ... భగవానుడు దక్షిణ-ఆఫ్రికాలో నా జీవితమునకుఁ బునాదివై చి ఆత్మ సమ్యాససంగ్రామమునకు బీజావాపము చేసెన"ని చెప్పి యుండెను.

మహాత్ముని జీవితమును మొట్టమొదటగా నాంగ్లమందు వ్రాయ మొదలిడన "జోసఫ్ టోకు" అను నాతఁడు గాంధీమహాత్ముని జీవితము "సత్యాగ్రహ జ్ఞానము మీ కెట్లు కలిగినద"ని పత్రికాచిహ్నము మహాత్ముడు:—

“నేను చిన్నవాడనుగా నున్నప్పుడు, పాఠశాలయందుఁ జదువుకొను దినములలో “నౌక గుజరాతీపద్యము నా హృదయమున అంకితమైపోయెను. అందలి “అపకారికి నుపకారము చేయుట” అనునది నాకు జీవనసూత్ర మాయెను. . . . ఇచట ఆ చమత్కార పద్యముల నుదాహరింతును.

“సీ. జలమును నీ కీయఁ గలవాని కెందేని
 నొసఁగుమీ కడుపార నోగిరంబు
 వందనంబును జేయువానికిఁ జేయుమీ
 భక్తిమై సాష్టాంగ వందనంబు
 దమ్మిడి నీకిచ్చు ధన్యాత్మునకుమాటు
 గా, నిమ్ము మేల్మీ బంగారు కాసు
 కష్టంబులందు నక్కర వచ్చువానికి
 నిమ్ము నీ నెమ్మేని నేనికోపి

యొకటి యొసఁగినఁ బదిరెట్టు లొసఁగవలయు
 చెట్ట చేసిన మేలును చేయవలయు
 ప్రాంత కాలమునాటి యీ చేతలెల్ల
 ఆసు పూర్విగ సత్య రహస్య మరయ.

గుజరాతీ మూలము:

‘పాణి అపనేపాయ, భలుంభోజ నతోదీజే
 ఆవీన మావేశీశ. దండవత కోడే కీజే;
 అపణఘానేదామ, కామమహోరోనుఁ కరీయే,
 అపడిగారేప్రాణ, తేతణా దుఃఖమాం మరీయే;
 అపగుణ కేడేజే గుణకరే, తేజగమాం జీతోనహీ.”

ఈ నీతిపద పద్యము. నా చిన్ననాటినుండి నన్ను తన్మయపఱచుచున్నది. పిమ్మట ఏనుప్రభువు గిరి ప్రవచనము నా కెంతయో సంతోషము కలిగించెను.”

(తెలుగు ఆత్మకథనుండి)

అని యీ విధముగా మహాత్ముడు సమాధాన మీయఁగా మిత్రుఁడు “భగవద్గీత కాదా మొదట పవిత్రనిజేసి యుండుట” యని యడిగెను. అందులకు మహాత్ముడు,

“కాదు. సత్సాగ్రహము యొక్క శక్తిని, మహిమను దెలియఁజెప్పి నన్ను గాపాడింది బైబిలుక్రొత్త నిబంధనయే. నేను ఏను గిరి ప్రవచనము చదువునప్పుడు, అందుఁగల “దుష్టుని ఎదిరింపక నిన్ను కుడిచేంపమీద కొట్టువాని వైపుకు ఎడమచేంప కూడ త్రిప్పుము. “(మత్తయి 5-39) అనునదియు,” మీరు పరలోకమందున్న మీ తండ్రికి కుమారులై యుండునట్లు మీ శత్రువులను ప్రేమింపుడి. మిమ్మును హింసించువారి కొరకు ప్రార్థన చేయుడి. (మత్తయి 5-44-) అనునదియును జనువు సమయమున, నేను మితిలేని యానంద మనుభవించితిని. ఈ ప్రవచనము నా మనస్సునందు పిమ్మట భగవద్గీతను జదివించినది; ఆ పిమ్మట టాల్ స్టాయ్ రచించిన ‘వైకుంఠము నీ హృదయము లోనే’ (The Kingdom of god is with in you) ‘దికింగ్ డమ్ ఆఫ్ గాడ్ ఈజ్ వితిన్ యు’ అను గ్రంథము నన్ను ముగ్ధుని జేసెను. ఆ గ్రంథము నా మానసమున అంకితమైపోయెను.” (తెలుగు- ఆత్మకథనుండి) అని సమాధాన మిచ్చెను.

మహాత్ముని జీవితమునకు శోభ నిచ్చిన ఏనుప్రభువు కొండమీదనుండి కావించిన బోధామృతము మన కెల్లరకుఁ బరమ పవిత్రమై యలరారుచున్నది. ఈ గిరి ప్రపంచము ఒక్క గాంధీ మహాత్మునినే పునీతము చేయుటలేదు. ఆ గిరి ప్రపంచన మెండ తెండఱనో గాంధీమహాత్ములను కావించుట లేదు! ప్రపంచమందలి మానవులను మానవులనుగాఁ జేయుటకు బోధించిన మహోపదేశము గాదా ఆ యేసునాథుని బోధ!!! సమస్తమతముల సిద్ధాంతముల కదియే మూలము గదా! జీవితమందా యేసునాథుని బోధామృతము నాకుఁ గలిగించిన సహాయ మమూల్య మైనదని మనవిచేయుచుంటిని. మానసికశక్తిని, ఆత్మజ్ఞానమును బెంపొందింపఁగలఁ యా యేసుప్రభుని బోధను 'బైబిలు - మత్తయి సువార్త' 5-6-7 అధ్యాయములు చదువుకొందురుగాక యని మా పాఠక మిత్రులకు పేర్కొంటి.

ఏనుప్రభువుయొక్క యీ బోధామృతము మానవుని నుత్తేజపఱచునుగదా! గాంధీ మహాత్ముని జీవితమును బవిత్రము గావించిన యీ బోధామృతము నన్నును బవిత్రముచేయును గాక! నా మిత్రులను, పాఠకమిత్రులను-నాదేశీయులను-ప్రపంచమును పవిత్రముచేయుగాక! నా హృదయమందున్న యో జీవుడా! ఈనా కొక్కెను సఫలీకృతిము చేయుమవుగాక! యని నాప్రార్థన.

దక్షిణ-ఆఫ్రికాయందఁ గలిగిన సేవాజ్ఞానము మహాత్ముని జీవితమందు హత్తుకొనెను. సత్యాగ్రహమందలి పవిత్రత కోకమంతయుఁ దెలిసికొనవలయునని మహాత్ముడు తపస్సు చేయుచుండెను. మహాత్ముడు సత్యాగ్రహ ధర్మరహస్యమును

ప్రపంచమునకు బోధింపవలయునని ప్రత్యహము ఉబలాటపడుచుండెను. అట్టి యుబలాటమునుబట్టియే సబర్మతీ సదీతీరము దొక యాశ్రమమును స్థాపించెను. అప్పటినుండి యా యాశ్రమ నామము, ఆశ్రమ నియమములు ప్రపంచము నలుగడలు వ్యాప్తిగాంచెను. ఆశ్రమనియమములు పాలించుటవలన జీవితము శక్తిమంతమై యాదర్శమై వన్నె కెక్కఁగలదనుట తథ్యము. నేడు మనము మన గాంధీ మహాత్ముని ననుసరించుటయే మహాభాగ్యముగా భావింపవలెను. అట్లు; జీవిత సాభాగ్యమగు నాత్మజ్ఞానమును సంపాదించుటకు మహాత్ముఁడు చెప్పిన చొప్పున ఆశ్రమము నియమిత ధర్మపథమున నాదర్శముగా నడువఁబడుచుండెను. అందుచే, ఆ యాశ్రమ నియమములు ప్రపంచమందలి వారికి - భారతీయులకుఁ దెలిసియుండుట యత్యావశ్యకము గదా! కాఁగా నట్టియెడ నాయాశ్రమ నియమము లాంధ్రులకుఁ దెలియుటకై యీ గ్రంథమందు వెలువరించుట యత్యావశ్యకమని భావించి యిట నుదాహరించుచుంటిని. ఆ యాశ్రమ పరిపాలనా పద్ధతుల గ్రహించి, స్వీకరించి యాచరించిన యెడల నందఱు సత్యాగ్రహులము కాఁగలము. అట్టి సత్యాగ్రహ జీవిత మలవడుట కుపయుక్తములగు కొన్ని పద్ధతులు బోధపడఁగలవు. ఆ యాశ్రమ నియమము లిట్లుగలవు.

దక్షిణాఫ్రికాయందలి యనుభవములు మహాత్ముని నెంతయో యుత్తేజింపఁజేసినవి. తన విద్యుక్తధర్మమును సత్యాగ్రహ మూలమున సాధించుటకు సాటిలేని తపస్సును మహాత్ముఁడు చేయుచుండెను. సత్యాగ్రహము ప్రపంచమందెల్లరికి నుపయోగపడునట్లు మిక్కిలిగాఁ బరిశ్రమించుచుండెను. అట్టి పరిశ్రమ సాధనముగా భారత దేశమందు సబర్మతీ సదీతీరమునఁ

బ్రహ్మచారి ప్రదేశమున నొక యాశ్రమమును సత్యాగ్రహ నామమున నెలకొల్పెను. ఆ యాశ్రమమందెల్లరికిఁ బ్రవేశము కలదు. ఆ యాశ్రమ నియమముల ననుసరించి యెల్లరునందుఁజేరి ప్రపంచ కళ్యాణమునకు - దేశసేవకు - నిర్మాణాత్మకమగు కృషిని నభ్యసించునగును. మహాత్ముని దివ్యసందేశమును సత్యాగ్రహమూలమున సత్యాగ్రహులు సముపార్జించి సదాచారాది సద్వృత్తిగలవారై మెలఁగుదురుగాక! ఆధ్యాత్మిక జీవిత సంపదకు ఆశ్రమములు పెన్ని ధానములుగదా! ఆశ్రమ నియమములు పాలించుచు నెల్లరు తమ జీవితములను సుఖమయము గావించుకొనుట కవకాశము సత్యాగ్రహాశ్రమమందెంతయోకలదు. సత్యాగ్రహ జీవితమునకు సత్యము మూలముగదా! ఆ సత్యాగ్రహ జీవితమునకు వలయు నాశ్రమ నియమములు చదువుకొందము.

ఆశ్రమము

మాతృదేశమునకు సేవచేయుట యీ యాశ్రమాశ్రమము.

విభాగము

ఈ యాశ్రమమందు మూడు విభాగములు కలవు.

1. కర్మయోగులు
2. అభిమానులు
3. విద్యార్థులు.

(1) కార్యనిర్వాహకులు

మాతృదేశమున సేవచేయుచు నీ దిగువ లక్షణములను- ఆశ్రమములను దమ జీవితలక్ష్యములుగా నలవరించుకొని

యాశయసిద్ధికిఁ బ్రయత్నించువారు కార్యనిర్వాహకు లనఁ బడుదురు.

స త్య ము

సత్యము పలుకుట, దేశ జ్ఞేయమునకు మనోవాక్కాయ శుద్ధిగా మెఱుగుట, తల్లిదండ్రులు - ఆ పుల్లలు ధర్మ విరుద్ధముగా నడుచు కొనునప్పుడు వారిని నెదిరించుట. ఇందులకు ప్రహ్లాదుఁడు నిదర్శనము.

(2) అ హింస

జీవహింస చేయుకుండుట. ఇతరులు తన కపకారము చేసినను వారిని ద్వేషింపక ప్రేమించుచుండ వలెను. ఇట్లు, తల్లి దండ్రులుగాని, యితరులుగాని, ప్రభుత్వమువారుగాని తనకుఁ గీడు చేసినప్పుడు వారిని నెదిరించుటకు సంసిద్ధత చూపవలెను. అపకారికిఁ బ్రత్యపకారము చేయరాదు; తలఁపరాదు. సత్యమును, అహింసా ధర్మములను ఆచరించువాఁడు అపకారము చేసిన వానికిఁ దిరిగి ప్రేమతో నుపకారము చేయవలెను. అపకారికి భయముచే లొంగక, ధర్మపథమున నిలువఁబడి ప్రాణమును సహితము లెక్కగొనక, అపకారి చేయు నపకారము లన్నిటిని ననుభవించుచు ఆ యపకారికి నద్బుద్ధి కలుగునట్లు ప్రయత్నింప వలెను.

(3) బ్రహ్మచర్యము

సత్యము - అహింస యను నీ రెండును లేనిచో బ్రహ్మచర్య మూచరించుట కష్టము. బ్రహ్మచర్య మనగాఁ

కామ వికారముతో స్త్రీని జూడకుండుట మాత్రమే కాదు. మనస్సునందును కామవికారము కలుగకుండు నుండునట్లు కామకోధాది దుష్టణములను జయింప వలెను. వివాహితుఁడు తన భార్యను ధూర్తభావముతోఁ జూడక, సహధర్మచారిణిగా భావించి యాదరించుచుండ వలెను. ఆమెతోఁ గలసి యింద్రియ వశులుగాక, బ్రహ్మచర్యవ్రత మనుష్ఠింప వలెను.

(4) ఆహార నియమము

ఆహార నియమము ముఖ్యము, సత్యము — అహింసా ధర్మముల నాచరించుటకు, బ్రహ్మచర్య వ్రతానుష్ఠానమునకు, ఆహార నియమము ముఖ్యవశ్యకము. అందువలన ఆహార నియమ మొక వ్రతముగా భావింపవలెను. దేశసేవకు శరీరా రోగ్యము ముఖ్యము. ఆరోగ్యమునకు ఆహారము మూలము. ఆహార నియమ మెఱిగి నాలుకను గట్టికొని యుండవలెను.

(5) దొంగతనము చేయకుండుట

ఇతరుల వస్తువులను దొంగిలించరాదు. అంతేగాక, జీవితమున కావశ్యములకు మించిన వస్తువుల నుంచుకొనినను దొంగతనమే యగును. మనకుఁ గావలసిన వస్తుసామగ్రిని మాత్రమే యుపయోగించు కొనవలెను. అంతకు మించి యే మాత్రము నుండరాదు.

సంఘసేవ

పైవానితోఁ బాటు నీ రెండును ముఖ్యవశ్యకములని గమనింప వలెను. ఒకటి ఖద్దరు, రెండు ధైర్యము.

ఖ ధ రు

సంపాదనాపకులు అబద్ధమాడి గడించి కూడబెట్టుట యసత్యమగును; దొంగతనమగును. అందుచే మాంఛష్టరు, జర్మనీ, లేక భారతదేశమందలి మిల్లుగుడ్డలు ధరింపరాదు. యంత్రశాలలు అనర్థకములు. అందుచే యంత్రశాలలందుఁ బనిచేయు పారిశ్రామికులు ఆశలించే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. వారు అకాల మరణమునకు గుఱియగు చుండిరి. విదేశవస్తువులు - యంత్రమున నుత్పత్తి యగు వస్తువులు - వస్త్రములు వాడుట యహింసా ధర్మమునకు విరుద్ధమగును. ఈ వస్తువులను ఈ వస్త్రములను ఉపయోగించుట దొంగతనము చేయుటవంటి దగును. చేతితో వడికి నేసిన వస్త్రములను, చేతితో జేసిన వస్తువులను వాడుకొనవలెను. ఖద్ధరు వస్త్రములను ధరింపవలెను. బ్రహ్మచారి ఖద్ధరు వస్త్రములను ధరింపవలెను. అట్లే ప్రతి జీవితావశ్యక వస్తువును స్వదేశీయమునే వాడవలెను.

2. ధైర్యము

ధైర్యము లేనివాడెప్పుడు నెట్టి మంచి పనియఁ జేయఁ జాలఁడు. రాజు - ప్రజలు జాతి కుటుంబము దొంగలు పెద్దలు మున్నగువారి భయమునకు - పులి మొదలగు క్రూరజంతువుల భయమునకు - మరణ భయమునకు లొంగరాదు. యథార్థమునకు ధైర్యవంతుని నాతని సత్యశక్తిలేక యాత్మశక్తి సమస్త దుష్టశక్తులనుండి కాపాడఁగలదు.

దేశభాషలు

మాతృభాషయే దేశాభివృద్ధికి మూలము. అందుచే నాశ్రమవాసులెల్లరు తమ తమ మాతృభాషలనే మాటాడుట

చదువుట వ్రాయుట నేర్చియుండవలెను. హిందీభాష నెల్లరు నభ్యసించవలెను. సంస్కృత భాషయు నేర్వవలెను.

చేతి పరిశ్రమ

చేతి పరిశ్రమ లాశ్రమవాసులెల్లరు నేర్చుకొనవలెను. మనోవాక్కాయములతో నితరులకు సేవ చేయవలెను. తమ తీటికవేళలందు వ్యవసాయము లేక యితర చేతి పరిశ్రమలు నేర్చుకొనవలెను.

రాట్నము

రాట్నము వడుకుట యాశ్రమవాసుల విధి. అందుచే ఆశ్రమవాసులందఱు నిత్యము రాట్నము వడుకుచుండవలెను.

ఆంగ్లము

ఆంగ్లభాష ఆశ్రమ విద్యలందు జేర్చబడదు. అందుచే ఆంగ్లభాష, మత సంబంధ విద్యలు అవకాశమునుబట్టి నేర్పబడును.

2. అభిమానులు

పైనఁజెప్పిన వానిని నాచరింపఁగోరువా రభిమానులుగా నెంచఁబడుదురు. వారు ఆశ్రమమందున్నప్పుడు పైనఁజెప్పిన విధులను నియమములను ఆచరింపకపోయినను ; వాని ననుసరించి యుండవలెను. ఈ నియమములను బుద్ధిపూర్వకముగా నాచరించువారు ఆశ్రమ 'కార్యనిర్వాహకులగుదురు.

3. విద్యార్థులు

1. నాలుగు సంవత్సరములు వయస్సుదాటిన బాల - బాలికలు చేర్చుకొనఁబడుదురు.

2. తల్లిదండ్రులు లేక సంరక్షకులు, తమ బిడ్డలయొగ జ్ఞేయములను ఆశ్రయమునకు వదలివేయవలెను.

3. విద్యాభ్యాసకాలము ముగియు వఱకు విద్యార్థులు తమ తల్లిదండ్రులు - సంరక్షకులయొద్దకుఁ బంపఁబడరు.

4. కార్యనిర్వాహకు లనుష్ఠించు వ్రతములన్నియు విద్యార్థులకు బోధింపఁబడును.

5. మత సామరస్యము - వ్యవసాయము - నూలువడు కుట విద్యార్థులకు బోధింపఁబడును.

6. విద్యార్థులకుఁ దమ మాతృభాషయందే విద్య బోధింపఁబడును. చరిత్ర - భూగోళము - గణితము మొదలగు విషయములు బోధింపఁబడును. సంస్కృతము హిందీ ద్రావిడ భాషలు వీనిలో నొకటి విధిగా నేర్పవలయును.

7. ఆంగ్లభాష అప్రధానముగా బోధింపఁబడును.

8. విద్యార్థులకు ఉరుదు - బెంగాలీ - అఱవము - తెలుగు - దేవనాగరలిపి బోధింపఁబడును.

9. ఇవి పదినెంవత్సరముల పిల్లలకని కార్యనిర్వాహకుల యభిప్రాయము. విద్యార్థులకుఁ దగిన వయస్సు రాగానే మొదటి తరగతికిఁ దగిన నియమములు గఱపఁబడును. అట్లు

నేర్చుకొనుట కిష్టములేని విద్యార్థులు ఆశ్రమమునుండి పంపి వేయఁబడుదురు.

10. తల్లిదండ్రులు లేక సంరక్షకులమీఁద నాధార పడనప్పడే యీ క్రింది నియమముల ననుసరింపఁదగును.

11. “నేను వయస్సు రాఁగానే జీవన విధానమున కావశ్యక మగు ఆశ్రమ నియమములకు లోబడి సర్వవిధముల ఆశ్రమ జీవితము గడుపఁగలను.

12. వయస్సు వచ్చినవారుగూడ విద్యార్థులుగాఁ జేర్చుకొనఁ బడుదురు.

13. నియమానుసారము ఆశ్రమమునకుఁ దగిన దుస్తులు ధరింపవలెను.

14. ఆహార నియమము ముఖ్యము. మిరపకాయ బొత్తిగా వాడఁబడదు. ఉప్పు - కారము - పసుపు తప్ప తక్కిన మసాలా దినుసులు వాడఁబడవు. పాలు - పెరుగు మొదలగు బ్రహ్మచర్యమునకు సరిపడనివి యైనను అవసరముకొలది (వ్యాధులు వచ్చినపుడు) అరుదుగా నుపయోగింపఁబడును. ఆశ్రమవాసు లందఱికి నుఖజీవన పద్ధతులు బోధింపఁబడును.

15. ఆశ్రమవాసులకు ఆటవిడుపులు (సెలవులు) ఉండవు. విద్యార్థులు తమ సొంత పనులను జూచుకొనుటకు వారమున కొకపూట సెలవీయఁబడును.

16. సంవత్సరమునకు మూడు మాసములు వయస్సు గల విద్యార్థులు భారతదేశ ప్రాంతములను గాలి నడకతోఁ జూచి వచ్చుటకు అనుమతింపఁ బడుదురు.

17. విద్యార్థులకు-అభిమానులకు జీతములేదు. అయితే వారి తల్లిదండ్రులు - సంరక్షకులు తమ శక్త్యనుసారము ధన సహాయము చేయవచ్చును.

నిర్వహణ

ఆశ్రమ నిర్వహణ మంతయుఁ గార్య నిర్వాహకులు చూచుచుందురు. విద్యార్థులను జేర్చుకొనుట మొదలగునవి కార్యనిర్వాహణికారిది. కానుకగా నిచ్చిన ధనముచేతను— ఆశ్రమమిత్రు లిచ్చిన ధనముచేతను ఆశ్రమము నడుపఁబడును.

విజ్ఞాపన

ఆశ్రమమునకుఁ జూడవచ్చినవారు ఆశ్రమ నియము లకు లోబడి యుండవలెను. వచ్చినవారికి తగు వసతులు చూపుటకుఁ బ్రయత్నింపఁబడును. ఆ యతిధులు పగుండుటకు - వంట చేసికొనుటకుఁ గావలసినసామగ్రిని తామే తెచ్చుకొనుట మంచిది. బిడ్డలను ఆశ్రమమునకుఁ బంపునట్టి తల్లిదండ్రులు - సంరక్షకులు వచ్చి ఆశ్రమమును జూచి పోవుటకుఁ గోరఁబడు చున్నారు. విద్యార్థి నడవడి - జ్ఞానము మొదలగు వానిని దెలిసికొనిన పిమ్మటనే యాశ్రమ మందుఁ జేర్చుకొనఁబడదురు.

ఈ నియమములు సత్కార్యము ధర్మము నభివృద్ధి పఱచునట్టి పద్ధతుల నొక విధముగాఁ దెలుపుచున్నవి. సమర్పణ- ఆశ్రమమందలి శిష్యులు తమ జీవితము లాదర్శ జీవితములుగా గడుప నెంచువా రనుటలో నెట్టి సందేహము లేదు.

“సత్కార్యము” ఆశ్రమమువలెఁ బ్రతి భారతీయుని గృహము రాణింపవలయునని నా కోరిక. మానవులను జరితా

ధులనుగా జేయుటకుఁ నేటి నాగరికతా వ్యామోహము - మతిహీనత - అజ్ఞానము భారతదేశమును విడిచిపెట్టినయెడల, గాంధీమహాత్ముని సత్యాగ్రహ పద్ధతు లెల్లయు నాచరింప సమర్థులగుదురు. సత్యాగ్రహధర్మ మనుసరించు జీవితము గలవారందఱు గాంధీమహాత్ములు కాఁగలరనుట సత్యమునకు మిగులఁ జేరువ. అప్పుడుగాని నేటి భారతదేశము - అనఁగా నామ మాత్ర భారతదేశము నశించి, ప్రాచీన భారతదేశము - అనగా సత్య భారతదేశము తిరిగి యావిర్భవించుగాక !

సత్యాగ్రహ - ఆశ్రమమువంటి ఆశ్రమములు భారతదేశమందెల్లయెడల నుండవలెను. దేశభక్తు లెల్లఁగును, జ్ఞానము గోరువారెల్లఁగును, సత్యాగ్రహ ధర్మము లింటింటను పెర్చిల్లుటకుఁ బ్రయత్నిము చేయవలయును. భారతదేశమునకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును సత్యాగ్రహ మూలముననే సంపాదించుగలము. ఇతర మార్గములు - ఇతర పద్ధతులును భారతదేశమునకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి పెట్టునవి కావని నిశ్చయించి చెప్పవచ్చును. భారతదేశ భావికాలస్థితిని గమనించి సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమును సత్యాగ్రహ పూర్వకముగా సాధించి మానవత్వమును నిలువఁ బెట్టుకొన వలయునని నిశ్చయముతో శపథములు గావించుచు యువకులందఱును సత్యాగ్రహ-ఆశ్రమ మందుఁ జేరి యాత్మశక్తిని సంపాదించుకొనుటకు ముందునకు రావలయును.

ఈ సత్యమును బోధించు పాఠశాలలే అనఁగా జాతీయ భావమును బోధించు జాతీయ పాఠశాలలే భారతదేశమందంతటను నెలకొల్పు చుండినయెడలఁ బ్రపంచ పరిస్థితియే పరిణతి నంది పరిజ్ఞానము గలది యగుననుట కబ్బురమేమి కలదు? భారత

దేశమందుఁగల పాఠశాలలన్నియు, ప్రపంచమందలి పాఠశాలలన్నియు సత్యాగ్రహ - ఆశ్రమములుగా నెంత త్వఱలో మాతిన, నంత త్వఱలో భారతదేశమునకు - ప్రపంచమునకు శ్రేయోదాయకమగునని వేటుగాఁ జెప్పవలసిన పనిలేదు.

గాంధీ మహాత్ముఁడు సత్యాగ్రహ పరీక్షయందుఁ గృతార్థుఁడగుట వలననే సత్యాగ్రహ మారంభించి నట్టిడు, అవఁగా శాసనోల్లంఘనము - సహాయ నిరాకరణము - శిస్తుల నీయకుండుట కారాగృహ ప్రవేశము ఏదియోయొక సత్యాగ్రహము చేయునప్పుడు ధర్మయుద్ధ వీరుఁడుగా, శాంతిసమర వీరుఁడుగా సాక్షాత్కరించుట మనమందఱ మెఱిగిన విషయమే గదా! మహాత్ముని జీవితమందు సత్యాగ్రహము పలుముఖముల వ్యాపించి మనోబుద్ధుల కుత్తేజము కలిగించి ప్రపంచమును ఆశ్చర్య చకితము గావించుచుండెను; అందుఁగొన్ని పాఠకమహాశయుల హృదయముల కుత్తేజముగా నుండునని తలంచి యిటు నుదహరించు చుంటిని.

దక్షిణ - ఆఫ్రికా సత్యాగ్రహము

ప్రప్రథమముగా శాంతిసమరము దక్షిణాఫ్రికా యందుఁ బ్రారంభ మగుట ప్రపంచ ప్రసిద్ధము. ఈ విషయ మింతకు ముందుఁగూడఁ జదువుకొంటిమి. దక్షిణాఫ్రికా తెల్లవారు తమ పలుకుబడి చెల్లుచున్నదిగదా యని యా దేశమందుఁగల మన భారతీయుల స్వాతంత్ర్యమును భంగపఱచుచుండిరి. అమాయకులగు దక్షిణాఫ్రికా భారతీయు లా తెల్లవారు పెక్కుచుండిన బాధలకుఁ దాళజాలక కోపోద్రిక్తులై స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుకొనుట కుద్యుక్తులైరి. ఆ సమయ మందచ్చట నుండిన గాంధీ

మహాత్ముడు హృదయ పద్మమందుఁ బరిణతి నందుచున్న పవిత్రతాశయముతో బుద్ధియను నొఱచుండి సత్యాగ్రహాయుధమును వెలికిఁ దీసెను. ఆ సత్యాగ్రహాయుధముతో మహాత్ముడు “ఇదేమి యన్యాయము? ఈ యిటు తెగలవారు రంగు భేదము గల్పించుకొని దురాగ్రహ పీడితులగుచు ననూయా ద్వేషములతో నుద్రిక్తులగు చుండిరే! ఒక వర్గమువారు తమకుఁ జెల్లు బడి కలదుగదాయని యధర్మ మార్గమునఁ బ్రవర్తించుచుండిరి. ఆ చెల్లుబడిచే రెండవ వర్గమువారు తమకు జరుగుచుండిన యత్యాచారములను నపచార బుద్ధితో నెదుర్కొనఁ బ్రయత్నింపఁ దొడంగిరి. అది తప్పుదారి గదా! అచటి తెల్లవారు దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులను నల్లవారందురు. నల్లవారి సహన బుద్ధితోఁ దెల్లవారికి సద్బుద్ధి గఱపుటయే యిరుతెగల వారికి క్షేమ మార్గము”ని తలఁచి తెల్లవారి తప్పులను నచటి తెల్ల యధికారులకు విన్నపములు పంపియు, లండను నగరమునకుఁ బోయి యచటి ప్రభుత్వాధినేతలను గలసికొని విన్నవించియు, వేటువిధముగాఁ బలు విధములగు చట్టముల ననుసరించి ప్రయత్నములు చేసియుఁ బ్రయోజనము పొందరైరి. అడవిగాసిన వెన్నెలవోలే దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల ప్రయత్నములు నిష్ప్రయోజనములయ్యెను. అట్టియెడ గత్యంతరములేక తుదకు శాసనోల్లంఘనముచేసి కారాగృహములను బ్రవేశించుటకుఁగూడ వెఱవక మహాత్ముని యాదేశానుసారము శాంతిసమరముచేయ నమకట్టిరి. భారతీయుల నెల్లరిని ఆ యుద్ధమందుఁ జేరునట్లు గాంధీమహాత్ముడు ప్రబోధించెను. గాంధీమహాత్ముని యడుగు జాడల నడచి యచటి భారతీయులు పెక్కుడు కారాగృహములలంకరించిరి. సత్యాగ్రహమును ధర్మమార్గమును మహాత్ముడు

బోధించి 1907 - వ సంవత్సరమందు స్వాతంత్ర్యమునకు జయము గూర్చెను. అప్పటినుండియే గాంధీమహాత్ముని సత్యాగ్రహశక్తి ప్రపంచమందుఁ బ్రసిద్ధికెక్కి సర్వతోవ్యాప్తి గాంచుట సర్వవిదితము గదా!

భారతీయులు కూలిచేసికొని జీవింప వలెననియు, లేనిచో దేశమునుండి వెడలఁగొట్ట బడుదురనియు, మొదలగు నీతి దూరములగు చట్టములను రద్దుపఱచుటకై ప్రప్రథమముగాఁ బ్రారంభింపఁబడిన శాంతిసమర సత్యాగ్రహము చేసినందువలన నిర్బంధింపఁబడి న్యాయస్థానమునకు మహాత్ముఁడు తీసికొనిరాఁ బడెను. ఆ న్యాయస్థానమునందు న్యాయమూర్తికి - న్యాయాధిపతికి జరిగిన సంభాషణయందు సత్యాగ్రహ లక్ష్యముగాన నగును.

గాంధీమహాత్ముఁడు:- నేను అపరాధిని. సాక్షులక్కఱ లేదు. దీని కింత విచారణయు ననావశ్యకము. ఒక విన్నపము చేయఁదలఁచితిని.

మాజిస్ట్రేటు :- అందులకు నేను సమ్మతించను. శాసనముమీటి మీరు ప్రవర్తించితిరి. అందుచే నిచట ప్రభుత్వమును విమర్శించుట తగదు.

గాంధీమహాత్ముఁడు :- నేను ప్రభుత్వమును విమర్శింపఁ దలఁచుటలేదు.

మా :- ఇదియే ప్రశ్న. మీరు అపరాధము చేసితిరా? లేదా? అపరాధము చేయలేదనిన నచట జరిగిన విషయము మిక్కిలి సాక్ష్యముగా నున్నది. 'ట్రాన్స్ వాలు' ప్రభుత్వముచే

సంగీకరింపబడి పరిపాలకునిచే 'శాసింపబడిన చట్టముగలదు. ఆ చట్టమునకు బద్ధుడనై నడుచుకొనుట నా విధ్యుక్త ధర్మము...

గాం :- చట్టమునకు లోబడి సాక్ష్యమేమియుఁ జెప్పఁ బోవుటలేదు.

మా :- సాక్ష్యమనునరించి చట్టసమ్మతముగా నడుచుటయే నాపని. మీరేమి విన్నపము చేయఁబోవు చుంటిరి? 'చట్టము న్యాయమైనదని నేను ఒప్పుకొనుటలేదు. మనస్సాక్షిగా నేను చట్టము నుల్లంఘించితిని.' ఇదియేగదా మీరు చెప్పుబోవునది?

గాం :- అవును. అది ముమ్మాటికి సత్యము.

తఱువాత గాంధీమహాత్ముడు కోరినట్లు విన్నపము చేయ నిరాకరింపబడుటచే "చెప్పటకేమియు లేద" నను. మాజి స్ట్రీటు, నలుబదియెనిమిది గంటలలో దేశమును విశిచిపెట్టి పోవలయున"ని గాంధీమహాత్ముని నాజ్ఞాపించెను. చట్టమన్యాయమైనదని తలఁచిన మహాత్ముడా చట్టము ననుసరించి 'జారీ' అయిన ఆజ్ఞను బాలించునా? ఆ యాజ్ఞను మహాత్ముడు పాలింప నిరాకరించెను. పిమ్మట మాజిస్ట్రీటు నెదుటకు మహాత్ముడు తీసికొని రాఁబడెను. మహాత్ముడు మాజిస్ట్రీటు దగ్గఱఁ జెప్పిన విషయమును గమనింపుడు.

"పిరిటోరియాలో నా దేశీయులు పలువురకు మూడు మాసముల కఠినశిక్షను, పెద్ద మొత్తము 'జరిమానా'యును విధింపబడెననువార్త నాకిప్పుడే చేరినది. 'జరిమానా' 'చెల్లింపని

పక్షమున మూఁడుమాసములు శిక్ష. వారు నేరము చేసియుందు రేని, అంతకంటె నధికమగు నేరము నేను చేసితిని. అందుచే నాకు పూర్తిశిక్ష విధింపవలెను.”

మా :- పూర్తిశిక్షను మీరు కోరుచుంటిరా?

గాం :- అవును; అయ్యో!

మా :- మీరు అభిలషించినట్లు పూర్తిశిక్షను-అనగా ఆరుమాసముల కఠినశిక్షను, ఏదువందలపౌనులు ‘జరిమానా’ను విధింపఁజేసితిని... మీ నేరము (28-12-1907) న్యాయస్థానమువారి యాజ్ఞను ఉల్లంఘించినదే. అందుచే రెండుమాసముల శిక్షను విధించుచుంటిని”. మహాత్ముఁడు శిక్షను సమ్మతించి కారాగృహ మలంకరించెను. అవును; లోకహితార్థమవతరించినవారికిఁ గడగండ్లు కలుగుట సహజమేగదా! లోకహితమునకై యిడుమలు పడుట మహాత్ముల లక్షణము గాదా !

తరువాత 1913-వ సంవత్సరము మూఁడుపౌనుల పన్ను చెల్లింప నిరాకరించినందునను, ఆ చట్టము రద్దగువఱకు పనులు చేయకుండ నిలిపివేసినందునను, భారతీయుఁడు సత్యాగ్రహోద్యమమునకుఁ బురికొల్పెననియు మహాత్మునిమీఁద నేర మొకటి నారోపింపఁబడెను. ఆ నేరమందు గాంధీమహాత్ముఁడు తాను ‘వకీలు’ వృత్తిచేయుట మానుకొంటిననియు, చట్టము న్యాయవిరుద్ధమైనందువలన, ఆ చట్టమును ప్రభుత్వము దొలగించు వఱకు మనమందఱము ప్రయత్నింపవలయునని యచటి భారతీయ వ్యాపారస్థులకుఁ బ్రబోధించుట వలనను, ఆ చట్టము మీఁదఁ దమకుఁగల యనిష్టతను జూపుటకై పనులను జేయ

కుండ నిలిపివేయుడని పనివాండ్రు కుద్బోధించుటయును, అట్లు చేయుట ప్రజలకు న్యాయమనియును, అనుభవింపనిదే కష్టములు గట్టెక్కఁజాలవనియు; దాను వారికి బోధించునట్లును జెప్పి యుండెను.

మహాత్మునివంటి లోకైకపూజ్యులకు దండన విధించుట దుఃఖమును గలిగించుచున్నదనియు, గాంధీయే సేరమని యొప్పుకొనుటవలన చట్టముననుసరించి శిక్షవిధించుటతప్ప వేఱు మార్గములేదనియు మాజిస్ట్రేటు చెప్పి, మూడు సేరములకు మూడుమాసముల చొప్పునఁ గఠినశిక్ష విధించుచు, నొకదాని పిమ్మట నొకటిగా శిక్ష యనుభవింపవలయుననియుఁ దీర్పు చెప్పెను.

మహాత్ముడు “నేను చెఱఁబడుటకే యొప్పుకొను చుంటివ”ని కారాగ్రహమున కేగ నిశ్చయించుకొని “మూడు పౌనులపన్ను రద్దగువఱకు మీరు పనులు నిలిపివేయుటను విరమింపరాదు. ప్రభుత్వము నన్ను చెఱసాలయందు బంధించినను, ఆ పన్నును ఈయవలద”ను సందేశమును ఇతరుల మూలమునఁ దన దేశీయులకుఁబంపి తాను చెఱసాల కేగెను.

చట్టము - సత్యాగ్రహము

చట్టముల్లంఘించుట న్యాయమో యని చట్టము ననుసరించువారు ప్రశ్నించుట సహజము. అయితే, చట్టమన నేమి? చట్టము; ప్రజలకు ప్రేమ, దయ, ఐక్యము, స్వాతంత్ర్యము కలిగించుటకును, ఆబద్ధము, కామము, చౌర్యము, హత్య మొదలగు చెడుగులు దేశమందుఁ గలుగకుండ నుండుటకును, న్యాయము గలిగించుటకును, శాంతి భద్రతలు వర్ధిల్లుటకును

ప్రభుత్వమువారిచేఁ జేయఁబడునట్టిదిగదా! ప్రభుత్వము ప్రకృతి
 సహజముగా న్యాయధర్మములకు విరుద్ధముగాఁ బ్రజల స్వాతం
 త్ర్యము సరికట్టునట్టి చట్టములను సృష్టించినయెడల, ఆ చట్ట
 ములకు సమ్మతించి నడచుకొనుట సత్యమునకు విరుద్ధముగా
 నడచుకొనుట యగును. విజ్ఞానులు ఆ చట్టములను రద్దుపఱచు
 టకై న్యాయైక మార్గ మనుసరింపక తప్పుచుగదా! న్యాయము
 లేని హానికరముగా చట్టము నుల్లంఘించుట న్యాయమును గాపా
 డుట యగును. న్యాయవిరుద్ధములగు చట్టము లుల్లంఘించి
 ప్రభుత్వమును వ్యతిరేకించినంతమాత్రమున న్యాయ విరుద్ధ
 మగునా? ప్రజాభ్యుదయమునకై దేశక్షేమమునకై చెట్టల
 పుట్టినిల్లగు చట్టముల ధిక్కరించుట ప్రభుత్వమును ధిక్కరించుట
 యెట్లగును? ప్రభుత్వము దేశాభ్యుదయమునకు భంగకరము
 లగు చట్టము లేల సృష్టించవలెను? అట్లు ప్రభుత్వము బుద్ధి
 పూర్వకముగా సృష్టించు ధర్మ విరుద్ధ శాసనములను దిరస్కరించుటలో
 సధర్మ మేమి కలదు? ప్రభుత్వము తప్పుదారిని బఱి
 ప్రజాక్షేమమునకు దేశాభ్యుదయమునకు విరుద్ధముగాఁ బ్రవ
 ర్తించుచుండఁ బ్రజ్ఞాలు మిన్నకుందురా? అట్లు; ఉపేక్షించుట
 వలనఁ దన కర్తవ్య ధర్మమును నిర్వహింపఁజాలనివాఁడు కాఁడా?
 కర్తవ్య ధర్మము నిర్వహింపనియెడల జన్మ నిర్ధకముగదా!
 కావున విజ్ఞాలు తమ విధ్యుక్తధర్మ నిర్వహణనను ముందు
 వెనుక లెట్లు చూడఁగలరు? అందును, మానవాభ్యుదయము
 కై యవతరించిన మన గాంధీ మహాత్ముఁడు ధర్మ విరుద్ధ శాస
 నములను దిరస్కరించుట ధర్మమేగదా!. కన్నతండ్రి బిడ్డను
 దొంగతనము చేయవలయునని యాజ్ఞాపించినయెడల “పితృ
 జ్ఞ పరిత్యాజ్యమ”ని నిశ్చయించుకొని యా బిడ్డఁడు దొంగ

తనము చేయ నియ్యకొనఁడు. అట్టి సమయమున పితృ పుత్ర న్యాయ మాలోచించుట న్యాయమా? అట్టి తండ్రిమాట మీటియే నడుచుకొనుట తనయుని ధర్మముగదా! తండ్రియైనను, తల్లియైనను, రాజైనను, ఎవరైనప్పటికి న్యాయవిరుద్ధముగా నడువ గోరినప్పుడు విజ్ఞులు తాము కష్టపడియైనను ఆ న్యాయ విరోధకులను సరిదిద్ది సన్మార్గమునఁ ద్రిప్పబుకై దుర్బోధకములగు నాజ్ఞులను మీఱుటయే మేలగును. విరోధము, అసహనము మొదలు గాఁగల దుర్గుణముల కాలవాలమైన మనస్సుతోఁ గాక; ప్రేమ సహనము మొదలుగాఁగల సద్గుణముల కాకరమైన మనస్సుతో నా దుష్ట శాసములను సభిభవించుటయే యభిఖ్యాన మగును. ఇట్టిదేయగు మఱియొక సంఘటనను జదువుకొందము.

చాంపరాను

బీహారు దేశమందలి 'చాంపరాను' నగరమందు నేత్ర పారిశ్రామికులు విదేశ వ్యాపారస్థులవలన బాధపడుచున్నారని కరుణాలవాఁడు గాంధీమహాత్ముడు విని యథార్థ మేమో యూరయుదమని యచటికిఁ బరుగిడెను. గాంధీమహాత్ముని సత్వ సంధత నెఱుంగని యా జిల్లా మాజిస్ట్రేటు, మహాత్ముని రాక వలన 'చాంపరాను' ప్రశాంత పరిస్థితి తాఱుమాఱుగునని తలపోసి, తిరుగుబండిలోనే (Train) బయలుదేటి పోవలసినదిగా మహాత్మున కొక 'నోటీసు'ను జారీ చేసెను. మహాత్ముల రాక వలన మహిళలయమే మహితమగుచుండ, మాజిస్ట్రేటునకు మహాత్ముని రాకవలని మహిమ మెఱుంగజాలఁడయ్యెను. ఆ 'నోటీసు' ను జదువుకొని, శ్రద్ధగాఁ బరిశీలించి "నే నిచట పని చేయుటకు (సేవసేయుటకు) మిక్కిలి కుతూహల పడుచుంటిని.

కాన నేనీ యూరు విడిచిపోవను; మాజిస్ట్రేటు ఆజ్ఞను ధిక్కరించుటవలనఁ గలుగు నెట్టి శిక్షనైన ననుభవించుటకు సంసిద్ధుడనని కర్తవ్య ధర్మ నిర్వహణపరుడగు మహాత్ముడు సమాధాన మిచ్చెను. మహాత్ముఁ డాత్మజ్ఞాన ప్రపూర్ణుఁ డనుట కిది యొక తార్కాణ. ఇతరుల మేలుకొఱకు జీవించుటయే జీవిత పరమార్థమని యథార్థజ్ఞానము గల మహాత్ముఁ డకారణముగాఁ గల్పింపఁ బడిన యాజ్ఞకు లోఁగినచో భగవదాజ్ఞను మీఱుట గాదా? భగవదాజ్ఞ పేదలు పడుచున్న కష్టములను జూచి, సహింపలేక యా కష్టములనుండి వారిని గాపాడుటకై మహాత్మునిఁ బ్రేరేపించినది. అధికారి యాజ్ఞ భగవదాజ్ఞను ద్రోసి పుచ్చుగలదా? మహాత్ముఁ డిప్పు డెవరియ్యాజ్ఞను ధిక్కరింపవలెను? ఎవరి యాజ్ఞను స్వీకరింపవలెను?

భగవదంశ సంభూతుడైన గాంధీ మహాత్ముడు భగవదాజ్ఞను చలఁదాల్చెను. ఆత్మజ్ఞాన పరిపూర్ణులు ధర్మమునకు విరుద్ధముగా నెవ రే యాజ్ఞ నిచ్చినను భయపడి స్వీకరింతురా? ఎట్టి కష్టములు కలిగినను ధర్మజ్ఞులు ధర్మవిరుద్ధ విషయము సహింపరుగదా ! మన పూజ్య బాపుజీ పేదల పెన్నిధి, యా మాజిస్ట్రేటు ఆజ్ఞను దృఢప్రాయముగాఁ ద్రోసివై చెను. ఇయ్యది మానవ జీవిత స్వాతంత్ర్యమున కమూల్యముగదా ! ఒక యధికారి యాజ్ఞకు భయపడి లోఁగిన యెడల బీదలకు మోసము చేయుట యను పాపముగాదా! బీదల కొఱకెట్టి యిక్కట్టులనైన ననుభవింప సంసిద్ధుడగుట దీనజన రక్షకుని పౌరుషేయముగాదా! ఇట్లుచేయుట భగవత్ప్రేమను జూఱఁ గొనుటయగదా! ధర్మమునకు సత్యమునకుఁ గట్టినాసి చెఱఁగ బడుట స్వర్గమునకు సోపానమే గదా! అధికారి యాజ్ఞలకు

భయపడి నీతి దూరమగుట, భగవత్సంకల్పమును మఱచుట దేశద్రోహము, పాపము నగునుగదా!

‘చాంపరాను’ మాజిస్ట్రేటు తన యాజ్ఞను ధిక్కరించిన కారణమున గాంధీ మహాత్మునిమీఁద నేరమారోపించి విచారణచేయ నారంభించెను. మహాత్ముఁడు ‘కేసు’ను నడుపఁదలఁచు కొనలేదు; ప్లీడరును బెట్టఁదలఁచలేదు; తనకుఁ దమంతటఁదామే సాయముచేయుటకై వచ్చిన ప్లీడరులను దన ‘కేసు’లో వాదింప వలదని వారించెను. మాజిస్ట్రేటు నెమట, శాంతిదేవత, జగన్నుతిగాంచిన గాంధీ మహాత్ముఁడు, నిలువఁబడి “నేను నా ధర్మము నెఱవేర్చుకొనుట కిచటకు వచ్చితిని. అట్లు రాఁగూడదని తమరు ‘ఆర్డరు’ ‘జూరీ’ చేయించితిరి. ప్రజారక్షణ బుద్ధితోఁ గావించిన తమ యాజ్ఞను నేరు ధిక్కరించుట నేరమేయగున”ని వాక్రుచ్చెను. మహాత్ముని నోటినుండి వెలువడిన మాటలను జెవియొగ్గి మాజిస్ట్రేటు వినెను; తీర్పును జెప్పక వాయిదా వేసెను. కొన్నాళ్ళు జరిగిన పిమ్మట ప్రభుత్వమువారి యొద్ద నుండి, గాంధీ మహాత్మునిమీఁద నారోపింపఁబడిన నేరము నుపసంహరించు కొనవలసినదిగా మాజిస్ట్రేటునకు ‘తాకీదు’ వచ్చెను. మాజిస్ట్రేటు ఏమిచేయఁగలఁడు? శాంతి దేవుని ముందు వ్యతిరేకశక్తు లేమిచేయఁగలవు? ఆమీఁదట మహాత్ముఁడు ‘చాంపరాను’ నేత పార్శ్రామికుల కష్టములను గనుగొనుటకై విచారణచేయు స్వాతంత్ర్యమునుబొంది వారి కష్టముల నొక తీరుగాఁ దీర్చుగలిగెను.

గాంధీ మహాత్ముఁడు జిల్లా యధికారి యాజ్ఞకు భయపడి ‘చాంపరాను’ ప్రవేశింపక వచ్చినదారినే పిరిగిపోయిన యెడల, సచటి పార్శ్రామికుల కష్టములు తొలగియుండెడివా?

సర్వేశ్వరుని సంకల్పమునకు వికల్పముగా నడచుకొనుట మహాత్ముల లక్షణమా? సర్వేశ్వరుని సంకల్పము సిద్ధించుటయనగా, ఫలమాసింపక యితరులకు సేవచేయుట గదా!

ఫే రా

ఇట్టి దొకటి మఱియొక సమయ మున గుజరాతునందలి 'ఫేరా' జిల్లాయందు జరిగియుండెను. అది ప్రభుత్వమునకు పన్నుల సీయకుండునట్టి యుద్యమము. బొంబాయి రాష్ట్రమందు 'ఫేరా' యను పేరున నొక జిల్లా కలదు. 1918 ఆగష్టు మాస మందు ఆజిల్లాలో ఋతు ధర్మములు తప్పి, నాసలు లేక పంటలు పాడైపోయెను. ప్రకృతి కోపమునకు గుఱియై పంటలు ఫలంపక పోవుటను గమనింపక, క్షామదేవత తాండవించుటను గమనింపక, ప్రభుత్వమువారు ఎప్పటియట్లు 'శిస్తు' వసూలు చేయ నారంభించిరి. పాపము పేదరైతు లేమిచేయఁ గలరు? ఆకాపుల కడగండ్ల కాపురము కాపాడనెంచి కారుణ్యమూర్తి గాంధీ మహాత్ముఁడు 'ఫేరా' జిల్లాలకుఁ బఱుగనవచ్చి, పాకగేహములు పాకములు లేక పస్తులుండు పేద రైతుల పాటులు కన్నులారఁగాంచి, యథార్థము గ్రహించి, పంటకుఁ దగినట్లు పన్నులు వసూలు చేయుట పాడియని ప్రభుత్వముతో వాదించెను. పాడి యెఱుంగని పాలకులు మహాత్ముని మాటలను బెడచెవినిబెట్టిరి. అప్పుడు మహాత్ముఁడు తన యాత్మశక్తిని జిల్లా యందంతటను బ్రసరింపఁ జేసెను. ఇకనేమి? పర్జన్యఁడు తన మేఘ సముదాయము నాకాశమండలమునఁ బర్జి భూమండలము నంతోపా రావములు చేయుచున్నదో యనునట్లు పర్జన్యములు సమృత ధారలతో వర్షించునట్లు; ప్రజాసంఘ మంతయు నేకమై మహాత్ముని మాట చొప్పున ఫేరా మండలమంతయు నొక్క పెట్టున

శాంతి సమరము సాగించెను. స్త్రీలు సహితము శాంతి దేవుని మహాత్ముని శాంతి సమరమునకుఁ బనుపు కుఁకుమలు తాల్చి సాసిద్ధతఁ జూపిరి. ప్రభుత్వమువారు భూములను, గృహములను, గొడ్లను, దొడ్లను, గాడెలను సమస్తము వేలమువేసి తమ చిత్తము వచ్చినటు నడుచుకొనిరి. ఎట్టి పాటునకును 'భేరా' ప్రజలు వెఱవక, మేకునగధీరులై నిలువఁబడిరి. తుదకు "ఈయఁ గలవారే పన్నులీయుఁడు. ఈయలేనివారు పన్ను లీయవలసిన పనిలేద"ని ప్రభుత్వము ప్రజలను బ్రతిమాలుకొనెను. గాంధీ మహాత్ముని యాత్మశక్తి జిల్లానంతను గట్టుబాటు గావించి ప్రభుత్వమునే లొంగదీసికొనెను. సత్యము, ధైర్యము వ్రతముగా గ్రహించినవారు సాధింపరానిదేదియు లోకమందుఁ గానముగదా!

మహాత్ముఁ డిట్లు ప్రవర్తించుట ప్రభుత్వమునకు అడ్డు పాటు అని తలఁచుట యవివేకము. ప్రభుత్వము తప్పుదారిని బట్టినప్పుడు, యథార్థముచెప్పి, ప్రభుత్వమును జక్కఁబెట్టుట పెద్దతీకముగదా! ప్రభుత్వమునకు లొంగి బట్టులె జేజేలు వెట్టుట చిన్నతీకముకాదా! నిజమున కట్టివారే రాజభక్తి శూన్యులు. ధర్మమన నేమో మహాత్మునకుఁ దెలిసినట్లు మఱి యేరికఁ దెలియదనుట నిర్వివాద సత్యము. ఎప్పు డేయేధర్మము లాచరింపవలయునో, ఆయా కాలములం దాయా ధర్మము లాచరించు జగత్కళ్యాణ పురుషుడని మహాత్ముని జగ మెఱుంగుగాక !!!

రౌలటు చట్టము

1919-వ సంవత్సరము రౌలటు చట్టమను నొక చట్టము భారత కేంద్ర శాసన సభయందు రూపు కట్టించుకొనెను,

విప్లవకారులను, అనుమానితులను, ప్రత్యేక న్యాయస్థానములు నెలకొల్పి, యందు రహస్యముగా విచారణ జరిపి శిక్షించుట, ఆమీదట న్యాయము పొందుట (అప్పీలు) కవకాశము లేక పోవుట మొదలగు గుట్టులతోఁ గూడిన చట్టమది. అట్టి చట్టల నన్నిటిని బ్రోగుపెట్టి కట్టలుకట్టి చట్టము గావించిరి. ఎచ్చట నైన నిట్టి చట్టుబండల చట్టము కలదా? సత్యాగ్రహము లా కూరమగు చట్టమునుగాంచి యూరకుంచురా? మన గాంధీమహాత్ముఁ డా సమయమున రాజ ప్రతినిధిగా నుండిన 'లాట్టు చెమ్మసర్దు'ను జూచి యా చట్టము వట్టి బూటకమని హెచ్చరికి చేసెను. శరీర బలసంపన్నుఁడు బుద్ధి బలసంపన్నుని మాటలతో లోఁబఱచుకొనుట సాధ్యమా? తఱువాత గాంధీ మహాత్ము డా శాసనము రద్దుపఱచుటకై అనవద్యము, అకలంకమునగు గొప్ప సత్యాగ్రహ సమరమును ప్రారంభించెను.

రౌలటు శాసనము రద్దుపఱచుటకు భారతదేశము నేకో న్యుఖముగా, నుత్సాహముతో నచంచల దీక్షతో నాయత్త పఱచి, ఖండ ఖండాంతరములందు జేజే లందుకొనునట్లుగా, జగదాశ్చర్యముగా సత్యాగ్రహసమరము సాగించి, యిట్టి యుద్ధము 'సభూతో సభవిష్యతి' యనునట్లు కీర్తి కలిగించెను. మహాత్ముఁ డా సమయమున బక్కచిక్కిన శరీరము గలవాఁడ, జ్వరముచే బీడింపఁబడువాఁ డగుచు, తన విద్యుక్త ధర్మమును బాలింపనెంచి, భారతదేశమందలి పల్లి ప తనములు పర్యటించి యచ్చటి దేశ నాయకులను గలసికొని మాటాడి యా యా తావుల సత్యాగ్రహ సంఘములను నెలకొల్పెను. "ఆత్మ శౌర వముగలవాఁడు తన విద్యుక్త ధర్మమును బరిపాలించున"నట సత్యము. అప్పుడు మహాత్ముఁడు రౌలటుచట్టము రద్దగువఱకు,

అదిగాని, అట్టిదిగాని సత్యాగ్రహ సంఘములచే నామోదింపఁ బడిన మఱికొన్ని శాసనముల నుల్లంఘింపవలయుననియు, సత్యమును విడనాడరాదనియు, సమస్త ప్రాణులను దనయట్లు భావింపవలెననియు, నెట్టి వస్తువునుగూడ దృణీకరింపరాదనియు, నెట్టి పట్టునైనను హింసామార్గ మనుసరింపరాదనియు, మహాత్ముఁడు దేశీయుల కొక విజ్ఞప్తి గావించెను. అదృశ్యమై అనంతమై యొప్పు నెట్టి సత్యాగ్రహ సమరము భారతదేశమందు— ప్రపంచమందు— ముందెన్నఁడు లేనట్టి యుద్ధ మొకటి మొట్టమొదటగాఁ బ్రారంభింపఁబడిన దగుటచే గాంధీమహాత్ముఁడు హింస తగదనియు, అహింసయే ఫలము నిచ్చునదియు, వ్రాసిన వ్యాసములు, చేసిన యుపదేశములు ప్రపంచమునకే వెలుఁగు బాట నిచ్చుచున్నాయె యొప్పెఱిగి. ఈ విశాల ప్రపంచములో నొక ఖండమువంటిదైన దేశమును, ఆత్మ శక్తితో యుద్ధమందు ఆయుత్త పఱచుట యెంతటి యపూర్వమో యూహింపుఁడు ! చరిత్రకరింపని యిట్టి ఘటన క్కూర్పగల సమర్థుఁడు మహాత్ముఁడుకొక మఱి యెవ్వఁ డీలోకమందుఁ గలఁడు ? గాంధీమహాత్ముఁడు శాసనోల్లంఘనోద్యమము ప్రారంభించుటకు ముందు; దేశమును బరిశుద్ధము చేయుటకుఁ బ్రయత్నించెను.

రౌలటుచట్టమునుగూర్చి వ్రాసిన యొక సత్యాగ్రహ నివేదికయందు “రౌలటు విచారణ సంఘమువారి నివేదికను జదివినచూచితిని. భారతదేశమందు పరమమూర్ఖులు కొందఱు ఒకచిన్న సంఘముగా నేర్పడిరని తెలియుచున్నది. ఆ సంఘము దేశమునకు వేఱుపురుగువంటిది. అందుకొకకు సంపూర్ణ భారత దేశము సంతోషింపఁదగని శాసనమును సమ్రాతించుటయను నాపదకంటె నొకగొప్ప యాపద తెచ్చిపెట్టుటయగును. ప్రపంచ

మందుగల యందఱికంటె భారతదేశమందుగల కోట్లకొలది ప్రజలు సజ్జనులని దేశచరిత్రలు ఋజువుచేయుచున్నవి. ఆ విచారణ సంఘమువారు మిక్కిలి వివేకము మాలినవారు" అని మహాత్ముడు నిర్భయముగఁ జెప్పియుండుటనుబట్టి యెంతటి సత్యముకలదో పాఠకమిత్రులు గ్రహింతురుగాక! మఱియొక నివేదికయందు శాంతిభద్రతలు కాపాడునట్టి మూలశాసనముల నుల్లంఘించుట సత్యాగ్రహము కాదనియు, ప్రజాస్వామ్య స్వాతంత్ర్యమును వమ్ముచేయునట్టి రాలటుచట్టమువంటి చట్టముల నుల్లంఘింపవలయుననియుఁ బ్రత్యేకించి యాదేశించిన మహాత్ముని యాశయమెంత యుదాత్తమైనదో యూహింపుఁడు.

సత్యాగ్రహుల సంఘములగూర్చి కొన్ని హెచ్చరికలు ఆయా సమయములందు మహాత్మునిచే వెలువరింపబడెను. అందు-చప్పట్లు చఱచుట, కేకలువేయుట, 'సిగ్గుసిగ్గు' అని యఱచుట, 'దిగుదిగు' అని యవమానవాక్యములు పలుకుట, ఇతరులనుగూర్చి కొఱతలు పలుకుట, దూషించుట మొదలగు నవి కూడనివని మహాత్ముడు నొక్కిచెప్పట మహాత్ముని స్వభావము. సమావేశములందును, సంఘములందును మర్యాదగా మ్రోగుట, వ్యతిరేకభావములు గలవారు తమ యభిప్రాయములను బాహుటముగా వెలువరించు కొనుటకు దేశమందు కొలది యవకాశమైనను లభించుటకుఁ గారణము మహాత్ముని యుపదేశములే.

గాంధీమహాత్ముడు దేశమంతయుఁ బర్యటించి యొక విధ చైతన్యమును గలిగించి, దేశమంతయు నొకేహృదయముతో సత్యాగ్రహమును త్రికరణశుద్ధిగా నాచరించునట్లు చేయఁగోరి నిర్దేశించిన దినమును సత్యాగ్రహ దినమనిగాఁ బరి

గణించునట్లు ప్రజలను ఆజ్ఞాపించెను. దేశము మహాత్ముని యాజ్ఞకుబద్ధమై యుండెను. నాటి విషయమును గురించి మహాత్ముడు వెలువరించిన హెచ్చరిక యిట్లు గలదు:—

“పలు సమావేశములలో నేను స్పష్టీకరించినట్లు సత్యాగ్రహము ఒక మతసంబంధముగా గొప్పది. అది పవిత్రతకు దయకుఁ దగిన సాధనమగును. తనకుఁదానే, బాధపడు బాధలను పోగొట్టుకొనుటకు లేక దుఃఖనివృత్తికి సమర్థమైనది. అందుచే రాజప్రతినిధి (1919-వ సంవత్సరము ఏప్రిల్-6) స్వాతంత్ర్యము నిచ్చుటకును ఏప్రిల్ 6 వ తేదీ ఆదివారము మనను అవమానించిన దినముగాను, అందులకై భగవంతుని ధ్యానించుదినముగాను బరిగణించుటకు నిర్ణయింపఁబడినదని చెప్పుటకు నుత్సహించుచుంటిని. మన మనోనిశ్చయము స్థిరపడుటకు ప్రకటించుకొను పద్ధతిని ఆనాడు సత్ప్రవర్తన దినముగా బరిగణించుటకుఁ గొన్ని నియమములను ఇచ్చట తెల్పుచుంటిని.

1. మతాభిమానము కారణముగాఁ గలవారు; అనారోగ్యముగలవారునుగాక, వయస్సు వచ్చిన వారందఱును ముందుదినము రాత్రి భుజించిన సమయమునుండి యిటువది గంటల కాలము నిరశనవ్రత మాచరింపవలెను. ప్రభుత్వమును బాధించు నుద్దేశ్యముతో నీ యుపవాసవ్రతము చేయరాదు. అట్టి యుద్దేశ్యమే యీ నిరశనవ్రత భావముకాదు. సత్యాగ్రహ పత్రమునందు చేవ్రాలుచేసిన సత్యాగ్రహులు శాసనోల్లంఘనమునకుఁ దగినవారినిగాఁ బవిత్రులనుగాఁజేయు నాదర్శముతో నీ నిరశనవ్రతమవలంబింపవలెను. ఇతరులు తమ మనోదౌర్బల్యము పోగొట్టుకొను తలంపుతో నీ వ్రతమాచరింపవలెను.

2. సాధారణముగా నిత్యావశ్యకములగు పనులుతప్ప నితరములగు పనులన్నియు మానుకొనవలెను. సంతలు, వ్యాపారసంస్థలు; బేరసారములుచేయు దుకాణములు మూసి వేయవలెను. ఆదివారములందుఁగూడఁ బనిచేయువాని అంతకు ముందుదినమే సమస్త కార్యములు ముగించుకొనవలెను. ఆనాఁ డెట్టిపనులును జేయరాదు.

ఈ రెండు కార్యములును ప్రభుత్వపు సిబ్బందిచేతను గూడ జేయఁబడవలెనని మిక్కిలి కోరుచుంటిని. ప్రభుత్వద్యోగులు సభలందు, సమావేశములందుఁ బాల్గొనఁజాలక పోయినను, ముఖ్యములగు కార్యకలాపములందుఁ బాల్గొని తమ యభిలాషను బ్రకటింపఁదగునని యభిలషించుచుంటిని.

3. ఆనాఁడు భారతదేశమంగలి వల్లి సత్తనములన్నియు సభలుచేసి శాసనములు రద్దుచేయవలెనని యేకగ్రీవముగాఁ దీర్మానింపవలెను.

ఈ నియమము లంగీకృతములగు నెడల మీ మీ సమీపములందుఁగల సత్యాగ్రహ సంఘములువచ్చి మీకుఁ దగిన యేర్పాటులు చేయఁగలవు. ఇతర సంఘముల వారుగూడ నిందుఁ బాల్గొని సహకరింపఁగలరని నమ్ముచుంటిని.

భారతీయులెల్లరు నీ మహావ్రతమాచరించుటయు, సంఘములు స్థాపించుటయు, తీర్మానములు చేయుటయు దేశస్వాతంత్ర్యమునకు మూలకారణములు. ఈ వ్రతవిధానములందు గౌరవ భంగకరమగునట్టి పద్ధతి యొక్కటియులేదు. ప్రజలెల్లరేక హృదయముతో వర్ధిల్లవలయుననిన ప్రజారాజ్యమే అసలు స్వరాజ్యమే కావలెను. స్వరాజ్యము లేనప్పుడు ప్రజలపాట్లు

దేవునికెఱుక! అట్టి స్వరాజ్యము కావలయునని భారతీయులు కోరుట నేరమా? శాసనము లుల్లంఘించుట యపరాధమా? పరప్రభుత్వము వనికీరాదు; ప్రజా ప్రభుత్వమే కావలయునని ప్రయత్నించుట ద్రోహమా? గాంధీ మహాత్ముడు ధర్మము తప్పిన పథమును అనాలోచితముగా నాకస్మికముగా ననుసరింప లేదని రూఢిపతిచుట యొకటి యిట నిర్ణయింపఁదగినది. జప తపములు, పూజా పురస్కారములు ప్రభుత్వమును సంస్కరింపఁ జాలకపోయినను, ఆ గుణములందలి సత్యపదార్థమగు భగవంతుఁడైనను ప్రభుత్వ హృదయమును మాచ్చునని మహాత్ముని సంకల్పము. సత్యముగా, సత్యాగ్రహముచే సాధ్యముగాని దేదియు లోకమందులేదు. ధనముగోరియో గౌరవముగోరియో స్వార్థమపేక్షించియోచేయు తపస్సు ఏనాటికి ఫలింపదనుట ముమ్మాటికి సత్యము. తపస్సునునది ప్రాచీన భారత దేశమునకుఁ గొంగు బంగారము. కొంగు బంగారమైయొప్పునట్టి యీ తపస్సును అద్యతన భారత దేశమునకు లభింపఁజేయవలయునని గాంధీ మహాత్ముడు ప్రయత్నించుచుండుట కన్నులుగలవారందఱికిఁ గాన్పించునట్టి యథార్థము.

“సత్యాగ్రహము స్వార్థమునకు మాత్రము ఉపయోగించుకొనరాదు. పరహితార్థమునకు మాత్రమే యుపయోగింపవలెను. సత్యాగ్రహి, నమస్త కష్టనష్టముల కెప్పుడును సిద్ధమైయుండవలెను.” అని మహాత్ముడు సత్యాగ్రహమును గుఱించి చెప్పినమాటలు బంగారమందుఁ బొదివిన రత్నములు గదా!

గాంధీ మహాత్ముడు సత్యాగ్రహ ప్రతముచేయు దినమునందును “సభలందుఁ గోపముతో మాటాడరాదు;

అంగళ్ళను మూయవలసిదిగా' నెవరిని నిర్బంధింపరాదు; మన యాదర్శము పవిత్రమైంది; భగవత్సహాయము గలది; శాంతముతో ప్రేమతో నుండవలెను." అని నామా? మాటికి భారతీయులకు హెచ్చరికలు చేయచునేయుండెను. సత్యాగ్రహము జరుపు దినమున వివిధప్రాంతములకుఁ బంపిన సందేశములందు సత్యాగ్రహ పవిత్రతనుగూర్చియే చెప్పియుండెను. లోకోత్తరమగు గాంధీ మహాత్ముని శాంత గుణమును నివరముగా మనము చెప్ప నుంకించుట యాత సమందలి చుక్కాను లెక్కించుట యగును.

ఆత్మశక్తి ప్రసాదము

గాంధీ మహాత్ముని ప్రబోధమునకు భారత భూమి పులకితయయ్యెను. 1919-వ సంవత్సరము, ఏప్రిలు 6వ దినము ఆదివారమునాఁడు ఆసేఁగి హిమాచలము అలల అణగిన యంబుధి చందమున మహాప్రశాంతముగా నుండెను. సేనయు మహాత్ముని ప్రేమాజ్ఞను గవచముగా ధరించి యుద్ధమునకు సిద్ధమయ్యెను. ముప్పది కోట్ల బిడ్డలనుగన్న భారతాంబ గాంధీ తిరుపాదముల నీడఁ నిలువఁబడినది! భారతీయులెల్లగు అంగళ్లు మూసియు, పనులు మానియు, ఉపవాసములు పూనియు, ప్రశాంతముగా సభలు జరిపి తీర్మానములు చేసియుండుటవలన ఆనందతండిల హృదయముతో భారతమాత యుప్పొంగెనని విన్న యెవ్వని హృదయము సంతోషతృప్తి తరంగితముకాదు! పెద్దకాలము భగవంతునిమఱచియుండిన భారతదేశము, నాఁడు భగవంతుని సాక్షాత్కరించుకొన్నదనిన నాశ్చర్యమేమి కలదు? భారత భూమియందుఁగల హైందవులు, మహమ్మదీయులు, నితరులును - ఎల్లరును కింబహునా? ఎల్ల మతములవారును

సమస్త మానవులును ఒక్క వ్యక్తివలె బ్రకాశించిన యానాటి దృశ్యమును దన విశ్వరూప ప్రదర్శనముగా మహాత్ముడు మనకు జూపగలిగెనేమోయని భావింపక తప్పదు. ఆహా! ఇట్టి యెల్లలుమీటి యైకమత్వమను 'మహాసముద్రము ప్రశాంత పరిణామముతో భారత దేశమందు తన చల్లని వన్నెల పచరించిన యా దృశ్యము మహాత్ముని విశ్వరూప ప్రదర్శనా దృశ్యము కాబోలని ప్రపంచమంతయు నానందమునఁ బులకిత మయ్యెను. నాటి దృశ్యమును గాంచిన కన్నులే కన్నులుగదా! నాటి ప్రతానుస్థానమునఁ బాల్గొనిన భారతీయులు అజరా మరులై యలరాచుచుందురు గాక!! ఓ గాంధీదేవా! స్వాతంత్ర్య దేవా! నీ మహిమలు వర్ణింపఁదరమా? ఓ దేవా! నిన్ను గనిన భారతమాత ధన్యురాలుగదా! ఆహా! అట్టి తల్లి కడుపునఁ బుట్టిన మేమండఱము ధన్యులము!!! ధన్యులము!!! మహాత్మా! నీ యాత్మశక్తి యనంతకాంతి ప్రభాపుంజభాసురమై భారత భూమియందు - ప్రపంచమందు - నేల నాలుగు చోటఁగూలఁ బ్రసరించి 'సర్వేజనాస్సుఖినోభవంతు' అని యాశీర్వదించు చుండును గాక!!!

భారతదేశము నలుగడలను బ్రశాంతముగా సత్యాగ్రహవ్రత దీక్ష ప్రశంపఁబడుటను, మహాత్ముని సత్యాగ్రహ ప్రబోధమునకుఁ బగపట్టిన ప్రభుత్వము లొంగక పోవుటను మహాత్ముడు సహించి, శాసనోల్లంఘనోద్యమము మారంభింప నెంచి, ప్రభుత్వానుమతి పొందని 'సత్యాగ్రహి' యను పత్రికను బ్రకటించు చుండెను. దేశ దేశములందలి నాయకు లెల్లరు మహాత్ముని యడుగు జాడల మెలఁగుచు మహాత్ముని యాజ్ఞా బద్ధులై దీక్షాదక్షతలతో దేశసేవా బద్ధకంకణులై తదు

ద్యమమును నిర్విఘ్నముగా సంచల దీక్షతతో నారంభింపఁ దలపడిరి. సమరాయత్త చిత్తుడైన మహాత్ముడు “ఎప్పుడైన నా శరీరము చెఱసాల బడును” అని శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమున కెదురు చూచుచుండెను.

పాంచాల భంగపాటు

ఉద్యమము ఉద్భ్రతముగాఁ జెలఁగెను చుండఁ బాంచాల దేశ నాయకుఁ నుండి మహాత్మునకుఁ బిలుపు వచ్చెను. అచటి ప్రజలస్థితి యఱగొఱ్ఱలై ప్రాణములు పికికిటఁ బట్టుకొని భయ విహ్వలగుచుండుట పిలుపునకుఁ గారణ మయ్యెను. అప్పుడచట గవర్నరుగా నుండిన ‘ఓడ్వయ్యరు’ అనువాని దుండగములే యందులకుఁ గారణము.

పాంచాల దేశము ఏప్రిల్ ఆఱవ దినమున సత్యాగ్రహ దినముగాఁ గొండాడిన యా గొప్పతనమును జెప్పటకు వాఙ్మయమే చాలదేమో! ఆనాడు హిందూ మహమ్మదీయు లేకమై యేకమాతృ గర్భసంజనిత సోదరులవలె మెలఁగిరిని చెప్ప నగును. ఆనాడు శ్రీరామ నవమి. ఆ నవమి యుత్సవములందు మహమ్మదీయులును బాల్గొని వేడుకగా నుత్సవము జరుపుకొని తీర్థ ప్రసాదములు గైకొని రినిన వేతేమిఁ గొప్ప చెప్పవలెను. ప్రపంచ మందిట్టి ఘటన చరితాత్మకముగా నేకాల మందైన జరిగెనేమో చరిత్రలు తిరుగవేసినను గానరాని యపూర్వ సంఘటన గదా! అట్లు మతముల పరమార్థము గ్రహించి యెల్ల మతములవారు దేవుని బిడ్డలే, యేకోదరులేయను భావము మనస్సులను బల్లవింపఁ జేయఁగా, అట్టి యైక్యభావము, పరమార్థచింత భారతీయుల కేలయని కాఁబోలు ‘ఓడ్వయ్యరు’ ఉల్లమును

కల్లోలపెట్టెను. పాప మాతఁడా శుచికాగలే నందున శరీరమంతటను నిప్పులు పోసినట్లయ్యెను. పాంచాల నాయకుల పిలుపు నందుకొని యట్లే మహాత్ముఁడు పాంచాలమునకు బయలుగొల్పి తమను తపింప.

సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్ర యుగముం జేదోయి నంధివఁడే
పరివారమ్మును జీరఁ ద్రభగ పతిం బన్నింపఁ దా కర్ణికాం
తర థమ్మిల్లము చక్క నొత్తఁడు వివాద ప్రోద్ధిత శ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజ ప్రాణావనోత్సాహియై ॥.

మహా విష్ణువువోలె నేతెంచుచుండ నచటకు రావలదని ప్రభుత్వము తత్తటముచేంది యుత్తరు విచ్చెను. పాంచాలమును తరింపఁ జేయుట కేతెంచిన మహాత్ముని నాయుత్తర వేమిచేయును? మహాత్ముఁడు ప్రభుత్వాజ్ఞనుల్లంఘించి దేశమందుఁ బ్రవేశించుట గాంచి యధికారులు మహాత్ముని బట్టుకొని బంజీతోఁ ద్రప్పివంపిరి." మహాత్ముఁడు నిర్బంధింపఁ బడి యెచటకో గొంపోవఁ బడుచుండెన"ను వార్త భారతదేశ మందెల్లడలఁ బ్రాకెను. ఆవార్త ఢిల్లీ, అహ్మదాబాదు, బొంబాయి వీరగాము, అహమ్మదాబాదు మొదలగు నగరములందు దురాగ్రహము రేపెను. దౌర్జన్య పితౄచము తలవిరియఁ బోసికొని విచ్చలవిడి వికటాట్టహాసమునఁ జిందులు త్రొక్కెను.

సత్యాగ్రహమును బ్రశాంతముగా స్థిరబుద్ధితో భక్తి శ్రద్ధలతోఁ బ్రశంసించిన పాంచాల మండలముకు దురాగ్రహము తలయెత్తవలసి వచ్చెను? అచట దురాగ్రహము తలయెత్తక పోయినచో, మహాత్ముఁడు క్రమక్రమముగా సత్యాగ్రహ సమర

మారంభించి భారతమాతకే విజయమాలను ధరింపజేసి యుండెడివాడు గదా! ఆ భాగ్యము కలుగు అదృష్ట మప్పటికా మాతృదేవికి లేదు కాబోలు! అప్పటి కా యదృష్టమునకుఁ దగిన భారతమాత తపఃఫలముపండలేదు. “కలకంఠకంఠి కన్నీరు, పంచముల పరితాపము, బౌద్ధ సన్యాసుల వధా విధానము మున్నగు ఘోర పాపకృత్యములకుఁ బ్రాయశ్చిత్త మనుభవిం పని దేశము స్వాతంత్ర్యము పొందుటకు సర్వేశ్వరుఁడు సమ్మతించునా? చెప్పవలవికాని సత్యాగ్రహ సమగము ప్రారంభ మయ్యెను! ఆ యుద్ధము నడుపుటకు బుద్ధునివంటి మహాజ్ఞాని మహాత్ముఁడు అని మొన నిలువఁబడెను! ప్రారంభింపఁబడియు నిలువఁబడియు ఫలమేమి కలిగెను? ప్రారంభించుటయందుఁ బొరపొచ్చెము లేదు; నాయకునియందు లోపము గానరాదు; కాని దేశము పూర్వము చేసిన పాపమే కార్యము ఫలించని కారణము.

పాంచాల దేశమందుఁ దలపడిన దుర్మాగ్రహము, సత్యాగ్రహ మహిమము పనికిరాదని యీశునిచుట గాదా? దుర్మాగ్రహము కూడిన సత్యాగ్రహము విషముకూడిన పాలువంటిది కాదా? అట్టి తగని దుర్మాగ్రహముగల సత్యాగ్రహమును మహాత్ముఁడు దేశమున కిచ్చునా? గాంధీమహాత్ముఁడు దేశ పరిస్థితిని గ్రహించి సత్యాగ్రహ మహిమను మన కనుగ్రహించెను. అట్టి సమయమందు సత్యాగ్రహ సంఘ కార్యకర్తలకు మహాత్ముఁడు వ్రాసిన కమ్మ, కన్నుల కద్దుకొనఁ దగినది. ఆ జాబునందు మహాత్ముఁడు, అహమ్మదాబాదు, వీరగాము, పంజాబు మొదలగు తావులందు పేద ప్రజలు, తనమీఁద నుంచిన ప్రేమ కారణముగా వీటికి తనముతో దుర్మాగ్రహ ధూర్తతను నెఱపియుండు

రనియు, ప్రభుత్వమువారు తనను ఢిల్లీని బ్రవేశింపనీయక యడ్డు వచ్చుటయే యీ ఘోర కృత్యములు జరుగుటకుఁ గారణ మయ్యెననియు, దురాగ్రహమునకు - సత్యాగ్రహమునకు సంబంధముగాని సామరస్యముగాని తేదనియు, ఉన్నను, సత్యాగ్రహ రంభసమయమందు దేశమందు శాంతిని నెలకొల్ప వలయుననియు, శాంతిని గాపాడుటకుఁ బ్రభుత్వమున కవకాశ మియ్య వలయుననియు, రౌలటు చట్టమునుగూర్చి తన నిశ్చయ మేమాత్రము మాటలేదనియు, ప్రస్తుతమునకు సత్యాగ్రహము నాపుటయే సముచితమనియు వ్రాసి, యా యుత్తరమందొక చోట,

“సత్యాగ్రహము, పక్షిజాతుల కాలవాలమైన మట్టి చెట్టు వంటిది. ఆ పక్షులందొక పక్షి వంటిది శాసన ధిక్కార మనునది. సత్యాహింసలు గలిసినరూపమే ఆమ్రాను మోడలు. ఆ మ్రానునుండియే కొమ్మలు, ఆకులు పుట్టుచుండును. సత్యాహింసలను నొకతావునుండియే శాసన ధిక్కారము గలుగును. మనము భయపడక సత్యాహింసల ధర్మమును బఱపిన (వ్యాపింపఁ జేసిన) పిమ్మటనే మనము సత్యాగ్రహ యుద్ధము ప్రారంభించుటకు సమర్థుల మగుదము.”

అని సత్యాగ్రహ ధర్మ రహస్యమును దేటతెల్లముగాఁ దెలియఁ జెప్పెను.

పంజాబు దురంతములు

పంజాబు నందొక మూల కొలఁది దురాగ్రహము కలిగిన కారణముగా నధికార పర్గముయొక్క సంపూర్ణ రాక్షస దురాగ్రహము విచ్చలవిడి విజృంభించెను. జనరల్ డయ్యరు, జాస్సెన్, స్మిత్తు మొదలగు క్రూరులు రేచిన రాక్షస కృత్య

ములను వినిన తాలుగూడ ద్రవించి యేడ్చును. జనరలు డయ్యరు అనునాతడు 'జలియన్ వాలాబాగ్' అను నాలుగు మూలలు గలిసిన యొక ప్రదేశమును, దేశ నాయకుల యువ న్యాసములు వినుటకై నేల యీసిన చందముగాఁ జేరిన యమాయక ప్రజా సమూహమును దసయొద్దను దుపాకి గుండలతో 'టపటప' మని ప్రేల్చి నేల కూల్చెను. ఆ ఘోరాతి ఘోర కిరాత కృత్యములు దలచుకొనిన గుండెలవిసి పోవును. ఆదురంత ఘోర కిరాత కృత్యములు భారత దేశ మెప్పుడికి మఱచును? ఆ నీచులు, మహాసాయకులను మెడబట్టి త్రోసి వీధులవెంట బటుగు లెత్తునట్లు కొట్టినదియు, నొక యింటినుండి మఱియొక యింటికిఁ బోవుచున్న వారినిఁ గాళ్ళతోఁ బోరాదని యడ్డగించి, తొమ్ములతోఁ బొమ్మలవలెఁ బ్రాణిపోవునట్లు నిగ్బంధించియు కావించిన రాక్షస దుష్కృత్యములను మనమెట్లు మఱచి పోగలము? చావమోది శరీరమునకు నున్నము రాచి నవ్వు కొనుటయు, మానవతులను మానభంగము కావించుటయు, జెల్లినెక్కి యువన్యాసములు వినుచుండిన బాలురను బక్షుల వలె తుపాకిగుండలతో నేలఁ గూల్చుటయు మున్నగు హృదయ విదారక పాప కృత్యములను భారతభూమి యెట్లు మోయఁ గలదు? అడవి యందలి పక్షులను నేలఁగూల్చి నట్లు ప్రజా సమూహమును దుపాకి గుండలతోఁ గాల్చిన యీ పంజాబు దురంత పాపములు భారత హృదయ సీమనుండి యెట్లు మాసి పోవును? ఇట్టి యంతులేని ప్రజానాశము గావించిన ఘోర భయంకర కృత్యములను భారతావని మఱచుట యెట్లు? ఈ భయంకర రాక్షస కృత్యములు తలచు కొనినంతనే హృదయము ఎదా యెదలగును! అయ్యయ్యా! మానవ ప్రపంచము

నకే కళంకముగ నీఘోరాతిఘోర కృత్యములను భావికాలమున జరుపుకొను మానవుడేమి కాగలఁడో దైవమునకే యెఱుక! ముందు ముందు జరుపుకొను భారతదేశ బాలుని హృదయ మెంత వ్రయ్యలై పోవునో గదా! కట్టా! ఇట్టి చెయదము ప్రపంచమునకే ప్రళయ తాండవము గదా! తలచుకొనిన కొలది మనస్సు వైకలభ్యము పొందుటతప్ప నూటాడిల్లుట యెట్లు? పాతక మహాశయ్యులారా! పంజాబు దురంతములు చదువుకొనఁ దలచినయెడలఁ దత్సంబంధ గ్రంథములను జరుపు కొనుడని ప్రార్థన.

ఇట్టి హత్యాకాండ జరుగుట కేవలించుకొనక, యెప్పు డెట్లు జరిగినో యని తెలిసికొనుటకై 'హంటర్' అను నాతని నాయకత్వమున నొక విచారణ సంఘమును ప్రభుత్వము నియ మించుట మఱింత విడ్డూరముగా నున్నది. ఆ విచారణ సంఘ మాంగ్ల దేశమునుండి మనదేశమునకు దిగెను. విచారణ సంఘ మును మన భారతదేశ నాయకులు పలువురు బహిష్కరించిరి. కాని, శాంతిమూర్తి గాంధీ మహాత్ముఁడు ఇందువలననైనను న్యాయము కలుగునేమో" యని తలంచి, యా విచారణ సంఘము నెదుట సాక్ష్యమిచ్చెను. ఆ విచారణ సంఘము వలన న్యాయము కలుగదని తలచి భారత జాతీయ మహాసభవారు (కాంగ్రెసు) వేటొక జాతీయ విచారణ సంఘము నేర్పఱచి విచారణ సలిపి యొక నివేదిక వెలువరించిరి. అందును మహా త్ముఁడు పెద్దగా నాహ్వానింపఁబడెను. హంటరు విచారణ సంఘ నివేదిక వలనను, ఇతర నివేదికల వలనను, ఇసుమంతేనియు, బ్రయోజనము కలుగ లేదు. హత్యాదురంతములకుఁ గారకులగు 'బడ్వయ్యరు,' 'బయ్యరు' మొదలగు వారు 'పెన్నన్' జీతము

మీద తమ దేశములకుఁ గొంపోవఁబడిరి. ఆ యాంగ్లదేశ మందు, వారు ఆంగ్ల పరిపాలనమును గొప్పగాన దైవములుగా గారవింపఁబడిరి. 'డయ్యరు' అను పెనువానికి నొక వీరఖడ్గము కూడ బహుమతిగా నీయఁబడెను. పాతకి మిత్రులారా! న్యాయ మెచ్చటగలదో యూహింపుడు. లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలకు మొదలగు భారతదేశ మహానాయకులు 'కొండలు 'డయ్యరు' మొదలగు వారెచ్చట భారతీయులను గాల్చిచంపిరో, అచ్చటనే యా ఘోర పాపమును గూడ బలి యీయవలెనని యా సంవత్సరము అమృతసరుసంగు జరిగిన జాతీయ మహాసభా మండపమున నెలుఁగెత్తి పలికిరి. గాంధీ మహాత్ముడు; 'హత్యకుఁ బ్రతిహత్య' చేయరాదనియుఁ దలపరాదనియు, 'హంతకుల నుద్యోగము నుండి యూడఁజేయకుటయే చాలు ననియుఁ జెప్పెను. మహాత్ముని కోరిక సమసంగియే జాతీయ సంఘ నివేదికయు వెలువరింపఁ బడెను. లోకమాన్య బాల గంగాధర తిలకు మొదలగు మహా నాయకుల మాటలను మహా త్ముడొప్పు కొనలేదు.

ఒరులే యవి యొనరించిన,

నరనరః యప్రియము దనమనంబునకగుఁ దా

నొరులకు నవి పేయకునికి

పరాయణము పరమ ధర్మవథముల కెల్లన్.

'హత్యకుఁ బ్రతిహత్య కూడద'ని సత్యాగ్రహ ధర్మము నుండియు చ్యుతికాని యచ్యుతుఁడు మహాత్ముడు. ఎట్టి పరిస్థితి యందైనను విరోధులయెడఁ గృపచూపు దయాసము ద్రుఁడు మహాత్ముడు. మిత్రులారా! చూడుడు. దేశమంతయు

‘డయ్యరా! ఓడ్యయ్యరా! పాటుబోతులారా! చచ్చేదరుగాక’
యని గర్జించుచు భారత వీర కిశోరములు కాలు దువ్వుచుండ,
శాంతి దేవుడు గాంధీ మహాత్ముడు హత్యాబుద్ధి తగదని హిత
వులు పలికి మాన్పించెను. మహాత్ముని జ్ఞానమునకు సమమైనది
దయా మూలధర్మము కాదా! మానవ జీవితమందు బాంధవ
దగినదదియే. ఆ ధర్మమును, ఎట్టియిక్కట్టులు కలుగునప్పడైనను
భయమునగాని నయమునగాని. మఱియేకారణమునగాని త్యజింప
రానిది. గాంధీమహాత్ముడు అట్టి మూల ధర్మమును ఎట్టి పరిస్థి
తులు మీఠబడినను ఎట్టి సమయములందు గూడ విడనాడక
కాపాడిన విషయము మిక్కిలి గమనింపదగినది. ఆ ధర్మమును
మహాత్ముని యొద్ద నుండియు గ్రహించుటకు లోకమాన్యునకు
గూడ సాధ్యము కాకపోయెనన, నిక మహాత్ముని మహిమాతి
శయము వేరే చెప్పవలయునా ?

హత్యయు - దయయు

ఆ హంతకుడు ఉద్యోగమునుండి తొలగించుటకు
జెప్పట మాత్రము దయాగుణముగ నా యనియు, అట్లుజెప్పట
యందు గూడ విరోధభావము లేదా యనియు గొందఱు
ప్రశ్నింప వచ్చును. ఆ హత్యకును, ఉద్యోగమునుండి తొల
గించుటకును భేదము కలదు. ఉద్యోగమునుండి తొలగించుట
వలన గ్రూరకృత్యములు గావించినవారికి సన్బుద్ధి యనుజ్ఞానము
కలిగించుట యగును. నీచులు సహితము, సన్బుద్ధి కలిగి మన
స్సును మంచి మార్గమునకు దివ్వుకొని తాము చేసిన తప్పు
లకు బరితప్త హృదయలగుటయు గలుగవచ్చునుగదా! శత్రు
వునకైనను, మనస్సు మార్చుకొని పశ్చాత్తాప పడుట కవకాశ

మీయవలెను. ఆ నున్నట్టి నుండి మనస్సు మార్చజాలక పోయినను, అయ్యది భగవంతుని సృష్టికి సమ్మతము కాకపోయినను, హత్యకుఁ బ్రతిహత్య చేయుట తగదు. లోకములో హత్యలు చేసినవారిని హత్య గావించుట యభిప్రాయపడగినదికాదు. హంతకుల హత్యాబుద్ధిని, మనస్సును మార్చుటకు పద్ధతియేవివేకవంతము. ఇత నీ విషయమింతటితో జాలించి ముందునకుఁ బోవుదమని మీ పాఠక మిత్రులకు మనవి.

నవ హాయ నిరాకరణ సత్యాగ్రహము

ఘోరహత్యలు చేసినవారిని పనినుండి తొలగించుట యెంత యత్యుష్టమగు దండన? ఈ దండననుగూడ విధించుటకుఁ ప్రభుత్వమువారు సమ్మతించలేదు. అందులకు మాటుగా హంతకులు బ్రతుకులో నగ్గలముగా నుగ్గరింపఁబడిరి. అట్లు చేయుట ధర్మమా? అది యగ్నియై భారత దేశమునకు భగ్గుఁ బ్రజ్వరిల్లఁ జొచ్చెను. ఆ యగ్నిలో నాజ్యము పోసినట్లు ఐరోపాయుద్ధ కాలమందు బ్రిటీషు మొదటి ప్రభువు 'ఖిలాఫత్తు'న కిచ్చిన వాగ్దానములకు భంగముగా నడుచుకొనినట్లు భారత దేశమునకుఁ దెలియనయ్యెను. గాంధీ మహాత్ముఁడు పంజాబు దురంతములకును, ఖిలాఫత్తునకును న్యాయము కలుగని కారణముగా నవ హాయ నిరాకరణోద్యమము ప్రారంభింపఁజూచి యందులకు దేశము నాయత్తముచేసెను. మహాత్ముఁ డాయత్తముచేసిన యుద్ధమునకు కాంగ్రెసుగూడ సంసిద్ధత చూపెను.

పంజాబు హత్యలవంటి హత్యలు ఖిలాఫత్తునందు జరిగినందులకును, అందునుగూడ న్యాయము కలుగనందులకును దేశమునకు స్వరాజ్యము లేకపోవుటయే కారణమనియు, అం

దుచే సహాయ నిరాకరణోద్యమము స్వరాజ్య యుద్ధముగా భావింపవలెననియు, కాంగ్రెసు నిశ్చయించెను. అందులకు గాంధీ మహాత్ముడు సమ్మతించెను. స్వరాజ్యము లభించుట స్వదేశీయ పద్ధతిమీఁద (జాతీయ పద్ధతి) మిక్కిలి యాధారపడి యున్నదని ముందే చదువుకొనియుంటిమి జాతీయ లక్ష్యముతో గాంధీ మహాత్ముడు సహాయ నిరాకరణ యుద్ధమను ప్రేమ యుద్ధమును, జాతీయ భావమును గాఢముగా భారతీయుల మనఃఫలకములందు నాటుకొనునట్లు ప్రబోధించుచు, నభివృద్ధి గాంచుటకు గృహిచేసెను. ఆ వివరములీ క్రింద వివరింపబడు సహాయ నిరాకరణమునకు దెలియఁగలవు.

సహాయ నిరాకరణ మనునదియు గాంధీ మహాత్మునిచేఁ గ్రొత్తగాఁ గనిపెట్టఁబడినదనిన, కాదని జదులీయక తప్పదు. సహాయా సహాయము లనాదినుండియుఁ గలవు. సృష్టి ప్రారంభ దినమెట్లు చెప్పఁజాలమో, అట్లే సహాయా సహాయములుకూడ నేర్పడిన దినమునుగూడఁ జెప్పలేము. ప్రకృతి తత్త్వమందు భేద భావము, సూక్ష్మభావమును గలవు. ఈ భిన్నైక్యభావము లేక తత్వసంజనితములు. అందుచే, లోకముందుఁ, గయ్యము నెయ్యములు, కీడు మేలులనునవి యొక జీవితముందే గలుగుటను గాంచుచుంటిమి. భేదాభేదములు సృష్ట్యానందమునకుఁ బ్రకృతి తత్త్వమందుఁగలుపని రూఢియగుచున్నది. సహాత్ముడు ప్రారంభించిన యసహాయోద్యమము ప్రకృతి తత్త్వమునకు భిన్నమైనది కాదనియే యిచట గమనింపవలయును.

సృష్టియందలి ప్రతి పదార్థము తన యుపయోగము తీరిన పిమ్మట నశించుచుండుటయు, మఱియొక పదార్థము ఉపయోగింపఁబడుటయు సహజము. అయ్యది మన కనుభవమందుఁ

గానిపించు విషయము. మనమొక వస్తువును సంపాదించుకొని యుపయోగించు కొనుచున్నప్పుడా వస్తువు దిశక్రమమునఁ బ్రాతవడి తుదకు జీర్ణించి నశించుచుండును. పిమ్మట నట్టి మఱియొక వస్తువును సంపాదించుకొనుము. అట్లే సృష్టి తత్త్వము. శరీరమున కనారోగ్యము కలిగినప్పుడు వైద్యుఁడు చేయు చికిత్సా విధానమగూడ నట్టిదేయగును. గోడొక్కఁ గొట్టిన నున్నము ప్రాతవడిన కారణమునఁ దిరిగి యాగోడొక్కఁ గ్రొత్త నున్నమును గొట్టించుచుమా. అట్లు ప్రాత-క్రొత్తలకు భేదముండుటకుఁ గారణమేమి? ఇల్లు మునుపటికంటె నందముగా నుండవలయుననిగదా యిల్లాలి యుల్లాసమా! అట్లే జీవన పద్ధతియునని యెఱుంగునది. ఈ భిన్న భావము ప్రకృతి తత్త్వ మగు నప్పుడు జీవన విధానమందుఁ బ్రేమ కంటెరాయమెట్లు కలుగఁగలదు? భేదమనునది విరోధమువలనఁ గలుగనేరదు. భేదము ప్రేమ పరిణతి ననుసరించి కలుగుచుండును. వివరము లారయఁగోరువారా యాగ్రంథము లారయఁడని మనవి.

మహాత్ముఁడు ప్రారంభించిన సహాయ నిరాకరణోద్యమమునకుఁ బ్రేమయే యాదర్శమని. భావింపవలెను. ఆ కారణముచేతనే సహాయ నిరాకరణోద్యమమునుగూర్చి ఏదే పదే మహాత్ముఁడు అహింసా ధర్మమే సహాయ నిరాకరణమని చెప్పుచుండెను. ప్రభుత్వమునెడ ద్వేషము కలిగింపవలెనని విరోధ భావముతో మహాత్ముఁడు సహాయ నిరాకరణోద్యమమును ప్రారంభింపలేదనుట యథార్థము. ఆ ద్వేషభావము సహాయ నిరాకరణోద్యమమునకు లక్షణముగాదు. మహాత్ముని సహాయ నిరాకరణోద్యమము ప్రేమ తత్త్వమునుండి కలిగిన రూపమని స్పష్టమగుచున్నది. “మనకు శత్రువులులేరు. ఈ ప్రపంచము

దెవరిని మనము ద్వేషింపరాదు. ప్రేమ తత్త్వముచే వ్యతిరేక భావమును స్వాధీనము చేసికొనవలయున"ని మహాత్ముడు వాక్రుచ్చిన విషయమును మఱువకుండు.

భారతదేశమందు, ప్రభుత్వ పరిపాలనా విధానముచే దేశాభిమానము నశించుటను గ్రహించి దేశాభిమానమును నశింపజేయు మనః ప్రవృత్తికి సహాయపడకుండ నుండుటకై సహాయ నిరాకరణోద్యమము ప్రారంభింపబడెనని దేశీయుల నుద్బోధించు చుండెను. ఈ సహాయ నిరాకరణోద్యమము దేశాభిమానము మీఁదఁగల ప్రేమ కారణముగా నారంభింపఁ బడినదియే కాని యాంగ్లేయులమీఁద ద్వేష భావముతో మాత్రముగాదు. విరోధ భావముచే నసహాయోద్యమము ప్రారంభింపఁ బడినదని తలచుట యవివేకము. విరోధభావము వ్యక్తిత్వమును నశింపజేయును. అది యహింసా ధర్మము కాదు. హత్యల వలనఁ గలుగు హాని పరంపరయు, ద్వేషము వలనఁ గలుగు ననర్థములు పెక్కులని మన మీ గ్రంథమందుఁ బలు పర్యాయములు చదువు కొంటిమి.

బహిష్కారము

మన స్వదేశీయము అనఁగా జాతీయత శతాబ్దముల తరబడి విదేశ వ్యామోహముమీఁద నాధారపడి యుండుటను మహాత్ముడు గ్రహించి, యసహాయోద్యమము దలపెట్టెను. ఆ యుద్యమము బహిష్కారము - నిషేధమునను రెండు పద్ధతులు గలిగి యున్నది.

మొదటిది:— “స్వదేశ్యము నశించుటకుఁ గారణమేమి? అస్వదేశ్యము ప్రబలుటకుఁ గారణమేమి?” అని యాలోచింప

వలెను. అట్లు పరిశీలించిన యెడల ప్రభుత్వ విద్యా విధానము జాతీయ భావము నశించుటకుఁ గారణమని తెలియఁ గలదు. కావున ప్రభుత్వ విద్యాలయములను బహిష్కరించుట ముఖ్యమని దేశీయులకు మహాత్ముఁ డాజ్ఞాపించెను.

రెండవది:— దేశ మభివృద్ధి కాకుండ నుండుటకుఁ గారణమేమని యాలోచింపవలెను? అట్లు; ఆలోచించిన యెడల స్వార్థబుద్ధి¹ఁ బ్రభుత్వము పరిపాలించుట కారణమని స్పష్టమగుచున్నది. అందుచే గాంధీ మహాత్ముఁడు న్యాయస్థానములను నిషేధింపవలెనని దేశీయులను మహాత్ముఁ డాజ్ఞాపించెను. దేశక్షేమమునుగోరి శాసనములు గావింపఁ బడని కారణమున శాసన సభలను నిషేధింపవలెనని మహాత్ముఁడు చాటి చెప్పెను. ఈ త్రివిధ బహిష్కారములతో² దేశీయ విద్యాలయములు, దేశీయ పంచాయతీలు, కాంగ్రెసుసభ - అను నీ మూటిని భారత దేశమందుఁ బ్రత్యామ్నాయముగ నెఱిగిల్పవలయునని భారతీయులకు బోధించెను. భారతదేశార్థిక సంపదను సంరక్షింపఁదలంచి యన్యదేశీయ వస్త్రములను బహిష్కరించుటకును స్వదేశవస్త్రములను అనగా ఖద్దరువస్త్రములు ధరింపవలయు భారత దేశమును ప్రబోధించెను. పరప్రభుత్వ పరిపాలన, దేశమునకుఁ బ్రయోజనము కలుగదని నిశ్చయించి తమతమ విశ్వవిద్యాలయ పట్టములను ద్యాగబుద్ధితో³ దృఢింపవలయునని భారతీయ విద్యార్థులను గోరినది. ఇట్టి యపూర్వమగు సహాయనిరాకరణోద్యమమునకుఁ దృప్తి, త్యాగము, శాంతియు మొదలగు గుణము లావశ్యకమని వేఱుగాఁ జెప్పవలసి పనిలేదు. ఇట్టి యసహాయ యోగమున సహకరించుటకు భారతీయులు నూటికిఁ బదిమంది సిద్ధమగునెడల నయ్యది సాటిలేని యసహాయ

ద్యమమై యొప్పుగలదు. అట్టియశహాయోద్యమమును గత్తికటారులతోఁ బాలించు ప్రభుత్వము లేమిచేయఁగలను? కత్తులు తిప్పవచ్చును. కటారులతోఁ బొడువవచ్చును. తుప్పాకులు పేల్చవచ్చును. అయిన నేమి? అట్టివానికివజ్రసంకల్పముగల ధీరులు వెఱురురా? తృప్తి-త్యాగము - శాంతియు మొదలగు సపూర్వాయుధములతో నొప్పెడు యశహాయోద్యమము నేవరేమిచేయ సమర్థులగుదు? ఇట్టి యపూర్వమార్గము మనకుఁజూపిన గాంధీ మహాత్ముని నెట్టిమాటలతో నుగ్గడింపఁగలము? మనోవాక్కాయములతో మహాత్మునకు సమస్కరించుచుంటిని. త్రికరణ శుద్ధిగా హృదయపవిత్రతతో నా మహనీయునకు జేజేలు పెట్టుదము. మహాత్ముని ధర్మప్రబోధముగు సశహాయోద్యమము ఫలించిన యెడల మన భారత మాతమహాకమలము వికసించి స్వదేశ ప్రభుత్వమను స్వరాజ్యము మనకుఁ బ్రాప్తించి యుండెడిది.

వికృత

అశహాయోద్యమమునకు సత్ప్రసంగ-వికృత మిక్కిలి యావశ్యకము. అశహాయోద్యమమునకు వికృతభావము పెట్టని కోట. వికృతములేని యశహాయయోగము వ్యర్థప్రసంగము వంటిది. అశహాయయోగమున కైకృతము ప్రాణము. ఆ కారణముచేత మహాత్ముఁడు 'వికృతము, వికృతము' అని యెలుఁగెత్తి చాటుచుండెను. మహాత్ముఁడు ప్రబోధించుచుండిన హిందూ ముస్లిముల యైక్యము, అస్పృశ్యతా నివారణ, స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము భారతదేశము కలిగియుండిన యెడల, వికృతముస్థిరపడి యశహాయోద్యమమువలన దేశము సమస్త శాంతిసౌఖ్యము

లతో నలరారి యుండెడిది. భారతీయులు అస్పృశ్యతను, స్త్రీల యస్వాతంత్ర్యమును బాటద్రోల సంతపఱకు దేశమభివృద్ధి గాంచుటకల్గి. ఏమిచేయుట?

గాంధీమహాత్ముడు తనవలన గానియాదర్శమును లోకమునకుఁ జెప్పఁడని లోకమెఱిగిన సత్కాఠిసత్యము. గాంధీ మహాత్ముని తృప్తి-శాంతము-త్యాగము మొదలగు గుణములు మహాత్ముని జీవితమునకుఁ బెట్టని యాభరణములు. మహాత్ముడు తన 'బారిష్టరు' పట్టమును, ప్రభుత్వమిచ్చిన 'కేజగు హింద్' పతకమును దృఢించి దేశాభివృద్ధి కనరూపమగు ననన్యాయయుద్ధమునకుఁ దన నాహుతిచేసికొనుట మహాత్ముని జీవితము లోకమున కాదర్శముగదా!

ఈ యసహాయోద్యమందుఁ జేరఁదలఁచినవాని త్రికరణ శుద్ధిగా ద్వేషాసూయ మాత్సర్యాదికమగు పరివర్షర్గమును విసర్జించవలయును. ఈ విషయమును మహాత్ముడు పలు పర్యాయములు భారతీయుల కుపదేశించెను. ప్రభుత్వమునకు మన నిశ్చయమును, ఆశయమును దెలుపవలయుననియు, నాంగ్లేయులమీఁద మన మేకారణముచేస్తే నను బగపూసరాదనియు గాంధీమహాత్ముడు చేసిన యుపదేశములకు, వ్రాసిన వ్యాసములకు నొక యవధిలేదు. సహాయనిరాకరణోద్యమము జరుగుచుండిన దినములలో నాంగ్లేయులకు మహాత్ముడు వ్రాసిన బహిరంగ లేఖలో 'నా ప్రియమైన మిత్రులారా!' యని సంబోధించుట మహాత్ముని యాదర్శము ప్రపంచమున కాదర్శమై పరిధవించుగాక !

గాంధీమహాత్ముడు అసహాయోద్యమమును గుఱించి యెన్నియో యుపదేశములు చేసెను. ఉదాహరణలు పెక్కులు చూపెను. అందున గొన్నింటినిట నుదాహరించుచుంటిని.

“ప్రజలు తమకుఁదామే పరిశుద్ధత గలిగియుందురుగాక!” ప్రభుత్వ ఫరిపాలనా దౌష్ట్యమును ప్రజలనుసరింపకుందురుగాక! ప్రజలెల్లరు నట్టి సచ్చీలవంతులగునెడలఁ బ్రభుత్వము తనంతటఁ దానే మటుమాయమగును.”

“ఏదిమందు? ఒంటరిగా నుండుటయా? సత్ప్రవర్తన గలిగి యుండుటయా? తనను బరిశుద్ధము గావించుకొనుటయా? తనకుఁదాను బరిశుద్ధము గావించుకొనుటయన ప్రభుత్వ విధానమునకు దూరముగా వైదొలగుటయే అసహాయోద్యమ మునకుమందు.”

“అసహాయోగముననది యరాచకముగాదు; గౌరవ హీనమును గాదు. ప్రభుత్వముతో నసహాయయోగము చేయుట యనఁగాఁ బ్రజలందఱు సంఘటితులై యేకముగలిగి యుండుట. అందుచే, అసహాయయోగము ఆత్మగౌరవమునకుఁ (Evolution) దగినది. హృదయపవిత్రత కదియొక లక్షణమని సామాన్యముగాఁ జెప్పబడుచున్నది.”

మన యంతరాత్మకు - క్షేమమునకు వ్యతిరేకముగా పరిపాలన నెఱపు ప్రభుత్వమందుఁ గల మన యుపకరణముచే, పలు బాధలను లోసగుచు మనంతట మనమే యా బాధలను దొలగించుకొనవలెను. అధర్మముగాఁ బ్రవర్తించు ప్రభుత్వము నందు అధికారమునో, ఆర్థికసంపదనో ఆధిపత్యమునో పొందుట

యధర్మమనియు, అట్టియెడ వర్తిద మనుభవించుటయే సద్ధర్మమనియు 'తొ-రే' యను మహాశయుఁడు చెప్పియుండెను.

“తండ్రి యధర్మము చేయునప్పుడు, ఇల్లు పెడలుట బిడ్డల ధర్మము. ప్రధానోపాధ్యాయుఁడు తన పాఠశాలను గ్రమ శిక్షణతో నడుపఁజాలనప్పుడు, విద్యార్థు లా పాఠశాలను మానుకొనుట మేలు. పునఃపాఠశాల సంఘాధ్యక్షుఁడు మోసగాఁడైనప్పుడు, సభ్యులు పరిశుద్ధతగోరి యాసభనుండి వెలికివచ్చుట మేలు. అట్లే, ప్రభుత్వము మాటదప్పి పరిపాలన సాగించుచుండినప్పుడు, ప్రజలు, రైతులు నా ప్రభుత్వమునకు కొలఁదిగానో గొప్పగానో పరిపాలకులు తమ తప్పు తెలిసికొని సరియగు దారికి వచ్చువఱకు సహాయపడరాదు. నేను చెప్పిన పద్ధతు లాచరించుటలో నాకలిబాధయో, శరీరబాధయో కలుగును. ఆబాధలనుభవింపకయే స్వాతంత్ర్యము పొందుట సాధ్యముగాదు.”

“అసహాయయోగము మంత్రముగాదు; తంత్రముగాదు, అబద్ధమును గాదు. అది మన సత్యమును శోధించునట్టిది. అందులకు కర్తవ్య పరాయణతగల త్యాగము శరణ్యము. దేశసేవకు వలయు నేర్పు, ఓర్పు ముందు గలవా యని యా యుద్ధమము తెలుపఁగలగు. ఆ యుద్ధమము, మన యాశయము నాచరణయందఁ జూపుటకు శక్తి కలది.”

“యథార్థమునకు, భగవంతునకు భయపడువాఁడే యసహాయోద్యమ సేవకుఁడు గాఁగలఁడని నా నమ్మకము.”

“అసహాయోద్యమము ప్రజలమీఁదఁ జేయుట గాదు; ప్రభుత్వముమీఁదఁ..... గవర్నమెంటుమీఁదఁగూడఁ బ్రయో

గింపరాదు. వారు పరిపాలించుచున్న పరిపాలనా వ్యవస్థమీదనే
యశహయోద్యమము చేయబడును.”

“మన యశహయ యోగము ఆంగ్లేయుల యెడఁగాదు;
విదేశీయులయెడను గాదు. ఆంగ్లేయులు మన దేశము
నందు, జేయుచున్న ప్రభుత్వవిధానమంతో - పిచ్చి నాగరి
కతతో - పేదల ధనమును దోచు కొనుచున్న నిస్పృహతో -
మనము అశహయ యోగము చేయుచుంటిమి,” “చెడుగును
మూర్ఖశక్తితో నెదిరించుట మనకుఁ దగినదికాదు. ఆ
చెడుగునకు మనకును సంబంధము లేకుండ మనము
వైదొలఁగి యుండవలెను. ఎఱుఁడు తన దుష్కృత్యమును
దెలిసికొని పశ్చాత్తాప పడునో, వానితోఁ బ్రేమ గలిగి యుండ
వలెను. విరోధమును బ్రేమ వహింపవలెను.”

విశ్వకవి వ్యతిరేకత

విశ్వకవి రవీంద్రనాథ ఠాగూరు అశహయోద్యమమును
గూర్చి పలువిధములుగా వ్యతిరేకభావమును గనబఱచియుండిరి.
ఠాగూరు కవిచంద్రికఁడు ప్రభుత్వోపములను వెలువరించుచు,
లోకమును కట్టుబాటుగా నున్న మార్గమును అశహయోద్య
మము నాశనము చేయుననియు, అది యెఱిగి విరోధమును,
వ్యతిరేకతను, విభేదమును గలిగించు నదియు, ఆ పదము
యొక్క భావమే (ద్వనియే) తనకు నచ్చుటలేదనియు, దన
యభిప్రాయము వెల్లడించెను. అందులకు మహాత్ముఁ డిచ్చిన
సమాధానములోఁ గొలఁది భాగము నీట నుదాహరించు
చుంటిని.

“.....యుద్ధము జరుగు సమయమంగు గాయకుఁడు తన వీణను, శాసన నిర్మాత తన శాసన నివేదికలను, బగిపిల్లలు తమ పుస్తకములను దూరమునఁ బెట్టుదురు. యుద్ధము ముగియఁ గానే గాయకుఁడు తన వీణను జేతఁ బట్టుకొని మీటుచు పాటలు పాడుకొనుచుండును. ప్రజలలో కలహములు జరుగు చుండునప్పుడు న్యాయమూర్తికి న్యాయ శాస్త్ర గ్రంథము తెఱచు నావశ్యకత కలుగును. ఇల్లు తగులఁ బడుచున్నప్పుడు అగ్నిని జల్లార్చుట కచటికీ జేరినవారెల్లరు కుండలతో నీగు గ్రుమ్మరింతురు. నన్ను నమ్మియున్న ప్రజలు తిండిలేక చచ్చు చున్నప్పుడు, ఆకలిబాధ చల్లారుటకు అన్నము పెట్టుట నా ధర్మము. భారతదేశము అగ్ని కాహుతియైన గృహమువలె నున్నది. భారతదేశము తన యాత్మశక్తితోఁ బటుగులెత్తుచు వచ్చుచున్నది. భారతప్రజలు, ఆహారము ధనము పొందఁదగిన పనులు లేక బాధపడుచుండిరి.....భారతదేశము నానాటికి దారిద్ర్య పిశాచముచే బీడింపఁబడుచున్నదని నా యనుభవము వలనఁ దెలిసికొనిన యథార్థము. భారతమాత రక్తప్రవాహము ఇంచుమించుగా నడుగు లోతున, మోకాలిబంటి ప్రవహించు చున్నది. మనము ఆమెమీఁద దయ చూపకపోవునుమేని ఆమె చనిపోవఁగలదు.”

“.....విశ్వకవి ‘శాంతితోనుండుడని మధురగీతము పాడుచుండుట మెచ్చఁదగినది కాదు. యుద్ధము ప్రారంభ మయ్యెను. వారు వీణను గ్రిందఁ బెట్టి యుద్ధమునకు సిద్ధ మగుదురుగాక! తరువాతఁ బాడుకోవచ్చును.”

“విశ్వకవి ‘తేపటికి’ అను పాటను బాడుదురు; అట్లే మననుగూడ నడచుకొనుండుని యందురు. ఇది విశ్వకవికిఁ

బ్రహ్మచర్యమును సంపద యనుట తథ్యము. క్షణకాలము ఆకాశ గంగతో సనుకరించు మధురగీతములు పాడుకొనునప్పుడు అందమైన గంగాలహరియం దీదులాడు హంసలు దృశ్యము మన కన్నులకుఁ గట్టిపట్లు వారు (పాటలలో) లాహిరియగుచుందురు. ఆ గంగాలహరియందు విహరించు హంసలు ప్రతిదినము చక్కఁగాఁ దామరతూండ్లు ఆహారము గైకొని, క్రిందటి రాత్రి గలిగిన నరముల బలహీనతను బోగొట్టుకొని శ్రాంత శక్తిని జేకూర్చుకొని పటుతర పక్షములతో నెగురుచుండును. అయితే, యీ గీతములకు ఐక్యము కదలింప శక్తిలేని పక్షులను జూచువాడను నేను. భారతదేశమును నాకాశ గంగ యందు మానవులును పక్షులును విహరించు నెడల పరమానందము గలుగును. కోట్లకొలది ప్రజలు పేదతనముచే (ఆకలి పిశాచముచే) పోయిన శక్తిని సంపాదించుకొనలేక, ఆహారము లేక అలమటించుచుండిరి. ఆకలి పిశాచముచే నలమటించువారిని కబీరుదాసైనను దన పాటచేఁ దృప్తిపఱుపఁగలఁడా యని సందేహము పొడముచున్నది. అట్లు తృప్తి కనఁబఱుపఁ గలుగుట యపూర్వముగదా! ఆకలిచే నలమటించు కోట్లకొలది భారతీయులు ఒక పాటనుమాత్రము పాడఁగోరు చుంటిని. సత్య మనునదియే యీ పాట.”

మహాత్ముడు — ప్రకృతి కవి

ఈ సమాధానమును బరిశీలించి చూచినచో, గాంధీ మహాత్ముడు సహజకవి యని బోధపడుచున్నది. విశ్వకవి తాగూరు పక్షి సౌందర్యమును గాంచి ముగ్ధుడగుచు వాని యందము నుపలక్షించి అనిర్వచనీయమైన కవితారీతులతో మధురాతి మధురముగాఁ దియ్యని గీతములు వ్రాయుదురు.

మహాత్ముడో పక్షులహృదయ మెఱిగి వాని స్థితిని గాంచగలడు. ఈ యిద్దరియం దెవని సహజ కవులు? ఆనందాతి రేకమున గవిత్వము జాలవారును. పంచేంద్రియ పారవశ్యమున సంతోష ముదయించును. పంచేంద్రియ పారవశ్యము కామ్య భాగానుభవమున సిద్ధించును. కామ్యభోగములు కలవానికి సిద్ధించును. కాంతి; తిరిగి లేక యలముకించు పేద లెట్లు సంతోష పడుదురు? ఆ పేదలముగను పాటయా పాడునది? వీణయా మీటునది? ప్రజలు సంతోషమే శ్రావ్య సంగీత మగును. ఆకలి పిశాచముచే, ఉపవాస రాక్షసముచే సంతోషము నశించుచుండు నింక నెట్లు ప్రజలు పాడగలుగుదురు? పాటయు నశించిపోవుచుగదా! అపటాగోని యాంతర్య మెవరికిఁ దెలియును? ప్రకృతితోఁగూడ జీవియు గడుపుకొనుచు, ప్రకృతి తత్త్వము గ్రహించు ప్రకృతి సిద్ధులకు గవితా సౌందర్యముతో నేమిపని? సంగీత సాంస్యమతో నేమిలాభము? ప్రకృతి తత్త్వము బోధపడుటకే మహాత్ములు ప్రయత్నింతురు. ప్రజలు సహసశక్తి తిరిగి పొందుటకై ఆకలి పిశాచమును పాఠద్రోలునట్టి రాట్నమును వీణకు మీటుచు బాడుకొను చుండినయెడల సంగీతా మాధుర్యము భావ భూముని పరవశము గావించునుగదా! అట్టి రాట్నపు పాటగోని మాధుర్యమును దెలియఁజెప్పగలవా రెవరు? అయ్యది యనుభవైకవేద్యముగదా! అట్టి రాట్నముగోని పాట సాగ సును గాంచి యాహుదించువాడు మన మహాత్ముడు. విశ్వకవి తాగూరు నరములు వీణను చేత ధరించి పాడి పాడి యలయు చుందురు. మన మహాత్ముడు రాట్నమును వీణకు దీసికొని త్రిప్పుచు శ్రవణపేయ రాగాలాపములను విని విని యానంద

పరవశుఁ డగుచుండును ప్రకృతి దైవస్వరూపులగు ప్రజలు ఆశలించే గృశించి మెలిదిరిగి యల్లాడు చుండుటకుఁ గారణమగు ప్రభుత్వమునకుఁ దోడగుట జ్ఞానమగునా? ప్రేమ యగునా? అట్లు ప్రజల యాశల బాధలను బాపుటకుఁ బ్రకృతి మార్గాను సారి యేమి చేయవలెను? ప్రకృతి సహజమగు అసహాయ యోగ మనెడు న్యాయము చేతనే యాశలబాధలు పాయును. ఆ అసహాయ యోగమున కట్టి శక్తి యుక్తులు ప్రకృతి తత్త్వమే కూడఁబెట్టును. అందుచే, గాంధీ మహాత్ముఁడు ప్రారంభించిన అసహాయోద్యమము శరీరాదికములను పాడు చేయునదియుఁ గాదు, ప్రకృతి తత్త్వమునకు విరోధ మయినదియుఁ గాదు.

సత్యాగ్రహ ప్రథము

ఇట్టి జ్ఞానప్రదమగు అసహాయోద్యమమును యుద్ధ పద్ధతికి దేశము నాయత్తము చేయు సమయమందు గాంధీమహాత్ముఁడు పంజాబు హత్యా దురంతములు మఱచిపోలేదు. ప్రతి సంవత్సరము పంజాబు హత్యా దురంతములు నిరసించుటకై ఏప్రిల్ ఆరువ దినము మొదలుకొని పదుమూడవ దినమువఱకు సత్యాగ్రహ వారమును భారతీయులు జరుపుటకు మహాత్ముఁడాదేశించెను. సత్యాగ్రహ వారముగాఁ బరిగణించి దేశమును బవిత్రీకరించుటకు మన పూజ్య బాపూజీ మనకొక చక్కని రాచ బాటను జూపెను. మన మహాత్ముఁడు భారతీయులు సత్యాగ్రహ జీవితమున గలవారై యలరారుచుండ వలయునని దయతో ననుగ్రహించుచు, బ్రబోధించు చుండెను. మహాత్ముఁడు సత్యాగ్రహ వారమును గుఱించి వెలువరించిన యభి

ప్రాయములను జనువరులకు విజ్ఞాన ప్రదములని యిటనుటంకించి తెల్పుచుంటిని.

(10—3—1920)

“కాలటు చట్టమును శూరశాసనము పుట్టిన దినము ఏప్రిల్ ఆఱవ దినము. ఏప్రిల్ పదుమూడవ దినమున భయంకరమగు హత్యలు జరిగినదియు, హిందూ ముస్లిముల రక్తము ఏటులై పాటినదియు, గ్రహించి యెల్లరు ఐకమత్యముగా నుండుటకై ప్రమాణము చేయుటకు నిర్ణయింపఁ బడిన దినము.”

“ఈరెండు సంఘటలను ఎన్ని సంస్కరించుట? అందు ఏప్రిలు ఆఱవ దినమున నిరువది నాలుగు గంటలు కాలము ఉపవాసముండి సాయం కాలము ఏడు గంటలకు ప్రతి గ్రామమందును సభలుజరిపి, కాలటు చట్టమున్నంత వఱకు దేశమందు శాంతి యేర్పడుట యసంభవమనియు, ఆ చట్టము రద్దుపఱచవలెననియు, తీర్మానములు చేయవలెను. కాలటు చట్టము శాసనమైనను - ఆ చట్టము రద్దుపఱచి తీరవలయును.”

“ఈవారమంతయు అనఁగా పదుమూడవ దినము వఱకు ‘జలియన్ వాలాబాగు’ను సంస్కరించుటకై ధనమాను (సిధిని) ప్రోగుచేయవలెను. ఇది పండ్రెండవ దినము లోపల పూర్తి చేయవలెను.”

“పదుమూడవ దినము - అన్ని దినములకంటె శ్రేష్ఠమైన దినము. అనాఁడు ప్రతములచేతను జపములచేతను గడుపవలెను. అనాఁడు ప్రజలు తమ ముస్సులందు విరోధము, కోపము కలుగనీయరాదు. ఆ దినమున, ప్రాణత్యాగము కావించి పవి

త్రులైన మన పీఠులను సంస్కరించుచు శాంతిని గోరవలెను. ఆనాఁడు, జరిగిన హత్యాకార్యములను దలఁపరాదు. ఆ దినము త్యాగమునకు సిద్ధమగుటయే కాని విరోధము చూపి ప్రతిక్రియ చేయునట్టి యెట్టి యేర్పాటు చేయరాదు. ఆనాఁడు సభలు జరిపి పంజాబు హత్యానురంతముల వంటివి యికమీఁద సంభవింపకుండునట్లు సడుచుకొనుటకు భారత ప్రభుత్వమును, సార్వభౌమునిని బ్రార్థింపవలెను”

“హిందూ - ముస్లిముల యొకమత్యము స్థిరపఱచుట కొఱకు - అభివృద్ధిపఱచుట కొఱకు ఏప్రిల్ పండ్రెండవ దినము శుక్రవారము సాయంకాలము ఏడు గంటలకు నిరుతేగలవారును గలిసి సభలు జరిపి మహమ్మదీయుల కోరిక ననుసరించి ఖలా పత్తునకు న్యాయము కలిగించుటకై ప్రార్థనలు చేయవలసినదిగాఁ గోరుచున్నాను.”

“ఇట్లు సత్యాగ్రహ వారము పరిశుద్ధతకు, ఆత్మ పరిశోధనకు, త్యాగమునకు, సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యమునకు, దేశ గౌరవమునకుఁ దగిన వారమని గ్రహింపవలయును. విరోధము, ద్వేషము మొదలగునవి యే మాత్రము పొడచూపనీయరాదు. అయితే, ధైర్యసైర్యములు మూర్తీభవించి యుండవలెను.

(28—8—1921)

“ఏప్రిలు ఆఱు - పదుమూఁడును రాబోవుచున్నవి.

ఏప్రిల్ ఆఱవ దినము :- ప్రభుత్వము, భారత దేశమును రౌలు చట్టము మూలమున నవమాన పఱచిన దినము.

పదుమూడవ దినము:—ఘోర హత్యల ననుభవించిన దినము.

ఈ రెండు దినములను గత సంవత్సరము భారత దేశము నిరసన, ప్రశంసలుచేసి యుండెను. మన భారతీయుల రక్తము చిందిన ప్రదేశమును విలుచుటకై నిధిని బ్రోగుచేయుటయందు గత సంవత్సరము శ్రద్ధ వహించి యుంటిమి. తఱువాత ఖలా ఫత్తునందు మఱియొక విషాద సంఘటన జరిగెను. ఇప్పుడు ఖలాఫత్తునకుఁ పంజాబునకును న్యాయము కలుగుటకును, స్వరాజ్యము సంపాదించుటకును దేశము సంసిద్ధమయ్యెను. డిసెంబరులో జరిగిన జాతీయ మహాసభ యొక సంవత్సరము లోపల స్వరాజ్యము కావలెనని తీర్మానించి యున్నది.....(ఈపద్ధతి) తఱు నియములు మన మెల్లరము పాలింపవలయును.

(౧) మనలను మనము జాగ్రత్త పఱచుకొనునట్టి దిట్టతనము కలిగియుండవలెను; శాంతము, వినయము, దయ గలిగియుండవలెను. మనము, ఇతరులను బ్రేమతోఁ జూడవలయును. మన మాటలచే నితరులకు కోపము కలిగిన యెడల వెంటనే వారిని శ్రమపణ వేడుకొనవలయును.

(౨) మనమింకను మనస్సులను మిక్కిలి పరిశుద్ధముచేసి కొనవలయును. హిందూ - ముస్లిములమైన మనము, ఒకరి నొకరనుమానించుకొనరాదు. మనలో మనము, ఒకరి నొకరు నిందించుకొనరాదనియు, అనుమానింపరాదనియు దృఢము సంకల్పము కలిగియుండవలెను.

(3) హిందువులమైన మనము, మనకంటే పవిత్రతలేని వాడు, లేక తక్కువవాడు, లేక తఱుగువాడని యెవరినిగూడ

భావింపరాదు. మన సోదరులను అస్పృశ్యులని తలచుట పాపమని తలపవలెను.

ఈ మూడు నియమములు ఆత్మశుద్ధికి మూలములు. వీని ప్రయోజనము మన దైనందిన జీవితమందుఁ జూడఁగలము.

(౪) త్రాగుడు మాన్పుటకు ఎల్లరును ఈ వారమందు 'పికెటింగు' చేయవలెను..... దేనికి మూర్ఖత చూపరాదు. స్థిరమైన సత్రప్రవృత్తితోఁ జేయు కార్యము ఫలించును.

(౫) ఇంటింటను రాబ్బుముతో నూలు వడుకుటను, ఖద్దరు నేయుటను, ధరించుటను, విదేశ వస్త్రములను బహిష్కరించుటను చేయవలెను.

(౬) నిర్విరామముగా లోకమాన్యుని స్వరాజ్య నిధికి ధనమును సేకరింపవలెను.

విరోధమును బ్రేమచే జయించుట

ప్రియ పాఠక సోదరులారా! గాంధీమహాత్ముడు సత్యాగ్రహ ధర్మమును బోషించుటకు, ఆచరింపఁజేయుటకు నే దేని పద్ధతు లవలంబించి దేశవాను సమాయత్తము చేయుట కెట్లు ప్రత్యహము పాడుపడుచుండెనో గ్రహింపుడు; గ్రహించి యట్లు నడుచుకొనుటకు నిశ్చయించు కొనుడు. మానవ జన్మమె త్తిన మనము మన జీవితమందుఁ బడయఁ దగినదేమి? సత్యాగ్రహమే కదా! ఆ సత్యమెఱిగిన కొందఱు తాము మాత్రము తద్ధర్మానుసారము నడచుకొనుచుండిరి. మన మహాత్ముడో, యాసత్వో గ్రహమును నెల్లరు నాచరింపవలయునని పలువిధములఁబ్రచారము

చేయుచుండెను; ఆశ్రమరూపమున, రాజ్యాంగరూపమున, ప్రభుత్వమునకు, రైతులకు మధ్యగల వివాదములను బరిష్కరించు రూపమున సత్యాగ్రహ ధర్మమును మన జాతిపిత ప్రచారము చేయుచుండెను. పంజాబు హత్యాదురంతములు జరిగినప్పుడు భారతీయుఁ హృదయమెట్లు పరవళ్ళు త్రొక్కినా? విరోధము, ద్వేషము, హత్యకుఁ బ్రతి హత్యచేయు సంకల్పమును గలిగి ప్రతిక్రియ చేయుటకై భారతీయుల హృదయములు పటుగులు వాఱదా? అట్టి దుస్సంఘటన జరుగనీయక 'సత్యమేవజయతే' 'ధర్మమేవజయతే' యను వాక్యములతో భారతీయులను మహాత్ముఁడు శాంతపఱచెను. పంజాబు హత్య వారము సత్యాగ్రహ వారముగా మార్చిన మహాత్ముని ధర్మనూక్షుతను, స్థితప్రజ్ఞను మాటలు చాలని మనమెట్లు ప్రశంసింపఁగలము? ప్రజలయెడఁగల దయాబుద్ధితో నేటి భారతావని నుద్ధరింప నవతరించిన మహాత్ముఁడు మన మోహనదాసు కరమ్చందు గాంధీ. విరోధభావములు పొంగులువాఱుచు మిన్నంటుచున్న భారత హృదయములు ద్వేషాగ్నితో భూమ్యాకాశములును దగ్ధము చేయవలయు నావేశమగు దినమును, పరవళ్ళు త్రొక్కి యుప్పొంగు ప్రేమ తొణికిసలాడు దినముగా మార్చి శాంతిని సమకూర్చుట యేయుగమందైనను గలదా? ఏచరిత్రయందైనఁ జదివితమా? కనరాని, వినరాని, తలఁపరాని మహాత్ముని మహిమాతిశయ మాదిశేషపు సహిత మెట్లు చెప్పఁగలఁడు? అట్లు దురాగ్రహ దినమును, సత్యాగ్రహ దినముగాఁ బరిణమింపఁజేయుట తప్పచేసిన ప్రభుత్వమును బవిత్రీకరించుటకాదా! దెబ్బకు దెబ్బతీయుటకు అనఁగాఁ బ్రతిక్రియ చేయుటకు దేశమానుత్తమగుచో ప్రభుత్వమేమి చేసితిది?

ఇంకేమిచేయును? తన యాయుధబలము ప్రయోగించి భారత దేశమును నిర్మానుష్యము గావించుటఁ బ్రయత్నించెడిదేమో! ఇరుపక్షములవారు గట్టుతెగిన నదీప్రవాహమువలెఁ జిందఱి వందఱి అయ్యెడివారు. అట్లు ఇరుపక్షములందును దుర్మార్గహ శక్తి వికటాట్టహాసముతో వీరవిహారము జరుగకుండ నరికట్టఁ గల మహిమము మన మహాత్మునికే కలదు. అట్లు సత్యాగ్రహ ధర్మముచే పాలకులను పాలితులను స్వార్థమునఁ బాలించిన మహాదేవుఁడు మన మహాత్ముఁడుండఁగా లోకమందెట్లు దుర్మార్గము తలయెత్తఁగలదు? ప్రభుత్వముతోఁ గావించు పోరాటములో సత్యాగ్రహమును బ్రవేశపెట్టిన 'మొదటి' మహాత్ముఁడు మన గాంధీయే. అట్లు, సత్యాగ్రహ ధర్మపథమునఁ దనను నితరులను బవిత్ర హృదయముగల వారినిగాఁ బవిత్రీకరించునట్టి మహాత్ముని జీవితమే మహాభాగ్య జీవితము. మహాత్ముని జీవితము మానవ జీవితమునకుఁ బరమలక్ష్యమైనదని చెప్పుచున్నను తనివితీయకున్నది. ఎట్లు తనివితీయును? అమృతము గ్రోలువానికిఁ దనివితీయనా?

దౌర్జన్యము రూపు మాపుచేయుట

సహాయ నిరాకరణోద్యమముచే మానవ జీవితమునకు సార్థక్యము కలిగించు త్యాగము, శాంతి, సత్యము, ధైర్యము, అహింస, మొదలగు గుణములను ప్రపంచ మానవాభ్యుదయము నభివృద్ధిపరచి మహాత్ముఁడు ప్రసాదించెను. పాంచాలమందుఁ బ్రవేశింపరాదని ప్రభుత్వముచే మహాత్ముఁడు నిరాకరింపఁబడి నప్పుడు భారతమందుఁ బలుతావుల దుర్మార్గము పొడచూపెను. అట్టి పరిస్థితిని మహాత్ముఁ డెఱిగి వెంటనే సహాయ

నిరాకరణోద్యమమూలముగా 'సమసింపఁ జేసిన దిట్టతనము నేమని పొగడఁగలము? మానన జీవితాభ్యుదయమునకుఁ దగిన శక్తియుక్తులను అసహాయయోగ పూర్వకముగా నియమ బద్ధము గావించి సత్యాగ్రహ ధర్మపథమునందు భారత దేశమును నిలుపఁ గలుగుట జగదాశ్చర్యకరము! సహజముగా దౌర్జన్యపూరితమగు హృదయముగల దేశీయులు సత్యాగ్రహమందు సభిమానము గలవారై అహమహామికతోఁ జేతనాలలందుఁ బ్రవేశించుట లోకప్రసిద్ధము. అసహాయయోగ యుద్ధ ఫలితముగాఁ బ్రభుత్వమువారు మహాత్ముఁడు నిర్బంధింపఁబడి నప్పుడును, శ్రీకృష్ణ జన్మస్థాన మలంకరింపఁబోవునప్పుడును దేశమందు దౌర్జన్యము పొడచూపెనా? 'గాంధీ మహాత్ముని ప్రభుత్వమువారు పట్టుకొనిరి' అను వార్త ప్రాచగనే కన్నులెఱుఁజేసిన దేశము, 'గాంధీ మహాత్ముని బట్టుకొనిరి. చెఱసాల యందుఁ బెట్టిరి' యను వార్త చెవి కెక్కినప్పుడు అల లణగిన మహాంబుధిలోల గంభీర శాంతిముద్ర గలిగియుండుటకుఁ గారణ మేమి? 'గాంధీమహాత్ముఁడు శ్రీకృష్ణ జన్మస్థాన మలంకరించు చున్నాడ'ను వార్త ప్రాచినప్పుడును, తాను నిర్బంధింపఁబడి నప్పుడును, న్యాయస్థానమందు నిలువఁబడి యున్నప్పుడును, శ్రీకృష్ణ జన్మస్థాన మలంకరింపఁబోవునప్పుడును గాంధీ మహాత్ముఁడు దేశీయులకు నుపదేశించిన యుపదేశములు నువర్ణ పత్రములందు మాణిక్యములచే వ్రాసి పూజింపఁదగినవి.

“ప్రభుత్వమువారి చేష్టలవలన నెత్తుఁజేతులు ప్రవహించినను నేను భయపడుదుటలేదు. ఆ సంఘటన ప్రజులచే నా కొఱకు లేక నా పేరుతోఁ జేయఁబడినయెడల, అప్పు డది బాధపడఁదగిన విషయ మగును. నన్ను ఖైదుచేయుట గుఱించి

ప్రజలు తమ తమ నెలవులు తప్పుట యవమానకరము. నా మీఁద ప్రేమ చూపుటవలన దేశము పూర్వోన్నత్యము పొందఁజాలదు. నేను జూపిన ధర్మమార్గ మెఱిగి ప్రవర్తించిన యెడల దేశము పూర్వోన్నత్యము పొందఁగలదు. కావున, భారతీయులు శాంతమనస్కులై యుండవలెననియు నేను 'బండి'యైన దినము సంతోషింపఁదగిన పెద్ద పండుగ దినముగా భావింపవలెననియు నా యభిలాష."

"నన్ను ఖైదు చేయుటలో ప్రభుత్వము వారి యుద్దేశ్య మేమి? ప్రభుత్వమువారు నాకే మాత్రము విరోధులుకారు. ప్రభుత్వమందు లవ లేశమేని నాకుఁ గోపములేదు. ఈ యుద్ద్యమమునకు నేను ముఖ్యుడ ననియు, ప్రజలనుండి నన్ను వేఱు చేసినయెడల పాలితులు పాలకులయెడ గౌరవభావముతో మెలఁగఁ గలరనియు, ప్రజలు గ్రుడ్డితనముగా నన్ననుసరించుండి రనియు, ప్రభుత్వము సమ్మతించున్నది. ప్రజల మనస్సును ప్రభుత్వ మెట్లు తెలిసికొనఁగలదు? నన్ను ఖైదుచేసి చూచుటకంటె వేఱు మార్గము లేదు. .... ప్రభుత్వము తన తప్పులను దెలిసికొనదు. తెలిసికొనినను ఒప్పుకొనదు. అందుచే ప్రజల యైకమత్యము విచ్ఛిన్నముచేసి చూచు మార్గ మొక్కటియే ప్రభుత్వమువారికిఁ గలదు. అందులకుఁ దగిన మార్గము నన్ను ఖైదు చేయుటయే. ప్రజలు భయవిహ్వలై హత్యా దురంతాది యకృత్యములకుఁ గడంగినచో పంజాబు హత్యా దురంతములు, ఖిలాఫతు అన్యాయము వంటివి కలుగఁ గలవు. ప్రజలు దౌర్జన్యమునకుఁ గడంగుటవలన ప్రభుత్వమునకు సాయము చేయుట యగును."

అని ప్రారంభించి, మర్యాదను గాపాడవలెననియు, హార్టాల్—
గుంపులుగాఁ జేతుట మొదలగునవి నలదనియు, సహాయ నిరా-
కరణోద్యమము నియమములు పాటించుచు, కానిగిని పనులను
జేయవలెననియు, మహాత్మాజు సుప్రసవించెను. వేటొకసారి
యీ విషయమును గూర్చి మహాత్మాజు వ్రాయుచు పై జెప్పిన
విషయమునే సుప్రసవించుచు నీ క్రిందివిధముగా ముగించెను.

“మొదటిది:— నన్ను సంకల్పసిద్ధుడని నమ్మునట్టి మూఢ
విశ్వాసములను బాటదోలుడు.

రెండవది:— నా మాటలకు ప్రజలు సహాయనిరాకర-
ణోద్యమందుఁ గృతశ్చయ్యులై ఐక్యమత్యముతో నున్నా-
రనియు, నేను లేకపోయినచో నుద్యమము ఐక్యమత్యమును
వ్యర్థమగుననియుఁ గొండలు నమ్ముట సత్యదూరమని నమ్మఁడు.

మూడవది:— దిట్టయగు నాయకుడు లేకపోయినను,
దిట్టగా నడువఁగల శక్తి దేశీయులకుఁ గలదని జేలియఁబ్రవచుట
మనముస్వరాజ్యమున కర్హమనుటను నిశ్చయపఱచును

నాలుగవది:— ప్రభుత్వము నన్నేమి చేసినను చేయు-
గాక! మీరు మాత్రము శాంతముగా నుండుడు.”

శాసనము—న్యాయము

న్యాయస్థానమందు న్యాయాధిపతి “మీరు నేరస్థులా”
యని యడిగినప్పుడు, మహాత్మాజు ‘నేను నేరస్థుడను’ అని
యొప్పుకొని న్యాయాధిపతి కోరినట్టిటున మహాత్మాజు డచ్చట ప్రక-
టించిన నివేదిక సారాంశము మిట్లు,—

“ఇదివఱకుండిన ప్రభుత్వముమీఁదఁ బ్రేమపూర్వకముగా సహకారిగానుండి, యిప్పుడు ఆ ప్రభుత్వముమీఁదఁ బ్రేమలేని యసహాయోగకారిగా మాటుట కేమి కారణమో స్పష్టము చేయుట నా ధర్మము. నా రాజకీయ జీవితము 1893-లో దక్షిణ - ఆఫ్రికా యందు ప్రారంభమయ్యెను. భారతీయులు స్వాతంత్ర్యములేని స్థితిని మొట్టమొదట దక్షిణ-ఆఫ్రికాలోఁ దెలిసికొంటిని. అందుచే, మొదట ప్రభుత్వ విధానమును ఖండించుచు, రాజ్యాంగమునకు నావలనఁ గాఁదగిన సహాయమును జేయుచువచ్చితిని. బోయగుయుద్ధము-ఐరోపాయుద్ధము జరుగు సమయములందుఁ జేతనై నంతవఱకు సహాయము చేసితిని. ‘కెయిజుహింద్’ పతకముగూడ నాకొసఁగఁబడెను. మానవ స్వాతంత్ర్యమును నాశముచేయునట్టి రౌలటుచట్టము, పంజాబు హత్యాదురంతములు, ఖులూఫత్తునకు న్యాయము కలుగకుండుటయు, నా మనస్సును మార్చినవి. ఆయుధములులేని భారతదేశము తన బాధలనుండి తనను గాపాడుకొనలేని స్థితియందుండుటయు, పేదదియగు భారతదేశము తన ఆఠిలి బాధలనుండి తనను సురక్షించుకొనలేని స్థితియు, సత్యాగ్రహత్యము. ఆంగ్ల పరిపాలన రాకపూర్వము భారతదేశము నేతయందును వ్యవసాయమునందును మిక్కిలి పెంపుగలిగి యుండెడిది. ఇప్పుడు భారతదేశమందుఁగల పేదప్రజలు ఎట్లు ఉపవాసములతో మలమలమాడి జీవితములను బోగొట్టుకొనుచుండిరో పట్టణవాసులకుఁ దెలియకున్నది. పట్టణవాసులు విదేశ వ్యాపారమునకు సహాయపడుటవలన పల్లెప్రజల రక్తము పిండఁబడుచుండెను. ఈ వ్యాపారమునకు ప్రభుత్వ విధానము అడ్డుపెట్టుటలేదు. భగవంతుఁడను వాఁడొకఁడుండిన యెడల నాంగ్లదేశము, భారతదేశమందలి పట్టణవాసులును జేయుచుండిన జీవకారు

ణ్యములేని యీ చేతలకు శిక్షలు చెప్పియుండెడివాడు. చట్టములు విదేశవ్యాపారమునకు సహాయపడుచున్నవి. న్యాయమోనూటికి తొంబదిమందికి కలుగుట లేదు. నేను, ఈ చెప్పిన కుట్రకు అంతమును ఆంగ్ల-భారత ఉద్యోగస్థులు తెలిసికొనుటలేదు. నా మీఁదమోపబడిన 124 ఎ చట్టము రాజ్యాంగమందలి చట్టములలో రాజవంటిది. ప్రేమయనునది చేతితోఁ జేయఁబడునది కాదు; చట్టముతోఁ బోషింపఁబడునదికాదు. ఒకని యొద్దనో, యొకచోటనో మఱియొకటియునో వేతొకనికి స్నేహము లేనప్పుడు, ఆతఁడు విరోధము, కోపము, మొదలగువాని కాహుతిగాని స్థితిలో నున్నంతవఱకు ఆతఁడు తన స్నేహసంపత్తిని సాధారణముగా బయటపెట్టు న్వాతంత్ర్యము పొందియుండవలెను. (రాజ్యాంగముమీఁద) స్నేహసంపత్తిని వెలువరించని కారణముగా నేను శ్రీ బ్యాంకరుగారును కుట్రమోపబడియున్నాము. ఈ చట్టము ననుసరించి భారతదేశ భక్తులు కొండఱింకను దండింపఁబడుచురని నాకుఁ దెలియును. వ్యక్తిగతముగా ఏ యధికారిమీఁదగాని, రాజ్యాధిపతిమీఁదగాని నాకు ద్వేషము (విరోధము) లేదు. వెనుకటి రాజ్యాంగ విధానమునకంటె ఇప్పుడు భారతదేశమునకు స్వప్రభుత్వ హెచ్చు అగునట్టి యిప్పటి ప్రభుత్వ విధానముమీఁద ప్రేమలేకుండుటను జూపుట సన్మార్గమని నా యభిప్రాయము. ఆంగ్ల పరిపాలనవలన భారతదేశము యొక్క ఆత్మగౌరవము నశించిపోయినది. ఇతర కారణము లేవైనను ఈ ప్రభుత్వముమీఁదఁ బ్రేమచూపుట పాపమని తలఁచుచున్నాను. సహాయ నిరాకరణోద్యమమువలన భారతదేశమునకు - ఆంగ్ల దేశమునకు నేవచేసిన వాడనగుచున్నాను. అవమానముతో బ్రతుకుటకంటె గౌరవముతో మరణించుట మేలని నా నిశ్చయము. పూర్వకాలములందు

హింసాపూర్వకముగా సహాయనిరాకరణ చేయుటచుండెడిది. నేను, హింసామార్గపద్ధతితో సహాయనిరాకరణ చేయుటవలన ఎక్కువహాని కలుగునని, చెడుగుతో సహాయపడనట్టి యొక ప్రేమ ధర్మమును దెలిసికొంటిని. నా ధర్మమును నేను నిర్వర్తించితిని. చట్టములో, నేను చేసినపని నేరమని యుండినచో చట్టమునుబట్టి నాకుఁ గతినశిక్ష విధింపవచ్చును. న్యాయాధిపతిగా తమరు ఇచట నిశ్చయించుకొనఁదగిన దొకటికలదు. నేను మనస్సాక్షిగా కర్తవ్యమును నిర్వర్తించితినిని తమకుఁ దోచిన యెడలఁ దమరు ఈ యుద్వోగమును విడచిపెట్టి కష్టమునుండి తప్పుకొనవలెను. ప్రభుత్వమునకు సహకరించు చట్టము మంచిదని తమకుఁదోచిన యెడల నన్ను దండింపవలెను. ఈ రెండింటి యందొకటి చేయుఁడు.”

ఈ మాటలు వినిన న్యాయాధిపతి,

“చట్టము మానవునకుఁ దగిన మేలును గలిగించును. నాకు ఇంతకుముందు, దమబోటివారు విచారణకు వచ్చినది లేదు; ఇకమీఁదఁగూడ వచ్చునదియులేదు. దేశమందలి కొట్లకొలఁది ప్రజలు తమను గొప్ప దేశభక్తులునుగాను - మహానాయకులుగాను భావించుచుండుట మఱువరానిది. ప్రభుత్వధర్మమందు తమతో వ్యతిరేకించువారును దమను మహాశయ సంపన్నులనియు, గొప్పవారనియు, మహాత్ములనియుఁ దలఁచుచుందురు. ఇచట నేనొక విషయముమీఁదనే అభిప్రాయమును బోనిచ్చుచున్నాను. అఁగఁగఁ దమను శాసనబద్ధులనుగా భావించుట. చట్టమునకు వ్యతిరేకించి నడచికొనినట్లు తమరే యొప్పుకొంటిరి. ఒక్కొక్క నేరమునకు రెండు రెండు సంవత్సరములుగా ఆసుసంవత్సరములు కఠినశిక్షను విధించుచున్నాను. పరిస్థితి

మాటి నేటి కాలావధులకుఁ దమగు విడుదల పొందఁగలిగినప్పుడు నాకంటె సంతోషించువా రితరులుండరు”.

ఆ న్యాయాధిపతి, చట్టము ననుసరించి తీర్పు చెప్పి యుండెనే కాని గాంధీమహాత్ముని సేవాధర్మమును సుంతేనియు సంఘేహింపలేదు. మహాత్ముఁడు ఆ న్యాయాధిపతికిఁ జెప్పినట్లు శాసనలక్ష్యము తెలిసికొని తన యుద్యోగమును ‘రాజీనామా’ నీయకుండుటవలన నాతనికి సత్యాగ్రహ ధర్మమును బోధించుట నిష్ఫలమే కావచ్చును. అయినను, న్యాయాధిపతి ప్రసంగమును బట్టి సత్యాగ్రహ రహస్యధర్మమును దెలిసికొనెనని బోధపడఁగలదు. న్యాయాధిపతి జీవిత మాదర్శమైనదని గాంధీమహాత్ముని వేదికవలనఁ దెలియుచున్నది.

శాసన మార్గము

[పశ్చితి సహజమగు నాదర్శమగు మహాజీవితము గల మహాత్ముఁడు చట్టము మీఱుట ధర్మమా యని చూకసాగఁ గొందఱు పలుకువారును గలరు. శాసనధర్మమనఁగా మానవ జీవిత స్వాతంత్ర్య ధర్మము సంరక్షించు పద్ధతులతో నొకటి గదా! అట్టిచోఁ దొలుదొల్తగా ఆదర్శధర్మబుదిత శాసన ధర్మమన నేమో నిర్ణయింపవలెను. న్యాయరక్షణము లేని శాసనములవలనఁ బ్రజాస్వాతంత్ర్యమునకు భంగము వాటిల్లును. అందువలనఁ గ్రమక్రమముగాఁ బ్రజలయందు, విరోధము, ద్వేషము, అనూయ, అసహనము మొదలగు దుర్గుణములు తలచూపును. అట్టియెడ సత్యాగ్రహ సమరము ప్రాసంగింపక తప్పదని యింతకుముందుఁ జదువుకొంటిమి. గాంధీమహాత్ముఁడు దక్షిణాఫ్రికాయందును, ఇతరస్థలములందును సత్యాగ్రహ

యుద్ధము ప్రారంభించుటకు ముందు విన్నపము లెన్నియో ప్రభుత్వమునకుఁ గావింపఁబడెను. పలుపర్యాయము లాంగ్లే దేశమునకుఁ బోయి తమ కష్టములు విన్నవింపఁబడెను. మహాత్ముడు, 'మాంటేగుపేమ్సుఫర్డు' అను సంఘము నెదుట సాక్ష్యమిచ్చుటయు, బొంబాయి ఢిల్లీ నగరములందు ఐరోపా యుద్ధమును గూర్చి యవకాశముకొలఁది రాజ్యాంగ మహా సభలయందుఁ బాల్గొనుటయు, బోయరుయుద్ధమందు ఆంగ్లేయు లులకు సహాయపడుటయు, ఐరోపాయుద్ధమునకు కెయిరో జిల్లాలో సేనను గూర్చుటయు, అమృతశరునగరమందుఁ గలిగిన భారత జాతీయ మహాసభలో 'మాంటేగు' అను నాతనికి స్వాగత మీయవలయునని మహాత్ముడు చేసిన యుపన్యాసము మహాత్ముని జీవిత లీలా విలాసములను దెల్పునదియై వీనుల విందై యమృతపుసోనలు గురిసెననుట యత్యుక్తికాదు. మహాత్ముడు అసహాయ యోగమును ప్రారంభించుటకు ముందు 'లాద్దుపేమ్సుఫర్డు'నకు విన్నపముచేయుటయు, ఆంగ్లేయు లను 'ప్రియమిత్రులారా' యని సంబోధించుచు రెండు పర్యాయ ములు జాబులు వ్రాసియుండుటయు, సహాయముచేయు సమయ ములలో మదనమోహనమాళవ్యా పండితుని వేడికోలున కియ్యకొని 'లాద్దురీడింగు'ను జూడఁగోరుటయు, పండితమాళ వ్యాజీ మఱియొక పర్యాయము ప్రార్థించిన కారణముచే సర్ శంకర నాయర్ అధ్యక్షతను బొంబాయిలో జరిగిన మహాసభకుఁ బోయి యుపన్యసించుటయు, ఉన్న శాసనములకు లొంగి తనను నేరస్థుడనని చెప్పుకొనుటయు, మొదలగు నద్భుత సన్నివేశములు, వలన మనకేమి బోధపడుచుండెను? సత్యాగ్రహము అసహాయ యోగము మొదలగునవి, ప్రజాక్షేమము గోరుచు శాసనములకు విరుద్ధములుగాఁ గానిపించినను, యథా

ధమునకుఁ బ్రకృతి సహజమగు ధర్మశాసనమును బలపఱచునట్టి ధర్మబద్ధములైనవని బోధపడుచున్నవిగదా ! గాంధీ దేవుని జీవితమే న్యాయ ధర్మముల కాలవాలమని మహాత్ముని జీవిత లక్ష్యము గ్రహింపఁగలవారికి బోధపడఁగలదు.

సత్యాగ్రహులగు న్యాయవాదులు విషయముగాఁ జెలరేఁగిన అహమ్మబాదు జిల్లా న్యాయాధిపతి యుత్తరమును 'యంగు ఇండియా'లోఁ బ్రకటించుటయు, ఆ యుత్తరమును గూర్చి మహాత్ముఁడు వ్రాసినది న్యాయస్థానమున కవమానకరమని నేరమును మహాత్మునిమీఁద నారోపింపఁ బడినప్పుడు పలువురు మిత్రులు శ్రీమాపణ నీయమహాత్మునిఁ బ్రార్థించిరి. ఆవేడికోలునకు మహాత్ముఁడు సమ్మతించలేదు. ఆ విషయమును గుఱించి మహాత్ముఁడు, "శ్రీమాపణ దెప్పుకొనరాదను పిడి వాదము నాకు లేదు. మూలమందొక ధర్మమున్నద"ని చెప్పి పత్రికా సంపాదకుల స్వాతంత్ర్యమునకు, శాసనమునకు భంగము కలుగని విధముగా నడుచుకొనవలెనను లక్ష్యముతో నొక ప్రకటన చేయుటయు నిట గణనీయమై మాననీయమై యొప్పుచున్నది.

కారాగృహ భేదములు

మఱియు, సత్యాగ్రహమునకుఁ బ్రత్యామ్నాయమగు సహాయ నిరాకరణోద్యమమునందు చట్ట ముల్లంఘించి కారాగృహములు ప్రవేశించుటకును, మానవ జీవితమునకును సంబంధము కలదా యను విషయమును విచారింపవలెను. జీవితమును నది యెట్టి కట్టుబాటులేని సహజమైనది. జీవితమునకే దైనిత్యము బాటుండు నెడల, నద్దాన జీవిత స్వాతంత్ర్యమునకు భంగము

సంభవించును. స్వాతంత్ర్యము సరికట్టుటయే చెఱసాల. లోక జీవిత యాత్రయందొక రొకరినిఁ జెఱఁజెట్టు సాధనములు పెక్కులు గలవు. మన భారతీయులు, ఒక కాలమందు స్త్రీ విద్యను నాశముచేసి స్త్రీలను దక్కువ భావముతోఁ జూచుట యొక విధమగు చెఱసాల, అస్పృశ్యత మఱి యొక విధమగు చెఱసాల; కొన్ని స్వాతంత్ర్యములు కొన్ని వర్గముల వారికే తగినవనుట మఱి యొక విధమగు చెఱసాల. ఆ కాలమున నిట్టి భేదముల మూలమునఁ బలువిధములగు చెఱసాల లేర్పడినవి. శాసనముల వలనను జెఱసాల లేర్పడును. ఒక దేశమునకు మఱి యొక దేశము చెఱఁబడఁటయు నేఁడు చూచుచుంటిమి. అజ్ఞానమునకే లోకము చెఱఁబడి యున్నది. ఆచార్యుఁడు విద్యార్థిని, తండ్రి కొడుకును, అత్త కోడలిని, వ్యాపారస్థుఁడు కూలివానినిఁ జెఱఁజెట్టు పద్ధతులు పెక్కులు గలవు. ఈ చెఱలనుండి విడుదల పొందుటకు వారెల్లరును ప్రయత్నింపవలెను. ఆ ప్రయత్న ముండు దోడ్పడనివారి జీవితము స్వాతంత్ర్య ప్రణయ జీవితము కాజాలదు. గ్రుచ్చుకొనిన ముల్లును ముల్లుచేతనే తీసివేయు చున్నట్లు చెఱలను జెఱలచేతనే తీసివేయుట యొక పద్ధతి. అనఁగాఁ బ్రేమ మార్గమున నిలువఁబడి యసహాయ యోగ ముతోఁ గష్టములు సహించుచు చెఱఁబడుట. ఈ చెఱఁబడుట యనఁగా శరీరమును శత్రువుల వశపఱచి ప్రాణమును (ఆత్మను) భగవంతునికి వశపఱచుట. ఇదియే యాత్మశక్తి యనఁ జెల్లును. ఈ యాత్మశక్తిని సంపాదించు కొనినవారు దేశమును ఆత్మగా భావించువారు కారు. కష్టము లనుభవించు శాంతి సమరము నకు దేశాత్మవాదులు స్వాతంత్ర్యము కలవారు కారు. అట్టి వారు కష్టముల నివారణకై యితరులకుఁ గష్టములు కలిగించుచు లోకమందుఁ బలుకష్టముల సదనముగాఁ గల్పించువారగుదురు.

ఆత్మశక్తి సంపన్నులు తమకుఁగలుగు కష్టము లనుభవించుచు నితరుల కష్టములను గూడఁ దమవిగా భావించి తన్నివారణకు పరార్థ జీవనబుద్ధితో శక్తితోఁగది ప్రయత్నించుదురు. కావున, కష్టములు తొలఁగుటకుఁ గష్టము లనుభవింపక తప్పదనియు, మానవజీవితమునకుఁ గష్టపరింపరలు కలుగుట లోక యాత్ర యందు సహజమనియు నీ గ్రంథమందు ప్రారంభము నుండియుఁ జదువుకొను చుంటిమి.

సహాయ నిరాకరణోద్యమము; దేశ స్వాతంత్ర్యమునకుఁ బ్రారంభింపఁబడిన మహోద్యమము. దేశమందలి చెఱసాలల నెట్లు మూయుట? అసహాయోద్యమమందుఁ బాల్గొని ధన ప్రాణములను లెక్కచేయక శాసనోల్లంఘముఁ కావించి చెఱసాలలందుఁ బ్రవేశింపఁగాఁ బ్రవేశింపఁగా దేశమాత చెఱ తొలఁగిపోవును. భారతీయులెల్లరు కారాగృహములు ప్రవేశించి నచో దేశ స్వాతంత్ర్య మరికట్లు చెఱ, తనంతఁతానే తొలఁగి చనును. భారత దేశమే యిప్పుటికి చెఱఁబడియుండెను. జాతీయమును మఱచి విజాతీయ వ్యామోహము కలిగియుండుటయే మాత్ర దేశము చెఱఁబడియుండుటకుఁ గారణము. ఖద్దరు ధరించుట యొకింత చెఱదొలఁగుట; అస్పృశ్యత తొలఁగుట మఱియొక కారణము; శాసనసభలను బహిష్కరించుట మఱియొక కారణము. ఇట్లు విధి నిషేధములతో రాఁబడి పోఁబడులతోఁ జెఱను పదలించి వచ్చుచు, సందువలనఁ గలుగు కష్టనష్టములకు లెక్కగొనక చెఱసాలలఁ బ్రవేశించుట వలన దేశ దాస్యబంధమును ద్రెంపఁగలుగుదుము. దేశభక్తుల చెఱసాలకు నేగింపుల చెఱసాలకును భేదముగలదు. ఇరులెగలవారును ఒకేతావు నందుండినను మొదటివారికి తపశ్శాల, రెండవవారికి దండనాలయము సగును.

స్వాతంత్ర్యము—కారాగృహము

భారతీయ జీవితము కలుషితమొనరించు శాసనములకుఁ తలయొగ్గి జీవించుట హేయము. సత్యదయా ధర్మముల కాట పట్టగు చట్టముల ననుసరింపఁగోరువారు; అమానుషములగు నట్టి చట్టములకుఁ నలయొగ్గరు. సత్యదయా ధర్మపరులగు దేశ భక్తులు చెఱసాలకు, తుపాకికి, ఉరికంబములకు నాహుతి యగుటకై నను సమ్మతించుచు. కాని, సీతిమాలిన పద్ధతికిఁ దలయొగ్గరు. అందుచే, ఆత్మశక్తి సంపన్నులు, తమ శరీర స్వాతంత్ర్యమున్నంత వట్టు న్యాయశూన్యములగు చట్టము లుల్లంఘించుచుఁ గారాగృహములకే పోవుచుందురు. అట్టిపట్టున దేశక్షేమము గోరువారికిఁ గారాగృహ ప్రవేశ మభిలషణీయమే యగును. “దేశ స్వాతంత్ర్యము నభిలషించు దేశభక్తుఁడు కారాగృహము ప్రవేశించునని, ఆతని యాత్మశక్తి మెఱుపుఁ దీరగెవలె మెఱసి నలుఁగడలు వ్యాపించి దాస్యాంధకారమున నున్నవారికి వెలుఁగుబాట చూపును” అని మహాత్ముఁడు చెప్పి యుండెను. కారాగృహములనుగూర్చి మహాత్ముఁడు వెలిబుచ్చిన యభిప్రాయములు కొన్నింటినిట నుదాహరించుచుంటిని.

“సత్యాగ్రహులు కారాగృహమును అత్తవారి గృహముగా భావించి సిద్ధముగా నుండవలెను.

“దుష్పరిపాలనయందు బయట నుండుటవలన, ఆ ప్రభుత్వమును బలపఱచుచు బ్రదుకుట యగును.”

“మన మందఱము కారాగృహములను బ్రవేశింతుమేని స్వరాజ్యము లభించితీయును. లేక, ప్రభుత్వమును మన యిష్టము

చొప్పున పరిపాలన జరుగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁ గలిగినను స్వరాజ్యము లభించును.”

“మనకు గౌరవమిచ్చు గృహము కారాగృహమే.”

“కారాగృహ ప్రవేశము మనకు లభించిన కొలది మన యాత్మశక్తి పెంపొందును.”

“నేను పక్షివోలె నుండునీ పముగా నుండును. నా కారాగృహ జీవిత లక్ష్యము లోనిమునుండి వేటుగానుండుట.”

కారాగృహములను గూర్చియు, వాని యనుభవము లను గూర్చియు మహాత్ముఁడు పలుకీర్తికలు వ్రాసెను. అవి పుస్తకములుగాఁగూడ నున్నవి. కారాగృహ జీవితమందును గాంధీ మహాత్ముఁడు గౌరవమును గాపాడుకొనుచు, ఆదర్శజీవితము గలవాఁడగుచు నాచరించిన జీవితముగల విషయములను విశేషములను దెలుపు గ్రంథములు పెక్కులు గలవు.

అ ప జ య కౌ ర ణ ము

గాంధీ మహాత్ముని యుపదేశానుసారము అహింస యందు నిశ్చయబుద్ధిగలిగి యనహాయ యోగవంతుఁ బొల్లొని కారాగృహముల కేఁగుటకు దేశీయులెల్లఁగ బద్ధకంఠులై యుందురేని, మహాత్ముఁడు బోధించిట్లు ఒక సంవత్సరమునకే మనకు స్వరాజ్యము లభించెడిది. గాంధీ మహాత్ముని యాత్మ శక్తి ప్రభావముచే నించుమించుగా నిరుపదిహేని భారతీయులు కారాగృహములు ప్రవేశించిరి. అట్లు, కారాగృహ ప్రవేశము చేసినవారందఱు ఆత్మశక్తి సంపన్నులై యహింసావ్రత ధర్మ పరాయణులై, దేశభక్తి సంభరితులై యుండినను, మఱి

యెందఱో భారతీయులు లెక్కకు మిక్కిలి చెఱసాలలకుఁ బఱుగులై త్తియుండిరివారు. సత్యాగ్రహమాచరించికారాగృహముల కేగిన పలువురు మిత్రులు ప్రభుత్వముమీఁద నాయుధపాణులై యుద్ధమునకు సంసిద్ధత చూపు సంకల్పముతో నుద్యుక్తులై రని వారి వారి ప్రసంగముల మూలమునను, కార్యకలాపముల మూలమునను దెలియనయ్యెను. ఆత్మశక్తియందు విశ్వాసము లేనివారు గాంధీ మహాత్ముని శాంతి యుద్ధమందు చేరుటయే కూడనిపని. మనస్సునందు హింసనుబూని, బయటకు అహింస అహింసయని ప్రలపించుచుఁ గారాగృహములను బ్రవేశించిన యెడల మహాత్ముని యాశయమెట్లు ఫలించును? మనస్సునం దొకటి, బయటకొకటి చెప్పట మానవ జీవితమునకు గౌరవ భాజనముకాదు. అయ్యది పయోముఖ విషయంబులు చేయు పని. అజ్ఞానముచే నాత్మశక్తి యెట్లు అభివృద్ధిగాంచును? అజ్ఞాన విలసనమునఁ గలిగిన మూర్ఖతచే నా ధర్మయుద్ధమునకే, అహింసావ్రతి ధర్మసమన్విత మహాసంగ్రామమునకే, భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సమరమునకే, మహావిఘాతము కలిగెను. అందులకు మహాత్ముఁడేమి చేయఁగలఁడు? అట్టితఱి మహాత్ముఁడు సారంభించిన సత్యాగ్రహమేమి ఫలమియఁగలదు? మహాత్ముఁడభిలషించినట్లు, అహింసావ్రతి దీక్షాపరులై, త్యాగనిరతులై దేశీయులెల్లఁగ ఆత్మసంయమన బుద్ధితో అసహాయోద్యమమును స్వచ్ఛంద చిత్తముతో నాచరించియుండురేని జాతీయ భావము పెల్లువికి స్వరాజ్యము ప్రత్యక్షమగుననుటలో నాశ్చర్యమేమి కలదు?

ఆదర్శప్రాయముగా సత్యాగ్రహ మాచరించినయెడల స్వరాజ్యము. లభించుట తథ్యము. అట్లు లభించుట ప్రకృతి

ధర్మము. స్వరాజ్యము లేని జీవితము సార్థక జీవితము కాఁజాలదని వై నఁ జదువుకొనియుంటిమి. స్వరాజ్యము సముపార్జింప సాధన సంపత్తి యగు సత్యాగ్రహ మహిమము సాధారణబుద్ధి కగోచరముగదా ! సత్యాగ్రహము, ఆత్మకుఁ బరమాత్మకుఁగల సంబంధమును దెలుపునది యనియు, అదియే మా వజీవిత పరమార్థమును బ్రసాదించునట్టి మహిమాన్విత సాధనమనియుఁ జెప్పుచు, మనోవాక్కాయములచే సర్వవిధములను దన జీవిత సర్వస్వము తన్మయము గావించు గాంధీమహాత్ముఁ డా విషయమై వెల్లడించిన సముద్రమువంటి పరమాశయ ధర్మమునకు ముగ్ధుడనై యా సముద్రమందలి బిందువులను నిట పొందుపఱచుచున్నాను.

“సత్యాగ్రహ మనునది యొక యుబలాటమువంటిది గాదు. అయ్యది జీవితాశయమున కొక సాధనము. సత్యములేని ప్రతిదియుఁ బ్రాణములేని జీవమువంటిదని చెప్పవచ్చును.”

“సత్యాహింసలతోఁ గూడినది సత్యాగ్రహము.”

“అహింసతోఁ గూడిన సత్యమునకు లోకము పాదాశ్రాంత మగును.”

“సత్యాగ్రహమను పేరు దక్షిణాఫ్రికాలో నాచే గ్రహింపఁబడినది. అది ‘సత్’ (నిజము) అను దాని నుండి పుట్టిన పదము. అది ‘సత్యము’ అను పదముగాఁగూడ నగును. ఆ పదమును నేను ప్రేమచిహ్నము లేక ఆశ్మశక్తి యనియుఁ జెప్పుచుందును. సత్యము, హింసను ఒప్పుకొనదని యాదిలోనే గ్రహించితిని ... దానికి శాంతము - సహనము ముఖ్యము. శాంత సహనములకుఁ గట్టసహిష్ణుత యని యర్థము. సత్య

మును అగ్రహించుటగాని శత్రువులను బాధించుటగాదు. తనకుఁ దానే కష్టము లనుభవించుట.

“సత్యమును మించిన పదార్థము వేటాండు లేదనుట తిరుగులేనిమాట.”

“ఓ భగవంతుడా! భారత దేశమును సత్యపథమున నడుపుదువుగాక!”

“ఎచ్చట ప్రేమయుండునో, అచ్చట జీవుఁ డుండును. ప్రేమలేని జీవుఁడు ఎనుముతోలు గప్పిన శరీరము.”

“నాణెమందలి యొక ప్రక్క ముద్ర ప్రేమ, రెండవ ప్రక్క ముద్ర సత్యము.”

“బలముతో నెదిరించుట దేహశక్తి యగును. శాంత ముతో నెదిరించుట యాత్మశక్తి యగును. ఏనుక్రీస్తు, దాని యేలు, సోక్రటీసు మొదలగు మహనీయులు శాంతమును పవిత్రాత్మ శక్తి సంపన్నులు, ధర్మ పథగాములు. వారలు తమ యాత్మశక్తి ముందు శరీరములను లెక్కచేయలేదు.

“‘దౌర్జన్యము నెదిరింపకు’ మనునది దౌర్జన్యమునకు దౌర్జన్యము చేయకుండుట, దౌర్జన్యమునకు మేలుచేయుటయని యర్థము. అనగా మఱియొకమాటలో దేహశక్తిని దేహ శక్తితో నెదిరింపక, దానిని ఆత్మశక్తితో నెదిరింపవలెనని చెప్పవచ్చును.”

“శాసన ధిక్కారమే సత్యాగ్రహమని భావించువాఁడు సత్యాగ్రహ మన నేమియో తెలియనివాఁడు కాఁగలఁడు. సత్యాగ్రహమందు శాసన ధిక్కార మనునది లేకపోలేదు.

చట్టమునకు లోబడి నడుచుకొనుటయందు దాటిజేతినవాడే చట్టమునకు విరుద్ధముగా నడుచుకొనుట కర్హుడగును."

"నా మనస్సాక్షికి నొప్పున చట్టమును నా తల్లిదండ్రు లాజ్ఞాపించినను 'అందులకు నేను దగినది చేప్పి నడుచుకొనఁ దగినట్టి ఋజుపద్ధతితో' నా ప్రేమను వారిన తలెత్తిపఱచెదను.

"సత్యాగ్రహము రాజ్యాంగమునకు వ్యతిరేకమైనదని మాత్రము గ్రహింపరాదు. కుటుంబమందును సత్యాగ్రహమును ఆచరింపఁదగును. సంగ్రహించి చెప్పవలెననిన, భార్యా భర్త లందును, తండ్రి కొడుకు లందును, మిత్రులగు సత్యాగ్రహము చేయఁదగును. కష్టములను బొందుకొనుటకు సత్యాగ్రహమును, ఎవ్వరితో నైనను ఎచ్చటనైనను జేయవచ్చును."

"మన మేమాత్రము హింస కలుగని విధముగా ఈ సాధనమును (సత్యాగ్రహమును) ఉపయోగించుకొని లేనప్పుడు సత్యాగ్రహము చేయుటను మానుకొనవలెను. లేక, మఱిత పట్టుదలతో గట్టి పద్ధతిని సత్యాగ్రహము చేయవచ్చును. మఱియొక మెట్టు దాటవచ్చును. మనకై నేను సత్యాగ్రహము చేయు సమయముకూడ రావచ్చును."

"నేను ప్రభుత్వ యంత్రాంగము సమర్థవాడ నగును నేని హింస లేకుండగనే, న్యాయదూరములగు చట్టములను రద్దుచేయ నిశ్చయించి, వ్యతిరేక పక్షమువారిని సంప్రదించి, ఒకటి రెండు పఱచుటకు ఒప్పించెదను. గవర్నరుగా నుండునని, సన్ను వారు సత్ప్రవృత్తియందు నడువగలరని భావించి, వ్యతిరేకపక్షము వారిని ప్రభుత్వ సలహాసంఘ సభ్యులనుగా జేయఁగలము."

"సత్యాగ్రహమందలి ముఖ్యమగు రెండుధర్మనూత్నము

లెజిస్లేషన్ వాడు వివిధ విజయములను జేపట్టగలడు. భయ కారణమున సత్యాగ్రహి యేమియు జేయఁడునుట యొకటి. ఆతఁడు భగవంతుని కొక్కనికే భయపడువాఁడను నది మఱి యొకటి. శత్రువును, విరోధముననో, ద్వేషముననో, దుర్మార్గముననో, ధార్మ్యముననో సాధింపఁదలఁచుట సత్యాగ్రహి లక్షణముకాదు. సత్యాగ్రహి తనను శత్రువునిగా భావించువానిని మిత్రునిగా భావించును. ఆతఁడు, తనకు హానిచేయువానిని గూడ ద్వేషము లేకుండఁ బ్రేమతో నెదిరించును.”

“మూర్ఖశక్తిని మూర్ఖశక్తితో నెదిరించుట సల్లక్షణముకాదు. మూర్ఖశక్తిని ఆత్మశక్తితో నెదిరించుటయే గొప్ప తనము. అందులకు ధైర్యము ముఖ్యము. ప్రేమలేనప్పుడు ధైర్యము కలుగఁజాలదు. దురాలోచనలున్నంతవఱకు సత్యాగ్రహికి విజయము కలుగుట యిది. తమను అసమర్థులుగాఁ దలఁచుకొనువారు ప్రేమగలవారుగా నుండుట కసమర్థులగుదురు. ప్రతిదినము ప్రాతఃకాలమందీ క్రింది నిశ్చయమును బ్రార్థించు కొందుముగాక!

“నేనీ లోకమందెవరికిని భయపడను. భగవంతుని కొక్కనికే భయపడుదును. ఎవరి యెడను విరోధము పూసను. ఎవరి కన్యాయము గలిగినను సహింపను. అసత్యమును సత్యముతో సాధింతును. అసత్యము నెదిరించుట కెన్ని కష్టములనైన ననుభవించుచును.”

“విరోధము పినాశమునకు హేతువు. ప్రేమ నాశము లేనిది. ఈ రెంటి కెంతయో భేదముకలదు. ప్రేమవలన

శాశ్వతసుఖము కలుగును. విరోధమువలన వినాశము కలుగును. విరోధము విరోధమును బెంచును. అందుచే విరోధమును సశింపజేసి ప్రేమను బెంచుట ప్రాణుల ధర్మము.”

“జనరల్ డయ్యునకు హానిచేయుటయు, ఆతనితో నుండి యన్నె మెఱుంగనివారిని హింసించుటయు బాపము. ఆతఁడు వ్యాధిగ్రస్తుడై బాధపడునప్పుడు ఆతని కుపచారము చేయఁదలచుట నామీఁద మన్నింపునో ప్రేమనో పెంచుటకుఁ బ్రయత్నించుట యగును.”

“నేను భారత దేశమంతయుఁ బర్యవేక్షించినప్పుడు వివిధ జాతిమత రాజకీయముల వారినిజూచి మాటాడువాఁడనని పేరు పొందితిని. వారిలో వేలకొలది స్త్రీలను, వందలకొలది విద్యార్థులును గలరు. దేశవిషయములను వారితోఁ గలసి మాటాడితిని. వారు, దేశపరిస్థితులు సంపూర్ణముగా సవగాహనము చేసికొను నాసక్తిగలవారు కారని తెలిసికొంటిని. వారికట్టి యాసక్తి కలిగించుటకు మనకు శక్తిలేదు. కావలసినట్టి సద్బుద్ధి, త్యాగము, సహనము, మనోశృచ్చము, మొదలగు గుణములు గలుగుటకు సమర్థమగునవి యుపవాసము జపములనియు, మఱివేవేకి నట్టిశక్తిసామర్థ్యములు లేవనియు, ఆ గుణములు కలుగనిదే సత్యమభివృద్ధి గాంచదనియుఁ జెప్పఁగలశక్తి మనకు లేదు. అందుచే భారతదేశమందలి కోట్లకొలది ప్రజలు, సమీక యుపవాసమును జేయుదురేని సత్యాగ్రహవారమును జరుపఁగలరని యెదురుచూచుచున్నాను.”

“నేను శ్రామికుఁడనుగా నుండిన. యెడల...నేనులన్యాయముగాఁ బ్రవర్తించినప్పుడు, నేను ఏ యధికారి చెంతకైనను

బోగలను. నేను నా యజమానుని కడకేగి న్యాయము కలుగు నట్లు అడుగఁగలను. ఆతఁడు న్యాయము కలుగఁజేయక పోయినచో, న్యాయము కలుగువఱకు అన్నముతిసక, నీరుముట్టక యచటనే తిష్ఠవేయుదును. ఈ శాంతిసమరమువలన దృఢకఠిన హృదయముగూడ కలుగునని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను.”

“సత్యాగ్రహము మతలోకమునకు మాత్రము తగినదని కొందఱుందురు. నా పూర్వానుభవమందులకు వ్యతిరేకించుచున్నది. ఇతరములందును ఆ సత్యాగ్రహమును ప్రయోజనపఱచి యాత్మార్పణముచేసి, విజముపొంది, ఆభాస సత్యము నుండి సత్యమునకు మఱలింపవచ్చును. సత్యాగ్రహమందు సమస్త శక్తులుగలవు. అందుచే, అది మనజీవితమునకుఁ బ్రాణమువంటిది.”

దేశమంతయు సత్యాగ్రహమును మొక్కవోపని మహాయుధముగా గ్రహించుదుమేని మన విశ్వాసములన్నియు నొకత్రొత్తరూపము దాల్చును. మిక్కిలి మహాపవిత్రమైన వారమది; కేకలువేయుట, అల్లరిచేయుట, మొదలగు పనులవలనఁ దీర్ధానములను నెగ్గించుటకు మనము తప్పటడుగులు వేసినవారమగుదుము.”

“హర్తాల్ (పనులు మానుకొనుట) బలాత్కారముగా జరిగిన యెడల, అది సత్యాగ్రహ హర్తాల్ కాదు. ఏ విషయమందైనను సత్యాగ్రహికి పవిత్ర సంకల్పము కార్యరూపముగా నుండవలెను.”

అనాదినీండి యనుసూత్రముగా నాచరింపఁ బడుచు పచ్చుచుండిన సత్యాగ్రహము ప్రాచీన కాలమందు ప్రహ్లాదుఁడు,

ఏనుక్రీస్తు, సోక్రటీసు, భక్తగోపన్న మొదలగు మహనీయుల
 ఘూలమునఁ బ్రకాశించి కొన్ని శతాబ్దములుగా వర్ధిల్లుచు;
 ప్రస్తుతము, గాంధీమహాత్ముని దయార్ద్ర జీవితములో బరా
 కావ్తను బడయుచున్నది. స్వరాజ్యము కొఱకు, ప్రభుత్వముతో
 జరుపుచున్న సత్యాగ్రహ యుద్ధము ప్రాగభింపఁ బడినది
 మొదలు వివిధ ధర్మములకు ఆసర్వమై పవిత్రమై మహాత్మునిచే
 సమాచరింపఁ బడుచున్నది. ప్రజలను మారణహోమము
 గావించునట్టి తుపాకులు, ఫిరంగులు మొదలగుగాఁగల యుద్ధ
 సాధనములకంటెఁ బ్రజల యాత్మజ్ఞానమును, ఆత్మశక్తిని విజృం
 భింపఁజేయు సత్యాగ్రహము మహా పవిత్ర యుద్ధ సాధనమన
 చెప్పట యత్యుక్తికాదు. నాగపూరు జండా యుద్ధమందును
 అకాళీల మత స్వాతంత్ర్య యుద్ధమందును, ఫ్రాన్సు దేశీయులు
 రాణువ బలముచే జర్మనుల 'రూర్' ప్రదేశమునకై పెనఁగు
 లాడునప్పుడును, పన్నుల నీయకుండ జరిపిన బార్డోలీ సత్యా
 గ్రహమందును, పేదప్రజలయందు వెల్లివిరిసి; శక్తి యేది?
 ఆత్మశక్తి సంపన్నమగు సత్యాగ్రహము కాదా? మఱియు,
 సత్యాగ్రహము పేదల మనస్సును బల్లవింపఁజేసి లోకమందు
 సమరస సన్మార్గమును స్థాపించుటకు సామర్థ్యముగల యొక
 మతముగా నేర్పడుట సత్యాగ్రహ సత్యము. ప్రస్తుత కాలమందు
 సత్యాగ్రహమునకు ఏడుగడగా నవతరించిన గాంధీమహాత్ముఁడు
 జగదారాధ్యుడై చిరకారము వర్ధిల్లుగాక! లోకమందు సత్యా
 గ్రహము శాశ్వతమై సందిపించుగాక !!!

మ త జీ వి త ము

సత్యాగ్రహము మానవుని యందు నుద్దీపించు శక్తితోఁ గూడి యున్నట్లు. దైవశక్తిని గూడ నుద్దీపింపఁ జేసిన యెడల మానవుఁడు దైవ సంబంధముగలిగి జీవించు జీవితము మత జీవిత మగును. మత శబ్దమున కనేనార్థములు గలవు. ఇటమనము ప్రస్తుతార్థమునే గైకొందము.

మ త ము

మతమన సభిప్రాయము. మానవుఁడు, తాను 'సత్' అను పదార్థముతోఁ గలిసి యుండు సంబంధమును దెలిసికొనుట యను సభిప్రాయము గలిగియుండుటయే మతమని స్పష్టమగుచున్నది. మానవుఁడు 'సత్' పదార్థ జ్ఞాన సంబంధము తెలిసికొనక, యితర విషయములనుగూర్చి యాలోచించునట్టి యభిప్రాయములను మతమని స్పష్టీకరించి యెవరును జెప్పట లేదు. మానవుఁడు 'సత్' అను పదార్థముతోఁ గల సంబంధమును గ్రహించిన యభిప్రాయమును, ఎట్టి యాక్షేపములు లేకుండగనే మతమని స్పష్టీకరించుట కెల్లరు సమ్మతించుచుండిరి. అసంగా మానవుఁడు శాశ్వతముగా నొక యభిప్రాయము కలిగియుండుట మతమని బోధపడుచున్నది. మానవ

జన్మమునకు దైవ సంబంధము. గలిగించుటకై యనాదిగా నేర్పడిన యభిప్రాయము మతమని రూఢీకెక్కినది.

మతము, బాగుగాఁ జేయఁబడినదను ధాత్వార్థముగలది మానవునకై బాగుగాఁ జేయఁబడినట్టి ధర్మమును స్పష్టముగాఁ బ్రకాశింపఁ జేయుట మానవునివిధి. మానవుఁ డెప్పటికైనను మతజీవితము పడసియే తీరవలెను. అట్టిమత జీవితము లేనివాఁడు జన్మమెత్తని వాఁడగును.

యథార్థ మానవుఁడు

మానవుఁడెందులకు జన్మించెను? జన్మ లక్ష్యమేమి? మానవుఁడు జన్మించుట - జీవించుట - మరణించుటయననేమి? మఱిల జన్మించుటయెట్లు? ఈ జనన జీవన మరణములే మానవుని జన్మమునకు లక్ష్యమా? కాదు; కాదు. మానవుఁ డెవఁడు? కర్మమా? ధర్మమా? మనస్సా? కరణమా? దేహమా? కాదు; కాదు. కాఁగా మానవుఁ డెవఁడు?

తే॥ అత్మునకు రెండు రూపంబులనఘః కలవు,

విషయ సంగతి నొక్కటి వీక్షిస్తరిల్లు

దదువభోగంబులేక మధ్యస్థభావ

మొందియొక్కఁడు వెలుగుచు నుండుఁజూవె."

భారత .... కాం .... పంథమాశ్వాసము.

యథార్థ మానవుఁడు జ్ఞానములేని జడపదార్థము కాదు.

కం॥ తనునెఱిగిన నవ్యక్తము

చనవునఁ బోఁదాత్మఁ డజరశాశ్వత విగతాం

జనవిమలాచ్యుత వదముం

గని యక్షరుఁడగు నిజప్రకాశ స్థిరతన్.

భారత ....కాం ....షష్ఠాశ్వాసము.

తనను దానెఱిగిన యెడలఁ దనసత్వస్థితిని గాంచగలఁడు

మానవుఁడొక విషయమును బరిశోధింపఁ బ్రయత్నించు నప్పుడతని కెన్నియో సందేహములు పొడమును. అయినను, ఆతఁడట్లే విడువక యెడతెగని పరిశోధనలు కావించుచు, ఆలోచించుచు, విజ్ఞుల సలహాలను బడయచుండిన యెడలఁ గ్రమ గ్రమముగా నాతఁడా పరిశోధనయం దాటితేటిసవాఁడు కాగలఁడు. మానవుఁడు మొదట, అజ్ఞానము కలవాఁడుగానుండి లోకానుభవ జ్ఞానపరిపాకమువలన జ్ఞానియగును. మానవునియందు జ్ఞానము ప్రకాశించినను, ప్రారంభమున నాతఁడు అజ్ఞానముచేనావరింపఁబడియుండును. అందుచే, తొలుత మానవునియందు అజ్ఞానము కలదనియు, నది క్రమక్రమముగా నశించి జ్ఞానము కలుగుననియు మనము గ్రహింపనగును. మానవుఁ డేవిషయమై పరిశోధనలు చేయుచుండునో ఆ విషయమునకు సంబంధించిన అజ్ఞానముతోలఁగి జ్ఞానము కలుగును. ఈ చిన్న యుదాహరణతో చిన్న కాంతి సహాయమున పెద్ద కాంతిని జూడఁగలమను నిశ్చయము కలుగుచున్నది. మానవుఁడు సృష్టి, జీవుఁడు దేవుఁడు-అను నీ మూఁడువిషయములను శోధించి సాధించెనేని యాతని యజ్ఞానము సంపూర్ణముగా

వైదొలగి చనును. అజ్ఞానము సేసింది పరిపూర్ణ జ్ఞానము కలవాడే యథార్థ మానవుడు. అట్టి పరిపూర్ణ జ్ఞానమును సంపాదించుటకు బ్రహ్మాన్నించుటయే మానవజన్మ మందలి లక్ష్యము.

ఆదిమూల పదార్థములు

జ్ఞానులు సహితము మొదట అజ్ఞానులై యుందురు. వారు తమ యజ్ఞానమును బోగొట్టుకొని జ్ఞానులైరి. ఆ జ్ఞానులు, అజ్ఞానుల కుపదేశించి జ్ఞానులనుగా జేయుదురు. అనగా జ్ఞానులు సహితము మొదట అజ్ఞానులుగా నుండి, యొకరిచే దమ యజ్ఞానమును బోగొట్టుకొనినవా రైరిని తలచవలెను. అట్లే, జ్ఞానము పొందినవారు, జ్ఞానము పొందని వారికి జ్ఞానమును కల్పించుచుందురు. అంది వెళ్ల, అజ్ఞానులు జ్ఞానులు కాగలుగుదురు. ఇది లోక సహజము. అట్లే, ఆలోచించి ఆలోచించి పరిశోధించుకొనుచు పోవుచుండినయెడల అజ్ఞానమే తేని పరిపూర్ణజ్ఞానముగల యాదిమూలపదార్థ మొకటి కలదని స్పష్టమగుచున్నది. ఆ జ్ఞానపదార్థమునకు సహజముగా నజ్ఞాన మావరించియుండును. దానికి కాలము స్థలము మొదలగు కట్టుబాటులు లేవు. కట్టుబాటు లేనప్పు డది యెల్లెడల నిండి యుండునని గ్రహింపఁదగును. ఎట్టి కట్టుబాటు లేకుండగ నంతట నిండియుండు తత్త్వ మెచ్చట పుట్టును? ఎచ్చట సేపించును? అనగా, ఆ తత్త్వ పదార్థము జనన మరణాది దుర్గుణములు లేనిదియై యెప్పటికి నుండునది యగును. ఎట్టి మాన్యులు లేని యంతటను నిండియుండిన యొక పదార్థముగు మన పూర్వులు సతే అను గొప్ప పేరు పెట్టిరి. సత్తను పదమునకే యెప్పటికి

నుండునదని యర్థము. అనఁగా శాశ్వత పదార్థమని యర్థము. ఆ సత్తను మహాపదార్థమునకు మాయను గల్పించుటవలన చిత్ - ఆనంద మమనవి నిరవధికముగా నుండును. అందుచే, సత్ అను మహాపదార్థమును గ్రహించునప్పు డా పదార్థము మీద చిత్తు ఆనందమును వేటుగాని విధముగా నుండవలెను. సత్ - చిత్ - ఆనంద రూపములతోఁ బ్రకాశించు మహాపదార్థము పైన జెప్పిన విధముగా నెల్లయెడల నిండియుండిన దైవ పదార్థమగును. అది లేని స్థలములేదు. సమస్తము ఆతని మయము.

దైవమానవ సంబంధము

అట్లు సర్వవ్యాప్తమగు సత్తను పదార్థముతో సంబంధము లేకుండఁగ లోక మెట్లుండఁగలదు? మానవుఁ డెట్లు పుట్టి బ్రదుకఁ గలఁడు? సృష్టి స్థితిగతులనుగూర్చి సత్యమా అసత్యమా యని చర్చించుట యిచట యనావశ్యకము. సృష్టికి జీవునకు సత్తునకుఁ గల సంబంధ మేనాఁటికిని నాశము లేనిది. ఆ సంబంధము తెలిసికొని మానవుఁడు జీవించుచున్నాఁడా లేదా? అనున దొక్కటే యిచటఁ దెలిసికొనఁదగినది. మానవుఁ డొకొకప్పుడు దానిని దెలిసికొని జీవించుచుండును. ఒకొకప్పుడు దానిని దెలిసికొనక జీవించుచుండును. సంబంధమును దెలిసికొనుట, తెలియకపోవుటయను రెండు తత్త్వములు మానవునియందుఁ గలవు. మానవుఁ డెప్పు డా సంబంధమును దెలిసికొనును? ఎప్పుడు తెలిసికొనఁడు? మానవజన్మము కలుగుటకు దైవస్థితికి సంబంధము కలదని యీ గ్రంథమందుఁ బలుతావులఁ జెప్పఁబడి యుండెను. మానవుని జ్ఞానము ప్రకాశము స్వచ్ఛత కలుగునప్పుడు, ఆతఁడు కామక్రోధములకు

వశుడుగాక, ఆ దుర్గుణములు తన దరిజేరనీయక తనను సంరక్షించు సత్తను పదార్థమును నెఱుంగక జీవించుచుండును. ఆ ప్రకాశ స్వచ్ఛతకు విద్య, ఆత్మ పరమాత్మ జీవుడు మొదలగు పలు పేరులతో లోకమందు వ్యవహరింపబడుచుండెను. ఆ ప్రకాశము స్వచ్ఛతనుండి విడుదల పొందుటకు నేర్చుట ఎఱుగుట, వినుట, కనుట, గ్రహించుట, వాగ్రూపముగా, ఇతర సహజజ్ఞాన విషయములను వాగ్రూపముగాను బ్రయత్నపూర్వకముగాఁ బడసి మానవుడు జీవించు చుండిన యెడల, అతడు తనను వదలి యేనాటికి నాశములేని సత్తు యొక్క సంబంధమును గ్రహింపఁగలఁడు. 'ఈ తత్త్వ మారసి జీవించువాడే జన్మ పరంపర లేనివాఁ డగును.

కం॥ అటుగాక కర్మగతిలం

పటుడ నగుదునేని నల్ప ఫల భాగితమై

నట యిట దిబ్బగుచు మోక్షని

కట వృత్తికి బాహిరుండఁ గానె కుమారా :

మహాభారతము - శాంతిపర్వ - వ్రథమా - 59.

మ త జీ వి త మే ది ?

సత్తను సత్పదార్థ మెఱిగి జీవించుట యనఁగా ప్రాణి సంబంధము గలిగి జీవించుట యని యర్థము. ఆహా! సత్తను పదార్థము కలదనుట యథార్థము. సర్వవ్యాప్తమైన సత్పదార్థము తెలిసికొనినవాడే ప్రాణి కెట్టి సమయమందైనను మనస్సుతోఁ గీడు తలఁచునా? అట్లు తలఁచిన యెడల కెట్టి తావున సత్తునకుఁ దనకుఁ గల సంబంధమును వఱచుట యగును.

అందువలన నాతఁడు అజ్ఞానుఁడు కాఁగలఁడు. అట్టి యజ్ఞానుఁ డెట్టి సావకృత్యములైనను జేయఁగలఁడు. అందుచే నట్టి యజ్ఞా నుఁడు మానవత్వమునుండి పతనమగును. సత్పదార్థ సంబంధ మానవుఁడు జీవించు చుండెనా లేదా యనుట కాతఁడు హింస చేయకుండుట సనుసరించియుండును. సత్తు పదార్థ సంబంధ మును దెలిసికొనుట యనగా అహింసాధర్మము గలిగియుండుట తప్ప నింకేమి కలదు? అందుచే సత్పదార్థ సంబంధముతో మత జీవితముగలవాఁడు జీవరాశికి మేలుచేయుటవలన బ్రాహ్మణుఁ డగును.

లోకమంగు జీవిత పద్ధతులను రెండు పద్ధతులుగా విభ జింపవచ్చును.

ఒకటి:— అహింసా ధర్మ జీవితము;

రెండు:— హింసా జీవితము;

జీవిత పద్ధతులు రెండు విధములు

మొదటిది మతజీవితము, రెండవది వ్యర్థజీవితము. మత జీవిత మనునది అహింసా ధర్మజీవితము కాని వేఱు జీవితము కాదు. అహింసా ధర్మమందు సమ స్థ ధర్మములు గలవు. అందుచే 'అహింసా పరమోధర్మః' అని అహింసా ధర్మము బహుముఖములుగాఁ బ్రకాశింపఁబడుచుండెను. హింసా జీవిత మనిన సత్తు అను పదార్థముతోఁ గల సంబంధమును దెలిసి కొనఁజూపఁ ప్రాకృత జీవితముతో జీవించుట యగును. అందుచే హింసాధర్మమగు జీవితము మానవునకుఁ దగినది కాదు.

హింసాధర్మమునుండి మానవ సంఘమును గాపాడుటకు మత జీవితము తగినదని పెద్దలు ప్రబోధించుచునే యుండిరి.

అ హింస యే మతము

లోకమందు జన్మించిన జ్ఞానులందఱు జీవరాశిని. దమ పత్ర భావించి జీవించు మత జీవితమునే ప్రబోధించుచుండిరి. తన ప్రాణ మట్లు ఇతర ప్రాణులను భావింపరాద'ని యే మత మైనను బోధించుచుండెనా? లేదే! ఏ మతమునైనను గ్రహించి పరిశోధించినను మత పరమాశయము 'అహింసా పరమోధర్మః' అనుటయే పరాయణమని వాఙ్మోక్షమున్నది. సర్వమతములు అహింసాధర్మమునే ప్రబోధించుచున్నవి. ఈ ధర్మమును గ్రహింపని మతము మతము కాదు. అట్టి మతమును మతమను పేరుగఁ గూడఁ బిలువరాదు. సృష్టియందలి సర్వమతములు ఏక ముఖముగా అహింసాధర్మమును సమర్థించు చుండుట మిక్కిలి కొని యాడఁదగును. పేరులను బట్టి మతములు భేదించుచున్నను అహింసాధర్మమందు సర్వమతములొక్కటి యగుట, యాశయ లక్ష్యము సృష్టి ధర్మమగును. ఈ లక్ష్యము గ్రహించునప్పుడు పలు మతముల యునికియే యనావశ్యక మని తోచకపోగు. అందుచే సర్వమతములు అహింసా ధర్మమను నొకే మతమని బోధపడుచుండెను.

మత యుద్ధములు

ఈ యొక్క విషయము గ్రహించి మఱియు లో పూజ లెందుకుఁ బయలుదేరినవని కొందఱు ప్రశ్నింపవచ్చును. ఈ

హింసాపూర్వ కఘాతుక కర్మమును మతముల పేరిటఁ బూజా సమయములందుఁ గావింపఁబడుటఁ బ్రజల యజ్ఞానమే కారణ మగును కాని యే మతము మీఁదను నిందలు మోపరాదు. మతమును సత్తను నిత్య సత్య పదార్థముగా గ్రహించి జీవించుట యనియు, ఆ జీవితము అహింసా ధర్మ జీవితమనియుఁ బైనఁ జెప్పఁబడి యుండుటను జూడుఁడు. అహింస యనఁగా విరోధము, ద్వేషము, అసహనము మొదలగువానిని దరిఁ జేర నీయనిది. అట్టియెడ విరోధమేది? యుద్ధమేది? పవిత్రమేది?

సత్తునకు ఆత్మకుఁ గల సంబంధము తెలియనేరని కొందఱు మతమను పేరుతోఁ బెద్దపెద్ద గ్రంథములనుండి ద్వేషము కోపము మొదలగు 'అసత్' పదార్థములను సర్థములుగా గ్రహించి 'నీ దైవము, నాదైవము'ని గొప్పగొప్ప మాటలతో వాదించుచు నుండును. అట్టివాని మేమే మతతత్వజ్ఞులమని విజ్ఞు వీగుచు ససూయాద్వేషరాగములతో సజ్జాన తత్త్వమునకు గుఱియై 'ప్రేమ - దయ - సత్' పదార్థములను గ్రహింపఁ జాలకుండుిరి. అట్టివాని అసూయాద్వేషరాగాదిక దుర్గుణములనే గ్రహింపఁ గలుగుచుండుిరి. అట్టివారిని అజ్ఞానజీవితముగలవారని చెప్పట తప్పుకాదు.

మతము మత మని మత దురభిమానగ్రస్తులై మత వేషములను దాల్చినంత మాత్రమున మత జీవితములు గల వారు కాఁజాలరు. సత్ పదార్థ మెఱిగి, అది సర్వవ్యాపక పదార్థమని గ్రహించి, యే ప్రాణికిఁ గీడు మనస్సు సంపాద్యఁ దలఁ పని వాఁగే మత జీవితము గలవారిని యొకటికిఁ బలుపర్యాయములు నొక్కి చెప్పుదును. 'సత్' ధర్మ మాచరించువాని దేశమునకుఁ దగినట్టియు, ప్రజలు జీవించ

దగినట్టియు భగవంతుడని చెప్పబడునది యెల్లెడల నింజియుంజిన ప్రేమ పదార్థమే యనియు, తత్పదార్థమును బడయుటకు అహింసా ధర్మమును మహాధర్మమే ముఖ్యమనియుఁ దేలు తెల్ల మగును.

స మ ర స ము

శైవము, వైష్ణవము, బౌద్ధము, క్రైస్తవము, మహమ్మదీయము మొదలగు సమస్త మతములుగా వివిధనామములతోఁ జెల్లుచుండినను, ఆ మతములన్నియు సహింసను ప్రధాన ధర్మముగానొప్పుకొనుట గాననగును. శంకరుఁడు, విష్ణువు, బుద్ధుఁడు, ఏనుకీస్తు మహమ్మదు మొదలగు మహాజ్ఞానులు తమ తమ మత సంఘములవారికే గొప్పవారనియుఁ బూజ్యునియుఁ దలఁచుట యవివేకము. ఆ మహాజ్ఞానులందఱును ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన సంపత్తికిఁ దగినట్లు భగవంతుని నొక్కనిని మనకుఁ జూపెట్టి యుండిరి.

భగవంతుఁ డొక్కఁడే యనియు, నాతని దరిజేగుటకు జ్ఞానమార్గ మొక్కటే యనియు, ఆ జ్ఞానమును మహాజ్ఞానము, లేక యాధ్యాత్మిక జ్ఞానమనియుఁ దఱచి చూచిన బోధనఁడగుదు.

సత్యపదార్థమీ విధముగా లోకమందు వివిధ మతములుగా నెందులకు వేర్పడినవని ప్రశ్నించువాగు కలగు. 'నీకు' అను పదార్థము వివిధ నామములతో లోకమందు వ్యవహరింపబడుచుండెను. అట్లే; అహింసా ధర్మమును మత

విజ్ఞానము వివిధ నామములతో వ్యవహరింపబడుచు వచ్చుచుండెను. పేరులు పెక్కులైనను వస్తువొక్కటియకదా! వస్తుగౌరవమెఱుంగక పరింపరగావచ్చు ఆచారవ్యవహారములచేతనో, కొన్ని కొన్ని సంఘములవలననో వేఱు కారణములవలననో యీ మతము-ఈ మతమని చెప్పుభేదబుద్ధితో వ్యవహరించువారు మతజీవితములు గలవారుకారు. ఏ మతమందెవరుండినను, జీవకారుణ్యబుద్ధిగ వారై యుండుటయే మతవిశిష్టతకు మేలుబంతియగును. 'ఆత్మనత్సర్వభూతానాం' అను పరమాశయ సంపన్నబుద్ధి నలవలచుకొనలేక, కొన్ని ప్రత్యేక చిహ్నములతో నేను ఈ మతమువాడను, ఆ మతమువాడను' అని చెప్పుకొనుట మతజ్ఞానము కలిగి చెప్పుటగాదు. 'ఈ మతము-ఆ మతము'నని చెప్పబడు మతములన్నియు 'గణితబోధిని'వంటి మతములేయగును. గణితమందు భగవంతుని గుణించు మతమొక్కటే కలదు. అదియే దయాగుణము. ఆ దయాగుణములవలచుకొనక వివిధ పూజాపురస్కారాదికములు చేసినంత మాత్రమున లాభమేమి యొఱగఁబడును? అట్టిచేష్టలు మతసంబంధమగునా?

మతజీవితమనునది సులభసాధ్యముకాదు. మానవుడు పలువిధములుగా జీవితమను మహాసముద్రమును నీడులాడి యీడులాడి సత్తనుసత్పదార్థజ్ఞానమును బడసి యీ జ్ఞాననావచే దిగత¹ సంబంధించుచుండిన మతమను తీరముచేరుట యెంతకుసాధ్యమోయని వేఱుగా చెప్పబనిలేదు.

పై పము

మానవుడు, తనయందు బ్రకాశించు నేకత్వమును భావింపఁగా జీవితాశయముతో² నుండవలయును. మానవత్వ

దేవత్యములు తనయెడఁ గలవు. ఈ ద్వైవిధ్యమునుండి పుట్టిన మానవుఁడు దైవసాన్నిధ్యము సంపాదించుటకై బ్రయత్నింప వలయును. అట్టి ప్రయత్నము చేయునట్టి జ్ఞానిక భగవత్సహాయ మెప్పటికప్పుడు కాచుకొని యుండును. అనంతర మా దైవసహాయముచేఁ దరించుసాధన నెట్టియీతంతము లేకయే పడయవచ్చును. ఇందులకు తపస్సు-క్రియా-యోగము మొదలగు మార్గములు గ్రంథములందుఁ జెప్పఁబడి యుండెను. వాని నిట వివరించుట గ్రంథము పెరుఁగుట యిగును.

ని య మ ము ఐ

జీవితమును సంయమము గావించుకొని సదాచార గుణమలవఱచుకొని, తదాచారములను ఆచరింపఁగలగు ఫలించు నట్లు ప్రయత్నించు మానవుఁడు మతజీవితముపడయఁగలవాఁ డగును. ప్రపథమముగా మానవుఁ డసత్యమునకు లొంగక, సత్యము నలవఱచుకొని యభ్యసించువాఁడు నుండవలెను. సత్రవర్తనగలిగి యుండవలెను; మూఁడవది యబద్ధమోడ కుండ నుండవలెను. నాలుగవది జీవరాసులను దసవలె జూచు కొనవలెను. ఐదవది తాఁజేసిన తప్పును దెలిసికొని పశ్చాత్తాప పడవలెను.

చేసిన తప్పును దెలిసికొని పశ్చాత్తాపపడుట మత జీవితమునకు ముఖ్యాశయమని పెద్దల యభిప్రాయము. మానవుఁడు తప్పుచేయుట సహజము. తాఁజేసిన తప్పును తెలిసికొని పశ్చాత్తాపపడుట మహాత్ముల లక్షణమని విషయ జ్ఞులందును. అట్లు, తనతప్పును తెలిసికొనఁజాలనివాఁడు, దేవునిని దూరుఁడై, గుణరహితుఁడై లోకమునఁ జెడ్డవాఁడుగును. మాన

వుండు తప్పులను దెలిసికొని పశ్చాత్తాపపడుటవలన నితరుల కాదర్శప్రాయుండు కాగలడు.

మతము పరమపవిత్రమైనదైనను, మతము జ్ఞానులకు మూత్రమే తగినదినియు, నితరులకా మతముతోఁ బనిలేకపోయినను నష్టములేదని కొందఱు భావించుదురు. ఇది మిక్కిలి తప్పు. మతము కొందఱ కావశ్యమై మఱికొందఱి కనావశ్యకనుగునని తలంచుట యజ్ఞానము. మతము మానవుని లోకజీవితముతోఁబాటు అభివృద్ధి యగుచుండును. లోకము - లోకమందు - లోకముతోఁగూడి యాత్రచేయునట్టి జీవితము సర్వోపగత్యుండగు భగవంతునకు వేతైయుండునా? భగవంతున కెట్టివృత్తియు నెట్టిప్రయోగములేదా? 'అంతయు నాచేత' అను సహంకృతి చూపక 'అంతయు భగవదధీనము'ని భగవంతుని సనుసరించువారికి లోకజీవితము-మతజీవితమును భేదమెట్లు గలుగును? మహాజ్ఞానులగు ఆదర్శపురుషుల జీవితము మతజీవితము గలది యగును.

మతజీవితము గలవాఁడు సన్యాసిగా నుండవలెనను నియమములేదా. ఆశ్రమజీవితము చేయుచున్నను, ఏవేషముగలిగియున్నను, ఏ పరిస్థితియందున్నను మతజీవితము గలిగియుండుట కంతరాముము కలుగదు. ప్రేమ, నయ, నీతి మొదలగు సద్గుణములుండవలెను. మతజీవితముగలవాని యాదర్శములను ఉదాహరణతో సంగ్రహించి చెప్పుట యుక్తమని భావించి కొన్నిటి నిట దెల్పుచుంటిని.

మతజీవితము గలవాఁడు "లోకమిహలోకే న స్థితి జీవంపవతే"నని తన జీవితమును నిశ్చయించుకొని యాదిర్చుముగల

వాడై నడుచుకొనును; తన యాదర్శమునకై యితరులను బీజీపఁడు; ఇతరులస్వాతంత్ర్యమును అరికట్టఁడు; ఇతరులను మోస గించుటకై కల్లలాడఁడు; ఏ కారణముచేతనుగూడ నితరులకుఁ గీడొనరింపఁడు; ఇతరుల కష్టములను బాపుటకై ప్రేమతోఁ దాను గష్టములను సహించి యనుభవించును. ఇతరుల మోస మెఱిగి హితోపదేశము చేయును; తాజేసిన తప్పునకై పరి తపించి, పరితపించి యింకముందెన్నఁడు తానట్టిపని చేయనని త్రికరణశుద్ధితోఁ బ్రతిజ్ఞగావించి పరమేశ్వరుని భ్యానించుచుఁ గటాక్షింపుమని వేడుకొనును; ఇతరుల తప్పులను మన్నించి కంటికిఁ జూపువోలె వారినఁ గాపాడును. పరికాంతలను తల్లినలె భావించును; అయ్యయో యని తప్పుదాఁగిత్రోక్కు లోకమును గూర్చి పరితపించును. లోకజీవయాత్ర చేయుచుఁ దనకని జీవిం పక యితరుల సేవకై జీవించును. తన కర్తవ్యవిధిని నిర్వ హింపుచు అనాగత్తయోగముతో నుండును. ఎవరికి నెప్పుడు దేనికిని వెఱవఁడు; భగవంతున కొక్కనికే భయపడును; ఏ విషయమైన నెవరినైనను భగవంతుని యాజ్ఞగా భావించి సేవలుసల్పును. సూక్ష్మముగాఁ జెప్పవలయుననిన నాతఁడు అంత రాత్మ ప్రేరితుఁడై కర్తవ్యధర్మపరాయణుడై జీవయాత్ర సల్పుచుండునని తెలఁపనగును.

వేషముదాల్చుట, దేవలమునకుఁ బోవుట పూజలు గావించుట మాత్రము మతముకాదు; మతజీవితమునుగానూ, దైనిందిము వీని నొక ప్రొద్దుమాత్రము కొఱత లేకుండగఁ జేసి మిగిలిన ప్రొద్దంతయు నబద్ధములాడుట యందును, ఇతరుల ధనమును కైంకర్యము చేయుట యందును, ఇంకను ఇట్టి పాప ములు చేయుట యందును గను గలిగియుండుట మతజీవిత మెట్లు

గును? ఇట్టి చెట్టలనుండి పట్టుదల గలిగి తొలగి జీవించుటయే మత జీవితమగు ననుట తథ్యము.

సత్ - మార్గము

‘సత్’ అను సత్పదార్థము నెఱిగియు మతము లోక మందు వివిధ నామములతో విలసిల్లు చున్నది. ఈ పేళ్లు భేదిం చుటవలన మానవులు భేదించి యజ్ఞానులై యుద్ధమునకుఁ గాలుదువ్వుచుండిరి. ఇట్టి పాటులు కలుగకుండ నామరూప భేదములను సశింపఁజేసిన వస్త్రైక్యము తెలుప సమర్థమగు నొక పేరు గలిగి యుండుటవలన మానవులకుఁ బరస్పర ప్రేమ యభి వృద్ధి గాంచఁగలకు. సత్తుతో సంబంధము గలిగియుండుటయే సత్ మార్గము అని మన దేశమునకు మన ప్రాచీనులు బోధించి యుండిరి. సత్ మార్గము అరు రెండు పదములు కలియఁగా సన్మార్గమను పదము సిద్ధించును. ‘సత్’తో సంబంధము కలిగి యుండుటనుసన్మార్గము అని వస్త్రైక్యరూపముగల నామముతోఁ బిలుచు గొనుచుండిన యెడలఁ బ్రపంచమందు మతయుద్ధము లంతరించి పోఁగలవు.

సన్మార్గమను పదము నేడు క్రొత్తగాఁ గనిపెట్టఁబడినది కాదు. అది వాఙ్మయము పుట్టిన నాటినుండియుఁ గలదు. ఆ సన్మార్గమునే తపస్సంపన్నులు దైవముగా భావించి యారాధించి తరించినట్లు మన పురాణములు తెలుపుచున్నవి.

సత్తుతో ఆగ్రహించి నిలుచు మతజీవితము, మానవ జీవితమందుఁ బడయఁ దగిన పరిపూర్ణజీవితము గలది యనుట వలన, నేను ఆశర్మముగా గ్రహించిన మానవ జీవితమునకు ఉదాహరణగాఁ బరితార్థము పరమ పూజ్యమునైన మహాత్మా

గాంధీ జీవితమందు మతజీవితము మిళితమై యొప్పుచుండిన యాదర్శ విధానముమీఁద మన బుద్ధిని బోనిచ్చుట మన విద్యుక్త ధర్మము.

గాంధీమహాత్ముడు - మతము

మహాత్మాగాంధీ పుట్టిన మతము గుజరాతీ వైష్ణవము. గుజరాతీ వైష్ణవ మతము అత్యంత నియమస్థులగుదని మిక్కిలి వినికిడి. తల్లిదండ్రు లేమతముగలవారగునని బిడ్డలు గూడ నా మతముగల వారగుట సహజము. కొందఱు అమరణము తల్లిదండ్రుల మతమందే యుండును. కొందఱు తమ బుద్ధికొలది మంచి మతమని భావించిన యన్యమతము స్వీకరించు చుండును. తెలివిలేక పరిపరాగత మతాచారము లనుష్ఠించుటను విడనాడి తన మత మసత్యమని పెరి మతములు స్వీకరించుటయు బొగడదగిన మాటగాదు. ఒకడు తాను బుట్టిన మతమందే యుండును నేర్చుట - విసుట - తలచుట మొదలగునవి సులభములగుట వలన నా మతమే యన్ని మతములుగా నుండుటను గాంచును.

వైష్ణవ మతమందలి గొప్పతనముచే నొకఁడా మతమందు బుట్టినమాత్రాన నాతఁడు వైష్ణవుడు కాఁడు. ఆతఁడెల్లయెడల వ్యాపించియుండిన సత్తు అను విష్ణువుతో సంబంధము కలిగి, యా పదార్థము నంతటను నిండియుండినదని తలచి, ధ్యానించు నట్టివాడగునేని, ఆతఁడు సత్యమైన వైష్ణవుడు కాఁగలడు. లేనియెడల నాతఁడు పేరుకు మాత్రమే వైష్ణవుడగును. 'సత్తు' అను పదార్థమును విష్ణుని వైష్ణవులు సేవించుచుండునట్లే యితర మతములవారు నొక్కొక్క పేరుతో

దేవుని సేవించుచుండును. నామరూపములేని పదార్థము (దేవుని) నేపేరునఁ బిలిచిననేమి? ఏ రూపమున ధ్యానించిననేమి? ఏ నామము కలిగిననేమి? ఏ రూపమెత్తిననేమి? మహాత్మా గాంధీ తాను జన్మించిన వైష్ణవ మతమును సర్వమతములలోఁ గాంచునట్టి ప్రసిద్ధి తన లోకానుభవముమీఁదఁ బడయఁ గలిగెను. అట్టి మతసహనము కలుగుటకు మహాత్ముని తల్లిదండ్రుల సంస్కృతి, గాంధీ మహాత్ముని బాల్యజీవితము - తఱువాతి లోకానుభవ జీవితమందలి త్యాగము, పరిపూర్ణజ్ఞానము, సత్యము మొదలగు విశ్రమక్రమముగా మహాత్మునకు సహాయ పడెను.

గాంధీ మహాత్ముని తల్లిదండ్రులు దై నభక్తి ప్రపూర్ణులు. వారలు తమ వైష్ణవమునకు విరుద్ధముగాఁ జీకటి కోణమునఁ బెట్టి తాళమువైచి యీ తావునుండి మఱియొక తావును జూడకుండ నుండలేదు. వారికి సమస్త మతములందును సమత్వము కలను.

“మా తల్లిదండ్రులు రామాలయమునకును శివాలయము నకును వెళ్ళుచుండువారు. మమ్ములను తమతో తీసికొనిపోయెడి వారు; లేక మమ్ము పంపుచుండెడివారు. శై నధర్మాచార్యులు తఱచు మా నాయనగారి కడకు వచ్చుచుండువారు. మేము శై నులము కాకున్నను, నిషిద్ధమైనను, వారు మాయింట భుజించుచుండువారు. వారు మాతండ్రితో ధర్మచర్చయు, వ్యవహార చర్చయుఁగూడ చేయుచుండువాగు.

ఇంతేకాక. మాతండ్రికి మహాన్మదీయులలోను, పారసీకులలోను మిత్రులు కలను. వారు తమ తమ మతములఁగూర్చి

తఱచు మాటలాడుచుండువాడు. మాతండ్రియే గౌరవము తోడను శ్రద్ధతోడను ఆలకించుచుండువాడు. నేను వారికి 'నర్సు'గా ఉండుటచే తఱచు వారి సంభాషణము విసవీలయ్యెడిది. ఈ విషయములన్నియు కలిసి అన్ని సంప్రదాయములందును సమత్వమును కలిగించుటకు సాయపడెను."

(తెలుగు-ఆత్మకథ).

"గాంధీ కుటుంబమువారు వైష్ణవ మతమును మాత్రమే యాచరించెడువారు కాదు. వారు శైవ మతమును కూడ నాచరించెడివారు. వారు విష్ణ్వలయములకును బోయెడివారు. ఆ కుటుంబమువారు శ్రావణ మాసమంతయు ప్రదోషవ్రతము ననుష్ఠించుచుండెడివారు. నేనును అట్లే చేయనిచ్చియుండుకొనితిని.

అని గాంధీ మహాత్ముడు తన యాత్మకథయందు మత సమత్వమును తెలియఁజెప్పటను గమనింపుడు ఈ మాటచే గాంధీ మహాత్ముని జీవితము మతవాదములకుఁ బ్రవేశింపలేదనియు, సమత్వము గలిగియుండెననియు బోధపడుచున్నది.

గాంధీ మహాత్ముడు వైష్ణవ మతమును జన్మించిన వాఁడైనను, మతాభిమానముగలవారి కిడుచున నోమాల పంటయై పుట్టినను, మహాత్ముని బాల్యజీవిత మొకానొకప్పుడు కొలదిగా నన్యమతమున కాకర్షింపఁబడినది. ఆ లేగ్రాముము సత్తు అను పదార్థము నెఱుగనేరనిదై, తనదిగ్రాము మతమునకుఁ బేరునకు మాత్రము మహాత్ముడు ఉపయోగించిన బాల్యమును. అయినను మహాత్ముని మొదటి మతాభిప్రేయము మహాత్ముని నితర మతమునందుఁ బ్రవేశింపనీయలేదు. గాంధీ మహాత్ముని

తఱువాతి జీవితమునకు బాల్యమందలి యబద్ధమునకు భయపడిన గొప్పతనమే సహాయపడెను. మితవాగ్మియైనవాడు పెద్దగాఁ బాపములు చేయఁజాలఁడు. మహాత్మునికి బాల్యజీవితమందల వడిన మితభావణము తఱువాతి జీవితములో మహాత్మునకు భగవద్భక్తిక మార్గదర్శకమయ్యెను.

దుర్గ హిమ

గాంధీ మహాత్ముడు బాల్యమందు సుస్వహవాస కారణముచే మాంసము భుజించుటయు, తల్లిదండ్రులకా దౌష్ట్యమును జెప్పుకొని క్షమాపణ వేడుకొనుటకు ధైర్యముచాలక పోవుటయు 'తల్లిదండ్రులయందు భక్తి'యందు వివరించెను. గాంధీ మహాత్ముని గొప్పతనము 'మాంస భక్షణము' నేవగించుకొనెను; మహాత్ముని యందుగల దైవభక్తి 'సత్యమును గాపాడుమ'ని ప్రబోధించెను. అట్టి సమయమున మహాత్ముడేమిచేసెను? ఇచటనే మాంసవ స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగిన యాహరిమగలదని గ్రహించి గలగెను. మహాత్ముడు దైవప్రబోధమునకే చేరియేగెను. దైవప్రబోధమున కాసక్తి చూపు గొప్పతనమే జీవితమందు మాంసపుని దైవముగాఁ జేయునుగదా! దైవాజ్ఞను మీటి నడుచుకొనిన యెవల అయ్యో! మాంసపుండు పతనమగును. ఆతని యందుగల దైవము మటుమాయమగును. అట్టిపాపి యెందుకు బుట్టినట్లు? సత్యము, గాంధీమహాత్ముని సత్యమత జీవితమనుండి మఱలించి స్వీయమత జీవితమందే యుండుటనట్లు చేసెను. అయ్యది స్థిర బుద్ధిగలవారికే శుమధ్యమగును.

మహాత్ముడు సం దేహస్పృహ సమయములందెప్పుడును,

జెడుగులకుఁ జెవియొగ్గక, యాత్మ ప్రత్యక్షమైతితో దైవము న్నకై తలయొగ్గి ధర్మ మనుసరించిన ఘట్టము లీ గ్రంథమందుఁ బెక్కుచోట్ల వివరింపఁబడి యుండెను. ఇచట విశిష్ట విషయ మొకటి తలఁపునకు వచ్చెను. గాంధీమహాత్ముఁడాంగ్ల దేశమందు జదువుకొనుటకు వెళ్ళినప్పుడొకామె మహాత్మునినకు మాటి మాటికి వచ్చుచుఁ బోవుచుండుట గలదు. ఆ యింటివారు తమ యాడుపడుచును మహాత్మునికిచ్చి పెండ్లి చేయవలెనను నుంక ల్పముతో నా గేస్తురాలు మహాత్మునితో నాదరిముగా సంభాషించుచుండెడిది. ఆ ప్రసంగమందలి గుట్టును మూటామీఁదఁ దెలిసికొనిన గాంధీమహాత్మునకు దైవపరిశోధన యావశ్యక మయ్యెను. మహాత్ముఁడు నిశ్చలుఁడై భగవంతుని సమ్మియుండెను. తన యాలుబిడ్డలు తన మాతృదేశ మందున్నారనియు, మఱియొక పెండ్లియాడుట ధర్మముకాదనియు, మహాత్ముఁడు జాబొకటివ్రాసి యా ముసలి యామెకుఁ బంపెను. అట్లు మహాత్ముఁడు దైవసంకల్ప బలముచే నెట్టి పరిస్థితియందు నెట్టి ఘట్టములందునుగూడఁ దన దైవశక్తికై నిలయొగ్గుచు నత్యుసంధుఁడుగాఁ దన జీవితము నడుపుకొనుటవలసిన మహాత్ముఁడు కాఁగలుగుట !

పాపమునకు వెఱచుటయేగాక, చేసిన పాపమునకుఁ బశ్చాత్తాపజీ తన తప్పును లోకమునకు వెల్లడించుటచే జీవితము పరిశుద్ధమగును గదా! పాపమును వెల్లడించు ధర్మము మహాత్మునికి బాల్యజీవితమందే కుదురుకొని యుండెను. మహాత్ముఁడు తన తండ్రిగారి యొద్ద వెల్లడించిన పాపకార్యమును 'నలిదగ్రము' యందు 'భక్తి' యను ప్రకరణమందుఁ బేర్కొనినది. 'చెప్పరాని పాపము మన్నింపఁ బడద'ని బైబిలు చెప్పుచున్నది.

పాపము దాచునాడు పాపమును బెంచువాడగును. మహాత్ముడు పదునాఱు సంవత్సరముల ప్రాయమందే పాపము వెల్లడించు నిశ్చయము ధైర్యము కలుగుట వలన గాంధీ మత జీవితమందు మహాత్ముడు కాగలిగెను.

మహాత్ముడు దుష్ట సహవాస దోషము వలన మొట్టమొదటగా వెలయాండ్ర గృహమునకేగి సిగ్గుచే వశుడుగాక తిరిగి వచ్చెను. సిగ్గు అనునది యెల్లరకుండదగిన సద్గుణము ములలో నొకటి. అది తగిన సమయములం దక్కఱవడి సహాయ పడుట నాకుఁ దెలియును. ఈ విషయమునుగూడ మహాత్ముడు తన యాత్మకథయందుఁ దెలిపి యుండెను.

మహాత్ముని బాల్యజీవితమందుఁ బ్రవేశించిన పాపకృత్యము లివి మాత్రమే. మహాత్ముని బాల్యమందలి మంచిపనులు రెండు మూడు తెలిసికొనుట లెస్సయని భావించి వానినిట వ్రాయుచుంటిని.

పద్యోగము

గాంధీమహాత్ముడు బాల్యమంగఁ బాఠశాలయందలి పాఠ్యపుస్తకములుతప్ప నితర పుస్తకములు పెద్దగాఁ జదువలేదు. ఎట్లా అదృష్ట వశమున నొక పర్యాయము తన తండ్రి చదువుకొను శ్రవణపితృభక్తినాటకమును గ్రంథములభించెను. ఆగ్రంథమందలి కథను దెల్పు బొమ్మనుగూడ మహాత్ముడు చూచుట రుభవించెను. అప్పుడు మహాత్ముడు 'ఓ మనస్సా! సత్ప్రవర్తన కిది యొకటియే 'బాహ్యాణ' యని తనుకుదానే మనస్సుపంను నిర్ణయించుకొనెను. ఇనుము నయస్కాంత మాకర్షించుసత్త్వ

పవిత్ర వస్తువు పవిత్ర వస్తువుగనే గోరునుగదా! 'రన్నం రన్నేన సంగచ్ఛతే!'

గాంధీ మహాత్ముడు డొకసారి హరిశ్చంద్ర నాటకము చూడబోయెను. ఆ నాటక ప్రదర్శనా దృశ్యము మహాత్ముని హృదయఫలకమునకు హత్తుకొనిపోయెను. హరిశ్చంద్రునివలె నెల్లరు నెందూకు సత్యసంధులుగా నుండగూడదని 'రాత్రిం బవళ్ళు ఎడతెరిపిలేని విధముగా దినుచు'నా సత్యసంగతిని కొనెడివాడు.

మఱియొక పర్యాయమున గుజరాతీ నాటకు ముగ్గుడయిన సంగతి మా పాఠకులకు విదితమీగదా! 'ఆ గుజరాతీ నాట - ఆనాట భావమును సత్యాగ్రహ ప్రకరణమందఁ జనవు కొనుడు.

మన పురుషులు నాటకములను నాటాను బ్రదర్శించుట వలని లాభమును మహాత్ముని జీవితము తెలుపుచున్నది. ప్రస్తుత కాలమందు ప్రేమ మయములు సవలలు, శృంగార నాటకములు ప్రబలుటవలన బాలబాలికల జీవితములు చెడుటకఁ గారణమగుచున్నవి. అట్టి ప్రేమపూర్వక సవలానాటకములు పదులుపందలుగఁ బ్రకటితములగుచున్నవి. ఆహా ఏమి నాగరికత! ఎంతటి సంస్కారము? ఆ విషయ మట్లుండెను. శ్రీకణ - హరిశ్చంద్ర నాటకములను రెండును గల్పాలి మొదలయొ ప్రయత్నించినను లభ్యముకాకట్టి యా నాటకముల యందలి కథలను మహాత్ముని కువదేశముగా నగుట గమనింపవలెను. ఆ గొప్పతనము ఆ నాటకములకా? ప్రయోజనము పొందిన గాంధీ మహాత్ముని మనస్సునకా? మిత్రులారా! ఆలోచింప వలసిన విషయముగదా!

గాంధీ మహాత్ముడు పదునాఱు సంవత్సరముల వఱకు మతజ్ఞానము లేకుండ బ్రాగైననియు, ఆ మతజ్ఞాన మా వయస్సునందుఁ దెలిసికొనుట కవకాశము కలుగలేదనియు; దన యాత్మకథయందుఁ దెలిపియుండెను. ఇచట మతమనఁగా మత దురభిమానము కాదు; దేవళములకుఁ బోవుటయుఁ గాదు. “మతమేనునది ఆత్మసాక్షాత్కారమను నర్థమని తలచుచున్నాన”ని మహాత్ముడే తన యాత్మకథయందు వ్యాఖ్యానించి యుండెను. మహాత్ముడు తర్కాని శాస్త్రములను, వేదాంతాది విద్యలను బరిశోధించి పండితుండగుటకుఁ బ్రయత్నింప లేను. అనుభవమే మహాత్మున కాదర్శమయ్యెను. ఆ యాదర్శముచేతనే గుడులకుఁబోయి పూజాదికములు నిర్వర్తించెడి వాఁడు కాఁడు. ఆ విషయమునుగూర్చి మహాత్ముడు.

“మాద్వివైష్ణవ సంప్రదాయము కావున నేను తఱచు విష్ణ్వాలయమునకు వెళ్ళవలసియుండెడిది. కాని దానియెడ నాకు శ్రద్ధకలుగ లేదు. దాద్వివైభవము నాకు అభిమతము కాలేదు. అచట కొంత దుర్మితయు జరుగుననివిని దానియెడ ఉదాసీనుండ నైతిని” కావున కోవెలవలన నాకు అబ్బిన దేమియులేదు అని, తన యాత్మకథయందుఁ దెలిపెను. ప్రస్తుత కాలమందలి హిందూదేవాలయములను గూర్చి యేవగించుకొని చెప్పిన మాటలు పెక్కుగావు. 1927 వ సంవత్సరము మహాత్ముడు ఖద్దగునిధి ప్రోగుచేయుటకుఁ దమిళనాడు వెళ్ళినప్పుడు “కార్తైక్కుజ్జి”లో హిందూదేవాలయములు వేశ్యాగృహములుగా నయ్యెన”ని దేవాలయములనుగూర్చి యథార్థ విషయమును నిర్భయముగా ప్లేగించెను. దేవాలయములయందు వేశ్యలు నాట్యముచేయుట, వ్యాపారముచేయుట మొదలగు లోపములు

మహాత్మునకు సచ్చలేదు. సత్తను మహాపదార్థము ఆశను గలిగించువారికి, ప్రస్తుత కాలమందలి దేవాలయములు వివణిపీఠులుగా, చోరగృహములుగా, వేశ్యాశాలలుగానే తోచును. అందుచే, గాంధీమహాత్ముఁడు దేవాలయమునకుఁ బోవుటనే మానుకొనెను. దేవాలయ సమీపములందలి దారులందు మూత్రవిసర్జననాదికములు తగవనెను. నూత్నముగాఁ జెప్పిన మతముపేర, దేవునిపేర జరుగుచుండిన చెడుగుఱును జీయరాదనెను. మహాత్మునకు సత్తను పదార్థముమీఁదనే యెక్కువ కోర్కెగలదు.

అయితే, అనుభూతి స్థితికూడలేదు. అబద్ధముగా విషయమును అబద్ధముగా గ్రహించునట్టి మహాజ్ఞానము మహాత్మునకుఁ గలదు. విశ్రాంతి సమయములందు రామాయణ భాగవతములు మహాత్ముఁడు పఠించుచుండెడివాఁడు. ఒకవర్షాయము మహాత్ముని తండ్రిగారి గ్రంథాలయమందలి మనుస్కృతి మహాత్మునకుఁ గానిపించెను, వెంటనే యా గ్రంథము నందుకొని చదివించుచున్నాఁడు. ఆ గ్రంథమునుగూర్చి మహాత్ముని యభిప్రాయమును దన యాత్మకథ యందెట్లు తెలిపెను.

“మనుస్కృతిచూడపొసఁగెను. అందు సృష్టి మొదలుగు విషయములు నాకు ఎక్కువగా శ్రద్ధకలిగింపక పోవుటటుండ, కొంచెము నా స్థికత కలిగించెను....మనుస్కృతి అహింసను బోధింపలేదు...మనుస్కృతి మాంసభోజనము పక్షమే అని తోచబడినది.”

మూ డ ఖ క్తి

మహాత్ముఁడు తనబుద్ధికి ధర్మమనితోచిన వానిని

మాత్రమే స్వీకరించునుగాని యితరములను అనాలోచితముగా నెప్పుడు స్వీకరింపడు. 'మనవేదము-మనధర్మములు-మనభాష' యనుపట్టుల నాభాసములను మాత్రము విశ్వసించువాఁడు కాఁడు. మహాత్మునకుఁ దులసిదాసు రామాయణమందుఁ బ్రత్యేకముగ భక్తిశ్రద్ధలు గలవు. ఆ గ్రంథముమీఁదఁ దనకుఁ గలప్రేమను బలుపర్యాయములు ముచ్చటించియుండెను. ఆ గ్రంథమందొకచోట "పంచములు, శూద్రులు, తదితర కులములు, స్త్రీలు హీనజన్మ మెత్తినవారు" అను సర్థముగల పద్యమొకటి కలదు. తులసిదాసుని రాయాయణముమీఁదఁగల ప్రేమచేతఁ బైవిషయములనుగూర్చి మహాత్ముని మనస్సు సమ్మతించలేదు. అట్లు సమ్మతించు బుద్ధితోనుండుట మూఢభక్తి కాఁగలదు. ఆ విషయమై గాంధీమహాత్ముఁడు,

"ఈ పద్యమును బ్రమాణముగాఁ దీసికొని యొకఁడు తన భార్యను జులకనగాఁ జూచినయెడల నాతఁడు నిరయము పొందఁగలఁడు. శ్రీరాముఁడు తన భార్యను జులకన బుద్ధిఁ జూడలేదు; భార్య మనస్సు చివుక్కు మనునట్లు పల్లెత్తు మాటయు ససలేదు. తులసిదాసు తన జీవిత దినములందుఁగల విషయమును జెప్పెను. అంతయుగాని యదియే ప్రమాణముగాఁ గైకొని స్త్రీగాన హీనజన్మముగలవారినిగాఁ జూడవలెనని యాతని భావము కాదు. ఒకవేళ, నా కాలమందలి యాచారమునబట్టి తన భార్యను దానట్లు చూచినవాఁడే యనుకొనినను, ఆతని యా వద్దలి తప్పు అనియే చెప్పవలెను. నాయకుఁడు తన నాయుకను జులకనగాఁ జూచుట, నెందించుట, కొట్టుటలు న్యాయ్యముని చెప్పటకా? రామాయణము రచిం

చుట ! అయుక్తములగు ధర్మములను బోధించు శ్లోకములు, పద్యములు నుండినయెడల వానిని దొలగింపవలెను."

అని చెప్పియుండెను. ఇంకొక తావున నీ విషయమును గూర్చియే "నేను తిలసీదాసు స్నేహితుఁడను. కాని గ్రుడ్డి తనముగా ననుసరించువాఁడను గాన"ని నొక్కి-చెప్పెను. "భగద్గీతయందలి రెండవ యధ్యాయములోని చివరి పాదా మ్మిది శ్లోకములకును, బరునెనిమిదవ యధ్యాయ వాగ్దాతని భిన్నాశయములును, ఇతరాధ్యాయములం దెచ్చట నెవను భిన్నాశయము లుండినయెడల వానిని దీసివేయవలసివే" యని నిశ్చితాభిప్రాయము గలవాఁడు మన గాంధీనాథునియైనా. మహాత్ముఁడు మూఢవిశ్వాసములతో నేనిషయమును విశ్వసింపుటగాని, త్రోసివేయుటగాని గల స్వభావము గలవాఁడు కాదని మహాత్ముని జీవితమే స్పష్టపఱచుచుండెను. మూఢిమానము గలవాఁడు మత జీవితము గలవాఁడు కాఁజూపడు. అంధ విశ్వాసములను ఖండించునట్టి గాంధీమహాత్ముఁడు సత్త్వ మగు మత జీవితము గలవాఁడనియు, అన్య పుణ్యపాఠము ఘంటాపథముగాఁ జెప్పవచ్చును. మహాత్ముఁడు మూఢాచారములను, మూఢ విశ్వాసములను మత దుర్భిమానములను విశ్వసింపువాఁడు కాఁడనుటను,

"మతము మతమని చెప్పఁబడు నన్నిటిని నేరు గ్రహించుచును. మతమను పేరుతోఁ జేయఁబడు చెడుగూని మాత్రము నేను నమ్మను. ప్రాచీన గ్రంథములు దేవ సంబంధము లగును. అయినను, అంతిమాశ్రమియేత నా గంధములందలి యర్థములు నా మనోజ్ఞానమునకు సమ్మతములు

కావలెను. లేనిచో గ్రంథములందుఁ గల దేవత్వమాను నేను వ్యతిరేకింతును.”

“సంస్కృత భాషయందుగల వన్నియు వేద వాక్యములుగా మూఢ విశ్వాసములతో సమ్మతముంటిమి. ఆ మూఢ విశ్వాసములను సమ్మత స్త్రీలను, అన్యజాతులవారిని అసర్దులని తలఁచు తప్పు తలంపును బోగొట్టు కొందురుగాక” అని యుపదేశించిన యుపదేశామృతమును భారతీయులు గ్రోలి ధన్యులగుదురుగాక !

లేనకు మతజీవితమును ఆధ్యాత్మిక బుద్ధిని గలిగించిన గ్రంథములతో మహాగ్రంథముగాఁ బవిత్ర గ్రంథముగా మహాత్మాగారు మోక్ష మార్గమును బ్రశంసించు గ్రంథము భగవద్గీతగాదా! ఆ మహాగ్రంథము భారతీయులు పెక్కురిచేఁ బ్రశంసించఁబడు గ్రంథములలో మొదటిది. విదేశీయ పండితులు పైతము భగవద్గీతను మెచ్చుకొందురు. “గీతా రహస్యము”ను ప్రకరణమందాగ్రంథప్రాశస్త్యమును దెల్పియుంటిని.

భ గ వద్గీ త

పరిశోధకులు భగవద్గీతను బెక్కు తెఱఁగుల వ్యాఖ్యానించుచున్నారు. ఆ గ్రంథము ఉన్న తెఱఁగున జీవితమును జెప్పు గ్రంథము కాదనియు, పరమ సత్య మెఱిగిన జ్ఞానియనువాదము చేసినది యుండవలయుననియు గొందఱును. మహాభారత యుద్ధము జరిగినది సత్యమనియు, సర్దునుడు కర్తవ్యశూన్యుడై యున్నతెలి తిరిగి కర్తవ్యజ్ఞానము కలిగింపవలసి కొన్ని వేదాంత ధర్మములను శ్రీకృష్ణుడు బోధించిన గ్రంథమనియు,

ఆ యాశయమునే తరువాతివా రెవరో అనే కాధ్యాయములుగాఁ బెంచి వ్రాసిన యొక గ్రంథమనియుఁ గొందఁ జెందురు. భగవద్గీత, మొదట కొలఁది శ్లోకములు "నుండి యుండెడిదనియు, బిమ్మటఁ గాలక్రమమున మధ్య మధ్య కాలములందుఁ బెక్కు శ్లోకములు ప్రక్షిప్తము లయ్యెననియు, నయ్యో యీ కారణములవలన భగవద్గీతయందొక పరిస్థర విరుద్ధాభిప్రాయ తేర్పడెననియు గొందఁ జెందురు. అట్లునుని విపరీతాశయము మఱలించుటకై రాజ్యతంత్ర న్యాయానుకూలముగా గీత చెప్పబడెననియు, నొకా నొక కారణము నుపలక్షించి యుపదేశింపఁబడిన దగుటవలన గీత' గ్రంథము నాదర్శ గ్రంథముగా, జ్ఞానప్రదగ్రంథముగా స్వీకరించుట యనాదృశీయమనియుఁ గొందఁ జెందురు. భగవద్గీతను హత్యకు బ్రేరేపించు గ్రంథమనియు, గీతను వినినపిమ్మట సర్దునుఁడు జ్ఞాని పొందలేక, హత్యకుఁ గడంగుటవలన నా గ్రంథము హింసా'బోధక' గ్రంథమే యగుననియు, మఱిగొందఁజెందురు. భగవద్గీతను, ఉపనిషత్సారమైన జ్ఞాన గ్రంథమనియు, అనాసక్తయోగ గ్రంథమనియు, లోకజీవిత మనుభవించుచునే, పారమార్థికజ్ఞాన మలవఱచునట్టి మార్గ ముపదేశించు నుపదేశ గ్రంథమనియు మఱి యింకొక కొందఁ జెందురు. ఆయావారి జ్ఞానము, పరిశోధన మొదలగు సంస్కారములకుఁ దగినట్లు భగవద్గీత గాని పించు చున్నది.

భగవద్గీత, ప్రపంచ భాషాలో సనుపదింపఁబడిన గ్రంథము. ఆ మహాగ్రంథమునకుఁ బలువురు వ్యాఖ్యానములు రచించిరి. శంకరుఁడు, రామానుజుఁడు మొదలగు మతాచార్యులు పెక్కురు గీతకు వ్యాఖ్యానములు చేసియున్నారు.

ప్రస్తుతము గీతకు వ్యాఖ్యానించిన వారలలోఁ బ్రసిద్ధుఁడు దేశసేవా ధురంధరుఁడు పూనా నగరవాసి పుణ్యమూర్తి మన లోకమాస్య బాలగంగాధరతిలకు మహాశయుఁడు ముఖ్యుఁడు.

మన మహాత్ముఁడు బాల్యమందుఁ బరంపరాగతాచార ముగా గీతను అప్పడప్పడు వినసయ్యెను. ఆ గ్రంథము మీఁద మక్కువమీఱి పరిశోధనాబుద్ధితో నాంగ్ల దేశమందుఁ జదువుట తటస్థించెను. అచట మహాత్మునకు గీతార్థము బోధపడెను. మహాత్ముఁ డా విషయమును 'యంగుల్లండియా' పత్రికయందు (12-11-1925) వ్రాసిన భాగమందుఁ గొలఁదిభాగము మహాత్ముని యాత్మకథయం దిట్లు గలదు.

“సీమలో నాయున్న రెండవయేఁడు చివరి దివ్యజ్ఞాన సామాజకులు ఇరువురు నాకు పరిచితులయిరి. వారు సోదరులు, అవివాహితులును. వారు నన్ను గీత చదువ ప్రేరేపించిరి. వారు సర్ ఎడ్విన్ ఆర్నాల్డుగారి గీతానువాదము చదువుచుండిరి. తమతో కలసి సంస్కృత గీత చదువుటకు నన్ను పిలిచిరి. నేను సిగ్గిలితిని. ఏలన, నేను దానిని చదివియుండలేదు. గుజరాతీ అనువాదము నుగూడ చదివియుండలేదు. నా విషయమును వారికి కొంకుతో ఎఱిగించితిని. నాకు సంస్కృతమున ప్రవేశము అల్పమయ్యెను అనువాదము మూలమునకు ఎచట భేదించెనో అది తెలిసికొనుట శక్తి కలదని తలఁచి, ఆ విషయమును తెలిపి, వారితో గీత చదువ దొరకొంటిని. ద్వితీయాధ్యాయమునందలి

‘ధ్యాయత్’ విషయాన్ పుం సస్సంగ స్తే షూపజాయతే,
సంగాత్ సంజాయతేకామః కామాత్ క్రోధోఽభిజాయతే॥

శ్రోధాన్యవతి సమ్మోహా స్సమ్మోహాత్ స్మృతి విభ్రమః
స్మృతిభ్రంశా నృద్ధినాశో బుద్ధినాశో ద్విచక్ష్యతి.

ఈ శ్లోకములు, నా మనస్సున నా గొప్పవి. గాంధీగారి
వాని ధ్వని నా చెవులలో జమ్మనుచున్నది. భగవద్గీత
అమూల్య గ్రంథమును విశ్వాసము దీనినియు ప్రబలుచున్నది.
తత్త్వజ్ఞానమున దానితో సాటియగు గ్రంథము మఱొందు
లేదని నిక్కముగా నా నమ్మిక. నాకు మనసు చెదిరినప్పుడు
గీత అమూల్యమగు సాయము చేసెను. ఇంచుమించు ఆంగ్ల
గీతానువాదము లన్నియు నేఁ జదివినది. ... అలా పిమ్మట
కొన్ని సంవత్సరముల యనంతరముననే అది నిత్యపారాణమ్యు
పడినది." అని చెప్పియుండెను.

గాంధీ మహాత్మునకు స్వానుభవమును నిశ్చయమును
దేవాలయ పద్ధతి కలిగింపకపోయెను. ఆ యాధ్యాత్మిక బుద్ధిని
మహాత్మునకు ఇంగ్లాండునందు గలిగించినది సర్ ఎస్విన్
ఆర్నాల్డుగారి యనుదిత గీత — గొప్పగా, ఆ గ్రంథ
మందలి రెండవ యధ్యాయమందలి పందొమ్మిది శ్లోకములు
మహాత్మునకు జ్ఞాన ప్రబోధమును గలిగించిన యా శ్లోకము
లను మా పాఠక మిత్రులుకూడఁ జమ్రుకొందురుగాక !
యని వేడికొలు. గాంధీ మహాత్మునకు నాడు ఆర్నాల్డుగారి
యనువాదము మనస్సు నలరించెను.

గాంధీమహాత్మునకు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానమును ప్రబోధం
చిన గీతనుగూర్చి మహాత్ముని యభిప్రాయమును బైసప్రవాసిన
(యంగు ఇండియా) విషయము తుది నిట్లుగలదు.

“తనను దానెరుగుటకు, అందులకుఁ గావలసిన పరిజ్ఞానమును బోధించుట గీతా పరమార్థము. ఇరుసేనలు కలయఁ బడి యుద్ధముచేసికొనెను. వ్యాసుఁడు యుద్ధములేకుండఁగనో హత్యలు జరుగకుండఁగనో జయముగలుగనేరదని యూహించి యందులకుఁదగిన యుద్ధమును గల్పించెననియోయూహింపుఁడు. కాని నేను మహాభారతమును విమర్శించి చూచునప్పుడు నాకొక విషయము తట్టెను.

వ్యాసుఁడు తన మహాభారతమందు యుద్ధవైశద్యమును వివరించెను.. కారవులోడిన నేమి ? పాండవులు జయించిన నేమి ? జయించిన వారేమి సుఖపడిరి ? మరణించినవారి గతి యేమి ? బ్రదికినవారి పాటేమి ? కుంతీదేవి మరణింపలేదా ? యూదవులేమిరి ? అని వ్యాసుఁడు తలచెనేమో ? యుద్ధవర్ణనయు, యుద్ధమునఁ బ్రాణములు కోల్పోటయు మహాభారతాశయముగాదు. వానినిగూర్చి పరితపించుటయుఁదగదు.

అహింసాధర్మమునకు విరుద్ధమగు గొన్ని శ్లోకములతో గీతాగ్రంథముకూడ హింసాగ్రంథమని వాకొనుట గ్రంథాశయమెఱుంగని యజ్ఞానము. గీతోద్దేశ్యము హింసకాదు; అహింస. ఈయాశయముగీతయందలి రెండవయధ్యాయమునందుస్పష్టముగా జెప్పఁబడియున్నది; పనునెనిమదవ యధ్యాయమునందును సూక్ష్మముగా నీయాశయమే బోధింపఁబడెను. మిగిలిన యధ్యాయము లీ విషయమునే బలపఱచుచున్నవి. ఈర్ష్యా, కోపములు, స్పర్థవిరోధములు లేకుండఁగ హింసగలుగదు. గీత, కోపము వెలదఁగు వానిని సళింపఁజేసి సత్వరజస్తమోగుణా తీతమగునొకయున్న తాశయమును మనకు బోధించుచున్నది. అర్జునుఁడు వీరావేశముతోఁగన్ను లెఱుఁపెక్కిన దృశ్యము నేటికి

నా మనోనేత్రమునకుఁ గానిపించుచునేయున్నది. అహింసా సిద్ధాంతముతో నర్జునుఁడు యుద్ధముచేయు నొల్లననలేదు. ఇంతకుముందొట్టి యుద్ధము లెన్నియో యాతఁడు చేసి యుండెను. ఈసారిమాత్ర మాతని కొకవిధమగుసంకోచముకలిగి యుండనోపు. చుట్టవక్కములను జంపుటకాతని మనస్సొప్పులేదు. అర్జునుఁడహింసనుగూర్చి మాటాడనేలేదు. ఎవరినిఁగూడఁ జంపఁజాలననియాతఁడనలేదు. శ్రీకృష్ణుఁ డెల్లరి విషయమెఱిఁ గినవాఁడు అర్జునుని కప్పటికిఁగలిగిన యావేశమును దెలిసికొని శ్రీకృష్ణుఁడతనినిఁజూచి, “ఓ అర్జునా! నీ వింతకుముందు హింసాకాండను జరిపియుంటివిగదా! ఇప్పుడాకస్మికముగా నహింసావాదివగుట తగదు. ప్రారంభించిన కార్యమును బూర్తి గావింపుమ”ని చెప్పెను.

స్కాన్ ఎక్స్ప్రెస్ రైలుబండియందఁ బ్రయాణించు నాతఁడు తటాలున తన ప్రయాణమధ్యలో దొంగతనముచేసి పట్టువడకుండుటకై యార్ రైలుబండినుండి దూమికేనేని, ఆతఁడు, ఆత్మహత్యానేరమునకు గుఱికాఁగలఁడు. అందువలన ఆతఁడు రైలుప్రయాణ మననేమో యెఱుంగనివాఁడగును. అర్జునుని స్థితియునట్టిదే!

అహింసాధర్మమును శ్రీకృష్ణుఁడంతకంటె వేఱొకచోట నుపదేశించుట కవకాశములేదు. ఒకస్థితిలో హింసచేయుమని చెప్పిన విషయమును దీసికొని గీత సర్వత్ర అట్టి హింసను లేక యుద్ధమును బురికొల్పుచున్నదని చెప్పటతప్ప. నిత్యజీవితమందొ కప్పుడు హింస యావశ్యకముగా భావించి సంతమాత్రమున మఱియొకతటిహింసయే మానవజీవితమునకు నియతయగునని చెప్పఁగలమా? గీతారహస్యము తెలియఁగోరునతఁడుఅదిఅహింసా

రహస్యమును, మాయా దేహబుద్ధితో, దనను దెలిసికొనుటను రహస్యమును బోధించుటను జూపెట్టుచున్నదని తెలియవలెను.

భృతరాష్ట్రము, యుధిష్ఠిరుడు, అర్జునుడు, కృష్ణుడు వీరందఱెవరు? వీరందఱు చరిత్రకు సంబంధించినవారా? గీత, వారినట్లు చెప్పుచున్నదా? అర్జునుడొకస్మికముగా దేవత్వము గలిగి శ్రీకృష్ణు సడుగుటయు, ఆ యర్జునునియెదుట శ్రీకృష్ణుడు గీతసంతను నట్లే యొప్పగించుటయు సత్యమా? అర్జునుడు, 'మైకము తొలగెన'ని యుప్పొంగుచు నిలువబడి 'గీతను మఱచిపోతిని. మఱుఁ జెప్పమ'ని శ్రీకృష్ణునిని బ్రార్థింపఁగా గృష్ణు డాశువుగాఁ దిరిగి గీతను జదివెనా?

దుర్యోధనుడు మానవ స్వభావముగలవాడనియు, అర్జునుడు దైవస్వభావము గలవాడనియు నా భావన. మన శరీరమే యుద్ధభూమి. ఇరుపక్షములవారికి దైవంది నము యుద్ధము జరుగుచునే యుండును. వ్యాసు డా యుద్ధ మును వివరించి వర్ణించెను. మనస్సు అను పెద్దదేవాలయమందుఁ గృష్ణు డధిష్ఠించెను. అందుండి యాతఁడు గీతను గ్రహించి బరిపూర్ణత్వము గలవాడాయెను. గడియారమునకు లోలకము వలె మనస్సునకుఁ బవిత్రత ముఖ్యము. పవిత్రత లేనప్పుడు గీతను వినరాదు.

లోకమందు మూర్ఖయుద్ధము జరిగింపదు. అహింస యిట్టిదని తెలియనివారికి గీత, జ్ఞాన ముపదేశించునదిగాదు. భయముగలవాఁడు. తనదేహమును గాపాడుకొనువాఁడు, కామ క్రోధములకు లొంగనివాఁడు మాధ్యయుద్ధము చేసియే తీరి వలెను. కాని అది యాతని జ్ఞానము కాదు. జ్ఞాన మొక్కటే

అహింస మోక్షమును. మోక్షమునగా 'సత్'ను దెలిసికొనుట. అజ్ఞానమునకిచట తావులేదు. ఈ వినోదప్రసంగము లోకమందు హింసయుండుచునేయుండును. ఉండకతప్పదు. అజ్ఞానము కలిగించుటకు గీత యుపదేశించును. అజ్ఞానము కంటె యుగమగునా జచ్చుటయు, జంపఁబడుటయు మేలు."

గీత ప వి త్ర గ్రంథము

ఇతరులకు హింసాగ్రంథముగాఁ గానినందు గీత మహాత్ములకు అహింసను బోధించు మహా పవిత్ర గ్రంథముగాఁ గానించుచుండెను. వారి వారి సంస్కారములు కనుగూఁచుచు భగవద్గీత గానించు చుండును. ధర్మముద్ధ గ్రంథముగాఁ జెప్పుకొను మహాభారత గ్రంథము మహాత్ములకు యుద్ధమునలి అవినీతిని బోధించు గ్రంథముగాఁ గానించుచున్నది.

గీతయందలి యంతరార్థమునుగూర్చి విద్యులక్ష్మి నొజ్జయు విజ్ఞాన సముద్రులు నగు లోకమాస్య బాలగంగాధరమిత్రులు మహాశయునకును మహాత్ములకు నొకపర్యాయము విన్నాము కలిగెను. మహాత్ముఁడు తన యాశయ విరుద్ధముగా నేమియు వాదింపలేదు. గుణాతీతమును శాంతమును బోధించు గీత యెల్ల అహింసను బోధించును? దుర్గుణములచే సద్గుణములను మఱచు నట్టి మోఱకులకు యుద్ధము, హింసయు లేకపోలేరు. కథల యందుఁ గల యద్ధునఁడు కృష్ణుఁడు మొదలుగువారిని మహాత్ముఁడు గణుతింపఁడు. అహింసాధర్మమునకుఁ దార్కాణగా నున్న శ్రీకృష్ణుడే మహాత్ముఁడు గ్రహించును.

మతజీవితము - ఆధ్యాత్మిక జీవితము

గాంధీమహాత్మునకు మత జీవితము అనగా ఆధ్యాత్మిక జీవితము దక్షిణాఫ్రికాలోఁ బ్రారంభమయ్యె ననుట లోక మెఱిగిన సత్యము. అంతకుముందే యస్యమతములతోఁ బరిచయము గలిగి యుండుటను మహాత్ముని యాత్మకథ వెల్లడించుచున్నది. గాంధీమహాత్ముఁడు ముప్పదియేండ్లు సత్యను మహాపదార్థజిజ్ఞాసతో నాధ్యాత్మిక జీవితమును గడపుచుండెను. దక్షిణాఫ్రికాలో శాంతిసమరము ప్రారంభించినదినము మొదలు జీవితాంతమువఱకు మహాత్ముఁడు చేయుచుండిన సేవలు, ప్రభుత్వముతోఁ దలపఁస, యుద్ధములును జీవితమును, ఆధ్యాత్మిక సేవాశక్తి కలిపియే యగుచున్నవి. మహాత్ముఁ డాచరించు సమస్తకార్యములు మానవకళ్యాణమునకు దోహద మగుట మనమెల్లర మెఱుఁగుదుము. గాంధీమహాత్ముఁడు దక్షిణాఫ్రికాలోఁ బ్రారంభించిన యుద్ధ పద్ధతిని గమనించినయెడల నయ్యది దైవశక్తి యా యని ప్రపంచ మాశ్చర్యము పొందక మానదు. దానిని,

“ప్రభుత్వము మనకోర్కెల నీడేర్చకపోయిన కారణమున ఈ తీర్మానము నేటి యుదయము మీ యెదుటకుఁ దీసికొని రాఁ దొంచితిని. నేడు యుగాది పండు గ. పర్వదినమునందు యుద్ధమున భాగపడుటకు, చేతిసాలలఁ బడుటకు, తరువాత విడుదల పొందుటకు సిద్ధముగా నుండవలెను. ఈ పద్ధతియే ఆత్మశక్తి పవిత్రతకుఁ దగినది; భగవంతునికి న్యాయమైనదియు.”

“ప్రాణము ఉద్యోగము వ్యాపారము కుటుంబము శరీరము - వీని వేనిమీఁదను మమకార ముంచు కొనరాదు.

ఇది మానవస్వాతంత్ర్యమును సాధించు యుద్ధము. అందుచే నిది మత యుద్ధ మగును. మనస్సాక్షిగా స్వాతంత్ర్యమును లక్షించి పోరాడుట మతయుద్ధముగానే యుండవలెను.”

సృష్టికి సహజమైన విశేష మొందుగలదు. అయ్యది దేశ కాలపాత్రముల కతీతమై యెల్ల యెడలనుండునది సత్యము. సత్యమును స్వయముగాఁ జూడవలయునను కోరిక గలవాఁడు సృష్టి యందలి ప్రతిపదార్థమును దన యట్లు ప్రేమింపవలెను. అట్లు ప్రేమించువాని జీవిత మేనాటికిని బలినముకాదు ... నాకు సత్యమందంటులేని ప్రేమగలదు. ఆ ప్రేమ నన్ను రాజకీయము లందుఁ బ్రవేశింపజేసెను. ప్రభుత్వమునకు, మతిమునకుఁగల సంబంధము నాకు గోచరమగుచుండిను. ఈ రెండింటికి సంబంధము లేదనువాఁడు మతమననేమో బొత్తిగాఁ దెలియనివాఁడని నేను స్పష్టముగాఁ జెప్పగలను.”

“నేను ఆత్మస్వరాజ్యమునకుఁ బ్రయత్నించుచుంటిని. అందులకు దేశమునకు - ప్రాణులకు నేవచేయుట మార్గ మగును...మతములేని ప్రభుత్వములేదు. మతిమునకుఁ బ్రభుత్వ మొక తోడ్పాటు. మతములేని ప్రభుత్వము ప్రాణములేని శరీరము వంటిది.”

“నేను ప్రభుత్వవాదినా? మతవాదినాయని ప్రశ్నించిన యెడల ప్రభుత్వమును నాటకమున నటించు నొక మతవాదినని చెప్పగలను.”

“మత మొక మ్రాను; దేశభక్తి యొకకొమ్మ, మతిము నకు దేశభక్తి సరిపోదు.”

“కష్టములందు మీకు భగవంతుడు తోడగుగాక ! భగవంతుని సహాయము పొందదగినస్థితిలో మీ సేవ యొప్పుగాక !” అని యాశీర్వదించిన మహాత్ముని వాక్యమహిమను గుర్తెఱుగుదురుగాక !

భగవంతుని యెడ స్థిరత్వము

ప్రాక్తన పుణ్యముచేతను, బాఞ్మండే దుర్గుణములను ద్వజించిన త్యాగబుద్ధిచేతను, దక్షిణాఫ్రికాలోఁ బరిణతిచెందిన యాథ్యాత్మిక శక్తిసంపదచేతను, మొదలుగాఁగల యిట్టి యితర ప్రవృత్తులచేతను మహాత్ముడు భగవత్సత్యమందు స్థిరత్వబుద్ధి గలవాఁడాయెను.

“ఎల్ల యెడల వ్యాపించి యుండెడి శక్తియొకటి కలదు. దానికి అవధులులేవు...నేను ఆ శక్తిని గాంచజాలనైతిని. అయితే; దాని నిజతత్వమును గ్రహించుచుంటిని...ఆ పదార్థ మిట్టిదని పరిశోధించి చెప్పనలవిగానిది.”

“మనలను రక్షించువాఁడెవఁడు? ఎందులకు రక్షించును? ఎట్లు రక్షించును? అని ప్రశ్నించినచో నుత్తరింపలేము. సాధారణవ్యక్తులు ప్రవృత్తర మీయఁజాలరు. అయినను, ఏదియో యొకశక్తి తమను గాపాడుచున్నదను జ్ఞానము వారికిఁ బొడ కట్టుచుండును. గతసంవత్సరము నేను మైసూరు పోయితిని. అచటి పరికపుజనముతో మాటాడితిని. మైసూరును పాలించు వారెవరో వారికిఁ దెలియకుండెను. ఏదో యొకశక్తి యని మాత్రము వారు చెప్పిరి. తమను పాలించువాఁడెవఁడని వారికిఁ దెలియకుండెను. హిరి జ్ఞాన మంతవఱకు పరిమిత్తమై యుండెను.

ఇది యిట్లుండ, పాలకులకు సామంతులుగానున్న దేవుని - అసంత
మగువానిని-ఎట్లు గాంచగలము ?

“గ్రంథునందొక జీవపదార్థముకలదు. అట్లే, సృష్టిగూడ
చట్టము అనగా నియతకల్పదై యుండును. ఆ చట్టము-నియతి-
బిక్కొక్కదానిని, బిక్కొక్కనిని తన యిష్టము చొప్పున
సృష్టించుచుండును. అనగా సృష్టినిర్మాణము జరుగుచుండునని
యర్థము.”

“ఆ నియతి భగవంతుడు. నియతియు, ఆ నియతిగల
సృష్టియు నొక్కటే.”

“భగవంతుని యందును, ఆతని శక్తియందును, ఆతని
ప్రేమయందును నాకుగల సశ్చయము ఊహింపరానిది. తుమ్మరి
చేతియందున్న బంకమన్ను వంటివాడను.”

అనియును,

“భగవంతుని సత్యమందును, ఆత్మసత్యమందును నా
దేశీయులకు నిశ్చితవిశ్వాస ముండినయెడల, వాని తమ శరీ
రము వెఱసాలకనియును, దేశసేవకనియును బ్రభుత్వమువాని
భయపెట్టినను వెఱవక మనస్సును, ఆత్మను, ప్రాణమును ఆకాశ
పక్షివలె గట్టుపాటులేకుండ నిలుపుదురుగాక!”

అనియును,

“భగవంతుడు దారిచూపగలడని నా నమ్మకము.”

“నా స్వభావము నా స్థితితను ఒప్పుకొనదని నేను తెప్పు
గలను. అది భగవంతుని సత్యమును దాచలేదు.”

అనియును మహాత్ముడు ప్రసాదించిన యీ వాక్యములను బరిశీలించిన యెడల భగవంతునియెడ మహాత్మునికిఁగల భక్తిభావము మేరమీఱినదని స్పష్టము కాఁగలదు. ఆ నిశ్చయముగలవాడు తమ ప్రతికార్యమును భగవంతుడు చూచుచుండునని భావించి భగవంతునకు భయపడి యిహపరములకుఁ దగు మనస్సాక్షిగా నడుచుకొందురు గాక !

“భగవంతుని లెక్కలలో మనపను లెక్కును.”

“లోకమందెవరికిని భయపడను; భగవంతుని కొక్కనికే భయపడుదును.”

“భగవంతునకు భయపడి నడుచుకొందుముగాక ! మనుష్యునకు భయపడి నడుచుకొనుటను మానుకొందుముగాక! మన మనస్సునందు భగవంతుడుండుటను, మనము ధ్యానించుటచే భగవంతుని దర్శింపఁగలమను నివయము దెలిసి కొనఁగలమేని మనము భగవంతున కొక్కనికిఁదప్ప లోకమందు దేనికిని భయపడుటను విడనాడఁగలము.”

ఈ మహావాక్యములను ప్రసాదించిన మహాత్ముడి లోకమందు భగవంతునిఁగాక వేఱొకనిని జూడఁగలఁడా? మహాత్ముని మనస్సే భగవంతుని మనస్సు; మహాత్ముని మాటలే భగవంతుని మాటలు; మహాత్ముడు చేయు పనులన్నియు భగవంతుని కార్యములు. భగవంతుడు నింఁదియున్న యాధ్యాత్మిక జీవితము మహాత్ముని జీవితమగుటవలనఁ దన బుద్ధిచేతనో, తన యందుఁగల భగవంతుని బుద్ధిచేతనో చెడుతలంపు కలిగిన యెడల “భగవంతుడు హెచ్చరిక చేయుచున్నాఁడ”ని నిరశన వ్రతము మొదలగు యజ్ఞములు చేయుటకు మహాత్ముడు

సంసిద్ధుడగుచుండును. ఈశ్వరుని దస్యింపవలయుననిన మనస్సు నందలి భగవన్మహిమ చేతనేగదా? మహాత్ముడు భగవత్ప్రేమతో జీవితమును నడుపుకొనఁ బ్రయత్నించుచుండును. చోరీచోరా హత్యాదురంతిముల వంటి నునాభ్యుపగ్రూర కార్యములఁజూట కెన్ని పర్యాయములు మహాత్ముడు “భగవంతుఁడు హెచ్చరిక చేయుచున్నాఁడ”ని మధ్యలో యుద్ధము లాపలేదు? ఎన్ని పర్యాయములు నిరశ-వ్రతములు పూనితేను? గోహత్యాకారణముగా నిరపరాధియొక్క- దీనిములు నిరశ-వ్రత మాచరించినప్పుడు, మన పూజ్యబాపూజీ “భగవంతుఁడు భగవంతుఁడని యశ్రుకణములు రాల్చుచు” బాధపడుచుండుట భారత భాగ్యోదయమునకేగదా! (25-9-1924) ‘యంగు ఇండియా’ పత్రికాముఖముగా మహాత్ముడగుగ్రహించిన యువదేశ మిట్లుగలను.

“హృదయఫలకమునుగి: భగవంతుడు తొంగివెళ్లు తోచుచున్నది. హృదయఫలకమును భగవంతుడు భద్రవతిచు కొందుముగాక!

“గోహత్యావార్త నా హృదయమును వ్రయ్యలు చేయుచున్నది. ఇందులకుఁ బ్రతీకార మన్వేషింపవలయునని నిశ్చయించుకొంటిని. శాంతిలేక బాధతో రెండురాత్రిలు జాగరించి తిని. బుధవారమునాఁడు చికిత్సను గనుగొంటిని. అంతాకు నేను బరిశుద్ధిని (ప్రాయశ్చిత్తము) అన్వేషింపవలెను. సత్యాగ్రహ-ఆశ్రమమందు ప్రాతఃకాల ప్రార్థనమంగ, తెలిసియో, తెలియకయో మా చేసిన పాపములను మన్నించుటకై మేము దయామయుడగు పరమేశ్వరుని గుఱించి ప్రార్థనలు చేయు

దుము. తెలియక చేసిన పాపములకుఁ బరిహారము నా హృదయమునందుఁ గలిగిన జపమే ప్రాయశ్చిత్తమగును.

“సన్నుఁ బ్రేమించుచున్న హైందవులకు ముస్లిములకు నాదొక హెచ్చరిక. నన్నువారు యథార్థముగాఁ బ్రేమించుదురేని, నే నంగులకుఁ దగునునేని తమతమ హృదయములందున్న భగవంతుని మఱచి చేసిన పాపమునకు నాతోఁగలిసి ప్రాయశ్చిత్తవ్రత మచుష్కించుదుగాక! అన్యమతమును నిందించుట, తూలనాడుట, హేళనచేయుట, అన్నముపున్నెము నెఱుంగని యమాయికప్రజలను హింసించుట, దేవాలయములను, మసీదులను ధ్వంసముచేయుట భగవంతుని మఱచుట యగును.

“నేను జీయువ్రతము భగవంతుని గూర్చియు, నన్ను గూర్చియు.”

ఇట్లు ప్రారంభించి ‘యంగు ఇండియా’ పత్రికయందుప దేశించిన ప్రతివాక్యము శిరోధార్యమగును.

“స్వాతంత్ర్యమును గోరువారు వరసృర ప్రేమగలవారై యుండవలెను. ఒకరిమీఁద నొకరికి నచంచల విశ్వాసము కలుగవలెను. విశ్వాసము భగవంతుని యందలి విశ్వాసముగా భావింపవలెను.”

“నేను చేతగాని వాఁడని నాకుఁ దెలియును, సర్వము చక్క-నిద్దవలసినవాఁడు సర్వేశ్వరుఁడు. ‘ఈశ్వరా! ఈ దాసుని నుపయోగించుకొనుము. తమ దయామృతముచే నీదాసుని దరిజేర్చుము. మానవుఁడెవఁడు? సర్వము శూన్యము; తుచ్ఛము. నపోలియన్ అంతటివాఁడు మనోరాజ్యమెట్లు పాలింపఁ గలి

గెను? తుదకు సెంటుహోలినా కు 'బందీ' అయ్యెను. మహా పురుషుడైన సీజరు తన యంత్యకాలమునందు సాధారణ మానవుని యట్లుయ్యెను. సర్వము తమ లీలావిలాసము! ఇట్లు నిన్ను ధ్యానించు భాగ్యము పొందుదుముగాక !!!

భగవంతునియందు మహాత్మునికిగల భక్తి తత్పరతను దెల్పుట కనేక దృష్టాంతములు కలవు. వానినిన్నిట నిట నుదాహరించుట గ్రంథవిస్తర భీతిచే మానుకొనివలసి వచ్చి నందులకు మా సాతకమహాశయలు మన్నించుచుండుగాక !!

మహాత్ముడు 'భగవంతుడు, భగవంతుడు'ని చెప్పుచుండుట నే దేవునిగూర్చి? ఆ దేవుని స్వభావమేమి? ఆతని పేరేమి? ఊరేమి? యని యాలోచింపవలసిన యావశ్యకత లేదు. హృదయమును భగవంతునికి నాయముగాఁజేసి 'భగవంతుడు సర్వాంతర్యామియై సర్వముగాంచుచు, మనము గావించు పనులను దిలకించుచుండును'ను సత్యము గోచరించు వానికిఁ బెక్కుదేవుళ్ళను సేవింపనేల ?

దీనిని,

“భగవంతుఁ డొకఁ డున్నాడనుట సత్యము. పెక్కులు దేవుళ్లు లేరు. భగవంతు నెఱుంగకుండ నుండుటకు సాధ్యము గాదు; ఎఱుగ సాధ్యమును గాదు. ఆతఁడు కన్నులు లేకయు సర్వము గాంచగలవాఁడు; చెవులు లేకయు వివరగలవాఁడు; ఆతనికి రూపము లేదు. ఆతనిని భేదింపలేము. ఆతఁ డెవరి చేతను సృష్టింపఁబడినవాఁడు కాఁడు. ఆతనికి దల్లిదండ్రులు, ఆలు బిడ్డలు లేరు. అయినను, ఆతఁడు శండ్రిగా, దల్లిగా, బిడ్డలుగా భావింపఁబడుచు భక్తులచేఁ బూజింపఁబడుచుండును.

ఆతడు, చెట్టు, పుట్ట, తాయిగా లేకపోయినను, వానియందును గలవానినిగా భాషింపబడుచుం బూజింపబడుచుండును. ఆతని వ్యాప్తి నెఱుంగనివానికిని నాతడు రక్షకుఁ డగును.”

“వేదములందుఁ బెక్కురు దేవతలు గలరు. ఇతర మతముల వారు దేవుని దూతయని యందురు. అయితే వేదము లోకే దేవునినిఁ గీర్తించుచున్నవి.”

అను మహాత్ముని సత్యవాక్యములను గ్రహింపుడు.

మహాత్ముని స్థితి

గాంధీ మహాత్ముడు; భగవంతుని నొక్కని సమ్మి, దేవుని ధర్మము నాచరించుచు జీవించుచున్నచో నాతడు బ్రహ్మజ్ఞానము. గలిగింపఁ గలవాడనియు, “దేవునినిజూడఁగలన న”నియు, ఇప్పుడు జాగ్రదవస్థలోని యనుభవములు, మనస్సును దన యధీస్యమై యున్నవనియు, స్వప్నావస్థయందు అనఁగా సజ్జా నావస్థయం దవి యొకప్పుడు తమను దొలఁగిపోవుచున్నవనియు, అందుకొఱకు రామనామ జపము చేయుట యనియు, దన యనుభవస్థితిని నొక పర్యాయము ‘సవజీవన్’ పత్రికయందు పోలియఁ జెప్పెను. తఱువాత వ్రాసిన యథార్థమగు సత్య భూయిష్టమైన జీవితమును ‘ఆత్మకథ’ యందు వ్రాసిన మహాత్ముని ప్రసంగమువలన మహాత్మునికి భగవంతునియందుఁ గల భక్తి భావము లోకము గ్రహింపఁగలదు. అందుఁ గొన్నిటి నిటఁ దెల్పుచున్నాడను.

“ఆత్మార్థ లోకమందు నేను జేసిన పరిశోధనలను నూత్నముగాఁ దెలుప నుబలాట పడుచున్నాను. అవిమాత్రము

నాకుఁ దెలిసినవి. వాని మూలమున నె ప్రభుత్వమునకుఁ బ్రజల కున్న, లోకమునకు సేవ చేయుటకును సమర్థులైన శక్తిని గలిగి యున్నాను.”

“ఈ ముప్పదియేండ్లనుండి యేది తలఁచినను, దేనికిఁ బోరాడు చున్నానో, దేనికొకటకుఁ దహతహ లాడుచున్నానో యని యనఁగాఁ దనను నెఱుఁగుటకు అనఁగా భగవంతుని సాక్షాత్కరించుకొనుటకు అనఁగా పొందుటకిని స్పష్టపడును. ఇది యొక్కటి పొందుట కొకకే నేను ప్రాణములతో జీవించు చున్నాను. మాటాడుట, తలఁచుట, స్వరాజ్యమునకై సేవ చేయుట ఆదిగాఁగల సమస్తము నందు కొకకే.”

“తనకును దన సృష్టించినవానికిని మాత్రము తెలియఁ దగిన ఘటనలు కొన్ని గలవు. అవి చెప్పకొనరానివి.”

“భగవంతుని రూపభేదములు పెక్కులు. నేను భగవంతుని ‘సత్తు’ అను పదార్థముగానే భావించుచున్నాను. ధ్యానించుచున్నాను. సత్పదార్థముగా నుండున దొక్క భగవంతుఁడు మాత్రమే. తక్కిన సృష్టిజాల మంతయు ససత్పదార్థమే. నిత్యుఁడు, సత్యుఁడు నైసర్తి యాతనిని నే నొకను గాంచలేక పోవుచున్నాను. అతనిని గాంచుటకు బ్రయత్నించుచున్నాను. అందులకై నాకిష్టమైన సమస్తమును ద్యాగముచేయి సంసిద్ధుఁడనై యున్నాను. ఆ త్యాగము నా ప్రాణమును గోరిన నిచ్చుటకు సుబరపడుచున్నాను. ఆ ‘సత్తు’ పదార్థమును నేను జూచువఱకు మాత్రము నే నందుఁగ్గుఁ దగిన సత్యమార్గమును దృఢమగు తలంపు నవలంబింపవలెను.

“ఈ సత్య పదార్థమును బరిశోధించునప్పుడు కొన్ని సమయములందు ఈ సత్యపదార్థము మెఱుపు దీరగెవలె గన్పించుచున్నది. భగవంతుడు డొక్కడే సత్య. మిగిలిన సమస్తము సత్యము నిశ్చయము నాకు నానాటికి బ్రబలుచున్నది.”

“సత్యపరిశోధనయందు అలభ్యము లభ్యమునను రెండును గలవు. ఆపరిశోధన ధర్మమార్గము వీసినవానికి లభ్యమగుట కలుగను. ఏమియు నెఱుగనివాని కది సులభము. సత్యమార్గమున నడుచుకొనువాడు మహా శాంతగుణము కలిగియుండవలెను. లోకమందెల్లరు శాంత గుణమును నమ కాశ్చక్రిందఁ బెట్టి త్రొక్కుచున్నాడు. సత్యము పలుకువాడు శాంతగుణ ప్రధానుడై తపస్సు చేయుచుండు వాడుగా నుండవలెను. ఆద్యంతము లేని - సత్యమును ఆతఁడు గాంచగలడు.”

“సత్యాగ్రహ తత్త్వమును శోధించుట నాలక్ష్యము. నే నెంతయో మంచివాడనని చెప్పకొనుట నా చేతఁగానివని. నాలో నేనే సంతోషించుకొను చుంకినచో నూరదాసుకవి చెప్పిన విధముగా నావంటి పాపి వేటొక్కఁడేఁడి? నన్ను సృష్టించిన భగవంతుని మఱచితిని. అంతమాత్రమైన జ్ఞానము లేని మూర్ఖుడ నైతిని”ని యెంచవలెను.”

“భగవంతుడు నా జీవితమును సడుపుటయు, నేను ఆతనియొద్దనుండి జన్మవరంపరగా వచ్చినదియు నెఱిగి యింకను ఆ భగవంతుని దరికే జేరువాడను గాతీక సోపుచున్నాను. అది నాకుఁ జెప్పరాని యావేదనను గలిగించుచున్నది.”

“నేను మతప్రవక్తనుకాను. ప్రవక్త లక్షణములు నాకు

లేవు. తెలిసియో తెలియకయో యున్నట్టి నాలోపములు తొలగిపోయినాయి. నాకు సత్యమందు నిశ్చల భక్తి కలదు.”

“మానవుడు దైవ ప్రతినిధిగానుండి, సహనముతో నేన చేయుచు భగవత్ప్రేమకు బాట్రుండగు గాక,”

“నేను మహాత్ముడనుకాను. నాకై మీ రేమియు చేయ వలదు. నేనుమానవతమును చేయునప్పుడు నాదర్శనమభిలషించు దును, దర్శనమిచ్చుటకు నేను అనర్హుడను. నేను మీవంటి వాడను. ; ఆశాపాశవశుడను. కాగా, నేను దర్శమిచ్చుట కెట్లు తగదును ? సత్పదార్థ దర్శనమావశ్యకము. అది నామరూప భేదరహితమైనది. ఆమహాపదార్థమును పేద, యింద్రయందును, రాజప్రాసాదములందును, కొండగుహలందును, దేవాలయము లందును దర్శింపుడు. నన్ను మీరు దర్శింపవలెనని కోరిక తగదు. నాదర్శనముచే మీ కెట్టిఫలము కలుగజాలదు.

మహాత్ముని సత్పదము—సన్మార్గము

అట్లు సత్తులను పదార్థమునెడ నిశ్చయముగలిగి యా పదార్థ సంబంధ లక్షణమెఱిగి జీవించుమతి మేదియని గ్రహింప వలెను. ఆమతియు సత్యమతియు లేక సన్మార్గము నని చెప్ప వచ్చును. గాంధీమహాత్ముడా ఆసన్మార్గమును సత్యాగ్రహమని చెప్పచుండెను. లోకమందలి మతిముల్నియు సీసన్మార్గమునే ప్రబోధించు చున్నవి. మతిమను దీని గ్రంథములందు, చిహ్నము లందు, లేమకు వేరుగానున్న యితర మతము లందు బంధించి తమ మతస్సంగు విరోధము ద్వేషము మొదలు గురుగణముల గలిగియుండు మతముల మాటయే యిటచెప్పుకొని వలసినవనిలేదు. ఆమతములు సత్తును బోధించు మతములుకావు.

అవియుద్ధములను బ్రేరేపించు మతములని చెప్పడగినది. గాంధీ మహాత్ముని ప్రేమను, అహింసను-క్రమ క్రమముగాఁ గలిగిన సత్-ఆగ్రహముగల సన్మతమగును. అనఁగా సన్మార్గమగును. దానినేపేరున నెట్లు పిలిచిననేమి ?

“మతమేమిటి ? ప్రపంచమందలి మత వేదములు లన్నిటినిఁ జగువుట మతము కాఁజాలదు. మతమనునది యొకమూల భద్రవలెను వస్తువుకాదు. అది హృదయమందు నిండియున్నది. అది మనసుండి వేఱుగా నుండునదికాదు. అది యెప్పుడును మనతో గలిసియుండును.”

“మతమనఁగా నభిప్రాయము. ఆయభిప్రాయమును వదలు కొనుట మత ధర్మమునుండి చ్యుతిపొందుట యగును.”

“మతముయొక్క సారము జ్ఞానము.”

“మతములేని జీవితము ఆదర్శధర్మము లేనిది. ఆ యాదర్శ ధర్మములేని జీవితము చుక్కానిలేని పడవవంటిది.”

“మన మతము అహింసా ధర్మము గలది. అది ప్రేమ తప్ప వేరేమియుఁగాదు. ప్రేమయనఁగాఁ జుట్లములను నెయ్యి రను బ్రేమించుటమాత్రము కాదు. శత్రువులను సహనముతో నాదరించుటయే ప్రేమ.”

“తనను దా నెఱుంగుటయే మతము.”

గాంధీమహాత్ముడు జన్మించిన మతము వైష్ణవ మత మగుటవలన మహాత్ముడు వైష్ణవుడనియు, మహాత్ముడు ప్రాతఃకాలముననే పాపములను బోగొట్టుమని పరమేశ్వరునిఁ బ్రార్థించు చుండుటవలన మహాత్ముడు శైవ మతాభిమానుఁ

డనియు, మహాత్ముడు పుట్టుకచే, వైష్ణవప్రణయినిను మహాత్ముని నిత్యనైమిత్తికాది కర్మములన్నియు తత్సంబంధములు లేకుండుట చేతను సర్వమత సమత్వబుద్ధి గలిగినివాడైనను, అహింసా ధర్మములు మితిమీరితీ ప్రేమించుచున్నను, రాక్షసులందు భోజనము చేయక, సాయంకాలమునకు ముందే భుజించుటచేతను, ఫాలతలమునఁ దిలకము దిద్ది తీర్చుకొనువాఁడు కాకపోయినను, హిందూ దేవాలయములకుఁ బోవనివాఁడు వాప్రసాదు మహాత్ముడు జైనుడనియు, బుద్ధుడనియు, ఏసుప్రభువు వ్యతము మీఁదఁ జెప్పిన భోధనను జనువు చుండఁగా దనకు సత్యాగ్రహము ధర్మమును గనుఁగొంటినిని చెప్పియుండుటచేతను, మాటి మాటకీ ఏనునాధుని పేగును, బైబిలును గ్రహించు చుండుటచేతను, మహాత్ముడు క్రీస్తు అనియను, ఖిలాఫత్తు ఉద్యమము నడుపుటవలెను, మహమ్మదు నుండి బ్రశంసించు చుండుటచేతను, ఖొరాను గ్రంథమునకు భక్తిగలిగి యుండుట చేతను మహాత్ముడు ఇస్లాము మతము వాఁడనియు, సింకను వేటువేటు విధములుగాఁ బలువును పరిత్యజించి జైవ్యకొను చుందురు. గాంధీమహాత్ముని సర్వమత సాక్షియని పెద్దలందఱు ప్రశంసించు చుండుట గర్వింపఁదగిన విషయము.

వైష్ణవము

గాంధీమహాత్ముడు పుట్టిన మతము వైష్ణవమైనను, గుడి వలకు ఆమతమును సంబంధింపకొని యుండలేదు. మహాత్ముని వైష్ణవము సర్వమతముల సమరసముగా నుండెను. నుగుటఁ దగు నామాలో, గోపీచందనమో మతేనైయో ధరింశ్చ యతః మతముని వారిని జూచినచోఁ గన్నులు మూసికొనుసంతతి ముదిరిన

వైష్ణవముకాదు. కాఁగా, వైష్ణవమననేమి? విష్ణు సంబంధము గల వైష్ణవమతము. విష్ణువను పదమునకు సర్వము వ్యాపించుట యని యర్థము. సర్వవ్యాపకుడయిన భగవంతుఁడు విష్ణు మూర్తి యిది మతములవారి మనస్సులందుండఁడా? సర్వ వ్యాపియైన సర్వాంతర్యామిని నొక దేశాలయమందో, యొక సంఘమందో నిర్బంధించి యితరులను చేరరాకుండ వెలివేయుట సర్వవ్యాపకుడగు భగవంతుని విష్ణువుని నిట్లుదాచుట భగవంతునియెడ నవచారము చేయుటకాదా? ఇట్టి సంకుచిత తత్త్వముగలవాడు వైష్ణవులా?

సత్యమును వైష్ణవమేది? ఎల్లయెడల నెల్లజీవులందును విష్ణుతత్త్వమును భావించి యే ప్రాణికి హింస గావింపని యొక మహాభక్తిమే సత్యమును వైష్ణవము. ఈవైష్ణవము గాంధీ మహాత్ముని వైష్ణవము. ఈ వైష్ణవము లోకమందుఁగల యెల్లరికిఁ దగినది. అట్టి మత మొక సంఘమువారికి మాత్రమొప్పునది కాదు. గుజరాతీ భాషలో “వైష్ణవుఁ డెవఁడు? అను మకుటము గల యొకకీర్తన గలదు. దానిని మహాత్ముఁడు బహుభక్తితోఁ బాడుకొనుచుండును. ఆపాట వైష్ణవమందలి సత్యమును బోధపఱచును.

అది యిట్లు:—

వైష్ణవజనలో తేనే కహీయే, జోపీడ పరాయీబాకరే;
పాదుకే ఉపకారకరే తోయే మన అభిమాననరే;
సకలలోక మా చలనే వందే నిత్యానకరే కేశారే,
జిహ్వాత్మకే అసత్యనబోలే పరధన నవజాలే హద్ధరే.

సమదృష్టి నే తృప్తా త్యాగీ పరస్మై జేనే మాతగే
 వాసకాచ్చ మన నిశ్చలరాజ్ఞేత సతన జునీ తే రే,
 మోహమాయా వ్యాపీన హీ జేనే నృథ మైరాగ్య
 జేనామన మారే,

రామనామ సూంగదాలీ సకలర్థ దేనాతన్వారే.
 వణలో పీణే కపట రహితచ్చే కామక్రోధ నివాల్వాగే,
 పణే సర్వసైయోజ్ తేనుభో తరాన కర్మాభ్యుత్ ఏకో

దేకో తాన్ యోగే —

గాంధీమహాత్ముడు శివప్రార్థనను సత్కార్యగ్రహ - ఆశ్రమ
 మందుఁ బాప పరిహారము ప్రతిదియు ప్రభాతకాలమునఁ
 బ్రార్థించు నాచారము కలదు. ఆ ప్రార్థన:—

హర హర శంభో శంకర మహాదేవ్

శంభో శంకర మహాదేవ్ —

శైవము

అట్లు ప్రార్థించుటవలన మహాత్ముడు శైవుడని చెప్పబడిన
 సత్యుక్తిలేదు. అయితే, ఇతర మతిమూలవారికి మాట్లాడిన
 కన్ను లెట్లు జేసికొను శైవము మహాత్ముని శైవము కాదు.
 “ఏ ప్రాణి నైనను నీవలెనే చూచుచు నెల్ల ప్రాణులు ప్రాణము
 శివుడనియు - ఎల్ల ప్రాణులను బ్రేమించుము” శైవ మతిమూ
 చెప్పుచున్నది. ఎల్లప్రాణులగును బ్రేమ గలిగియుండుటదే
 శైవము. ఆకారణముచే శివుడు (‘Shiva God of Mercy’)
 దయగల దేవుడని గాంధీమహాత్ముడు ప్రార్థించుచుండును.
 “సత్కార్యగ్రహ - ఆశ్రమమందుఁ బ్రాతః కాల ప్రార్థనయందుఁ

దెలిసియో తెలియకయో చేసిప పాపములను క్షమింపగోరుచు దయీ స్వరూపగు శివునిఁ గూర్చి మేము ప్రార్థించుకొను చుండుమ"ని మహాత్ముని తీసువాక్కులు. పైనఁ జెప్పిన వైష్ణవమునకును, ఇచటఁ జెప్పిన శైవమునకు భేద మేమి గలదు? శైవవైష్ణవుల కర్థము లేని జగడము లేలకో?

జై న ము

గాంధీమహాత్ముడు ఆచార వ్యవహారాదికములు కొన్ని జై నమతమునకుఁ దగిసివై యుండుననుటలో సం దేహము కాన రాదు. గాంధీమహాత్ముడు జన్మించిన గుజరాతీ దేశము దెక్కువ భాగము జై న మతము గలదు. ఆ దేశమందు దాదాపు వివిధమతములవాగును జై నమతస్థులను బ్రేమించు చుండురు. గాంధీమహాత్ముడు అంగ్ల దేశమునకుఁ జనువునకై పోవుటకుఁ దల్లి ననుమతి గోరినప్పుడు, తల్లి పుత్రలిగొని యొక జై నమత గురువు నాజ్ఞప్రకారము మూఁడు శపథములను మహాత్మునిచే జేయించిరి, ఆ మూఁడు శపథముల నింతకుముందుఁ జదువుకొని యుంటిమి. జై నమతము ప్రత్యేకమతము గాదు. 'అహింసా పరమోధర్మః' అను మహాధర్మమే మహాలక్ష్మ్యముగాఁ గలది యీ జై నమతము. ఈ మహా ధర్మమును జెప్పని మత మొకటి యీ లోకమందున్నట్లు చరిత్రలు దెలుపుటలేదు. ఆ ధర్మము మనస్సంబంధమైనది. గాంధీమహాత్ముడు 1916 - అక్టోబరులో 'మోడరన్ రివ్యూ' అను పత్రికా సంచికయందు వ్రాసిన యొక చిన్న వ్యాసములో,

“నేను పుట్టుకయందు వైష్ణవుడను. చిన్నతనముననే నాకు అహింసా బోధింపఁబడినది. ప్రపంచమందలి యితర మత

గ్రంథములనుండి నాకు సత్యము బోధపడినట్లే, జై సమత గ్రంథములనుండియు బెక్కు సత్యములను గ్రహించితిని. జై సత త్వ శాస్త్రీయగు రాజచంద్రకవికి నేను మిక్కిలి ఋణపడితిని. అని చెప్పియుండుటను గ్రహింపుడు.

బౌద్ధ ము

జై సమతముతో సూబంధముగల బౌద్ధ ధర్మమును ఆబోధించిన బుద్ధభగవానునిమీద గాంధీమహాత్మ్యుని జెప్పిన లవితాని ప్రేమగలదు. బుద్ధ భగవానుని బోధనలకు జైవి కోసి కొనని మానవుడు మానవుడా? మానవుడేగా జన్మించి జీవిత సత్య మెఱిగిన మహానుభావుడు బుద్ధభగవానుని పుణ్య ధర్మ మెట్లు త్రోసి వుచ్చుకొంటాడు? 1921-వ సంవత్సరము మే మాసము పదునాఱవ తేదీ 'జాహూ' లో బోధనలు గన్న బుద్ధుని జన్మదినోత్సవ సమయమున జరిగిన బుద్ధజయంతి మహా సభ కథ్యక్షత వహించి మహాత్మాడు కావించిన యువన్యాస మును జదివినచో బౌద్ధమతము నెడల మహాత్మాని యభి ప్రాయము సుస్పష్టముకాగలదు. ఆ యువన్యాస సారాంశము:-

"బుద్ధ భగవానుడు ధర్మమును లోకమునకు పంపినాడు, యీ ధర్మమును వ్యాపింపజేయుటకు నేను ప్రయత్నించుచుండుటయే నన్నీ మహాసభకథ్యక్షునిగా నెన్నుకొనుటకు గాన ణము. బుద్ధుడు క్రొత్తమతమును సృష్టించలేదు. ఇది మతమునకే ప్రాణము పోసెను. ఇతర ప్రాణమును బలికియుట అజ్ఞము కాదు. తననుద్యాగము చేయుటయే సత్యముగు అజ్ఞము. ఈ యర్థము వేదములను నిందించినట్లుగా బుద్ధజేవునిమీద నిందలు మోపబడుచున్నవి. సనాతనాచారమువలె యాజ్ఞ

కులు దీర్ఘదర్శినియును బోగొట్టినట్లొనరి. పునఃసంజాయి వేదా
క్షరములను బ్రహ్మాణముగా భావించి వేదార్థమును మఱచి
పోయిరి. ప్రేమయు దయయు నాదకు జయము పొందునని
బుద్ధభగవానుని బోధన."

తెల్ల స్తంభము

తెల్ల స్తంభములము మీదను మహాత్మునిదాగల ప్రేమ
యపారము. గాంధీమహాత్ముడు తన సత్త్వాగ్రహ ధర్మమునకు
గిరిప్రవచనము కారణమని చెప్పియుండుటయే చాలాను.
గాంధీమహాత్ముని జీవితమునకును ఏనుప్రభుని జీవితమునకు
గొప్ప పోలికగలదు. ఏనుక్రీస్తే గాంధీ మహాత్ముడుగా
సవలించెనని కొందఱు నమ్ముచున్నది. శాంతియు,
ఇతరులకుఁ గీడు చేయుకుండుట; కష్టసహనము, పాపమరి
హారమునకై భగవంతునిఁ బ్రార్థించుట, తపసి కేమిచేయు
దుమోయని భయపడకుండుట మొదలగు ఏనుక్రీస్తు బోధన
లందున్న సారము. ఇవి గాంధీమహాత్ముని జీవితమునకును మహా
కవలమందును విడిసించి యుండుట లోక మెఱిగిన సత్యములలో
నొకటి. అట్టియెడ గాంధీమహాత్ముని ఏనుక్రీస్తుగా భావించు
టలో నబ్బుర మేమికలదు? "తేవలేకిని భయపడకుము"ను ఏను
క్రీస్తు తిలవొక్కను మిక్కిలి మఱుగుపుచ్చి మూసము
మాసము వేలకొలుది జీతము పుచ్చుకొనుచు బ్రచారము
చేయు ఫాదిరి మతమనిన మహాత్మునకు గిట్టదు. ఈవిషయమును
మహాత్ముఁడు పలుచోట్ల చెప్పియుండెను. ఫాదిరి మతమనగా
క్రీస్తునకుఁ బాపము పెరుగుటకుఁ బ్రయత్నించుట. దేహమున్నగు
తలో మఱియు మూర్ఖుకొనుట వలన లాభమేము? ఈ విష
యమై గాంధీమహాత్ముడు.

“తాకికముగు మంచికై యొకమతమును విడిచి మఱి యొక మతమందుఁ బ్రవేశించుట న్యాయముగు నెడల నేనును గొంచెమైనను వెనుకాడక యాపదలో నాచురింపెను. అయితే మతమనునది మనస్సు సనుసరించి యుండును. ఇకల సౌఖ్యము నకై మతమును మాన్చుకొనరాదు” అని చెప్పిన మూటల సత్యమును గ్రహింపుడు.

ఇస్లాము

ఇస్లాము మతమందు గాంధీమహర్షినికేగల ప్రేమ ఐకోపా సంగ్రామానంతరము ఖలాఫత్తునకుఁ న్యాయము కలుగ నప్పుడు సర్వ ప్రపంచమునకు స్పష్టమగుట యెల్లెఱిగిగిన సత్యము గదా! ఖలాఫత్తునకై గాంధీమహర్షిఁడు చేసిన సేవ మత జగత్తునకు వెన్నెల బొటవంటిది. ‘ఖలాఫత్తు’ శామధేనువని మన మహత్ముఁ డనుగ్రహించి యుండెను. నవీ నాయకుని గూర్చియు, ఖోగానును గూర్చియు, మహత్ముఁడు పలుప్రసంగ ములు చేసియుండుట వలన మహత్మునకు ఇస్లామా మఱియు నెడ సధిక గౌరవము కలదని ద్యోతకమగుచుండెను.

సమరస వన్మార్గము

ఇటుఁ జెప్పఁబడని యితర మతములను గాంధీ మహాత్ముని మతమేయగును. మతముల పేరులకు మహత్ముఁడు విలువ నీయఁడు. ఏపేరున బిలిచినను మతము మఱిమీ. సమరస మత ముల యంతరార్థము, ఆశయము నొక్కటియే యని యింత దనుక మనము మహత్ముని జీవితమందొకటి కెరిడు విషయ ములా కలియక పోయినను మహత్మునకు సర్వ మతములును

‘సత్య’ మతముగాఁ గాఁపించు చుండెను. సత్తుతో నాగ్రహించుటను సత్యాగ్రహమని మహాత్ముడు గ్రహించుట జగత్ప్రసిద్ధ సత్యములలో నొకటి. అనఁగా గాంధీమహాత్ముని మతము సత్యాగ్రహ మతమని స్పష్టమగుచున్నది. -మహాత్ముని మతము, విరోధము, అసహనము మొదలగు వానిని దూరీకృతముచేయు నహింసా ధర్మమని సిద్ధాంతీకరింపఁ దగ్గును. అహింసా ధర్మము సామరస్య మందొప్పు చుండుట సర్వవిధి తము. కాఁగా మహాత్ముని మతమును సమరస సన్మార్గమని చెప్ప నొప్పును. “దయగలవా రెల్లఁగును సమరస సన్మార్గమునకుఁ జేరినవారే” యనియు, కరుణయే సమరససన్మార్గమునకు ముఖ్యమ”నియు శాస్త్రవేత్త లంగీకరించిరి. మతమును గుఱించి మహాత్ముడు వెలువరించిన యాశయములలోఁ గొన్నిటినిఁ జదువు కొనుడని సాతకమిత్రులకు వేడికొలు :—

“లోకమందలి గొప్పమతములలో దేనిని గొఱతగా జెప్పినను నేను ఒప్పుకొనను.”

భారాను, బైబిలు, గీత మొదలగు గ్రంథముల పూర్వకముగా భగవత్సత్త్వతత్కారమునకై యొకరితో నొకరు పోట్లాడు కొనుచు దైవదూషణకు దిగనేల ? ఒకే సూర్యుడు మంచుకొండ మీఁదను, భూమిమీఁదను బ్రకాశించుచుండును. సూర్య తేజస్సు ప్రకాశించుటయందుఁ గలభేద మనుసరించి పర్వత ప్రాంతీయులు, నితర ప్రాంతీయులు పోట్లాడుకొందురా?”

“హిందూమతము మొదలగు సమస్త మతములు తఱచినయెడల, సమస్త మతమాలందలి సత్య మొక్కటియే పరమాశయమని బోధపడును. దేవుఁడొక్కఁడే ! భేదించిన

యాచారవ్యవహారాదికముల సనుసరించి భేదభావము భావింపక, సత్యమను పరమార్థమును గ్రహించి పుత్రభగాముల మగు దుముగాక!!”

“భగవంతుని యెడను, ఆతని యనుగ్రహమునను నిశ్చయముగలవాగు, ఎట్టి మానవుని యందైనను ద్వేషభావము కలిగియుండరాదు. కాని మానవులు దావ్యము విడనాడ వలెను.”

“నా మతము చెఱసాల వంటిదికాదు. భగవత్సృష్ట మగు సమస్తమునకు దాని యాదర్శముండను.”

“మతముల జీవనాడి యొక్కటే.”

“ఒక్క భగవంతుని యెడను, ఆ భగవంతుని సనుసరించు సభిమానులయెడను అని దృఢపడని నిశ్చయము గలిగి యుండుట మాత్రము ఇస్లాము మతమునకు యుక్తమగునని మనమందఱియు ముస్లమానులమే. ముస్లమానులుగా నుండుట వలన హిందువులము కాఁగలము, క్రైస్తవులము కాఁగలము.”

“సత్యము ఒక మతవేదమునకు మాత్రము తగిన యుగా మైనదికాదు.”

“ఖొరాను స్వీకరించుటలో నాకుఁ గొంచెమునను జగకు లేదు. టైబిలు, జెండ్ అనిస్టా గ్రంథసాహిత్య మొనగా సమస్త మతవేదగ్రంథములను నేను జరివితిని. వాటియొకమాట, ఒకమతమును, ఒక దేశమును, ఒక సంఘమును, బ్రేమించుట తగినదికాదు.”

“ఏమతమైనను, ఏదేశమైనను అనీతికి, అసత్యమునకు

హింసకుఁ దావిచ్చెనేని, ఆ మతము భూమిమీఁదఁ నిలువక నశించితీలును. భగవంతుఁడు ప్రకాశించుచుండును. చీకటిలేదు. భగవంతుఁడు ప్రేమమయుఁడు. ద్వేషరహితుఁడు. భగవంతుఁడు సత్పదార్థము; అసత్తుకాదు. భగవంతుఁ డొక్కఁడే రక్షకుఁడు.”

“భగవంతుఁడనఁగా సత్యము. సత్యము నాకుఁజూపు వెలుగు అహింస. ఆ సత్యమందలి యంతర్భాగము నేనాశించు నట్టి స్వరాజ్యము. సత్యాగ్రహము నెన్నటికి విడువరాదనియు సత్యము గాపాడుటకు సరియగు సత్యాగ్రహి యొక్కఁడు చాలు ననియు, నేను పదేపదే చెప్పుచున్నాను. అందుచే మనమందఱ మును బరిపూర్ణ సత్యాగ్రహులగుటకుఁ బ్రయత్నించుమము గాక!”

“మతజీవితము ప్రపంచ క్షేమమున కంతరాయముగా నుండుననియు, భారతదేశము మితిమీరిన యాత్మజ్ఞానము కలదియగుటచేతనే స్వాతంత్ర్యము గోల్పోవుటకుఁ గారణమయ్యె ననియుఁ గొందఱు నేటికిఁ దాఁచుటకలదు” అని యొక పండితుఁడు మహాత్మునిఁ బ్రశ్నించెను. అందులకు మనమహాత్ముఁడు;

“నేనట్లు తలచుచుండుటలేదు. ఆత్మజ్ఞానాభిరతి తఱుగుట చేత హిందువులు పెంపులేనివారగుచుండిరి. గసపుత్రులు చిన్న చిన్న విషయములకై పెద్దపెద్ద యుద్ధములంచేసి భారతదేశమును నాశము గావించిరి. ఆ కాలమందు గసపుత్రులకుఁ జెప్ప నలవికాని ధైర్యముండెది; కాని సత్యము, ఆత్మశక్తి మిక్కిలి తక్కువ. రాష్ట్రముని భుజబలమునకుఁ జూచి శ్రీరాముడు జయము పొందుటకుఁ గారణమేమి? పిన్నయైనను శ్రీరాముని

యందుగల యాత్మజ్ఞానమే కారణము. పరిపూర్ణమగు ఆత్మజ్ఞానముచేతనేగదా పాండవులు జయము పడయగలిగిరి! మనము మాటిమాటికి గ్రంథముల జ్ఞానమును ఆత్మజ్ఞానమును నొక్కటిగా భావించి మోసపోవుచుంటిమి. ఆత్మజ్ఞానము నుత గ్రంథములను జనుపుటవలన లభ్యమగునదికాదు. ఆ యాత్మజ్ఞానము మనస్సునందావిర్భవించు సమంత శక్తిమంతమగు నొక విధమగు భగవచ్ఛక్తి. ఆత్మజ్ఞానమచు పనమునకు ధైర్యముని యర్థము. భీరువులెన్నిటికిని ఆత్మజ్ఞానమును సుపాదింపజేసి.”

ధైర్యము

గాంధీమహాత్ముడు సత్తును దెలిసికొనుటకుఁ బ్రేమ మావశ్యకమని గ్రహించెను. మహాత్ముడవరికి దేనికిని భయ పడువాఁడుకాదు. భుజబలశక్తి పైనిపిశశక్తిగల ప్రభుత్వమును మహాత్ముడెన్ని పర్యాయము లెదిరింపలేదు? ఈ విషయము గార్హస్థ్య జీవితప్రకరణమందు వివరింపబడి యుండెను. సత్పితా సంబంధముగలది ధైర్యము.

మానవుడను వృక్షమునకు మతమనునదియూదు. గాంధీ మహాత్ముడు సత్యాగ్రహమును నొక మహాత్పవ్యక్తియు మీఁదఁ బ్రసరించు ప్రకాశమువంటివాఁడు. మహాత్ముడు తన ప్రకాశము ప్రసరించునట్లు ప్రకృతిసహజ జీవితము నుపయోగించుచుండెను. మహాత్మునివలె నితరులుగూడ సత్త్వి యాస్వాదులు జీవితపద్ధతి నాచరించుదుగుగాకి! ఇతమీఁదట రాజోపు ప్రపంచమునకు అహింసా ధర్మము పరమాశ్లమై యున్నదికాక! ఆ ప్రపంచమున మూర్ఖశక్తికి ఆత్మశక్తికి మోసాగ్రహమును జరుగుచున్నది. ఆ యుద్ధాగ్రమున సత్యాగ్రహము అనగా

మతజీవితము అనగా ఆధ్యాత్మికజీవితమను గీతను గాంధీ మహాత్ముడు ఉపదేశించుచుండెను. ఆ యుపదేశము చెవుల జుమ్మనుచునే యున్నది. ప్రపంచమందు నామమాత్రావశిష్టమైన మతజీవితము అనగా ఆధ్యాత్మిక జీవితములేక యాదర్శ జీవితము నూతనోత్థేజముతో విరాజిల్లుచుండుచో మహాత్ముని జీవిత మాదర్శముగా నెల్లరు తమ జీవితములను జరితార్థము చేసికొందునుగాక! ఎల్లెడల నెల్లకాలముల నెల్లరి యందఱును మహాత్ముని జీవిత మాదర్శమై వెలయుగాక !!!

సాధు స్థితి - యోగ సిద్ధి

పరిపూర్ణమగు ఆదర్శజీవితమువలన సాధుయోగములభించును. బాల్యమునుండి యశావనావస్థను బడయుట సాధుస్థితిని బడయుట యగును. సాధుస్వభావము గ్రంథాదిని నూత్నముగా వివరింపఁబడియుండెను. గాంధీమహాత్ముడు డోకమహాసాధువని యెల్లరి నమ్మకము. మహాత్ముడు ప్రజలలో మోగును, మాటాడును; వ్రాయును; సేవసేయుచుండును. మహాత్మునికు నాలుబిడ్డలు కలరు. మహాత్ముడు శాపాయ వస్త్రములను ధరింపఁడు, గడ్డము పెంచఁడు; ముండనము చేయుచుకొనఁడు. కాని మహాత్ముడు శోపమును జయించెను; కామమును బాహిర్యోలెను. మహాత్ముని హృదయము ప్రశాంతమగు నముద్రము వోలె నిశ్చలత్వము కలిగియుండుటను మహాత్ముని తేజస్సు వ్యక్తము చేయుచుండును. గాంధీమహాత్ముడు మనోవాక్కాయములతో మానవ కళ్యాణమునకుఁ బాటుపడుచుండెను. ఇదియే సాధుస్థితి.

లోకము - సన్యాసము

మహాత్ముని బోధనలు ప్రపంచమునకుఁ దగినవియు, సాధువులకు దగినవియునై యుండుటవలన గాంధీమహాత్ముడు

సర్వము సన్యసించి యడవులకుఁ బోవుట యుక్తమని కొందఱు తలఁపవచ్చును. అట్లే యొక పండితుఁడు మహాత్మునకు లేఖ యొకటి వ్రాసెను. ఆ లేఖ సారాంశము:—

(రి—4—1924 “యంగు ఇండియా”)

“నేను బ్రహ్మణుడను; డాక్టరును; తమవలె నేనును వయస్సు మీఠినవాడను. తమకు లోకక్షేమముగోరి నేవ చేయుచుండిరి. అందుచేఁ దమకు గొప్ప యనుభము కలిగినది. మాయామేయమైన ఈ లోకమందు తమవలె జీవితమును వినియోగించుచుండినట్లు పూర్వకాలమందెవరును వినియోగించి యుండలేదు. బుద్ధుఁడు తన మహా ధర్మమును బ్రచారము చేసినను భారత దేశమంతయు బౌద్ధమతమును స్వీకరింపలేక పోయెను. శంకరుఁడు మహాజ్ఞాన సంపన్నుడయ్యు, భారత దేశమును వేదాంత తత్వము గలదిగాఁ జేయలేకపోయెను. ఏనునాథుఁడు పవిత్రమగు ఆత్మార్థజ్ఞానము గలవాడయ్యు, యూదుల సందఱనుఁ దన మతమును స్వీకరించునట్లు చేయ లేకపోయెను. లోకము మిథ్య. ఎవఁడీ ఈ లోకములోఁ దవస్సు చేయఁగలఁడో; ఆతఁడు ఆత్మార్థ శాంతిని, నిశ్చలత్వమును పొందగొట్టుకొను చుండెను. కారాగ్రహవాసమును, అనారోగ్యమును, తమ దేహమును గృశింపఁజేయుచున్నవి. అందుచేఁ దమకు, ఏదేని నొక పర్వతగుహకుఁజేరి యందు భగవంతుని భ్యానించుచు, దనను దానెఱిగి శాంతిని గలిగి యాత్మ సాక్షాత్కారమునకై జీవితమును, కాలమును గడుపుదురుగాక! ఈ భూమిలో ఋషులు, మహర్షులు మొదలగు మహాయోగులు చేసిన తపస్సును దమమీఁదఁ జేసి భార

తీయులకుఁ గౌరవార్థిక చింతను గలిగించుచునుగాక ! అందు వలన ఈలోక స్వరాజ్యమునకు బదులుగా పరలోక రాజ్యము పడయుదురు.”

అందులకు మన మహాత్ముఁ డిచ్చిన సమాధాన సంగ్రహమిట్లు :--

“బుద్ధుఁడు నిర్వాణము పొందకపోలేదు. క్రీస్తు, సిఁహవ యందు తన యోగమును బోధింపక పోలేదు. వారు తమ యువ దేశము గీతరులు గ్రహింపని కారణమున వారిని బోధింప లేదు. వారితోఁ దుల్యమగు యోగ్యత నాకు లేదు. వారితోఁ దుల్యుడగుటకు నే నసన్నుడను. పరలోక రాజ్యముకొఱకే నేను సేవచేయుచున్నాను. నా లక్ష్యమును సంపాదించు కొనుటకై కొండగుహలకుఁ బలుగఁ జేత్తవలసిన యావశ్యకత లేదు. గుహలందు జీవించువాఁ డెల్లప్పుడును ఆకాశ సౌధము లను నిర్మించుచుండును. రాజ ప్రాసాదమందంటి జనకుసేవకై జీవించువాఁడు ఆకాశసౌధమును నిర్మింప దలపోయఁడు. ఒక్క జనకుఁడు లోక జీవితమునెడ నభిరుచి కలిగియుండియు మనశ్శాంతి పొందఁగలిగెను. మోక్షమార్గము దేశసేవ యందును, బ్రజాసేవయందును గలదు. లోకవాసలందు దభిరుచి కలవాడనుగా నుండుట కభిలషించుచున్నాను. గీత యువదేశించినట్లు మిత్రులయెడ శత్రువులయెడ సమబుద్ధితో మెలఁగఁ గోరు చున్నాను. నా భార్యయో, కుమారుఁడో నన్ను నిగదించినను నేను వారినిఁ బ్రేమించుచుంటినిట్లే, హిందువుఁడో, ముస్లిమో, క్రైస్తవుఁడో మఱి యెవ్వరైనను నన్ను స్వర్థము చేసికొనలేక నిందించినను, నాతనిని ప్రేమించుచు నాతనికి సేవ

చేయుదును. నాశములేని స్వాతంత్ర్యము శాంతియుగల లోక సేవయే నా దేశభక్తికి బురూది. కావుననే, మతసంబంధము లేని ప్రభుత్వ ముండుట పొనుగదా. మతజ్ఞానములేని ప్రభుత్వము పతనమగును. ఎందుకనగా నది యాత్మను నాశము చేయును."

ఈ మాటలచే మహాత్ముని మహిమ స్పష్టమగుచున్నది. సాధువు లనబడువారొంటరిగా నడపులందుండఁ దగినవారనితలఁచుట లోకమును సరిగా నర్థము చేసికొనకపోవుటయే. తన క్షేమమును సిఠించుమునకు లొంగక యెచ్చట నెట్లుండిన నేమి ? లోకవాసుల తెట్టి రూపముదాల్చి యావహించినను వానికి లొంగక యెవరియెడను విరోధము, ద్వేషము వహింపక శాంతము గలిగి స్వార్థమపేక్షింపక సేవసేయుట సాధువుల విధ్యుక్త ధర్మమగురాక ! దౌర్భాగ్య కారణముననో వేటుకారణముననో సేవసేయుట విడనాడి యొంటరితనము గడుపఁగోరుట సాధువుల ధర్మముకాదని గ్రహింపుడు. గాంధీమహాత్ముడు వైద్యులు తనకు శస్త్రచికిత్స చేయునమయమందును సేవానురక్తిని వీడలేదు. శరీరము మనారోగ్యముగానుండినను మనస్సు చేతనైనను సాధువులు సేవసేయుట మహాధర్మము.

తిలకు - గాంధీమహాత్ముడు

అహింసా ధర్మమును గురించి లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలకు మహాశయునకు గాంధీమహాత్మునకొక పర్యాయము ప్రతికాముఖమున స్నేహపూర్వక వాదోపవాదములు కలిగెను. అప్పుడు లోకమాన్యుడు "ప్రభుత్వములోనటనగలవారికొక కాలక్షేపము. అది సాధువులకు మాత్రము కాద"ని యనెను.

అందులకుఁగాదని చెప్పట తగదనియు, సర్వ నుతములను సరించుట పురుషార్థములను సాధించుటనే జెల్లుపుచుండెననియు, పురుషార్థమనఁగా సాధువుగాఁ బ్రయత్నించుట యనియు సాధువనఁగా జ్ఞానపూర్ణుడగు మానవుఁడగుట యనియు" సమాధానమిచ్చెను.

మఱియొక సమయమందు మహాత్ముఁడు భారతదేశ మందుఁ బద్మనైదు లక్ష్మణమంది సాధువులు గలగనియు, వారందఱు తమ విధ్యుక్తధర్మములను గొఱుత లేకుండఁగ నిర్వి ర్ధించిన యెడల భారతదేశము మహాన్నతిని బడయుఁ గలుగఁయుఁ జెప్పెను. సాధువు సోమరిగా నుండరాదనియు, ఆతఁడు లోక నటనకావశ్యకమగు సామర్థ్యముగలిగి యుండవలయుననియు, గాంధీమహాత్ముని అభిప్రాయము. గాంధీమహాత్ముని జీవితమును, ఆ జీవితమందలి శాంత త్యాగములను ప్రతిఫలాపేక్షరహితముగా అనాసక్త యోగముతో చేయునన, ప్రేమ మొదలుగు వానిని బాగుగాఁ బరామర్శించి చూచిన యెడల గాంధీ మహాత్ముఁ డొక మహాయోగియనుట యతిస్పష్టము.

గాంధీమహాత్మునివంటి దయాశముఁడే మహా యోగి యనియు, కర్మయోగియనియు మేమును భావించుచు పూజించుచుందుము. మా సాతకమిత్రులు గూడ నట్లే గాంధీమహాత్ముని భావించి పూజించుచుండును గాక యని మా వేడుకోలు. ఈ మహాయోగి గాంధీమహాత్మునిచేఁ బ్రపంచ మాన్విత్యము పడయఁగలుగుట తథ్యము. ఇట్టి మహాయోగులు బ్రపంచ మందుఁ జిరకాలము వర్ధిల్లుదురుగాక ! గాంధీమహాత్ముడను మహా యోగి పలన, ప్రపంచమంతయొ యుత్తేజితమగుట మనము చూచుచున్నాముగదా ! మహాత్మునివంటి మహా

యోగులు పాటికొందననుంపిన యెడల నీ ప్రపంచము దైవసాక్షాత్కారముగల సత్యలోకము కాంగలదనుట సత్యాని సత్యము. అట్టి సత్యయుగముగుటకు అబద్ధము, ద్వేషము, విరోధము, హింస మొదలగు వానీ లోకముందు నావేది! పే. భగవాన్! సత్యలోకమును బ్రసాదింపుము. మా గాంధీమహాత్ముడను కర్మయోగి యవగరించి తీవ్రపగమార్గమును బ్రహోధించుచుంపిన సేవలు భాగతదేశ న్యాయము కొనుపట్లు అనుగ్రహింపుము. సత్యలోకము ననుగ్రహించుటకు నవగరించిన మానభగవంతుడగు గాంధీ మహాత్మునికు నిత్య తేజీలు పెట్టుచుందుముగాక ! ! !

స్వరాజ్యము

మహాత్ముని మహాత్వాగబుద్ధిచే, తపశ్శక్తిచే సమస్త ప్రపంచము 'భలిరే' యని ప్రశంసించుటయు, భారతదేశము 1947 ఆగస్టు 15 వ తేదీ స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుకొనినది.

ఆహా! ఏమి యాశ్చర్యము! మహాత్ముని మహిమనాని శయముచే మనము స్వరాజ్యము సంపాదించుకొనితిమి.

విశ్వమందు, తపస్సిద్ధిని సాధించినవాడు మహాత్ముడు మాత్రమే యని మానవచరిత్ర, జగజ్జేయముగా జీగంటనేర్చి మోగింపగలదు.

హాత్య

మహాత్ముని తపశ్శక్తిచే సత్యాహింసాత్మక నేతృ ప్రపంచమునకొక దీప్తికలిగెను. ఇట్టి మహాపండితములు ప్రపంచ మందింతవఱకు నెవ్వరును గలుగ లేదరుట తథ్యము. అట్టి మహా సీయుడు: పురుషోత్తముడు, ఆచార్యసీయుడు గాంధీమహాత్ముడు 30-1-1948 బిర్లాభవనమునంకి సాయంత్రం ప్రార్థనా సవనమునకుఁ బోవుచుండ, 5 గం. 15 నిమిషములకు తుపాకిచే

హత్యగావింపబడెను. కట్టా! లోకమెంత పాపిష్టిదోగదా! జగత్కల్యాణ పుణ్యమని గాంధీ మహాత్ముని జంపుకొనిన భారతదేశచరిత్ర కలుపితమయ్యెను.

పాఠశాలమహాశయ! మతదురభిమానము నుంచిచెడ్డల నొనగయఁ జాలిననుట తెల్లమగుచున్నదిగదా! మతపిశాచా వశమై యున్నంతవఱకు కీ ప్రపంచ జీవితమున శాంతిభద్రతలు సుఖశాంతిలు కలుగఁజాలవునుమా!

ఓయిమానవా! ఇంకన్నెవ మానవా; హింసాక్రతువును నీ మత దురభిమాన వైపరీత్య కృత్యములను మాననినాడు నీ నెట్లు మానవుండవు కాంగలవు! సోక్రటీసు, ఏసుప్రభువు నిట్లే హత్యగావింపబడెను చూడ, మహాపురుషులకిట్టి హత్యలు అనుల్లంఘనీయము లేమో యని తలఁపించుచున్నది.

ఇంతకు మఃమహాత్ముని మనమింక చూడఁజాలము. అయినను, సృష్టిని వారెల్లరు నేదియో యొక నెపమున గిట్టక తప్పకుగదా! అయినను మహాత్ములకు చావేది? మిన్ను విడిగి నను, మన్నుకూలినను మహాత్మునికీర్తి మూర్తి మానవ లోకము కలంతవఱకుఁ బ్రకాశించుచుండునునుమా? చావు నోవులు చచ్చునొచ్చులవారి కగును, కాని సర్వాంతర్యామి యగు మన మహాత్ములకుఁ జావననెద్ది?

నవభారత దురంత దుష్కృత్యముల మూలమున ఢిల్లీ యందు రేగిన మతకలహముల నణఁచుటకై మహాత్ముఁ డచ్చటకుఁ జేరినను, ఆ సగరవీధులలో మతవైషమ్యమువలనఁ జెల రేగిన బీభత్సభయానక దృశ్యములు గాంచి మహాత్ముఁడు కడు దుఃఖపరవశుడై “హిందువులు-మహమ్మదీయులు సహా

ఉపసంహారము

పుట్టుటకు లగిన జీవితము

భగవంతుడు మానవులకి లోకమందులకుఁ బ్రసాదించెను? మానవులెల్లను పురుషార్థ వ్యూహై యరిషడ్వర్గమును జయించి, శీగ్రప్రయుక్తై నిష్కామయోగముతో లోక జీవితమును నేర్పడఁ జేయుచు నిర్దేవమాన నుండవలెనని భగవంతుని యాజ్ఞయె. అయ్యదియే భగవంతుని సంకల్పము. భగవత్సంకల్పము నిర్విఘ్నముగా సార్థకము చేయుటకై సహాయ పడుటకు మానవుని లోకజీవితము ప్రధానము. అనగా నట్లుగుటకు మానవ లోకమందెచ్చట నెట్లు జీవింపవలెను? భగవంతుని వలె జీవింపవలెనని సమాధానము. మానవులెచ్చట నెట్లు జీవింపగలను? భగవంతుడు పరిపూర్ణ జ్ఞానమునకు సర్వవ్యాపకమునకుఁ దగినటులు ప్రతిఫలపేక్షారహిత బుద్ధితో, సృష్టింపింట్లు మానవులును దమ జ్ఞానసంపత్తితో, దగినంతలో నిష్కామబుద్ధితో, దమ ధర్మమును నిర్వర్తింప వలయును. అనాశక్తబుద్ధితో, దమ ధర్మమును మానవులు నిర్వహింప వలయును. అనాశక్తబుద్ధితో, దమ ధర్మమును మానవులు నిర్వర్తించు నెడల భగవంతునియట్లు సర్వవ్యాపకత్వమును బడయఁగలుగుట నులభము. ప్రతిఫల మపేక్షింపక యనుభవించు జీవితము గలవాడు భగవంతుడగుట నిక్కువము.

మహాత్ముని యవతారము

అట్టి నిష్కామబుద్ధి చిత్తశుద్ధిగల మానవునకు సులభముగా నలవడగలదు. అట్టి అభ్యాసమునకు మధ్య మధ్య వివిధ కారణములచే విఘ్నములు కలుగు చుండును. ఆ యంతరాయములకు వశుడగుచు ననుగమించుచు మానవుడు జీవితరంగమందుఁ బ్రవేశించి స్వార్థపరుడగుచుఁ దన క్షేమమునకై యితరులకుఁ గీడు చేయుచుండును. అట్టి స్వార్థచింతగల మానవుల నుద్ధరించుటకై యప్పుడప్పు డీ భూమిపై మహాత్ములవతరించు చుందురు. ఆ మహాత్ముల జ్ఞానోపదేశములచే మానవులు సత్క్రియా కలాపులగుదురు. అట్టి మహాత్ములవతరించుటకు పెక్కువందల సంవత్సరములు గడచెను. భగవంతు డట్లవతరింపక పోవుటవలనఁ బ్రపంచములో ఆత్మజ్ఞానమునందును, భగవంతుఁడు సత్యమును విషయమందును విశ్వాసము లేకుండ జూచ్చెను. ధర్మసంరక్షణార్థ మేర్పడిన ప్రభుత్వములు అధర్మముల నాశ్రయించు చుండెను. వ్యాపార లక్షణముతో వివాదములు గలిగించుచు ద్వేషము విరోధము యుద్ధము మొదలగు దుర్గుణము లభివృద్ధిచేయుట ప్రభుత్వ లక్షణము లయ్యెను. ఆ కారణమువలన మానవుడు ఆశాపితాచముచే బీజింపబడుచు యంత్రయుగము నరకమునఁబడి, తన స్వభావసీద్ధమగు దయాగుణమును విడనాడు చుండెను. అందుచే లోకము అసహనము తాల్చి మానవత్వమును గోల్పోవు చుండెను. ప్రస్తుత కాలమందట్టి సరక బాధలనుండి భారత దేశమును - ప్రపంచమును దప్పించి రక్షించి మోక్షమును బ్రసాదించుటకై ఈకర్మభూమి యందు - భారతదేశమందు - ప్రపంచమందు గాంధీమహాత్ముఁ

డవతరించెను. అట్లు అవతరించిన మహాపురుషుడే మన గాంధీ మహాత్ముడు.

గాంధీ మహాత్ముడు

గాంధీమహాత్ముడు డెవరు ? ఆతడేమి చేయుచుండును ? ఏమి చెప్పుచుండును ? ఆతనికి మానవ జీవితమునకుగల సంబంధమేమి ? ఈవిషయములను వివరించి చెప్పనది యీ గ్రంథము. మానవ జీవితలక్ష్యము, మానవుఁ డెవఁడను నదియు మానవుఁడగుట కెట్టి జీవితముకావలయు ననుటయు, మానవ జీవితలక్ష్యముగా ద్రిస్తుతకాలమందు ఆదర్శ జీవితముగల మహా పురుషుఁడు గాంధీ మహాత్ముడనియు గాంధీ మహాత్ముని స్వభావ గుణము లిట్టివనియు - ఈగ్రంథమందలి భాగములు. ఆత్మతేజ స్సుతో నవతరించు మానవుఁడెట్టి జీవితము గలవాఁడైన యెడల శాంతి నిలయమగు సాధుయోగమును బడయఁ గలఁడనుట గాంధీమహాత్ముని జీవితమూలముగా నీ గ్రంథము తెలియఁ జేయుచున్నది.

మానవజీవితమునకుఁ బరమ లక్ష్యముగా బ్రకాశించు గాంధీమహాత్ముడు అహింసాధర్మ మవలంబించి, భగవద్గార్హ మందు నిలువఁబడి, యాదర్శజీవితము గడుపుకొనుచుండెను. ఆదర్శజీవితమును భంగపఱచునట్టి విధానములనరికట్టుటకు సాధనము సత్యాగ్రహము. అహింసకు వ్యతిరేకశక్తులను అహింస చేతనే నశింపఁజేయువలెనని గాంధీ దేవునిసంకల్పము. ప్రభుత్వము పోరాటము ప్రారంభించినప్పుడు అహింసాధర్మము ప్రవేశపెట్టిన ఆదిపురుషుఁడు మన గాంధీమహాత్ముడు. ప్రభుత్వ పరిపాలన యందు ఆత్మజ్ఞానము ప్రసరింపఁజేసిన తేజస్సు మన గాంధీ

భగవానుని తేజస్సు. గాంధీమహాత్ముడు ఇట్టి యపూర్వయోగములను సిద్ధులను బ్రపంచమునకు లభింపజేసెను. మహాత్ముని బోధనలు అతి సహజముగా నాచరణ సాధ్యమైవువి. చెప్పనది చేయుటలో మహాత్ముని మనస్సు వజ్రసన్నతము. తా నాచరింపలేని దానిని లోకమునకు బోధించి యుండలేడు. మహాత్ముని మాహాత్మ్యము లోకో త్తరమైనది.

“ఏ ప్రాణికి హింస చేయకుము; అపకారమున కపకారము చేయకుము. కష్టము సహింపుము, శత్రువులయెడ ప్రాణిత్వమునుండుము; దుష్కృత్యములయెడ నేవగింపు చూపుము; ఆకుష్కృత్యములు చేయుచున్నయెడ నేవగింపు చూపుము; ప్రత్యేతితోఁ గూడి జీవించుము.” - ఇట్టి బోధనలు మహాత్ముడు కావించినవి. ఈ బోధనల ప్రకారము తన జీవితమును నడుపుకొనుచు, ఈ ధర్మములను ప్రతిగణనకుదిగా నాచరించుచు విశ్వ సౌదర్యమును బ్రబోధించిన యవతారపురుషుడు మన గాంధీమహాత్ముడు.

గాంధీశత్రుత్వమునకుఁ గాలదోషము కలుగజాలదు. మానవునకు మనోబుద్ధులుండు సంత వట్టి, గాంధీ కావించిన బోధన అమృత త్రాణములై మానవాళిక శిరోధార్యములు కాగలవు. మూఁడు కాలములందు లోకోత్తరములు మహాత్ముని బోధనలు అమృత త్రాణములై భూమిపై నాచంద్రతారాకరము వెలయుఁ గాక! మహాత్ముడే గీత; మహాత్ముడే వేదములు.

ఒకఁడు చేసిన పనియందు వచ్చిన ఘోషలేనము మఱి యొకఁడు చేసిన పనియందు దెందుకు రాదు? మహాత్ముడు ప్రబో

ధించిన ప్రబోధము ప్రాచీనకాలమందు భారతదేశముం దింటింటి యందును బ్రకాశించుచుండెడిది. అట్టి యాన్నత్యము ప్రస్తుత కాలమందెచ్చటను గానిపింపకుండుట భారతదేశ దౌర్భాగ్యమని చెప్పకతప్పదు.

పాఠకమహాశయులారా! మన గాంధీ మహాత్ముడు 2 వ తేదీన జన్మించెను. 15 వ తేదీన స్వాతంత్ర్యము సంపాదించెను. 30 వ తేదీ మరణించెను. 2—15—30 తేదీలు యథాక్రమముగా జన్మించుట, స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుట, మరణించుట ఇట్లు తేదీ దినములు సరిపోవుట లోకచరిత్రయందే మహాపురుషున కింతవఱకు గానరాకుండుటచూడ; మహాత్ముని జీవిత విశేష మానందాశ్చర్యముల కాస్పదమై, యపూర్వమై యొప్పుటను గ్రహింపగలరని ప్రార్థన.

మధ్యకాలమందు బ్రవేశించిన నాగరికతా జీవితము విజ్ఞానప్రదమగు మానవుని ప్రాత నాగరికతను మొదలంట నశింపజేసెను. ఆ - అజ్ఞాన నాగరికతా తిమిరమును బటావంచలు చేయుటకు సాక్షాత్తు జ్ఞానభాస్కరుడు మన గాంధీ మహాత్ముడు. ఆ దివ్య తేజోమూర్తి గాంధీమహాత్ముడు; దయ-హైర్యము - త్యాగము - శాంతము - వ్రతము - నిష్కామము - ప్రాయశ్చిత్తము అను సప్తకాంతులను బ్రసరింప జేయుచుండెను. ఆ కాంతి ప్రవాహమందోలలాడుటకు లోకము సిద్ధమగుఁ గాక!! సిద్ధమగుఁ గాక!!

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

సుం గ శ మ్ మహాత్.

ఇది శ్రీ మహాత్మాగాంధీ వరప్రసాదలబ్ధ దేశభక్తి
 ప్రపూర్ణ హృదయ, మాతృదేశ సేవార్థ కారాగార ప్రవేశ
 లబ్ధి ధన్య హృదయ, రావెళ్ళవంశ వారాశిరాకాసుధాశర,
 శ్రీ వేంకట రత్నమాంబా గన్నయాఖ్య పుణ్యదంపతీ సత్పుత్ర,
 మద్ర విశ్వకళాపరిషత్ ద్విద్య ద్విరుదాంకిత, వేదాంత తత్త్వ
 విచార గ్రంథరచనాభి శోభిత, శ్రీ గాన్ధీ సుశ్రభాత రచనాభి
 మాన ధన్య, శ్రీమహాత్మా వంశరత్నాకర కళానిధి శ్రీ వేంకట
 రమణశాస్త్రి గురుదేవసంప్రపాద విజ్ఞానధౌరేయ, విద్యజ్ఞానవిధేయ,
 గుంటూరుమండల మోతడక గ్రామస్థ శ్రీ రామోన్నత
 పాఠశాలా ప్రధానాంధ్రోపాధ్యాయ, రామయ నామధేయ
 ప్రణీతంబయి, భారత ప్రభుత్వ రక్షణ మరియు శాఖా
 మాతృవర్య శ్రీ కొత్త వంశ పారావార కువలయమిత్ర
 శ్రీ రఘురామయార్యాంకితంబయి యలరారు “మానవ జీవి
 తము—గాంధీమహాత్ముడ”ను పేరంబుఁగొంగ్రంథము సర్వంబు
 సంపూర్ణంబు.

దేశదాస్య తమస్సూర్య
సన్నిభాయ మహాత్మనే,
సత్యాగ్రహ ప్రబోధాయ
గాంధీ దేవాయ మజ్జశమ్.

ఫలశ్రుతి

ఎలమి, గాంధీమహాత్ముని యీ - సుచరిత్ర
మనన రతము పఠించెడు స్థితివాడు
నిర్వికారబుద్ధిని సత్య నిరతి గలిగి
యఖిల ధర్మ ఫలావాప్తి యగుచు దసమి.

